
37
27 D
1

RAYMVNDI

CAPISVCCHI

ORDINIS PRÆDICATORVM

S.R.E. TIT. S. STEPHANI IN MONTE COELIO
Presbyteri Cardinalis.

QVAESTIONES
THEOLOGICAE SELECTAE
MORALES, ET DOGMATICÆ.

Additur in fine

DISSERTATIO HISTORICO-THEOLOGICA
De Hæreticis Prædestinatianis, & illorum erroribus.

R... Ex Typographia Reu. Cameræ Apost. M.DC.LXXXIV.

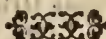
PERIORVM FACVLTATE.

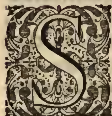
SANCTISSIMO PATRI, AC D. D.

INNOCENTIO VNDECIMO

PONTIFICI MAXIMO.

RAYMVNDVS CAPISVCCVS
Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis
Felicitatem.

SI nomen ipsum Theologiæ Sacrum, & venerabile nihil sonat aliud B. P. quam Sermonem de Deo, quæstiones hæ Theologicæ tibi potissimum debebantur, cuius ore loquitur Deus, si quando Homines alloqui, per Hominem libet: qui Dei vices in terris adeo laudabiliter obis, vt non minus videaris Diuinæ Potestatis Vicarius, quam sanctimoniæ. Quadrat ergo factis Tuis ingentibus nomen Sanctissimi, quod nisi cuicumque Romano Pontifici debitum iam foret, atque commune, peculiare Tuum esse deberet. Sic enim ad primam Sanctitatis Ideam conaris accedere, vt penitùs referas. Vndè non quia consuetum

dici, ſed quia es, Te Sanctiſsimum dicimus. Accepiſti quidem medullitus ab Optimo Imaginem Optimi, & hoc quoque ſignum eſt, quod acceperis, quia tranſmittis in alios, non contentus optimus eſſe, niſi, & optimos facias. Et quemadmodum Sol non vni, aut alteri, ſed in commune profertur, & vbi primum affulgeat, nullam Orizontis partem patitur eſſe non lucidam, ſic tua Sanctitas minimè ſterilis ſoboleſcit in alijs, intantum, vt Tuis penè moribus Populus viuat, cui ſatis ad Virtutis incitamentum, Principem videre. Poterit id audacter teſtari Vrbs hæc publica humani generis Patria, qualem Te Præſide ſpeciem probitatis, ac vultum plane ſuum induerit. Depulſo luxu peſsimo irritandæ libidinis adminiſtro; ætatem omnem Hominum, ſexum, conditionem ad ſtudia pietatis conuertis, ratus, nullum ſpectaculum magis pulchrum, ac dignum Vrbe ſanctiſsima, quam Theatra modeſtiæ. Nec tantum intra Vrbem continetur ſtudium tuendæ Religionis, verum etiam in omnem partem, qua patet Chriſtianus Orbis, effunditur. Excuſsis ab oppugnatione Viennæ nuperrimè Barbaris, non intermittis magnanimas curas, ſed vna parta Vi-

ctoria, nouis insistis. Europæ Duces, Principes, Respublicas in vnum iungis, animosque arrectos in amorem publicæ causæ litteris, precibus, pecunia, authoritate, consilio, beneuolentia excitas, & impellis. Quibus studijs apud Sacri Fœderis Duces adeò vales, vt vel tui Nominis recordatio pro classico sit, nec ad contemptum Hostis vllum calcar potentius experiantur, quam scire, cui militent. Nihil erat paulo ante, quod temeritati suæ non promitteret insolens Barbarus, eoque furoris processerat, vt Christianum Imperium, iam spe faceret Ottomannum. Volente tamen aliter Deo, Teque eius causæ impigrè excubante, mutauimus vices, vt tantum Hostes timerent, quantum timuimus, quantumque de Nobis illi, tantundem nos de illis speraremus. Ex ista Tua singulari Prouidentia B. P. vberrimus Tibi quidem gloriæ prouentus effluxit, quam tamen abnuis, contentus Operis laude, non laude, sed ob id ipsum longè gloriosior, quod merearis gloriam, nec admittas. Interim ex Dignitate, qua sedes omnium summa, oculos custodes Imperij, & Christianæ Reipublicæ tutelares demittas oro ad munus hoc meum, iam diù Tibi multis nomi-

nibus debitum, & præcipuè ob collatam in me benigniter Purpuram. Et quoniam nihil in Te mutauit fastigium Dignitatis, nisi vt largius prodesse posses, & velles, benignitate, qua plurimum præstas, patere, sub ipsa fronte Voluminis huius inscribi INNOCENTIO VNDECIMO PONTIFICI MAXIMO. Sic fiet, vt illud saltem in venerationem tanti Nominis Posteri legant.

VOlumen hoc Theologicum Eminentissimi, & Reuerendissimi Domini Raymundi Cardinalis Capisucchi destinatum publicæ luci, eamdem planè notam, & speciem eximij characteris meo quidem iudicio præfert, ac prior ille liber de Theologicis Controuersijs, quem Author idem clarissimus multò antè nondum purpuratus emisit, quamuis ex tunc meritis purpuræ iam maturus. Quas enim hic Quæstiones tractandas assumit genere varias, varietate multiplices, rerum arduitate sublimes ad vnam omnes in ordinem digerit, digestas examinat subtiliter adeò, atquè dilucidè, vt non sinat difficultatem, esse difficilem. Et quemadmodum ad humanitatem Summi Principis attinet, non modo Regni Primatibus, sed aliquando inferioribus etiam copiam facere Maiestatis, sic inter dotes Voluminis huius non vltima est, quod Scriptoris subtilitas cum sublimium Intelligentiæ Theologorum ad votum occurrat, ad mediocris etiam ingenij captum quandoque descendat, & delinita abstrusorum dogmatum arduitate ab ijs etiam se patiatur intelligi, qui parum intelligunt. Cuicumque in eius sententias ire, tutissimum erit: omnis enim Doctrina plena roboris, & firmitatis, omnique ex parte solidè stabilita testimonio Patrum, & pondere Argumentorum. Amat docere, non per aculeata Sophismata ad ingenij pompam decipere. Quippè veritatem in veritate quærit, non fucum. Auersatus, quod è Theologis plurimi non raro solent, qui dum se magis ostentare volunt, quàm prodesse veritati, sectantur minus vera, quia magis speciosa, non magis speciosa, quia magis vera. Quare minimè vereor, quin liber hic litterariæ simul, & Christianæ Reipublicæ, vtilitatis plurimùm sit collaturus, idemque cum incredibili voluptate legentium sit pariter euoluendus, Doctiorum præcipuè, quorum palato vtpotè saporis non publici, tantæ potissimùm doctrinæ succus exprimitur. Quin exorandus enixè foret Eminentissimus Princeps, vt editionem reliquorum etiam Operum maturaret, ne fraudata Litteratorum Academia salutaribus monumentis, rapta sibi doleret ab Authoris modestia beneficia publica posteritatis. Ille quidem se non iam sibi, sed vni Religionis Catholicæ bono genitum semper putauit: Huic ampliandæ ab ætate fermè prima ad vsque senium totus incubuit scriptis, ingenio, lingua, & facundioribus lingua Virtutum exemplis. Quod si

vn-

vnquam aliàs, tunc maximè patuit, cum Apoſtolicum Sacri Palatij Magiſterium impleret, in tàm ancipiti doctrinarum adminiſtratione ſummoperè cautus. ne quid excideret infeſtum virtutibus, aut Orthodoxæ Fidei exitiale. Qui etiam nunc ab intermittendis Studijs admonitus à ſenectute, cum reſpirare ab aſsidua defatigatione iam tandem deberet, inſudat magis magiſque, non alium laboris fructum vſurpare ſolitus, quam laborem. Huic purpuram deuouet, Sacramque Dignitatem Eccleſiaſtici Principis vni ſacrat Eccleſiæ: non abſimilis ſuæ Stirpis Maioribus prodigis grandium animarum pro Romana Sede, cuius bono non minus illi gladio, quam hic calamo militauit. Item fuſiùs in eius decora quorum campus patet ampliſſimus, niſi idem ipſe, quàm largus eſt alienæ virtutis ęſtimator, tàm amaret in ſuis laudibus parſimoniam. Romæ die vigeſima Nouembris 1683.

Angelus de Nuce Archiepiſcopus Roſſanenſis.

IN Quæstionibus istis Theologicis &c. elucubratis ab Eminentissimo, & Reuerendissimo Domino Raymundo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali Capisucco, atque à me attentè perlectis, non inueni, nisi doctrinam sanam, orthodoxam, profundam, perspicuam, maximèque Doctoris Angelici S. Thomæ menti consentaneam. Romæ hac die 20. Decembris 1683.

Ego F. Iacobus Riccius Ord. Præd. Sacræ Theol. Magister, Sac. Indicis Congregationis Secretarius, in Vrbe Examinator, Romanaque Prouinciæ Prior Prouincialis.

Imprimatur.

G. Card. Vicarius.

Imprimatur.

Fr. Dominicus Maria Puteobonellus Ord. Præd. Sacri Palatij Apostolici Magister.

INDEX QVAESTIONVM.

QVAE-

RAY-

RAYMVNDI CARDINALIS CAPISVCCHI

Quæſtiones Theologicæ Selectæ, Morales, & Dogmaticæ.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum Sacerdotes Hæretici, Schiſmatici, & Excommunicati pœnitentem in articulo mortis conſtitutum Sacramentaliter abſoluere poſsint.

Acerdotes Hæreticos, Schiſmaticos, & Excommunicatos denunciatos, pœnitentem in articulo mortis conſtitutum Sacramentaliter abſoluere poſſe, ſi Sacerdos Catholicus, & vnitus commodè haberi nequeat, plures Recentiores affirmant. Negant verò communiter Theologi Nobiliores, ac Theologorum Principes, & omnes ferè Iuris Canonici Periti. Hæc profectò ſententia vera eſt, ac tenenda; vnde pro quæſtionis reſolutione ſit.

ASSERTIO VNICA.

Sacerdotes Hæretici, & Schiſmatici notorij, & manifeſti, ac excommunicati denunciati pœnitentem in articulo mortis conſtitutum, Sacramentaliter abſoluere non poſſunt, etiamſi Sacerdos Catholicus, & vnitus commodè haberi nequeat.

ITa Magiſter Sententiarum *in 4. diſt. 19.* S. Tho. *in 3. p. q. 82. art. 2. ad 2. & in 4. Sent. diſt. 19. q. 1. art. 2. quæſtiunc. 2. ad 3. & ead. diſt. q. 1.*

 art. 2.

art. 2. *quaestiunc.* 3. *& dist.* 25. *q.* 1. *art.* 2. Albert. Magnus *in* 4. *Sentent. dist.* 18. *art.* 16. Alex. de Ales *in* 4. *part. q.* 20. *membr.* 8. *art.* 2. S. Raymundus *in Summa libr.* 1. *de Haereticis, & eorum fautoribus* §. 4. *& lib.* 3. *de Paenitentijs, & Remissionibus* §. 16. Durandus *in* 4. *Sent. dist.* 19. *q.* 2. *num.* 17. *in resp. ad* 4. Capreolus *in* 4. *dist.* 19. *quaest.* 1. *art.* 3. Cardinalis Turrecremata *in cap.* 1. *nu.* 2. *de Paenit. dist.* 6. S. Antonin. *in* 3. *par. tit.* 14. *cap.* 19. §. *Quintadecima conditio*, Gratianus 24. *q.* 1. *in cap. Miramur, & in cap. Audiuimus qu.* 1. *dist.* 24. Gloss. *in cap. Ad hoc verò d.* 32. *in cap. Prater hoc*, Bachon. *in* 4. *Sent. dist.* 15. *q.* 2. *art.* 2. Richard. *in* 4. *dist.* 19. *art.* 9. *q.* 3. Nauarr. *in Manuali cap.* 26. *nu.* 26. Dominicus Sotus *in* 4. *dist.* 8. *q.* 4. *art.* 4. Siluester *in Summa verbo Confessor* 1. *q.* 20. Author Summae Pisanae *verb. Confessor* 3. §. 9. Martinus Ledesma 2. *par.* 4. *qu.* 21. *art.* 6. *&* 22. *art.* 1. Thomas à Iesu Carmelit. in opere inscripto: *De procuranda salute omnium gentium*, Cardinalis Toletus *in Summ. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 4. vbi dicit, hanc sententiam esse communem, & Glossam *cap. Non est vobis*, contrarium tenentem, communiter esse reprobatam, ex Praeposito ibidem. Azor. *institut. moral. lib.* 8. *cap.* 11. *quaesit.* 12. vbi ait, hanc esse opinionem communem Theologorum, & Canonici Iuris Interpretum; Gloss. *in cap. Ad hoc, verb. Malus*, Decius *in l. More ff. de Iurisd. omnium Iudicum*, Hostien. Io. Andreas, Abbas, Ancharanus, Butrius, Felinus, Philippus contra Glossam *in cap. Non est vobis, de Sponsalib.* apud Azorium, Couarruu. *in cap. Alma Mater par.* 1. §. 6. *num.* 8.

Eamdem sententiam latè propugnat Prosper Fagnanus *in cap. Non est vobis, de Sponsal. & Matrim.* & affert declarationem Sacrae Congregationis Eminentissimorum DD. Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, qua Eminentissimi Patres declarant excommunicatum, & denunciatum, nec in articulo mortis poenitentem Sacramentaliter absoluere posse, & solùm Sacerdotes in vnitate Ecclesiae viuentes id posse praestare. Hanc declarationem Fagnanus ex libris originalibus S. Congregationis Concilij, cuius ipse fuit à secretis, exscripsit, vt ipsemet in principio sui operis de omnibus ferè declarationibus à se allatis affirmat, sed & nos eamdem declarationem in authentica forma apud nos retinemus, sed de hoc latiùs infrà.

Probatur primò Assertio nostra authoritate Summorum Pontificum, & Sanctorum Patrum, qui generaliter, & nullius casus exceptione facta, affirmant Haereticos, & Schismaticos iurisdictione carere, & non posse, nec soluere, nec ligare.

Hi sunt Coelestinus Papa I. in epistola ad Ioannem Antiochenum, quae habetur in Concilio Ephesino *tom.* 1. *cap.* 19. & refertur *dist.* 24. *q.* 1. vbi sic ait. Si quis ab Episcopo Nestorio, aut ab alijs, qui eum sequuntur, ex quo talia praedicare coeperunt, vel excommunicatus, vel exutus est, seù Antistitis, seù Cleri dignitate, hunc in nostra Communione, & durasse, & durare manifestum est, nec iudicamus, eum remotum, quia non poterat quemquam remouere, qui se iam praebuerat ipse remouendum.

Et

Et in epistola ad Clerum Constantinopolitanum. Sedis, inquit, nostræ sanxit authoritas, nullum siuè Episcopum, siuè Clericum, seù professione aliqua Christianum, qui à Nestorio, vel eius similibus, ex quo talia prædicare cœperunt, vel loco suo, vel communione deiecti sunt, vel deiectum, vel excommunicatum videri, quia neminem deijcere, vel remouere poterat, qui prædicans talia titubauit. Idem repetit, & confirmat Nicolaus I. in epistola ad Michaelem.

Innocentius Papa I. *epist.*8. ad Alexandrum, sic loquitur. Arrianos præterea, cæterasque huiusmodi pestes, quia eorum laicos conuersos ad Dominum sub imagine Pœnitentiæ, ac Sancti Spiritus sanctificatione per manuum impositionem suscipimus, non videtur Clericos eorum, cum Sacerdotij, aut ministerij cuiuspiam suscipi debere dignitate; Quoniam quibus solùm Baptismum ratum esse permittimus (quod vtique in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti perficitur) nec Spiritum Sanctum eos habere ex illo Baptismate, illisque mysterijs arbitramur. Refertur hæc authoritas etiam 1. *quæst.* 1. *cap. Arrianos*.

Explicat autem S. Thomas 3. *p. q.* 82. *art.* 7. *ad* 2. qua ratione solus Baptismus, ab Innocentio, ratus dicatur Hæreticis, & Schismaticis, quia, inquit, Hæretici, & Schismatici possunt licitè baptizare in articulo necessitatis, in nullo autem casu licitè possunt Eucharistiam, vel alia Sacramenta administrare.

Bonifacius VIII. *in Extrauag. Vnam Sanctã de maior. & obed.* docet, extra Ecclesiã remissionem peccatorum nõ esse.

Sanctus Cyprianus *libr.* 2. *epistolarum epist.* 4. & habetur etiam *qu.* 1. *cap. Nouatianus*, sic ait: Qui nec vnitatem Spiritus, nec conuentionis pacem obseruat, & se ab Ecclesiæ vinculo, & à Sacerdotum Collegio separat, nec Episcopi potestatem habere potest, nec honorem. Et *lib.* 6. *epist.* 6. Dicimus, inquit, omnes Hæreticos, & Schismaticos nihil habere potestatis, ac iuris.

Sanctus Ambrosius *lib.* 1. *de Pænitentia*, & habetur etiam *cap. verbum, de Pænitentia dist.* 1. Dominus, ait, par ius soluendi esse voluit, & ligandi, qui vtrumque pari conditione commisit, ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi habet. Et infra; certum est, quòd Ecclesiæ vtrumque licet, hæresi vtrumque non licet. Ius enim hoc solis permissum est Sacerdotibus. Rectè igitur Ecclesia vendicat, quæ veros Sacerdotes habet, hæresis vendicare non potest, quæ Sacerdotes Dei veros non habet. Et idem, vt habetur etiam *in cap. Potest fieri*, sic ait. Non enim habent Petri hæreditatem, qui Petri sedem non habent, quam impia diuisione discerpunt.

Optatus *libr.* 1. *contra Parmenianum* docet Hęreticos, & Schismaticos, claues Regni Cœlorum habere non posse, nec soluere, aut ligare. Idem docent Augustinus *in Enchyridio cap.* 65. & S. Hieronymus *lib. contra Luciferianos*.

Neque valet, inquit Bellarminus *lib.* 2. *de Romano Pontifice cap.* 30. quod quidam respondent, istos Patres loqui secundùm antiqua iura; Nunc autem ex decreto Concilij Constanciensis, non amittere iurisdictionem, nisi nominatìm excommunicatos, & notorios percussores

custores Clericorum, hoc, inquit, Bellarminus, non valet, nàm Patres illi, cùm dicunt, Hæreticos amittere iurisdictionem, non allegant vlla iura humana, quæ etiam fortè tunc nulla extabant de hac re, sed argumentantur ex natura hæresis. Concilium autem Constantiense, non loquitur nisi de excommunicatis, idest de his, qui per sententiam Ecclesiæ amiserunt iurisdictionem. Hæretici autem etiam ante excommunicationem sunt extrà Ecclesiam, & priuati omni iurisdictione. Sunt enim proprio iudicio condemnati, vt docet Apostolus *ad Titum* 3. hoc est præcisi à corpore Ecclesiæ sine excommunicatione. Sed de Concilio Constantiensi latiùs infra.

Igitur Hæretici, & Schismatici, notorij præsertim, & manifesti nullo modo sunt membra Ecclesiæ, id est neque animo, neque corpore, neque vnione interna, neque externa. Nam Catholici etiam mali sunt vniti, & sunt membra, animo per fidem, corpore per confessionem fidei, & per visibiliũ Sacramentorum participationem: Hæretici occulti sunt vniti, & sunt membra solùm externa vnione, sicut è contrario, Catechumeni, sunt de Ecclesia, interna vnione tantùm, non autem externa; Hæretici verò manifesti nullo modo, ac proindè ab intrinseco, & positiuè incapaces sunt, & inhabiles ad recipiendum aliquem influxum ab Ecclesia, eiusque capite, eo pacto, quo membra à corpore præcisa incapacia sunt ad recipiendum influxum à corpore, & à capite, à quo sunt præcisa, ac proindè Hæretici iurisdictione perpetuò carent, vnde nec in casu mortis absoluere possunt; absolutio enim Sacramentalis Sacerdotis, est actus iudicialis, idque de fide tenendum est, nam sic definitur in Concilio Tridentino *sess.* 14. *de Sacramento Pœnitentiæ Can.* 9. Vndè nullius momenti est absolutio, quam profert Hæreticus etiam in casu mortis, cum etiam tunc nullam in pœnitentem iurisdictionem habeat. Nec vllus Canon, aut decretum allegari potest (vt bene obseruat Fagnanus) in quo excipiatur casus articuli mortis, & quando Ecclesia voluit conferre iurisdictionem in articulo necessitatis, hoc expressit, vt fecit in Sacerdote non exposito ad Confessiones audiendas *in cap. Presbyter 26. q. 6. in Extrauag. inter cunctas §. Incendiarij, de priuileg. & in Extrauag. 1. §. Decernimus de sententia excommunicationis*, & in casibus reseruatis, vt *in cap. frater noster 16. q. 1. in cap. Pastoralis §. Præterea de offic. Ordin. cum concord. & in cap. 7. de casuum reseruatione sess. 14. de Pœnitentia in Conc. Trident.* Quod cum non fecerit in Hæretico, & Schismatico, censetur noluisse *arg. l. vnica §. fin. autem ad deficientis, Cod. de ead. toll.* Solus enim Baptismus reperitur permissus licitè ministrari ab Hæretico in articulo necessitatis, vt *in cap. Si quem fortè 24. q. 1. & in cap. præter §. verùm 32. dist. & in c. Arrianos 1. q. 1.* (*ideoq; talibus Solus Baptismus ratus esse permittitur*) dictio enim illa taxatiua *Solus*, est exclusiua, & prohibitiua aliorum Sacramentorum in quocumque casu. Quod si Ecclesia voluisset idem statuere de Pœnitentia, quod de Baptismo expressit, & de Pœnitentia poterat, expressisset, vt in simili arguit Pontifex in *cap. Inter corporalia §. si circa, de translatione Episcopi*,

ſcopi, quod igitur de Baptiſmo conceditur, de Pœnitentia negatur.

E contra verò, iura omnia, in quibus generaliter conceditur Sacerdotibus facultas abſoluendi Pœnitentes in caſu neceſſitatis, eo pacto intelligenda ſunt, vt excepti intelligantur Excommunicati, Hæretici, Schiſmatici, alijq; ab Eccleſia præciſi, omnis enim diſpoſitio intelligitur de habilibus, vt multis probat Fagnan. *loc. cit.* & in ſpecie quoad Sacerdotes abſoluere valentes in articulo mortis declarauit Sacra Congregatio Interpretum Concilij Tridentini in illud *cap. 7. ſeſſ. 14. de Pœnitentia* (Omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere poſſunt) Id enim de Sacerdotibus in vnitate Eccleſiæ viuentibus intelligendum eſſe Sacra Congregatio declarauit, vt infra videbimus.

Quarè. Quidquid ſit de quæſtione illa, vtrum hæretici iure Diuino priuati maneant iuriſdictione, de quo dubitaſſe videtur Petrus de Lorca inſignis Theologus Ordinis Ciſtercienſis *in 2. 2. S. Thomæ quæſt. 11. art. 4. diſp. 64.* & admiſſo, quòd Eccleſia poſſit hæreticis adhuc in hæreſi permanentibus iuriſdictionem conferre, etiam in foro interno; Certum eſt tamen Eccleſiam id hactenus non feciſſe. Quin certum eſt, eos omni iuriſdictione, omnique Eccleſiaſtica Dignitate, officio, & beneficio priuaſſe, & ad hæc omnia eos inhabilitaſſe *cap. dicimus. Cap. Pudenda 24. quæſt. 1. cap. Præter 32. diſt. Cap. Quo iure diſt. 6. cap. Ad abolendum. Cap. Excommunicamus primo de hæreticis, cap. Vt commiſſi, eodem titulo in ſexto, & alia.*

Id autem ſpecialiter pro caſu mortis confirmari poteſt ex his, quæ habentur *in cap. Qui vult de Pœnit. diſt. 6.* ibi enim ſic dicitur: *Pœnitens non petat Sacerdotes per aliquam culpam ab vnitate Eccleſiæ diuiſos, Iudas enim pœnitens iuit ad Phariſæos, reliquit Apoſtolos, nihil inuenit auxilij, ſed augmentum deſperationis*, & eſt ſermo de illo, qui conſtitutus eſt in caſu neceſſitatis, nam ſermo eſt de illo, *qui ex neceſſitate prohibetur ad Sacerdotes peruenire, quos quidem quærunt ſani, & læti, ſed dum quærunt antequam perueniant ad eos, moriuntur*: Et de his dicitur, quod in eo caſu, ſi deeſt Sacerdos, confiteatur Proximo. Vndè in eo caſu decernitur, confeſſionem faciendam potius Laico, quàm Sacerdoti præciſo, & licet confeſſio illa facta Laico non ſit Sacramentalis, eo quod Laicus ex defectu clauium non poſſit abſoluere, Deus tamen deuotionem ita confitentis miſericorditer ſuſcipit; At verò nullo caſu licitum eſſe confiteri, dicitur Sacerdoti ab Eccleſia præciſo, quia de manibus inimici non eripietur anima mortui, ſcilicet in peccatis, exemplo Iudæ, qui non iuit ad Apoſtolos, ſed ad Phariſeos diuiſos, & diuiſus perijt. Vndè per hanc litteram Cardinalis Turrecremata, ibi *num. 2.* concludit, Sacerdotes exiſtentes extra vnitatem Eccleſiæ, vt puta Hæreticos, Schiſmaticos, & Excommunicatos, nec in caſu neceſſitatis poſſe officium Confeſſarij exercere, abſoluere, nec aliquem debere talibus confiteri, & allegat Raymundum in ſumma dicentem, in articulo neceſſitatis, non eſſe confitendum Hæretico, vel Schiſmatico, non inuento Catholico,

lico, cui confiteatur, ſed Pœnitens doleat de peccatis.

Idem docet S. Ioannes Chriſoſtomus in libro Canonum Pœnitentialium apud Hadrianum *in 4. ſent. q. 1. de Baptiſmo*, his verbis: *Si quis infirmitate detentus morti appropinquauerit, & Sacerdos, vel Clericus defuerit, tunc ab alio in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti baptizari poterit, Pœnitentia autem, & Communio à nullo ſuſcipienda eſt, niſi à Catholico.*

Et S. Athanaſius in Epiſtola ad Solitarios laudat Alexandrinos, quod *maluerint acerbiorem vitam inter pericula traducere, & à peccatis non abſolutos è vita exire, quàm miniſterio Arrianorum vti.*

Præcluditur euaſio Ioannis Puteani, & vera ſententia confirmatur.

IOannes Puteanus Theologus Auguſtinianus *par. 2. in 3. p. S. Thomæ de Confeſſione dub. 3.* reſpondet, Sacerdotem Hæreticum, & Excommunicatum etiam denunciatum, vel notorium percuſſorem Clericorum eſſe in Eccleſia, quotieſcumq; in hypotheſi adminiſtrat Sacramentum Pœnitentiæ, illo eodem modo, quo Turca dicitur eſſe in Eccleſia, quotieſcumq; Baptiſmum adminiſtrat paruulo alicui in neceſſitate conſtituto: Eſt enim, inquit, Sacerdos hic inſtrumentum, quo vtitur Chriſtus inter abſoluendum iſtum pœnitentem; Neque hoc magis abſurdum videri debet (inquit Puteanus) quam Deum locutum fuiſſe antiquitùs per os Cayphæ explicantis prophetiam iſtam: *Expedit, vt vnus homo moriatur pro Populo, & non tota gens pereat.* Quam prophetiam mouente Spiritu Sancto protulit, vt docet verbis expreſſis, Ioannes in ſuo Euangelio. Hoc, inquit, dixit, non à ſe ipſo, ſed à Spiritu Sancto, cum eſſet Pontifex anni illius. Hæc Puteanus.

Sed nullatenus vrgent, nam hæc quidem conſequentia eſt bona: Hæretici quædam Sacramenta verè adminiſtrant, ergo ſunt in Eccleſia ſecundùm aliquid, & non ſimpliciter, vt docet Bellarminus *lib. 3. de Eccleſia Militante cap. 4.* At verò, quod ad rem noſtram attinet, prius probandum eſt antecedens, nempè hæreticos præciſos verè adminiſtrare Sacramentum Pœnitentiæ, aliàs petitur principium, id eſt ſupponitur id, quod eſt probandum, & de quo eſt quæſtio, licet concedatur, verè adminiſtrare Sacramentum Baptiſmi, quia id expreſsè docet Eccleſia.

Explicatur hoc: Vel Hæretici præciſi ſunt membra, antequam aſſumant miniſterium Sacramenti Pœnitentiæ, vel cum aſſumunt prædictum miniſterium. Primum dici non poteſt, cum careant ea coniunctione, quæ ſecundum eumdem Bellarminum ibidem *cap. 5.* facit vnitatem eſſentialem Eccleſiæ, ſcilicet coniunctione membrorum inter ſe, & cum capite. Neque ſecundum dici poteſt, tùm quia id gratis aſſeritur, tùm etiam quia, vel fiunt membra per inualidam adminiſtrationem Sacramenti Pœnitentiæ, & hoc eſt falſiſſimum, alias Ethnicus, vel Turca poſſet pro libitu, ponere ſe in Eccleſia: vel fiunt membra per validam adminiſtrationem, & hoc eſt proban-

bandum, nempè hæreticum præcisum validè administrare Sacramentum Pœnitentiæ. Igitur in præfata consequentia petitur principium, nisi probetur antecedens.

Et quod ad Baptismi ministrum attinet, Ecclesia satis declarat, in casu necessitatis (secundum Christi institutionem) esse quemlibet vsu rationis præditum. Quæ declaratio non extat pro ministro Sacramenti Pœnitentiæ. Immo potius oppositum apparet.

Præterea, actus baptizandi est nudum ministerium sine exercitio Iurisdictionis, & sine prærogatiua prælationis; qualis potest competere etiam fœminæ, quæ incapax est prælationis in Ecclesia Dei. At verò ministerium absoluendi, est per modum iudicij, ac proindè cum prælatione, & vsu iurisdictionis, qui vsus dependet à consensu Ecclesiæ; Ecclesia autem non consensit, nisi vt tantum Sacerdotes in eius vnitate viuentes possint adhuc in articulo mortis absoluere, & qui dicunt: Omnes Sacerdotes iure Diuino absoluere posse in articulo mortis, id intelligunt de Sacerdotibus aliàs non inhabilibus, & incapacibus, quales sunt Sacerdotes in Ecclesiæ vnitate viuentes, sed & hæc opinio non recipitur communiter, & videtur intentioni Concilij repugnare.

Illud verò de Caypha nullum facessit negotium, supposita doctrina S. Thomæ, præcipuè in epistola ad Titum *cap*. 1. *lect*. 3. nempè Caypham habuisse à Deo inspirationem, quam malè intellexit, ideò participasse aliquid de prophetia. Quarè Cayphas fuit valde imperfectè, & materialiter Propheta, & potius deferens per modum fistulæ prophetiam, quàm prophetans.

Adde, hunc casum non contingere; At Minister absolutionis, etiam in articulo mortis est verus Minister, immò Vicarius Christi, vt loquitur Concilium Tridentinum; Atqui huiusmodi casus potest frequenter contingere, quarè non videtur asserendum, id ex constitutione Ecclesiæ posse competere eiusdem Ecclesiæ membris contumacibus putridis, immò mortuis.

Quid hac in re senserit S. Thomas.

ADeò manifestum est, S. Thomam sentire, quod Hæretici, & Excommunicati, nec in casu necessitatis Pœnitentiæ Sacramẽtum administrare possint, vt de illius mente rationabiliter dubitari nequeat. Id enim pluribus locis expressit. Nam 2.2. *art*. 3. docet, in Schismaticis, & Hæreticis potestatem iurisdictionis non manere, & illos non posse, nec absoluere, nec excommunicare, nec Indulgentias facere, aut aliquid huiusmodi; Quod si fecerint, nihil actum esse: nec vllum excipit casum, quo hæc possint, sed specialius in casu mortis id docet 3. *p*. *q*. 82. *art*. 7. *ad* 2. vbi admittens authoritatem Innocentij Papæ *in epist*. 8. ad Alexandrum dicentis; Solum Baptismum ratum esse permitti Hæreticis, & Schismaticis, explicat, qua ratione id verùm sit, inquiens: *Ad secundum dicendum, quod solus Baptismus permittitur esse ratus Hæreticis, & Schismaticis, quia possunt licitè baptizare in articulo necessitatis, in nullo autem casu possunt Eucharistiam, vel alia Sacramenta conferre*.

ferre. Hæc S. Thomas, in quibus animaduertendum, quod cum S. Doctor ait, Hæreticos, & Schiſmaticos in nullo caſu poſſe licitè Euchariſtiam, vel alia Sacramenta adminiſtrare, non ideò vult, cætera omnia Sacramenta præter Baptiſmum ab Hæreticis, & Schiſmaticis illicitè dumtaxat adminiſtrari, quaſi alia omnia Sacramenta, præter Baptiſmum illicita ſint, ſed valida; Certum eſt enim, quod Sacramentum Pœnitentiæ, nec licitè, nec validè adhuc in articulo mortis iuxta doctrinam eiuſdem S. Doctoris ab Hæretico, & Schiſmatico adminiſtrari poſsit. Id enim expreſsè docet in 4. *ſent.* locis infrà citandis, ſed *loc. cit. ex* 3. *par.* ſoluendum tantùm ei fuerat argumentum illud, vt explicaret, qua ratione verùm habeat Innocentij dictum, quod ſolus Baptiſmus ab Hæreticis, vel Schiſmaticis collatus ratus permittatur, ne ex dicto illo argui poſſet Euchariſtiæ conſecrationem ab Hæretico, vel Schiſmatico peractam, non eſſe validam, contra id, quod in articulo illo docuerat, & ideò Innocentij dictum, eo pacto intelligendum dicit, quod ſolum Baptiſmum ab Hæreticis collatum ratum Innocentius dixerit, id eſt licitum, quia ſcilicet Hæretici, & Schiſmatici licitè poſſunt (in caſu tamen neceſsitatis) baptizare, in nullo autem caſu poſſunt licitè Euchariſtiam conſecrare, vel alia Sacramenta conferre, Euchariſtiam verò, etſi non licitè, validè tamen ab eis conſecrari dicit. Et idem affirmat in 4. *ſent. diſt.* 25. *q.* 1. *art.* 2. Ibi enim docet, quod Hæretici, & ab Eccleſia præciſi vera Sacramenta conferant (vno tantùm excepto Sacramento Pœnitentiæ, vt ibidem dicit in ſolutione primi argumenti) ſed cum Sacramentis gratiam non dent, non propter inefficaciam Sacramentorum, ſed propter peccata recipientium ab Hæreticis, & præciſis contra prohibitionem Eccleſiæ; nam ex hoc ipſo, quod aliquis Hæretico præciſo ab Eccleſia in Sacramentis communicat, peccat, & ita fictus accedit, & gratiam conſequi non poteſt, niſi forte in Baptiſmo in articulo neceſſitatis; Hæc S. Thomas cum Innocentio.

Idem docet *diſt.* 19. *q.* 1. *art.* 2. *quæſtiunc.* 2. *ad* 3. nam vbi docuit, quod etiã mali Sacerdotes habent vſum Clauium; Obijcit ſibi tertio loco Sanctum Auguſtinum *lib.* 2. *contra Creſconium Grammaticum*, dicentem, quod Sacramentum gratiæ dat etiam Deus per malos, ipſam verò gratiam nonniſi per ſe ipſum, vel per Sanctos ſuos, & ideò remiſſionem peccatorum per ſe ipſum facit, vel per ipſius Columbæ membra, ſed remiſſio peccatorum eſt vſus clauium; Ergo peccatores, qui non ſunt Columbæ membra, vſum Clauium non habent. Reſpondet, quod S. Auguſtinus membra Columbæ nominat omnes ab Eccleſia non præciſos. Qui enim ab eis Sacramenta recipiunt, gratiam conſequuntur, non autem, qui recipiunt ab illis, qui ſunt ab Eccleſia præciſi, quia hoc ipſo peccant, excepto Baptiſmo, quem in caſu neceſſitatis, licet etiam ab Excommunicato recipere.

Cæterùm quod nec validè ab Hæretico, vel Schiſmatico Sacramentum Pœnitentiæ adminiſtretur docet SanctusThomas *in* 4. *ſent. diſt.* 25. *art.* 2. citato in ſolutione primi argumenti.

Ibi

Ibi enim assignat rationem, ob quam Hæretici, & ab Ecclesia præcisi possint Ordines conferre, non verò absoluere, vel ligare, & est illa, *quod effectus absolutionis, non est alius, quam remissio peccatorum, quæ per gratiam fit, & ideò Hæreticus non potest absoluere, sicut nec gratiam conferre, & iterum quia ad absolutionem requiritur iurisdictio, quam non habent ab Ecclesia præcisi*.

Idem docuerat *dist.* 19. *q.* 1. *art.* 2. *quæstiunc.* 3. ibi enim ait, quod in Schismaticis, & Hæreticis, Excommunicatis, & suspensis manet clauium potestas, quantùm ad essentiam, sed vsus impeditur ex parte materiæ; Cum enim vsus clauium prælationem in vtente requirat, respectu eius, in quem vtitur propria materia, in quam exercetur vsus clauium, est homo subditus, & quia per ordinationem Ecclesiæ vnus subditur alteri, ideò etiam per Ecclesiæ Prælatos potest subtrahi alicui ille, qui erat ei subditus, Vndè cum Ecclesia Hæreticos, & Schismaticos, & alios huiusmodi priuet subtrahendo subditos, vel simpliciter, vel quantum ad aliquid, quantùm ad hoc, quo priuati sunt, non possunt vsum clauium habere.

Et cum sibi obiecisset, quod sicut potestas clauium, dependet ab ordine, ita & potestas conficiendi, sed Schismatici, & Hæretici, & alij ab Ecclesia separati non possunt amittere vsum potestatis conficiendi Eucharistiam, quia si conficiunt, confectum est, quamuis peccent conficiendo, ergo etiam non possunt amittere vsum clauium. Respondet, quod materia Sacramenti Eucharistiæ, in quam vsum potestatis exercet Sacerdos, non est homo, sed panis triticeus, & in Baptismo homo simpliciter, vndè sicut si subtraheretur Hæretico panis triticeus conficere non posset, ita nec, si subtrahatur prælatio absoluere potest, potest tamen baptizare, & conficere, quamuis ad sui damnationem.

Cum ergo in hoc perpetuus sit Sanctus Thomas, quod Hæretici, & Schismatici omni prorsus iurisdictione careant, ideoque absoluere nunquam possint, sed solum Baptismum in casu necessitatis administrare, euidens est iuxta S. Doctorem ab Hæreticis, & Schismaticis, nec licitè, nec validè Pœnitentiæ Sacramentum, adhuc in casu necessitatis, seù in articulo mortis administrari.

Nec obstat, quod S. Doctor *dist.* 20. *quæst. vnica art.* 1. *quæstiunc.* 2. dicat, quemlibet Pœnitentem in articulo mortis à quolibet Sacerdote absolui posse. Nam id in terminis habilibus à Doctore Sancto intelligi certum est; scilicet, quemlibet Sacerdotem aliàs non inhabilem, & ab Ecclesia non præcisum, quemlibet in articulo mortis absoluere posse: Hac enim ratione, & Concilium Tridentinum intelligendum esse, cum dicit, Sacerdotes omnes absoluere posse in articulo mortis, dicemus infra, & hunc esse Sancti Thomæ sensum *loc. cit.* patet etiam ex his, quæ docuerat *dist.* 19. *q.* 1. *art.* 2. *quæstiunc.* 2. *ad* 3. ibi enim dixerat solum Baptismum in casu necessitatis licitum esse recipere ab his, qui sunt ab Ecclesia præcisi, quod & docet alijs locis supra allegatis, vndè iuxta ea, quæ alibi docet accipiendum est, quod docet *quæstiunc.* 2. *citata*.

Sed ex his, quæ habet S. Doctor in

eadem quæſtiuncula, manifeſtè apparet, ipſum nonniſi de Sacerdote in Eccleſiæ vnitate viuente intelligere, quod ait, quemlibet Sacerdotem poſſe in articulo mortis quemlibet Pœnitentem abſoluere; Primò, quia loquitur de Sacerdote, qui ex ordinatione Eccleſiæ habet iuriſdictionem limitatam, vel nullam, at Sacerdos Hæreticus caret iuriſdictione, nedum ex ordinatione Eccleſiæ, ſed etiam ex propria ratione, quia videlicet eſt ab Eccleſia præciſus, vt diximus ſupra. Secundò, quia in ſolutione primi argumenti, ait, quod quia Eccleſia acceptat, vt quilibet Sacerdos abſoluere poſſit in articulo mortis, ideò ex hoc ipſo quis iuriſdictionis habet vſum, quamuis iuriſdictione careat: Certum eſt autem, quod Eccleſia non acceptat, vt etiam Sacerdos Hæreticus abſoluere poſsit in articulo mortis, immò id prohibet, vt conſtat ex dictis; & ſaltem negari non poteſt, id valdè controuerti inter Doctores, quorum nobilior portio negantem ſententiam amplectitur. Tertiò, quia S. Doctor ait, ad ſuum intentum facere auctoritates in littera appoſitas, ſcilicet in Textu Magiſtri Sententiarum, & ſunt illæ, Prima Leonis Papæ dicentis, quod his, qui tempore neceſsitatis, & periculi vrgentis inſtantia, præſidium Pœnitentiæ, & munus reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio neganda, quia miſericordiæ Dei, nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire. Secunda eſt Concilij Carthaginenſis, qua dicitur, quod Presbyter inconſulto Epiſcopo non reconciliet pœnitentem, niſi abſente Epiſcopo, ſi vltima neceſsitas cogat. Ex his auctoritatibus, illa Leonis nil aliud habet, niſi quod in caſu neceſsitatis miſericordiæ Dei menſuras non poſſumus ponere, hoc eſt in caſu neceſsitatis, non debemus negare, quod Pœnitentes abſolui poſsint ab omnibus Sacerdotibus, aliàs tamen capacibus, & ab Eccleſia non præciſis. Secunda verò auctoritas ex Concilio Carthaginenſi loquitur manifeſtè de Presbytero Catholico, & Eccleſiæ Catholicæ vnito, nam loquitur de Sacerdote illo, qui extra caſum neceſsitatis, non poteſt reconciliare pœnitentem, niſi conſulto Epiſcopo, & in caſu neceſsitatis inconſulto Epiſcopo; hæc autem de Sacerdote, ſeù Presbytero in vnitate Eccleſiæ viuente manifeſtè intelliguntur, nam Sacerdos ab Eccleſia præciſus extra caſum neceſsitatis etiam conſulto Epiſcopo, non reconciliat pœnitentem. Cum igitur S. Thomas pro ſententia ſua facere affirmet auctoritates præfatas, & præfatæ auctoritates nonniſi de Sacerdotibus in vnitate Eccleſiæ viuentibus loquantur, & Sanctum Thomam nonniſi de iiſdem Sacerdotibus *quæſtiunc. cit.* loqui euidens eſt.

Reſpondetur his, quæ pro ſe afferunt Aduerſarij ex Concilio Conſtantienſi.

AFferunt pro ſe Aduerſarij Conſtitutionem Concilij Conſtantienſis, quæ, vt refertur à S. Antonino in ſua Summa 3. *par. tit.* 25. *de Excommunicatione minori cap.* 3. eſt tenoris ſequentis.

Ad

Ad euitandum scandalum, & multa pericula, quæ conscientijs timoratis contingere possunt: Christi fidelibus tenore præsentium misericorditer indulgemus, quod nemo deinceps à communione alicuius in Sacrorum administratione, vel receptione, aut alijs quibuscumque Diuinis intus, & extra, prætextu cuiuscumque sententiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ à iure, vel ab homine generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum obseruare, nisi sententia, vel censura huiusmodi fuerit illata contra personam, Collegium, Vniuersitatem, Ecclesiæ Communitatem, vel locum certum, vel certam à Iudice publicata, vel denunciata specialiter, & expressa. Constitutionibus Apostolicis, & alijs in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque, saluo si quem pro sacrilega manuum iniectione in Clericum sententiam latam à Canone adeò notoriè constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiuersatione celari, nec aliquo suffragio excusari: nam à Communione illius, licet denunciatus non fuerit, volumus abstineri iuxtà Canonicas sanctiones in Concilio Constantiensi sub Martino Quinto.

Ex hac igitur Constitutione arguũt Authores Aduersi, quod non quilibet Excommunicatus vitandus sit, nec quilibet Excõmunicatus prohibeatur administrare Sacramenta, sed solùm ille, qui per sententiam specialem contra personam latam, nominatim denunciatus fuerit, aut notorius fuerit percussor Clerici: Cum autem non omnes Hæretici, aut Schismatici sint nominatim per sententiam specialem Excommunicati denunciati, neque omnes sint notorij percussores Clerici, Hæretici non Excommunicati nominatim, nec notorij percussores Clerici, poterunt iuxtà præfatam Constitutionem in casu necessitatis confessionem fidelium excipere, Pœnitentiæ Sacramentum illis administrare, eosque Sacramentaliter absoluere.

Argumentum hoc retorquendum est in Opponentes; Nam illi se fundant præcipuè in Ecclesiæ pietate; Inquiunt enim Ecclesiam, vti piam Matrem, saluti filiorum sufficienter consuluisse: Non autem, inquiunt, filiorum saluti sufficienter consuluisset, si noluisset hæreticos, & Schismaticos Pœnitentem absoluere in casu necessitatis. At idem, eosdem Opponentes necesse est dicere, quoad Excommunicatos denunciatos, & notorios Clericorum percussores, quod nempè Sancta Mater Ecclesia filiorum saluti, non sufficienter consuluisset, si noluisset excommunicatos denunciatos, & notorios Clericorum percussores, absoluere pœnitentes in casu necessitatis; Et tamen in præfata Constitutione decernitur, quod excommunicati denunciati, & notorij Clericorum percussores Sacramenta administrare non possint. Sicut ergò absque præiudicio pietatis Sanctæ Matris Ecclesiæ potuit Concilium Constantiense decernere, vt in nullo casu excommunicati denunciati, & notorij Clericorum percussores Sacramenta administrare possint, ita & Summi Pontifices, & alia Concilia, absque præiudicio pietatis Sanctæ Matris Ecclesiæ decernere potuerunt, vt Hæretici, & Schismatici Pœnitentiæ Sacramentum in nullo casu, nec etiam in articulo mortis administrare possent, & sicut ex hoc, quod Concilium Constantien-

se generaliter statuerit, nullo prorsus excepto casu, quod excommunicati denunciati, & notorij Clericorum percussores non possint Sacramenta administrare, non deducitur, quod Ecclesia non sufficienter consuluerit filiorum suorum saluti, ita neque deducitur ex eo, quod eadem Ecclesia statuerit, vt Hæretici, & Schismatici in nullo casu, etiam necessitatis possint Pœnitentiæ Sacramentum administrare.

Ad argumentum verò solutio patet ex dictis, Constitutionem Concilij Constantiensis, cum statuit Excommunicatos omnes, præter denunciatos, administrare posse Sacramenta, loqui de Excommunicatis illis, qui ad Sacramenta administranda aliud impedimentum non habent, nisi censuram Ecclesiasticam, ac proindè loqui de solis Catholicis Excommunicatis: Idque constat ex ipso contextu Constitutionis, nam in eo non fit mentio, nisi de his, qui aliqua censura Ecclesiastica sunt innodati, & hoc impedimentum remouere intendit Concilium Constantiense per Constitutionem illam, Ad euitandum, vt ait, scandalum, & multa pericula, quæ conscientijs timoratis contingere possunt. Cum enim de iure communi, omnes Excommunicati administrare Sacramenta prohibeantur, Concilium declarat, quod liceat Sacramenta recipere ab omnibus Excommunicatis, exceptis illis, qui per sententiam aliquam specialem in excommunicationem incidisse declarati fuerint. Hæretici autem, & Schismatici antecedenter ad omnem censuram, Sacramenta conferre prohibentur, ob hæresim videlicet, ratione cuius præcisi sunt ab Ecclesia, atque ideò omni iurisdictione carent.

Idque etiam ex eo constat, quod in præfata Constitutione administratio Sacramentorum conceditur Excommunicatis non denunciatis generaliter, & non dumtaxat in casu necessitatis, ac proindè Excommunicatis non denunciatis conceditur, quod administrare possint Sacramenta, etiam extra casum necessitatis, igitur Constitutio loquitur de solis Catholicis Excommunicatis, nam non est credendum, quod Concilium statuere voluerit, vt extra casum necessitatis Hæretici notorij præsertim, & manifesti, etsi non denunciati, licitè possint Sacramenta administrare, & præcipuè Sacramentum Pœnitentiæ.

Cum igitur hæretici, & Schismatici non sint comprehensi in Constitutione Constantiensi, & adsint rationes propriæ pro eorum exceptione, ab ea, quæ fit in illa Constitutione, quæ non faciunt pro merè excommunicatis; Hinc benè concluditur, quod ad ipsos non se extendat Constitutio. Pro quo faciunt plures Textus Canonici, & legales, vt: *Vbi militat diuersa ratio non fit extensio ad alios casus, etiamsi videantur similes*. Item. *Exceptio firmat regulam in non exceptis*. Item. *Lex non debet extre terminos suos*. Item. *A verbis legis non est recedendum*. Item. *Casus omissus relinquitur dispositioni Iuris*. Item. *Quod lex non dixit, nec nos dicere debemus*. Item. *A lege antiqua non est recedendum, nisi quatenus in noua id exprimitur*, & id genus plura, quæ referre longum esset.

Dist. 31. q. 7. c. Dominus.

l. non dilitur ff. de legibus.

l. si cum dotem. ff. de solutomatrim.

c. suspectã de rescrip. in 6.

c. cum expedias de elect. in 6.

Nec prætereundum, quod de Constitutione præallata Concilij Constantiensis in hac re obseruat Fagnanus *in 1. par. 5. lib. Decretal. de Schismaticis*, & ordinatis ab eis *cap. Quod à Prædecessore*,

re, videlicet Constitutioni prædictæ Concilij Constantiensis derogatum, videri per aliam Constitutionem Concilij Lateranensis sub Leone X. quæ habetur *seß. 11. in §. statuimus*, vt ad vitandum scandala *tom. 4. Conciliorum par. 2. pag. 117. col. 2.* Hæc enim Constitutio concordat de verbo ad verbum cum Constitutione edita Constantiæ, vsque ad verbum saluo, &c. sed posteà vbi Constantiensis excipit notorios Clericorum percussores ab administratione Sacramẽtorum, Constitutio Lateranensis excipit generaliter omnes notoriè excommunicatos his verbis (Aut si notoriè in excommunicationis sentẽtiam constiterit incidisse, quod nulla possit tergiuersatione cælari, aut aliquo Iuris suffragio excusari: nam à communione illius abstineri volumus, iuxtà Canonicas sanctiones) Hæc ibi: Quæ clausula manifestè opponitur clausulæ Constitutionis Constantiensis. In illa enim Catholici habilitantur ad communicandum cum excommunicatis, etiam notoriè ante denunciationem, nisi sint notoriè excommunicati propter sacrilegam manuum iniectionem in Clericos. In hac verò prohibentur communicare indistinctè cum omnibus excommunicatis, etiam non denunciatis, quorum crimen est adeò notorium, vt nulla possit tergiuersatione cælari, iuxta *Text. in cap. Tua nos &c. & c. fin. de cohabit. Cleric. & Mulier.* ergò in hac parte Constitutio Lateranensis tanquam posterior derogauit Constantiẽsi, licet illius nullam fecerit mentionem, vt ex *Text. in cap. 1.* vbi id notant Glossa, Archidiac. Io. Mon. Io. Andr. Gemin. & reliqui omnes *de Constitut. libr. 6.* & de Constitutionibus Conciliaribus, quæ inuicem aduersantur, tradunt Turrecrem. & Præpos. *in cap. Domino Sancto 50. dist.* Cum autem Hæretici notorij, etsi non sint denunciati, sint tamen notoriè excommunicati, ex vi Constitutionis Lateranensis vitandi sunt, ita vt non possint Sacramenta administrare; & hinc ruit argumentum desumptum ex Constitutione Constantiensi, nam standum videtur dispositioni Constitutionis Lateranensis, quæ Constantiensi hac in parte derogauit.

Nec obstat, subdit Fagnanus, quod ex consuetudine iam receptum sit, vt ad præscriptum Constitutionis Constantiensis, non habeantur pro excommunicatis vitandis, nisi nominatim denunciati, & notorij percussores Clericorum.

Nam respondet, huiusmodi consuetudinem aduersari antedictæ Constitutioni Concilij Lateranensis, ac proindè non valere, vt in terminis alterius Concilij Lateranensis sub Innocentio III. etiam in materia ad fidem non pertinente docet Host. *in c. Cum Laicis 11. de reb. Eccles. non alienan.* vbi ait, istud esse Concilium generale, quod est obseruandum sicut Euangelium *cap. Sicut 15. dist.* Ergò non valet contraria consuetudo.

Verumtamen quicquid sit de hac Fagnani sententia, & an, quam ipse vocat consuetudinem, dicenda sit potius tolerantia Summorum Pontificum; certum est nullatenus tolerari, quod hæretici notorij, etsi non denunciati excommunicati, Sacramentum Pœnitentiæ, aut quodcumque aliud Sacramentum administrent. Et ex hoc ipso confirmatur, quod iam diximus, Constitu-

stitutionem Constantiensem, cum statuit, ab excommunicatis non denunciatis Sacramenta recipi posse, loqui duntaxat de Catholicis excommunicatis non denunciatis, non verò de hæreticis, vndè nullum in fauorem opinionis, quam confutamus, potest ex Constitutione illa desumi argumentum.

Soluitur obiectio ex Concilio Tridentino petita, & affertur pro nostra sententia Declaratio Sacræ Congregationis Eminentissimorum DD. Concilij Tridentini Interpretum.

OBijcitur secundò, Concilium Tridentinum *Sess. 14. de Pœnitentia cap. 7.* vbi post statutam reseruationem casuum hæc habentur. *Verumtamen piè admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, vt nulla sit reseruatio in articulo mortis, atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet, pœnitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possunt*. His namque verbis, cum generalia sint, & nullus excipiatur Sacerdos, videtur Sacrum Concilium comprehendere voluisse, etiam Sacerdotes hæreticos, & Schismaticos, eisque facultatem à quibusuis peccatis, & censuris absoluendi concedere, quæ facultas, inquit Vasquez, magis vniuersalis conferri non potuit. Quin & in Sacris Canonibus, vbi huius rei fit mentio absolutè Ecclesia omnibus videtur committere hanc facultatem absoluendi, quia nullum excipit. Hæc Vasquez *tom. 4. in 3. p. q. 93. dub 4.*

Hoc argumento sententiam oppositam efficaciter probari aliqui existimant. Sed falluntur. Nam Sacra Congregatio DD. Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum speciali declaratione docuit, & declarauit, verba illa Concilij; *Omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes in articulo mortis absoluere possunt*, intelligenda esse de solis Sacerdotibus in vnitate Ecclesiæ viuentibus, cuiusmodi non sunt hæretici præsertim notorij, & manifesti, aut excommunicati denunciati: Declarationem hanc affert Fagnanus *in 4. libr. Decretal. De Sponsalibus, & Matrim. cap. Non est vobis*; est autem, quæ sequitur.

Episcopus Valentinensis petijt declarari. Vtrum pœnitentes in articulo mortis constitutos possit in casibus reseruatis absoluere quilibet Sacerdos, etiam excommunicatus, & denunciatus, vt tenuit Nauarrus de regulis Cōfessariorum *cap. 27. nu. 272. vers.* quod per eadem verba, fol. 551.

Congregatio Generalis Moron., Alciat., Senonens., M. Alt. Alban., S. Sixti, censuit non posse. Quia communis opinio videtur illa, quod tales Excommunicati non possint etiam in hoc casu necessitatis. Magister Sent. *in 4. dist. 19.* Sanctus Thomas *in 3. par. q. 82. art. 7. ad 2. & in 4. sent. dist. 19. q. 1. art. 2. quæstiunc. 2. ad. 3.* Durandus *in 4. dist. 19. q. 2. num. 17. in resp. ad 4.* Capreol. *in 4. dist. 19. quæst. 1. art. 3.* Turrecrem. *in cap. 2. num. 2. de Pœnit. dist. 6.* S. Antoninus *in 3. par. tit. 14. cap. 19. §. Quinta decima conditio*, Bachon. *in 4. dist. 15. quæst. 2. art. 2.* Scotus *in 4. dist. 19. quæst. vnica art. 4.* Richard. *in 4. d. 18.*

*d.*18.*art.*4.*quæst.*3. Alex.de Alef.*in* 4. *par.quæst.*20. *membr.*8. *art.*2. Nauarr. *in Manuali cap.* 26. *num.* 26. *facit cap. Audiuimus* 24. *quæst.* 1. Abbas *in cap. Cum Clericis de Ordin. ab Episc. qui renunc.* Decius *in l.more ff.de Iurisd. omnium Iud.* licet contra teneant Palud., Syluester, & Petrus Sotus. Nec obstat *c.*7. *de casuum reseruatione*, quia debet intelligi de omnibus Sacerdotibus in vnitate Ecclesiæ viuentibus, referendumque ad eos Sacerdotes, de quibus eodem *cap.*7. in prima,& secunda parte agitur, qui habent vel ordinariam, vel delegatam potestatem. Hactenus Sacra Congregatio.

Retorquetur ergò,& hoc argumentum in Opponentes,& sit ineluctabile contra illorum sententiam:Nam Concilium Tridētinum, vbi de hac re agit, cum inquit,quod Sacerdotes omnes in articulo mortis quoslibet à quibuslibet casibus, et censuris absoluere possunt, id non de omnibus indiscriminatim Sacerdotibus intelligit, sed de illis dumtaxat, qui in vnitate Ecclesiæ viuunt,et ab ea generalitate excludit Excommunicatos Denunciatos,& Hæreticos pręsertim notorios,et manifestos, nam hi nullatenus in vnitate Ecclesiæ viuunt. Hanc enim esse Sacri Concilij mentem in laudatis verbis declarauit Sacra Congregatio Cardinalium eiusdem Concilij Interpretum, inter quos, vt benè obseruat Fagnanus,aderat Cardinalis Moronus, qui paulò ante fuerat Legatus Apostolicus in Concilio,et cuius directione omnia agebantur: Vndè si Patres Concilij in decreto de casuum reseruatione, voluissent includere Sacerdotes Excommunicatos Denunciatos,et Hęreticos,aliosque ab Ecclesia præcisos, idem Cardinalis non consensisset, vt fieret declaratio, in qua declararetur, vt in eo decreto, cum dicitur,*in articulo mortis omnes Sacerdotes, quoslibet pœnitentes, à quibusuis peccatis, & censuris absoluere posse*, debere intelligi cum limitatione illa. *Omnes Sacerdotes in vnitate Ecclesiæ viuentes.*

Et quamuis Episcopus Valentinen. de Sacerdote præsertim Excommunicato, & denunciato quæstionem Sacræ Congregationi proposuerit,petendo ab ea, vtrum pœnitentes in articulo mortis constitutos possit in casibus reseruatis absoluere quilibet Sacerdos, etiam Excommunicatus, & denunciatus: Et Sacra Congregatio responderit, *Non posse*, eadem tamen Sacra Congregatio in eadem declaratione soluit argumentum petitum *ex cap.*7.*Sessionis* 14.*Concilij Tridentini*, de casuum reseruatione, vbi dicitur, quod omnes Sacerdotes, quemlibet in articulo mortis pœnitentem,à quibusuis casibus,& censuris absoluere possint. Et declarat id non nonnisi de Sacerdotibus in vnitate Ecclesiæ viuentibus intelligendum esse;Et per hoc declarat etiam,nec Hęreticos,notorios præsertim, et manifestos, in casu mortis Pœnitentiæ Sacramentum administrare posse, nam hi non viuunt in vnitate Ecclesiæ.

Præterquamquod,cum Sacra Congregatio declarat Excommunicatos,& denunciatos non posse pœnitentes in articulo mortis constitutos in casibus reseruatis absoluere, potiori iure hoc ipsum, nec Hæreticos posse declarat, nam Hæretici sunt ab Ecclesia magis præcisi, quàm Catholici excommunicati.

Sed ex hoc ipso, quod Sacra Congre-

gregatio declaret, Excommunicatos, & denunciatos, non posse pœnitentes in articulo mortis absoluere, aduersariorum sententia omninò destruitur, nam ipsi volunt, generaliter Sacerdotes omnes, etiam excommunicatos, & denunciatos pœnitẽtem in articulo mortis constitutum absoluere posse: Sacra verò Congregatio, expresse declarauit Sacerdotes excommunicatos, & denunciatos in articulo mortis absoluere non posse.

Illud etiam adnotandum, quod cum Sacra Congregatio declarat excommunicatos, & denunciatos non posse pœnitentem in articulo mortis constitutum absoluere, id comprehendit etiam Hæreticum denunciatum Excommunicatum; & ex hac etiam parte ruit Aduersariorum sententia. Ex omni tamen parte ruit, quia Hæreticus, siuè sit denunciatus Excommunicatus, siuè non sit Excommunicatus denunciatus, Pœnitentiæ Sacramẽtum, etiam in casu mortis administrare prohibetur ex Sacro Concilio, nam Sacra Congregatio declarauit, solùm Sacerdotes in vnitate Ecclesiæ viuentes in articulo mortis absoluere posse; nam facultatem in casu mortis absoluendi, nonnisi Sacerdotibus in vnitate Ecclesiæ viuentibus concessam declarauit; Hæretici autem in vnitate Ecclesiæ non viuunt.

Excusat Fagnanus recentiores, qui in oppositam sententiam abierunt, quod præfatæ declarationis notitiam non habuerint, & controuersiam hanc à Tridentina Synodo decisam putauerint. Sed non videntur excusandi. Nam, etiam independenter ab ea declaratione, ex mera Textus inspectione apparet, Concilium, cum ait, Omnes Sacerdotes quoslibet Pœnitentes in articulo mortis à quibuslibet peccatis, & censuris absoluere possunt, eos dumtaxat Sacerdotes intellexisse, qui in vnitate Ecclesiæ viuunt, & ex his non generaliter omnes, sed illos, qui ordinariam, vel delegatam habeant potestatem, vt autem id euidens fiat, ante oculos subijciendum est integrum decretum Concilij, & illius verba diligenter expendenda. Est autem quod sequitur.

Quoniam igitur natura, & ratio iudicij illud exposcit, vt sententia in subditos feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem. Magnoperè verò ad Christiani populi disciplinam pertinere, Sanctissimis Patribus nostris visum est, vt atrociora quædam, & grauiora crimina, non à quibusuis, sed à Summis dumtaxat Sacerdotibus absoluerentur. Vndè meritò Pontifices maximi pro suprema potestate sibi in Ecclesia vniuersa tradita, causas aliquas criminum grauiores suo potuerunt peculiari iudicio reseruare. Neque dubitandum est, quando omnia, quæ à Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuique Diœcesi, in ædificationem tamen, non in destructionem, liceat pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, præsertim quoad illa, quibus Excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reseruationem, consonum est

Di-

Diuinæ auctoritati, non tantùm in externa politia, ſed etiam coram Deo vim habere. Verumtamen piè admodum, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditũ ſemper fuit, vt nulla ſit reſeruatio in articulo mortis: atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes, à quibuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere poſſunt: Extra quem articulum Sacerdotes, cum nihil poſſint in caſibus reſeruatis, id vnum pœnitentibus perſuadere nitantur, vt ad Superiores, & legitimos Iudices, pro beneficio abſolutionis accedant.

Decretum iſtud, vt benè obſeruat Fagnanus, tres habet partes. In prima generaliter definitur, ad validitatem abſolutionis neceſsariò requiri, vt Sacerdos habeat iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam in pœnitentem. In ſecunda ibi. *Magnoperè*, docet expedire, vt generalis hæc iuriſdictio limitetur, & reſtringatur mediante caſuum reſeruatione, ita vt à quibuſdam grauioribus criminibus, non indifferenter Sacerdotes omnes abſoluant, ſed Summi tantùm Sacerdotes, id eſt, Papa in vniuerſa Eccleſia, & Epiſcopi in ſua quiſque Diœceſi. In tertia ibi. *Verumtamen*, declarat nullam eſſe reſeruationem in articulo mortis, & ſublata differentia, quam ponit inter inferiores, & Summos Sacerdotes, & inter caſus reſeruatos, & non reſeruatos, docet, Sacerdotes omnes in mortis articulo poſſe abſoluere quoslibet pœnitentes à quibuſuis peccatis, & cenſuris. Quare ſenſus Concilij eſt manifeſtus, primò namque docet, quod nulla ſit abſolutio, ſi Sacerdos iuriſdictionem non habeat in pœnitentem: Secundò, quod hanc iuriſdictionem non habeant Sacerdotes inferiores in caſibus, quos Summi Sacerdotes ſibi reſeruarunt. Tertiò. *Ne hac ipſa occaſione* (id eſt reſeruationis caſuum) aliquis pereat, docet, quod nulla ſit reſeruatio in articulo mortis, atque ideò omnes Sacerdotes, id eſt, nedum Summi, ſed etiam inferiores, qui habent quidem iuriſdictionem, ſed, ob caſuum reſeruationem, ad eorum abſolutionem non ſe extendentem, abſoluere poſſint, quoſlibet pœnitentes, id eſt, tam ſubditos, quam aliàs in caſibus reſeruatis non ſubditos, à quibuſuis peccatis, & cenſuris, ſcilicet tam non reſeruatis, quàm reſeruatis. Sacerdotes autem, qui ſubdelegatam habent iuriſdictionem in pœnitentem, ſed limitatam, & extra caſum mortis ad caſus reſeruatos non ſe extendentem, ſunt Sacerdotes Catholici, & in vnitate Eccleſiæ viuentes; hi enim ſunt, qui abſoluere prohibentur ex vi reſeruationis, nam Sacerdotes præciſi, non prohibentur abſoluere ex vi reſeruationis, ſed ex vi præciſionis, qua ſunt ab Eccleſia præciſi, & ſeparati. Quapropter verba illa Concilij, *Omnes Sacerdotes &c.* reſtringuntur ad ſubiectam materiam reſeruationis. Item reſtringuntur ad Sacerdotes aliàs gaudentes iuriſdictione, quales non ſunt præciſi ab vnitate Eccleſiæ. Itẽ reſtringuntur, vt non includant caſum, in quo ſpecialis mentio requiritur, & in quo reperitur peculiaris repugnantia. His modis probat Fagnanus loco cit. à Doctoribus paſſim limitari regulam deſumptam *ex l. Iulianus ff. de leg. 3. & cap. ſi Romanorum 19. diſt.* id eſt, qui omnes dicit, nihil excludit. Et in ſpecie, quod verbum *Om-*

 nes,

nes, restringatur ad personas habiles, etiamsi agatur de fauore publico, probat Textus irrefragabilis *in l. In prouinciali §.fin. iuncta l. seq. ff. de operis noui nunciatione.* Nam Textus dicit, Omnes Ciues opus nouum nunciare possunt, & *in l. seq.* redditur ratio, quia Reipublicæ intereſt, quamplurimos ad defendendam suam causam admitti: Et tamen verba illa, *Omnes Ciues* restringuntur ad habiles, & idoneos, vt ibi notat Glos. in verbo *Omnes Ciues*, vndè Pupillus, & mulier non admittuntur *l. de Pupillo ff. eodem, & l. Mulier ff. de popul. act.* Quare propositiones vniuersales intelliguntur semper in terminis habilibus, & exceptis excipiendis, idque multò magis, quando ex contextu ipso cogimur excipere, & limitare, Immò Textus ipse excipit, & limitat in præsenti, vt constat ex dictis. Aduersarij autem propriæ opinionis defendendæ ardore abrepti, nudam illam Concilij propositionem accipientes, *Omnes Sacerdotes in articulo mortis quoslibet pænitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possunt*, non expenso Textu, nec attentis antecedentibus, & consequentibus more auium post alias auolantium, re non plenè discussa in eam iuerunt sententiam, quam impugnamus.

Mirum est autem, quod recentiores aliqui dicunt. Fatentur enim Hæreticos iuxtà Sacros Canones, & secundum antiqua iura Pœnitentiæ Sacramentum, nec in casu mortis posse administrare, omnique illos iurisdictione carere, at ex noua Tridentini dispositione, id posse, idque à Tridentino dispositum, vt animarum fidelium saluti consuleret. Quasi per quindecim sæcula Tridentinum præcedentia fidelium saluti consultum non fuerit, & Concilium nouam in hac re dispositionem fecerit. Cum tamen Concilium nouam nullam dispositionem fecerit, sed quod in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, probauerit; Vndè illud, quod *Omnes Sacerdotes quoslibet pænitentes in articulo mortis, à quibusuis casibus, & censuris absoluere possunt*, Concilium nouo, & speciali Canone, aut decreto non definit, sed ex eo, quod in Ecclesia Dei custoditum semper fuit deducit, vt satis ostendit particula illa *Ideo*, sic enim, inquit, Concilium: *Verumtamen piè admodùm, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, vt nulla sit reseruatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pænitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possunt.* Cum autem in Ecclesia custoditum semper fuerit, vt Hæretici, nec etiam in articulo mortis, Pœnitentiæ Sacramentum administrent, vt constat ex dictis, idem & Concilium Tridentinum voluisse euidens est. Quod & allata Sacræ Congregationis declaratio confirmat, dum ab ea generalitate, qua dicitur Omnes Sacerdotes absoluere posse, exceptos intelligi dicit iuxtà mentem Concilij Excommunicatos, & eos, qui in vnitate Ecclesiæ non viuunt. Cum autem hoc ipsum Concilium deducat ex eo, quod in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, in Ecclesia Dei id semper custoditum fuisse constat, vt omnes Sacerdotes exceptis præcisis in articulo mortis absoluere possint, hosque etiam in Sacris Canonibus exceptos intelligi.

Nec sub specioso titulo consulendi salu-

saluti fidelium dici debet, quod Concilium Hæreticis indulserit, vt Pœnitentiæ Sacramentum in articulo mortis conferre possint, nam potius dicendum, quod Ecclesia fidelium saluti non consuluisset si Hæreticis Pœnitentiæ Sacramentum administrandi facultatem in casu mortis concessisset, eam enim facultatem Hæreticis concedere, esset ouium curam lupis committere, salutemque fidelium iuratis Ecclesiæ hostibus commendare, ac manifesto periculo exponere. Periculum enim ab Hæreticis semper imminet, cum Hæretici possint, & curent fideles inficere, & errores suos docere, præsertim tempore mortis, calliditati Hæreticorum magis opportuno, ob fidelium tunc debilitatem, & non plenam mentis aduertentiam, ideoque semper adest periculum peruersionis. Hinc Thomas à Iesu Carmelita *de Conuersione Gentium lib.* 8. rectè ait, quod quamuis Hæreticus ex iure Diuino absolutè loquendo, non sit Excommunicatus, nec ex consequenti vitandus, sed tantùm iure Canonico, interim tamen in Diuinis, & Sacris iure Diuino est vitandus, si ex communicatione cum Hæretico nobis periculum imminet nostri spiritualis exitij, & interitus, videlicet perfidiæ, & Christianæ religionis contemptus. Ideò S. Paulus Hæreticorum colloquia semper declinanda præcipit; Ad Rom. 16. *Rogo autem vos fratres, vt obseruetis eos, qui dissensiones, & offendicula, præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinare ab eis, nam per dulces Sermones, & benedictiones seducunt corda Innocentium.* 2. Tim. 3. *Hos deuita* Titum 3. *Hæreticum deuita.* 2. epist. Ioannis, *si quis venit ad vos, & hanc doctrinam affert, nolite recipere in Domum, nec aue ei dixeritis.*

Idem inculcant, & Sancti Patres; Irenæus *libr. 3. cap. 3. Apostoli, & horum discipuli habuerunt timorem, vt neque verbotenus communicarent alicui eorum, qui adulterauerant veritatem.* S. Cyprianus libr. 1. Epist. 3. ad Cornelium, *Declinent*, inquit, *fortiter, & euitent dilectissimi fratres nostri, verba, & colloquia eorum, quorum sermo, vt cancer serpit.* Et infra. *Nulla cum talibus commercia, nulla colloquia misceantur, simusque ab eis tam separati, quàm sunt illi ab Ecclesia profugi.* S. Athanasius de S. Antonio in eius vita. *Nunquam*, inquit, *Manichæis, aut alijs Hæreticis, saltem amicabilia verba largitus est, denuncians talium amicitiam, atque sermones, perditionem esse animæ. Sic etiam Arianos detestabatur, vt omnibus diceret, nec iuxta eos quidem esse accedendum.* Et ipse S. Antonius iam moriturus. *Hæreticorum*, inquit, *& Schismaticorum venena vitate, mecumque circa eos odium sectamini, scitis ipsi, quod nullus mihi, nec pacificus quidem sermo, cum eis vnquam fuerit.*

S. Augustinus in epist. 62. *Hæreticum*, inquit, *sicut vitandum monemus, ne infirmos, & paruulos fallat, ita non abnuimus, quibuscumque modis possumus corrigendum.* S. Leo Serm. 18. de Passione Domini. *Viperea*, inquit, *Hæreticorum vitate colloquia, nihil vobis commune sit cum eis, qui solo sunt nomine Christiani.*

Hæc autem, quæ ab Apostolis, & Sanctis Patribus de colloquio, & communicatione cum Hæreticis in ciuilibus dicta sunt, multò magis de communicatione cum eisdem in Diuinis, & mortis tempore sunt attendenda.

vndè credendum est, quod Ecclesia inter Sacramentorum Ministros, nec etiam in articulo mortis, Hæreticos, & Schismaticos habere voluerit. Ideò ad propositum argumentum dicendum, quod etsi Concilium Tridentinum facultatem omnibus Sacerdotibus concedat quemlibet pœnitentem à quibusuis peccatis,& censuris absoluendi, id tamen intelligit de Sacerdotibus aliàs capacibus,& habilibus, de illis scilicet, qui viuunt in vnitate Ecclesiæ. Immò neque generaliter de omnibus, qui viuunt in vnitate Ecclesiæ, sed de his, qui aliàs habent potestatem absoluendi ordinariam, vel delegatam, & idem dicendum, cum in Sacris Canonibus decernitur nullam esse reseruationem in articulo mortis, vti semper custoditum fuisse in Ecclesia Dei, dicit Concilium in laudato Decreto, & constat etiam ex Sacris Concilijs, & Canonibus ad marginem dicti Decreti ad hoc allegatis, & sunt Concilium Carthaginense 4. *Can.* 76. Toletanum 11. *Can.* 11. *cap. Pastoralis* §. *Præterea de offic. Ordin. c. fælicis de Pœnit. in 6. Clem. Cupientes, eod. cap. Inter cunctas* §. *duos de priu. in Extrauag. comm.* nàm certum est in his non cõcedi facultatem absoluendi nisi Sacerdotibus in vnitate Ecclesiæ viuentibus, & aliàs facultatem absoluendi ordinariam, vel delegatam habentibus, nam cum tollitur reseruatio, conceditur facultas absoluendi Sacerdotibus illis, quibus aliàs facultas limitata fuerat ad casus non reseruatos, ac proindè etiam Sacerdotibus illis, qui aliàs habebant iurisdictionem delegatam.

Quod verò Sacerdotes simplices, non approbati, nullamque aliàs iurisdictionem habentes, in Ecclesiæ tamen vnitate viuentes, absoluere possint pœnitentes in articulo mortis habetur ex Concilio Carthaginensi 11. *Can.* 3. & refertur *Cap. Presbyter dist.* 26. *quæst.* 6. Nam ibi dicitur: *Presbyter inconsulto Episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi absente Episcopo vltima necessitas cogat*; vbi licet Concilium videatur loqui de reconciliatione solemni pœnitentis, dum tamen excipit articulum mortis, claré deducitur, intelligendum esse etiam de absolutione ordinaria priuata, & dum ait, quod non reconciliet absente Episcopo, certum est loqui de Sacerdote aliàs non habente iurisdictionem, quæ tamen illi in eo casu ab Ecclesia tribuitur. Certum est autem Concilium Carthaginense ibi loqui de Sacerdote Catholico in vnitate Ecclesiæ viuente, nam loquitur de Sacerdote, qui subsit Episcopo, talis autem non est Sacerdos Hæreticus, aut Schismaticus.

Præterea: quilibet Sacerdos simplex etiamsi nullam aliàs habeat iurisdictionem, potest quemlibet pœnitentem à quibusuis casibus, & censuris in articulo mortis absoluere, quia hæc praxis viget in Ecclesia, & Ecclesia acceptat, vt quilibet Sacerdos absoluere possit in articulo mortis, ideò ex hoc ipso quis vsum iurisdictionis habet, quamuis iurisdictione careat, inquit Sanctus Thomas *in* 4. *sent. dist.* 20. *q.* 1. *art.* 1. *quæstiunc.* 2. *ad* 2. At Ecclesia non acceptat, vt etiam Sacerdos Hæreticus absoluere possit pœnitentem in articulo mortis, nec huiusmodi praxis est in Ecclesia.

Vlterius iurisdictio non confertur sine

sine prælatione in eum, in quem exercenda est, & cum non deceat Hæreticum Catholico, nec etiam in foro interiori præficere, ideò conuenienter Ecclesia, nec in foro interiori iurisdictionem Hæretico in Catholicum concessit. Hinc S. Thom. 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 10. docet. Infidelibus non esse concedendum dominium, & prælationem super fideles, & licet loquatur de dominio, & prælatione tempotali, & externa, quæ tamen affert, probant etiam nec dominium in foro interno infidelibus super fideles concedendum esse. Sic enim ait in argumento. Sed contrà. Ad eum, qui præest, pertinet habere iudicium super eos, quibus præest, sed infideles non possunt iudicare de fidelibus; Dicit enim Apostolus 1. ad Corinth. *6. Audet aliquis vestrum habens negotium aduersus alterum, iudicari apud iniquos, id est, infideles, & non apud Sanctos?* Ergo videtur, quod infideles fidelibus præesse non possint.

In corpore verò articuli ait, quod si loquamur de dominio, vel prælatione infidelium super fideles de nouo instituenda, hoc nullo modo permitti debet; cedet etenim hoc in scandalum, & in periculum fidei, de facilè enim illi, qui subijciuntur aliorum iurisdictioni immutari possunt ab eis, quibus subsunt, vt sequantur eorum imperium, nisi illi, qui subsunt, fuerint magnæ virtutis, & similiter infideles contemnent fidem, si fidelium defectus cognoscant, & ideò Apostolus prohibuit, vt Fideles non contendant in iudicio coram Iudice infideli, & ideò nullo modo permittit Ecclesia, quod infideles acquirant dominium super fideles, vel qualitercumque eis præficiantur in aliquo officio. Hæc S. Thomas, quæ optimè quadrant in rem præsentem.

Soluitur alia obiectio Gabrielis Vasquez.

Obijcit præterea Vasquez loco citato; Quod vt plures volunt, iure Diuino conceditur cuilibet Sacerdoti iurisdictio in articulo mortis, ergo nunquam deletur, sicut nec character ad consecrandum, & ita manet in Hæreticis; Et S. Thomas *in* 4. *sent. dist.* 19. *q.* 1. *art.* 3. *quæstiunc.* 1. sine limitatione docet, quemlibet Sacerdotem in quemlibet vti posse claue in casu necessitatis, & ex sententia Capreoli *in* 4. *dist.* 19. *quæst.* 1. *in solut.* 4. *contra* 3. *conclus.* Sequitur hæc sententia, scilicet, Omnem Sacerdotem aliàs quocumque modo impeditum, & etiam Hæreticum, eo tempore esse legitimum Iudicem, quia si iure Diuino conceditur, vt ipse Capreolus inquit, iurisdictio in articulo mortis, ergo nunquam deletur, sicut nec character ad consecrandum, & ita manet in Hæreticis.

Sed etiamsi dicamus, prosequitur Vasquez, iure humano competere etiam in articulo mortis, quemlibet posse absoluere; quod tamen Hæreticis sit negata hæc facultas, & sublata materia, dupliciter contingere potest; primò, quia ipsi in se incapaces efficiuntur ipsa infidelitate, aut quia Ecclesia de facto negauit illis materiam: primum dici non potest, quia si infidelitate non deletur character Sacerdotalis, sic non deletur quoad vtramq; pote-

potestatem ex parte effectiui principij, scilicet quoad consecrandum, & absoluendum, sed ita constituti manent à Christo Iudices ad absoluendum per illa verba, *Accipe Spiritum Sanctum &c.* Sicut per illa, *Accipe potestatem missas celebrandi*, Sacerdotes ad consecrandum, ergo idonei manent, vt eis subdi possit auctoritate Ecclesiæ materia iurisdictionis, in quam possunt operari, ac proindè etiamsi in Hæreticis non sit fides, non ideò deest fundamentum iurisdictionis, cum non desit fundamentum characteris, & ita neque clauis in ordinatione collatæ, & consequenter, nec iurisdictionis actualiter habentis materiam sibi subditam. Quarè deficientia fidei in Hæretico, inquit Vasquez, non obstat, quin Hæreticus in articulo mortis possit quemlibet absoluere, & ex hoc sequeretur etiam absolutionem collatam ab Hæretico interiori esse nullam, etiamsi bona fide facta fuerit, quia in illo deerat fides; Vndè & fundamentum iurisdictionis, & sic tenerentur omnes confessiones repetere, quas integrè, & perfectè coram Parocho fecerunt, quem tamen cognouerunt postea Hæreticum fuisse interiorem eo tempore. Sed neque secundum dici potest; Quod Ecclesia, scilicet subtraxerit materiam Hæretico, quoniam hoc nullo fundamento probari potest, cum absolutè Ecclesia, vbi huius rei fit mentio, omnibus videatur committere hanc facultatem, quia nullum excipit Sacerdotem, & verè committit ijs, qui alias facultatem ad hoc non habebant, facultatem absoluendi à reseruatis, quod idem est. Hæc Vasquez.

Respondetur, immeritò à Vasquez pro se allegari S. Thomam, & Capreolum locis citatis; nam S. Thomas quæstiuncula illa non docet, Sacerdotem, etiam præcisum vti posse claue in articulo mortis, sed docet, Sacerdotem in vnitate Ecclesiæ viuentem, id est, illum, qui de facto à Summo Sacerdote accepit potestatem iurisdictionis in aliquos determinatè, vti est Parochus, posse in necessitatis articulo, vti claue etiam in illos, qui non sunt sibi subditi: ait enim; quod *sicut in Cælesti Hierarchia sub potestatibus, quæ indistinctè præsunt, præponuntur Principatus, qui singulis Prouincijs distribuuntur; & sub his Angeli, qui singulis hominibus in custodiam deputantur, ita & in prælatione Ecclesiæ militantis debet esse, vt apud aliquem esset prælatio indistinctè in omnes, & sub hoc essent alij, qui super diuersos diuersam potestatem, & distinctam acciperent. Et quia vsus clauium requirit aliquam prælationis potestatem, per quam ille in quem vsus clauium communicatur, efficiatur materia illius actus, ideò ille, qui habet indistinctam potestatem super omnes, potest vti clauibus in omnes. Illi autem, qui sub eo distinctas potestates acceperunt, non in quoslibet vti possunt clauibus, sed in eos tantùm, qui eis in sortem venerunt, nisi in necessitatis articulo, vbi nemini Sacramenta sunt deneganda.*

In his autem non habetur, quod iure Diuino cuilibet Sacerdoti etiam præciso concedatur iurisdictio in articulo mortis, sed solùm, quod Deus eum ordinem in Ecclesiam militantem induxerit, quod ille, qui habet indistinctam potestatem super omnes possit vti

clauibus in omnes, illi autem, qui sub eo distinctas potestates acceperunt, non in quoslibet vti possunt clauibus, sed in eos tantùm, qui eis in sortem venerunt, nisi in articulo necessitatis, vbi nemini Sacramenta sunt deneganda: Solùm ergo vult S. Thomas, quod illemet Sacerdos, cui aliàs ab eo, qui habet indistinctam potestatem super omnes, limitata est potestas in aliquos determinatè, possit in articulo necessitatis vti clauibus etiam super eos, qui ei in sortem non venerunt, id est super eos, qui ei aliàs subiecti non fuerant. Vndè S. Thomas loquitur manifestè de Sacerdote Catholico, & in vnitate Ecclesiæ viuente.

Capreolus verò *loc. cit.* non dicit, iure Diuino concedi iurisdictionem cuilibet Sacerdoti etiam præciso in articulo mortis, immò expresè excludit præcisos, nam ad quartum argumentum Durandi refert, & probat solutionem, quam ipsemet Durandus ad argumentum à se allatum affert. Sic enim ait Capreolus; *Ad quartum inquit Durandus, dicendum est, quod ex ordinatione Christi est, quòd Oues Petri non regantur, nec subsint curæ, vel regimini cuiuscumque, nisi ex commissione Petri mediata, vel immediata, directa, vel indirecta. Semper autem Sedes Petri voluit, quod in articulo mortis, quilibet Sacerdos non præcisus ab Ecclesia posset quemlibet absoluere à peccatis in absentia illius ad quem cura regulariter pertinet, etsi nollet in illo casu, nihilominus posset non obstante priuilegio Petri, quod non fuit ei datum ad destructionem, sed ad ædificationem, cum fuerit ei datum ad pascendum oues. Vndè in illo casu cessaret priuilegium Petri, & staretur primæ ordinationi Christi de potestate clauium Ordinis, quæ se extendit ad omnem peccantem, & ad omne peccatum. Nec casus necessitatis mutaret ministerium, sed ordinatio Christi, qui in tali casu non dedit Petro priuilegium. Hæc Durandus, & bene conformiter Sancto Thomæ 4. sent. dist. 20. quæstione prima, articulo primo quæstiuncula secunda, in solutione primi, vbi sic*, ait, *Aliquis potest vti iurisdictione alterius ex eius voluntate, quia ea, quæ iurisdictionis sunt, committi possunt. Vndè quia Ecclesia acceptat, vt quilibet Sacerdos absoluere possit quemlibet in articulo mortis, ideò ex hoc ipso quis vsum iurisdictionis habet, quamuis iurisdictione careat.* Hactenus Capreolus.

Posito autem, quod Sacerdotes omnes, exceptis præcisis, iurisdictionem habeant ad absoluendum in articulo mortis, quæstio est inter Doctores, an eam iurisdictionem habeant iure Diuino, vel Ecclesiastico. Vndè etiamsi dicatur ab aliquibus, eam iurisdictionem haberi iure Diuino, non est ad rem, quod subdit Vasquez, nempè quod si iure Diuino conceditur iurisdictio in articulo mortis, ergo nunquam deletur, sicut nec character ad consecrandum, & ita manet in Hæreticis; non est hoc, inquam, ad rem, nam illimet, qui volunt, iurisdictionem concedi iure Diuino Sacerdotibus omnibus, pro articulo mortis, id intelligunt de omnibus Sacerdotibus, exceptis præcisis, nam hos excipit, & Durandus, vt vidimus.

Ad ea verò, quæ postremò addit Vasquez. Respondetur Hæreticos notorios, & manifestos, de quibus præcipuè quæstio est in præsenti, ex eo; quod sint extra Ecclesiam,& ab ea præcisi, ac separati, incapaces esse iurisdictionis Ecclesiasticæ, nam Hæretici notorij, & manifesti, nullam omninò cum Ecclesia connexionem habent,& ideò incapaces sunt iurisdictionis, vt supra diximus cum Bellarmino, quidquid sit de Hæreticis merè internis, aut occultis, & rursus Ecclesia Hæreticos iurisdictione perpetuò, & nullo prorsus excepto casu priuat, & cum Ecclesia concedit generaliter Sacerdotibus facultatem, vt absoluere possint pœnitentem in articulo mortis, intelliguntur semper excepti Excommunicati denunciati, & Hæretici, eisque Ecclesia subditos subtrahit, vt constat ex dictis. Nec obstat, quod in Hæreticis, permaneat character Sacerdotalis, nam ad absoluendum Sacramentaliter, præter characterem Sacerdotalem, requiritur etiam potestas iurisdictionis, & prælatio, seù subiectio subditorum; quæ in Hæretico non reperiuntur. Sed de hoc infra.

Præstat hic ea etiam afferre, quæ habet S.Thomas *Quodlibet.* 12. *qu.*19. *art.*30. vbi sic ait: *Quidam dicunt,quod quilibet Sacerdos potest absoluere quemlibet à quolibet peccato, & licet male faciat absoluendo, tamen absolutus est. Et ratio horum fuit, quia simul datur Presbytero in sua ordinatione potestas consecrandi Corpus Christi, & potestas clauium: Et ideò sicut potest consecrare quamlibet Hostiam, ita & potest absoluere quemlibet. Sed hoc est erroneum, quia nullus potest absoluere propria auctoritate, nisi eum, qui est aliquo modo sibi subditus, quia actus fiunt in materia propria: Et absolutio Sacerdotalis habet iudicium annexum, & hoc, scilicet iudicium, non est nisi in subditos, & inferiores. Qui ergo non habet subditum, non potest absoluere, & sic iurisdictio dat materiam Sacerdoti determinatam, secùs autem est de Hostia, quæ est materia determinata. Cui ergo nulla cura committitur, habet clauem ligatam, vt Iuristæ dicunt, scilicet,quia non habet omninò materiam.*

Aliorum recentiorum argumenta soluuntur.

ALij etiam recentiores alia proferunt argumenta, Obijciunt enim, quod eo ipso, quod quis vtitur opinione probabili Doctorum, existimantium habere iurisdictionem, reuera illam habet, siuè habitualem, siuè actualem pro actu, quem hic, & nunc exercet. Id autem fundamentum habere dicunt *in l. Barbarius ff. de officio Prætoris*, quam volunt etiam in iure canonico locum habere, Vndè iuxta eam docent Sacerdotem illum, qui habet titulum coloratum iurisdictionis ad absoluendum, sicque communi errore populi existimatur Confessarius, etiamsi reuera communi, & ordinaria iuris via iurisdictionem non habeat, validè tamen absoluere, quia in omni Republica tàm sæculari, quàm Ecclesiastica receptum est, vt Iudici putatiuo tribuatur à Superioribus iurisdictio, actaque illius firma, & valida sint propter commune Reipublicæ bonum, ne in illo fiat communis aliqua turbatio.At opinio afferens

rens Hæreticum externum, & notorium in articulo mortis validè absoluere, est probabilis, ergo ipse validè absoluit.

Respondetur negando minorem, nempè quod opinio asserens, Hæreticum externum, & notorium in articulo mortis validè absoluere, sit probabilis, posita namque declaratione Sacræ Congregationis superius adducta, alijsque positis, quæ diximus suprà, & alijs, quæ dicemus infrà, præfata opinio non videtur mihi probabilis, ac proindè non interuenit error communis, vel illius loco probabilitas opinionis, vt Authores aduersi contendunt: Nec dici potest opinio illa error communis, etiamsi probabilis esset, quia contradictores habet, & non sustinetur ab omnibus.

Deficit etiam titulus coloratus, seù putatiuus nã titulus coloratus prouenire debet à legitimo Superiore, vt obseruat Fagnanus in laudato tractatu de opinione probabili *n.*380.*ex c.dudũ* 2. *de elect.*& ibi docent Innocēt.*n.*3. Hostien.super *ver.Damnabiliter*, Io.Andr. *n.*42. Ant.de Butr.*n.*26. Card.*qu.*6.& Abb. *num.* 11. ait, quod etiamsi adsit communis error, non iuuat, ex quo deest authoritas, Superioris (nam *lex Barbarius ff.de offic.Prator.*fundat se super communi errore, & super authoritate Superioris: nam ille Seruus, qui putabatur liber, habuit officium à Superiore, & sic concurrebant ibi duo, scilicet authoritas Superioris, & communis error) At eo ipso, quod Sacerdos affirmet, titulum putatiuum oriri tantùm ex opinione, & credulitate probabili, satis clarè hinc excluditur titulus proueniens à legitimo Superiore, igitur argumentum illud intentum non concludit.

Respondetur secundò, quod in omni Republica tàm Sæculari, quàm Ecclesiastica benè ordinata, cautum est, ne vllo casu iurisdictio cõcedatur membris ab ea præcisis, eiusque hostibus notorijs, & manifestis; Hæretici autem notorij, & manifesti præcisi sunt ab Ecclesia, eiusque notorij, & manifesti hostes, atque ideò quod sancitur *in l.Barbarius*, præter communem errorem, ac titulum putatiuum, quæ necessariò requiruntur, vt iurisdictio in casu ibi expresso conferatur, supponit, quod is, cui conceditur iurisdictio, sit de corpore eiusdem Reipublicæ, & non sit ab illa præcisus, eiusque hostis, & Aduersarius, qualis est Hæreticus in ordine ad Ecclesiam; Nec ex eo quod Hæretico negetur iurisdictio ad absoluendum pœnitentem in articulo mortis, oritur perturbatio aliqua in Ecclesia, nam in nulla Republica oritur perturbatio aliqua, ex eo, quod iurisdictio super suos subditos denegetur hostibus, & aduersarijs eiusdem Reipublicæ; præterquamquod casus ille, quo Catholico in articulo mortis constituto, non intersit nisi Sacerdos Hæreticus, est rarissimus, & ex hoc etiam capite non videtur Ecclesia debuisse legem concedere, qua iurisdictionem etiam Hæreticis concedat, & in eodem casu adest remedium certum, quod moribundus potest adhibere, scilicet Contritio; Vndè quod ex præfata lege Barbarius, deduci potest, aptari nequit casui præsenti.

Præterea, vt rectè aduertit Ioannes Sanchez *disp.* 44. *num.* 10. quòd ex communi errore, ac titulo putatiuo

D con-

conferatur iurisdictio, id euenit, quia expressè lege illa *Barbarius ff. de offic. Prætor.* ita sancitum est; At quod ex probabili opinione iurisdictio conferatur nullo iure est decretum; Et quamuis in errore, & opinione, par procedat ratio, in voluntate tamen Superioris situm est, errori fauere, & non opinioni, & potest Superior conuenienter fauere errori, quia contingit, errorem communem esse, & non conferendo iurisdictionem errantibus, turbationem insurgere in Republica; Nullum autem horum occurrit, si non conferatur iurisdictio existimantibus opinionem aliquam esse probabilem, nam contingit, opinionem non esse probabilem apud omnes, & in casu posito negando iurisdictionem, eam opinionem tenentibus, nullum oritur inconueniens; cum constitutus in articulo mortis recurrere possit ad remedium certum, scilicet contritionem, & aliàs, inconuenientia sequerentur, si iurisdictio Hæretico in eo casu concederetur, vt supra dictum est.

Aduertit etiam ibidem Sanchez cũ Federic. *cons.* 112. Francisc. Nicatitio *in Repub. Rubrica, ff. de nouis operis nunciatione num.* 224. Mascard. & Caietan. relatis à Garzia 1. 10. *de beneficijs par.* 5. *cap.* 4. *num.* 304. tunc errorem conferre iurisdictionem, quando est circa factum, non quando error versatur circa ius: Quando autem aliquis Sacramentum ministrat ex opinione probabili, cum periculo irritandi illud, si fortè à parte rei vera non sit opinio, ex errore iuris procedit, non facti.

Quartò obijcitur. Quod sententia docens Sacerdotem absoluentem cum opinione probabili, de sua iurisdictione validè absoluere, à multis annis circumfertur, imprimitur, & defenditur in publicis disputationibus, & operibus, ità vt Pontifices, & Prælati non ignorent istam sententiam ad praxim adhiberi; Et possent, ac deberent prohibere, si renuant dare hanc iurisdictionem pro casu, quo probabiliter iudicetur esse talis iurisdictio. At sententia asserens, Hæreticum iurisdictionem habere ad absoluendum in casu mortis, docet, Hæreticum absoluere iuxtà opinionem probabilem; Ergò de hac sententia idem dicendum est, ac de sententia docente, Sacerdotem absoluere posse cum opinione probabili de sua iurisdictione, quòd nempè sententia hæc non ignoretur à Pontificibus, & Prælatis, nec ab eis prohibeatur, ac proindè velint, Hæreticum in eo casu habere iurisdictionem.

Respondetur, ex declaratione Sacræ Congregationis Interpretum Concilij Tridentini superius allata, satis constare, quod Ecclesia non probat, immò improbat opinionem asserentem Excommunicatum, & Hæreticum absoluere posse in articulo mortis; Authores autem, qui eam opinionem docuerunt, declarationem illam ignorarunt; Nec Pontifices probare censentur opiniones, quæ circumferuntur, & in Thesibus, aut operibus imprimuntur, & propugnantur; Multa enim permittuntur, quæ non ideò probantur, aliud enim est ratihabitio, aliud verò permissio, & quamuis ratihabitio de præsenti æquiualeat licentiæ expressæ, non tamen æquiualet permissio. Quare ex eo, quod permittatur impressio alicuius opinionis, seù propositionis, non ideò propositio illa probatur, aut rata habetur,

tur, alias nulla propositio, aut opinio esset falsa, vel improbabilis, si omnis propositio, vel opinio, eo ipso, quod eius impressio permittitur, censeatur approbata; Et multæ propositiones, quarum impressio aliquando permissa est, non potuissent postmodum ab Ecclesia damnari, quia per antecedentem permissionem, & impressionem censendæ essent iam probatæ; & tamen Ecclesia permultas opiniones, & propositiones damnauit, quarum disputatio, & impressio prius permissa fuit. Cœterum ex hoc, quód aliqua opinio reiecta non sit ab Ecclesia non deducitur, quod ab Ecclesia probata sit. Quare meritò Alexander VII. Summus Pontifex in decreto emanato anno 1665. hanc propositionem damnauit, quæ est vigesima septima in ordine, *si liber sit alicuius iunioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet, reiectũ esse à Sede Apostolica tanquã improbabilẽ.*

Quintò obijciunt multiplicitatem Authorum, qui sentiunt Sacerdotes Hæreticos, & Schismaticos, aliosque ab Ecclesia præcisos validè, ac licitè absoluere pœnitentes in articulo mortis, ita vt hæc opinio videatur communis, & probabilior opposita, idque ex eo etiam, quod fidelium saluti magis fauere videatur, & pietati conformior appareat.

Respondetur, multiplicitati Authorum recentiorum, qui sentiunt, Sacerdotes Hæreticos, & Schismaticos, aliosque ab Ecclesia præcisos absoluere posse pœnitentes in articulo mortis, opponendum esse agmen nobiliorum Doctorum, præsertim veterum, qui contrarium affirmant; Inter quos, Princeps ipse Theologorum Sanctus Thomas Doctor Angelicus, & omnes ferè Iuris Canonici Interpretes, quos in principio quæstionis retulimus. Quare sententiam negantem Hæreticos, & Schismaticos, aliosque ab Ecclesia præcisos posse pœnitentes in articulo mortis absoluere, communem dixerũt Melchior Canus *Relect. de Pœnit. par. 5.* Cardinalis Toletus, & Ioannes Azorius locis suprà citatis, & quod caput est, eamdem sententiam communem dixit Sacra Congregatio Concilij Tridentini Interpretum, vt suprà vidimus.

Sed etsi multò plures essent Authores, qui affirmantem sententiam docerent, his, qui docent sententiam negantem, non ideò sententia affirmans dicenda esset communior, aut probabilior, vt enim rectè obseruat Io. Maior. apud Fagnan. de opinione probabili *num.* 348. non semper habendus est oculus ad multitudinem dicentium, sed sapientia cum numero consideranda est, quia sicut duos, vel tres debiliores valet vnus fortis, sic vnus oculatus materiam diligenter inquirens, tres alios inferiores valet. Et Menoch. *de præsump. libr. 2. præs. 7. num. 39.* ait, quod non dicitur communis opinio, quæ plures Doctores eam asserentes habet, nulla disputatione præmissa, sed perfunctoriè, & vt aiunt per transennam illam sequentes. Et Thomas Sanchez *in Decal. libr. 1 1. cap. 9. num. 9.* similiter ait, quòd non dicitur opinio communis ex Authorum numero, qui priorum vestigia instar ouium sequentes nulla discussione præmissa eam affirmant, sed communis dicitur si pauciores Doctores habeat, qui vtriusque rationibus discussis, & perpensis illam

affirment. Nauarrus item in Manuali *cap.* 27. *num.* 289. ait, communem censeri opinionem approbatam à sex, vel septem Doctoribus Classicis, rem ex professo tractantibus, quam quinquaginta sola priorum authoritate ductis. Vasquez *etiam* 1. 2. *Tom.* 1. *disp.* 64. *cap.* 4. *num.* 13. Azor. *tom.* 1. *libr.* 2. *cap.* 16. *quæst.* 5. Villalobos 1. *Tom. Summ. tract.* 1. *diffic.* 4. *num.* 16. Sayrus Claui Regia *libr.* 1. *cap.* 6. *num.* 8. Sanchez *in Summa libr.* 1. *cap.* 9. *num.* 9. *& lib.* 3. *de Matrim. disp.* 94. *num.* 2. aiunt, quod negari non potest, turbam Doctorum aliquando amplecti vnam opinionem absque delectu rationum, aut saltem non tam exactè rationibus ponderatis. Immò addit Ioannes Sanchez, vt opinio aliqua sit probabilis, non sat est, eam asserere Viros sapientes, sed etiam opus est, eam confirmare optimis argumentis.

Quare nihil curandum de turba recentiorum, qui hac in re affirmantem opinionem sequuntur. Confert illud *Exodi* 23. *Ne sequaris turbam ad faciendum iudicium*; Sed & recentiorum turbæ opponitur nobiliorum Doctorum agmen, qui, vt vidimus, negantem sententiam rationibus vtriusque partis exactè discussis, amplectuntur, quorum proindè sententia communis censenda est.

Nec obstat, negatiuæ sententiæ Authores pro maiori parte antiquiores esse, quasi eorum sententia exoleta sit, & à Scholis recesserit, nam in quæstionibus, quæ ab Ecclesiæ dispositione dependent, recedendum non est ab antiquorum sententia, nisi ob nouam Ecclesiæ dispositionem, vt contigit in quæstione illa; Vtrum Clericus in sui defensionem aliquem occidens incurrat irregularitatem; Cui secundùm antiqua iura, affirmatiuè respondendum esset, quia nempè iure antiquo ita sancitum inuenitur; At quia in Clementina vnica de homicidio, *Si furiosus*, aliter sancitum, nullam videlicet irregularitatem illum incurrere, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat inimicum, recedendum fuit ab Antiquorum opinione, de quo videri possunt, quæ diximus in nostris Controuersijs controuersia vigesima secunda. At in re præsenti nullum nouum ius ab Ecclesia conditum fuit, nec vlla noua Ecclesiæ dispositio emanauit, qua Ecclesia decreuerit, Sacerdotes denunciatos Excommunicatos, Hæreticos, aliosque ab Ecclesia præcisos posse pœnitentes in articulo mortis constitutos Sacramentaliter absoluere, eisque Pœnitentiæ Sacramentum administrare, sed potius Ecclesia antiquam hac in re dispositionem se probare, ac sequi protestatur, nam in Concilio Tridentino *Capite illo* 7. *de casuum reseruatione sessionis* 14. *de Pœnitentia*, expresè ait, custoditum semper in Ecclesia Dei fuisse, vt in articulo mortis nulla esset reseruatio, & ideò in articulo mortis Omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis casibus, & censuris absoluere posse. Cum autem hoc ipsum Sacra Congregatio declaret intelligendum esse, exceptis Excommunicatis denunciatis, alijsque in Ecclesiæ vnitate non viuentibus, euidens est, & hanc exceptionem in antiquis iuribus intelligendam esse, nam vt diximus suprà, propositionem illam, *& ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis casibus, & cen-*

& censuris in articulo mortis absoluere possunt. Concilium non definit nouo speciali Canone, aut Decreto, sed eam deducit, ex eo, quod ait, semper custoditum fuisse in Ecclesia, vt ostendit nota illatiua; *Ideò.* Cum ergò Iura clament, Excommunicatos, ac denunciatos, & Hæreticos manifestos, omni Iurisdictione, nulloque prorsus excepto casu, perpetuò carere; Et alia iura, quæ Sacerdotibus omnibus facultatem absoluendi in articulo mortis concedunt, nonnisi exceptis Excommunicatis denunciatis, & Hæreticis, alijsque in Ecclesiæ vnitate non viuentibus, intelligenda esse, Concilium Tridentinum iuxtà declarationem Sacræ Congregationis intelligenda decernat, nulla occurrit ratio, nullamque motiuum recedendi ab antiquorum sententia, qui secundum antiqua iura, quæstionem resoluunt, vt ipsimet Authores aduersi fatentur. Nec verò dici potest, tot insignes Theologos, ac Iuris peritos, & præsertim S. Thomam, in eam sententiam ire potuisse, si eam antiquis Iuribus contrariam deprehendissent. Cognouerunt ergò, sententiam negantem Sacris Canonibus, & Summorum Pontificum decretis, conformem esse. Non igitur ab ea sententia recedi potest.

Quòd verò antiquis Doctoribus magis deferendum sit, quàm recentioribus certum est. *In antiquis enim est sapientia, & in multo tempore prudentia Iob.* 12. 13. *Et sapientiam omnium antiquorum exquiret Sapiens. Eccles.* 39. 1. 4. *Non te prætereat narratio Seniorum, ipsi enim didicerunt ex Patribus suis. Eccles.* 8. Et alia plura ad hoc congerit Fagnan. *loc. cit.* ex Hostiens. *in cap. vnic. num.* 51. *&* 52. & Ioan. Andr. ibid. *nu.* 40. *&* 41. *de Sacr. vnct.* quia temporis diuturnitas videtur eis authoritatem attulisse. Syluester in *verb. Opinio nu.* 2. *in fine.* Ad hoc etiam facit *Cap. Domino Sancto* 50. *dist. in fine. Quotiescumque in gestis Conciliorum discors sententia inuenitur, illius Concilij magis teneatur sententia, cuius antiquior, aut potior extat authoritas.*

Ad illud verò, quod additur in argumento, opinionem affirmantem, Hæreticos posse pœnitentibus in articulo mortis Pœnitentiæ Sacramentum administrare, probabiliorem esse, ex eo, quod sit fidelibus fauorabilior, & magis pia. Respondetur, illationem illam esse nullam, & prorsus inanem; nam si ex maiori erga fidelium salutem fauorabilitate, maiorique pietate inferenda esset maior probabilitas opinionis, plures opiniones probabiles essent, quæ sunt manifestè erroneæ, & hæreticales. Hinc enim dicendum esset, quod Laicus Catholicus absoluere possit Sacramentaliter pœnitentem in casu necessitatis; immò & Iudæus, & Paganus, quia hæc omnia magis fauent saluti fidelium, & apparent magis pia, cum tamen erronea sint, & hæreticalia. Rursus si pietas præcisè spectanda esset, dicendum foret, Puerum in vtero Matris inclusum, & periculo mortis expositum, salutem consequi per Baptismum exterius ei collatum, vel per fidem Parentum, quod etiam esset erroneum, & id genus alia plura, quæ longum esset recensere. Est ergò absurdum ex maiori erga salutem fidelium fauorabilitate, vel ex maiori pietate inferre maiorem probabilitatem alicuius opinionis, nam fauor, & pie-

& pietas seruare debent iustitiam, itaut sub prætextu pietatis iustitia non destruatur, immò non est dicendum pietas, quod Iustitiam destruit, sic pietas non esset, nec misericordia, si Deus nullatenus hominum peccata puniret, vel pœnæ inferni æternæ non essent, & tamen hæc videntur magis fauere hominibus. Pietas igitur, & fauor erga salutem hominum æstimanda sunt iuxtà limites Iustitiæ, & conuenientiæ, ac dispositionem Dei, & Ecclesiæ; Vndè cum conuenienter Ecclesia statuerit, vt Hæretici, alijque ab ea præcisi, iurisdictione perpetuò careant, & Sacramentum Pœnitentiæ, nec in casu necessitatis possint administrare, & per hoc fidelium saluti magis consuluerit, vt constat ex dictis, sententia huic Ecclesiæ dispositioni conformis probabilior, immò mihi vnicè probabilis apparet, ac certa.

Obijcitur sextò. Quòd Hæretici adhuc manifesti, & notorij non sunt præcisi ab Ecclesia, nam retinent characteres Baptismi, & Sacerdotij, per quos Ecclesiæ incorporantur, et in Ecclesia constituuntur, ac proindè sunt de corpore Ecclesiæ, & consequenter non sunt incapaces, & inidonei ad habendam iurisdictionem. Et Ecclesia censetur pro casu, seù articulo mortis conferre iurisdictionem cuilibet Sacerdoti ab ea non præciso, & iurisdictionis capaci.

Respondetur cum Cardinali Bellarmino *libr. 3. de Ecclesia militante cap. 4.* Hæreticos retinere characteres illos indelebiles, sicut retinent oues perditæ characterem inustum in dorso, & desertores militiæ signa militaria: sed non propterea sunt de Ecclesia, quia non sufficiunt characteres illi ad constituendum aliquem in Ecclesia; alioqui in Inferno esset Ecclesia: Et tamen S. Thomas 3. *p. q.* 8. *art.* 3. dicit, damnatos nec actu, nec potentia esse membra Christi: Prætereà non propriè vnit character hominem cum capite, nam non vnit exterius, cum sit res inuisibilis, nec interius, cum non sit actus, nec habitus operatiuus. Vndè Sanctus Thomas primam vnionem internam ponit in fide. Et quamuis Hæretici dici possint pertinere ad Ecclesiam, vt oues ad ouile, vndè fugerunt, id tamen non sufficit, vt Hæretici dicantur esse de Ecclesia, cum actu sint extra Ecclesiam; Cum igitur Hæretici manifesti, & notorij nullam coniunctionem habeant cum Ecclesia, de se inidonei sunt, & incapaces ad recipiendum influxum aliquem ab Ecclesia, ac proindè iurisdictione perpetuò carent; sicut qui se ab aliqua Republica separant, & illius hostes, & aduersarij facti sunt, de se incapaces sunt, & inidonei ad habendam iurisdictionem in subditos eiusdem Reipublicæ, nec habemus, quod Ecclesia Hæreticis notorijs, & manifestis iurisdictionem in eius subditos vllo vnquam casu concesserit.

Septimò obijcitur pietas Sanctæ Matris Ecclesiæ, quam non est credendum, voluisse deserere filios suos pœnitentes in extrema illa necessitate constitutos, sed potiùs tanquam piam Matrem voluisse illis succurrere hoc salutari præsidio habilitando Sacerdotes etiam præcisos ad absoluendum, quinetiam additur, Ecclesiam ex lege charitatis non potuisse hoc prætermittere, ne aliquis pereat.

Con-

Confirmatur primò. Nam si dicatur, quod Ecclesia iurisdictionem non tradiderit Hæreticis, & præcisis ad absoluendum pœnitentes in casu necessitatis fidelium, non consuluisset sufficienter eorum saluti; Igitur credendum est, quod iurisdictionem Hæreticis, & præcisis pro tali casu contulerit.

Confirmatur secundò. Nam ne quis pereat ob carentiam Baptismi, potest Baptismus in extrema necessitate recipi etiam ab Hæretico, & Excommunicato *C. Præter* §. *verùm dist.* 32. *cap. si quem forte* 24. *q.* 1. Ergò & Pœnitentia, quia Baptismus, & Pœnitentia sunt Sacramenta necessitatis.

Respondetur argumentum nimis probare, nam si liceret ita ratiocinari, vtique liceret etiam affirmare, non esse verisimile, vt Deus in extremo necessitatis periculo noluerit, absolutionis beneficium impendi posse etiam à simplici Clerico, quin immò, & à Laico, vt nonnulli temere opinati sunt, quos refellit *Glossa communis in c. Pastoralis*, §. *Præterea in vers. Præterquam in mortis, in fin. de offic. Ordin.* & vberius Sotus *in* 4. *sent. dist.* 18. *q.* 4. *art.* 1. Et tamen nullus ex Catholicis ausus est id affirmare, sicut igitur post Baptismum lapsis Christus Dominus noluit præbere remedium adeò vniuersale, sicut præbet pro consequenda venia ante Baptismum, cum in hoc voluerit sufficere quemcumque Ministrum, in illo autem noluerit posse alium adhiberi, quam charactere Sacerdotali insignitum nullo excepto necessitatis casu: Ità Ecclesia ad imitationem Christi potuit non adeò indulgere lapsis post Baptismum, vt voluerit eos in articulo mortis posse iustificari per absolutionem eis conferendam à Sacerdotibus etiam Hæreticis, & præcisis. Rationabiliter autem Ecclesia ità disposuit, vt dictum est, ne fidelium salutem periculo exponeret, eam ipsorum iuratis hostibus committendo, qui tempore illo adeò periculoso possunt fideles peruertere; Vndè in hoc ipso Sanctæ Matris Ecclesiæ pietas apparet, quod noluerit hostibus suis filiorum salutem commendare, cuius proindè contrarium non potest præsumi, cum Hæretici sint inhabiles, & incapaces extra Ecclesiam, ab ea præcisi, ab eaque ad nihil considerati; nullum proindè adest fundamentum præsumendi, quod Ecclesia velit vnquam, vt Ministros cum prælatione, & iurisdictione, quos habet hostes, & contrarios, nec illis vnquam confidere velit Sacramentum, quod prælationem, & iurisdictionem inuoluit; Quare pro sententia asserente, Ecclesiam Hæreticis, alijsque ab ea præcisis iurisdictionem contulisse ad absoluendum in articulo mortis, nullus Canon, aut decretum allegari potest, in quo id contineatur, immò iura omnia clamant, Hæreticos iurisdictione perpetuò carere: Vndè nec potest præsumi talis iurisdictionis collatio, nec res tanti momenti fundari debet in præsumptione, & quidem irrationabiliter asserta: Nec expedit in re tanti momenti sub pietatis specie sapere plusquam omnes nostri Sancti Patres sapuerunt, sed obseruare debemus terminos, quos apposuerunt nobis, vt aduersus illos, qui sub specie pietatis volunt Sacramentaliter illum absolui posse, qui confessionem non petijt, nec dedit si-

gnum

gnum Pœnitentiæ, dicit Cardinalis de Lugo *in tract. de Sacramento Pœnitentiæ disp.* 17.*sect.* 3.*n.* 40.

Ad primam confirmationem. Respondetur quod Ecclesia fidelium saluti sufficienter consuluit auferendo omnium casuum, & censurarum reseruationem in articulo mortis, & conferendo iurisdictionem cuilibet simplici Sacerdoti ab Ecclesia non præciso; Nec ex eo, quod iurisdictionem non contulerit in casu mortis Hæreticis, & præcisis, dici potest, quod non sufficienter fidelium saluti consuluerit, immò dicendum, quod eorum saluti consuluerit per hoc, quod iurisdictionem non contulerit suis iuratis hostibus; qui iurisdictione tradita vti non vellent, sed fideles peruertere possunt, vt dictum est, ac proindè periculo æternæ damnationis fidelium salutem exposuisset, præsertim quod rarissimè accidat, vt in articulo mortis non adsit alius Sacerdos, quàm Hæreticus; at frequentissimum est, vt adsit solus simplex Sacerdos Catholicus in vnitate Ecclesiæ viuens, vndè esset intolerabilis error, si Ecclesia non succurrisset morienti in hoc secundo casu: non sic autem in primo. Argumento *l. Iura cum tribus seqq. ff. de leg.*

Idem verò argumentum fieri potest quoad Excommunicatos, & denunciatos, tàm Hæreticos, quàm Catholicos; Quod videlicet, Ecclesia non sufficienter consuluisset fidelium saluti, si prohibuisset, Hæreticos, & Catholicos Excommunicatos, & denunciatos Pœnitentiæ Sacramentum administrare fidelibus in articulo mortis constitutis. Et tamen certum est ex declaratione Sac. Congregationis, quod Excommunicati, & denunciati non possunt Pœnitentiæ Sacramentum fidelibus in articulo mortis constitutis administrare. Vndè sicut ex eo, quod Ecclesia prohibeat Excommunicatos, & denunciatos Pœnitentiæ Sacramentum fidelibus in articulo mortis constitutis administrare, non infertur, quod fidelium saluti non sufficienter consuluerit, ità neque id infertur, ex eo, quod prohibuerit, Hæreticos, etsi nõ denunciatos, nec Excommunicatos Pœnitentiæ Sacramentum administrare fidelibus in articulo mortis constitutis, idque ex rationibus supra allatis.

Ad secundam confirmationem. Respondetur, Pœnitentiam non esse tantæ necessitatis, vt debeat suscipi etiam de manu Hæretici, sicut Baptismus, & moriens potest Diuina gratia adiutus elicere actum contritionis, cum Sacramenti voto, & sic iustificari, vt definitur à Tridentina Synodo de Iustificatione *sess.* 6. *de Lapsis, & eorum reparatione c.* 14. *Et de Sacramento Pœnitentiæ sess.* 14. *de Contrit. c.* 4. aliàs argumentum probaret, quod in casu necessitatis confessio fieri possit etiam Laico, ad quod S. Thomas *in* 4. *sent. dist.* 17. *q.* 3. *art.* 2. *quæst.* 1. *ad* 2. respondet, quod Baptismus est magis Sacramentum necessitatis, quam Pœnitentiæ Sacramentum, quoad confessionem, & absolutionem, quia quandoque Baptismus prætermitti non posset sine periculo salutis æternæ, vt patet in Pueris, qui nondum habent vsum rationis, sed non est ita de Confessione, & absolutione, quæ tantùm ad adultos pertinet, in quibus contritio cum proposito confitendi, & desiderio absolutionis sufficit ad liberandum à morte æterna, & ideò

non

non est simile de Baptismo, & Confessione.

Respondetur ad alia argumenta, quæ Recentiores aliqui afferunt pro contraria sententia.

PRo sententia asserente Sacerdotes Hæreticos, aut Schismaticos Pœnitentem in articulo mortis constitutum, si Sacerdos vnitus non adsit, Sacramentaliter absoluere posse, sequentia etiam Recentiores aliqui afferunt argumenta, quæ mox diluemus.

Primò afferunt ex 24. *quæst.* 1. *Canonem. si quem fortè*, in cuius titulo hæc leguntur: *In extremo positus etiam ab Hæretico pœnitentiam accipere valet*. Secundò arguunt, quod Hæretici non cessant esse Sacerdotes per hæresim, & pro illo actu eius non aufertur iurisdictio; hæc enim tollitur dictis. Sacerdotibus per voluntatem Ecclesiæ, nam tales censuræ sunt ab homine, sed Ecclesia pro eo actu concedit ei iurisdictionem, vt patet per Concilium Tridentinum *sess.* 14. *de Pœnitentia cap.* 7. quod nullum excipit Sacerdotem, Ergò.

Tertiò. Quia non est maior ratio, cur intelligendum sit Concilium de simplicibus Sacerdotibus non irretitis censura, & non de alijs; Ergò. Antecedens patere dicunt, quia Concilium intendit prouidere indigentiæ Fidelium, & morientium, ergò sicut voluit dare iurisdictionem simplici Sacerdoti, ita voluit dare separatis per censuras, & irregularitates, nam sicut erat in potestate ipsius Ecclesiæ primum, ità secundum, & licet pro postremis videantur plura necessaria, quàm pro primis, scilicet auferre censuram, & concedere iurisdictionem, tamen vtrumque erat in potestate Ecclesiæ; neque est credendum, Ecclesiam noluisse omni meliori modo pro tali casu Christianis prouidere, cum in concessione iurisdictionis pro eo casu nullum sequatur malum, sed maximum bonum.

Quartò. Arguunt ex praxi, quæ, inquiunt, ab Ecclesia non dãnatur, nam in Græcia, & in omni regione, in qua mixti sunt Catholici cum Schismaticis, & Hæreticis in casibus illis extremis, Catholici, nisi alios habeant, vocant Hæreticos.

Confirmant hoc idem primò, quia in extrema illa necessitate Hæretici possunt absolui à Catholicis; Ergò & è contra Catholici ab Hæreticis. Antecedens probant ex *loc. cit.* Tridentini. Consequentiam verò probant primò, quia prohibitio communicandi cum Hæreticis est pro actiua, & passiua communicatione, ergò si dispensatur ab Ecclesia pro vna, etiam pro alia. Secundò melius fuisset consultũ Hæreticis, quàm Catholicis, si Ecclesia pro eorum salute dedisset (vt fecit) iurisdictionẽ cuilibet Sacerdoti Catholico absoluendi quemlibet Hæreticum in casu mortis, & non dedisset Hæretico iurisdictionem absoluendi Catholicũ à peccatis, & ita pro illo casu melioris essent conditionis Hæretici, quàm Catholici moribundi. Nec valet, inquiunt, respondere, quod sufficiat contritio, nam etiã Hæreticis sufficeret.

ret, & tamen eis est prouisum de Ministro Sacramenti Pœnitentiæ. Deindè. Non semper haberi posset contritio, ergò pro ijs casibus non fuit omittendum remedium, quod facilè potuit ab Ecclesia adhiberi per concessionem iurisdictionis ipsis Hæreticis, & degradatis, ac Schismaticis. Hæc Recentiores aliqui.

Ad primũ respondetur Canonem, *si quem fortè*, non esse ad rem, nam ibi sermo est non de Sacramento Pœnitentiæ, sed de Sacramento Baptismi, quod in extremo positum etiam ab Hæretico posse recipere, ibi decernitur, & vt id appareat, ante oculos ponemus dictum Canonem cum suo titulo; est autem huiusmodi.

In extremo positus etiam ab Hæretico pœnitentiam accipere valet.

Si quem fortè coegerit extrema necessitas, vbi Catholicus, per quem accipiat, non inuenerit, & in animo pace Catholica custodita, per aliquem extra vnitatem Catholicam positum, acceperit, quod erat in ipsa Catholica vnitate percepturus, si statim de hac vita migrauerit, non eum nisi Catholicum deputamus. Si autem fuerit à corporali morte liberatus, cum se Catholicæ Congregationi etiam corporali præsentia reddiderit, vndè nunquam corde discesserat, non solùm non improbamus, quod fecit, sed etiam securissimè, verissimeque laudamus, quia præsentem Deum credidit corde suo, vbi vnitatem seruabat: Et sine Sancti Baptismi Sacramento (quod vbicumque inuenit, non horum, sed Dei esse cognouit) noluit ex hac vita migrare. Si quis autem cum posset, in ipsa Catholica accipere, aliqua mentis peruersitate elegerit in Schismate baptizari, etiamsi posteà venerit ad Catholicam Ecclesiam, certum est ibi prodesse Sacramentum, quod alibi accipi quidem potest, prodesse autem non potest: peruersus, & iniquus est, & tantò perniciosius, quantò scientius.

Non est igitur in eo capite sermo de Sacramento Pœnitentiæ, sed de Sacramento Baptismi: Et verba illa sunt Augustini in *lib. 1. de Baptismo contra Donatistas cap. 12.* vbi S. Doctor, non loquitur de Sacramento Pœnitentiæ, sed de Sacramento Baptismi, & casus fuit ille, inquit *Glossa in eodem c. si quem fortè: Quæsitum fuit ab Augustino, vtrum ille, qui ab Hæretico baptizatur, debeat Catholicus reputari, etsi de hac vita migrauerit, vtrum per tale saluetur Baptisma: Et respondet, quod sic, si in articulo mortis hoc fecerit: Si Catholicum, à quo hoc susciperet, non inueniebat: Et si liberatus se Catholicæ Congregationi reddiderit, non debet improbari, quod fecit, sed laudari. Si autem spontè elegerit in Schismate, vel Hæresi baptizari, non debet iudicari Catholicus, sed iniquus: non prodest Baptisma ei, nisi posteà reconcilietur:* Hactenus Glossa; Quare immeritò ex Canone isto arguitur, quod moribundus à quouis possit absolui, etiam ab Hæretico (si nõ adsit Sacerdos Catholicus.) Id autẽ asseruerũt opponẽtes permoti à titulo eiusdẽ Canonis, in quo dicitur; *In extremo positus etiã ab Hæretico Pœnitentiam accipere valet.*

ler, Nam nomine Pœnitentiæ intelligendum esse Baptismum, constat ex eodem Canone.

Ad secundum argumentum respondetur, quod quamuis Hæretici non cessent esse Sacerdotes per hæresim, cessat tamen in eis per hæresim iurisdictio, si eam ante hæresim habebant; & per hæresim incapaces fiunt iurisdictionis, cum per hæresim ab Ecclesia separentur; hinc enim iurisdictione perpetuò carent; nam Ecclesia membris dumtaxat, quæ secum in vnitate viuunt, iurisdictionem communicat; & præterea Hæreticos Ecclesia per speciales Canones, & specialia decreta iurisdictione perpetuò priuat, nec pro absolutione in casu mortis iurisdictionem eis concedit Concilium Tridentinum, vt iam ostendimus.

Ad tertium respondetur, quod Concilium Tridentinum, cum dicit, quod omnes Sacerdotes in articulo mortis quoslibet pœnitentes à quibusuis casibus, & censuris absoluere possunt, intelligendum est de Sacerdotibus in vnitate Ecclesiæ viuentibus, & de his, qui aliàs habent iurisdictionẽ: hoc enim pacto Concilium intelligendum esse, constat ex inspectione *Textus*, & ex declaratione Sacræ Congregationis, cui omninò standum est. Quod verò omnes Sacerdotes etiam simplices, in vnitate tamen Ecclesiæ viuentes, quemlibet à quibusuis casibus; & censuris in articulo mortis absoluere possint habetur ex Sacris Canonibus, & ex praxi Ecclesiæ, id probantis, vt supra diximus. Voluit autem Ecclesia prouidere indigentiæ fidelium per media idonea, & habilia; huiusmodi autem sunt omnes Sacerdotes in eius vnitate viuentes, non verò ab ea præcisi, & Hæretici, qui sunt Ecclesiæ, & fidelium iurati hostes, & aduersarij, quibus proindé concedendum non fuit priuilegium, & prælatio, nec in casu mortis supra fideles, cum vti hostes Ecclesiæ omni iurisdictione indigni sint, præter id, quod ex iurisdictione in casu mortis eis concedenda, periculum peruersionis immineret fidelibus, vt diximus supra.

Ad quartum, negatur, eam praxim, si adsit, ab Ecclesia probari, immò damnari dicendum est, cum Ecclesia generaliter omnes actus iurisdictionis Hæreticis vetet, eosque iurisdictione, nullo prorsus excepto casu, perpetuò priuet. Sed peremptorium de hac re aduersus opinionem affirmantem, Decretum adest Clementis Octaui Summi Pontificis, in instructione super aliquibus ritibus Græcorum pro Episcopis Latinis, in quorum Diœcesibus Græci, vel Albanenses Græco ritu viuentes degunt, quæ incipit, *Sanctissimus Dominus Noster Clemens Papa Octauus*, prout in Bullario, inter Bullas, & Constitutiones eiusdem Clementis, & est vigesima quarta. Ibi ergo §. 3. hæc habentur (*In casu necessitatis Presbyteri Græci Catholici possint Latinos absoluere*) In his enim verbis non habetur, quod Presbyteri Græci etiã hæretici Latinos in casu necessitatis possint absoluere; sed facultas absoluendi arctatur ad Præsbiteros Græcos Catholicos, igitur negatur hæc facultas Græcis Hæreticis, & Schismaticis; si enim hanc facultatem etiam Hæreticis, & Schismaticis concessam vellet, id exprime-

ret, cum agatur de Sacramento post lapsum ad salutem necessariò, & exprimendum fuerit, quid in hac re seruandum sit.

Ad primam confirmationem, respondetur, quod licet in extrema illa necessitate Hæretici possint absolui à Catholicis, non tamen Catholici absolui possunt ab Hæreticis, nam quod Catholici absolui nequeant ab Hæreticis, est, quia Hæretici carent iurisdictione, adhuc in casu illo, qua tamen non carent Catholici, & ideò Catholici absoluere possunt Hæreticos, non tamen Hæretici absoluere possũt Catholicos. Nec propterea dicendum est, melius consultum fuisse Hæreticis, quàm Catholicis, & pro illo casu melioris esse conditionis Hæreticos, quàm Catholicos moribundos. Nam fidelium saluti satis pro illo casu consultum est, per hoc, quod omnes Sacerdotes Catholici etiam simplices, & nullam antecedenter iurisdictionem habentes, possint eis in casu necessitatis Pœnitentię Sacramentum administrare. Nec facultas hæc extendi debet ad Hæreticos, cum sint Ecclesiæ iurati hostes, & aduersarij, ac omni prorsus priuilegio, & munere indigni, & à quibus, fidelibus periculum peruersionis imminere potest in extremo vitæ. Vnde per hoc ipsum, quòd Hæreticis negata est hæc facultas, Fidelium saluti consultũ est, arcendo ab eis Hæreticos, à quibus peruerti possent; nec ex eo quod aliquis Hæreticus, aut Schismaticus in eo casu nõ peruerteret, concedenda fuit ea facultas Hæreticis, & Schismaticis, nam si non peruertant, possunt peruertere, & vt plurimùm peruertunt. Vndè peruersionis periculum semper imminere potest; Et ideò si detur casus quo hæreticus non peruertat, non ideò Ecclesiæ abstinendum fuit à lege, qua generaliter, & perpetuo hæretico interdicat absolutionem moribundi, ipsumque iurisdictione etiam in eo casu priuet, nam leges feruntur pro eo, quod vt plurimum contingit, seù etiam natum est contingere; Vndè ad hoc, quod lex vniuersaliter feratur, satis est, quod quasi semper sit expediens, vel vt plurimùm, & ideo Legislatores rationem, & respectum habent ad illud, quod penè semper accidit, etiamsi aliquando deficiat. Quare cum hæretici, vt plurimùm Catholicos peruertere curent, meritò Ecclesia etiam ex hoc capite fidelium salutem hæreticis, & Schismaticis fidere non debuit, & sapientissimè decreuit, ne Sacerdotes hæretici, & Schismatici Pœnitentiæ Sacramentum in eo casu administrent. Et cum casus ille, quo solus Sacerdos hæreticus adsit Catholico moribundo rarissimus sit, & Catholicus elicere possit actum contritionis, nullatenus præiudicatum est eorum saluti.

Nec vrgent, quæ in argumento subduntur, quod nempè etiam hæreticis sufficeret contritio, & tamen eis est prouisum de Ministro Sacramenti Pœnitentiæ, & quod non semper haberi possit contritio, & ideò pro ijs casibus omittendum non fuisse remedium, quod facilè potuit Ecclesia adhibere per concessionem iurisdictionis ipsis hæreticis, & degradatis, ac Schismaticis.

Hæc, inquam, non vrgent. Non primum, nam si confessio fieri possit

Sacer-

Sacerdoti absoluendi facultatem habenti, non sufficit contritio, sed necessaria est confessio, & aliàs Catholicis conuenienter Ecclesia facultatem concessit absoluendi etiam hæreticos in casu necessitatis; cum nulla indè oriantur inconuenientia, quæ sequerentur, si hæreticis facultatem concessisset absoluendi pro casu mortis Catholicos.

Secundum autem falsum est, nempè quod nō semper haberi possit contritio, licet enim contritio non adeò facile sit haberi, absolutè tamen haberi potest, ad eam enim cum vrget præceptum, Deus auxiliū gratiæ suæ confert. Vndè cum in eo casu Catholicus habere possit contritionem, noluit Ecclesia ex motiuis prædictis periculo exponere fidelium salutem, illam arbitrio hæreticorum committendo, & hæreticos habilitando ad munus, quo sunt omninò indigni, & incapaces.

Pro maiori autem intelligentia eorum, quæ dicta sunt, sit

DVBIVM INCIDENS:

Vtrum Sacerdotibus in sacra ordinatione iurisdictio conferatur ad Sacramentaliter absoluendum.

IN hac Armacanus *lib. 11. de Quæstionibus Armenorum à cap. 1. vsque ad 6.* asserit Sacerdotes in ipsa ordinatione iure Diuino accipere veram potestatem absoluendi à peccatis quoslibet pœnitentes, ita vt absolutio, si bona fides ex parte pœnitentis interueniat, valida sit; quamuis, si contra Ecclesiæ præceptum, & dispositionem fiat, non sit licita, sicut etiam in potestate ordinandi accidit.

Huic etiam opinioni fauent Durandus *in 4. sent. dist. 19. q. 2.* & Almainus *in 4. d. 18. q. unica.*

Secunda sententia est Cardin. Caietani *Tom. 1. opusc. Tract. 7.* qui vult, ad validè absoluendum, nihil interdum requiri amplius, quàm vt pœnitens se voluntariè subijciat Sacerdoti habenti solam potestatem sine iurisdictione ordinaria vel delegata. Sicut in Arbitro habente potestatem iudicandi à partibus nulla requiritur potestas iudicādi ex parte Principis, quia nullam possunt partes in Arbitrum conferre iurisdictionem: requiri tamen dicit ex parte ipsorum, qui se Arbitro submittunt iudicandos.

Nauarrus *in cap. Placuit dist. 6.* existimat Sacerdotes in sua ordinatione accipere totam potestatem iurisdictionis, sed eam ligari ab Ecclesia, ita vt neque licitè, neque validè possit in actum exire, nisi illa permittente. Vnde licet initio nascentis Ecclesiæ omnes Sacerdotes iure Diuino possent quoscumq; pœnitentes voluntariè se submittentes à quibuscumque peccatis absoluere, modò tamen id non possunt propter prohibitionem Ecclesiæ.

Quarta sententia est, quam docent S. Antoninus *3. p. tit. 17. cap. 4. casu 3* Maior. *in 4. sent. d. 19. quæst. 1.* Angelus *in summ. verb. Confessio 3. num. 4.* Catharinus *opusc. proprio*. Vasquez *q. 93. art. 1. dub. 2.* Angelus, Petrus de Ledesma, & alij, qui docent, quemlibet Sacerdotem in ipsa ordinatione

Iure Diuino accipere completam potestatem absoluendi à peccatis, quantum est ex parte principij; sed deesse illis materiam, quæ per authoritatem Ecclesiæ eis designatur. Quod explicat Ledesma exemplo Episcoporum titularium, quibus licet in sua consecratione potestas Episcopalis conferatur, desunt tamen illis subditi, in quos iurisdictionis vsum exerceant. Aliud exemplum adducit Vasquez, quod à Paludano desumpsit; comparat enim Sacerdotes Iudicibus quibusdam dictis Carthularijs, qui olim ab Imperatore constituebantur, nullis subditis assignatis, sed solùm eum authoritate iudicandi de litibus eorū, qui vellent se illorum iudicio submittere. Sicut enim illi totam potestatem iudiciariam, & authoritatem iudicandi accipiebant ab Imperatoribus, quamuis determinatio materiæ non fieret ab illis, sed à litigantibus se sponte submittentibus, sic Sacerdotes accipiunt totam authoritatem, & potestatem à Christo per Sacramētum Ordinis, quamuis determinatio materiæ, idest personarum absoluendarum, non fiat à Christo, sed ab Ecclesia.

Pro resolutione, sit.

ASSERTIO VNICA.

Sacerdotibus in ordinatione non confertur Potestas iurisdictionis; sed confertur solùm potestas ordinis.

Assertio hæc est contra sententias relatas, est tamen communis inter Doctores, & probatur ex Concilijs Florentino, Lateranensi, & Tridentino. Nam in Concil. Florent. in *Decret. vnico*, Minister Pœnitentiæ dicitur Sacerdos habens potestatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione Superioris. Et in Concilio Lateranen. statuitur, alienum Sacerdotem non posse absoluere sine licentia proprij. In Concilio verò Tridentino *sess. 14. de Pœnitentia cap. 7.* dicitur: *Nullius momenti absolutionem eam esse, quam Sacerdos in eum profert, in quem non habet ordinariam, vel delegatam potestatem.* Supponunt ergo hæc Concilia, aliquem esse Sacerdotem, & carere omni iurisdictione tam ordinaria, quàm delegata; non ergo confertur Sacerdotibus in eorum ordinatione iurisdictio aliqua.

Ita docet etiam S. Thom. *in 4. sent. dist. 17. quæst. 3. art. 3. quæstiunc. 4. & dist. 19. quæst. 1. art. 3. quæstiunc. 1. & 2. 2. quæst. 39. art. 3.* vbi duplicem distinguit potestatem ad Sacramentaliter absoluendum necessariam; vnam Sacramentalem, quæ datur vi Sacramenti in ordinatione; alteram iurisdictionalem, quæ ex simplici iniunctione hominis confertur, illam dicit esse inamissibilem, istam verò posse auferri. *Et quodlib. 12. art. 16.* dicens, iustificationem pœnitentis fieri non posse, nisi per potestatem iudiciariam, addit quod (Non habens curā animarum, non habet hanc potestatem) si scilicèt, ne imperfectè quidem participet de cura animarum.

Probatur secundò. Assertio posita specialiter contra Armacanum. Nam eius opinio repugnat Concilijs supra citatis; in illis enim asseritur, non quemlibet Sacerdotem, sed eum tantum

tùm

tûm, qui habet iurisdictionem, posse à peccatis absoluere, & Tridentinum ait (absolutionem illam nullius esse momenti, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam, non habet iurisdictionem, Ergo etiamsi quis bona fide cõfiteretur peccata sua Sacerdoti non habenti ab Ecclesia ordinariam, aut subdelegatam potestatem, illius confessio nulla esset, & inualida defectu potestatis absoluendi, & non ratione obicis, quem pœnitens apponat contra prohibitionem Ecclesiæ confitens ei, cui non debet.

Circa secundam verò sententiam à nobis relatam, quam diximus esse Caietani, antequam eam reijciamus, aduertendum est, forte Caietanum dumtaxat loqui de absolutione venialium, nam loco suprà citato, ita concludit: *& multi relinquuntur Sacerdotes communes, qui nunquam fiunt Iudices, nec communes, nec proprij, vt patet de ijs, qui non sunt expositi ad audientiam confessionum, nec aliquis se subdit eis, quoad venialia*, &c. Item, quod maius est, idem Caietanus in Summa, verbo *Absolutio*, postquam *num.* 1. dixit exigi, vt Minister Sacramenti Pœnitentiæ sit Sacerdos habens authoritatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione Superioris; *num.* 2. & deinceps enumerans modos, quibus Sacerdos habet potestatem iurisdictionis in foro pœnitentiali, docet vltra duos illos modos, scilicet vel ex officio ordinario, vel ex commissione, inueniri quinque alius modos, seù casus, quibus Sacerdos sortitur subditum, ne verbum quidem dicens de præfato modo acquirendi iurisdictionem ex parte pœnitentis. Cuius tamen meminisse debuisset hoc loco, vbi ex professo agit de hac re, si sentiret eo quoque modo posse iurisdictionem acquiri in ordine ad peccatorum mortalium absolutionem.

Sed quidquid sit de ipsius Caietani mente, hæc opinio repugnare videtur Concilijs supra citatis; nam illa requirunt in Confessario iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, vt scilicet, vel sit ordinarius Pastor pœnitentis, vel si non est Pastor eius Ordinarius, nec ex officio curam regiminis ipsius habeat, licentiam, seù delegationem Ordinarij habeat. At subiectio voluntaria pœnitentis neque est ordinaria iurisdictio, neque delegata, nec enim illa subiectio est potestas regendi animas ex officio; neque etiam est delegare, delegare namque est actus Superioris, ergo ad validè absoluendum, non sufficit, vt pœnitens se voluntariè Sacerdoti subijciat. Vndè nec sufficit potestas Sacerdoti in sua ordinatione collata, sed vlterius requiritur potestas iurisdictionis.

Deindè si vera esset opinio hæc, quilibet Sacerdos per vniuersum Mundum, absque vlla, siuè Papæ, siuè Episcopi facultate posset absoluere pœnitentes ad se recurrentes; nam in vniuerso Mundo Sacerdos esset Sacerdos, & ordinatus, & pœnitentes possent se illi subijcere; ergò si ad absoluendum sacramentaliter sufficit potestas Sacerdoti in sua ordinatione tradita, & subiectio pœnitentis, iam Sacerdos vbique posset absoluere; hoc autem est falsum, & contra Con-

cilium Tridentinum, *sess.* 14. *cap.* 7. *cit.* Nam ibi dicitur, sine potestate, seu iurisdictione ordinaria, vel delegata in pænitentem, nullam esse absolutionem, ergo præter potestatem in ordinatione Sacerdoti traditam, & præter subiectionem pœnitentis, requirit Concilium iurisdictionem in ipsum pœnitentem.

Præterea, si voluntaria subiectio pœnitentis cum sola potestate Sacerdoti in sua ordinatione tradita sufficeret ad validè absoluendum, posset quilibet pœnitens sibi eligere Confessorem; nam quilibet pœnitens posset se subijcere cuilibet Sacerdoti, potestas enim data in ordinatione est inamissibilis, & tolli nequit per Ecclesiam, & aliàs quilibet posset se subijcere cuilibet Sacerdoti; Idque iuxta illam opinionem sufficit ad validè absoluendum, ergo iuxta illam opinionem posset quilibet pœnitens sibi eligere Confessorem; Id autem est contra Decretum Bonifacij VIII. *de Pœnit. & Remiss. in 6. cap. Si Episcopus.*

Quartò, Probatur assertio contrà Nauarrum: Nam & eius opinio repugnare videtur verbis Concilij Tridentini *loc. cit.* nam in eis supponitur aliquos esse Sacerdotes, qui non habeant iurisdictionem, neque ordinariam, neque subdelegatam, atque adeò nullam; Ergo falsum est Sacerdotem accipere in sua ordinatione potestatem iurisdictionis: Deindè aliæ potestates à Christo immediatè concessæ, non possunt per Ecclesiam ligari, aut impediri, vt validè in actum exire non possint, vt patet in potestate baptizandi, consecrandi Corpus Christi, confirmandi, ordinandi, quæ per nullam Ecclesię prohibitionem potest impediri, ne validè operetur; Ergo si potestas iurisdictionis cuilibet Sacerdoti ex vi suæ ordinationis immediatè à Christo conferatur, nullum est fundamentum asserendi, quod possit per Ecclesiam ita ligari, aut impediri, vt valide in actum exire non possit.

Nec ex vllo loco Scripturæ, vel Concilio colligitur, quod Sacerdos in ordinatione habeat à Deo iurisdictionem prælationis, siue in omnes, siue in aliquos fideles, impedibilem tamen ab Ecclesia; Ergo nequit asseri: Nam de Sacramentis Ecclesiæ non est credendum, nisi quod Scriptura docet, & Romana Ecclesia declarat.

Rursùs. Concilium Tridentinum docet ad valide absoluendum iurisdictionem Confessarijs ab Ecclesia conferri, ordinariam, scilicet vel delegatam; Id autem falsum esset, si ad valide absoluendum sufficeret potestas Sacerdotibus in ordinatione tradita cum impedibilitate ab Ecclesia; sic enim Ecclesia verè non daret iurisdictionem, seù potestatem, sed eam haberet Sacerdos ex se; Ecclesiæ autem solùm foret Iurisdictionis exercitium impedire, ipsa tamen Iurisdictione, seù potestate plenaria, etsi impedita apud Sacerdotem remanente. Quod (inquit Herincx *par.* 4. *Summæ Theologicæ disp.* 5. *qu.* 1.) non satis fundatum est, nec bene cohæret cum communi modo loquendi, & sentiendi Theologorum ad validam absolutionem exigentium, vt Sacerdos ex authoritate Ecclesiæ acceperit iurisdictionem ordinariam, vel delegatam.

Ad id autem, quod Nauarrus *Comment. in cap. Placuit de Pœnit. dist.* 6. *num.* 4.

num. 4. ait: *Omnes testantur omnibus Sacerdotibus licuisse olim in Ecclesia Primitiua omnes audire Christianos, qui eis confiteri vellent, idque iure Diuino.*

Respondetur ex Ioanne Bosco Theologiæ *par.* 4. *sect.* 1. *num.* 88. quod esto olim potuisset quilibet Sacerdos, quemlibet pœnitentem absoluere, non tamen absque potestate accepta ab Ecclesia, id est, sine collatione iurisdictionis, aut designatione materiæ à Superiore facta. Alioquin nulla hodie foret iurisdictio, seù potestas delegata, sed omnes Sacerdotes haberent iurisdictionem, seù potestatem absoluendi ordinariam annexam immediatè à Christo ordini Sacerdotali, quod videtur contra Concilia Tridentinum, & Florentinum supra, vbi iurisdictionem, seù potestatem necessariam ad validè absoluendum, distingunt in ordinariam, & delegatam.

Et benè Caietanus *opusc. supra citato*, illud dictum (*potestas ordinis ex se, extenderet se ad omnes absoluendos, nisi per Ecclesiam essent limitatæ iurisdictiones*) docet posse dupliciter intelligi, vel quod omnes Sacerdotes à principio ex hoc ipso, quod erant Sacerdotes, poterant omnes absoluere: vel quod omnes Sacerdotes instituebantur, non solùm Sacerdotes communes, sed Iudices communes in foro pœnitentiali. Primus sensus est falsus, quia de necessitate Sacramenti iudicialis est iurisdictio. Secundus sensus est verus, supposita veritate dicti, quoniam ante distinctiones Parochiarum &c. Sacerdotes vtramq; potestatem accipiebant, ita quod tunc erant, & Sacerdotes communes, & Iudices communes, postea autem ordinantur quidam Sacerdotes communes, fiunt autem Iudices proprij assignando eis Plebes proprias, & multi relinquuntur Sacerdotes communes, qui nunquam fiunt Iudices, nec communes, nec proprij, vt patet de ijs, qui non sunt expositi ad audientiam Confessionum. Hactenus Caietanus.

Quintò, Probatur assertio nostrà aduersus quartam sententiam. Nam idem est habere subditos, & habere iurisdictionem, ita vt implicet in adiecto habere iurisdictionem, & non habere subditos, & Concilium Tridentinum *loc. cit.* hæc duo sumit tanquam æquiualentia, habere subditos, & habere iurisdictionem, nam sic ait. *Quoniam igitur natura, & ratio iudicij illud exposcit, vt sententia in subditos tantum feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, nullius momenti esse absolutionem, quam in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem*, id est in eum, qui non est ei subditus. At Sacerdos in ordinatione, nullos accipit subditos, vt etiam Authores illius sententiæ fatentur, ergo neque accipit iurisdictionem.

Ex his etiam, quæ dicta sunt in confutationem sententiæ Armacani, hæc sententia exploditur; nam Concilium Tridentinum, vt dictum est, supponit aliquem Sacerdotem esse, & tamen carere omni iurisdictione, nam ait, Nullius momenti absolutionem eam esse, quam Sacerdos in eum profert, in quem non habet ordinariam, vel delegatam potestatem; ergo falsum est, quod aiunt Authores tertiæ sententiæ, quemlibet Sacerdotem in sua ordinatione iure Diuino accipere

completam potestatem absoluendi à peccatis, quantũ est ex parte principij.

Omnes communiter fatentur iurisdictionem in foro Sacramentali, seù potestatem absoluendi à peccatis, homines accipere ab Ecclesia, & par erat, vt hæc iurisdictio in foro conscientiæ, non secùs, ac in foro externo, nonnisi per Superiores Ecclesiæ Pastores inferioribus Ministris communicaretur. ergo non habetur in ipsa ordinatione iure Diuino, vt asserunt sententiæ illius Authores.

Relinquitur ergo, quòd Sacerdotes in ordinatione nullam potestatem iurisdictionis accipiant, sed eam accipiunt, quando ab habente potestatem deputantur ad curam aliquam animarum, eisque subditi actu traduntur.

Animaduertendum tamen, iurisdictionem, seù potestatem absoluendi Sacramentaliter à peccatis non conferri per approbationem, qua quis in Confessarium approbatur. Approbatio enim per se nullam confert iurisdictionem, atque ideò illa sola non sufficit ad audiendas Confessiones; igitur præter approbationem requiritur iurisdictio, quæ confertur cum Sacerdos iuridicè deputatur ad Confessiones audiendas, quod contingit, quando beneficium pastorale confertur, aut alioquin conceditur potestas audiendi Confessiones.

Ostenditur potestatem Ordinis, non esse aliam, quàm potestatem clauium.

Ex dictis constat potestatem iurisdictionis, distinctam esse à potestate Ordinis, vtramque tamen requiri ad absoluendum à peccatis, & potestas iurisdictionis necessariò supponit potestatem Ordinis, quæ aliud non est, quàm potestas clauium; Claues autem, vt definit S. Thomas *in 4. sent. d. 18. art. 2.* nil aliud sunt, quàm potestas ligandi, & soluendi, qua Iudex Ecclesiasticus dignos recipere, indignos excludere debet à Regno Cœlorum; Vndè significat potestatem Ordinis ad remittendum, & retinendum peccata. Ideò S. Thomas ibidem *ad 2.* dicit, Clauem dari cum Ordine, sic & Ioannes 22. *Extrauag.* Quia quorumdam, dicit: Claues conferri in collatione Ordinis Sacerdotalis.

Duæ autem distinguendæ sunt Claues, Scientiæ, scilicet, & potestatis; Clauis scientiæ, non est ipse habitus scientiæ, sed est authoritas, & potestas exercendi actum scientiæ, examinando causam peccatoris, eumque interrogando, sic vt respondere teneatur. Clauis verò potestatis est facultas ferendi sententiam super peccata; sunt autem hæ duæ claues re ipsa idem, quod character Sacerdotalis, non quoad omnia, quæ habet character, nam character Sacerdotalis importat etiam potentiam ad consecrandum, sed quatenus dicit potestatem conferendi Sacramentum Pœnitentiæ, & ideò potestas clauium tantùm est vna potestas secundum essentiam, vt ait S. Thomas *art. 3.* quamuis ex comparatione ad actus, quorum vnus alium præsupponit, rectè distinguatur in duas. Distinguitur autem potestas clauium à potestate iurisdictionis, licet actus clauium, non sit absque iurisdictione, vndè S. Thomas *art. 2. cit.*

ad 2.

ad 2. ait, quod omnis poteſtas ſpiritualis datur cum aliqua conſecratione; & ideò Clauis cum Ordine datur, ſed executio talis Clauis indiget materia debita, quæ eſt plebs ſubdita per iuriſdictionem, & ideò antequam iuriſdictionem habeat, habet Claues, ſed non habet actum Clauium. Et quia Clauis per actum definitur, ideò in definitione Clauium ponitur aliquid ad iuriſdictionem pertinens, hæc ibi Sanctus Thomas, ex quibus rursùs habetur, poteſtatem Clauium, ſeù characterem, in quo conſiſtit poteſtas Ordinis, diſtinctam eſſe à poteſtate iuriſdictionis, cum ſtet aliquem eſſe Sacerdotem, & conſequenter habere poteſtatem Ordinis, ſeù Clauem, & characterem, & tamen non habere iuriſdictionem.

Hinc S. Thomas *in* 4. *ſent. d.* 19. *q.* 1. *art.* 1. *quæſtiunc.* 6. ait, in Schiſmaticis, Hæreticis, & Excommunicatis, ſuſpenſis, & degradatis, manere clauium poteſtatem quantùm ad eſſentiam, ſed vſum impediri ex defectu materiæ; Cum enim vſus Clauium in vtente, prælationem requirat, reſpectu eius in quem vtitur, propria materia, in quam exercetur vſus clauium eſt homo ſubditus; Et quia per Ordinationem Eccleſiæ vnus ſubditur alteri, ideò etiam per Eccleſiæ Prælatos poteſt ſubtrahi alicui ille, qui erat ei ſubiectus. Vndè cum Eccleſia Hæreticos, & Schiſmaticos, & alios huiuſmodi priuet, ſubtrahendo ſubditos, vel ſimpliciter, vel quantùm ad aliquid, quantùm ad hoc, quo priuati ſunt, non poſſunt vſum Clauium habere: Hæc S. Thomas; in quibus obſeruandum S. Thomam, non dicere, quod in Hæreticis, alijſque ab Eccleſia præciſis remaneat poteſtas iuriſdictionis, quantùm ad eſſentiam, ſed quod remaneat poteſtas Clauium quantùm ad eſſentiam, vſum autem talis poteſtatis impediri per ſubtractionem ſubditorum, quod eſt idem, ac dicere, vſum poteſtatis clauium impediri per priuationem iuriſdictionis, nam cum Hæretici, alijque præciſi priuentur iuriſdictione, impeditur per hoc in eis vſus Clauium, nam vſus Clauium requirit ſubditos, & iuriſdictionem. Quarè ex hoc deduci nequit eamdem eſſe poteſtatem Ordinis, & poteſtatem iuriſdictionis, aut in præciſis remanere poteſtatem iuriſdictionis.

Eſt autem poteſtas iuriſdictionis authoritas in alium tanquam inferiorem, & ſubditum ſaltem quoad actum iudicandi, & abſoluendi, & ligandi in occulto foro conſcientiæ. Et eſt duplex, Ordinaria, & delegata. Ordinaria habetur ratione officij, curam animarum annexam habentis. Delegata eſt illa, quæ alicui per commiſſionem à Superiore delegatur, & committitur.

Cuicumque autem Confeſſario, vt à peccato validè abſoluere poſſit, neceſſaria prorſus eſt iuriſdictio hæc interna, & ad forum conſcientiæ pertinens in perſonam, & in peccata pœnitentis, aut ordinaria, aut ex commiſſione. Et eſt de fide in Concilio Florentino *in decret.* 1. Vbi Miniſter Pœnitentiæ dicitur Sacerdos habens poteſtatem abſoluendi, vel ordinariam, vel ex Commiſſione Superioris. Et ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 14. *de Pœnitentia cap.* 7. vbi dicitur (*Quoniam natura, & ratio iudicij illud ex-*

poscit, vt sententia in subditum dumtaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem.)

Ac per hoc ipsum distinguitur Sacramentum Pœnitentiæ ab omnibus alijs Sacramentis, ad quorum substantiam, & valorem, non est necessaria iurisdictio. Et ratio diuersitatis colligitur ex dictis, quia hoc Sacramentum confertur per modum absolutionis iudicialis, in qua ipsa etiam eius Sacramenti forma consistit. Iudicialis verò absolutio valida nullo modo esse potest, si in iudicante desit authoritas, & iurisdictio. Dictum est autem, *in personam, & in peccata*, quia si quis in personam quidem iurisdictionem habeat, sed in peccata eiusdem nullam habeat, vt si omnia, quæ confitetur pœnitens, sint reseruata, talis absoluere eum Pœnitentem non poterit. Et contra si in peccata secundum se potestatem quidem habeat, quia reseruata non sunt, in personam autem non habeat, rursus nulla est absolutio, vt patet ex Concilio Tridentino *loco citato*.

Eam verò iurisdictionem necesse est non esse impeditam per aliquam Ecclesiæ censuram nominatim, & publicè denunciatam, vel in casu notoriæ percussionis Clerici; aliàs enim perindè est, ac si iurisdictio non adesset.

Hic autem pro maiori intelligentia etiam eorum, quæ diximus in quæstione præcedenti animaduertendum quatuor modis contingere, quod aliquis careat iurisdictione ad absoluendum Sacramentaliter; Primò enim potest quis carere iurisdictione, quia eam non habet, nec eam habendi est capax, huiusmodi sunt Laici, & Hæretici, præsertim notorij, & manifesti, qui præterea inhabiles ad iurisdictionem declarantur per Sacros Canones, quos in præcedenti quæstione adduximus. Secundò, contingit aliquem iurisdictione carere; quia eam iam habuit, sed postmodum ea priuatus est per sententiam, vel à iure, vel ab homine latam, huiusmodi esset Episcopus Catholicus in hæresim, vel in excommunicationem incidens. Tertiò, potest quis carere iurisdictione quantùm ad vsum, quia videlicet in ipso sit suspensa. Quartò, contingere potest aliquem carere iurisdictione, ex eo, quod licet illius capax sit, ei tamen non est communicata de facto, & talis est simplex Sacerdos, qui, vt diximus, ex vi ordinationis nullam potestatem habet iurisdictionis.

Soluuntur Obiectiones.

Vt magis constet, quæ, & qualis facultas, seù potestas conferatur Sacerdoti in sua Ordinatione, aliqua proponemus, quæ contra dicta obijci possunt, & ea soluemus.

Obijcitur ergo primò. Cuilibet Sacerdoti in sua ordinatione confertur potestas absoluendi à peccatis, in Ordinatione namque Sacerdotali Episcopus in persona Christi profert illa verba Io. 20. (*Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt*) Ergo potestas iurisdictionis confertur Sacerdotibus in ordinatione, & non

est-

est distincta à potestate Ordinis. Iurisdictio enim nihil aliud est, quàm facultas ius dicendi, aut sententiam ferendi.

Confirmatur. Nam Apostolis his verbis, & non alijs contulit Christus integram potestatem iurisdictionis in foro interiori, nec Apostoli habuerunt aliam potestatem, quàm quæ data est eis, per verba illa: *Accipite Spiritum Sanctum &c.* Eadem verò dicuntur Sacerdotibus, quando ordinantur.

Respondetur ad argumentum, quod quamuis omnes Sacerdotes in sua ordinatione accipiant potestatem illam soluendi à peccatis per ea verba: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis &c.* Ea tamen potestas, non est potestas iurisdictionis, sed est potestas Ordinis Sacerdotalis, quæ etiam continet quamdam potestatem absoluendi, sed nonnisi remotam, & quasi fundamentalem, & aptitudinalem, quæ per formalem, & actualem potestatem iurisdictionis complenda est; Sicut etiam, qui Iuris Doctores creantur, quamdam potestatem iudicandi accipiunt, sed quæ absque accessu iurisdictionis completa, & perfecta non est. Quarè iudicium illud exerceri non potest sine iurisdictione; Iurisdictio verò non datur sine subditis, in quos ea possit exerceri. Sic etiam si aliquis Rex tribueret aliquibus potestatem iudicandi, Iudicesque illos constitueret, non assignaret tamen eis subditos, sed illos accepturi essent ex delegatione Principis, quando is opportunum iudicauerit; Simili modo Sacerdotes accipiunt in sua ordinatione potestatem absoluendi, cuius tamen vsum adhuc habere non possunt, nisi accedat, & potestas iurisdictionis, & eis assignentur subditi in quos authoritatem habeant; Sacerdotes igitur ex vi illorum verborum constituuntur Iudices aptitudine, quatenus accipiunt potestatem Ordinis, ratione cuius deputantur tanquam apti ad ferendam sententiam: Constituuntur autem actu, & formaliter Iudices, quando actu ipsis conferuntur subditi, quia tunc primò confertur ipsis iurisdictio formalis, & tunc primò habent ius ad ferendam sententiam.

Vndè S. Thomas *in 4. sent. d. 18. q. 1. art. 1. quæstiunc. 2. ad 1.* ait, quod hæc tria nempè character, & potestas conficiendi Corpus Christi, & potestas Clauium, (quæ idem est, ac potestas Ordinis) sunt vnum, & idem per essentiam, sed differunt ratione, vt enim ibi ait S. Doctor, ad duo, quorum vnum est causa alterius, vna potestas ordinatur, sicut in igne calor ad calefaciendum, & dissoluendum, & quia omnis gratia, & remissio in corpore mystico ex capite suo prouenit, ideò eadem potestas esse videtur per essentiam, qua Sacerdos conficere potest, & qua potest ligare, si iurisdictio adsit: Nec differt nisi ratione, secundum quam ad diuersos effectus comparatur: Sicut etiam ignis dicitur secundum aliam rationem calefactiuus, & liquefactiuus. Et quia nihil est aliud character Ordinis Sacerdotalis, quam potestas exercendi illud, ad quod principaliter ordo Sacerdotij ordinatur, sustinendo, quod sit idem, quod spiritualis potestas, ideò character, & potestas clauium est vnum, & idem per essentiam, sed differt ratione. Hæc S. Thomas.

Quarè

Quarè cum Sacerdotibus ab Episcopo dicitur: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis &c.* per hæc verba, additur modus quidam realis, & intrinsecus maioris perfectionis, & extensionis ipsius characteris, ratione cuius character iam impressus per illa verba ab Episcopo prolata: (*Accipe potestatem offerendi Sacrificium &c.*) extenditur etiam supra Corpus Christi mysticum, siuè supra fideles pœnitentes, ad physicè causandam per Sacramentum Pœnitentiæ eorum Sanctificationem per gratiam. Est tamen idem character, qui se ad vtrumque extendit. Vndè sicut character non importat nisi potestatem clauium, & potestatem ordinis, etiam ex ea parte, qua extenditur supra Corpus Christi mysticum, seù supra fideles, non verò importat potestatem iurisdictionis, ita & potestas illa remittendi peccata, quæ Sacerdotibus confertur per illa verba: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis &c.* non est potestas iurisdictionis, sed potestas Ordinis, & Clauium, seù characteris, quam aliqui vocant etiam potestatem absoluendi à peccatis, non moralem, in qua consistit potestas iurisdictionis, sed physicam, in qua consistit potestas Ordinis.

Ad confirmationem. Respondetur, negando assumptum; Nam Apostoli præter potestatem ordinis, quam acceperunt, quando Christus illis dixit, *Accipite Spiritum Sanctum &c.* Etiam acceperunt potestatem iurisdictionis per ista verba; *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*, non quidem præcisè vi istorum verborum, sed ex peculiari intentione Christi; quæ significata est per missionem, qua eos misit cum potestate Apostolica. Quãuis autem Sacerdotibus in ordinatione dicatur; *Quorum remiseritis peccata &c.* Ipsi tamen non mittuntur; neque tanquam Apostoli, constituuntur Ductores, & Pastores, sed accipiunt ipsam remittendorum peccatorũ potestatem ordinis, super qua fundari possit potestas iurisdictionis, si à superiore detur, & sine qua nemini possit hæc conferri, vt scilicet eam exerceat absoluendo, etiamsi attentaret absoluere.

Est autem solutio hæc ipsissima doctrina S. Thomæ *in 4. sent. dist.* 19. *q.* 1. *art.* 3. *quæstiunc.* 1. *ad.* 1. ibi enim sic ait. *Ad primum dicendum, quod ad absolutionem à peccato requiritur duplex potestas, scilicet potestas ordinis, & potestas iurisdictionis. Prima quidem potestas est æqualiter in omnibus Sacerdotibus, non autem secunda*: Et ideo vbi Io: 20. *Dedit omnibus Apostolis communiter potestatem remittendi peccata, intelligitur de potestate, quæ consequitur ordinem; Vndè & Sacerdotibus, quando ordinantur, & illa verba dicuntur; sed Petro singulariter dedit potestatem dimittendi peccata Matth.* 16. *vt intelligatur, quod ipse præ alijs habet potestatem iurisdictionis. Potestas autem ordinis, quantum est de se, se extendit ad omnes absoluendos: Et ideò indeterminatè Dominus dicit, Quorum remiseritis peccata; intelligens, tamen, quod vsus illius potestatis esse deberet præsupposita potestate Petro collata, secundum ipsius ordinationem.*

Sed,

Sed & in corpore eiusdem articuli docet S. Thomas, quod ficut in cœlefti hierarchia, in qua fub poteftatibus, quæ indiftinctè præfunt, præponuntur Principatus, qui fingulis Prouincijs diftribuuntur, ita debet effe in prælatione Ecclefiæ militantis: vt apud aliquem effet prælatio indiftinctè in omnes, & fub hoc effent alij, qui fuper diuerfos diuerfam poteftatem, & diftinctam acciperent. Et quia vfus Clauium requirit aliquam prælationis poteftatem, per quam ille, in quem vfus Clauium communicatur, efficitur materia propria illius actus, ideo ille, qui habet indiftinctam poteftatem fuper omnes, poteft vti Clauibus in omnes. Illi autem, qui fub eo diftinctas poteftates acceperunt, non in quoslibet vti poffunt Clauibus, fed in eos tantùm, qui eis in fortem venerunt, nifi in neceffitatis articulo, vbi nemini Sacramenta funt deneganda.

Ex his confirmatur & affertio noftra principalis, qua diximus in ordinatione Sacerdotali, non conferri Sacerdotibus poteftatem iurifdictionis ad abfoluenda peccata, fed folam poteftatem ordinis, & folam poreftatem ordinis non fufficere ad abfoluendum Sacramentaliter; Quod & iterum docet S. Thomas in *articulo citato ad* 2. Nam cum fibi obiecifset quod Clauis materialis, quæ aperit vnam feram, aperit omnes alias eiufdem modi, fed omne peccatum cuiufcumque hominis eft eiufdem rationis obftaculum, refpectu introitus Cœli, ergo fi poteft vnum hominem Sacerdos per clauem, quam habet abfoluere, poterit, & quoslibet alios (Refpondet) *Ad fecundum dicendum; quod Clauis materialis, non poteft aperire nifi feram propriam; nec aliqua virtus actiua poteft agere, nifi in propriam materiam. Materia autem propria poteftatis ordinis efficitur aliquis per iurifdictionem: Et ideò non poteft aliquis claui vti in eum, in quem Iurifdictio non datur.*)

Idem docet, & *art.* 2. *feq.* nam ait, quod poteftas ordinis, quantùm eft de fe, extendit fe ad omnia peccata remittenda, fed quia ad vfum huiufmodi poteftatis requiritur iurifdictio, quæ à maioribus ad inferiores defcendit, ideò poteft Superior aliqua fibi referuare, in quibus iudicium inferiori non committat: Aliàs de quolibet poteft fimplex Sacerdos habens iurifdictionem abfoluere.

Eft autem poteftas illa remittendi peccata in ordinatione accepta per verba illa. *Accipe Spiritum fanctum, quorum remiferitis peccata, remittuntur eis &c.* poteftas phyfica remittendi peccata, quæ neceffariò prærequiritur ad poteftatem iurifdictionis, quæ eft poteftas moralis.

Secundò obijcitur. Quod initio nafcentis Ecclefiæ omnes Sacerdotes poterant quofcumque Pœnitentes voluntariè fe fubmittentes à quibufcumque peccatis abfoluere: Ergò quilibet Sacerdos habebat iurifdictionem ex vi fuæ ordinationis. Antecedens, in quo eft difficultas probat Nauarrus *ex cap. Placuit de Pœnitentia dift.* 6. in quo Vrbanus II. qui Ecclefiam rexit anno 1100. prohibet, ne deinceps vlli Sacerdoti liceat, quemlibet alteri Sacerdoti commiffum ad pœnitentiam recipere, fine eius confenfu, cui prius fe com-

commisit. Nam dictio, *Deinceps* (inquit) & similes denotant Constitutiones in quibus ponuntur, præterita non comprehendere, ac subindè ante illam Constitutionem Vrbani II. consueuisse fideles alteri, quam proprio Sacerdoti confiteri.

Respondetur, quod admisso antecedenti, neganda est consequentia. Nam si initio nascentis Ecclesiæ, vsque ad tempora Vrbani II. fuit illa consuetudo, vt quilibet Sacerdos, quoscumque pœnitentes absolueret, dicendum est Sacerdotes tunc potestatem habuisse iurisdictionis absoluendi quoslibet, non præcisè ex vi suæ ordinationis, sed ex concessione Ecclesiæ ita volentis; sicut semper voluit, vt quilibet Sacerdos simplex in eius tamen vnitate viuens, possit quemlibet in articulo mortis constitutum, ab omnibus peccatis absoluere.

Dictum est autem (*si initio nascentis Ecclesiæ, vsque ad tempora Vrbani II. fuit illa consuetudo*) vt quilibet Sacerdos quoscumq; pœnitentes absolueret; nam & negari potest ante tempora Vrbani II. talem consuetudinem fuisse, cum & longo tempore ante Vrbanum, non licuerit fidelibus alteri Sacerdoti, quàm proprio confiteri; Et colligitur ex Epistola 2. *decretali* Calixti I. quæ habetur in Decreto Gratiani 9. *quæst*. 2. *Can*. 1. vbi sic dicitur: *Nemo alterius terminos vsurpet, nec alterius Parochiam iudicare præsumat, quia talis sententia irrita erit, nec vllas vires habebit.* Quare particula illa, *Deinceps*, qua Vrbanus II. in sua Constitutione vsus est, non significat anteà licitum fuisse, confiteri cuilibet Sacerdoti, sed significat, quid in posterum faciendum sit, seù prosequutionem in futuro eius, quod etiam anteà factum fuerat.

Tertiò obijcitur. Si ad validè absoluendum præter potestatem Ordinis, necessaria esset iurisdictio, nullus posset validè Summum Pontificem absoluere, nam nullus potest habere iurisdictionem in Summum Pontificem, non enim illam accipere potest ab ipso Pontifice, quia sicut non habet iurisdictionem supra seipsum, ita nec potest illam alteri conferre, neque etiam ab alio, cum Pontifex, nullum in Terris Superiorem agnoscat, & tamen Summus Pontifex validè absoluitur à Confessario.

Respondetur, Confessarium electum a Pontifice ab ipso immediatè accipere iurisdictionem, nam ad hoc non requiritur, quod Pontifex immediatam iurisdictionem habeat in se ipsum, sed sufficit, quod sicut habet à Christo potestatem subijciendi quoscumque Fideles cuilibet Sacerdoti, ita & habeat ab eodem Christo potestatem subijciendi seipsum, cui volet, ex qua subiectione conferre censetur Sacerdoti electo iurisdictionem in seipsum; Vndè S. Thomas *in* 4. *sent. d.* 17. *q.* 1. *art.* 5. *ad* 4. ait, quod *Prælatis concessum est, quod possint eligere proprios Confessores, qui quantùm ad hoc sint Superiores; Sicuti etiam cum Medicus ab alio curatur, non in quantùm Medicus, sed in quantùm infirmus*, & *dist.* 17. *q.* 1. *art.* 2. ait, quod *potestas Clauium quantùm est de se, extendit se ad omnes; sed quod in aliquem Sacerdos non possit potestate Clauium vti, contingit ex hoc, quod eius potestas, est ad aliquos specialiter limitata, vndè ille, qui limitauit, potest extendere in quem voluerit, & propter hoc*

etiam

etiam potestatem sibi dare potest in se ipsum, quamuis ipse in seipsum vti Clauium potestate non possit, quia potestas Clauium requirit pro materia aliquem subiectum, & ita alium: Sibi ipsi enim aliquis subiectus esse non potest, & ad primum ait, quod *quamuis Episcopus, quem simplex Sacerdos absoluit, sit Superior eo simpliciter; est tamen inferior eo, in quantum ei se, vt peccatorem subijcit.* Quamuis ergò Summus Pontifex non possit dare alicui iurisdictionem in seipsum in foro externo propter excellentiam, & prærogatiuam suæ Dignitatis maioris omni alia humana, quam non decuit submitti authoritati puræ humanæ iudicum ipsa inferiorum; Secus tamen in foro interno fauorabili, cuius iudicium omnibus post Baptismum Lapsis est omninò necessarium.

Ex dictis infertur potestatem iurisdictionis in multis differre à potestate Ordinis. Primò, quia potestas Ordinis confertur cuilibet Sacerdoti per Sacram ordinationem; potestas verò iurisdictionis per deputationem legitimam ad exercendum officium Confessoris, & ad absoluendum à peccatis. Secundò, quia Sacerdotes omnes in potestate Ordinis æquales sunt, non verò in potestate iurisdictionis. Tertiò, potestas Ordinis inuariabilis est, ac indelebilis. Secùs verò potestas iurisdictionis; nam potest augeri, vel minui, imò & totaliter auferri; etiam in Summo Pontifice; nam licet summam iurisdictionem supremam, & amplissimam à Deo habeat, potest tamen, si velit, illi renunciare, vt à Celestino V. factum est; Demùm potestas Ordinis non potest delegari, benè tamen potestas iurisdictionis. In omnium tamen sententia; excepta sententia Armacani, quæ communiter erronea reputatur; dicendum est, ex vi potestatis præcisè in Sacra ordinatione accepta, neminem posse Sacramentaliter absoluere, sed aliquid aliud necessarium esse, vt omnes Authores relatarum opinionum fatentur.

Quod autem diximus quæstione principali Sacerdotes Hæreticos, etsi potestate Ordinis gaudentes, non tamen potestatem iurisdictionis habere, intelligendum est de Hæreticis aliàs ritè ordinatis; nam si Hæretici non sint ritè ordinati, quia videlicet ordinati sunt ab Episcopo, qui Episcopalem potestatem non habebat, nec verè erat Episcopus, hi nedùm non habent potestatem iurisdictionis, sed nec potestatem Ordinis Sacerdotalis, vndè nedùm ex defectu iurisdictionis non possunt absoluere, sed etiam ex defectu Ordinis.

Deniquè, siuè dicatur Sacerdotes in sua ordinatione accipere iurisdictionem pro foro Pœnitentiæ, siuè illam posteà recipere ab Ecclesia; firma stat nostra assertio principalis, nàm Sacerdotes præcisi non recipiunt iurisdictionem à Christo inuisibili capite Ecclesiæ, extrà quam sunt; neque ab eiusdem Ecclesiæ Pastoribus.

Ad quæstionem autem principalem redeuntes, dicimus Sacerdotem Hæreticum, etsi ritè ordinatum, nullam, nec in casu necessitatis iurisdictionem habere ad moribundum absoluendum Sacramentaliter; Et si obijciatur melius esse in casu necessitatis, Hæreticum Sacerdotem ex probabili, vel dubia iurisdictione, moribundo absolutionem impendere, quam nul-

lam ei impendere abſolutionem. Reſpondetur, ſatis ex dictis conſtare, Sacerdotes Hæreticos, vel Schiſmaticos, adhuc in caſu neceſſitatis, nulla, nec probabili iuriſdictione gaudere. Quare in eo caſu moribundus recurrere debet ad actum contritionis; perindè enim eſt, ac ſi nullus adeſſet Sacerdos; Vndè ſicut cum nullus adeſt Sacerdos, etiamſi adſit Laicus moribundus non eſt abſoluendus à Laico, ſed elicere debet actum contritionis, eodem modo ſe gerere debet, cum adeſt tantùm Sacerdos Hæreticus. Immò quando etiam daretur, quod negamus Hæreticum Sacerdotem in caſu neceſſitatis probabili, vel dubia iuriſdictione ad abſoluendum gaudere, adhuc ſi abſolueret, à moribundo eliciendus eſſet actus contritionis, vt ſalutem ſuam in tuto conſtitueret, ſeque æternæ damnationis periculo ſubriperet, ſed quæſtionem diremit, ac difficultatem ſubſtulit Sacra Congregatio, declarando Excommunicatum denununciatum, alioſque in vnitate Eccleſiæ non viuentes, cuiuſmodi ſunt Hæretici notorij, & manifeſti, abſoluere non poſſe, nec in caſu neceſſitatis, idque ad verba Concilij Tridentini *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. dicentis, *Omnes Sacerdotes in articulo mortis quemlibet à quibuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere poſſe*; declarando verba hæc intelligenda non eſſe de Sacerdotibus Excommunicatis, & denunciatis, atque ab Eccleſia præciſis; ac proindè funditus euertendo fundamentum recentiorum, quod in verbis Concilij præpoſterè intellectis conſiſtebat. Prætereàque Clemens Octauus decreuit in caſu neceſſitatis Latinum Catholicum à Græco Catholico, atque vnito abſoluendum eſſe.

Poſito autem, quod aduerſæ opinioni nulla probabilitas adſit, & ſi quæ fuit, per decretum Sacræ Congregationis omninò ei ſublata ſit; dicendum eſt, vlterius, quod Excommunicato denunciato, alijſque in vnitate Eccleſiæ non viuentibus, cuiuſmodi ſunt Hæretici notorij, & manifeſti, non liceat, nec ſub conditione abſolutionem Sacramentalem in caſu neceſſitatis impendere, abſolutio enim ſub conditione impendi licet, quando remanet probabilitas, aut ſaltem dubium de iuriſdictione abſoluentis, in caſu autem, de quo agitur, nulla remanet probabilitas, nec dubietas de iuriſdictione Excommunicati denunciati, & Hæretici notorij, cum per Sacram Congregationem declaratum ſit, eos abſolutionem Sacramentalem impendere non poſſe, gratis autem admiſſo, præſentem quæſtionem eſſe dubiam, expectanda non eſt reſolutio ab Apoſtolica Sede, qua decernatur Excommunicatos denunciatos, alioſque in vnitate Eccleſiæ non viuentes impendere poſſe abſolutionem ſub conditione in caſu neceſſitatis, qui enim aſſerit, Excommunicatum denunciatum abſoluere poſſe ſub conditione, dubitat vtrum Excommunicatus gaudeat iuriſdictione, ac proindè ignorat vtrum ea gaudeat, vel non gaudeat, hæc autem dici nequeunt de Apoſtolica Sede, quæ benè nouit, an conceſſerit, vel non conceſſerit prædictis iuriſdictionem, & per Sacram Congregationem manifeſtè declarauit, ſe talibus non conceſſiſſe iuriſdictionem.

QVÆ-

QVAESTIO SECVNDA.

Vtrum ab Ecclesia tribus primis sæculis Pœnitentiæ Sacramentum, seù Absolutio Sacramentalis aliquibus peccatoribus denegata fuerit.

Errores Marci Antonij de Dominis.

MArcus Antonius de Dominis Archiepiscopus Spalatensis in Libro, quem de Republica Ecclesiastica inscripsit, *parte 2. lib. 5. cap. 7. num. 89. & seq.* vult, antiquitus in Ecclesia cum Moribundis, qui vsque ad vltimum vitæ terminum in peccatis perseuerassent, & neque interna, neque externa Ecclesiæ pœnitentia se purgassent, & tantùm instante morte conscijs se crimine aliquo irretitos, Ecclesiasticam peterent pœnitentiam, & reconciliationem, eam consuetudinem seruatam fuisse, vt ad pœnitentiam admitterentur, sed non reconciliarentur, & ne ligati ex hoc Mundo discederent, ait, quod illa admissio ad pœnitentiam relinquebat illos propriæ internæ pœnitentiæ, cum promissione Ecclesiæ de danda eis pœnitentia, si conualuissent, & addit, quod Prisci negabant Moribundis reconciliationem, quæ ordinariè per Communionem fiebat; quia, inquit, non poterat præcedere pœnitentia externa, & satisfactio, quam omninò vt necessariam, inquit, semper tenuit Ecclesia ad vsum Clauium. Vndè solam absolutionem, seù reconciliationem, quæ lapsis post impletas publicas satisfactiones cum Eucharistia concedebatur, dicit spectasse ad Claues Ecclesiæ, nullam tamen Sacramentalem absolutionem, seù reconciliationem ergà peccatores agnoscit, nec antiquitùs, nec ad præsens in Ecclesia, negat enim pœnitentiam esse Sacramentum; eam tamen suam illam reconciliationem, non Sacramentalem ad Claues Ecclesiæ pertinentem moribundis illis denegatam dicit, eo quod peccatoribus illis, vtpotè in articulo mortis constitutis, aut non poterant iniungi opera satisfactoria, aut iniuncta non poterant ab illis impleri, sed quamdam aliam absolutionem extraordinariam, quæ ad Claues Ecclesiæ non pertinebat, vult eis fuisse concessam, hanc autem vult non aliud fuisse, quàm Sacræ Eucharistiæ traditionem, sine alia distincta reconciliatione, quæ alijs pœnitentibus extrà casum mortis cum Eucharistia dabatur; sed extraordinario modo, hoc est non præmissis illis pœnitentijs, & operibus satisfactorijs, quæ

cum immineat mors præstari à moribundo non possunt, & de hac reconciliatione, dicit semper dubitatum fuisse, an possit prodesse, & hanc reconciliationem dicit non pertinere ad Claues Ecclesiæ, cum Claues, inquit ipse, soluere nequeant, nisi quem pœnitentijs, seù operibus satisfactorijs priùs ligauerant; sed & eamdem consuetudinem, etiam ad præsens cum eis peccatoribus seruandam esse ab Ecclesia dicit, qui tantùm in extremo vitæ veniam exposcunt. Nam vbi retulit sententias diuersorum Patrum, quorum aliquos dicit, negare, alios concedere pœnitentiam moribundis, qui in extremo dumtaxat vitæ, veniam expostulant *num.* 89. profert suam sententiam inquiens: *Medium tamen quoddam temperamentum mihi videtur in hoc obseruandum, vt videlicet moribundus petens pœnitentiam, sit omninò ad pœnitentiam admittendus, hoc est non repellatur, sed quantum ex parte Ecclesiæ est illum ad agendam pœnitentiam, si possit eam exequi, admittat, & consequenter inter ligatos ab Ecclesia eum reponat, sed ne ligatus discedat, anticipata detur ei reconciliatio per Sacram Eucharistiæ communionem, quam vocant viaticum, 26. quæst. 6. & 7. cum obligatione tamen, vt si conualuerit inter pœnitentes maneat, donec adiunctam sibi externam absoluerit pœnitentiam, & satisfactionem, postquam in forma Ecclesiæ ordinaria reconcilietur per ordinariam Communionem; illa enim Communio, quam moribundus habuit, fuit extraordinaria, & pro viatico. Cum igitur hæc viatici communio, sine præuia vera Ecclesiastica pœnitentia, non sit plena illa, & vera Ecclesiastica peccatorum reconciliatio dubium semper fuit, quod illa possit prodesse, licet negandam esse Ecclesia non censeat, sed concedendam, vt valeat, quantùm valere potest.* Hæc Spalatensis. In quibus animaduertendum, quod ipse negat, Pœnitentiam esse Sacramentum, & nullam aliam externam pœnitentiam agnoscit, nisi admissionem peccatoris ad pœnitentiæ statum, & ad subeundas pœnitentias, seù satisfactiones ab Ecclesia pro peccatis statutas, nullam aliam absolutionem, & reconciliationem agnoscit, nisi, quæ fit per Communionis restitutionem, & ait, quod remissio peccatorum fiebat, & etiam modò fit per pœnitentiam præcipuè internam, quam solam nunc etiam sufficere dicit: Vndè cum ait, etiam nunc posse reconciliari moribundos, quos in extremo dumtaxat vitæ peccatorum pœniteat, non loquitur de absolutione Sacramentali, nam hanc nullatenus admittit, sed loquitur de absolutione, seù reconciliatione illa, quam dicit conferri per Eucharistiam.

Aliquorum Catholicorum sententiæ.

INter Catholicos recentiores aliqui volunt, absolutionem Sacramentalem peccatoribus illis ab Ecclesia primis temporibus denegatam fuisse, qui in extremo vitæ dumtaxat veniam flagitassent. Sententiam hanc inter primos Catholicos protulit Antonius Arnaldus Doctor Sorbonicus in libro de frequenti Communione *par.* 2. *cap.* 15. vbi pag. 357. sic ait. *Etenim seras istiusmodi, vicinasque morti pœnitentias,*

emen-

emendandæque vitæ significationes tam parui semper fecit Ecclesia, vt totis tribus sæculis ministerij sui auctoritatem, & quam à Christo acceperat soluendorum criminum potestatem erga eos adhibere recusaret, qui cum vniuersum tempus ætatis turpiter, & flagitiosè traduxissent, extremo demùm spiritu, ad eam confugiebant. Immò verò cum inhumanæ Nouatianorum acerbitati, qui nimia, & immodica seueritate (vt est Hæreticorum genius præcepi ad extrema) spem omnem pacis lapsis eripiebant, studiosius obsisteret, concertatioque hac ipsa aduersus eos, qui è peccatis emergere niterentur mitiorem, placabilioremque eam efficeret: tamen indulgentiam, ac spem veniæ, quam omnibus, vel nocentissimis offerebat ijs solis concedendam non putauit, qui instanti morbi discrimine, cum peccata satisfactione redimere non possent veniam postulabant.

Cuius rei auctorem, inquit, *habemus Cyprianum in Epistola ad Antonianum: vbi importunam Nouatianorum in lapsos duritiem toto pectore refellens, & summa eloquentia vi demonstrans, non occludenda ijs penitus Ecclesiæ viscera, neque omnem veniæ spem eripiendam: indignos tamen hac Ecclesiæ benignitate habitos significat, qui instante morte eam expeterent, atque in supremis illis angustijs liberationem criminum quærerent, quæ iam pænitentia expiare non possent &c.* & ad hoc affert verba Cypriani *in Epist. 50. ad Antonianum*, Concilium Arelatense primum, & Innocentium primum in epistola ad Exuperium Episcopum Tholosanum.

Cum Arnaldo sentit Ægydius Gabrielis in suo libello *Speciminum moralium par. 2. moralis tutioris* §. 41. Ibi enim ait, quod *In Ecclesia primis trecentis annis practicatum fuit, vt negaretur absolutio, & Communio in articulo mortis ijs, qui post vitam perditè actam, non egerant pænitentiam, & tantùm ratione infirmitatis, ac periculi mortis petebant Sacramentum Reconciliationis*, & ad hoc affert easdem authoritates, quas affert Arnaldus, S. Cypriani, Concilij Arelatensis, & Innocentij Primi.

Natalis Alexander in suis Dissertationibus historicis sæculi tertij *par. 1. dissert. 7. art. vnico*, Canonicorum tantùm criminum reis, si in infirmitate dumtaxat pœnitentiam postulassent, primis Ecclesiæ sæculis, & tertiò præsertim absolutionem Sacramentalem negatam fuisse dicit, & affert easdem authoritates, quas affert Arnaldus.

Ioannes Morinus in Commentario historico de Disciplina in administratione Sacramenti Pœnitentiæ tredecim primis sæculis in Ecclesia Occidentali obseruata *lib. 10. cap. 1.* Illis dumtaxat peccatoribus absolutionem Sacramentalem denegatam fuisse dicit, qui neglecta Ecclesia, quam deseruerant, vel à qua eliminati fuerant, tunc primum pœnitentiam, veniamq; petebant, cum morbo stimularentur.

Aureliæ Episcopus *libr. 2. obseruat. 8. quæst. 11. 13. 15. 17.* apud Ioannem Morinum in Commentario historico &c. *lib. 9. c. 1. n. 5.* ait, primis Ecclesiæ sæculis veniam grauioribus criminibus nunquam esse indultam, ne in fine quidem.

Christianus Lupus *par. 5.* Decretorum, & Canonum Synodorum Generalium,

ralium, ac Prouincialium *differt. de peccator.ac satisfaction. indulgent.cap.1.* Trium criminum reis pœnitentia functis, & in articulo mortis constitutis à Romana Ecclesia veniam antiquissimis temporibus non fuisse concessam vult, scilicet Idololatris, Homicidis, & Mœchis (*Tria olim* (inquit) *peccata Mater Ecclesia fuit singulariter detestata, Idololatriam, Mœchiam, & Homicidium; eis Sacramentalis reconciliationis pacem negauit, etiam in articulo mortis post peractam pœnitentiam. Ea reseruauit Diuinæ Maiestati, ad summum Nostrum in Dei Patris dextera Pontificem IesumChristum iudicanda remisit soluenda, aut tenenda. Ita fuit vsq; ad Zephirinum Pontificem.* Hec Lupus.

ASSERTIO PRIMA.

Ecclesia Romana criminum Idololatriæ, Homicidij, Mœchiæ reis pœnitentia functis, nunquam veniam, seù absolutionem Sacramentalem denegauit.

Assertio hæc est contra Lupum; aliosq; nonnullos recentiores. Eam tamen propugnant Ioannes Morinus in Commẽtario *cit.lib.9.c.19.& 20.*& Natalis Alexander *art.cit.concl.3.*

Probatur euertendo fundamentum oppositæ sententiæ: Nam etsi Tertullianus in libro *de Pudicitia c.5.* supponat, Catholicos vbique Idololatris, & Homicidis veniam negasse, & solùm Mœchis concessisse, eo pacto contra Catholicos arguendo, *Idololatris, et Homicidis pacem negatis, cur Mœchis conceditis?* Id tamen Tertullianus asserebat, vt argumentis suis colorem induceret, & demonstraret Mœchis pacem esse negandam. Nam quod Tertullianus Catholicis imponeret, quod Idololatris, et Homicidis veniam negarent, ex ipso Tertulliano constat; Tertullianus enim antequam in hæresim laberetur, fassus est, ab Ecclesia Idololatriæ, & Mœchiæ veniam acta pœnitentia concedi solitam fuisse; Vndè Idololatras, & Mœchos ad pœnitentiam, vt veniam ab Ecclesia consequantur, exhortatur in libro, quem *Catholicus de Pœnitentia scripsit cap. 8.* sic inquiens (*Offendisti, sed reconciliari adhuc potes; habes cui satisfacias, & quidem volentem. Si id dubitas, euolue, quæ Spiritus Ecclesiæ dicat: Desertam dilectionem Ephesis imputat; Stuprum, & Idolothytorum esum Thyatirenis exprobat: Sardos non plenorum operum incusat: Pergamenos docentes peruersa reprehendit &c. & tamen omnes ad pœnitentiam commonet, sub comminationibus quidem: Non comminaretur autem non Pœnitenti, si non ignosceret Pœnitenti &c.*) Igitur Tertullianus in libro *de Pudicitia* contradicit his, quæ ingenuè fassus erat in libro *de Pœnitentia*, quoad consuetudinem Ecclesiæ in venia Idololatris concedenda; His videlicet veniam concessam fuisse; quod postmodum negat in libro *de Pudicitia*, vt fundamentum sternat suo errori, & indè aduersus Ecclesiam argumentetur, vt moris est Hæreticorum.

Sed & ex libro *de Pudicitia* constat, Tertullianum Catholicis imponere. Nam capite tertiò sui oblitus, vel potiùs nondum disputationis calore in transucrsum actus, hæc habet (*Sed*

priùs

priùs decidam intercedentem ex diuerso responsionem ad eam pœnitentiæ speciem, quam cum maximè definimus venia carere, si enim, inquiunt, aliqua pœnitentia caret venia, iam nec in totum agenda tibi est; Nihil enim agendum est frustra: Porrò frustra agetur pœnitentia, si caret venia. Omnis autem pœnitentia agenda est; Ergò omnis veniam consequatur, ne frustra agatur, quia non erit agenda, si frustra agatur. Porrò, frustra agitur, si venia carebit, meritò ita opponunt, quoniam huius quoque pœnitentiæ fructum, id est veniam in sua potestate vsurpauerunt.) His verbis clarè Tertullianus exprimit Catholicam consuetudinem fuisse de quibuslibet criminibus pœnitentiam agere, & acta pœnitentia veniam fuisse Pœnitenti ab Ecclesia datam. Nam Catholicorum illa aduersus Montanistas ratiocinatio propositionibus nititur, quæ singulæ tribus illis criminibus irremissibilibus opponuntur. Prima est. *Omnis criminis agenda est pœnitentia.* Secunda. *Omni pœnitentiæ venia necessariò danda est, alioquin Pœnitentia est superuacanea.* Tertia. *Veniæ illius concessio, Ecclesiæ authoritati commissa est.*

At ex eodem libro *cap.* 10. efficacissimum, & ineluctabile argumentum, vt Morinus obseruat, elicitur. Ibi enim sic respondet Catholicis authoritatem Hermæ in libro Pastoris opponentibus. (*Cederem tibi, si scriptura Pastoris, quæ sola mœchos amat, diuino instrumento meruisset incidi, si nō ab omni Concilio Ecclesiarum etiam vestrarum, inter apocrypha, & falsa iudicaretur adultera, & ipsa, & inde patrona sociorum.*) Ille autem antiquus Author, quem Damasus Pij Papæ I. qui anno Christi 158. Pontificatum inijt, fratrem fuisse scribit, non modo adulteris veniam concedit, sed nullum crimen nouit, quod pœnitentia non expietur, vt videri potest *libr.* 2. *mandato* 4. Quem locum Tertulliano Catholici opponebant. Imo *lib.* 3. *Similitudinibus* 6. 7. & 8. Omnia peccatorum genera singillatim explicat, eaque omnia lauari pœnitentia docet. Ex quo patet Catholicorum sententiam non mœchiam tantùm, sed omnia criminum genera complexam fuisse. Quod opponit falsam, & apocrypham esse omnium Ecclesiarum iudicio scripturam illam, nihil ad id quod Nobis probandum est spectat. Deinde quod asſumit falsum est, scriptura enim illa à Clemente Alexandrino, & Irenęo antiquioribus Tertulliano, imo & à Tertulliano Catholico magni æstimatur, & libris Canonicis quasi æquiparatur, & in eodem pretio est apud Authores Tertulliano posteriores

His additur illud ipsum, quod in Catholicis reprehendit Tertullianus ad libri finem, Martyres lapsis pacem ab Ecclesia impetrare. Non erat ergo recens consuetudo, crimina illa remittendi, vt credi vult Tertullianus, sed antiqua, & ab ipsa origine Ecclesiæ continuata. Mœchiæ quidem, & fornicationis mentionem tantùm facit. Sed ex Sancto Cypriano demonstratur secundùm anteriorem consuetudinem, pacem Martyres ab Ecclesia pro lapsis, & idololatriæ reis potissimum exorare solitos, vt ex epistolis 10. 11. 12. 13. & multis sequentibus colligitur. Non censebantur igitur illa crimina irremissibilia, vt vult Tertullianus.

Hanc

Hanc eamdem fuisse vniuersæ Ecclesiæ ante Tertullianum consuetudinem ostenditur ex antiquissimis Apostolorum Canonibus, præsertim ex Can. 52. in quo hæc habentur. (*Si quis Episcopus, aut Presbyter à peccato reuertentem non recipit, sed reijcit, deponatur, quia Christum contristat dicentem, Gaudium erit in Cælo, &c.* & Can. 62. (*Si quis Clericus humano timore Iudei, vel Gentilis, vel Hæretici negauerit, siquidem Christi nomen eijciatur: si verò Clerici nomen, deponatur Pœnitentiam autem agens, vt laicus recipiatur*. Si post grauissimum negationis Dei crimen acta pœnitentia recipitur, multò magis receptum fuisse credendum est, reum minorum criminum, peracta pœnitentia. Ad idem faciunt Canones 24. 27. 28. 29. & 61.

Specialiter autem de Ecclesia Romana hoc ipsum probatur ex epistolis Cleri Romani ad Sanctum Cyprianum, præsertim in epistola 2. qua lapsorum causas in suspenso manere decernit ad noui vsque Pontificis electionem, ijsque interim pacem dari prohibet, exceptis tamen illis, qui in supremo vitæ discrimine constituti fuerint, quibus absolutionem dari iubet acta pœnitentia, *Cuius*, inquit, *tempera menti moderamen nos hic tenere quærentes diù, Et quidem multi & quidem cum quibusdam Episcopis vicinis nobis, & appropinquantibus, & quos ex alijs Prouincijs longè positis persecutionis istius ardor eiecerat, ante constitutionem Episcopi nihil innouandum putauimus, sed lapsorum curam mediocriter temperandam esse credimus, vt interim, dum Episcopus dari à Deo nobis sustinetur, in suspenso eorum, qui moras possint dilationis sustinere, causa teneatur; eorum autem, quorum vita suæ finem vrgens exitus dilationem non potest ferre, acta pœnitentia, & professa frequenter suorum detestatione factorum si lachrymis, si gemitibus, si fletibus dolentis, ac verè pœnitentis animi signa prodiderint, cum spes viuendi secundum hominem nulla substiterit, ita demum cautè, & sollicitè subueniri Deo ipso sciente, quid de talibus faciat, & qualiter iudicij sui examinet pondera, nobis tamen anxiè curantibus, vt nec pronam nostram improbi homines laudent facilitatem, nec verè pœnitentes accusent nostram quasi duram crudelitatem*. In his verbis Romanus Clerus absolutionem lapsis moribundis tribui iubens, non innuit, se noui aliquid decernere, aut antiquam se emollire disciplinam, vnde argumento est nusquam antea Romanam Ecclesiam lapsis, qui pœnitentiam egissent, absolutionem in exitu denegasse; multò autem minus absolutionem denegasse ijs, qui pœnitentia, dum sani essent, functi fuissent.

Præter Ecclesiam Romanam, in Occidente alias etiam Ecclesias celebriores, scilicet Carthaginensem, Hispanensem &c. & nullam Orientis Ecclesiam, & pacem lapsis pœnitentia functis nunquam denegasse ostendunt Morinus, & Alexander locis cit. ad quos Lectorem remittimus.

Verùm *Lupus loc. cit.* affirmat, trium illorum peccatorum reis, scilicet idololatriæ, mœchiæ, & homicidij, etiam post peractam pœnitentiam, veniam ab Ecclesia denegatam fuisse, vsque ad Zephirinum Pontificem, idque probat

probat ex verbis Tertulliani in libro de Pudicitia, vbi de Zephirini edicto Tertullianus hæc scribit. *Audio Edictum esse propositum, & quidem peremptorium quod Pōtifex, scilicet Maximus, qui est Episcopus Episcoporum edicit: Ego & mœchiæ, & fornicationis delicta pænitentia functis dimitto*. Et infra idem Lupus de Tertulliano sic ait: *Arguit Zephirinum Pontificem de duplici excessu, de duplici in Ecclesias inducta nouitate*. Primò quod mœchis, & fornicatoribus absolutionis pacem; secundò, quod etiam pœnitentiarum remissionem impertiretur, & vtramque gratiam permitteret postulari, ac adiuuari per Martyrum litteras, & reuera vtrumque (addit Lupus) tunc fuit in Ecclesia nouum, vti istarum culparum, ita & pœnitentialium satisfactionum remissio fuerat vsque tunc Christo Domino reseruata.

At Zephirinus in relato Edicto, non dicit se noui aliquid decernere, quoad veniam mœchis impertiendam, neque in hoc antiquam se legem emollire, igitur ex Edicto Zephirini potius oppositum colligitur, videlicet consuetudinem veniam donandi mœchis antiquam esse, & ab ipsis Ecclesiæ primordijs in vsu fuisse. Quare tantùm abest, vt ex eo Zephirini Edicto habeatur, quod eius tempore veniæ huiusmodi elargitio inciperet, vt ex eo potius oppositum habeatur, & contra Lupum retorqueatur. Non enim Zephirinus nouam legem condidit, sed veterem consuetudinem seruauit, & confirmauit.

Sed & ante Zephirinum, imo semper in Ecclesia Romana consuetudinem fuisse reis dictorum criminum pœnitentia functis, veniam, & absolutionem impendere, constat ex dictis, & ex mox dicendis amplius constabit.

Nam Sanctus Irenæus, qui ante Zephirini Pontificatum scribebat huius veniæ denegationem ab Ecclesia Romana, vt Lupus asserit, datam ignorauit, cum, vt benè obseruat Morinus, sæpius data occasione illius denegationis nunquam mentionem faciat, imo contrarium ex Ecclesiæ consuetudine sæpius factam testetur. Libro enim 1. *cap.* 9. refert nonnullas mulieres à Marco quodam Hæresiarcha non solùm mente, & animo, sed etiam corpore corruptas, exomologesi facta in Ecclesiam receptas fuisse, hæ sæpissimé conuersæ ad Ecclesiam Dei confessæ sunt, & secundum corpus exterminatas, sed ab eo velut cupidine, & inflammatas valde se illum dilexisse, vt & Diaconus quidam eorum, qui sunt in Asia suscipiens eum in domum suam, inciderit in huiusmodi calamitatem. Nam cum esset eius vxor speciosa, & sententia, & corpore corrupta esset à Magistro, & secuta esset eum multo tempore, post deinde cum magno labore fratres eam conuertissent, omne tempus in exomologesi consummauit plangens, & lamentans vbi hanc, quam passa est ab hoc Mago corruptelam.

Addendum est illustre testimonium Clementis Alexandrini, qui vixit Zephirini temporibus; in secundo Stromatum *ex lib.* 2. *Pastoris mandato* 4. excerptum, quo pœnitentia & post pœnitentiam venia ex Angeli mandato quibuslibet peccatis, & Mœchiæ singillatim conceditur. Idem euidenter

denter de quibuslibet peccatis in specie; & colligitur ex eiusdem Hermæ *lib. 3. similitudinibus 6. 7. 8.*

Hoc idem probatur luculento testimonio S. Augustini *in Epistola 48. ad Vincentium Donatistam*, in qua testatur, S. Cypriani tempore veniam adulteris pœnitentibus concessam fuisse. Ibi enim referens S. Cypriani locum, quo Cyprianus inuehitur in Sacerdotem ita pœnitentiam dantem peccatori, vt sola pœna indicta, eum non absolueret; Quia videlicet is haud dubiè impiè contra fas omne, & ius faceret, vtpote qui non solueret, quem obligasset, eique pœnitentiæ fructum, & spem veniæ negaret, sic Augustinus contra Episcopos Africanos, qui contra ius omne, & fas contra Christi institutum, & Ecclesiæ disciplinam Mœchis pœnitentiam, & peccati veniam negabant, pronunciat. *Si quod veritas habet, & quod Ecclesia meritò tenet, rectè pænitentibus adulteris pax dabatur*, (Cypriani videlicet tempore) *illi qui in totum locum pœnitentiæ contra adulteros claudebant, impiè vtique agebant, qui membris Christi sanitatem negabant, & claues Ecclesiæ pulsantibus subtrahebant, & misericordissimæ patientiæ Dei, quæ illos propterea sinebat viuere, vt pœnitendo sanarentur Sacrificio contriti spiritus, & contribulati cordis oblato dura crudelitate contradicebant.*

Ad idem faciunt, quæ pro secunda nostra assertione afferemus ex S. Paciano *in Epist. 1. ad Sympronianum, & Epist. 3.* in qua multis probat nulla peccata, vel magna, vel modica, excipi à Christo dicente, *Quorum remiseritis peccata....* Petro præcipi, vt septuagesies septies relaxetur, quod peccatur in hominem &c.

His denique testibus adiungi potest S. Dionysius, qui à pluribus Areopagita creditur; Multis enim in Epistola ad Carpum in eos, ipsumque Carpum inuehitur, qui peccatorum quorumlibet pœnitentibus veniam, & reconciliationem denegant; sed omnibus anteire debet, rectè ait Morinus, Corinthij incestus ab Apostolo Paulo veniam consecuti, exemplum quod Catholici semper Tertulliano apposuerunt, & cuius pondere ita oppressus est, vt illud nunquam excutere potuerit, licet sæpius id magno Conatu in libro de Pudicitia tentauerit.

Pro maiori autem eorum, quæ hactenus dicta sunt, & aliorum, quæ mox dicentur, intelligentia, attendenda sunt, quæ in sequenti quæstione obseruabimus, & hic obseruanda censemus; quod videlicet peccatores pœnitentiæ Ecclesiasticæ seu canonicæ statum ex præscripto Ecclesiæ suscipientes absoluebantur Sacramentaliter, nedum ante peractam pœnitentiam Ecclesiasticam, sed & pluries Sacramentaliter absoluebantur in prosequutione eiusdem pœnitentiæ, iniunctâ his alia pœnitentia Sacramentali: ac præterea Sacramentaliter absoluebantur post expletam pœnitentiam Ecclesiasticam; Vnde completa Ecclesiastica pœnitentia duplici absolutione absoluebantur, absolutione scilicet Sacramentali pro culpis post vltimam absolutionem Sacramentalem in eo statu admissis, quæ saltem veniales esse potuerunt, iniuncta eis speciali pœnitentia Sacramentali; Et rursus absoluebantur absolutione Ec-

clesia-

clesiastica, quæ post impletionem Ecclesiasticæ pœnitentiæ impendebatur. Hæc enim omnia ita contigisse dicendum est, quia ea in hac re antiquitus in Ecclesia peracta esse dicendum est, quæ rationabilia sunt, immo & conformia institutioni Sacramenti Pœnitentiæ à Christo peractæ, inueniuntur. Est autem omnino rationabile, & institutioni Sacramenti Pœnitentiæ cõforme, vt fideles priusquã à pœnis ab Ecclesia pro admissis culpis ab eadem Ecclesia exsoluantur, quod contingebat per absolutionem Ecclesiasticam, exsoluerentur à culpis, & pœnis, in foro Dei, quod fit per absolutionem Sacramentalem.

Hæc autem hic obseruanda duximus, vt inde pateat, quod licet plures ex authoritatibus à Nobis inductis, pro hac nostra prima assertione formaliter intelligendæ sint de absolutione Ecclesiasticâ, qua pœnitentes post expletam Ecclesiasticam pœnitentiam absoluebantur, eædem tamen authoritates nostram assertionem probant, quoad absolutionem videlicet Sacramentalem; nam probato, quòd Ecclesia absolutionem Ecclesiasticam, & pro foro externo trium dictorum criminum reis pœnitentia functis non denegauerit, à fortiori probatum relinquitur, quod nec absolutionem Sacramentalem eorumdem criminum reis vnquam denegauerit, cum absolutio illa Ecclesiastica, & pro foro externo, coniunctam semper haberet, immo præsupponeret absolutionem Sacramentalem, & pro foro interno. Immo illud etiam obseruandum, quod nulla vnquam fuit, aut potuit esse controuersia in Ecclesia (quidquid recentiores contradicant) de concedenda absolutione Sacramentali peccatoribus veniam petentibus, & pœnitentibus, nam cum Sacramentum Pœnitentiæ institutum sit à Christo Domino, vt conferatur peccatoribus dolentibus, ac pœnitentibus, non est putandum, quod Ecclesia contra Christi Domini præscriptum, Pœnitentiæ Sacramentum pro pœnitentibus institutum, eisdem etsi grauissimorum criminum reis denegare voluerit.

Dicimus autem, de hoc nunquam controuersiam fuisse, aut esse potuisse in Ecclesia, nam quod Nouatiani, alijque hæretici negauerint peccatores ad veniam, & ad absolutionem recipiendos esse certum est, eos tamen Ecclesia damnauit, sicut & alios quoscumque, etsi aliàs Catholicos, qui negarent grauiorum criminum reos ad pœnitentiam esse recipiendos: tales erant Episcopi aliqui, qui vt refert, S. Cyprianus in Epist. ad Antonianum, pacem Mœchis non dandam putabant, quos ibi Cyprianus redarguit. Quare Ecclesiæ mens semper fuit, vt quorumcumque criminum reis, pœnitentibus, & veniam postulantibus, absolutio & venia concederetur. Hinc illæ S. Cypriani ibidem inclamationes contra Nouatianum (*Dominus in Euangelio suo dicit*, estote misericordes, sicut & Pater vester misertus est vestri. Et iterum: *Non est opus sanis Medicus, sed malè habentibus. Quam potest exercere medicinam, qui dicit, Ego solos sanos curo, quibus Medicus necessarius non est?* (Et post plura) *Et ideo placuit frater charissime, examinatis causis singulorum libellaticos interim*

admitti, Sacrificatis in exitu subueniri, quia exomologesis apud Inferos non est, nec ad pœnitentiam quis à nobis compelli potest, si fructus pœnitentiæ subtrahatur (Et post alia) *Iacet, ecce saucius frater ab Aduersario in acie vulneratus. Inde Diabolus conatur occidere, quem vulnerauit, hinc Christus hortatur, ne in totum pereat, quē redemit. Cui de duobus assistimus, in cuius partibus stamus? Vtrū ne Diabolo fauemus, vt perimat, & semianimem fratrem iacentem, sicut in Euangelio Sacerdotes & Leuitæ prætereimus? an verò vt Sacerdotes Dei, & Christi, quod Christus & docuit, & fecit, imitantes vulneratum de Aduersarij faucibus rapimus, vt curatum Deo iudici reseruemus: Nec putes frater charissime, hinc aut virtutem fratrum minui, aut Monasteria deficere, quod lapsis laxata sit pœnitentia, & quod pœnitentibus spes pacis oblata ...... nam & Mœchis à nobis pœnitentiæ tempus conceditur, & pax datur, non tamen idcirco virginitas in Ecclesia deficit, aut continentiæ propositum gloriosum per aliorum peccata languescit, & rursus Miror quosdam sic obstinatos esse, vt dandam non putent lapsis pœnitentiam, aut pœnitentibus existiment, veniam denegandam; cum scriptum sit* : Memento vnde cecideris, & age pœnitentiam, & fac priora opera, & infra *Neminem putamus à fructu satisfactionis, & spe pacis arcendum, cum sciamus iuxta Scripturarum Diuinarum fidem auctore, & hortatore ipso Deo, & ad agendam pœnitentiam peccatores redigi & veniam atque indulgentiam pœnitentibus non denegari* (Mox in eosdem Nouatianos inuehitur, quod vellent peccatores pœnitentijs, ac operibus pœnalibus subiacere, non tamen eis absolutionem dari) inquiens (*O frustraneæ fraternitatis irrisio, ò miserorum lamentantium caduca deceptio, ò hereticæ institutionis inefficax, & vana traditio; hortari ad satisfactionis pœnitentiam, & subtrahere de satisfactione medicinam, dicere fratribus nostris plange, & lachrymas funde, diebus, ac noctibus ingemisce &c. sed extra Ecclesiam post omnia ista morieris, quæcumque ad pacem pertinent, facies, sed nullam pacem, quam quæris, accipies.*)

Eadem latius prosequitur in epistola ad Nouatianum ipsum: in ea enim totus est in ostendendo, quòd lapsis spes veniæ non sit deneganda, & in eumdem Nouatianum eleuat vocem suam ipsum redarguens, quod in scripturis tantùm legat illa, quæ ad exitium salutis pertineant, & quæ ad misericordiam prætereat. Clamante, inquit, Scriptura, & dicente: *Pœnitentiam agite, qui erratis, conuertimini corde:* & eadem quoque Propheta similiter exhortante, & dicente: *Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & ploratione, & planctu, & scindite corda vestra, & non vestimenta, & conuertimini ad Deum vestrum: quoniam misericors est, & misrator, multæ miserationis &c.*

Sanctus Cyprianus igitur peccatores quoscumquē, nulla commissorum criminum exceptione facta, ad pœnitentiam recipiendos dicit, eisque veniam per absolutionem etiam Sacramentalem, concedendam. Nouatianus enim, contra quem agit, nullam spem salutis super re esse lapsis cōtendebat per Ecclesiæ claues obtinendæ. Nam illos salutem à Deo sperare posse,

ſe,& debere non negabat, & ideò illos ad pœnitentiam exhortabatur, vt Diuinam clementiam lachrymis promererentur, ac laboribus, ſed hoc negabat vnum, ad Eccleſiæ, ac fidelium Communionem eos recipi poſſe; atq; penès Eccleſiam ipſos reconciliandi ius vllum eſſe, ac poteſtatem. Vt conſtat ex Epiphanio *hæreſi* 59. Socrate *lib.*4.*&* 7.*Hiſtor.Eccleſ.* Euſebio *lib.*6. *Hiſtor. Eccleſ.cap.* 35. S. Cypriano *in libro de Lapſis,& ex Epiſt.* 57. *ad Cornelium*. Cum ergo S. Cyprianus eam Nouatiani hæreſim damnet, qua Nouatianus aſſerebat nullam Lapſis veniam, & abſolutionem concedendam eſſe, vult conſequenter Lapſis,& quorumcumque criminum reis veniam, & abſolutionem concedendam eſſe; Igitur ex Cypriano habetur,quod Eccleſia, quorumcumque criminum reis etiã Idololatris,Homicidis,& Mœchis pœnitentibus,& veniam poſcentibus, veniam, & abſolutionem Sacramentalem non denegauerit.

Hæc porrò ex Cypriano in laudata Epiſtola ad Antonianum obſeruat Ioannes Darſius in ſuis Commentarijs in vniuerſum Gratiani Decretum *par.* 2. *diſt.*26.*quæſt.*6.*&* 7. Nam vbi recenſuit priſcorum Epiſcoporum opinionem,qui,vt refert Sanctus Cyprianus in dicta Epiſtola, dandam pacem Mœchis non putabant, & in totum Pœnitentiæ locum contra adulteria claudendum. Subdit Darſius: *Hanc verò opinionem non ſequuta eſt Eccleſia Romana, vt conſtat ex Tertulliano toto libro de Pudicitia. Nec Diuus Auguſtinus, qui libro de fide, & operibus exiſtimauit,dandam eſſe pœnitentiam Idololatris, impudicis, & homicidis; Qui autem opinantur, inquit, & cætera eleemoſynis compenſari, tria tamen mortifera eſſe, non dubitent excommunicatione puniendæ, donec humiliori pœnitentia ſanentur, impudicitiam, idololatriam, & homicidium, & multò minus D.Chryſoſtomus magnus Pœnitentiæ Præſul, vt apparet Parænesi ad Theodorum lapſum cap.* 3. Hæc Darſius.

Animaduertendum autem, quod cum S. Cyprianus *locis citatis* probat pœnitentiam peractam ante reconciliationem, ſeù abſolutionem, non loquitur de pœnitentia Sacramentali; nam hæc, vt quæſtione ſequenti dicemus ante abſolutionem Sacramentalem non peragebatur, ſed loquitur de pœnitentia, qua peccator ex ſe ipſo ſe diſponit per dolorem, & fletum ad veniam, & reconciliationem, ſeù abſolutionem obtinendam.

ASSERTIO SECVNDA.

Eccleſia primis tribus ſæculis Peccatoribus in extremo vitæ pœnitentibus Pœnitentiæ Sacramentum, ſeù abſolutionem Sacramentalem non denegauit.

Aſſertio hæc eſt contra Authores in principio Quæſtionis relatos. Sed probatur primò authoritatibus illis, quas in prima aſſertione de Sacramentali abſolutione intelligendas eſſe diximus; & præſertim S. Cypriani *in epiſt. cit. ad Antonianum*; Ibi enim generaliter dicit peccatores pœnitentes,veniamq; poſcentes,ad pœniten-

tentiam, veniam, ac reconciliationem admittendos esse, & Nouatianum id negantem redarguit; Quæ autem ibi pro hac re Cyprianus affert probant, Peccatores etiam in extremo dumtaxat vitæ pœnitentes absoluendos esse Sacramentaliter; Immò in eadem epistola in principio dicitur, per totum Orbem scriptum esse (*vt lapsis infirmis, & in exitu constitutis pax donetur*) & post plura dicit (*si qui enim infirmitatibus occupantur, illis, sicut placuit, in periculo subuenitur; postea quam tamen subuentum est, & periclitantibus pax data est, suffocari à nobis non possunt, aut opprimi, arctari, & manu nostra in exitum mortis vrgeri: vt quoniam morientibus pax datur, necesse sit mori eos, qui acceperint pacem: cum magis in hoc iudicium Diuinæ pietatis, & paternæ lenitatis appareat, quam qui pignus vitæ in data pace percipiant, hic quoque ad vitam percepta pace teneantur. Et id circò, si accepta pace commeatus à Deo datur, nemo hoc debet in Sacerdote criminari, cum semel placuerit fratribus in periculo subueniri*) & post alia (*& ideò placuit, Frater charissime, examinatis causis singulorum, libellaticos interim admitti, sacrificatis in exitu subueniri, quia exomologesis apud Inferos non est, nec ad pœnitentiam quis à nobis compelli potest, si fructus pœnitentiæ subtrahatur.*)

Cum ergo S. Cyprianus velit, vt lapsis infirmis in exitu mortis pax detur, cum nomine pacis importari possit absolutio Ecclesiastica, si hanc Cyprianus concedendam dicit lapsis in exitu mortis, potiori iure supponendum est, eisdem concedi voluisse absolutionem Sacramentalem.

Probatur secundò. Nam de fide certum est, Pœnitentiam esse vnum ex septem Sacramentis à Christo institutis, prout Sacra Concilia Florentinum, ac Tridentinum definiunt. Consistit autem Pœnitentiæ Sacramentum in actibus pœnitentis, qui sunt Contritio, & Confessio, & in absolutione Sacerdotis, ac in satisfactione. Rursum certum quoq; de fide est, Sacerdotem verbis, quæ profert in confessione manifestata peccata dimittere Io. 20. (*Accipite Spiritum Sanctum quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt*) Nam his verbis Christus Apostolis, eorumq; Successoribus, qui sunt Sacerdotes, remittendorum peccatorum potestatem largitus est, quæ potestas in solo Pœnitentiæ Tribunali exercetur. Nec potest intelligi de peccatis per Baptismum remittendis, vel de remissione per prædicationem excitanda, vt Hæretici comminiscuntur, nam alibi tradidit Christus baptizandi prædicandique potestatem, Matthæi videlicet 28. cum dixit: *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Deindè, quia eadem est potestas remittendi, quæ retinendi peccata: at potestas baptizandi, & prædicandi, non est potestas retinendi peccata, igitur datur alia potestas procedens cum cognitione causæ, & legitima Iudicis Iurisdictione, qui pro meritis rei, aut soluat, aut retineat. Quemadmodum ergo Christus Dominus instituit Baptismum ad remissionem peccatorum ante Baptismi susceptionem commissorum, sic bonitatem eius decuit Sacramentum Pœnitentiæ in remissionem

nem

nem peccatorum postBaptiſmum pa. tratorum,inſtituere,quo culpæ omnes poſt Baptiſmum ſuſceptum contractæ deleantur; Cum autem Sacramentum Pœnitentiæ inſtitutum ſit à Chriſto, vti medium neceſſarium ad ſalutem peccatoris Chriſtiani, vt per illud pœnitens abſoluatur à culpis poſt Baptiſmum contractis; non eſt putandum, quod Eccleſia illud Peccatori in extremo vitæ conſtituto, pœnitenti, ac petenti denegauerit, aut quod peccatori Sacramentum Pœnitentiæ in extremo vitæ ſuæ petenti ſolam Eucharistiam conceſſerit, vt vult Spalatenſis, nam Euchariſtia, nec eſt Sacramentum Pœnitentiæ, nec pertinet ad claues Eccleſiæ.

Nec ſat eſt huiuſmodi pœnitentes ad ſinceram cordis contritionem remittere, nam licet per ſinceram Contritionem poſſint remitti peccata; Tamen Chriſtus Dominus ad faciliorem reddendam viam ſalutis, inſtituit Sacramentũ ſenſibile Pœnitentiæ,quo cum vera attritione remitterentur peccata,quodque cuicumque Pœnitenti, quandocumque de peccatis,cum propoſito ab eis abſtinendi doleret, conferretur; Vndè Chriſtus non contulit poteſtatem Eccleſiæ, vt relicto medio ab ipſo Chriſto inſtituto, ſcilicet Sacramento Pœnitentiæ, peccatorem ad ſolum actum Contritionis remitteret. Voluit ergo Chriſtus, vt peccatori pœnitenti per ſuos Miniſtros Pœnitentiæ Sacramentum adminiſtraretur, & peccator, cum poſſit, ſi non accedat ad Sacerdotem ſalutem non conſequatur. Hinc Sanctus Auguſtinus *in epiſt.* 118. *ad Honoratum. Si Miniſtri deſint, quantum exitium ſequitur eos, qui de iſto ſeculo, vel non regenerati exeunt, vel ligati*: & Leo Magnus *epiſt.* 91. *Si autem aliquis eorum, proquibus Domino ſupplicamus, quocumque interceptus obſtaculo à munere indulgentiæ præſentis exciderit, & priuſquam ad conſtituta remedia perueniat, temporalem vitam humana conditione finierit, quod moriens in corpore non receperit, conſequi carne exutus, non poterit. Nec neceſſe eſt nos eorum, qui ſic obierint, merita, actuſque diſcutere, cum Dominus Deus noſter, cuius iudicia nequeunt comprehendi, quod Sacerdotale miniſterium implere non potuit, ſuæ iuſtitiæ reſeruauerit: ita poteſtatem ſuam timeri volens, vt hic terror omnibus proſit, & quod quibuſdam tepidis, aut negligentibus accidit, nemo non metuat; Multùm enim vtile, ac neceſſarium eſt, vt peccatorum reatus ante vltimum diem Sacerdotali ſupplicatione ſoluatur.* Hinc Eccleſia in Concilio Trid. *ſeſs.* 14. *cap.* 4. docet: *quod etſi Contritionem aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare, priuſquam Sacramentum Pœnitentiæ actu ſuſcipiatur, ipſam nihilominus reconciliationem ipſi contritioni ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur non eſſe adſcribendam.* Nec Sacerdos pœnitenti Sacramentum Pœnitentiæ petenti, ſi diſpoſitus appareat, denegare poteſt, & Pœnitentem ad actum contritionis remittere, immò cum ipſa Contritio, vt dictum eſt, non habeat hominem Deo reconciliare, niſi quatenùs importat votum Sacramenti Pœnitentiæ,ſi commoditas adſit recipiendi Sacramentum, pœnitens tenetur illud petere, & Sacerdos tenetur illud conferre; Igitur non eſt putandum, quod

quod Ecclesia pœnitenti in extremo vitæ, Sacramentum Pœnitentiæ denegauerit.

Tertiò probatur ex Canone 52. Apostolorum, in quo generaliter, & nulla prorsus limitatione apposita decernitur deponendum esse Episcopũ, aut Presbyterum, qui à peccato reuertentem non recipit, sed reijcit, & rationem reddit, quia peccatorem reuertentem non recipiens Christũ contristat dicentem, Gaudium erit in Cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente.

Id ipsum confirmatur authoritate S. Dionysij in Epistola ad Carpum, in qua S. Dionysius multis inuehitur cõtra eos, qui peccatorum pœnitentibus veniam, & reconciliationem denegant.

In quibus authoritatibus cum nulla exceptione aut limitatione apposita de peccatoribus in extremo vitæ pœnitentibus damnentur ij, qui Sacramentalem absolutionem peccatoribus pœnitentibus denegant, in eis proinde damnantur, qui absolutionem Sacramentalem peccatoribus in extremo vitæ suæ, veniam & absolutionem petentibus denegant.

Et mirum est, quod authoritates prædictas afferat Morinus, vt probet ab Ecclesia non fuisse à venia exclusos Idololatras, Homicidas, & Mœchos, eo quod in his nulla fiat exceptio peccatorum, & non aduertat hoc ipsum contra eius assertionem stare, qua dicit Sacramentalem absolutionem eis peccatoribus non fuisse concessam, qui ab Ecclesia pulsi, ab ea veniam in extremo dumtaxat vitæ suæ postulassent, nam neque in prædictis authoritatibus excluduntur, sed in illis de quibuslibet peccatoribus generaliter nulla exceptione facta, sermo est.

Quartò probatur assertio nostra authoritate Iulij Primi, & Cœlestini Primi summorum Pontificum, qui in extremo vitæ pœnitentibus pœnitentiam non denegandam affirmant, & oppositum damnant. Iulius igitur, vt refertur Causa 26. q. 6. Reum animarum esse dixit Presbyterum, qui pœnitentiam morientibus abnegat his verbis (*Si Presbyter pœnitentiam morientibus abnegauerit reus erit animarum: quia Dominus dicit (quacumque die conuersus fuerit peccator vita viuet, & non morietur) vera enim confessio in vltimo tempore esse potest, quia Dominus non solùm temporis, sed etiam cordis inspector est: Sicut Latro vnius momenti pœnitentia meruit esse in Paradiso in hora vltima Confessionis.*)

Secundus est Cœlestinus Papa *in epist. 2. ad Episcopos Galliæ*, & refertur *Causa 13. q. 6.* qui sic ait: (*Agnouimus pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum desiderijs annui, qui obitus sui, tempore hoc, animæ suæ cupiunt remedio subueniri; Horremus (fateor) tantæ impietatis aliquem inueniri, vt de Dei bonitate desperet: quasi non possit ad se quouis tempore concurrenti succurrere, & periclitantem sub onere peccatorum hominem redimere, quo se expediri desiderat, & liberari. Quid hoc, rogo, aliud est, quam morienti mortem addere, eiusque animam sua crudelitate, ne absoluta esse possit occidere? Cum Deus ad subueniendum paratissimus, inuitans ad pœnitentiam, sic promittat peccatori, inquiens (In quocumque die conuersus fuerit, peccata eius non imputabuntur ei).*

& iterum (Nolo mortem peccatoris, sed tantùm conuertatur, & viuat) salutem ergo homini adimit, quisquis mortis tempore speratam pœnitentiam denegauit: & desperat de misericordia Dei, qui eum ad subueniendum morienti sufficere, vel in momento posse non credit. Perdidisset Latro in Cruce præmium ad Christi dexteram pendens, si illum vnius horæ pœnitentia non iuuisset. Cum esset in pœna pœnituit, & per vnius sermonis professionem habitaculum Paradisi Deo permittente promeruit. Vera ergo ad Deum conuersio in vltimis positorum mente potius est æstimanda, quam tempore, Propheta, hoc taliter afferente, (Cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris) Cum ergo sit Dominus cordis inspector, quouis tempore, non est deneganda pœnitentia postulanti, cum ille se obliget Iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari) Hactenus Cælestinus, qui electus fuit in Pontificem anno salutis 423.

Hæc profectò Pontifices isti adeò constanter non affirmarent, si Romana Ecclesia tribus primis sæculis Pœnitentiæ Sacramentum, seù absolutionem Sacramentalem peccatoribus in extremo vitæ suæ pœnitentibus, denegasset; debuit enim eis nota esse vetus in hac re Ecclesiæ consuetudo, præsertim cum Iulius propè sæculum tertium, seù in principio sæculi quarti ad Pontificatum assumptus fuerit, & Cœlestinus in principio sæculi quinti. Quod si oppositum tribus primis sæculis in vsu fuisset apud Romanam Ecclesiam, huius meminissent. Illi autem, quos Iulius reprehendit, erant Presbyteri quidam, qui morientibus pœnitentiam denegabant. Et Cœlestinus idem damnat, quod in Gallijs, non in Ecclesia Romana, fiebat.

Prætereà. Rationes, quas præfati Pontifices in hac re afferunt, adeò vrgent, vt planè conuincant nunquam in Ecclesia Romana, quæ Columna, & Magistra est veritatis, consuetudinem denegandi absolutionem Sacramentalem, in extremo tantùm vitæ pœnitentibus, viguisse; Cum enim asserant, ex eo absolutionem in extremo vitæ suæ pœnitentibus negandam non esse, quia Dominus dicit *In quacumque die conuersus fuerit peccator, vita viuet, & non morietur*) Et rursus, quod *vera confessio in vltimo tempore esse possit*; *Et impiè agere*, dicant, qui peccatoribus eiusmodi absolutionem denegant, *& morientis animam occidere*, hæc profectò demonstrant denegationem absolutionis peccatoribus pœnitentibus, esse ex se malam, & illicitam, & ex nullo motiuo denegationem absolutionis peccatoribus in extremo vitæ pœnitentibus, honestari, & licitam fieri posse, ac proindè oppositum nunquam apud Romanam Ecclesiam in vsu esse potuisse.

Nec dici potest Pontifices illos loqui de sola negatione concessionis status pœnitentiæ, & reconciliationis, seù absolutionis externæ, ac aliorum, quæ in foro exrerno fiebant. Nam horum denegatio, non occidit animam, nec eam denegantes, reos efficiunt animarum, nec salutem homini adimunt, vt dicitur in relatis verbis de illis, qui pœnitentiam peccatoribus in extremo vitæ pœnitentibus denegabant, ac proindè Pontifices in relatis verbis loquuntur de illis, qui Sacramentum Pœnitentiæ, & Sacra-

mentalem absolutionem peccatoribus in extremo dumtaxat vitæ pœnitentibus denegabant. Idque tanquam impium, & horrendum detestantur, vtpotè contra Diuinam Misericordiam, quæ peccatores omni tempore ad veniam inuitat, nec viscera sua vllo tempore peccatoribus claudit. Vndè non est credendum in Ecclesia Romana eam consuetudinem aliquando viguisse, quam eadem Ecclesia per os Pontificum impiam declarauit.

Sed & si admittatur quod præfati Pontifices illos damnent, qui statum pœnitentiæ, & reconciliationem, seù absolutionem externam, & in foro externo impendendam peccatoribus in extremo vitæ pœnitentibus denegassent, hoc ipsum probat, quod multò magis damnauerint eos, qui absolutionem Sacramentalem, & in foro interno impendendam eis denegassent, nam si impium putarunt peccatoribus illis statum pœnitentiæ, aut absolutionem in foro externo denegare, eamque denegantes animas pœnitentium perimere affirment, earumque reos pronuncient sic denegantes, multò magis id laudatos Pontifices aduersus eos pronunciasse dicendum est, qui peccatoribus illis Pœnitentiæ Sacramentum, & absolutionem Sacramentalem denegassent. Quare dicendum, quod in prędictis authoritatibus damnentur ij, qui Sacramentum Pœnitentiæ, & Sacramentalem absolutionem peccatoribus in extremo vitæ pœnitentibus negabant; vel si contendas, in illis damnari eos, qui externum pœnitentiæ statum, & reconciliationem in foro externo peccatoribus illis negabant; Cogeris fateri, à fortiori, eos damnari, qui Sacramentum Pœnitentiæ, seù absolutionem Sacramentalem eisdem peccatoribus denegassent, verè tamen de negantibus absolutionem Sacramentalem authoritates illas loqui certum est. Hanc autem absolutionem, cum non absq; impietate, & crudelitate negari posse asseueret Cœlestinus, quis dubitet, id quod adeò vehementer damnat, nunquam in vsu Ecclesiæ fuisse, nec ab Ecclesia decretũ?

Quintò probatur luculentò illo Diui Augustini testimonio in Epistola 48. ad Vincentium Donatistam superiùs allato, (*Si quod veritas habet, & quod Ecclesia meritò tenet rectè pœnitentibus adulteris pax dabatur* (Sancti videlicet Cypriani tempore) *illi, qui in totum locum pœnitentiæ contra adulteros claudebant, impiè vtique agebant; qui membris Christi sanitatem negabant, & claues Ecclesiæ, pulsantibus subtrahebant, & misericordissimæ patientiæ Dei, qua illos propterea sinebat viuere, vt pœnitendo sanarentur sacrificio contriti spiritus, & contribulati cordis oblato, dura crudelitate contradicebant.* Authoritas hæc Augustini nedum pro adulteris, sed pro quocumque alio peccatore, & pro cuiuscumque criminis reo in extremo dumtaxat vitæ suæ dolenti, atque absolutionem poscenti, & contra Sacerdotes, qui tunc dolentibus absolutionem non impenderent, apprimè facit. *Qui enim totum locum pœnitentiæ contra eiusmodi peccatores clausissent, impiè vtique egissent, quia membris Christi sanitatem negassent, & claues Ecclesiæ pulsantibus subtraxissent, & misericordissimæ patientiæ Dei, qua illos adhuc sinebat viuere, vt pœnitendo sanarentur sacrificio contriti spiritus,*

tus, & contribulati cordis oblato dura crudelitate contradixissent. Peccator enim Christianus, & Catholicus, qui in extremo vitæ suæ veniam petit, & absolutionem, membrum Christi adhuc est, licet mortificatum, is fores Ecclesiæ pulsat, cum misericordissima Dei patientia propterea finit adhuc viuere, vt pœnitendo sanetur, & ob id sacrificium contriti spiritus, & cordis contribulati offert. Ille igitur Minister Christi, & Ecclesiæ Pastor, Iudice Augustino, agit impiè, qui pœnitenti illi sanitatem negauerit, Claues Ecclesiæ subtraxerit, & misericordissimæ patientiæ Dei dura crudelitate contradixerit. Tales autem Ecclesiæ Ministros, qui pœnitenti sanitatem negauerint, pulsanti, claues Ecclesiæ subtraxerint, & misericordissimæ patientiæ Dei dura crudelitate contradixerint, absit cogitare, aliquando in Ecclesia fuisse. Et cum S. Augustinus paulò post sæculum tertium fuerit, tam acriter aduersus negantes peccatoribus pœnitentibus veniam, & absolutionem, inuectus non fuisset, si in Ecclesia primis tribus sæculis, ea consuetudo non absoluendi peccatores in extremo vitæ pœnitentes viguisset. Quin, & Augustini rationes adeò efficaces sunt, vt nunquam eiusmodi consuetudinem in Ecclesia esse potuisse conuincant. Dico autem in Ecclesia consuetudinem illam nunquam fuisse, aut esse potuisse; nam quod aliqui id contra omnem pietatem, & æquitatem, reclamante Ecclesia, egerint, non est attendendum.

Est & aliud testimonium Sancti Paciani, aduersus Nouatianos *epist.* 1. ad Sympronium, quod & in rem præsentem quadrat. Sic enim ibi ait S. Pacianus. *Quod si hæc homini suo Dominus prouidit, si idem stantibus præmia, qui iacentibus remedia largitus est, desinite Diuinam accusare pietatem, aut tot cælestis clementiæ titulos obiectu rigoris eradere, aut gratuita Domini bona inobsecrabili asperitate prohibere. Non hæc largimur de nostro; conuertimini ad me &c.... Habetne tam diuturnum Serpens venenum, & Christus non habet medicinam? Diabolus in Mundo interfecit, Christus hic non potest subuenire? pigeat sanè peccare, sed pœnitere non pigeat.... Quis naufrago tabulam, ne euadat, eripiat? Quis sanandis vulneribus inuidebit?* Multisque enumeratis ex Apocalypsi peccatoribus addit; *Et tamen omnes ad pœnitentiam satisfactionis inuitat..... Nemo sine fructu imperat laborem..... Nunquam Deus non pœnitenti comminaretur, nisi ignosceret pœnitenti. solus hoc, inquiens, Deus potest, verum est; sed quod per Sacerdotes suos facit, ipsius potestas est. Nunquid est illud, quod Apostolis dicit: Quæ ligaueritis in terris:.... Scio fratres hanc ipsam pœnitentiæ veniam non passim omnibus dari, nec antequam, aut interpretatio Diuinæ voluntatis, aut forsitan visitatio fuerit relaxari &c.* loquitur de venia pœnitentiæ, *quam cum magno pondere, magnoque libramine post multos gemitus, effusionemque lachrymarum dari vult*; conditiones, quibus etiam pax ipsa, & reconciliatio pœnitentibus concedirur describit.... At in his omnibus exceptionibus non fit mentio primi post Baptismum lapsus, non confessionis ante mortis periculum factæ, aut pœnitentiæ inchoatæ, sed tantùm gemi-

tus, lacrymarum, & aliorum eiusmodi signorum, quibus pœnitentes, se ex animo deteſtari peccata, & conuerti teſtentur, si Sacramenta homini suo Dominus prouidit, si idem ſtantibus præmia, qui iacentibus remedia largitus eſt, desinite tot cœleſtis Clementiæ titulos obiectu rigoris eradere, aut gratuita Domini bona inobſecrabili aſperitate prohibere, &c. quis naufrago tabulam ne euadat eripiat? Quis ſanandis vulneribus inuidebit? Deus omnes ad pœnitentiam inuitat, & poſita pœnitentia, veniam promittit, & ad hoc Sacramentum Pœnitentiæ pœnitentibus conferendum instituit, idemque pœnitentibus tradendum iubet; Nemo ſine fructu imperat laborem, &c. Veniam, hanc dicitis, ſoli Deo reſeruamus: Vndè habetis peccatorum veniam ſoli Deo reſeruandam, quando Deus ſuis Miniſtris, & per ſuos Miniſtros eam peccatoribus dandam imperat? Quod per Miniſtros ſuos facit ipſius poteſtas eſt, & cum Dei Miniſtri peccatoribus parcunt Deus ipſe eis parcit.

Et in *epiſtola* 3. idem S. Pacianus multis probat nulla peccata, vel magna, vel modica, vel ante Baptiſmum, vel poſt Baptiſmum commiſſa, ſiuè de eis peccator ante periculum vitæ, ſiuè in ipſo periculo vitæ doleat, excipi à Chriſto dicente, *Quorum remiſeritis peccata &c.* Petro præcipi, vt ſeptuageſies ſepties relaxetur, quod peccatur in hominem; quod tamen, & Dominum lædit, ſolam blaſphemiam, ſeù peccatum in Spiritum Sanctum, ſcilicet impœnitentiam non dimitti, reliqua bonis pœnitentibus donari.... Sicuti conſtitutam peccatoribus pœnam probaueris, hoc tenetis, aut peccatis perſeuerantibus conſtitutam, aut libertatem Deo relictam, mutandæ, ſi pœniteas, ad meliora ſententiæ. Quæ autem à Nouatianis pro peccatoribus à venia repellendis Scripturæ loca proferebantur, non de pœnitentibus, ſed de his, qui non ſolùm ipſi in facinore perſeuerant, verùm etiam nos ſcandalizare non deſinunt intelligenda ſunt. Quæ cum aduerſus Nouatianos dicantur à S. Paciano, de Sacramentali pœnitentia, ſeù abſolutione præſertim intelligenda ſunt, eam enim præcipuè peccatoribus negandam Nouatiani cenſuerunt. Quare ex eodem S. Paciano; *Nemo niſi impœnitentes, ſeù qui nec dum pœnituerint, qui nec dum improbus eſſe deſierit à Sacramento Pœnitentiæ in Eccleſia vnquam arceri potuit, cum Nouatiani ipſi intelligere debuerint, Deum poſſe miſereri miſeris fratribus de præterito confitentibus; vel ſeram*, ſcilicet in fine vitæ, *patere medicinam vulneratum illum à Leuita, & Sacerdote præteritum, per Chriſtum poſſe ſanari: Eccleſiæ preces humilibus non denegandas, manus Sacerdotum miſerandis fratribus exhibendas.*

Probatur etiam Aſſertio noſtra egregio Diui Leonis Edicto non nouo, ſed antiquæ diſciplinæ inſtituto; epiſtola 91. cap. 4. vbi ſic ait. *His qui in tempore neceſſitatis, & in periculi vrgentis præſidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda, quia miſericordiæ Dei, nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ*

moras,

moras; vera conuersio, &c. dicente Spiritu Dei per Prophetam; Cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris, &c. In dispensandis Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lachrymas, gemitusque negligere, cum ipsorum pœnitentium affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptam; dicente Apostolo; Ne forte det illis Deus pœnitentiam, vt resipiscant à diaboli laqueis, & animaduertendum S. Leonem id dicere, *quod pœnitentium status Ecclesiastica habet regula*.

Authoritatem hanc S. Leonis affert Morinus, vt probet *cuicumque peccatori pœnitentiam in extremis imploranti, nec pœnitentiam, nec reconciliationem denegandam*. A Leone igitur, etiam ipso Morino fatente, nullus peccator excipitur; idque ex Ecclesiastica regula. Cur ergo Morinus à veniæ, & absolutionis Sacramentalis concessione exceptos dicit ab Ecclesia peccatores, qui ab ea pulsi erant, & ab ea veniam, atque absolutionem in extremo dumtaxat vitæ postulabant? Sibi ergo Morinus apertè contradicit.

Rursus probatur assertio nostra auctoritate Sancti Cypriani in epist. 52. ad Antonianum. Nam in ea totus est Sanctus Antistes in ostendendo generaliter, & absque vlla personarum, aut temporis exceptione, quod lapsis omnibus pœnitentibus venia, & absolutio concedenda sit. Et quamuis eius verba aduersus hæresim Nouatiani dirigantur, qui facultatem in Ecclesia esse negabat post Baptismum lapsos sacramentaliter absoluendi; tradit tamen generalem doctrinam, qua nullum vnquam peccatorem pœnitentem ab Ecclesia reijciendum esse ostendit. Ea supra retulimus pro prima assertione, & eadem hic afferimus pro assertione secunda. Sic igitur cum de Nouatiani hæresi agere exorditur Cyprianus loquitur. *Neminem putamus à fructu satisfactionis, & spe pacis arcendum, cum sciamus iuxta scripturarum Diuinarum fidem Authore, & hortatore ipso Deo, & ad agendam pœnitentiam peccatores adigi, & veniam, atque indulgentiam pœnitentibus non denegari.*

Et quia Nouatianus peccatores ad commissa crimina deploranda, & ad opera satisfactoria, & pœnalia peragenda, inducendos dicebat, non tamen illis absolutionem à criminibus impendendam esse volebat, in eosdem Nouatianos Cyprianus hæc subdit, quę in eos etiam Ecclesiæ Ministros, qui peccatoribus in extremo vitæ pœnitentibus, opera satisfactoria imponerent, & ius ad ea peragenda concederent, non tamen eis absolutionem à criminibus impertirent, vti Authores illi recentiores in Ecclesia tribus primis sæculis peractum esse affirmant, apprimè quadrant. *O frustrandæ fraternitatis irrisio, ò miserorum lamentantium caduca deceptio; ò hæretica institutionis inefficax, & noua traditio, hortari ad satisfactionis pœnitentiam, & subtrahere de satisfactione medicinam, dicere fratribus nostris, plange, & lachrymas funde, & diebus, ac noctibus ingemisce, & pro abluendo, ac purgando delicto tuo, largiter, & frequenter operare, sed extra Ecclesiam post omnia ista morieris. Quæcumque ad pacem pertinent facies, sed nullam pacem, quam quæris, accipies; Quis non statim pereat? Quis non ipsa desperatione deficiat? Quis non animum suum à proposito lamen-*

mentationis auertat? &c. Praecludere est, atque abscindere iter doloris, ac paenitendi viam, vt cum in scripturis Dominus Deus reuertentibus ad se, & paenitentibus blandiatur, nostra duritia, & crudelitate dum fructus poenitentiae intercipitur, paenitentia ipsa tollatur. Quod si inuenimus, à paenitentia agenda neminem debere prohiberi, & deprecantibus, atque exorantibus Domini misericordiam, secundum quod ille misericors, & pius est, per Sacerdotes eius, pacem posse concedi, admittendus est plangentium gemitus, & paenitentiae fructus dolentibus non negandus, & quia apud Inferos, confessio non est, nec exomologesis illic fieri potest, qui ex toto corde paenituerint, & rogauerint, in Ecclesiam debent interim suscipi, & in ipso Domino reseruari, qui ad Ecclesiam venturus, de illis vtique, quos in ea intus inuenerit iudicabit.

Hæc Cyprianus aduersus Nouatianum, qui quod in Ecclesia potestatem remittendi per absolutionem sacramentalem peccata, esse denegaret, de hoc ipso à Cypriano redarguitur vnde, quę aduersus Nouatianum Cyprianus hic habet, de potestate remittendi per sacramentalem absolutionem peccata, deq; absoluendis sacramentaliter peccatoribus pœnitentibus dicta fuisse euidens est.

Postrema illa Cypriani verba: *Qui ex toto corde paenituerint, & rogauerint, in Ecclesiam debent interim suscipi, & in ipsa Domino reseruari, qui in Ecclesiam venturus, de illis vtiq; quos in ea intus inuenerit, iudicabit*, non in eo sensu à Sancto Cypriano dicta intelligenda sunt, quasi Cyprianus non absoluendos sacramentaliter peccatores pœnitentes velit, sed venturo Domino reseruandos. Sic enim Nouatiano non contradixisset, sed ei consensisset in illo eodemmet articulo, in quo eum adeo acriter redarguebat, scilicet in denegando peccatoribus pœnitentibus absolutionē sacramentalē; sed Cypriani dictum in eo sensu accipiendum est, vt intelligatur peccatores, qui ex toto corde de peccatis, se dolere affirment, & inde ab eis sacramentaliter absoluantur, iudicandi venturo Domino reseruantur, an videlicet verè, & ex corde de peccatis doluerint, cum Deus, & non homo sit cordis inspector. Hinc in eadem epistola de peccatoribus, qui ante mortis articulum dolere, ac pœnitentiam agere cœpissent, sic ait. *Si verò nos aliquis paenitentiae simulatione deluserit, Deus, qui non deridetur, & qui cor hominis intuetur, de his, quae nos minus perspeximus, iudicet, & seruorum sententiam Dominus confirmet.*

Denique hoc argumento probatur assertio nostra. Fieri non potuit quod Ecclesia id aliquando probauerit, quod in Nouatiano damnauit; atqui Ecclesia in Nouatiano damnauit, quod diceret peccatores ad Sacramentum reconciliationis, & ad veniam per absolutionem sacramentalem admittendos non esse, igitur hoc ipsum nunquam Ecclesia probauit;

Nec vim argumento aufert, quod Nouatiani error in eo esset, quod peccatores ad veniam recipiendi non essent, quia Ecclesia potestatem non haberet dimittendi peccata, quia ab ea omnem clauium potestatem remoueret, & hoc in Nouatiano Ecclesia damnauit, quod

ta-

tamen non negant Authores, quos confutamus. Hoc, inquam, vim argumento non aufert, nam si Ecclesia peccatores in extremo vitæ pœnitentes ad veniam, & reconciliationem non esse admittendos aliquando censuisset, iam in conclusione saltem cum Nouatiano conuenisset, esto diuersa ratione ducta; nefas autem est dicere, quod Ecclesia, cum Nouatianis conuenerit aliquando, & in eo ipso, quod Ecclesia in Nouatianis damnauit, nam Ecclesia non solùm damnauit in Nouatianis, quod vellent Ecclesiam nullas habere claues, per quas peccatores adhuc pœnitentes soluere posset, sed etiam in Nouatianis damnauit, quod assererent peccatores non esse ab Ecclesia ad veniam, & reconciliationem admittendos, cum ergò id Ecclesia in Nouatianis damnauerit, fieri non potest, quod hoc ipsum Ecclesia aliquando probauerit.

Et quamuis, vt dicemus infrà, Ecclesia ante Nouatianæ hæresis ortum, Eucharistiam, & absolutionem Ecclesiasticam, & pro foro externo tantùm, lapsis illis negauerit, qui in extremo dumtaxàt vitæ suæ ad Ecclesiam confugiebant, à quo tamen post extinctam Nouatianam hæresim abstinuit, ne videretur in aliquo cum Nouatiano conuenire, id congruenter fieri potuit ad compescendos fideles à lapsu in Idololatriam, & alias per hoc non inferebatur damnum irreparabile fidelibus, neque hi exponebantur periculo amittendi salutem æternam; Vndè conuenienter Ecclesia improbare potuit, quod aliquando probauit; At in re tanti momenti, quanti erat, æterna salus animarum, quæ periclitabatur, si eis negata fuisset in extremo vitæ absolutio Sacramentalis, non poterat Ecclesia aliquando probare, quod in Nouatiano meritò damnauit.

Obiectio Prima ex Authoritate Innocentij Primi, & eiusdem solutio.

PRimùm, quod pro se afferunt Authores aduersi, est authoritas Innocentij Primi Summi Pontificis in epistola tertia ad Exuperium Episcopum Tholosanum *cap. 2.* nàm ab Exuperio consultus Pontifex. *Quid de his obseruari oporteat, qui post Baptismum omni tempore incontinentiæ, & voluptatibus dediti, in extremo fine vitæ suæ pœnitentiam simul, & reconciliationem Communionis exposcunt.*

Respondet his verbis (*De his obseruatio prior durior, posterior interueniente Misericordia inclinatior est. Nam consuetudo prior tenuit, vt concederetur eis pœnitentia, sed communio negaretur. Nam cum illis temporibus crebra persecutiones essent, ne Communionis concessa facilitas homines de reconciliatione securos, non reuocaret à lapsu, negata meritò Communio est, concessa pœnitentia, ne totum penitus negaretur, & duriorem remissionem faceret temporis ratio, sed postquam Dominus noster pacem Ecclesiis suis reddidit, iam depulso terrore Communionem dari obeuntibus placuit, & propter Domini misericordiam, quasi viaticum profecturis, & ne Nouatiani Heretici negantis veniam, asperitatem, & duritiem subsequi videamur. Tribuitur*

ergo

ergo cum Pœnitentia extrema Communio, ut homines huiusmodi, vel in supremis suis pœnitentes miserante Saluatore nostro à perpetuo exitio vindicentur.

Spalatensis iuxtà ea, quæ supra diximus vult, Innocentium nil aliud asserere, nisi quod Lapsis in extremo dumtaxat vitæ ad Ecclesiam recurrentibus concessa fuerit Pœnitentia, non quæ Sacramentum, aut absolutio Sacramentalis, aut absolutio esset; quæ ad Ecclesiæ claues pertineret, & per eas conferretur, sed quæ nil aliud fuerit, quam admissio Lapsorum ad statum pœnitentiæ absque reconciliatione, quæ ordinariè fiebat cum Sacra Eucharistia, & Lapsis extra casum mortis porrigebatur: Eam tamen absolutionem Lapsis illis concessam, nil aliud fuisse dicit, quam Sacræ Eucharistiæ traditionem, absque alia speciali reconciliatione.

Idem verò sentiunt Morinus in laudato Commentario *lib.* 10. *cap.* 2. & alij suprà relati Authores, volunt enim, Pœnitentiæ concessæ nomine Innocentium intellexisse meram Pœnitentiam, seù satisfactionis impositionem, Pœnitentiæque agendæ ius per impositionem illam infirmis concessum, licet propter infirmitatem nullius pœnitentiæ agendæ compotes essent, pœnitentiæ, inquam, impositionem absque absolutione Sacramentali, pœnitentiæ concessæ nomine intelligendum dicit; idque non alia ratione probant, nisi quia, vt ipse Morinus ait, maxima in sanum, vel ægrotum ex pœnitentiæ impositione redundat vtilitas, Communionis verò, & viatici denegati nomine Innocentium intellexisse dicunt absolutionem Sacramentalem à peccatis. Idque propter sequentia motiua, Primò, quod eam tandem concessam esse dicit Innocentius ijs, qui pœnitentiam in extremis tantùm postulauerant, ne duritiem Nouatiani sequi videretur Ecclesia. Controuersia autem Nouatianos inter, & Catholicos intercedebat non de negatione Communionis Eucharisticæ, sed de negatione Communionis, & veniæ. Secundò, illa Communio à perpetuò exitio vindicabat, inquit Innocentius, erat igitur absolutio à peccatis. Tertiò S. Cypriani ætate, quam spectasse videtur Innocentius, Absolutio ab Eucharistica Communione nullo seiungebatur interuallo: Igitur si Eucharistia denegata est ijs, qui pœnitentiam in extremis flagitabant, negata etiam illis est absolutio. Antecedens constat ex S. Cypriano, apud quem pacem dare, & Eucharistiam porrigere prorsus idem significant. *Censuimus* (inquit epist. 54.) *eos, qui de Ecclesia Domini non recesserunt, sed pœnitentiam agere, & lamentari, ac Dominum deprecari à primo Lapsus sui die non destiterunt, pacem dandam esse, & eos ad prælium, quod imminet, armari, & instrui oportere; At vero nunc non infirmis, sed fortibus pax necessaria est, nec morientibus, sed viuentibus communicatio à Nobis danda est, vt quos excitamus, & hortamur ad prælium, non inermes, & nudos relinquamus; sed protectione Corporis, & Sanguinis Christi muniamus. Et cum ad hoc fiat Eucharistia, vt accipientibus possit esse tutela, quos tutos esse contra Aduersarium volumus, munimento Dominicæ sanitatis armemus. Nam quomodò docemus, aut pro-*

prouocamus eos in confessione nominis Sanguinem suum fundere, si eis militaturis Christi Sanguinem denegamus?

Quartò, frustrà dixisset Innocentius, priorem obseruationem duriorem, posteriorem verò inclinatiorem, nisi prior Disciplina denegasset absolutionem à peccatis, ijs, qui in mortis articulo constituti pœnitentiam primùm postulabant. Quia vt absolutio à peccatis sine Communione tribueretur, non solùm Innocentij æuo, sed multis post sæculis sæpiùs obseruatum est, & etiam nunc in Gallijs ergà criminum capitalium reos obseruatur. & vbique erga eos ægrotos, in quibus vomitus periculum imminet.

Denique prior illa obseruatio vigebat, inquit Innocentius (*ne Communionis concessa facilitas homines de reconciliatione securos non reuocaret à lapsu*) secundum priorem igitur disciplinam non reconciliabantur, nec absoluebantur à peccatis. Ex his concludit frustrà ab aliquibus contendi, Absolutionem Sacramentalem nullo in casu negatam fuisse ab Ecclesia. Hæc Morinus, & cum eo Natalis, & Ægydius, Gabrielis.

Idem sentire videtur Gabriel Albaspinæus Episcopus Aurelianensis in notis ad illud ipsum caput secundum Epistolæ Innocentij ad Exuperium; Ibi enim Communionis nomine Lapsis in extremo dumtaxat vitæ pœnitentibus iuxtà priorem consuetudinem denegatæ, ac postmodum concessæ, absolutionem à peccatis Innocentium intellexisse dicit.

Hoc argumento rem se confecisse putant Authores illi; sed falluntur, nam Innocentius eorum opinioni nullatenus fauet, quin potius nostræ sententiæ manifestè adstipulatur. Vt autem id appareat; animaduertendum est, legitimum, ac germanum verborum Innocentij sensum, istum esse; quod pœnitentiæ nomine peccatoribus in extremo dumtaxat vitæ pœnitentibus concessæ, intellexerit ipsum Pœnitentiæ Sacramentum absolutione Sacramentali perfectum, vel certè, quod Pœnitentiæ Sacramentum per ea verba non excluserit; nomine verò Communionis eisdem pœnitentibus negatæ intellexerit Eucharistiam, & absolutionem Canonicam, seu Ecclesiasticam, quæ alijs pœnitentibus cum Eucharistia impendebatur.

Primùm; nempè, quod pœnitentiæ concessæ nomine intellexerit Innocentius ipsum Pœnitentiæ Sacramentum absolutione Sacramentali perfectum, ex eo primùm probari potest, quod nihil solidi ab Authoribus præfatis affertur, aut afferri potest ad excludendum hunc sensum, & ad recipiendum sensum, quem eisdem verbis afferunt illi Authores nos cogat, & alias hic sensus rationabilior apparet, & commodior, nullam redolens absurditatem, aut violentiam, è contra verò sensus eisdem verbis ab Authoribus illis attributus absurditatem continet, & violentiam; Ergò dicendum est, Innocentij legitimum sensum, non esse illum, qui à prædictis Authoribus laudatis Innocentij verbis attribuitur, sed dicendum est, legitimum Innocentij sensum esse illum, quem nos modò diximus.

Antecedens, in quo est difficultas, probatur; Nam quod Authores præfati, nihil solidi afferant, nihilque,

K quod

quod ad excludendum sensum, quem nos diximus, legitimum esse, ac germanum verborum Innocentij, & ad recipiendum sensum, quem ipsi dictis verbis accommodare nituntur, nos cogat, ex eo patet, quia, quæ Authores illi afferunt faciliter exsufflantur, & etiam absurditates continent; Volunt enim, Innocentium, cum ait, Lapsis in extremo dumtaxat vitæ pœnitentibus concessam fuisse pœnitentiam, nomine pœnitentiæ, intellexisse tantùm concessionem status pœnitentiæ, impositionem pœnitentiæ, & ius ad pœnitentiam agendam, non verò intellexisse Sacramentum Pœnitentiæ, aut vllam absolutionem. Ita Morinus *loc. cit.* Sed hinc absurditates, & inconuenientia; primò illa, quæ superiùs expensa sunt, quod peccatoribus dolentibus, & pœnitentiæ Sacramentum petentibus contra fas omne, & contra omnem æquitatem, immò & contra id, quod Christus Dominus instituit Pœnitentiæ Sacramentum denegatum fuisset, & fidelium salus æternæ damnationis periculo exposita. Secundò contra id recurrunt argumenta, & inclamationes Sancti Cypriani aduersus Nouatianum, qui ob illud acerrimè à Sancto Antistite redarguitur, quod peccatores ad lacrymas, & pœnitentiam pro admissis peccatis hortaretur, sed nullam eis absolutionem impendendam diceret; Hæreticæ namque institutionis inefficacem, & nouam traditionem, dicit Cyprianus, esse, hortari ad satisfactionis pœnitentiam, & subtrahere de satisfactione medicinam, dicere fratribus, Plange, & lacrymas funde, & diebus, ac noctibus ingemisce, & pro abluendo, ac purgando delicto tuo largiter, & frequenter operare; Ius ad pœnitentiam peragendam accipe, & statum pœnitentiæ assume, sed extra Ecclesiam post omnia ista morieris; Quæcumque ad pacem pertinent facies, sed nullam pacem, quam quæris, accipies; Quis non statim pereat? Quis non ipsa desperatione deficiat? &c. Hæc profectò aduersus praxim à Morino assertam apprimè quadrant, qua dicit, Lapsis in extremo dumtaxàt vitæ ad Ecclesiam recurrentibus pœnitentiam fuisse concessam, id est, impositam pœnitentiam, & ius ad eam peragendam, nullam verò absolutionem eis impensam fuisse, & hunc esse Innocentij sensum, cum ait pœnitentibus illis antiquitùs fuisse concessam pœnitentiam.

Nec aliquid facit, quod subdit Morinus pœnitentiæ impositionem, excommunicationis maximæ fuisse dissolutionem, & Ecclesiæ in membra sua coaptationem, ita vt homo ille, qui ad Ecclesiam non pertinebat, per pœnitentiæ impositionem incipiebat ad Ecclesiam pertinere. Nihil, inquam, hoc facit, nam adhuc hoc posito, si non ponebatur absolutio completa, & Sacramentalis, exiguum leuamen pœnitentibus illis afferebatur, nec eorum salus in tuto ponebatur. Et adhuc cum Cypriano exclamandum foret, quod hoc sit præcludere, atque abscindere iter doloris, ac pœnitendi viam, vt in Scripturis Dominus Deus reuertentibus ad se, & pœnitentibus blandiatur, nostra duritia, & crudelitate, dum fructus pœnitentiæ intercipitur pœnitentia ipsa tollatur, &c.

Obij-

Objjcit Morinus Canones, & Rituales iubentes ægrotantibus pœnitentiam imponi, & si vrget exitus, reconciliationem. At mirum est, hæc pro se Morinum afferre, cum planè contra ipsum militent. Nam si Canones, & Rituales iubent, ægrotantibus pœnitentiam imponi, & si vrget exitus, reconciliationem; falsum apparet, quod Morinus afferit pœnitentibus ægrotantibus, solùm eam pœnitentiam impositam fuisse, qua fideles inciperent ad Ecclesiam pertinere. Quod si Canones, & Rituales iubent, vt ægrotis pœnitentibus Pœnitentia concedatur, dici nequit Pœnitentiæ Sacramentum, & absolutionem Sacramentalem, eis aliquando denegatam fuisse. Et si quis contendat Sacros Canones loqui de reconciliatione cum Ecclesia, & pro foro externo facta per absolutionem Ecclesiasticam, & non Sacramentalem; Si Ecclesia in Sacris Canonibus adeò vrget, & iubet, quod ægrotantibus pœnitentibus huiusmodi reconciliatio præstetur; Multò magis supponendum est, voluisse, vt ægrotantibus pœnitentibus Pœnitentiæ Sacramentum, & absolutio Sacramentalis conferretur, ne illorum salus periculo exposita relinqueretur.

Quare in Sacris Canonibus, & Ritualibus præcipitur Pœnitentiæ Sacramentum, & Sacramentalem absolutionem ægrotis pœnitentibus impendendam esse, nec in eis dicitur imponendam, sed concedendam esse pœnitentiam, & quod ægrotantes pœnitentiam accipiant, vndè non est sensus, quod ægrotis pœnitentibus imponenda sit pœnitentia, hoc est, opus pœnitentiale, seù satisfactorium, vt vult Morinus, sed quod eis concedendum sit Sacramentum Pœnitentiæ. Immò in Sacris Canonibus habetur, quod ægrotis pœnitentibus in periculo mortis, non imponatur penitentia. Ita planè *Causa 26. quæst. 6. Cap. Ab Infirmis*. Ibi enim dicitur (*Ab infirmis in periculo mortis positis, per Presbyteros pura inquirenda est confessio peccatorum, non tamen illis imponenda quantitas pœnitentiæ, sed innotescenda &c.*

Per alios etiam Sacros Canones habetur, quod ægrotantibus pœnitentibus in articulo mortis constitutis, concedenda sit pœnitentia, nomine autem Pœnitentiæ, Sacramentum ipsum Pœnitentiæ intelligendum est; sic in eadem *Causa 26. quæst. 6. Cap. Qui recedunt*; nàm sic dicitur (*Qui recedunt de corpore pœnitentia accepta, placuit sine reconciliatoria manus impositione, eos communicare &c. & cap. Is, qui pœnitentiam in infirmitate petit*, dicitur. *Is, qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate, obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam; &c. Et cap. His, qui tempore necessitatis*, dicitur. *His, qui tempore necessitatis, & in periculi vrgentis instantia præsidium Pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda, quia misericordiæ Dei, nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras conuersio, dicente Dei Spiritu per Prophetam (cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris. Quod si aliqua*

ægritudine ita fuerint aggrauati, vt quod paulò ante poscebant sub præsentia Sacerdotis significare non valeant; testimonium eis fidelium, & circumstantium prodesse debebit, vt simul pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium consequantur, seruata tamen regula Canonum paternorum, circa eorum personas, qui in Deum à fide discedendo peccarunt. Animaduertendum est autem, quod in his Canonibus Pœnitentiæ nomine intelligendum est ipsum Sacramentum Pœnitentiæ, nam non est putandum, quod decernatur solam pœnitentiæ, seù satisfactionis impositionem ægrotis pœnitentibus concedi, non verò ipsum Pœnitentiæ Sacramentum, nam in his Canonibus,non agitur de Lapsis, qui in extremo tantùm vitæ ad Ecclesiam confugiunt, in quo solùm casu vult Morinus denegatum fuisse Pœnitentiæ Sacramentum, sed agitur de alijs ægrotis, qui Pœnitentiæ Sacramentum in infirmitate postulassent, & infirmitate postmodum grauati obmutuerint, ita vt adueniente Sacerdote loqui non potuerint. His ergò ægrotantibus pœnitentibus in articulo mortis constitutis concedendum fuit Sacramentum Pœnitentiæ, & id decernitur per Sacros Canones prædictos; Igitur, Pœnitentiæ ægrotis illis concessionis nomine, intelligitur Sacramentum ipsum Pœnitentiæ; cum autem ad illos prouocet Morinus, velit, nolit, fateri cogitur, quod etiam apud Innocentium in laudatis verbis, pœnitentiæ lapsis in extremo dumtaxat vitæ pœnitentibus concessæ nomine, Sacramentum ipsum Pœnitentiæ intelligendum sit, nam & Innocentium non in alio sensu, Pœnitentiæ nomen in proposito accepisse dicendum est, quam in eo, quem in eodem proposito Sacri Canones, Sacraque Concilia illud acceperunt, nempè pro Sacramento Pœnitentiæ.

Dicendum igitur, quod Innocentius cum in Epistola ad Exuperium ait, priorem Ecclesiæ consuetudinem tenuisse, vt lapsis, qui in extremo dumtaxat vitæ veniam postulassent, concederetur pœnitentia, & negaretur Communio, Pœnitentiæ nomine intellexerit ipsum Sacramentum Pœnitentiæ, quod proindè absolutionem Sacramentalem continet.

Nomine verò Communionis eisdem Lapsis negatæ, dicendum est Innocentium intellexisse non absolutionem Sacramentalem, vt volunt Authores præfati, sed Sacram Eucharistiam, & cum ea absolutionem Canonicam, seù Ecclesiasticam, & pro foro externo, quæ aliàs cum Eucharistia alijs Lapsis completa Ecclesiastica pœnitentia, vel in fine vitæ impendebatur. Dicebatur autem Communio, quia per eam fideles simul communicabant, vndè vocabatur etiam Communicatio. Præsertim autem Communionis nomine intelligebatur ipsa Eucharistiæ perceptio, cum enim in Eucharistiæ perceptione fideles simul communicarent, seù conuenirent, Eucharistiæ perceptio dicta est Communio. Hinc & Antiphona, quæ in Choro canebatur, dùm Populo Eucharistia distribuebatur, Communio dicebatur, vt obseruat Eruditus Dominicus Magrus *in sua Panoplia Sacra*, verbo, *Communio*. Hinc Communionis nomine

Con-

Concilia, & Patres Euchariſtiam intelligunt, vt inter alia Concilium Nicænum Primum *Can*. 3. Ibi enim dicitur (*Generaliter omni cuilibet in exitu poſito Communionis gratiam tribui Epiſcopus probabiliter ex oblatione dare debebit*) & Communionis gratiæ nomine Euchariſtiam intelligendam eſſe fatetur Natalis Alexander *diſſert*. 7. *art. vnic.* niſi futiliter diſtinguere velit inter gratiam Communionis, & Communionem.

Dicimus ergò, quod Communionis negatæ nomine Innocentius Euchariſtiam intellexerit, nec ab Authoribus aduerſis aliquid affertur, quod ad contrarium nos cogat, aut contrarium probabiliter ſuadeat.

Quod enim primò loco obijciunt; Innocentium Communionem tandem conceſſam dicere ægrotis in extremo dumtaxat vitæ pœnitentibus, ne duritiem Nouatiani ſubſequi videretur Eccleſia, & controuerſiam Nouatianos inter, & Catholicos interceſſiſſe non de negatione Communionis Euchariſticæ, ſed de negatione abſolutionis Sacramentalis; facilè ſoluitur. Nam Nouatiani negabant, poſt Baptiſmum Lapſos ad pœnitentiam vllo modo recipiendos, & nullatenus eos abſoluendos dicebant; Si ergò Eccleſia Euchariſtiam Lapſis illis in extremo veniam poſtulantibus denegaſſet, cum Euchariſtiæ collatio ſemper coniunctam haberet abſolutionem, vt ipſimet Aduerſarij obſeruant, iam Eccleſia negando Euchariſtiam Nouatiani errorem ſubſequi viſa fuiſſet, negando enim Euchariſtiam, negaſſet ſimul abſolutionem.

Ad ſecundum, quod obijcitur, Communionem illam à perpetuo exitio vindicaſſe, vt ait Innocentius, ac proindè fuiſſe abſolutionem Sacramentalem. Reſpondetur, etiam Euchariſtiam à perpetuò exitio vindicare, quia per illam confertur gratia, & quia Euchariſtiæ proprius effectus, eſt adeptio gloriæ, nedum quia Euchariſtia gratiam confert, in qua velut in ſemine gloria continetur, quod commune eſt omnibus Sacramentis, ſed etiam, quia tribuit auxilium ſpeciale ad abſtinendum à malis, & ad perſeuerandum in bonis; Et rurſus, quia Chriſtus vita æterna ſuos donaturus, continetur in hoc Sacramento, tanquam cibus animans, nutriens, & confortans, vndè Clemens Pontifex *in Clementina vnica de Reliquijs, & veneratione Sanctorum*, dicit, quod per hoc Sacramentum à malo retrahimur, & in bono confortamur, & ad virtutum, & gratiarum proficimus incrementa. Præterea Euchariſtiæ Sacramentum præſeruat à peccatis imminentibus, quatenùs auget habitum charitatis, per quam creſcit vnio hominis ad Deum, & per illud homo fit robuſtior, & ad Diuina propenſior: Quatenùs verò Chriſtus ipſe in hoc Sacramento præſens eſt, & per hoc Sacramentum agitur memoria Paſſionis eius, dæmones, qui per eam victi fuerunt, expaueſcunt, nec audent tantùm impugnare, quantùm alioquin vellent. Adde, quod eiuſdem myſterij intuitu Deus eos compeſcit, hominem armar, inſpirationes, & auxilia actualia donar, vt proindè Concilium Tridentinum hoc Sacramentum vocet

An-

Antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præseruemur. Igitur negari nequit, per hoc Sacramentum à perpetuo exitio vindicari.

Vlterius Innocentij verba hæc sunt (*Tribuitur cum pœnitentia extrema Communio, vt homines huiusmodi, vel in supremis suis pœnitentes, miserante Saluatore nostro à perpetuo exitio vindicentur*) Quorum verborum peruius est sensus. Non enim dicit Innocentius, quod per solam Communionem homines illi à perpetuò exitio vindicentur, sed dicit, quod tribuitur cum pœnitentia extrema Communio, vt homines huiusmodi, vel in Supremis suis pœnitentes miserante Saluatore nostro à perpetuo exitio vindicentur. Vbi non soli Communioni, sed Pœnitentiæ etiam, ac misericordiæ Diuinæ vindicationem à perpetuo exitio Innocentius attribuit. Quia enim cum Communione Pœnitentia iungebatur, ait Innocentius, tribui cum Pœnitentia extremam Communionem, vt homines illi pœnitentes à perpetuo exitio vindicentur.

Ad tertium, quod obijcitur, Sancti Cypriani ætate, quam spectasse videtur Innocentius, Absolutionem ab Eucharistica Communione nullo seiunctam fuisse interuallo, vt ex allatis eiusdem S. Cypriani verbis videtur constare, ac proindè si Eucharistia negata est ijs, qui pœnitentiam in extremo vitæ flagitabant, negatam etiam illis fuisse Absolutionem. Respondetur, ex allatis S. Cypriani verbis aliud non haberi, nisi quod Lapsis, ac etiam morientibus, Eucharistia non concedebatur, nisi data prius pace, seù absolutione Sacramentali, sed non haberi, quod absolutio Sacramentalis eis non data fuerit, etiam non concessa Eucharistia. Quare licet non daretur Eucharistia, nisi data prius absolutione Sacramentali, dabatur tamen Absolutio Sacramentalis, etiam non data Eucharistia, & sic Peccatoribus in extremo vitæ veniam postulantibus dabatur absolutio Sacramentalis, non data Eucharistia, idque ex rationibus superiùs adductis. Hoc autem dicimus, posito, quod in laudatis verbis S. Cypriani Sermo sit de absolutione Sacramentali, & pro foro interno, nam si in eis sermo sit de absolutione Ecclesiastica, & pro foro tantùm externo, dicendum est, eo tempore Lapsis Eucharistiam non fuisse concessam, nisi cum absolutione illa Ecclesiastica, & absolutionem illam Ecclesiasticam Lapsis non concessam fuisse, nisi cum Eucharistia.

Ad quartum, in quo dicitur, quod frustrà docuisset Innocentius priorem obseruationem duriorem, posteriorem verò inclinatiorem, nisi prior disciplina denegasset absolutionem à peccatis, ijs, qui in mortis articulo constituti Pœnitentiam primùm postulabant: Quia vt Absolutio à peccatis sine Communione tribueretur, non solùm Innocentij æuo, sed multis post sæculis, sæpiùs obseruatum est, & etiam nunc obseruatur in Gallia ergà criminum capitalium reos ad mortem damnatos, & vbique (addit Morinus) erga eos ægrotos, in quibus vomitus periculum imminet.

Respondetur, argumentum hoc esse adeò futile, vt mirùm sit, ab Authoribus illis fuisse propositum, nam con-

consuetudo denegandi Eucharistiam in extremo dumtaxàt vitæ pœnitentibus, quæ supponitur tribus primis sæculis viguisse, ideò ab Innocentio durior appellatur, quia durius videbatur, quod homines in extremo vitæ suæ constituti, & veniam petentes, Sacræ Eucharistiæ præsidio priuarentur ex eo dumtaxàt motiuo, ne Communionis, seù Eucharistiæ concessa facilitas, alios de reconciliatione securos non reuocaret à lapsu. Cæterùm si aliquid occurrat, quod reuerentiæ Sacramenti præiudicet, & ideò Eucharistiæ Sacramentum pœnitentibus denegetur, denegatio Eucharistiæ in isto casu, & ex hoc motiuo, non est dicenda consuetudo durior; id enim est de iure Sacramenti, idque Sacramentum ipsum exposcit, vt videlicèt nihil agatur, quod sit contra ipsius reuerentiam, & aliter non debet fieri. Id autem contingit cum Eucharistiæ Sacramentum denegatur ægrotis illis, in quibus est periculum vomitus; Vndè quod huiusmodi ægrotis denegetur Communio, seù Eucharistia non tollit, quod non fuerit dura consuetudo denegare Communionem ægrotis in extremo dumtaxàt vitæ pœnitentibus, quæ vigebat in Ecclesia primis tribus sçculis, vt Innocentius ait, nam consuetudo illa non erat ex ratione Sacramenti, sed ex institutione humana. Et idem dicendum de consuetudine, quæ, vt dicitur, etiam nunc in Gallia seruatur, denegandi Eucharistiam reis ad mortem damnatis, nam si hoc ideò fiat, quia censeatur aduersari Eucharistiæ dignitati, & reuerentiæ, Sacramentum ipsum videtur hoc exigere, sed si hoc fiat in pœnam delictorum, etiam hæc consuetudo videtur durior; priuare scilicèt tanto præsidio, quale est Eucharistia, illum, qui moriturus est, & si ob delicta patrata mortem sit subiturus.

QVÆSTIVNCVLA INCIDENS.

Vtrum Eucharistia concedenda sit reis vltimo supplicio afficiendis.

Occasione huius argumenti, placet quæstionem de præstanda Eucharistia vltimo supplicio damnatis hic pertractare. Consuetudo Eucharistiam ad mortem damnatis non præstandi, inualuit nedùm in Regno Galliæ, vt testatur Stephanus Aufrerius *in tract. de potestate Ecclesiæ*, quem allegat Antonius Gamma Iuris Consultus Lusitanus *in Tractatu de Sacramentis præstandis vltimo supplicio damnatis, &c.* in calce Decisionum Supremi Senatus Lusitaniæ, *quæst. prima*; sed & in Regnis Hispaniæ, vt inquit Nauarr. *in suo Confessionario*; & etiam in Regno Lusitaniæ, vt testatur idem Gamma ibidem. Hæc portò consuetudo, si ea ratione in dictis Regnis inualuit, quia vt idem Stephanus *in dicto tract. casu 125.* ait conuenit multiplici respectu, quod executio sententiæ condemnatoriæ non differatur, quæ quidem differenda esset, si condemnatus reciperet Eucharistiam, quoniam indecenter fieret, si eodem die damnatus ad mortem reciperet Eucharistiam, & vltimum

mum

muni pateretur supplicium; si hac ratione consuetudo ista, in prædictis Regnis inualuerit, non ideò dicenda videtur durior, quia non in pœnam delictorum ipsius rei ad mortem damnati, sed ob reuerentiam Sacramento debitam inualuit, quæ præferenda videtur vtilitati, quam ex Eucharistiæ perceptione reportare posset reus ille ad mortem damnatus. Cæterum, si consuetudo Sacram Eucharistiam denegandi inualuisset, in pœnam delictorum eiusdem rei, etiamsi non irrationabilis esset, & à potestate Ecclesiastica induci posset, vti de facto primis tribus sæculis ab Ecclesia denegata fuit Lapsis, qui ab Ecclesia pulsi, in extremo dumtaxàt vitæ suæ ad Ecclesiam recurrebant, & ab ea veniam petebant; negari tamen non potest, quod durior sit huiusmodi consuetudo, vt ait Innocentius; *Durius enim est peccatorem pœnitentem tanto præsidio in mortis articulo priuare*: præterea in extremo vitæ pœnitentibus Sacram Eucharistiam denegare est quodammodò illis adeptionem gloriæ protrahere; Nam Sacramentum Eucharistiæ inter alios effectus mirabiles, quos operatur, ille vnus præcipuus est, quod Viatoribus det adeptionem gloriæ, id est virtutem adipiscendi gloriam: Vndè Ioann. 6. dicitur, *si quis manducauerit ex hoc pane viuet in æternum*, vita verò æterna est gloria; quod ipsum latius ostendit S. Thomas 3. *p.q.* 79. *art.* 2.

Operatur etiam Eucharistia, & alium effectum, quod præseruat à peccatis futuris, & hoc dupliciter ait S. Thomas ibidem *art.* 6. Scilicet interius roborando per gratiam, & exterius repellendo omnem Dæmonum impugnationem. Item delet peccata venialia, immò & mortalia, quorum quis non habet conscientiam, & affectum, vt ait S. Thomas *art.* 3. *&* 4. eiusdem quæstionis. Vndè est absolutio scelerum, id est mortalium peccatorum ignoratorum, & futurorum modo iam dicto. Item delet pœnam debitam peccatis, licet non totam, sed secundum mensuram deuotionis, vt ibidem ait S. Thomas *art.* 5. Videantur; quæ diximus suprà ad 1. obiectionem.

Propter hos effectus, qui ex denegatione Eucharistiæ à pœnitentibus remouentur, seù in pœnitentibus non ponuntur, negari non potest, consuetudinem veterem Ecclesiæ denegandi Eucharistiam in extremo tantùm vitæ pœnitentibus duriorem fuisse, immò, & propter hanc eamdem rationem author præcitatus censet, nec etiam ad mortem damnatis denegandam esse Eucharistiam, ne videlicet miser ille tot bonis spiritualibus priuetur; & hanc opinionem tenuit *Gloß. in Clem.* 1. *de pœnit.* cum qua omnes Doctores ibi transeunt. Item & *Glossa in cap. si quis de corpore*: quam sequuntur expressè *Cardinalis Imol. & alij in d. Clem.* 1. Vbi Bonifacius de Vitali referendo Hostiens. *in cap. sanè de celebrat. missar.* dicit ità tenendum eum hac moderatione, vt illo die differatur executio: Dicit tamen latius insistendo, quod hoc non seruatur, immò quod in nonnullis locis ille, qui ducitur ad mortem reperit in via Sacerdotem, qui missam celebrat, & ab eo recipit communionem. Et licet honestius esset, vt executio diffe-

differatur illo die, tamen, inquit idem Author, non ideò fit iniuria Sacramento, nec Sacramentum minus proficit, ex quo in homine isto apparuerunt signa contritionis; tunc enim Sacramentum decenter recipitur, cum post Confessionem Sacramentalem cum debitis actibus recipitur. Est enim viaticum, hoc est animæ cibus, & non corporis. Nec propter receptionem viatici differenda est executio, inquit idem Author, quoniam cum Dominus Iesus iustus sit, & iustitiam dilexerit, non debemus ob receptionem sui Sanctissimi Corporis executionem iustitiæ differre, ne quodammodò bonum iustitiæ impediatur, & sic videatur Reipublicæ iniuria nasci, vndè iura nascuntur *argum. l. meminerint C. vndè vi.* & ex his patet responsio ad obiectum, quod pro parte contraria adductum fuit.

Sed quæstionem istam decidit Textus clarus *in cap. Quæsitum* 13. *quæst.* 4. cuius verba hæc sunt. *Quæsitum est ab aliquibus fratribus de his, qui in patibulis suspenduntur pro suis sceleribus post confessionem Deo peractam, vtrum cadauera eorum ad Ecclesias deferenda sint, & oblationes pro eis offerenda, & missæ celebrandæ, an non? Quibus respondemus, si de omnibus peccatis suis puram confessionem agentibus, & dignè pœnitentibus communio in fine secundum præcepta Canonum danda est; cur Canones communionem, vel sepulturam eis interdicunt, qui pro peccatis suis pœnam extremam persoluunt, & confitentur, vel confiteri desiderant? Scriptum est enim. Non iudicat Deus bis in id ipsum.* Ex quo Textu apertè constat, statutum fuisse in Concilio Moguntinensi, non esse his ad mortem condemnatis denegandam Communionem. Id autem sic firmiter tenuerunt Doctores, inquit Author præfatus, vt neminem viderit, qui contrarium iure audeat affirmare post Syluestrum in verbo *Sepultura quæst.* 10. Videri potest prælaudatus Author, qui multis probat nullam indecentiam interuenire, si vltimo supplicio damnatus pridiè mortis suæ Eucharistiam sumat, immò si summo mane post peccatorum confessionem eam recipiat.

Idem patet ex *cap. super eo de Hæreticis in* 6. Item ex motu proprio Pij V. anno 1569.

Ad argumentum autem principale redeuntes dicimus, negari non posse consuetudinem denegandi Eucharistiam in extremo vitæ suæ pœnitentibus duriorem esse, vt ait Innocentius. Quod autem Eucharistia, etiam nunc denegetur moribundis vomitu laborantibus, non arguit consuetudinem denegandi Eucharistiam in extremo vitæ suæ pœnitentibus, secluso casu vomitus, duriorem non fuisse. Vomitu enim laborantibus Eucharistia deneganda omninò est ob reuerentiam Sacramento debitam, ne videlicet Venerabile Sacramentum inter sordes proijcitur, vt in eo casu contingere posset. Reuerentia enim Sacramenti cuicumque vtilitati suscipientis præferenda est; Vndè denegatio Eucharistiæ infirmis vomitu laborantibus non est dicenda consuetudo introducta cum id exigatur ex natura rei, hoc est ipsius Sacramenti.

Ad quintum, & vltimum, quod iuxtà Innocentium prior illa obseruatio

tio vigebat, *Ne Communionis concessa facilitas homines de reconciliatione securos non reuocaret à lapsu*, ac proindè secundum priorem disciplinam non reconciliabantur, nec absoluebantur à peccatis, patet responsio ex dictis, & ex dicendis amplius patebit, quod (quidquid in contrarium dicat Morinus) duplex primis illis sęculis reconciliatio, seù absolutio impendebatur, vna videlicet Sacramentalis, & in foro interno, altera Ecclesiastica, seù Canonica, & pro foro externo; hæc erat illa, quæ negabatur ijs, qui in extremo dumtaxàt vitæ veniam petebant, & hæc non impendebatur, nisi cum concedebatur Communio, seù Eucharistia, quæ tamen non excludebat, sed supponebat absolutionem Sacramentalem; Quare ægrotis in extremo dumtaxàt vitæ pœnitentibus impendebatur absolutio Sacramentalis, & in foro interno, sed negabatur absolutio illa Canonica in foro externo; quæ etiam reconciliatio cum Ecclesia, & fidelibus dicebatur, vt hac ratione alij à lapsu cohiberentur.

Hoc ipsum constat ex S. Cypriani verbis epistola 54. ab Aduersarijs allatis, vbi S. Cyprianus Communicationis, seù Communionis nomine ipsam Eucharistiam intelligit, sic enim ait (*Censuimus, eis, qui de Ecclesia Domini non recesserunt, sed pœnitentiam agere, & lamentari, ac Dominum deprecari à primo lapsus sui die non destiterunt, pacem dandam esse, & eos ad prælium, quod imminet armari, & instrui oportere: At verò nunc non infirmis, sed fortibus, pax necessaria est, nec morientibus, sed viuentibus communicatio à nobis danda est, vt quos excitamus, & hortamur ad prælium, non inermes, & nudos relinquamus, sed protectione Corporis, & Sanguinis Christi muniamus. Et cum ad hoc fiat Eucharistia, vt accipientibus possit esse tutela, quos tutos esse contra Aduersarium volumus, munimento Dominicæ saturitatis armemus. Nam quomodò docemus, aut prouocamus eos in Confessione nominis Sanguinem suum fundere, si eis militaturis Christi Sanguinem denegamus?*) Hæc Cyprianus. In quibus Communicationem, seù Communionem pro eodem accipit, ac pro exhibitione Eucharistiæ, sicut & Pax, & Eucharistiæ exhibitio, idem apud ipsum significat, prout in relatis verbis apparet.

Communicatio autem, quam S. Cyprianus concedendam dicit peccatoribus illis, qui à primo die lapsus sui pœnitentiam agere non destiterunt, illamet est, quam Cyprianus, atque Innocentius iuxtà veterem consuetudinem, negatam dicunt peccatoribus illis, qui in extremo dumtaxat vitæ suæ pœnitentiam exposcebant, atqui nomine Communionis concessæ Peccatoribus à primo lapsus sui die, intelligitur à Cypriano Eucharistia, & cum ipsa reconciliatio in foro externo, ergò & Eucharistia intelligenda est nomine Communionis cōcessæ peccatoribus in extremo dumtaxat vitæ pænitentibus.

Prætereà, quod Innocentius Communionis iuxtà priorem consuetudinem negatæ nomine intellexerit Eucharistiam, patet ex alijs illius verbis cum dicit (*Postquam Dominus noster pacem Ecclesijs suis reddidit, iam depulso terrore Communionem dari obeuntibus*

tibus

tibus placuit propter Domini misericordiam, quasi viaticum profecturis) Vbi Pontifex Communionem, quasi viaticum appellat; Certum est autem, quod iuxtà Sacra Concilia, & Sanctos Patres, Viatici nomen principaliter, & per antonomasiam de Eucharistia dicitur. Quamuis enim aliqui Sancti Patres, Viatici nomen ad omne Sacramentum necessariũ ad salutem in extremo vitæ collatum aliquando extẽdant, quo sensu interdum significant Baptismum, vt legitur apud S. Basilium *hom. in Sacr. Baptis.* Et apud S. Gregorium Nazianzenum *in orat. de Baptis.* vbi damnat illos, qui Baptismi susceptionem differunt vsque ad mortem, inquiens (*Quandiù inter Baptistam, & quæstuarium nulla pugna est, dum ille morientem viatico instruere, hic heres nominari obnixè contendit*) immò & S. Cyprianus etiam eleemosynam viaticum appellauit eorum, qui ex hac vita migrabant, vt *loc. cit.* obseruat laudatus Dominicus Magrus; vbi tamen hæc non exprimuntur, vel ex adiunctis non apparet sermonem esse de alio Sacramento ab Eucharistia, aut de alia re ab Eucharistia diuersa, ipsa Eucharistia intelligitur, immò de Sacramento Eucharistiæ Sermonem esse colligitur ex eo, quod, vt diximus omninò præsupponendum est, ægrotos illos nedum absolutionem Sacramentalem in extremo vitæ postulasse, sed etiam Sacram Eucharistiam, quo posito, debuit Innocentius ad quæsitum Exuperij respondere quoad Eucharistiam dictis ægrotis concedendam, vel negandam. Cum autem Eucharistiæ exprimendæ aptari non possint verba illa, quibus dicit pœnitentiam ægrotis illis, iuxtà priorem consuetudinem fuisse concessam, & postmodum etiam eis esse cõcedendam, relinquitur, quod de Eucharistia responderit per verba illa, quibus inquit, iuxtà priorem consuetudinem ægrotis illis Communionem negatam fuisse, sed postmodùm fuisse concessam, & eis omninò esse in posterum concedendam.

Denique Morinus ipse, velit nolit, fateri cogitur ex his, quæ admittit, Communionis ægrotis in extremo dumtaxat vitæ pœnitentibus negatæ nomine Innocentium Eucharistiam, non verò absolutionem Sacramentalem intellexisse; Morinus enim ex verbis Innocentij relatis haberi fatetur, quod absolutio Sacramentalis concessa semper fuerit Lapsis illis, qui ab Ecclesia nec se separauerant, nec separati fuerant, sed tamen totam vitam in peccatis transegerant, & veniã in extremo dumtaxat vitæ suæ postulabant, idquè ex verbis illis Innocentij, *Consuetudo prior tenuit, vt concederetur eis Pœnitentia*, non enim concessionem huiusmodi ex alijs verbis colligere potest, quam ex istis. Igitur in alijs Innocentij verbis, quæ sequuntur ex illis, nempè; *Et Communio negaretur*, Communionis nomine haud potest intelligere absolutionem Sacramentalem; nam hanc nomine pœnitentiæ concessæ dicit intelligi; Vndè relinquitur, quod in ordine ad ægrotos prædictos, Communionis negatæ nomine non absolutio Sacramentalis intelligenda sit, sed Eucharistia, nil enim aliud intelligendum relinquitur. Si autem Pœnitentiæ concessæ nomine intelligitur iuxtà

Morinum abſolutio Sacramentalis in ordine ad ægrotos in extremo dumtaxat vitæ pœnitentes, qui antea ab Eccleſia ſeparati non fuerant, dicendum eſt nomine Pœnitentiæ conceſſæ intelligendam eſſe abſolutionem Sacramentalem, & in ordine ad quoſcumque ægrotos veniam in extremo dumtaxat vitæ poſtulantes, videlicèt & in ordine ad illos, qui ab Eccleſia anteà ſeparati fuerant. Nam fieri nequit, vt eadem vox, *Pœnitentia*, in ordine ad ægrotos ab Eccleſia non ſeparatos, abſolutionem Sacramentalem ſignificet, & in ordine ad ægrotos ab Eccleſia ſeparatos non ſignificet abſolutionem Sacramentalem; Nam quælibet vox retinet vbique ſuam ſignificationem.

Igitur ex Innocentio Pontifice conſtat, Eccleſiam Romanam, nec etiam primis tribus ſæculis veniam, & abſolutionem Sacramentalem Lapſis illis denegaſſe, qui eam in extremo dumtaxat vitæ ſuæ poſtulaſſent. Innocentius enim etiamſi in principio quinti ſæculi Pontificatum geſſerit, teſtatus eſt tamen de veteri conſuetudine Romanæ Eccleſiæ, quæ ſibi manifeſta erat. Retorqueatur ergò obiectio hæc in ipſos opponentes, ſicque argumentum inuictum pro vera ſententia.

Alijs argumentis oſtenditur, Communioni Lapſis in extremo vitæ pœnitentibus negatæ nomine, Abſolutionem Sacramentalem Innocentium non intellexiſſe, & vera ſententia confirmatur:

QVòd Innocentius Communionis Lapſis in extremo vitæ pœnitentibus negatæ nomine, abſolutionem Sacramentalem nõ intellexerit, ex eo etiam oſtenditur; quod crebris illis Fidelium tunc in Idololatriam lapſibus ſufficienter occurrebatur denegando alijs fidelibus in extremo vitæ ad Eccleſiam recurrentibus, Euchariſtiam, & perfectam reconciliationem externam cum Eccleſia, nec æquum fuit ad cohibendos aliquos fideles à Lapſu, alios in extremo vitæ conſtitutos æternæ damnationis periculo exponere, cum nec pro ſalute ſpirituali vnius hominis periculo exponenda ſit ſalus ſpiritualis alterius, expoſita verò fuiſſet periculo ſpiritualis ſalus morientium, ſi eis abſolutio Sacramentalis denegata fuiſſet; nam cum difficilè ſit actum perfectæ Contritionis elicere, æternæ damnationis periculo expoſiti fuiſſent morientes, quibus pœnitentiæ Sacramentum, & abſolutio Sacramentalis denegata fuiſſet.

Nec etiam ſuſpicio, aut dubium de diſpoſitione morientium ſufficiens motiuum eſſe potuit ad denegandam illis abſolutionem ſacramentalem, ſi aliàs non appareret, eos de peccatis non dolere; nam in eo caſu impendenda fuit abſolutio, ſaltem ſub conditione, vt ſaluti morientis conſultum eſſet, ſi ſufficiens fundamentum adfuiſſet ſuſpicandi, vel dubitandi de diſpoſitione pœnitentium. At verò non eſt cenſendum ſufficiens fundamentum

mentum dubitandi de dispositione morientis, quod totam vitam in peccatis transegerit, & in extremo tantùm vitæ suæ veniam postulauerit, nam vt ex Cœlestino Pontifice superiùs diximus. *Vera confessio in vltimo tempore esse potest, sicut Latro vnius momenti pænitentia meruit esse in Paradiso, in hora vltima confessionis, & vera ad Deum conuersio in vltimis positorum, mente potius est æstimanda, quam tempore*, Propheta hoc taliter asserente: *Cum conuersus ingemuerit, tunc saluus erit.*

Peccator igitur adhuc in extremo dumtaxat vitæ ingemiscens, & dolens, absoluendus est. Certum est enim pœnitentiam illam ex Dei inspiratione conceptam esse, ait S. Leo; Cum verò peccator, se vere dolere, aut pœnitere testatur, etiamsi in extremo vitæ dumtaxat doleat, est ei credendum, nam peccatori in foro interno, & pœnitentiali credendum est, tam in his, quæ contra se, quàm in his, quæ pro se testatur, vt ait Sanctus Thomas, & cum eo Theologi communiter.

Nec in casu de quo agimus, locum habet, quod Ecclesia, seu eius Ministri agere consueuerunt cum recidiuis aut cum manentibus in occasione proxima peccandi; quod nempe absolutio denegetur, aut differatur, ad experimentum de illorum proposito, & constantia sumendum; nam cum hic agatur de pœnitente morituro, hæc locum non habent, certum est enim huiusmodi pœnitentem nec in peccatum amplius lapsarũ esse, nec mansurum amplius fore in occasione peccãdi; vnde illi denegari non potest absolutio ad experiendam illius constantiam; relinquitur ergo, quod si moribundus ille verè se de peccato dolere testetur absoluendus sit, ne irreparabilem salutis æternæ iacturam subeat.

Si autem quis velit nomine concessæ pœnitentiæ in relatis Innocentij verbis intelligi concessum Pœnitentiæ Sacramentum, seu absolutionem Sacramentalem vnà cum iure ad peragendam pœnitentiam, seu satisfactionem canonicam, & nomine negatæ communionis intelligi negatam Eucharistiam, & simul negatam absolutionem Ecclesiasticam in foro externo non abnuemus; nam hoc pacto non sequerentur absurda, & inconuenientia, quæ sequi ostendimus, si ponatur pœnitentiæ concessæ nomine intelligi dumtaxat ius ad peragendam pœnitentiam canonicam, & communionis negatę nomine intelligi negatam absolutionem Sacramentalem. Dici ergo potest, quod lapsis illis, qui in vitæ dumtaxat fine veniam poscebant, concedebatur absolutio Sacramentalis, & ius ad peragendam pœnitentiam in foro externo, & negabatur Eucharistia, & absolutio in foro externo; & quia quando alijs concedebatur Eucharistia, concedebatur etiam nedum absolutio Sacramentalis, & in foro interno, sed etiam absolutio Ecclesiastica, & in foro externo, ideo Authores præfati confundunt Communionem cum absolutione, putantes absolutionem dici etiam Communionem.

Respondetur his, quæ obijcit Natalis Alexander, quoad mentem Ecclesiæ in ordine ad absolutionem Sacramétalem lapsis in extremo vitæ pœnitentibus concessam.

OBijcit Natalis, quod *postquam Ecclesia priorem illam seueritatem mitiori disciplina emolliuit, & concessit absolutionem illis, qui imminente mortis periculo illam rogauerunt, & cõuersionem ad illas vsque distulerunt angustias, significauit pluries se dubitare de illorum conuersionis, & pœnitentiæ sinceritate, qui imminente mortis periculo absolutionem postulauerunt, & conuersionem ad illas vsque angustias retulerant; nec non se dubitare significauerit de absolutionis efficacia propter probabilem indispositionem Pœnitentis: vnde sic Pœnitentes, & absolutos in extremis, imo & Eucharistia donatos, iterum pœnitentiæ publicæ, si conualuissent, subiecit.*

Ad hoc affert primò Sanctum Gregorium Nissenum in Epistola Canonica ad Letoium Can. 1. quo vbi Apostatæ à fide pœnitentiæ tempus vitam omnem præscripsit, hæc subiungit: *In hora autem suię vitæ excessus Sacramenti Commuionis erit particeps. Sin autem contigerit, vt is, præter spem viuat, in eodem rursus erit iudicio, mysticorum Sacramentorum ad vitæ exitum vsque expers.*

Secundò Concilium Carthaginense quartum Can. 76. quo decernit, vt *is, qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu dum ad eum Sacerdos inuitatus venit oppressus infirmitate fuerit, vel in phrenesim versus, dantibus testimonium, qui eum audierunt accipiat pænitentiam. Et si continuò creditur moriturus reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia*; & mox addit: *Si superuixerit admoneatur à supradictis testibus, petitioni suæ satisfactum; & subdatur statutis Pœnitentiæ legibus, quamdiu Sacerdos, qui pænitentiam dederit, probauerit.* Et postquam Canone 77. decreuit, vt *pœnitentes, qui in infirmitate sunt Viaticũ accipiant;* Hæc addit Can. 78. *Pœnitentes, qui in infirmitate Viaticum Eucharistiæ acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si superuixerint.*

Tertiò Concilium Arauxicanum primum Can. 3. in quo sic decernitur. *Qui recedunt de corpore pœnitentia accepta placuit sine reconciliatoria manus impositione eis communicari; Quod morientis sufficit consolationi, secundum definitiones Patrum, qui huiusmodi Communionem Viaticum nominarunt; Quod si superuixerint, stent in ordine pænitentium, & ostensis necessarijs Pœnitentiæ fructibus legitimam Communionem cum reconciliatoria manus impositione percipiant.* Vocant illam Communionem legitimam præfati Concilij Patres (inquit Natalis) quasi legitimam non esse suspicarentur, quæ infirmis pœnitentiam imminente obitu, aut vi morbi premente flagitantibus data erat.

Quarto Concilium Epaunense Canon. 36. cuius hæc sunt verba. *Ne vllus sine remedio, aut spe veniæ ab Ecclesia repellatur, neue vlli, si aut pænituerit, aut se correxerit ad veniam redeundi aditus obstruatur. Sed si cui forsitan discrimen mortis immineat, damnationis consti-*

constituta tempora relaxentur. Quod si ægrotum accepto Viatico reualescere forsitan contingit statuti temporis spatia obseruari conuenit. Hæc Natalis.

Respondetur nullum Canonem ex allegatis ad præsentem quæstionem facere; nec intentum Opponentis probare. Quæstio enim in præsenti est. Vtrum Ecclesia significauerit se de illorum conuersionis, & pœnitentiæ sinceritate, ac absolutionis efficacia dubitare, qui imminente mortis articulo absolutionem rogauerint, & conuersionem ad illas vsque angustias distulerint; & intentum Opponentis erat ostendere, quod Ecclesia de sinceritate huiusmodi conuersionis, ac de absolutionis efficacia se dubitare significauerit, & hoc illi probandum erat per Canones, quos allegat, eos enim ad hoc probandum affert. At verò in Canonibus quos affert, non est sermo de illorum conuersione, ac pœnitentia, qui conuersionem ad articulum vsque mortis distulerunt, sed est sermo de illis, qui dum sani essent, & in statu sanitatis manerent, pœnitentiæ statum assumpserunt, sed postmodum cum absoluti non essent vltima Sacramentali absolutione (nam pluries illos Sacramentaliter in decursu Pœnitentiæ absolutos fuisse dicendum est, vt in sequenti quæstione ostendemus) infirmitate correpti, & in extremo vitæ constituti, absoluendi ante obitum fuerunt absolutione Sacramentali, & pro foro interno, & absolutione Canonica, seu Ecclesiastica, & pro foro externo. De his inquam peccatoribus loquuntur laudati Canones, in eis enim supponitur, peccatores illos pœnitentiæ statum ante infirmitatem, & in statu sanitatis assumpsisse, nec verbum quidem in eis de illis, qui in extremo vitæ dumtaxat pœnitentiam, & absolutionem postulassent. De illis autem, qui sani, & in statu sanitatis manentes pœnitentiam, & absolutionem postulassent, statumque pœnitentiæ in statu sanitatis assumpsissent, & postmodum infirmitate correpti, & in extremo vitæ constituti absolutionem postulassent, non poterat ex his, quæ prætendit Opponens, Ecclesia dubitare, quod sincere ad Deum conuersi fuissent, vel quod efficaciter absoluti fuissent, ratio enim, quam pro ea dubitatione affert Opponens, illa est, quod peccatores conuersionem ad illas vsque, id est mortis distulissent angustias, ac proinde indispositi fuerint, at hi de quibus agitur in allatis Canonibus, non distulerunt conuersionem vsque ad mortis angustias, sed conuersi fuerunt dum sani erant, & in statu sanitatis manebant, licet postmodum infirmitate correpti fuissent, vnde de illorum dispositione dubitari non poterat; igitur laudati Canones ad rem non faciunt, nec intentum probant Opponentis.

Sed nec in eisdem habetur, quod Ecclesia se dubitasse significauerit de illorum sincera conuersione, aut efficaci absolutione, qui cum in decursu pœnitentiæ essent, infirmitate corripiebantur, & in extremo vitæ absoluebantur, de hac enim dubitatione, ne verbum quidem in illis Canonibus, sicut nec in eis habetur, quod peccatores illi iterum Sacramentaliter absoluendi essent, si conualuissent, vti statuendum fuerat, si de illorum conuersione, & absolutione dubitasset Ecclesia,

clesia, sed solùm habetur, quod qui infirmitate correpti, & in periculo mortis constituti essent pœnitentiæ statum, & decursum prosequerentur, si conualuissent, & statutis pœnitentiæ legibus subiacerent. Idque non quia dubitatum fuerit de sinceritate conuersionis illorum, & de efficacia absolutionis, sed vt seruarentur cum omnibus præscriptæ leges de pœnitentijs agendis, & nemo ab eis eximeretur. Cum enim statutum generaliter fuisset ab Ecclesia, vt pro qualitate commissorum criminum peccatores statutis pœnis subiacerent, æquum fuit, nullum ab hac lege excipere, aut dispensare, nisi rationabile occurreret impedimentum, aut motiuum.

Vt autem veritas euidentius appareat, singulos Canones expendamus, quos pro se affert Pater Natalis.

Primo affert Canonem ex S. Gregorio Nisseno, vbi de Apostata à fide, cui pœnitentiæ tempus tota vita præscribitur his verbis. (*In hora sui è vita excessus Sacramenti Communionis erit particeps. Sin autem contigerit, vt is præter spem viuat, in eodem prorsus erit iudicio, mysticorum autem Sacramentorum, ad vitæ exitum vsque expers.*

Nihil in hoc Canone apparet, quod indicet Ecclesiam dubitasse de sincera conuersione Apostatæ, aut de illius absolutionis efficacia, vt vult Opponens: nam cum de Apostata, si præter spem vixisset, dicitur, quod mysticorum Sacramentorum ad vitæ exitum vsque expers sit; mysticorum Sacramentorum nomine hoc loco venire non potest, nisi Sacramentum Eucharistiæ, tum quia de Sacramento Eucharistiæ dumtaxat, verificatur per eccellentiam, quod sit mysticum Sacramentum, non quia non sit verum & reale Sacramentum, sed quia in eo relatio habetur ad plura, quæ mystica sunt, (vti Agnus Paschalis, Cœna Dominica &c.) quam in Sacramento Pœnitentiæ. Dicitur autem in plurali numero *mysticorum Sacramentorum*, in reuerentiam, & dignitatem tanti Sacramenti, vel quia alijs fidelibus Eucharistia pluries concedebatur. Tum etiam quoniam in verbis illis: *Mysticorum Sacramentorum ad vitæ exitum vsque particeps*, de illo Sacramento sermo est, de quo prius dixerat, quod Apostata *in hora sui è vita excessus Sacramenti Communionis erit particeps*; per hæc autem posteriora verba, euidens est, Eucharistiæ Sacramentum significari; nam Eucharistia est Sacramentum, in quo fideles dicuntur communicare, vnde & Eucharistiæ perceptio Communionis nomen retinuit. Et rursus fideles, quia in Eucharistia percipienda communicabant, & conueniebant, cum eam percipiebant, dicebantur participes Sacramenti Communionis. Hæc autem non competunt Sacramento Pœnitentiæ; nam in Sacramento Pœnitentiæ, non dicuntur fideles communicare, aut conuenire, nec proinde illius perceptio, Communio propriè dicitur; sicut nec fideles dicuntur participes esse Sacramenti Pœnitentiæ, bene tamen dicuntur participes esse Eucharistiæ, quatenus in ea percipienda conuenientes, singuli Eucharistiam percipiunt.

Præterea non est putandum, quod Apostata pœnitens si per multos annos vixisset, vti viuere potuit, postquam conualuit, Ecclesia per multos

annos

annos Sacramento Pœnitentiæ, & absolutione Sacramentali destitutum voluerit, id enim inconueniens fuisset, & absurdum, Ecclesiæ pietati omnino repugnans, vt quæstione sequenti ostendemus: non igitur in verbis illis sermo esse potest de dilatione Sacramenti Pœnitentiæ vsque ad exitum Apostatæ, sed sermo est, de dilatione perceptionis Eucharistiæ vsque ad Apostatæ mortem; hæc enim dilatio nullam absurditatem, nullumque inconueniens importabat, vt diximus supra, & dicemus infra.

At dato, & non concesso, quod Communionis, & mysticorum Sacramentorum nomine in verbis illius Canonis Pœnitentiæ Sacramentum intelligendum esset; nihil profectò in verbis illis apparet, quod assertam Ecclesiæ de sincera conuersione Apostatæ, aut de Absolutionis ei impensæ efficaciæ, dubitationem, aut suspicionem indicet; non enim Absolutio prior putata fuisset inefficax, ex eo quod alia absolutio dilata fuisset vsque ad mortem Apostatæ, nam potuisset absolutio prima efficax esse & pœnitens in prima absolutione potuit esse rectè dispositus etiamsi posterior absolutio vsque ad mortem dilata fuisset, vt de se patet; sed & Ecclesia non iussisset, Apostatam illum primò absolui, si de illius dispositione dubitasset; vnde cum illum absoluendum dixerit per ea verba, iuxta Opponentem. (*In hora sui è vita excessus* Sacramenti *Communionis erit particeps*) euidens est Ecclesiam de illius dispositione nullam dubitationem, aut suspicionem habuisse. Ex quacumque igitur parte accipiatur Canon ille, & in quocunque sensu intelligatur, nullatenus ad rem propositam facit.

Secundò affertur Canon 76. Concilij Carthaginensis quarti, in quo decernitur, *vt is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos inuitatus venit oppressus infirmitate fuerit, vel in phrenesim versus, dantibus testimonium, qui eum audierunt, accipiat pœnitentiam, etsi continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia*: & mox additur, *si superuixerit, admoneatur à supradictis testibus, petitioni suæ satisfactum, & subdatur statutis pœnitentiæ legibus, quamdiu Sacerdos, qui pœnitentiam dedit, probauerit*. Et postquam Canon. 77. decreuit, *vt pœnitentes, qui in infirmitate sunt, Viaticum accipiant*; Hæc addit Can. 79. *Pœnitentes, qui in infirmitate Viaticum Eucharistiæ acceperint non se credant absolutos sine manus impositione, si superuixerint*.

In rem suam postrema, quæ afferuntur, facere putant, qui hæc opponunt videlicet, quod qui infirmitate oppressus, loqui non potest, pœnitentiam, quam anteà petijt, accepit, & reconciliatus est per manus impositionem, si superuixerit, subdatur statutis Pœnitentiæ legibus, & non se credat absolutum sine manus impositione, quasi Ecclesia de sinceritate conuersionis illius, & de efficacia absolutionis ei collatæ dubitauerit.

Ad hoc obiectum dicitur, vt ad præcedens. Nihil videlicet in allegatis textibus haberi, quod vel minimam Ecclesiæ suspicionem, vel dubitationem indicet de sinceritate con-

uerſionis illius pœnitentis, aut de impenſæ abſolutionis efficacia ob indiſpoſitionem ſubiecti. Quod verò in eodem Canone dicitur de pœnitente, qui infirmitate correptus reconciliatus fuit per manus impoſitionem, *ſi ſuperuixerit ſubdatur ſtatutis Pœnitentiæ legibus*, non ideò dicitur, quia dubitetur de ſinceritate conuerſionis illius, aut de impenſæ abſolutionis efficacia, ſed vt ſtatutæ leges de ſubeundis pro admiſſis criminibus pœnis, obſeruentur, ita vt nullus, qui vita, & ſanitate gauderet, ab eis ſubeundis exciperetur. Tunc autem dicendum foret, dubitatum fuiſſe de ſinceritate conuerſionis illius, aut de impenſæ abſolutionis efficacia, quando ſtatutum fuiſſet, vt pœnitens, qui in extremo vitæ Sacramentaliter de peccatis præteritis abſolutus, ſi conualuiſſet, iterum abſoluendus eſſet, vti profectò ſtatuendum fuiſſet, ſi Eccleſia de illius conuerſione, aut de impenſæ abſolutionis efficacia dubitaſſet. Cum ergò, id nullatenùs ſtatuatur, euidens eſt, Eccleſiam de ſinceritate conuerſionis illius, aut de collatæ abſolutionis efficacia nullatenùs dubitaſſe.

Ad Canonem verò 78. eiuſdem Concilij, in quo decernitur, vt *pœnitentes, qui in infirmitate Viaticum Euchariſtiæ acceperunt, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione, ſi ſuperuixerint*; Dicimus, per manus impoſitionem in eo Canone intelligendam eſſe abſolutionem non Sacramentalem, nam hanc ſupponitur accepiſſe illum, qui moriturus erat, ſed Canonicam, & Eccleſiaſticam, pro foro externo; Vtraque enim abſolutio, hoc eſt, tàm Sacramentalis, quàm Canonica, per manus impoſitionem impendebatur. Vndè cum in laudato Canone 76. Concilij Carthaginenſis dicitur, *quod ſi infirmitate correptus, continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem*, nomine impoſitionis manus, intelligenda eſt abſolutio Sacramentalis, etiam iuxtà Opponentes, nam hi ſupponunt, ægrotum illum abſolutum Sacramentaliter fuiſſe, & Eccleſiam poſtmodùm de illius abſolutionis efficacia dubitare, non poſſunt autem colligere, prædictum ægrotum abſolutum Sacramentaliter fuiſſe, niſi ex verbis illis, *reconcilietur per manus impoſitionem*, ergò velint, nolint fateri coguntur, nomine impoſitionis manus in eo Canone intelligendum eſſe ipſum Sacramentum Pœnitentiæ, & Sacramentalem abſolutionem. Quod ſpecialiter hic prænotatum velim pro his, quæ in ſequenti quæſtione dicemus, vt oſtendamus, per manus impoſitionem intelligendam eſſe aliquando in Sacris Canonibus ipſum Sacramentum Pœnitentiæ, & abſolutionem Sacramentalem, quod Authores illi ſibi non conſtantes poſtmodùm negant.

In Canone verò 78. eiuſdem Concilij Carthaginenſis, cum dicitur, quod *pœnitentes, qui in infirmitate Viaticum Euchariſtiæ acceperunt, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione*. Nomine impoſitionis manus, intelligenda eſt non abſolutio Sacramentalis, nam dici nequit, pœnitentes illos Euchariſtiam ſumpſiſſe abſq; abſolutione Sacramentali; Cum ergò dicitur, pœnitentes illos Euchariſtiam in infirmitate ſumpſiſſe, & eoſdem

abſo-

absolutos non fuisse per impositionem manuum, absolutio hæc intelligenda est non Sacramentalis, sed alia illa Ecclesiastica, seù Canonica, & pro foro externo, quæ vtpotè multas ceremonias requirens, pro breuitate temporis, morituris non impendebatur, & in Concilio Arauxicano 1. Can. 3. dicitur (*Qui recedunt de corpore pænitentia accepta, placuit sine reconciliatoria manus impositione eis communicare*,) & licet absolutio illa Ecclesiastica, seù Canonica regulariter non separetur ab Eucharistiæ collatione, in casu tamen quo pœnitens iam iam moriturus esset, concedebatur Eucharistia sine illa Ecclesiastica Absolutione. Et hinc patet, distinctam fuisse absolutionem Sacramentalem ab Ecclesiastica. Igitur cum in Can. 78. Concilij Carthaginensis quarti dicitur, quod *qui in infirmitate Viaticum Eucharistiæ acceperunt, non se credant absolutos sine manus impositione, si superuixerint*, nomine impositionis manus, intelligitur, non absolutio Sacramentalis, sed absolutio alia Canonica, & Ecclesiastica; aliàs Canon ille septuagesimus octauus contradiceret septuagesimo sexto; nam in septuagesimò sexto, dicitur, quod infirmus ille reconcilietur per manus impositionem, & in Canone 78. dicitur, quod *non reconcilietur per manus impositionem, nec possunt alio pacto hi duo Canones conciliari*, nisi dicendo, quod in priori Canone sermo sit de reconciliatione Sacramentali, in posteriori verò de reconciliatione Canonica, & Ecclesiastica, & quod vtraque fieret per manus impositionem.

Cum ergò in Canone 78. Concilij Carthaginensis dicitur, quod pœnitentes, qui in infirmitate Viaticum Eucharistiæ acceperunt, *non se credant absolutos sine manus impositione, si superuixerint*, sensus est, quod si superuixerint, non se credant absolutos absolutione illa Ecclesiastiea, & suprema, quæ post expletas pœnitentias omnes pœnitentibus omnibus impendebatur, quasi à pœnitentijs illis explendis, si superuixerint, immunes essent, sed prosequi deberent decursum, & stadium pœnitentiæ, sicut alij.

Et idem dicendum ad Can. 3. Concilij Arauxicani, quem tertiò loco pro se affert Pater Natalis, nàm in eo Canone dicitur; *Qui recedunt de corpore pænitentia accepta, placuit sine reconciliatoria manus impositione eis communicari, quod morientis sufficit consolationi, secundum diffinitiones Patrum, qui huiusmodi Communionem Viaticum nominarunt. Quod si superuixerint, stent in ordine pænitentium, & ostensis necessarijs pænitentiæ fructibus, legitimam Communionem, cum reconciliatoria manus impositione percipiant.* Est enim horum verborum sensus, quod qui morituri Eucharistiam sine reconciliatoria manus impositione acceperunt, hoc est, sine absolutione Canonica, & pro foro externo; nam certum est, quod qui Eucharistiam acceperunt, absoluti fuerant absolutione Sacramentali, & pro foro interno, si superuixissent, stare debuissent in ordine pœnitentium, id est, prosequuturi fuissent decursum status pœnitentiæ, & ostensis necessarijs pœnitētię fructibus, legitimam Cōmunionem cum reconciliatoria manus impositione per-

cepiſſet. Vndè cũ dicitur *legitimã Communionem percipiant*; non eſt ſenſus, quod Eccleſia velit, infirmum illũ imminẽte morte, non legitimã abſolutionem Sacramentalem accepiſſe, vt vult Natalis; nam hæc verba, non referuntur ad abſolutionem Sacramentalem infirmo illi collatam, quæ vtique legitima fuit, & rectè, ac ritè collata, ſed referuntur ad Communionem, ſeù Euchariſtiam, & ad communicationem cum cœteris fidelibus, ei tunc conceſſam, quæ legitima non fuit, quia non fuit conceſſa iuxtà ſancitas leges, & ceremonias, eo quod conceſſa fuit abſque manus impoſitione, & ideò dicitur, quod ſi ſuperuixerit, *legitimam Communionem cum reconciliatoria manus impoſitione percipiat*, vbi legitimam Communionem dicit, quæ fiebat cum reconciliatoria manus impoſitione, & hæc reconciliatio omiſsa fuerat in caſu mortis imminentis.

Hunc eſſe illius Canonis legitimum ſenſum teſtatur Gloſsa his verbis: (*Quod Pœnitentes, de quorum vita deſperatur, Communionem Corporis Domini recipiunt, ſine reconciliatoria manus impoſitione ſolemni, ſi verò euaſerint, abſtineant à communione donec tempus pœnitentiæ ſit completum, & tunc communionem, & reconciliationem accipiant.*

Prædictum autem ſenſum eſſe Canonis 78. Concilij Carthaginenſis, affirmat Coriolanus in notis ad illum Canonem, ſic enim ibi ait, *Sententia canonica eſt; Qui ob vitæ periculum priuatim à Sacerdotibus abſoluuntur, nondum completa actione pœnitentiæ, ſi ſuperuixerint, redeant ad ordinem pœnitentium, & cum illis manus impoſitionem ſuis temporibus percipiant: & niſi id fecerint, non ſe abſolutos à vinculo excommunicationis, vel à pœna temporali, quæ ipſis à Sacerdote præſcripta fuerit. Hos à culpa abſolutos fuiſſe dubitari non poteſt, cum Viaticum Euchariſtiæ perceperint, quod Eccleſia nunquam diſtribuere ſolet, niſi illis dumtaxat, quos à culpa lethali liberos eſſe credit, vndè per manus impoſitionem Patres Concilij hoc, & ſequenti Can. 80. accipiunt actionem illam Pœnitentiæ, qua pœnitentibus frequenter reconciliatoria manus imponebatur, quæque olim inter alios publicæ pœnitentiæ ritus in Eccleſia frequentata fuit*: Vndè manus imponebantur, & in abſolutione Sacramentali, & in abſolutione merè Canonica, ſeù Eccleſiaſtica; immò & extrà vtramque abſolutionem eis manus imponebantur. Vndè pœnitentibus in ſtatu pœnitentiæ manentibus frequenter manus imponebantur, quia frequenter Pœnitentiæ Sacramentum eis conferebatur, & frequenter manus eis imponebantur extra Sacramentum Pœnitentiæ, quia id inter alios publicæ pœnitentiæ ritus obſeruabatur.

Idem cenſet Gabriel Albaſpineus Epiſcopus Aurelianenſis in notis ad prædictum Canonem Concilij Carthaginenſis, ſic enim ait (*In illo Canone agitur de peccatoribus, qui non modò peccatorum veniam, antequam præſtitutæ pœnitentiæ tempus præcurriſſent, atque adeò tertium gradum attigiſſent; Verùm etiam, qui hoc cum ſingulari Epiſcopi beneficio affecti Euchariſtiam ſumpſerant: qui morbo poſt recreati releuatique, grauatè induci rebantur,*

tur, vt pœnitentiam prosequerentur: qui probro sibi futurum ducerent, atque etiam laboriosum, vt quotidiè se ad terram prosternerent, palamque intuente populo, ac frequenti concursu illas manuum impositiones subirent, visum est igitur Patribus in eo Concilio, vt pœnitentes Sacro etiam nunc pabulo refecti, recuperata pristina valetudine, non declinandas sibi esse manus illas in tertio gradu impositiones.

Et Ferdinandus de Mendoza in Commentarijs ad Canones Concilij Illiberitani in Commentario Can. 3. ait, quod illa vocabatur legitima pœnitentia, quæ erat secundum Canones Pontificios, vt ex Pœnitentiali Romano Theodori, & Bedæ patet: ea verò pœnitentia legitima erat, quæ explebatur tempore constituto ab Episcopo, quamque ducebant pœnitentes, & cum domi, & in Ecclesia noctu, & interdiù perpetuis erumnis sese exercerent, & lacrymis, fletibus & multis prætereà signis animi dolorem clam, & publicè testarentur. Illegitima verò dicebatur, quando pœnitentes languidius eam subirent, & parum dolerent de peccatis, quamuis præscriptum tempus explerent. Hactenus Mendoza.

Hæc eadem priùs dixerat Cardinalis Bellarminus *de Pœnitentia lib. 1. cap. 15.* his verbis: *Quod autem in Concilio 4. Carthaginensi Can. 78. dicitur, vt pœnitentes, qui ob vitæ periculum viaticum Eucharistiæ accipiunt, non se existiment absolutos sine manus impositione, si superuixerint, non repugnat ijs, quæ diximus (scilicet, quod olim in administratione Sacramenti Pœnitentiæ Minister, dum pœnitentes reconciliaret, eisdem manus imponeret.) Accipit enim Concilium manus impositionem pro ipsa Pœnitentiæ actione, in qua frequenter manus imponebantur: nam in eodem Concilio Can. 80. præscribitur, vt singulis diebus ieiuniorum manus à Sacerdotibus pœnitentibus imponantur. Itaque hæc est Concilij illius sententia. Qui ob vitæ periculum à Sacerdotibus absoluuntur, nondum completa pœnitentiæ publicæ actione, ij, si superuixerint, redeant ad ordinem pœnitentium, & cum illis manus impositionem suis temporibus percipiant, & nisi id fecerint, non se existiment absolutos à vinculo excommunicationis, vel à pœna temporali, quæ illis præscripta à Sacerdotibus fuerat. Nam quod à culpa absoluti fuerint, dubitari non potest, cum Viaticum Eucharistiæ perceperunt, quod Ecclesia nunquam tribuit, nisi ijs, quos à culpa lethali liberos credit.* Hæc Bellarminus.

Quare duo requirebantur ad legitimam pœnitentiam, scilicet explere tempus constitutum ad pœnitentiam agendam, & hoc docent Garcias, & Vinnius, & vlterius alia illa, quibus pœnitentes diù verum animi dolorem testarentur. Hæc autem præstari non poterant à pœnitente morte imminente: nàm etsi verus, & sincerus dolor in eo esset, & ab eo ostenderetur, quia tamen tunc, non tam longo tempore, vti præscriptum erat, id ostendere poterat, cum immineret mors, vndè ad legitimam pœnitentiam deficiebat tempus præstitum, & diutinus dolor, ac fletus. Ideoque decernitur, vt si pœnitens ille conualesceret, ostensis diutinis illis, necessarijs pœnitentiæ fructibus, legitimam Communionem cum

cum reconciliatoria manus impositione perciperet. Quapropter legitima Communio ab eo pœnitente percipienda, si reualesceret, supponebat, communionem illi in eo breui tempore, quo mors imminebat illegitimam, ex defectu prædictarum conditionum, quæ ob temporis angustias præstari non poterant,& Communionis nomine in eo casu concessæ, intelligenda est Eucharistia, & communicatio cum fidelibus, non verò absolutio Sacramentalis. Nil ergò ex his Canonibus habetur, quod indicet dubitatum fuisse de efficacia absolutionis Sacramentalis pœnitentibus illis in periculo mortis impensæ.

Ex his pariter soluuntur, quæ obijcit P.Natalis ex Can. 3. Concilij Epaunensis. Nam in eo habetur. *Ne vllus sine remedio, aut spe ab Ecclesia repellatur, neue vlli, si aut pœnituerit, aut se correxerit, ad veniam redeundi, aditus obstruatur; sed si cui forsitan discrimen mortis immineat, damnationis constituta tempora relaxentur. Quod si ægrotum accepto Viatico reualescere fortasse contingat, statuti temporis spatia, obseruare conuenit.*

Nam neque in his habetur, quod suspicio, aut dubitatio intercesserit de sincera conuersione pœnitentis, aut de absolutionis ei impensæ efficacia, sed solùm decernitur, quod si ægrotus ille, qui viaticum accepit reualuerit, statuti temporis spatia obseruet, id est, prosequatur cursum pœnitentiarum, quas omnes in statu pœnitentiæ manentes subibant, post quarum expletionem communicationi perfectæ cum cœteris fidelibus reddebantur.

Sed admittamus, dubitari posse de sinceritate conuersionis illorum, qui post totam vitam in peccatis peractam, veniam, & pœnitentiam in extremo exposcunt. At hoc non probat, quod Ecclesia pœnitentibus illis absolutionem aliquando negauerit, aut negare debuerit, & absolutionis concessionem, esse debiti rigoris relaxationem. Nam quamuis dubitari possit de sinceritate conuersionis illorum, qui post totam vitam in peccatis peractam, in extremo dumtaxat vitæ veniam exposcunt; quia tamen, nec de illorum indispositione constat, & putari possit, quod huiusmodi pœnitentes, verè & ex corde doleant, vti verè, & ex corde dolere possunt, Ecclesia non debet eis absolutionem Sacramentalem negare, cum non constet, eos verè indispositos esse, nec enim in eo casu timeri potest recidiuitas, cum pœnitentes illi sint morituri. Vndè absolutionis denegatio, non esset rectæ disciplinæ obseruatio, ac proindè absolutionis concessio, non est debiti rigoris relaxatio. Id autem ostenditur ex illismet S. Augustini authoritatibus, quæ à præfatis Authoribus opponuntur.

Prima enim est ex *ser.* 57. vbi Sanctus Doctor, sic loquitur. *Parum est peccatorem pœnitere, nisi pœnitentiam peregerit. Ad emendanda enim crimina, vox pœnitentis sola non sufficit. Nam in satisfactione ingentium peccatorum non verba tantùm, sed opera quæruntur. Datur quidem etiam in extremis pœnitentia, quia non potest denegari, sed authores tamen esse non possumus, quod qui sic perierit, mereatur absolui. Quomodò enim agit pœnitentiam*

tiam lapsus? Quomodò agit pœnitentiam in extremis vitæ finibus constitutus? Quomodò pœnitentiam agere possit, qui nulla iam pro se opera satisfactoria operari potest? Et ideò pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma est, Pœnitentia, quæ à moriente tantùm petitur, timeo ne ipsa moriatur.

Secunda quam ex Augustino obijciunt, est ex homilia 41. vbi sic ait. *Qui egerit veraciter pœnitentiam, & solutus fuerit à ligamento, quo erat obstrictus, & à Christi corpore separatus, & benè post pœnitentiam vixerit, sicut ante pœnitentiam viuere debuit, post reconciliationem, quandocumque defunctus fuerit, ad Deum vadit, ad requiem vadit, Regno Dei non priuabitur, à populo Diaboli separabitur; Si quis autem positus in vltima necessitate ægritudinis suæ, voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit: fateor vobis, non illi negamus, quod petit, sed non præsumimus, quia benè hinc exit. Non præsumo, non vos fallo, non præsumo. Fidelis benè viuens, securus hinc exit. Agens pœnitentiam, & reconciliatus, cum sanus est, & posteà benè viuens, securus hinc exit, ego non sum securus. Vndè securus sum, securus sum, & do securitatem: Vndè non sum securus, pœnitentiam dare possum, securitatem dare non possum. Numquid dico, damnabitur, sed nec dico liberabitur. Vis ergò à dubio liberari, age pœnitentiam, dum sanus es, & si sic agis, dico tibi, quia securus es, quia pœnitentiam egisti, eo tempore, quo peccare potuisti, si vis agere pœnitentiam, quando iam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa.* Hæc Augustinus.

Authoritates tamen istæ retorquendæ sunt contra opponentes. Non enim in eis habetur, quod Pœnitentia, seù Sacramentalis absolutio deneganda sit peccatoribus in extremo dumtaxat vitæ illā petentibus, sed quod eis concedenda sit, & si de illorum salute post concessam eis pœnitentiam non adsit securitas. Nam in primo loco ex *serm.* 57. de tempore sic habetur. *Datur quidem etiam in extremis pœnitentia, quia non potest denegari, sed Authores tamen esse non possumus, quod qui sic petierit, mereatur absolui.* Igitur Augustinus affirmat, Pœnitentiam in extremis positis non posse denegari. Si ergò Augustinus docet, pœnitentiam in extremis eam petentibus non posse denegari, dici non potest, pœnitentiam in extremis eam petentibus fuisse aliquando ab Ecclesia denegatam; quod enim non potest denegari, nefas est putare, ab Ecclesia fuisse aliquando denegatum. Solùm addit Augustinus, *sed Authores esse non possumus, quod qui sic petierit mereatur absolui.* Vbi non dicit, quod in extremis pœnitentibus absolutio sit deneganda, sed quod affirmare non possumus, quod qui sic petierit, mereatur absolui, id est dispositus sit, & habeat omnia requisita ad recipiendum absolutionem. Certum est autem non esse denegandam absolutionem peccatori in extremo vitæ danti signa pœnitentiæ, etsi non possumus certò affirmare, quod ex corde doleat; nam nec certò possumus negare, quod ex corde doleat, sed non propterea certò censere possumus, quod ille non sit dispositus, potest enim dispositus esse, & id credere possumus, si id de se ipso ille testetur. Et

Et idem dicendum ad alium Augustini locum ex homilia 41. nam etiam ibi non dicit, negandam esse pœnitentiam, sed concedendam dicit, pœnitentiam, & absolutionem, ei, qui positus in vltima necessitate ægritudinis suæ, eam voluerit accipere. Sic enim ait S. Doctor; *Si quis autem positus in vltima necessitate ægritudinis suæ voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit, non illi negamus, quod petit, sed non præsumimus, quia benè hinc exit*. Concedit igitur Augustinus, non negat pœnitentiam, & reconciliationem peccatoribus in extremo vitæ pœnitentibus, & si non præsumatur, quod benè de hac vita exeant.

At quoniam ad Augustinum prouocant, audiatur Augustinus *de Eccles. Dogm. cap.* 80. vbi contra Nouatianos hæc habet: *Pœnitentia aboleri peccata indubitanter credimus, etiamsi in vltimò vitæ spiritu admissorum pœniteat, & publica lamentatione peccata prodantur, quia propositum Dei, quo decreuit saluare, quod perierat, stat immobile, & ideò, quia voluntas eius non mutatur sine emendatione vitæ, si tempus conceditur, sine supplici confessione, si continuò vita excedittur, venia peccatorum fideliter præsumatur ab illo, qui non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur à perditione pœnitendo, & saluatus miseratione Diuina viuat, si quis aliter de iustissima Dei pietate sentit non Christianus, sed Nouatianus est*. Hæc Augustinus, in quibus expresè asserit etiam peccatores in extremo dumtaxat vitæ pœnitentes veniam, & salutem, consequi posse, etiamsi ob temporis angustias premente morbo, & morte imminente patratorum criminum confessionem edere non possint. Vndè multò magis censet eosdem peccatores veniam, & salutem consequi posse, si permittente tempore admissorum, criminum confessionem peragant, ac proindè censet, eos absoluendos esse. Nusquam ergò Augustinus asserit peccatores, etsi grauiorum criminum reos, vel in extremo vitæ dumtaxat pœnitentes absoluendos non esse. Quin censere illos non esse absoluendos Nouatianum esse dicit. Affert autem loco citato Augustinus ea, quæ ex parte peccatoris requiruntur, & sufficiunt, vt veniā à Deo obtineat, & admissa peccata aboleātur, & ea dicit esse pœnitentiam, qua aboleri peccata indubitanter credit, etiamsi in vltimo vitæ spiritu admissorum pœniteat, & emendationem vitæ, si tempus conceditur, sine supplici confessione, quæ non possit peragi, si continuò vita excedatur. Certum est autem, quod quando pœnitens in extremo mortis constitutus potest peccatorum suorum confessionem peragere, ad eam peragendam teneatur, idque non negat Augustinus, cum verò peccator in extremo vitæ constitutus ob temporis angustias non potest confessionem peragere, tenetur ad actum Contritionis cum voto Confessionis.

Sanctus etiam Ambrosius in Oratione funebri Valentin. ait, in fine, pœnitentiam agi posse; & veram esse posse pœnitentiam, his verbis. *Beatus planè, qui vel in senectute correxit errorem, Beatus, qui vel sub ictu mor-*

tis animam conuertit à vitijs. Beati etiam, quorum tecta sunt peccata, quia scriptum est, desine à malo, & fac bonum, & habita in sæculum sæculi; Quicumque ergò desierit à peccatis, & fuerit ad meliora in quacumque conuersus ætate habet superiorum indulgentiam peccatorum, quæ fuerit, vel pænitendi confessus affectu, vel corrigendi auersatus ingenio, sed huic cum plurimis veniæ Societas emerendæ. Plurimi enim sunt, qui se à peccatis, & lubrico iuuentutis in senectute reuocare potuerunt, rarus autem, qui in iuuentute graue iugum seria sobrietate pensauerit.) Quem igitur Authores illi depositum, & desperatum ab Ecclesia pronunciant, Ambrosius Beatum prædicat, & non vnum, aut alterum, sed plurimos in fine vitæ veniam promeritos, quia peccata confessi sunt affectu pœnitendi nu nerat. l

Sed & S.Thomas in 4. *sent. dist.* 20. *art.* 1. *quæstiunc.* 1. quæstionem mouet. *Vtrum aliquis in extremo vitæ suæ per pænitentiam consequi possit veniam peccatorum*; & sic respondet. *Dicendum ad primam quæstionem, quod Deus, qui dat omnibus abundanter, nulli gratiam denegat, qui quicquid in se est facit, vt se ad gratiam præparet. Hæc autem præparatio fit per motum liberi arbitrij; Vndè quamdiù manet homini vsus liberi arbitrij in hac vita, in qua nondum est confirmatum ad malum, potest se præparare ad gratiam de peccatis dolendo, & gratiam remissionis peccatorum consequendam.*

Respondet autem, & ipse ad authoritatem Augustini superiùs inductam ex homilia 41. quam, & Magister sententiarum affert in textu, & sic ait *(Augustinus in verbis illis ostendit; quod pænitentia, quam aliquis in fine vitæ agit, non est certum signum salutis, non quod non possit esse etiam tunc efficax ad salutem, quod incertum est, quando aliquis de peccato, quod facere iam non potest, pænitet, vtrum voluntatem peccandi amiserit, quod magis manifestum est de illo, qui peccare adhuc potest, si pæniteat, quod voluntatem mutauit: tamen etiam quando aliquis non potest vltra peccare, potest voluntatem mutare, vt nolit, quod priùs voluit, etiamsi posset.*

Soluitur obiectio ex authoritate Sancti Cypriani petita.

AFferunt pro se Aduersarij, & authoritatem S. Cypriani in Epistola ad Antonianum, vbi Sanctus hæc habet. *Idcirco frater charissime pænitentiam non agentes, nec dolorem delictorum suorum toto corde, & manifesta lamentationis suæ professione testantes prohibendos omninò censuimus à spe communicationis, & pacis si in infirmitate, atque in periculo cœperint deprecari, quia rogare illos non delicti pænitentia, sed mortis vrgentis admonitio compellit, nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitauit esse moriturum.*

Ex his conuincere putant Authores præfati ex sententia S. Cypriani denegatam fuisse absolutionem Sacramentalem ijs, qui eam in extremo vitæ dumtaxat postulassent. Sed falluntur: nam quamuis S. Cyprianus in ea Epistola totus sit in impugnanda hæresi Nouatiani, qui nec absolutio-

nem Sacramentalem lapsis concedendam, nec eos in Societatem, & communicationem cum reliquis fidelibus admittendos dicebat, tamen in verbis laudatis S. Cyprianus non loquitur de absolutione Sacramentali, hæc enim lapsis illis, etsi in extremo dumtaxat vitæ pœnitentibus, nec dolorem delictorum suorum toto corde, & manifesta lamentationis suæ professione testantibus negari non debuit, ne iacturæ salutis æternæ periculo exponerentur, nam licet non appareret, eos ex toto corde dolere, non tamen apparebat, eos non ex toto corde dolere, sed poterant ex toto corde interius dolere, quamuis id exterius non appareret; Loquitur ergò S. Cyprianus de Sacra Eucharistia, & de communicatione, seu de iure communicandi cum cœteris fidelibus, quod aliàs fidelibus pœnitentibus completa pœnitentia concedebatur; Vndè ait, illos prohibendos censuisse à spe communicationis, & pacis; Certum est autem nomine communicationis, & pacis significari non posse absolutionem Sacramentalem; hæc enim non dicitur communicatio, nec pax, Vndè per hoc præcluditur Aduersarijs omnis via ad dicendum, quod ibi sermo sit de absolutione Sacramentali, nam S. Cyprianus non vtitur voce Communionis, quæ iuxtà opinionem illorum Authorum exprimere potest absolutionem Sacramentalem, quod tamen supra exclusimus; Sed vtitur voce Communicationis, per quam significari nequit absolutio. Igitur S. Cyprianus hoc pacto puniendos censuit, illos qui in extremo dumtaxat vitæ ad Ecclesiam recurrebant, vt videlicet eis non concederetur ante mortem pax ad communicandum cum cæteris fidelibus, quod eis solatium fuisset, nec pariter concederetur Eucharistia. Nam quod S. Cyprianus censeat, adhuc in morte dumtaxat pœnitentibus veniam concedendam esse, certum est, & habemus de hoc egregium eius testimonium in sermone de Cœna Domini; nam ibi sic ait. *In eodem articulo temporis, cum iam anima festinet ad exitum, & egrediens ad labia expirantis emerserit, pœnitentiam clementissimi Dei benignitas non aspernatur. Nec serò est quod verum, nec irremissibile quod voluntarium: Et quæcumque necessitas cogat ad pœnitudinem, nec quantitas criminis, nec breuitas temporis, nec horæ extremitas, nec vitæ enormitas (Si vera contritio, si pura fuerit voluptatum mutatio) excludit à venia, sed in amplitudine sinus sui materna charitas prodigos suscipit reuertentes, & velit, nolit Nouatianus Hæreticus, omni tempore Dei gratia recipit pœnitentes. Ipse Dominus noster derelictorum personam gerens in cruce, se queritur derelictum, & ne desperarent etiam in vltimis constituti, festinans in adiutorium illicò adest, & re in arcto posita non differt beneficium, sed repente indulgentiæ celers documentum eisdem statuit, & exemplum latroni inquiens; Hodiè mecum eris in Paradiso. Latrocinium damnationem meruerat, & supplicium, sed cor contritum pœnam mutauit in martyrium, & sanguinem in Baptismum. In momento impietas religionem, crudelitas induit pietatem, & statim consummatus, Ciuis Sanctorum, & Domesticus Dei, præmissus est in regnum: reconciliationis humanæ priuile-*

uilegium secum ferens ad superos, quod Deo Patri tantæ legationis fungens honore in se ipso scripturæ huius experimentum continens, libero, & securo aditu penetrans præsentauit.

Dicimus autem, Communicationis, & pacis nomine intelligi non posse absolutionem Sacramentalem, nam admittimus, vt diximus supra, pacis nomine intelligi posse absolutionem Ecclesiasticam, & pro foro externo; Sed hoc tantùm probat, Sanctum Cyprianum in verbis illis denegandam velle lapsis in extremo dumtaxat vitæ veniam flagitantibus absolutionem Ecclesiasticam, & pro foro externo, non verò probat, eisdem negandam velle absolutionem Sacramentalem. Et quamuis, vt supra diximus, Cum S. Cyprianus, vt saluti Lapsorum in exitu consuleretur, vult eis concedendam esse absolutionem Ecclesiasticam, multò magis censendum est, eum velle, vt eis concedatur absolutio Sacramentalis, nam sine illa eorum salus periclitaretur, non enim ad salutem sufficeret absolutio illa Ecclesiastica, & pro foro externo, non tamen dici potest, quod cum Cyprianus vult lapsis in extremo dumtaxat vitæ veniam flagitantibus, absolutionem Ecclesiasticam negandam esse, velit etiam negandam esse absolutionem Sacramentalem; Ecclesiastica enim absolutio denegari potuit, sine periculo salutis illorum, ad coercendos alios à lapsu. Absolutio verò Sacramentalis, absque periculo iacturæ salutis æternæ negari non potuit.

Obiectio ex Concilio Illiberitano, & eius solutio.

Confutati à nobis Authores, vt probent, Innocentium I. cum in Epistola ad Exuperium ait, priorem Ecclesiæ consuetudinem tenuisse, vt lapsis in extremo dumtaxat vitæ veniam petentibus, concederetur pœnitentia, & negaretur Communio, negatæ Communionis nomine Pœnitentiæ Sacramentum, seù absolutionem Sacramentalem intellexisse, inquiunt, Innocentium in laudatis verbis, ad tempus Illiberitani Concilij allusisse. Quod in eo Concilio per plures Canones habeatur, aliquorum grauiorum criminum reis, nec in fine concedendam esse Communionem. Nam *Can.* 1. de his, qui post Baptismum Idolis sacrificabant, dicitur. *Placuit, vt quicumque post fidem Baptismi salutaris, adulta ætate ad templum Idoli idolatraturus accesserit, & fecerit, quod est crimen capitale, nec in finem eum ad Communionem suscipere.* Et *Can.* 2. *de Sacerdotibus gentium*, qui post Baptismum immolauerant, dicitur. *Flamines, qui post fidem lauacri, & regenerationis sacrificauerint, eo quod geminauerint scelera, accedente homicidio, vel triplicauerint facinus cohærente mœchia, placuit eos nec in fine accipere communionem.*

Idem *Can.* 3. statuitur de ijsdem, si Idolis sacrum munus dederint. Idem *Can.* 6. de eo, qui per malitiam hominem interfecerit. Idem in alijs criminibus decernitur *Can.* 8. 12. 13. 17. 18. 63. 64. 65. 70. 71. 73. & 75. Certum est autem, aiunt Authores præfati, in his Canonibus, Commu-

nionis in fine denegatæ nomine, Pœnitentiæ Sacramentum, seù Sacramentalem absolutionem intelligi, ac proindè Innocentium quoque dicentem, priorem consuetudinem tenuisse, vt lapsis, seù grauiorum criminum reis in extremo vitæ veniam flagitantibus communio negaretur, cum ad Illiberitani Concilij tempus alludat, Communionis denegatæ nomine Sacramentum Pœnitentiæ, seù Sacramentalem absolutionem intellexisse.

Difficultas hæc soluenda non est uxta opinionem, quam de Concilio Illiberitano tenuit aliquando Cardinalis Baronius, quam expressit *Tom. 1.* Annalium Ecclesiasticorum ad annum Christi Domini 57. vbi ait *Concilium Illiberitanum in multis esse irritum, pleraque in eo esse, quæ sinceris Ecclesiæ dogmatibus aduersari videantur, inter quæ*, subdit, *est illud, quod eis, qui capitalia quædam crimina perpetrassent, nec in fine Communio concederetur. Id enim sapere videtur hæresim Nouatianorum. Quare propter hoc, & aliud de Sacris Imaginibus in parietibus Ecclesiæ non pingendis ab eodē Concilio statutum* concludit, quod in his Concilium Illiberitanum, nullam obtinuerit firmitatem. Additque Pacianum, & ipsum Hispanum patria Barchinonensem, qui eo vixit sæculo, & aduersus Nouatianos, suis Commentarijs eruditissimis de his plura disserit, nullam prorsus Illiberitani Concilij mentionem habuisse. Quin, & Canonum antiquissimos Collectores Ferdinandum Diaconum, Dionysium cognomento exiguum, & Cresconium, qui egregiam nauauit operam, vt omnes tàm Græcos, quàm Latinos Canones colligeret, Concilij Illiberitani Canonum, nec nomine tenus, meminisse. Idem affirmat Cardinalis Bellarminus in *controu. de Imaginibus libr. 2. cap. 9.* inquiens, quod Concilium Illiberitanum XIX. Episcoporum, Prouinciale fuerit, & minimè confirmatum, vltra errorem, in decreto de Imaginibus in Ecclesijs non pingendis, in alijs etiam decretis videtur errasse, præsertim cum in pluribus casibus, nec in articulo quidem mortis velit absolui pœnitentem.

Iuxtà opinionem hanc, soluenda non est, vt dicebamus, præsens difficultas; nam opinionem istam de Illiberitano Concilio falsam omninò esse, & Illiberitanum Concilium verè Illiberis habitum fuisse, & in suis decretis rectè processisse certum est, vt ex Authoribus infrà laudandis constabit. Sed & Baronius ipse *tom. 2. Annalium*, ad Annum 305. retractauit, quæ *tom. 1.* de Illiberitano Concilio priùs dixerat, fateturque, se de Concilio isto paulò liberius loquutum fuisse. Idemque Concilium quoad decretum de Communione lapsis in extremo vitæ deneganda, ex Innocentij Pontificis ad Exuperium epistola, eam fuisse priorem Ecclesiæ consuetudinem testantis, ab errore vindicari ait; ita vt nemò Illiberitanum Concilium accusare præsumat. Quia tamen Baronius, & Bellarminus Communionis lapsis in extremo vitæ denegatæ nomine, intelligendam esse supponunt absolutionem Sacramentalem, tàm apud Concilium Illiberitanum, quàm apud Innocentium in epistola ad Exuperium; vt veritas elucescat,

& in-

& intelligentia hæc vti spuria, & omninò absurda excludatur, obiectio proposita soluenda erit ex his, quæ tres Authores eximij in eadem re afferunt. Hi sunt Basilius Poncius Theologus celebris Augustinianus Parte prima variarum Resolutionum Quæstione secunda, Ferdinandus de Mendoza in vindicijs Concilij Illiberitani *lib. 2. cap. 6.* Ioannes Filesacus in Commentario de Sacra Episcoporum authoritate, seù ad *tit. de offic. Iudic. Ord. cap.* 11. §. 3.

Libet autem horum Authorum præsertim verò Basilij verba hic afferre, nam veritatem apprimè attingunt, ac difficultatem egregiè soluunt.

Igitur Basilius *loco cit.* sic ait (*In eo ergo Concilio* (*Illiberitano*) *quod nonnulli Viri Catholici, minus, quàm par erat, considerate loquentes, vt Hæreticum reiecerunt, cum tamen eius authoritatem suscipere deberent: nonnulla præcipiuntur illis Ecclesiæ temporibus iustissimè statuta, quæ nunc rebus aliud exigentibus, à Christianæ Reipublicæ moribus eliminata sunt. Multis Canonibus statuit, etiam in fine Communionem esse denegandam. Can. 1. Placuit, qui post fidem Baptismi salutaris, adulta ætate templum idolatraturus accesserit, & fecerit quod est crimen principale, quia est summum scelus, placuit nec in fine eum accipere communionem. Eam repetit pænam Can. 2. 3. 6. 7. 8. 10. 12. 13. & alijs multis, quos referre non vacat; Scio existimasse quosdam* (*hoc est enim contra Concilium istud vnum accusationum caput*) *Canones istos fauere Nouatianorum errori pænitentiam nonnullis propter priora scelera deneganti.: Audio sanè accusationem, sed quas vires habeat, non agnosco. Fateor, velle Concilium, vt nec in fine detur Communio: Vt verò non absoluantur pænitentes, etiam in extremæ necessitatis articulo velle Concilium, non video, neque olfacio quidem. Nam cum Communionis nomine, & pænitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta possint intelligi, immò hoc intelligatur frequentius, & in eo sensu sana sit huius Concilij mens, atque sententia: cur in peiorem sensum interpretabimur? præsertim cum nullibi in isto Concilio pænitentia denegetur: Nam Can. 22. Catholicis in hæresim transeuntibus, si reuertantur pænitentiam statuit non esse denegandam, contra antiquum errorem Nouatiani, qui vel impietate, vel crudelitate singulari, semel lapsis, & ad Ecclesiam iterum lachrymis, fletu, eiulatu, gemitu, & ingenti dolore pulsantibus, Diuinæ bonitatis, & pietatis paternæ, atque subsidia volebat intercludi, Quid? Idem Concilium suam nobis mentem explicauit; ne vocis multiplici significatione fallamur. Nam Can. 47. appellat Communionem pacis, siuè panis; Et Can. 76. Communionem Dominicam, vt iam de Eucharistia Concilium loqui nullus Catholicus deinceps possit dubitare. At Baronius. Iniustum est, inquit, perpetua Communione priuare pænitentes, sed hoc telum facilè vitabimus, cum ipse Baronius tom. 2. Annalium Ecclesiasticorum priorem de hac re sententiam Augustini exemplo retractauerit, & huius pænæ seueritatem priscis Ecclesiæ moribus consentaneam agnouerit. Id enim ab Vniuersali Ecclesia persecutionum tempore diù obseruatum fuisse docet Innocentius I. Epist. 3. decret. cap. 2.*

(*Ne*

(Ne inquit, facilitas reconciliationis, & Communionis homines à lapsu non deterreret (Vndè Damasus in quodam decreto falsos Clericorum accusatores etiam in fine à communione remouit . Eademque ratione Siricius Papa in Epist. ad Hincmarum Tarraconensem Episcopum cap. 3. Apostatis à fide in extrema necessitate negat communionem , & solum peracta pænitentia absolutionem, & reconciliationem concedit . Et Concilium Coloniense sub Carolo III. Can. 6. renouauit Canonem huius Concilij 13. in quo negatur Communio in extremis . Adrianus in suis decretis Can. 60. in sui defensionem aduocat Canonem 75. huius Concilij, in quo falsis accusatoribus etiam in extremi necessitate constitutis Communio prorsus denegatur . In Concilio quoque Sardicensi, quod generale fuit, cuique præfuit Osius Cordubensis, qui huic Illiberitano interfuerat Can. 2. prolata sententia in Episcopos, qui simulatis litteris, quibus in aliam Ecclesiam vocarentur, Sedem mutarent, vt tandem in exitu laica Communione priuarentur, adiecit (Si Vobis omnibus placet, Statuite; Et Synodus respondit, Placet) Eamdem pœnam, vel medicina potius sanxit Concilium Moguntinum sub Amulpho, & aliud Moguntinum sub Rabano Mauro, & ipse Rabanus Maurus Archiepiscopus in suo pœnitentium libro cap. 4. Eamdem Apostatis pœnam imposuit Concilium Arelatense I. Canone 23. & Suessionense apud Sanctum Medardum tempore Regis Caroli, renouans Canonem 75. huius Concilij . In Hispania autem perpetuam hanc Sacræ Communionis priuationem multò post adhuc ob leuiora delicta in vsu fuisse constat ex Concilio Illerdensi, ad cuius finem refert Laurentius Surius ex quinque vetustis Codicibus (Episcopi, Presbyteri, Diaconi relicta, si moriturum acceperint, in fine non communicet) Concilium Toletanum II. Can. II. (Iam verò, ait quicumque de fidelium, siuè infidelium numero Corpus Domini absque ineuitabili infirmitate proiecerit, si fidelis est, perpetua Communione priuetur) Imponitur quoque eadem pœna in Concilio Toletano 16. Can. 3. Et eamdem pœnam imposuit antea Concilium Cæsaraugustanum I. Can. 3. & 4. Itaque perpetua Sacræ Communionis priuatio ab hoc primùm Concilio profecta, repetita paulò post Sardicensi, Coloniensi, Vvormaciensi, Moguntino, Suessionensi, Cæsaraugustano, Illerdensi, Toletanis, ac tandem à Pontificibus Adriano, Innocentio, atque Siricio, & Damaso confirmata est; Quod genus seueritatis antiquæ, ætas hæc nostra non retinuit solùm, sed addito multo maiore rigore auxit. Nam Indos ad fidem recens conuersos, etiam nullo crimine admisso, & viuos, & morientes à panis communione repellit. Idque adeò receptum esse testatur Iosephus Acosta libro sexto de procuranda Indorum salute, vt si contra fieri contingeret, non leue scandalum omnes iudicarent. Quod quamuis Concilio Limensi constitut. 58. reuocatum sit, attamen multorum anteà annorum decursu inueteratus Ecclesiarum Indicarum mos, qua diximus seueritate retinuit. Conueniens itaque fuit priscis illis Ecclesiæ temporibus huius pœnæ seueræ nimis constitutio. Eius tamen rigorem procedente paulatim tempore, Vires accipiente Ecclesia, Fide propagata, in Christicolarum animis firmissimos

mos

mos [illegible] nte radices Catholicorum moribus cum vitæ seueritatem, & constrictionem non ferentibus, & vsus, & indulgentissimi Patres curarunt emollire, syncere namque pœnitentibus non esse denegandum viæ Viaticum, etiam non peracta pœnitentia si mortis periculum superuenerit, statuit Ancyritana Synodus Canone sexto, Nicæna prima Canone duodecimo, Aurelianensis secunda Canone duodecimo in hæc verba. (De his, qui in pœnitentia positi vita excesserunt, placuit nullum Communione vacuum debere dimitti.) Hactenus Basilius.

Ferdinandus de Mendoza *loc. cit.* sic loquitur. *Præstat manuscriptorum lectio fine præpositione. Nec in fine eum Communionem suscipere; Hoc vno inter alia seueritatis exemplo permotus aliquando Cesar Baronius de authoritate huius Concilij nonnihil voluit detrahere existimans hæresim Nouatiani sapere in extremo constitutis Eucharistiæ Sacramentum denegare, cum Christus promiserit peccatori, quacumque hora ingemuerit exaudiendum. Hoc ipsum Concilio imposuerunt alij, &c. Ecclesia igitur Hispanica, S. Romanæ auctoritate suffulta, & Diuini Numinis gratia (vt verisimile est) illustrata, nunquam despexit lapsorum salutem, non despexit medicinam morientium, nec resipiscentibus adhuc in vita aditum interclusit ad veniam: cum lapsos viuentes Communione sacra, & Ecclesiastica post tempus morientes æterna fœlicitate, & frui, & lætari, pietate materna, materna benignitate, & aucta teneritudine semper, & voluerit, & optauit, & latis multis sanctionibus ostenderit, sed cum his mollire quorumdam impiorum duritiem nequisset, grauissima, & Censoris, & Iudicis assumpta seueritate, inuisa quodammodo ea, vel perfringere aliquando curauit. & efficere tandem, vt quos instituta Maiorum per Sanctorum Patrum exempla, quos spontanea fidei professio, quos dulce Christi iugum intra Ecclesiam continere non potuit contineant tandem grauissimæ Petri Claues, & amplius Pauli gladius, acriores in terra, cælestis, & Diuinæ Iustitiæ vindices; quorum vel sola auditione à tam nefario scelere, vel impijssimi possent deterreri. Proponat enim non temporalem, aut certis annorum terminis circumscriptam, sed perpetuam Sacræ Communionis interdictionem Apostatis à Fide. Quod sane supplicium in primitiua Ecclesiæ immunabilis non vtilissimum modo, sed prope necessarium ad cohibendam peccatorum licentiam est habitum, cum vt ipsi diuturnitudine Ecclesiæ confisi, à recto Religionis tramite longius aberrare existimescerent, tum vt aliorum audacia, qui ab Orthodoxa Fide vellent discedere, horum exemplo, & supplicij grauitate reprimerentur.* Ad hæc autem affert Innocentium in Epistola ad Exuperium, Adrianum, & alia Concilia à Basilio allata, & mox subdit. *In Hispania* autem perpetuam hanc Sacræ Communionis priuationem multò post in Ecclesiæ vsu fuisse ob leuiora adhuc delicta ex Concilio Illerdensi constat. *Episcopi (ait) Presbyteri, Diaconi relicta, si mortiturum acceperit, in fine non communicet*; & ad idem affert Concilium Toletanum, Cæsaraugustanum, Sardicense, Coloniense, Moguntinum, Vvormatiense, Suesionense, Cæsaraugustanum, Illerdense, & Toletanum; & eadem etiam affert, quæ de

de negata Indis Eucharistia affert Meloza, & addit. *Hodie autem antiquæ huius seueritatis vestigium retinet grauissimus, & sanctus tuendæ aduersus hereses religionis noster Senatus: relapsis in hæresim, etsi pœnitentibus, in exitu denegat Communionem; absolutionem verò Sacramentalem, nec his, nec reliquis ob grauissima crimina negarunt vnquam Hispani Episcopi: Eucharistiæ enim tantùm Communionem ad retinendos homines in religione, & officio denegant, Communionis nomine Eucharistiam intelligentes, &c.*

Filesacus verò hæc habet. *Vetus Ecclesia seuerior multò, vt quæ nonnullis, etiam in extremo illo vitæ actu indulgentiam quidem concederet, at Sacrum Viaticum, seu Corpus Christi, omnis indulgentiæ, & misericordiæ pignus, denegaret. Concilium Eliberitanum c. 1. 2. 3. 6. & alijs, vetat Communionem Sacram dari Christianis quibusdam ob enormia quædam delicta. Concilium Sardicense cap. 2. Episcopo qui sedem per ambitionem mutauerit, Communio et iam in fine negatur. Non multis post annis de seueritate illa plurimùm remisit Ecclesia, ac de rigida illa obseruatione antiquæ Ecclesiæ sic differit Innocentius I. P.P. Epistola 3. ad Exuperium Tolosanum Episcopum cap. 2. vbi quod de vno profert; locum etiam in similibus habere certum est. Cum, inquit, illis temporibus crebra persecutiones essent, ne Communionis concessa facilitas, homines de reconciliatione securos non reuocaret à lapsu negata meritò Communio est, concessa pœnitentia, ne totum penitus negaretur, & duriorem remissionem faceret temporis ratio, sed postquam Dominus Noster pacem Ecclesijs suis reddidit, iam depulso terrore, Communionem dari abeuntibus placuit, & propter Domini misericordiam, quasi Viaticum profecturis, ne Nouatiani haeretici negantis veniam, asperitatem, & duritiem subsequi videamur.* Hactenus Filesacus.

Ex his ergo habetur, Concilium Illiberitanum, Communionis dictorum criminum reis in fine denegatæ nomine, non intellexisse absolutionem Sacramentalem, vt præfati recentiores Authores comminiscuntur, sed eo nomine intellexisse ipsam Eucharistiam, eiusque perceptionem, perspicuum relinquitur.

Id autem ex eo etiam conuinci addimus, quod pœna illa non concedendi ægrotis in fine vitæ Communionem in eisdem Canonibus decernitur pro reis etiam non adeo grauium culparum. Nam Can. 73. de Delatoribus dicitur (*Delator si quis extiterit fidelis, & per delationem eius aliquis fuerit proscriptus, vel interfectus, placuit eum nec in fine accipere Communionem*) Et Can. 11. idem statuitur de mulieribus quæ lenocinium fecerunt. Idem statuitur Can. 14. de falsis testibus. Hæc enim crimina, & si grauia sint non tamen sunt grauissima. Putandum autem non est, quod in reos minorum criminum, vt pro lenocinio, aut delatione, propter quam aliquis tantùm proscriptus fuisset, aut pro falsitate, pœna grauissima, qualis fuisset priuatio Sacramentalis absolutionis in fine vitæ Concilium statuere voluerit. Igitur Communionis in fine vitæ denegatæ nomine intelligi non potest absolutio Sacramentalis.

Idem argumentum pro vera sententia fieri potest ex his, quæ habentur

tûr in aliquibus alijs Concilijs, vt etiam Basilius Pontius, obseruauit. Nam Canone primo Concilij Sardicensis celebrati sub Iulio Primo Papa de Episcopis, qui Ciuitatem mutauerint. Statuitur quod *si Episcopi de maiori Ciuitate ad minorem transierint, cum appareat auaritiæ ardore eos inflammari, & ambitioni seruire, & vt dominationem agant, huiusmodi pernicies sæuius, & austerius vindicetur*, & ideò statuitur, *vt nec laicam Communionem habeat, qui talis est*. Et in Canone secundo de eisdem Episcopis additur. *Etiamsi talis aliquis extiterit temerarius, vt fortassis talem excusationem afferens assereret, quod à populis literas acceperit, cum manifestum sit potuisse plures præmio, & mercede corrumpi eos, qui sinceram fidem non habent, vt clamarent in Ecclesia, & ipsum petere viderentur Episcopum: omnino has fraudes damnandas esse: ita vt nec laicam in fine Communionem talis accipiat*. Non potest autem putari, quod Concilium ob solum illum reatum, quod Episcopi Ciuitatem mutassent, etiamsi ex auaritia, aut ex ambitione, id egissent, Sacramento Pœnitentiæ, & absolutione Sacramentali, eos in fine vitæ priuare voluerit, nam neque id crimen est de grauioribus. Iuxta opinionem autem recentiorum illorum Authorum, in quos scribimus hac pœna mulctati fuissent prędicti Episcopi, si Communionis in fine denegatæ nomine, intelligenda esset absolutio Sacramentalis.

Animaduertendum est autem, quod in vtroque laudato Canone Concilij Sardicensis decernitur, vt Episcopi, qui Ciuitatem mutassent, nec laicam Communionem in fine acciperent, vbi particula illa negatiua, *Nec*, implicatiua est cuiuscumq; alterius Communionis, ita vt sensus sit, Episcopos illos nullam Communionem debere accipere nec etiam minimam, quæ erat laica.

Condistinguebatur autem Communio laica à Communione clericali seu Ecclesiastica, sed harum nullam importasse absolutionem Sacramentalem affirmant Authores, qui de hac re scripserunt, Summorum Pontificum, & Conciliorum perpensis authoritatibus. Nam Baronius, Pamelius, & Durantius, Communionem laicam fuisse dicunt, quæ more laicorum, extra Cancellos, & septa Altaris accipiebatur: aut quod Laici sub altera tantùm specie communicarent. Hæc autem posterior opinio probatur etiam Bellarmino de Sacramento Eucharistiæ *lib*. 4. *cap*. 4. vbi ait. Communionem laicam fuisse, quæ sub sola specie panis Laicis concedebatur, & eadem dicebatur etiam peregrina in Concilio Agathensi Can. 2. & 5. ex eo fortasse, quod olim mitteretur Peregrinis aduentantibus in signum Communionis, & pacis. Vnde Communio Clericalis dicebatur, quæ sub vtraque specie concedebatur, & hæc solis Clericis, & Ecclesiasticis competebat. Communio autem laica, in pœnam grauis alicuius delicti olim dabatur Clericis, inquit Bellarminus, ablata ab eis Communione Clericali: Vnde Fœlix Papa III. in Epist. 1. c. 11. iubet ob delicta quædam Clericis non dari nisi in morte Communionem laicam, & Concilium Sardicense Can. 2. ne in morte quidem laicam Communio-

nem Episcopis, ob præfata delicta, dari vult,

Aduersus hanc expositionem plura obijcit Gabriel Albaspineus Episcopus Aurelianensis in suis obseruationibus Ecclesiasticis lib. 1. obseruat. 4. quæ tamen facile soluuntur ex his, quæ Bellarminus affert loc. cit. Ipse autem Albaspineus in fine eiusdem obseruationis, statuit Communionem laicam, nil aliud esse, quam ius communicandi cum cæteris fidelibus more laicorum, & laicum participem esse Societatis Christianorum, non vt Clericum. Subdit tamen, se non diffiteri, eum qui communicabat laicè, accepisse Eucharistiam more laicorum aut extra septa Altaris, aut sub vna aut sub vtraq; specie, prout vsus Ecclesiæ obtinebat, cum enim Communio Eucharistiæ præcipua esset pars Societatis Christianorum, oportuit, eum, qui esset inter laicos, eam sumpsisse more Laicorum, quando esset laicus; Quoniam verò Communio præter Eucharistiam multa alia complectebatur, asserit eum, qui in Societate Ecclesiæ communicabat vt laicus, multis etiam alijs rebus præterquam Eucharistiæ communicasse.

Quidquid autem horum dicatur aduersatur asserentibus absolutionem Sacramentalem grauiorum criminum reis in extremo vitæ pœnitentibus denegatam olim fuisse; nam in eo Authores præfati conueniunt, quod Communionis denegatæ nomine in Concilijs non intelligatur absolutio Sacramentalis, fuit ergo fundamentum asserentium, absolutionem Sacramentalem reis illis denegatam fuisse, eo quod Innocentius I. dicat Communionem denegatam fuisse; cum enim Innocentius, vt ipsi etiam Aduersarij volunt alludat ad tempus Cōcilij Illiberitani, in quo aliquorum criminum reis in extremo vitæ dicitur denegata Communio, & apud Concilium Illiberitanum Communionis denegatæ nomine non intelligatur absolutio Sacramentalis, nec Innocentium, cum dicit reis illis denegatam fuisse Communionem in extremo vitæ, Communionis nomine absolutionem Sacramentalem intellexisse, euidens est.

Sed peremptorium de hac re iudicium profertur à Concilio Tridentino antiquitatis arbitro, Veritatis Magistro, Traditionum certo Iudice, & iusto omnium Præceptore. En Concilij Tridentini pro hac re iudicium, & sententia, sessione quartadecima de Pœnitentia cap 7. *Verumtamen pie admodùm, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, vt nulla sit reseruatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes, quoslibet pænitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possint.* Igitur Concilium Tridentinum semper in Ecclesia Dei custoditum fuisse dicit, vt nulli criminum, aut censurarum casus reseruarentur in articulo mortis, ne peccator reseruatæ absolutionis occasione pereat; sed quilibet Sacerdos (dummodò non sit ab Ecclesia præcisus, vt diximus quæstione præcedenti) potest quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere; Igitur nec primis sæculis crimen aliquod fuit, à quo illius reus non absolueretur, ac proinde nullo vnquam tempore Ecclesia

veniam

veniam, & absolutionem vlli pœnitenti denegauit, & consequenter nec eam denegauit pœnitentibus in articulo mortis, supponitur enim peccatores illos, qui veniam in extremo vitæ postulassent, signa veri doloris, ac sufficientis dispositionis ostendisse; nam si hæc non ostendissent, eos fuisse indispositos certum est, ac proinde non debuisse absolui, sicut nec modò absoluendi sunt, qui ad Sacramentum Pœnitentiæ non dispositos se ostendunt.

De hac re videri potest etiam Ioannes Bagotius Societatis IESV, Theologus in opere *De Pœnitentia, lib. 2. dissert. 2.* vbi per plura capita ostendit, nunquam ab Ecclesia in extremo vitæ pœnitentibus absolutionem Sacramentalem denegatam fuisse.

QVAESTIO TERTIA.

Vtrum absolutio Sacramentalis Confitentibus ante, vel post peractam pœnitentiam Sacramentalem impendi debeat; Quiduè hac in re primis duodecim sæculis in Ecclesia Dei seruatum fuerit.

Errores, & sententiæ.

NON peracta pœnitentia Confitentes absolui non debere, dixit Petrus de Osma, vt habetur in Constitutione Sixti IV. *Licet ea*; Marcus Antonius de Dominis Archiepiscopus Spalatensis in Opere, quod inscripsit, de Republica Ecclesiastica *par. 2. lib. 1. cap. 17.* nullum Pœnitentiæ Sacramentum in Ecclesia admittit, sed solùm in ea dari dicit, pœnitentiæ publicæ iam impositæ relaxationem, quam ait ad Ecclesiæ claues pertinere. Et *nu. 46.* de pœnitentia, seù satisfactione, ait, *eam pœnitentiam fieri pro culpa potissimù, & non pro sola pœna; Satisfactionem autem esse ipsammet externam Ecclesiasticam pœnitentiam, ad quam reducitur peccator per Ecclesiam, dum per claues ligatur, & pœnitentiali excommunicationi subijcitur, vt satisfactio*, inquit, *semper necessariò præcedat absolutionem, & fiat in gratiam absolutionis obtinendæ, sicut ligamen Ecclesiasticum præcedit Ecclesiasticam solutionem.* Et ad hoc aliquos Sanctos Patres trahere conatur.

Et *num.* 57. vbi plures blasphemias in Ecclesiam, eiusque Sacramenta euomit, ait, *Ecclesiasticam pœnitentiam apud Papatum, eiusque Ministros transformatam esse, ac deformatam. Eamque deformationem in his consistere. Primùm, quod pœnitentiam faciamus Sacramentum. Secundum, quod pœnitentiam externam, præsertim, quoad confessionem auricularem omninò necessariam esse velimus, vel saltem in voto. Tertium, quòd satisfactionem præposterè absolutioni postponamus. Quartum, quòd absolutioni verbali nimiam tribuamus potestatem. Quintum demum, quòd tollamus penitus, & aboleamus veram pœnitentiam, & consequenter remissionem peccatorum per claues iam ampliùs non habeamus*. Et *num.* 80. ait, *quòd satisfactio pœnitentialis in Ecclesiastica pœnitentia externa præcedere debeat semper absolutionem, seù reconciliationem, exceptis moribundis.*

At verò Catholici aliqui recentiores, etsi non negent, ad valorem Sacramenti minimè requiri, vt absolutio Sacramentalis Confitenti post peractam satisfactionem impendatur, afferunt tamen, summoperè expedire, vt absolutio Sacramentalis non impendatur pœnitenti, nisi post peractam satisfactionem, vt nimirùm per hoc pœnitens magis probetur, eiusque vera conuersio deprehendatur, simulque ad verum, & sincerum de peccatis dolorem eliciat, & sic ad gratiam in Sacramento Pœnitentiæ per Sacramentalem absolutionem obtinendam ritè disponatur, & indè ad Sacram Communionem, velut ad peccatorum remissionis consummationem, & cumulum.

Ita planè Antonius Arnaldus in libro de frequenti Communione *par.* 2. *cap.* 8. nam plurimis Pontificum, Conciliorum, ac Sanctorum Patrum auctoritatibus ad hoc allatis, certò constare affirmat, quod in Ecclesia per duodecim sæcula pœnitentiæ ille decursus fuerit. Primùm videlicet, Confessio peccatorum, pœnitentiæque postulatio: Deindè impositio pœnitentiæ. Posteà impositæ pœnitentiæ expletio: Ad extremum absolutio, adiunctaque illi Communio.

Concinit Aegydius Gabrielis in Opusculo, cui titulum dedit, Specimina moralia, nam ibi *par.* 2. Moralis tutioris §. 35. sic ait. *Sicuti rectè colligitur modus nutritionis spiritualis per comparationem, ad modum nutritionis corporalis, ita rectè colligitur mensura sanationis spiritualis, ex praxi sanationis corporalis. In hac autem sanatione, Primò aduocatur Medicus, Secundò vulnus, aut morbus ei aperitur. Tertiò remedium ab ipso ordinatum assumitur. Quartò non proditur in publicum, nec pristinæ functiones exercentur, nisi sanitate in integrum restituta, & habito desuper iudicio Medici; Similiter Sancti Patres ordinem in sanatione spirituali peccatorum præsertim grauiorum, aut inueteratorum regulariter obseruarunt, & per certos Canones dictos pœnitentiales obseruari curarunt, suis respectiuè in locis, successiuè per duodecim sæcula, vt primò peccator accederet ad Sacerdotem, eique vulnera sua, seù morbum peccati detegeret, vt remedium pœnitentiæ, ab ipso peteret: Secundò vt Sacerdos peccatori pœnitentiam imponeret: Tertiò, vt peccator pœnitens illam impleret: Quartò, vt Sacerdos pœniten-*

ten-

tentem impleta pœnitentia absque relapsu absolueret, eique Corpus Christi praeberet.

Alij etiam recentiores eamdem praxim in antiqua Ecclesia fuisse volunt quoad peccata grauiora, vt nimirùm absolutio à peccatis grauioribus post peractam pœnitentiam ferè semper data fuerit, vt refert Ioannes Morinus in laudato Commentario historico *lib.9.cap.1.*

Ipse verò Morinus ibidem *cap.* 3. ait, *ab incunabulis Ecclesiæ ad annum salutis circiter septingentesimum, Reis grauissimorum criminum publicè pœnitentibus absolutionem lege ordinaria concessam tantùm fuisse post completam pœnitentiam secundùm Canones impositam.*

Subdit, *quod si sit tam ardens peccatoris conuersio, vt statim, & sine mora omnia peccata deleat, quam cum Ecclesia cognoscit, pœnitentiæ tempus pro ardoris vehementia contrahendum est.*

Addit, *quod cum primū cœpit in Ecclesia tempore separari absolutio à communione Ecclesiastica, absolutio longo tempore, nonnunquam pluribus annis publicè data est ante finem, & stadium pœnitentiæ decursum.*

Rursus ait, quod *cum vrgebat periculum mortis, aut reformidabatur salutis animæ pernicies, veluti cum periculum erat, ne capitalium peccatorum Rei ad Hæreticos, aut etiam Gentiles transfugerent, absolutio statim post confessionem peccati, & veræ resipiscentiæ demonstrationem, aut breui exacta pœnitentia concedebatur.*

Quartò ait: *Baptizatos in Ecclesia, & postmodùm ab ea deficientes, cum ab apostasia resipiscebant in Ecclesiam admissos fuisse per manus impositionem in pœnitentiam.*

Christianus Lupus *par.3. dissert.2. de Simoniæ crimine cap.8.152.* ait, quod *olim omnes grauiorum peccatorum Rei impositam sibi à Presbyteris satisfactionem adimplere cogebantur ante reconciliationem, quæ omnibus simul per Parochos adductis impendebatur ab Episcopo in Quinta feria Dominicæ Cœnæ paucis sæculis*, inquit, *desijt ista consuetudo.*

Et *par.* 5. *in Can.* 56. *Quinti Concilij Romani pag.* 241. ait, *quod publicis criminibus absolutionem nonnisi post peractam pœnitentiam dabat antiquitus Ecclesia.*

Demùm Natalis Alexander *par.1. sæculi tertij dissert.9. conclus.1.* ait, *quòd grauiorum peccatorum Reis absolutio Sacramentalis post peractam dumtaxat pœnitentiam, & impletam satisfactionem primis Ecclesiæ sæculis ordinaria lege concedebatur*; excipit tamen primò casum, quo vrgebat mortis periculum, aut in discrimine versabatur pœnitentis salus, veluti cum periculum erat, ne capitalium criminum Rei ad Hæreticos, aut Gentiles transfugerent. Nam tunc, inquit, *absolutio ante impletam omninò satisfactionem concedebatur.* Secundò excipit casum, quo immineret persecutio, nam & in eo casu, absolutionem lapsis concessam fuisse dicit, vt subeundo martyrio idonei redderentur. Tertiò excipit lapsos, qui Martyrum libellis commendati fuerant, nam his, ait, *concedebatur interdum absolutio, nullis pœnitentiæ toleratis laboribus.* Quartò excipit lapsos, qui post scelus commissum, arduum aliquid, & eximium edebant, aut patiebantur pro Christi gloria, *nam & his concessam fuis-*

fuisse absolutionem dicit, postquam satisfactionem impleuissent. Quinto excipit casum, quo absque periculo Schismatis differri diù non poterat absolutio, *tunc enim lapsis*, inquit, *concedebatur ante impletam satisfactionem, & pœnitentialis disciplinæ seueritas ergà ipsos relaxabatur.* Sextò tandem excipit casum, quo ex reditu lapsorum ingens aliquod bonum in Ecclesia redundabat, vt Schismatis extinctio, vel imminutio, aut multorum ad Ecclesiam reductio, *tunc enim*, ait, *absolutionis statum illis concessum fuisse, & pœnitentiæ luctuosæ labores condonatos.*

In eo igitur Morinus, Lupus, & Alexander conueniunt, vt asserta ab eis consuetudo non absoluendi Sacramentaliter pœnitentes, nisi post peractam pœnitentiam Sacramentalem seruata non fuerit generaliter, & indiscriminatim cum omnibus peccatoribus, sed solùm cum peccatoribus, qui Rei fuissent grauiorum criminum.

Arnaldus verò sentire videtur, quod asserta illa praxis indifferenter, & generaliter, cum omnibus peccatoribus seruata fuerit, nullum enim peccatorem excipit, nec vllam distinctionem, aut limitationem apponit.

Idem etiam sentire videtur Aegydius Gabrielis §. 35. nam ordinem illum seruatum regulariter fuisse dicit in sanatione spirituali peccatorum præsertim grauiorum, aut inueteratorum, etsi §. 39. absolutè dicat, praxim illam seruatam fuisse cum peccatoribus grauioribus, & inueteratis.

Pro veritatis resolutione, sit

ASSERTIO PRIMA.

Hæreticum est asserere, non peracta pœnitentia, Confitentes absolui non debere.

ITa Sixtus IV. in laudata Constit.; In ea enim *propositiones illas falsas, sanctæ Catholicæ Fidei contrarias, erroneas, & scādalosas, ac à fidei veritate alienas, ac Sanctorum Patrum decretis, & Apostolicis Constitutionibus contrarias, & manifestam hæresim continere* decernit, *quas Petrus de Osma, & eius sequaces pertinaciter affirmabant*, videlicet, *confessionem peccatorum in specie, ex vniuersalis Ecclesiæ realiter statuto non Diuino iure compertum fore. Et peccata mortalia, quoad culpam, & pœnam alterius sæculi, absque confessione, sola cordis contritione, prauas verò cogitationes, sola displicentia deleri; & quod confessio secreta sit, necessariò non exigi. Et non peracta pœnitentia Confitentes absolui non debere. Et Romanum Pontificem Purgatorij pœnam non remittere, & super his, quæ vniuersalis Ecclesia statuit, dispensare non posse. Sacramentum quoque Pœnitentiæ, quantum ad collationem gratiæ, naturæ, non autem institutionis noui, aut veteris testamenti existere.* Ergò asserere non peracta pœnitentia Confitentes absolui non debere, falsum est, & erroneum, immò Sanctæ Catholicæ Fidei contrarium, & manifestam hæresim continens; has enim censuras in eas omnes propositiones Sixtus intorquer.

ASSERTIO SECVNDA.

Confitentibus etiam grauiorum criminum reis ritè dispositis, absolutio Sacramentalis ante peractam pœnitentiam, seù satisfactioné Sacramentalem impendi debet. Et pœnitentia Sacramentalis nonnisi post receptam Sacramentalem absolutionem à Confitentibus est peragenda.

ASsertio hæc est contra relatos Authores etiam Catholicos. Nam cum ipsi negent, absolutionem Sacramentalem Confitentibus etiam grauiorum criminum reis esse ante expletam Sacramentalem satisfactionem impendendam, id intelligunt de Confitentibus, etiam grauiorum criminum reis, qui sint ritè dispositi, qui videlicet verum, & sufficientem dolorem habeant de peccatis admissis, verumque propositum ab eis abstinendi, quique non maneant in occasione proxima peccandi, nec adeò recidiui sint, vt nulla sit spes de illorum emendatione. Nam si Sermo sit de Confitentibus indispositis, de quibus videlicet constet, eos verum dolorem, verumque propositum non habere, vel in occasione proxima peccandi manere, aut ita recidiui sunt, vt de illorum emendatione nulla sit spes, locum non habet quæstio præsens, eiusmodi enim pœnitentibus, non est imponenda satisfactio Sacramentalis, nec absolutio Sacramentalis etiam post expletam pœnitentiam, imponenda, sed absolutè neganda est absolutio Sacramentalis, aut saltem differenda, quo vsque ritè dispositi sint, ita vt contrarium non appareat; Quæstio igitur est in præsenti de Confitentibus etiam grauiorum criminum reis, qui aliàs ritè sint dispositi; quique in occasione peccandi non maneant, de his enim, vt dictum est, præfati Authores loquuntur, & de his præfatos Authores loqui etiam ex eo patet, quod pœnitentiam Sacramentalem ab illis ante absolutionem Sacramentalem, explendam dicunt, non vt necessarium ad valorem Sacramenti, sed id esse expediens affirmant; censent ergò, absolutionem Sacramentalem eiusmodi pœnitentibus collatam, ante peractam pœnitentiam Sacramentalem fore validam, sed eam sic impendere non esse expediens; non potest autem absolutio esse valida, si pœnitens, non sit ritè dispositus; Loquuntur ergò de pœnitente aliàs ritè disposito, sed grauioris criminis reo.

Hoc posito, Probatur primò assertio nostra. Cum duo in re aliqua à parte rei, ponenda, cum inter se ordinem habent, vt vnum, constitutiui essentialis, aliud verò partis merè integralis rationem habeant, eo pacto ponenda sunt, vt priùs ponatur id, quod constitutiui essentialis, rationem habet, deindè verò ponatur, quod rationem habet partis merè integralis; Atqui absolutio Sacramentalis rationem habet constitutiui essentialis.

Pœnitentia verò partis merè integralis, ergò cum à parte rei ponitur, seù confertur Sacramentum Pœnitentiæ, priùs ponenda est absolutio Sacramentalis, postmodùm verò ponenda est pœnitentia Sacramentalis; Consequentia est optima; Maior patet, nam essentia rei præintelligitur, & præponitur his, quæ illam non ingrediuntur, nec constituunt, & hæc rei non adueniunt, nisi post constitutam eius essentiam. Minor etiam constat; Nam absolutio Sacramentalis est forma Sacramenti Pœnitentiæ, ipsumque proindè in sua essentia constituit; Pœnitentia verò, seù satisfactio Sacramentalis non constituit Sacramentum, sed est illi extrinseca, eique additur, vt integrans totaliter Sacramentum, sicut manus additur homini iam in sua essentia constituto.

Confirmatur, & explicatur. Nam Christus Dominus ea ratione instituit Sacramentum Pœnitentiæ, vt eius essentiale constitutiuum, & formam essentialem voluerit esse ipsam absolutionem, quæ nil aliud supponat, nisi materiam, suprà quam impendi debeat, cuiusmodi sunt peccata à pœnitente, Confessario exposita, vndè priùs exponenda sunt peccata, quæ habent rationem materiæ, deindè imponenda satisfactio, & mox acceptata à pœnitente, satisfactione, conferenda est ei absolutio, & tandem satisfactio exequutioni mandanda; Ergò, qui pœnitentiam in Sacramento Pœnitentiæ impositam ante impensam Sacramentalem absolutionem exequutioni mandari vult, non ponit Sacramentum Pœnitentiæ ea ratione, qua à Christo est institutum, sed ordine planè inuerso.

Confirmatur secundò. Nam satisfactio, seù pœnitentia ante absolutionem Sacramentalem posita, non habet rationem pœnitentiæ Sacramentalis, nam pœnitentia Sacramentalis habet rationem partis integralis Sacramenti Pœnitentiæ, quæ proindè supponat Sacramentum in sua essentia constitutum: Et ideò sicut implicat contradictionem, quod aliquid sit pars integralis, & non supponat constitutam essentiam rei, cuius est pars integralis, ita implicat contradictionem, quod satisfactio aliqua sit Sacramentalis, quæ non supponat Sacramentum in sua essentia constitutum, talis autem est satisfactio, seù pœnitentia ante absolutionem Sacramentalem peracta, vndè reuerà pœnitentia, ante Sacramentalem absolutionem peracta, non est Sacramentalis, sed merè medicinalis, vt mox dicemus.

Nec dicatur, admissi criminis grauitatem exigere, vt pœnitentia Sacramentalis ante Sacramentalem absolutionem expleatur, idque etiam ad pœnitentis animum in bono proposito confirmandum expedire.

Nam pro nullo casu, & pro nullo motiuo potestatem habet Sacerdos peruertendi ordinem, quem ex propria ratione, & ex institutione Christi exigunt partes Sacramenti Pœnitentiæ, vt videlicet pars, quæ est merè integralis præponatur ipsi Sacramento, ac proindè amittat rationem partis integralis, nec talis facultas est

à Chri-

à Christo Domino Sacerdotibus concessa.

Nec ob prædicta motiua huiusmodi facultas concessa præsumi potest, cum absque hoc, quod partes Sacramenti peruertantur, & pœnitentia Sacramentalis anteuertat absolutionem Sacramentalem, sufficienter vindicetur grauitas admissi criminis per grauitatem pœnitentiæ, etiam post absolutionem explendæ; nam grauitas criminis præcisè non exposcit nisi grauitatem pœnitentiæ, quæ videlicet respondeat qualitati criminis admissi, eique sit proportionata; id autem habet pœnitentia, etiamsi post absolutionem Sacramentalem expleatur; Quare ad punitionem criminis, nil prorsus facit, quod pœnitentia Sacramentalis iniuncta impleatur ante, vel post absolutionem Sacramentalem, benè tamen ad id facit, quod pœnitentia impleatur; cum æquè iustè grauitas criminis vindicetur per pœnitentiam etiam post absolutionem peractam.

Diximus autem, grauitatem criminis præcisè non exigere, vt pœnitentia Sacramentalis ante Sacramentalem absolutionem impleatur, nec ob id præsumi posse concessam fuisse Sacerdotibus facultatem iniungendi pœnitentiam Sacramentalem explendam ante absolutionem Sacramentalem; nàm si aliàs, qui peccata confitetur, non sit ritè dispositus, vel quia non appareat, ipsum sufficienter dolere, aut firmum propositum habere, non ideò ei iniungenda est pœnitentia Sacramentalis ante absolutionem implenda, sed ei absolutè absque pœnitentiæ Sacramentalis iniunctione, neganda est absolutio, vel certè differenda, vt diximus suprà; & huic malo satis etiam consulitur per iniunctionem pœnitentiæ merè medicinalis, non verò Sacramentalis, ante omnem absolutionem explendæ; vt si Confessarius ad verum dolorem, verumque propositum in peccatorem inducendum neget ei absolutionem Sacramentalem, eidemque præcipiat, vt priùs ieiunet per aliquot dies, & posteà redeat; post quod tempus, si eum ritè dispositum inueniat, absoluere poterit, & ei Sacramentalem pœnitentiam iniungere: hoc modo, inquam, sufficienter consulitur malo illi, quod erat carentia doloris, & propositi requisiti: nec est necesse ad occurrendum illi malo iniungere pœnitentiam Sacramentalem explendam à pœnitente ante absolutionem; & per eamdem pœnitentiam merè medicinalem vindicari etiam potest grauitas criminis admissi, vt de se patet; Igitur nec ob grauitatem admissi criminis, nec ad inducendum, aut confirmandum propositum pœnitentis iniungenda est ei pœnitentia ante Sacramentalem absolutionem explenda.

Hinc Suarez *tom. 4. in 3. par. sect. 7. num. 7.* Reginaldus *lib. 7. q. 3.* Bonacina *de Sacramento Pœnitentiæ disp. 5. q. 5. sect. 3. puncto 3. nu. 20.* & alij, docent, quod si sermo sit de satisfactione, vt est peccati vindicta, Sacerdos non potest obligare pœnitentem ad implendam pœnitentiam priùs quam illum absoluat, quia nullum ius ad id habet, nec iustam causam, dato, quod pœnitens sit ritè dispositus, & satisfactionem imposi-

tam acceptet. At vero si propter curationem, & medicinam iudicent Confessarij expedire, vt aliquam pœnitentiam ante absolutionem præmittat, poterit id facere, & pœnitens tenebitur obedire, quia tunc potius agitur de condigna dispositione ad remissionem peccatorum, quam de satisfactione pro temporali pœna; vndè illud præceptum à Confessario impositum non tàm est noua impositio, quam declaratio alicuius obligationis, quam pœnitens de se habet, vt possit de illius dispositione, & proposito vitandi peccata moraliter constare. Hoc tamen posterius est extrà casum de quo agimus, nam hic solùm est quæstio, Vtrum Confessarius pœnitentibus etiam grauiorum criminum reis, ritè tamen dispositis possit pœnitentiam Sacramentalem ante Sacramentalem absolutionem explendam imponere, & vtrum id expediat. Bonacina *loc. cit.* eam etiam rationem affert, ad probandum, quod Confessarius non possit obligare pœnitentem ad pœnitentiam adimplendam ante absolutionem, quia nimirùm si pœnitentia consideretur, vt est compensatio pro pœna temporali, huiusmodi compensatio exhibetur post remissionem peccatorum, cum satisfactio præstetur, vt tollatur reatus pœnæ temporalis; hic autem non tollitur, nondum deleta culpa, culpa verò tollitur per absolutionem. Quibus, & illud addi potest, quod cum satisfactio Sacramentalis sit compensatio quædam, saltem quoad aliquam partem pro pœna temporali à pœnitente in Purgatorio luenda, compensatio hæc cum sit temporalis supponit pœnam æternam iam remissam, & in pœnam temporalem iam commutatam; id autem fit per absolutionem Sacramentalem; ergò satisfactio Sacramentalis cum impletur, debet necessariò supponere absolutionem; non ergò potest satisfactio Sacramentalis impleri ante absolutionem Sacramentalem, nec vt ante absolutionem Sacramentalem implenda pœnitentibus imponi. Cum igitur imponi non possit pœnitentia, seù satisfactio Sacramentalis ante absolutionem Sacramentalem implenda, inanis est recentiorum quæstio illa, Vtrum expediat pœnitentiam Sacramentalem ante absolutionem Sacramentalem impensam, explendam imponere, non enim dici potest expediens, quod fieri non potest, & ad quod faciendum, non datur facultas.

Vlterius cum fieri nequeat, vt pœnitentia Sacramentalis impleatur ante absolutionem Sacramentalem, quia per hoc peruerteretur ordo partium Sacramenti à Christo Domino institutus, implicetque contradictionem, quod pœnitentia aliqua impleatur ante absolutionem, & sit pœnitentia Sacramentalis, seù pars integralis Sacramenti pœnitentiæ, vt iam dictum est, consequens est, vt nedum Sacerdos pœnitenti præcipere non possit, vt pœnitentiam Sacramentalem impleat ante absolutionem, sed quod nec possit ei id consulere, nec pœnitens possit id executioni mandare, si ei consulatur, nam nec Sacerdos potest præcipere, nec pœnitens potest exequi, quod destruit dispositionem partium Sacramenti Pœnitentiæ à Chri-

Christo Domino institutam, neque id cadere potest sub consilio.

Præterea. Implicat contradictionem, vt dictum est, quod pœnitentia, seù satisfactio aliqua, ante absolutionem Sacramentalem peragatur, & sit pœnitentia, seù satisfactio Sacramentalis, cum de ratione pœnitentiæ Sacramentalis sit, quod impleatur post absolutionem ex ratione allata, quia pœnitentia Sacramentalis, est pars integralis Sacramenti Pœnitentiæ, ac proindè supponit Sacramentum iam quoad essentiam constitutum; Ergò posito, quod pœnitentia, seù satisfactio ante absolutionem implearur, Sacramentum Pœnitentiæ non esset omninò integrum, nam careret sua parte integrali à Christo Domino instituta, & volita, cum nulla alia pœnitentia post absolutionem imponeretur, vt supponitur; hoc autem est maximum absurdum.

At conueniamus iterum Authores, cum quibus agimus. Authores illi dicere nequeunt, quod Confessarius obligare possit pœnitentem ritè dispositum, etiam reum grauiorum criminum, vt pœnitentiam impleat ante absolutionem, eique id præcipere; nam Confessarius non potest præcipere, nisi id, quod est necessarium ad valorem Sacramenti, seù quod est necessarium ad rectam Sacramenti dispositionem ex parte ipsius recipientis Sacramentum; horum autem nullum interuenit in casu præsenti; nam quæstio est de pœnitente ritè disposito, vtrum videlicet pœnitenti ritè disposito necessaria sit impletio pœnitentiæ ante absolutionem, hanc autem certum est necessariam non esse ex parte ipsius Sacramenti, vt de se constat; sed nec necessaria est ex parte ipsius pœnitentis; quia pœnitens supponitur ritè dispositus; nam vt aliàs diximus, si pœnitens non sit ritè dispositus, vt ritè disponatur, non est necessarium, quod pœnitentiam Sacramentalem impleat ante absolutionem, sed benè disponi potest per aliam pœnitentiam non Sacramentalem, ergò ex nullo capite necessaria est impletio pœnitentiæ ante absolutionem Sacramentalem; hæcque Authores cum quibus agimus, necessè est fateri, ni velint in errorem Petri de Osma, & Marci Antonij Spalatensis incidere. Relinquitur ergò, quod Authores illi velint expediens esse, quod pœnitentia Sacramentalis ante Sacramentalem absolutionem impleatur; sed neque id admitti potest, tum quia dici nequit expediens, quod est contra rationem Pœnitentiæ Sacramentalis, vt dictum est, tum quia ideò Authores illi dicunt, expediens esse, vt pœnitentia Sacramentalis impleatur ante absolutionem Sacramentalem, quia hac ratione pœnitens melius disponitur, magisque probatur; at hæc melior dispositio, maiorque pœnitentis probatio, æquè benè fieri potest per expletionem pœnitentiæ non Sacramentalis, & merè medicinalis ante absolutionem peractæ; Ergò propter hoc non cogimur dicere, expediens esse, quod pœnitentia Sacramentalis præmittatur absolutioni Sacramentali, & multò minus cogimur dicere hoc esse necessarium.

Ideò Franciscus Suarez *tom. 4. in 3. p.* S.Thomæ post relatum errorem Petri de Olma dicentis absolutionem non esse dandam, nisi post satisfactionem impletam, sic subdit; *Sed dicere hoc esse necessarium, est error contra consuetudinem Ecclesiæ Latinæ; Vndè etiam falsum est dicere, esse commodius, vel vtilius: nam rectus ordo postulat, vt priùs remittatur culpa, deindè fiat satisfactio pro temporali pœna, tum quia hæc pœna non est propriè debita, donec sit remissa culpa: Tum etiam quia satisfactio facta in statu peccati mortalis non valet ad remissionem pœnæ.*

Eadem habet etiam Ferdinandus de Castropalao, & ipse Theologus Societatis Iesu de Sacramento Pœnitentiæ *tract. 23. §. 4. num. 15.* sic enim ait, *Sed quid si Confessarius velit, vt pœnitentia executioni mandetur ante absolutionem concessam, obligatusne erit pœnitens obtemperare? Respondeo, ex potestate, quam habet Sacerdos imponendi pœnitentiam, nequaquam obligari posse: quia nequit Sacerdos vindicare delictum, antequam illius sententiam pronunciet, neque pars integralis Sacramenti esse potest, antequam Sacramentum in suo esse essentiali sit constitutum, priùs enim in essentia constitui Sacramentum debet, vt integritas illi adueniat. Verùm si opus iniunctum non per modum pœnitentiæ præcipiatur, sed quia aliàs pœnitens ad illius executionem obligatur, vti est occasionem peccandi dimittere, restitutionem ablatorum præstare, & similia potestatem habet Sacerdos ea imperandi pœnitenti ante absolutionem, maximè si timorem habet, concessa absolutione, non fore exequenda. Quin immò si de contritione pœnitentis satis Confessario non constet, & ad hoc iudicium concipiendum reputet necessarium, vel conueniens, vt pœnitens aliquod opus pœnale ante absolutionem exerceat; poterit sine dubio illud præcipere, & pœnitens, si vult absolui, tenetur obedire: quia non præcipitur in pœnitentiam, & satisfactionem peccati; sed in testimonium doloris interni, qui necessario debet à Confessario cognosci.* Hæc Palaus, cum Suario, Reginaldo, Bonacina, & Fagundez, quos ibi allegat, & nos supra allegauimus.

Ex discrimine, quod versatur inter pœnitentiam peractam ante absolutionem sacramentalem, & pœnitentiam peractam post absolutionem sacramentalem, ostenditur, pœnitentiam sacramentalem, post absolutionem sacramentalem peragendam esse.

SVpponimus, vt supra diximus, quæstionem esse de pœnitente ritè disposito, quique in se nullum habeat impedimentum ad recipiendam absolutionem Sacramentalem. Hoc posito. Obseruandum est discrimen, quod versatur inter pœnitentiam peractam ante absolutionem Sacramentalem, & pœnitentiam peractam post absolutionem Sacramentalem; Et est illud, quod pœniten-

pitentia ante absolutionem Sacramentalem peracta, non sit Deo satisfactoria, nec etiam per eam conferatur effectus aliquis ex his, ad quos conferendos pœnitentia Sacramentalis á Christo Domino est instituta, cuiusmodi est remissio saltem in partem pœnæ temporalis in Purgatorio luendæ, & augmentum gratiæ, posita sententia, quæ docet, per satisfactionem augmentum gratiæ causari, & auxilia ad præcauenda in posterum peccata conferri. Id autem probatur, quia pœnitentia peracta ante absolutionem Sacramentalem, est peracta à peccatore constituto extra statum gratiæ, & amicitiæ Diuinæ, & absolutè manente in statu peccati, & nondum recepto ad amicitiam Dei. Quamuis enim peccator ille dispositus sit, & verum dolorem de admissis peccatis habeat, verumque propositum ab eis abstinendi, immò & aliquali amore erga Deum feratur, & pœnitentia in eo statu ab eo peracta non sit omninò mortua, vt contendebat Baius, qui, vt habetur in propositione sexagesima inter damnatas, commentitiam, & scripturis minimè congruentem dicebat esse distinctionem duplicis viuificationis, alterius, qua viuificatur peccator, dum ei pœnitentia, & vitæ nouæ propositum, & inchoatio per Dei gratiam inspiratur. Alterius, qua viuificatur, qui verè iustificatur, & palmes in vite Christi efficitur. Attamen opus illud non procedit ab homine in statu amici Dei constituto, & in gratiam recepto, & vt ait S. Thomas 3. *par. q.* 89. *art.* 6. opus illud est mortuum priuatiuè, quia caret vita spirituali, quæ est ex charitate, per quam anima Deo coniungitur, ex quo viuit, sicut corpus per animam, quo modo etiam fides, quæ est sine charitate, dicitur mortua, secundum illud Iacob. 2. *Fides sine operibus mortua est*, & in eodem sensu, omnia opera, quæ sunt bona ex genere suo, si sine charitate fiant, dicuntur mortua, quatenus non procedunt à principio vitæ. Opera autem, quæ procedunt ab homine extra statum gratiæ constituto, & nondum charitatem habente, non sunt satisfactoria Deo, quia non sunt Deo accepta, ea acceptatione, quæ requiritur ad rationem operis satisfactorij; ad hoc enim requiritur, quod sit opus procedens ab amico, & in statu gratiæ constituto, id autem non habetur, nisi per gratiam, & charitatem.

Huius autem ratio est illa, quam affert S. Thomas *in* 4. *sentent. dist.* 15. *quæst.* 1. *art.* 2. quod scilicet homo Deo pro commisso peccato satisfacit, non quia Deo reddat æquiualens secundum quantitatem ei, quod per peccatum Deo abstulit; nam non possumus Deo reddere, quantùm fuit iniuria ipsi per peccatum illata; cum peccato offendamus bonitatem infinitam, ac proinde peccatum habeat infinitatem ex Diuinæ Maiestatis offensæ magnitudine; sed dicitur homo Deo satisfacere, quatenus homo Deo reddit quod potest, quia amicitia non exigit æquiualens, sed quod possibile est. Et hoc etiam est æquale aliqualiter, scilicet secundum proportionabilitatem, quia sicut se habet hoc, quod est Deo debitum ad ipsum Deum,

Deum, ita hoc, quod ipse potest reddere, ad ipsum Deum.

Hanc tamen satisfactionem Deo præstare non potest homo sine gratia, & sine charitate; nam à gratia opus illud habet, quod sit Deo satisfactorium, & acceptum. vt enim ait idem S. Thomas in eodem articulo ad secundum; sicut offensa habuit quamdam infinitatem Diuinæ Maiestatis offensæ, ita etiam satisfactio accipit quamdam infinitatem ex infinitate Diuinæ Misericordiæ, prout est gratia informata, per quam acceptum redditur, quod homo reddere potest; vt ergo homo Deo satisfaciat, requiritur gratia, & charitas, quæ opus ipsius Deo reddant acceptum: Cum ergo peccator ante absolutionem Sacramentalem gratia careat, & charitate, non potest Deo satisfacere pro culpa.

Sed nec potest in eo statu Deo satisfacere pro pœna temporali peccato debita. Nam opera pœnalia huius vitæ non sunt comparabilia cum pœnis Purgatorij: Nam pœnæ Purgatorij incomparabiliter excedunt pœnas huius vitæ, adeo vt nec dolores Passionis Christi comparari possint, cum doloribus animæ separatæ, vt ait S. Thomas 3. *par. quæst. 46. art. 7.* Eatenus ergo potest homo per opera pœnalia huius vitæ satisfacere pro pœna temporali ob peccata in Purgatorio debita, quatenus Deo offert, quod potest, & Deo acceptum est; vt autem opus pœnale Deo pro peccato oblatum, ipsi Deo sit acceptum, requiritur, quod sit opus exhibitum ab amico; nam opus ab inimico, vel à non amico exhibitum, non est acceptum Deo. Quod autem hominem Deo amicum constituit, est gratia, & charitas. Igitur ad satisfaciendum pro pœna temporali ob peccatum in Purgatorio luenda, gratia requiritur, & charitas; cum autem his careat peccator ante absolutionem Sacramentalem, non potest tunc Deo pro pœna temporali peccato debita satisfacere.

Hinc Siluester in Summa, verbo (*Satisfactio*) §. *septimo* ait, quod *si pœnitenti imponatur à Sacerdote aliquid, puta ieiunium, pœnitens obligatur Deo, ac etiam Sacerdoti, vel Ecclesiæ ad illud soluendum solutione Sacramentali: quod quidem si soluit, in charitate satisfacit Ecclesiæ, & Deo, pro pœna, vt decem, quantum ad totum, si æquiualens fuit impositum; aut quantum ad dimidium, vel aliam partem, si impositum, non est æquiualens: si verò soluit extra charitatem, satisfacit quidem Sacerdoti; qui non ligauit eum ad complendum in charitate, sed non Deo, qui non acceptat, quod non exhibetur cum charitate, vnde remanet obligatus Deo, vt prius; quia scilicet, tenetur denuo satisfacere, sed non per ieiunium, sed per illud, vel per orationem, vel patiendo pœnam temporalem, vel Purgatorium. Vnde quod Sacerdos iniunxit non tenetur in specie reiterare, sed solùm facere æquiualens, puta eleemosynam, vel etiam pati, puta flagella Dei hic, vel aliam pœnam in Purgatorio.* Hæc Siluester, subdens, hanc esse veritatem, & mentem pene omnium Doctorum.

Peccator igitur Deo verè non satisfacit per pœnitentiam extra statum gratiæ peractam, qualis est pœnitentia peracta ante absolutionem Sacramen-

men-

mentalem, & ob eamdem rationem per pœnitentiam illam nulla portio remittitur pœnæ temporalis in Purgatorio luendæ: cui etiam obstat, quod supra diximus, videlicet non remitti pœnam ante remissionem culpæ, nec pœnam temporalem remitti ante permutationem pœnæ æternæ peccato mortali debitæ in temporalem. Quæ omnia per absolutionem Sacramentalem præstantur; sed nec vllus gratiæ gradus, aut vllum gratiæ augmentum, per pœnitentiam extra statum gratiæ peractam, cuiusmodi est pœnitentia peracta ante absolutionem Sacramentalem, causatur; supposita sententia, quæ docet per satisfactionem gratiæ augmentum conferri; nam augmentum gratiæ, supponit ipsam gratiam, non enim augetur, nisi quod iam existit, igitur pœnitentia non potest augere gratiam, seu gratiæ augmentum præstare, nisi supponatur ipsa gratia collata; gratia autem confertur pœnitenti per absolutionem, ergo pœnitentia ante absolutionem peracta nullum gratiæ gradum, aut augmentum confert.

Hæc autem, quæ diximus de incapacitate ad satisfaciendum in pœnitentia ante absolutionem Sacramentalem peracta, adeo certa sunt, vt pœnitentia ante absolutionem Sacramẽtalem peracta, nec ipsa adueniente absolutione reuiuiscat, & rationem satisfactionis inducat. Ratio est quam tradit S. Thomas 3. *par. quæst.* 89. *art.* 5. *&* 6. Quod opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam subsequentem reuiuiscant, secus verò opera mortua, etiamsi sint mortua tantùm priuatiuè, quæ scilicet etsi de genere suo bona sint, non sunt facta in charitate, ac proinde carent vita spirituali; quæ est ex charitate, per quam anima Deo coniungitur, ex quo viuit, sicut corpus per animam: quia opera meritoria per peccatum mortificata, etsi non remaneant in se ipsis, remanent tamen in acceptatione Diuina, quia fuerunt opera bona, in charitate peracta, Deoque proinde accepta, atque ab eo acceptata, & sic remanent quantum est de se inquit S. Thomas etiam postquam per peccatum mortificata fuerunt; quia semper Deus illa opera, prout facta fuerunt acceptabit, & Sancti de eis gaudebunt secundum illud Apocal. 3. *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.* Sed quod isti, qui ea fecit, non sint efficacia ad ducendum eum in vitam æternam; prouenit ex impedimento peccati superuenientis, per quod ipse redditus est indignus vita æterna. Hoc autem impedimentum tollitur per pœnitentiam, in quantum per eam remittuntur peccata, & ideo opera prius mortificata, per pœnitentiam recuperant efficaciam perducendi eum, qui fecit ea in vitam æternam, quod est reuiuiscere. At verò opera, quæ extra charitatem peracta fuerunt, quia carent vita spirituali, quæ per charitatem habetur, mortua sunt, etiam apud Deum. Vnde non remanent nec in se ipsis, nec in acceptatione Diuina, quia non fuerunt Deo accepta, & ideo non reuiuiscunt in ratione operis meritorij, & ex eadem ratione, pœnitentia in charitate peracta si mortificata fuerint per peccatum, per pœnitentiam, & charitatem

tem subsequentem reuiuiscunt, quia Deo in ratione operis satisfactorij accepta iam fuerunt, & ab eo, vt opus satisfactorium acceptata. At pœnitentia extra charitatem peracta, etsi aliàs bona ex genere suo, quia tamen mortua fuit, quia caruit vita spirituali, quæ per charitatem habetur, non fuit Deo accepta, nec à Deo acceptata, vt vera, & condigna satisfactio, & ideo non remanet in acceptatione Diuina, & cum aliàs nec remaneat in se ipsa, nec rursus possit iterum à principio procedere (quia transiuit) & iterum eadem numero resumi non potest, sicut reuiuiscere non potest in ratione operis meritorij, ita nec reuiuiscere potest in ratione operis satisfactorij.

Eadem docet S. Thomas *in 4. sent. dist. 15. quæst. 1. art. 3. quæstiunc. 2.* Ibi enim ait, quod satisfactio præcedens non incipit homini valere, postquam charitatem habuerit, quia opera extra charitatem facta, ideo non erant satisfactoria, quia fuerunt mortua, sed per pœnitentiam non viuificantur, ergo nec incipiunt esse satisfactoria. Et præterea, quia charitas non informat actum, nisi qui ab ipso aliqualiter procedit, sed opera non possunt esse Deo accepta, ac per hoc nec satisfactoria, nisi sint charitate informata. Ergo cum opera facta extra charitatem nullo modo ex charitate processerint, vel de cętero procedere possint, nullo modo poterunt in satisfactionem computari; & rursus sicut charitas adueniens, non potest opera extra charitatem facta grata facere, quantùm ad meritum, ita nec quantùm ad satisfactionem.

Obijcies. Sicut efficacia satisfactionis impeditur per peccatum, ita efficacia Baptismi impeditur per fictionem, sed Baptismus incipit valere recedente fictione, ergò & satisfactio recedente peccato.

Hoc argumentum obijcit sibi secundo loco S. Thomas *loc. cit. ex 4. sent.* & ad illud sic respondet. *Ad secundum dicendum, quod Baptismus imprimit characterem in anima, non autem satisfactio, & ideò adueniens charitas, quæ fictionem tollit, & peccatum, facit, quod Baptismus effectum suum habeat, non autem hoc facit de satisfactione; & præterea Baptismus ex ipso opere operato iustificat, quod non est hominis, sed Dei, & ideo non eodem modo mortificatur, sicut satisfactio, quæ est opus hominis.*

Nec obstat, quod ibidem ad 3. ait S Thomas, nempè quod satisfactiones, ex quibus manet aliquis effectus in satisfacientibus, etiam postquam actus satisfactionis transijt in peccatis factæ non oportet, quod iterentur; nam sensus S. Doctoris non est, quod huiusmodi satisfactiones viuificentur, & suum effectum adueniente gratia sortiantur, iam enim hoc anteà efficaciter excluserat, cum dixit, opera extra charitatem facta mortua esse, ac proindè per pœnitentiam, & charitatem aduenientem non viuificari, cum iam transierint, & non permaneant amplius; sed sensus S. Doctoris est, quod effectus ex tali actu relictus, vti debilitas corporis ex ieiunio relicta, & substantiæ diminutio ex largitione eleemosynæ consequuta, Deo accepti sint per pœnitentiam; hoc est, si per nouum actum interiorem tales effectus Deo offerantur, & ideò tales actus relinquentes effectum

ctum in satisfaciente non esse iterandos, nam licet actus illi, vtpotè in peccato facti non sint, nec possint in se ipsis esse Deo accepti, nec per aduenientem charitatem viuificari, quia fuerant actus mortui, & amplius non existant, sunt tamen Deo accepti, quantum ad effectus, quos in satisfaciente relinquunt; quod est idem, ac dicere, quod non actus illi Deo sint accepti, sed Deo accepti sint effectus ex talibus actibus relicti, si per nouũ pœnitentiæ actum Deo offerantur. De actibus verò in peccato mortali peractis, qui nullum post se effectum relinquunt in satisfaciente, oportet, quod iterentur, inquit, S. Thomas, & tales sunt orationes, & alia huiusmodi, & actus interior, quia totaliter transijt, nullo modo viuificatur, sed oportet, quod iteretur.

Hoc igitur, quod ait S. Thomas, satisfactiones relinquentes effectum in satisfacientibus non esse iterandas, non aliter intelligendum est, nisi in quantùm homo rursus nouo voluntatis actu acceptat, Deoque offert illum effectum, & in eo complacet; & ideò dum quis existens in peccato voluit, aut iussit dari eleemosynam, si posteà eo redacto in gratiam sequatur exterior actus, vel effectus, absque noua voluntatis deliberatione, ille non denominabitur satisfactorius, sicut nec meritorius, quia non informatur actu interno satisfactorio, & meritorio. Et è conuersò si quis existens in gratia velit, aut iubeat dari eleemosynam, & posteà eo labente sequatur actus, & effectus exterior, neque tunc denominabitur satisfactorius, sicut nec meritorius ob incapacitatem talis status, in quo ponitur.

Hoc ipsum clarius expressit Sanctus Thomas in sententiarijs ad Cardinalem Annibaldum in 4. *dist.* 15. *quæst. vnica ad* 4. Ibi enim ait, quod *sunt quædam opera, ex quibus aliqui effectus manent, quasi quædam opera operata, sicut diminutio substantiæ ex releuatione pauperum, vel eleemosynis manet, & hæc in quantum manent, possunt per approbationem eius, qui ad gratiam redit satisfactoria fieri, non ratione operis operantis præcedentis, sed sequentis, ideo hæc non oportet iterari. Quædam verò sunt, in quibus non manet aliquid huiusmodi, & ideo sunt totaliter iteranda*. Hæc S. Thomas.

Rationes allatæ, nedum probant non posse pœnitentiam peractam ante absolutionem per superuenientem absolutionem viuificari in ratione operis satisfactorij, nec posse post absolutionem effectum aliquem habere ex opere operantis, sed etiam probant pœnitentiam peractam ante absolutionem non habere post absolutionem effectum aliquem ex opere operato; ex his, quæ, vt diximus, pœnitentia habet causare, si in statu gratiæ perficiatur, quales sunt augmentum gratiæ, iuxtà sententiam docentem, satisfactionem Sacramentalem augere gratiam, nouumque gradum gratiæ conferre, & remissio aliqua certa, quoad gradum pœnæ temporalis relictæ ex ipso peccato condonato, præter illam, quæ fit ex opere operantis, quæ est maior, vel minor in entitate, & gradu iuxtà maiorem, vel minorem feruorem, & dispositionem operantis, quia satisfactio Sacramentalis est pars in-

Q ie-

tegralis Sacramenti ex peculiari intentione instituta à Christo Domino ad remissionem pœnæ temporalis, ac proindè ex peculiari intentione Christi in remittenda pœna debet habere suum effectum ex opere operato. Idque etiam ex eo confirmatur; quia totum hoc Sacramentum, quoad partes suas essentiales, & integrales institutum fuit à Christo Domino ad remissionem culpæ mortalis, & pœnæ temporalis ex remissione huius culpæ relictæ; hæc autem pars non ordinatur ad remissionem culpæ; igitur ordinatur ad remissionem pœnæ, ac proindè quoad remissionem huius pœnæ debet habere suum effectum ex opere operato; nam hæc pars hunc maximè effectum significat; nam satisfactio nil aliud est, quam quædam portio, seù commutatio, aut compensatio pœnæ temporalis alterius vitæ in satisfactionem, seù pœnitentiam impositam à Confessario; ergò specialiter significat remissionem illius pœnæ; igitur illam efficit ex opere operato, cum id efficiant Sacramenta nouæ legis, quod significant.

Ad hos igitur effectus, vti dicebam, ex opere operato producendos pœnitentia extra statum gratiæ peracta per aduenientem gratiam non viuificatur, idque ex ratione iam allata; quia id quod non remanet, neq; in se ipso, neque in acceptatione Diuina, non viuificatur ad effectus, neque ex opere operantis, neque ad effectus ex opere operato producendos; quia quod nullo modo est, nullum effectum nec etiam ex opere operato potest producere; pœnitentia autem illa nullo modo est, nam non est neque in se ipsa, quia transiuit, neque est in acceptatione Diuina. Ergo quamuis absolutio postmodum adueniat, nullum effectum, neque ex opere operantis, neque ex opere operato potest producere, cum sit opus mortuum, quod in se viuificari nequit, ac proindè nullum vnquam effectum producere.

Obijcies. Confessio cum fictione, seù absque contritione, aut proposito peracta recedente fictione confert suũ effectum, ergò etiam satisfactio. Antecedens est Sancti Thomæ *in 4. sent. dist. 17. quæst. 3. art. 4. quæstiunc. 1.* Consequentia verò probatur, quia non videtur maior ratio, quod confessio recedente fictione habeat suum effectum, non verò satisfactio.

Respondetur, quod satisfactio, & contritio necessariò requirunt charitatem, & ideò si absque charitate fiant sunt opera mortua, quæ proindè nunquam reuiuiscunt, & ideò nec recedente fictione suum habent effectum; At confessio, vt vera sit, & valida non requirit charitatem, & ideò recedente fictione suum habet effectum, absque eo, quod iteretur à Confitente, ita S. Thomas *quæstiunc. cit. ad 2.* nam cum in ea quæstiuncula doceat, quod non est de necessitate confessionis, secundum quod est pars Sacramenti, quod sit charitate formata, quia confessio, vt est pars Sacramenti ordinat confitentem ad Sacerdotem, qui habet claues Ecclesiæ, qui per confessionem conscientiam confitentis cognoscit, & secundum hoc confessio potest esse etiam in eo, qui non est contritus, quia potest pecca-

ta sua pandere Sacerdoti, & clauibus Ecclesiæ se subijcere: Et quamuis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet: Sicut etiam in alijs Sacramentis est; vndè non tenetur reiterare confessionem, qui fictus accedit, sed tenetur postmodùm fictionem suam confiteri: Cum contra hæc obijciat idem S. Doctor argumentum illud, quod Confessio diuiditur contra contritionem, & satisfactionem, sed contritio, & satisfactio nunquam possunt extra charitatem fieri, ergò nec confessio. Respondet hoc pacto. *Ad secundum dicendum, quod contritio, & satisfactio fiunt Deo, sed confessio fit homini: & ideo de ratione Contritionis, & satisfactionis est, quod homo sit Deo per charitatem vnitus, non autem de ratione confessionis.*

Ex his autem patet solutio ad obiectionem factam, nam ideò Contritio, & satisfactio, nec recedente fictione, seù peccato, effectum producunt, quia tam contritio, quàm satisfactio exigunt, vt fiant in charitate, nam ordinant hominem ad Deum, & satisfactio fit Deo; Vndè si extrà charitatem fiant sunt opera mortua, etsi aliàs bona; opera verò mortua nunquam reuiuiscunt, vt dictum est suprà, & ideò contritio, & satisfactio nec recedente fictione suum habent effectum; At verò Confessio, quia secundùm quod est pars Sacramenti ordinat Confitentem ad Sacerdotem, & fit homini, ideò non exigit, quod fiat in charitate; vndè erit vera confessio, si vera peccata pandat, etiamsi cum fictione fiat; & ideò, vt sit vera confessio non exigit, quod fiat in charitate, ac proindè non est iteranda, sed solùm fictio aperienda, & hac ratione dicitur, quod recedente fictione confessio suum habet effectum, non verò satisfactio.

Objicies Can. *Quærat hic aliquis de Pœnitentia dist. 5. §. Illud autem,* vbi sic habetur: *Quod autem in fine objicitur (si satisfactio illa fuit, veniam impetrauit: si autem non impetrauit, satisfactio non fuit, adhuc sibi pœna imponenda est) non procedit argumentatio; satisfactio namque est, dum ipsius peccati causa exciditur, & eius suggestionibus aditus non indulgetur: sed eius fructus non percipitur impeditus peccato, quod non deseritur; percipitur autem, cum eius pœnitentia fuerit subsequuta; sicut ad lauacrum fictè accedens, regenerationis Sacramentum accipit, non tamen in Christo renascitur: renascetur autem virtute Sacramenti, quod perceperat, cum fictio illa de corde eius recesserit veraci pænitentia.*

Respondetur allata verba esse Gratiani, ac proindè non cogere ad tenendum id, quod ibi dicitur; Ex dictis verò à nobis falsi conuincitur dictum Gratiani, sicut & disparem rationem esse de Baptismo cum fictione recepto, ac de satisfactione in statu peccati, seù extra statum gratiæ peracta. Glossa etiam huic assertioni Gratiani contradicit, vt ibi potest videri: Mirum est autem, Recentiores ea verba pro eorum sententia afferre ex laudato Canone, non aduertendo, illa esse verba Gratiani, non Canonis.

At verò pro intelligentia mentis S. Thomæ, obseruandum est, quod cum *loco cit.* ait, dari posse confessionem informem, quæ recedente fictio-

ne suum habeat effectum, fere omnes Authores, etiam Thomistæ, putant, Sanctum Doctorem ibi docere, quod dari possit Sacramentum pœnitentiæ validum, sed informe, quod recedente fictione suum habeat effectum. Cum tamen Sanctus Doctor ibi non velit, dari posse Sacramentum Pœnitentiæ informe, quod recedente fictione suum causet effectum, accipiendo Sacramentum pœnitentiæ pro omnibus illis, quæ constituunt Sacramentum Pœnitentiæ, prout videlicet includit etiam ipsam absolutionem Sacramentalem, quasi etiam ipsa Sacramentalis absolutio pœnitenti cum fictione accedenti collata, valida sit, licet informis; non est hæc, inquam, Sancti Thomæ mens; sed eius mens illa est, quod loquendo de Sacramento Pœnitentiæ, prout præcisè importat partem illam, quæ est confessio, dari potest Sacramentum validum, quoad confessionem, sed informe, quia confessio facta sit cum fictione, quod tamen recedente fictione suum habeat effectum; vndè in ea quæstione non quærit S. Thomas absolutè, *Vtrum Sacramentum Pœnitentiæ possit esse informe*, sed quærit, *vtrum confessio possit esse informis*, & in corpore articuli, & in solutionibus argumentorum loquitur præcisè de confessione; Igitur de confessione loquendo, ait S. Thomas, dari posse confessionem informem, validam, quæ recedente fictione suum habeat effectum, vt si contingat, aliquem cum fictione, hoc est absque contritione peccata sua Sacerdoti confiteri, & ab eo absolutionem recipere, vt confessio illa suum habeat effectum non requiritur, vt iteretur, sed sat est, vt confitens fictionem confiteatur, eidem videlicet Sacerdoti, cui confessus est; Loquitur enim S. Thomas de confessione in ordine ad eumdem Sacerdotem, cui iam facta sit confessio, nam loquitur de Sacerdote, qui per confessionem conscientiam confitentis cognoscit, & vt obseruant Paludanus, & Capreolus, *in 4. d. 17. quæst. 2.* refert se S. Thomas ad ea quæ communiter, & de iure communi accidunt, quod homo confiteatur Curato suo; & huic Sacerdoti, inquit, non est necessarium iterum peccata confiteri, si confitens cum fictione confessus est, sed sat est eidem fictionem manifestare, nam peccata iam cognouit per confessionem. Nec enim dicere potuit Sanctus Thomas, vt qui cum fictione confessus est vni Sacerdoti, possit absque iteratione confessionis prætеritæ ab alio Sacerdote absolui, per hoc præcisè, quod solam fictionem confiteatur, dicendo se aliqua peccata alij Sacerdoti confessum fuisse cum fictione, absque contritione, non exponendo ipsa peccata; Id enim fieri nequit, vt de se patet; Loquitur ergò S. Thomas de vno, eodemque Sacerdote, cui facta sit confessio peccatorum cum fictione, & absolutio etiam ab eo sit recepta. Et sic verum est, quod ait Sanctus Thomas, confessionem esse posse informem, quæ recedente fictione suum habeat effectum. Nam cum confessio, vt ait S. Thomas fiat homini, & ordinet confitentem ad Sacerdotem, qui habet claues Ecclesiæ, qui per confessionem conscientiam Confitentis cognoscit, non exigitur

gitur, quod fiat in charitate, vt sit vera, & valida, sed sat est, quod per eam Sacerdoti peccata confitentis innotescant, vt tamen suum habeat effectum requiritur amotio fictionis, & gratia per nouam absolutionem collata, nam confessio non potest gratiam causare, nisi remoueatur obex, & confessio iuncta sit cum absolutione, nullum enim Sacramentum, nec aliqua eius pars, gratiam confert, nisi sit perfectum, & in suo esse constitutum.

Hanc esse mentem S. Thomæ euidens est, tum quia S. Doctor non loquitur de Sacramento Pœnitentiæ, quoad omnes suas partes, sed præcisè, vt importat confessionem, vndè loquitur tantùm de confessione, vt est distincta pars à contritione, & satisfactione, de quibus suis locis speciales quæstiones excitat. Tum quia Sanctus Thomas non potest intelligere Sacramentum Pœnitentiæ perfectum, completum dari posse informe, & validum ex defectu doloris, aut propositi, cum certum sit iuxtà eumdem Sanctum Doctorem contritionem necessariam esse ad validitatem Sacramenti, & contritionem esse partem essentialem Sacramenti Pœnitentiæ, quod proindè consistere nequeat absque contritione. Tum quia Sanctus Thomas *in 4. sent. dist. 15. q. 1. art. 3. quæstiunc. 2. ad 2.* ideò concedit, quod Baptismus recedente fictione, & adueniente charitate suum habeat effectum, quia Baptismus remanet quoad aliquid sui in Baptizato etiam cum fictione, scilicet quoad characterem, & ideò Baptismus recedente fictione suum sortitur effectum, ac proindè Sacramentum illud, cuius nihil relinquitur postquam completum est, cuiusmodi est Sacramentum Pœnitentiæ non potest recedente fictione suum effectum habere. Quod autem dicunt Paludanus, & Capreolus *in 4. sentent.* & Syluester *in summa verb. Confessio num. 26.* per confessionem, & Sacramentum Pœnitentiæ, etiam informe, relinqui in pœnitente ornatum, & dispositionem quamdam, ratione cuius recedente fictione Sacramentum pœnitentiæ possit causare gratiam; absque vllo fundamento asseritur, & eadem facilitate, qua dicitur, reijcitur.

Est ergò certum apud S. Thomam non dari posse Sacramentum Pœnitentiæ validum, sed informe, quod recedente fictione suum habeat effectum, solumque id affirmat de confessione Sacramentali in sensu explicato, & cum *loc. cit.* ait, confitentem cum fictione peccata sua recedente fictione percipere absolutionis fructum, sicut etiam in alijs Sacramentis; sensus est, quod sicut dantur aliqua Sacramenta, quæ recedente fictione gratiam conferunt, vti Baptismus, & Confirmatio, ita & Sacramentum Pœnitentiæ, prout importat confessionem Sacramentalem, recedente fictione confert gratiam.

Obijcies iterum contra principalem assertionem, Confessio, & attritio sunt Deo acceptæ, & tamen non eliciuntur à pœnitente in statu gratiæ, quia antecedunt gratiæ collationem, ergò & satisfactio potest esse Deo accepta, etiamsi non fiat in statu gratiæ.

Respondetur, negando consequen-

tiam

tiam, nam confessio necessariò exigit, vt præcedat absolutionem, non enim regulariter reus absoluitur, nisi priùs confiteatur crimen; Contritio verò est dispositio ad gratiam, vnde & ipsa debet gratiam præcedere, cum sit causa dispositiua gratiæ, causa enim præcedit effectum, at satisfactio ex propria ratione debet præstari in statu gratiæ, satisfactio enim debet esse accepta Deo, cui fit satisfactio, non potest autem satisfactio esse Deo accepta, nisi sit ab amico, & consequenter nisi sit ab eo, qui constitutus est in statu gratiæ, vt dictum est suprà. Est autem animaduertendum, quod confessio, & contritio, dupliciter possunt considerari; Vno modo secundum se: Alio modo secundum quod simul cum forma constituunt vnum totum, quod est Sacramentum Pœnitentiæ. Iuxtà priorem considerationem, illi actus tantùm se habent dispositiuè ad gratiam, & ad remissionem peccatorum; Iuxtà posteriorem ad illos effectus se habent effectiuè, sicut totum Sacramentum effectiuè valet ad proprium suum effectum. Nec obstat, quod virtus remissiua peccati sit principaliter sita in verbis formæ, quæ Sacerdos profert, nam sic est in verbis formæ sita, vt ab illis deriuetur, & communicetur actibus pœnitentis, quatenus ex ipsis simul cum forma vnum Sacramentum constituitur, idque efficax remissionis, & gratiæ, quam significant, Actus ergò pœnitentis, scilicet Contritio, Confessio, & satisfactio sunt causa gratiæ, & remissionis peccati, confessio quidem, & contritio dispositiuè, & effectiuè, satisfactio verò solùm effectiuè, quatenùs coniungitur formæ, à qua sicut, & alij actus, eleuantur, & ideò effectus remissionis peccati non attribuuntur pœnitenti, tanquam causæ efficienti, sed Sacerdoti, qui formam pronunciat, hoc est Sacerdoti legitimo Ministro. Ideò S. Thomas *3.p.q.86.art.6.* ait, quod remissio culpæ est effectus pœnitentiæ, principaliter quidem ex virtute clauium, quas habent Ministri, & quorum potestate accipitur, id quod est formale in hoc Sacramento. Secundariò autem ex vi actuum pœnitentiæ pertinentium ad virtutem Pœnitentiæ, tamen prout hi actus aliqualiter ordinantur ad claues Ecclesiæ.

DVBIVM INCIDENS.

Quænam Sacramenta iuxtà sententiam S. Thomæ informia esse possint, & valida, quæ recedente fictione suum habeant effectum.

ASSERTIO VNICA.

Iuxtà sententiam S. Thomæ tria tantùm Sacramenta informia esse possunt, & validæ, quæ recedente fictione suum habent effectum, & sunt Baptismus, Confirmatio, & Ordo.

PRobatur. Nam vbi Sanctus Thomas docet, Baptismum rece-

cedente fictione suum effectum habere, huius eam rationem affert, quod Baptismus imprimit characterem, qui cum relinquatur etiam in accedente ficte ad Baptismum, tanquam forma ipsius Baptismi, recedente fictione Baptismus per characterem relictum, suum operatur effectum. Igitur idem dicendum de Confirmatione, & Ordine, nam & hæc Sacramenta imprimunt characterem. Ratio autem est, quia Sacramenta hæc characterem imprimentia, licet cum fictione recipiantur, permanent in subiecto ratione characteris, quem indelebiliter impressum relinquunt, quique quodam modo est ipsum Sacramentum, nam character, est res, & Sacramentũ simul, & ideò cum Sacraměta ista quoad characterẽ per fictionẽ non sint remota, possunt recedente fictione suum effectum habere. Alia verò Sacramenta, quæ characterẽ non imprimunt, cum per fictam receptionem totaliter esse desinant, ac proindè nullatenus existant, non possunt recedente fictione suum effectum habere, quod enim non est, non potest causare.

Sic docet S. Thomas 3. *par. quæst.* 70. *art.* 10. nam ibi, ait, quòd cum aliquid generatur simul cum forma, recipit effectum formæ, nisi sit aliquid impediens, quo remoto forma rei generatæ perficit suum effectum, sicut simul cum corpus graue generatur, mouetur deorsum, nisi sit aliquid prohibens, quo remoto statim incipit moueri deorsum: Et similiter, quando aliquis baptizatur accipit characterem, quasi formam, & consequitur proprium effectum, qui est gratia remittens omnia peccata. Impeditur autem quandoque per fictionem. Vndè oportet, quod remota ea per pœnitentiam Baptismus statim consequatur suum effectum.

Et in 4. *sentent. dist.* 4. *q.* 3. *art.* 2. *quæstiunc.* 3. sic ait, In Baptismo imprimitur character, qui est immediata causa dispositionis ad gratiam, & ideò cum fictio non auferat characterem, recedente fictione, quæ effectum characteris impediebat, character, qui est præsens in anima, incipit habere effectum suum, & ita Baptismus recedente fictione effectum suum consequitur.

Et ibidem ad 3. ait, quod in Eucharistia non imprimitur character, cuius virtute possit aliquis virtutem Sacramenti percipere, fictione recedente, & ideò non est simile de Eucharistia, in qua recedente fictione, Eucharistiæ effectum non percipit, qui priùs fictus accesserat.

Ratio igitur, ob quam S. Doctor ait, quod Baptismus recedente fictione gratiam confert, ea est, quod Baptismus imprimit characterem, qui cum non tollatur per fictionem, hac remota Baptismus per characterem habet suum effectum; Ratio autem hæc, & ea quam 3. *par.* adducit, communis est Baptismo, Confirmationi, & Ordini, in illis enim imprimitur character, quasi forma quædam. Omnis autem forma consequitur effectum impedimento remoto. De reliquis verò Sacramentis, id non possumus asserere, cum nullum id asserendi fundamentum habeamus, neque ex scripturis, neque ex Patribus, aut traditionibus, nec etiam ratio sufficiens

ficiens suffragetur. Quare de solis Sacramentis, quæ characterem imprimunt id concedendum videtur, quod esse possint informia, & valida, & quod recedente fictione gratiam conferant, hancque sententiam ex Scholasticis non pauci sustinent, Maior *in 4. sent. dist.* 4. *q.* 4. Paludanus *quæst.* 5. Gabr. *dist.* 17. *quæst.* 1. *art.* 3. Sylvester, verbo *Baptismus* 4. *q.* 17. & non videtur dissentire S. Bonauentura, & Richardus, dum *dist.* 4. *ad finem* 1. *partis*, negat ille, Eucharistiam, iste Pœnitentiam, consequi effectum recedente fictione, ex eo quod hæc Sacramenta non imprimant aliquam indelebilem dispositionem ad gratiam, & consequenter sint iterabilia.

Idem docet Albertus Magnus *in 4. d.* 4. *art.* 4. & ad quartum ait, quod Baptismus manet in ficto per mansionem characteris, qui vocatur propriè Sacramentum, & ideò non habens obstaculum operatur gratiam eo modo, quo ipsum est causa, scilicet disponens, & Deus tunc efficit gratiam in isto, vndè hæc est falsa, quod Baptismus transijt, quia mansit, vt est character. Eadem habet *dist.* 17. *art.* 6. in solutione septimi argumenti. Ergò solùm Sacramenta, quæ imprimunt characterem informia esse possunt, & valida, quæ tamen recedente fictione suum producant effectum medio charactere; hinc S. Thomas *dist.* 23. *quæst.* 2. *art.* 3. *quæstiunc.* 2. ait, quod quædam Sacramenta sunt, in quibus ex administratione Sacramenti, semper consequitur aliquis effectus in suscipiente, nec impeditur propter indispositionem suscipientis, sicut est in omnibus Sacramentis, quæ imprimunt characterem.

Nec dicatur, reliqua Sacramenta relinquere ornatum, aut dispositionem in voluntate, quæ etiam cum fictione remaneat, ratione cuius fictione remota possit habere suum effectum; nam id sine vllo fundamento asseri, diximus supra; & certum est, Sanctum Thomam huiusmodi ornatus, aut dispositionis nullibi meminisse, alias non negasset, Eucharistiam recedente fictione, gratiam conferre, cum tamen id neget, vt constat ex *loco cit.* Et ideò negat, Eucharistiam recedente fictione] gratiam conferre, quia Eucharistia non imprimit characterem, cuius virtute possit aliquis virtutem Sacramenti percipere fictione recedente; Ergò nihil agnoscit in Eucharistia, cuius virtute possit aliquis virtutem Sacramenti percipere fictione recedente.

Nec etiam obijciatur, quod Sanctus Thomas *loc. supra cit.* asserat, confessionem remota fictione suum effectum habere, sicut etiam in alijs Sacramentis. Nam cum Sanctus Doctor ait (sicut in alijs Sacramentis) non est sensus, quod reliqua omnia Sacramenta gratiam conferre habeat recedente fictione, cum hoc expresse neget de Eucharistia, vt modò dictum est; sed sensus est, quod dentur etiam alia Sacramenta, quæ recedente fictione gratiam conferant, & hæc sunt, Baptismus, Confirmatio, & Ordo, & hoc ipsum non admittit de Sacramento Pœnitentiæ, vt dicit totum ipsum Sacramentum, sed solùm de Confessione, quæ cum permancat

in

in memoria Confessoris, si semel valida sit, vt supponitur, recedente fictione suum habet effectum: Ipsum tamen Sacramentum Pœnitentiæ, prout importat etiam absolutionem Sacramentalem, cum nihil relinquat in pœnitente, nec ipsum recedente fictione suum habet effectum.

Cum igitur S. Thomas eo referat, quod Baptismus recedente fictione gratiam conferat, quia post collatum Baptismum relinquitur character, cum in Sacramento Pœnitentiæ nulliter collato nihil relinquatur in pœnitente, euidens est, iuxtà sententiam S. Thomæ, non dari Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe, quod recedente fictione habeat effectum; Idque Sanctum Doctorem sentire ex eo etiam constat, quod ipse perpetuò doceat, Contritionem esse de essentia Sacramenti Pœnitentiæ, vt in 4. *sent. dist.* 17. *q.* 3. *art.* 2. *quæstiunc.* 2. *ad* 1. *& dist.* 23. *q* 2. *art.* 4. *quæstiunc.* 2. Cum autem iuxtà ipsum contritio sit pars essentialis Sacramenti, & aliàs certum sit, nihil posse consistere absq; parte sua essentiali, euidens est, & iuxtà S. Thomam, consistere non posse Pœnitentiæ Sacramentum absque contritione. Et quidem hæc videtur vera sententia, & conformis Concilijs Florentino, & Tridentino; nam ab his assignatur veluti pars Sacramenti essentialis, Contritio, ita nimirùm, vt si ipsa desit, Sacramentum non subsistat, si autem adsit, & aliundè non sit defectus, subsistat.

Et rursus eadem Concilia ita assignant materiam, & formam Sacramenti Pœnitentiæ, vt nulla alia, quæ à Contritione, & Satisfactione sit diuersa possit assignari. Satis autem conuenit, quod satisfactio non sit pars essentialis, relinquitur ergò, vt Contritio, quæ non minus necessaria est, quàm Confessio, sit cum Confessione pars essentialis; quam ob causam ista Concilia semper assignant Contritionem pro materia, & quidem primo loco, neque vnquam (illa prætermissa) assignant aliquem actum pœnitentis, qui non sit veri nominis Contritio, licet imperfecta. Hoc ipsum ex eo etiam constat, quod Contritio est necessaria, vt si Confitenti nulla adsit contritio, ipse non sit verè, & coram Deo absolutus, etiamsi Confessarius super ipsum verba absolutionis proferret, vti declarat Concilium Tridentinum *Sess.* 14. *cap.* 6. Ergò dicenda est pars essentialis. Ideò Tannerus *tom.* 4. *disp.* 6. *q.* 1. *dub.* 2. Ex tribus illis partibus materialibus, quæ sunt, Contritio, Confessio, & Satisfactio, ait, quod Contritio, & Confessio spectant non tantùm ad integritatem, sed etiam ad essentiam ipsius Sacramenti, quod tamen de satisfactione, quæ tantùm est pars integralis eiusdem, dici nequit. Additque ex Soto, & Valentia hanc sententiam esse communem, & Gaspar Hurtado *disp.* 4. *de Pœnitentia diffic.* 1. *& disp.* 6. *difficult.* 1. expressis verbis ait, Contritionem esse partem essentialem, & requisitam ad essentiam Sacramenti Pœnitentiæ. Et eodem modo loquuntur Sanctus Antoninus *par.* 3. *tit.* 14. *cap.* 19. Suarez *tom.* 4. *in* 3. *par. disp.* 20. *sect.* 3. *num.* 5. *&* 8. Vasquez *quæst.* 92. *art.* 2. Henriquez *lib.* 4. *cap.* 10. *& lib.* 5. *cap.* 3. Meratius *disp.* 20. *de Pœnitentia sect.* 1.

Ioannes Puteanus 3. *par. q.* 86. *art.* 1. *dub.* 3. & Cardinalis de Lugo *de Sacramento Pœnitentiæ disp.* 24. *sect.* 1, qui pariter dicit hanc sententiam esse veram, & communem Theologorum.

Cum autem S. Thomas 3. *p. q.* 90. *art.* 3. ait, quod Contritio, Confessio, & satisfactio sint partes integrales Sacramenti Pœnitentiæ, non negat, quod Contritio, & Confessio sint partes essentiales, nam & partes essentiales, dici possunt partes etiam integrales, quamuis non omnes partes integrales sint essentiales. Vnde idem S. Thomas *art. cit.* in argumento, sed contra, ait, partes integrales dici, ex quibus perfectio totius integratur, & quia ex tribus prædictis perfectio ipsius Pœnitentiæ integratur, ideò prædicta esse partes integrales Pœnitentiæ; Id autem, quod est integrare perfectionem alicuius, competit etiam partibus essentialibus. Sicut & partibus essentialibus competit, quod S. Doctor in corpore articuli ait, quod de ratione partis integralis exigitur, vt totum non adsit singulis partibus, neque secundum totam virtutem, eius, neque secundum totam eius essentiam, sed omnibus simul. Hoc enim partibus etiam essentialibus competit.

Alij etiam distinguunt partes integrales in principales, & secundarias, seù minus principales: Contritionem autem, & Confessionem dicunt esse partes principales Sacramenti Pœnitentiæ, satisfactionem verò minus principalem, ac proptereà sine satisfactione verum esse posse Sacramentum reconciliationis, sed imperfectum; Absque Contritione verò, & confessione, seù aliquo supplente locum Confessionis, Sacramentum non posse consistere.

Ea etiam ratio suffragatur; Nam si pœnitens defectum suum aduertit, vel hunc confitetur, vel non, si primum, absolui non debet quamdiù talis est, quia Sacerdos non potest absoluere eum, quem scit indispositum, & si tentet, nihil agit: si posterius Confessio non est integra, cum hoc ipso mortaliter peccet; Si verò defectum non aduertit, talis inaduertentia non facit, eum habere materiam Sacramenti necessariam, & ideò cum ea desit, Sacramentum non subsistit. Quare sententia vera est, dari non posse Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe, præsertim ex defectu Contritionis, & ita sentiunt Adrianus 4. *de Confessione*, Maior. *in* 4. *dist.* 17. *q.* 9. Gabr. *quæst.* 1. Ioannes Medina *tract.* 2. *q.* 20. *de Confessione*, Vasquez *tom.* 4. *in* 3. *p. q.* 92. *art.* 2. *nu.* 13. Layman. *tract.* 6. *cap.* 9. *de Sacramento Pœnitentiæ*, Fagundez *de* 2. *præcepto lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 2. & *cap.* 4. *num.* 13. *lib.* 2. *cap.* 7. cum multis alijs ab eo citatis, Gammacius *cap.* 21. *de Pœnit.* Gonet *tom.* 15. *disp.* 10. *art.* 1. §. 2. *dicto* 2. & *alij.*

Efficax aliud ex dictis argumentum pro vera sententia in Assertionibus principalis quæstionis proposita.

AD principalem quæstionem redeundo. Ex his, quæ hactenus dicta sunt, efficax conficitur argu-

argumentum, quo conuincatur non expedire, quod Confitentibus pœnitentia iniungatur ante absolutionem Sacramentalem explenda. Nam non expedit pœnitentiam iniungere, per quam pœnitens Deo non satisfaciat, & per quam nec remittatur pœna, nec augeatur gratia: Atqui huiusmodi est pœnitentia ante absolutionem Sacramentalem explenda, ergò non expedit, Confitentibus pœnitentiam iniungere explendam ante Sacramentalem absolutionem. Consequentia est optima, Maior de se patet, & minor constat ex dictis.

E contra verò expedit pœnitentiam confitentibus iniungere, per quam ipsi Deo satisfaciant, & per quam augeatur gratia, & eis conferantur auxilia ad præcauenda in posterum peccata; Atqui huiusmodi est pœnitentia post absolutionem Sacramentalem explenda, ergò expedit pœnitentiam Confitentibus iniungere post Sacramentalem absolutionem explendam, hæc etiam consequentia est optima, maior de se patet, & minor constat ex dictis.

Nec apparet bonum aliquod per pœnitentiam expletam ante absolutionem Sacramentalem pœnitentibus collatum, per quod tot bonorum iactura compensetur. Nec aliquod rationabile motiuum affertur, quo expediens fiat, vt pœnitentia Sacramentalis ante absolutionem Sacramentalem explenda pœnitentibus iniungatur. Nam si pœnitens non sit dispositus, quia verum dolorem, aut propositum non habeat, iam diximus non ideò Confitentibus iniungendam esse pœnitentiam Sacramentalem ante absolutionem Sacramentalem, explendam; sed iniungendam esse pœnitentiam non Sacramentalem, & merè medicinalem, per quam pœnitens disponatur. Quin eo casu differenda est, immò absolutè neganda, nedum absolutio Sacramentalis, sed etiam Sacramentalis pœnitentia; cum hæc sit pars Sacramenti; Confitenti enim indisposito nihil de Sacramento conferendum est; & posito, quod ei posset Sacramentalis pœnitentia ante absolutionem Sacramentalem, iniungi, illum disponeret, non quia pœnitentia illa Sacramentalis esset, sed quia pœnitentia; Nihil ergò facit ad disponendum pœnitentem, quod pœnitentia iniuncta sit Sacramentalis, benè tamen facit, quod sit pœnitentia, seù opus pœnale; potest ergò Confitens sufficienter disponi per pœnitentiam non Sacramentalem; immò necessarium est, quod pœnitentia illa, quæ indisposito iniungitur, sit non Sacramentalis ex ratione adducta.

ASSERTIO TERTIA.

Falsum est, quod primis duodecim sæculis, ea praxis in Ecclesia Dei seruata fuerit, vt pœnitentibus etiam grauiorum criminum reis, nonnisi post peractam pœnitentiam Sacramētalem, absolutio Sacramentalis impenderetur. Nec vl-

lum afferri poteſt documentum, in quo aſſerta illa praxis contineatur.

PRobatur primò, ex Catechiſmo Romano *par. 2. cap. 5. num. 64.* Ibi enim ſic habetur. *Antiquiſſimo Eccleſiæ vſu receptum eſt, vt cum pœnitentes à peccatis ſoluuntur, pœna aliqua eis irrogetur, cuius pœnæ ſolutio, ſatisfactio vocari conſueuit.*

En Catechiſmus, nulla prorſus diſtinctione, aut limitatione grauiorum, aut leuiorum criminum appoſita, generaliter affirmat, ex antiquiſſimo Eccleſiæ vſu, in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ, pœnitentiam Confitentibus irrogatã fuiſſe cum abſolutione, igitur pœnitentiæ adimpletio non præcedebat abſolutionem, ſed abſolutio ad impletionem præcedebat.

Sed & eodem *cap. 5. num. 68.* nil aliud à grauibus, & publicis peccatoribus ad abſolutionem prærequiſitum dicit, niſi quod publicam pœnitentiam ſuſciperent, hoc eſt acceptarent, ſeù reciperent. *Sapientiſſimè*, inquit, *illud ab Eccleſia ſeruatum eſt, vt cum ab aliquo publicè flagitium commiſſum eſſet, publica etiam pœnitentia ei indiceretur, vt cæteri timore territi, deinceps peccata diligentius vitarent, quod etiam in occultis criminibus, quæ grauiora eſſent, interdum fieri ſolitum erat, ſed in publicis, vt diximus, hoc perpetuum fuit, vt qui ea commiſerant, antequam publicam pœnitentiam ſuſcepiſſent, non abſoluerentur.*

Non dicit Catechiſmus, quod antequam publicam pœnitentiam impleuiſſent, aut peregiſſent, non abſoluerentur, ſed dicit, quod antequam publicam pœnitentiam ſuſcepiſsent non abſoluerentur. Suſcipere autem pœnitentiam, nil aliud eſt, quàm pœnitentiam iniunctam recipere, ſeù acceptare. Idque ex eo etiam patet, quod Catechiſmus in poſterioribus verbis refert ſe ad priora, inquiens, *in publicis, vt diximus, hoc perpetuum fuit, vt qui ea commiſerant, antequam publicam pœnitentiam ſuſcepiſſent, non abſoluerentur*, in prioribus autem verbis ſolùm dixerat, *In Eccleſia ſeruatum fuiſſe, vt cum ab aliquo flagitium commiſſum eſſet, publica etiam pœnitentia ei indiceretur*, indicere enim pœnitentiam, ſuſceptionem, ſeù acceptationem pœnitentiæ in pœnitente inuoluit, licet poſteà ſequatur etiam exequutio; Ergò cum Catechiſmus ad pœnitentiæ indictionem ſe referat, quam ante abſolutionem præmiſſam fuiſse dicit, ante abſolutionem ſolam pœnitentiæ indictionem, & ſuſceptionem, ſeù acceptationem fuiſse affirmat.

Sed & eos recentiores inſigniùs hallucinari compertum eſt, qui praxim illam antiquitùs in Eccleſia viguiſse affirmant, vt generaliter quorumcumque criminum reis, nonniſi poſt peractam pœnitentiam abſolutio Sacramentalis impenderetur; Nam huiuſmodi praxim minimè in Eccleſia ſeruatam fuiſse aſſerit ipſe Morinus, qui aliàs eam quoad grauiorum criminum reos extitiſſe contendit.

Nam *lib. 9. de adminiſtratione Pœnitentiæ cap. 14. num. 8.* ità ſcribit. *Crimina omnia, & peccata, quæ illis ſæ-*

culis

culis (septem primis) non expiabantur per pœnitentiam publicam statim, aut paulò post editam Sacerdoti confessionem, remittebantur, pauculis exceptis, quæ cum publica erant, Communionis Eucharistiæ priuatione nonnunquam à Canonibus castigabantur ..... cum autem crimina illa, & peccata frequentissima fuerint, ideò in confessionibus, multò frequentius coniungebatur absolutio confessioni, quam ab ea seiungebatur.

Et *lib.* 1. *cap.* 31. *num.* 2. sic habet (*Peccata mortalia minus grauia, eodem planè modo antiquitus Ecclesia curabat, quo nunc vniuersa ferè mortalia curare solet.* ..: *quo ab annis* 400. *ad hunc vsque diem omnia ferè mortalia peccata legimus ex Doctorum Scholasticorum præceptis, & Ecclesiæ accurata praxi curata fuisse*)

Et *libr.* 9. *cap.* 1. *num.* 13. *Post diligentem*, inquit, *huius rei consultationem, & innumerorum antiquitatis testimoniorum, & exemplorum varijs sæculis editorum inter se collatorum ..... deprehendimus, plerisque peccatorum grauium, mortemque æternam inferentium generibus, absolutionem, eo more, qui nunc, & ab aliquot sæculis obseruatur ab ipsis Ecclesiæ incunabulis concessam esse, in ijs verò, quibus absolutio post actam pœnitentiam lege ordinaria differebatur, multis varijsque modis exceptam fuisse.*

Sed & in Orientalibus Ecclesijs absolutionem post pœnitentiæ impositionem generaliter quorumcumque criminum reis impensam fuisse idem Morinus affirmat *lib.* 9. *cap.* 14. *nu.* 9. his verbis. *In Orientalibus Ecclesijs ab annis mille ducentis absolutio à peccatis statim post pœnitentiæ impositionem; aut etiam peccatorum confessionem dari consueuit.*

Verùm & in Ecclesia Occidentali eam consuetudinem ab initio fuisse, vt absolutio Sacramentalis pœnitenti, sua peccata ritè confitenti verèque dolenti, post peccatorum confessionem, & ante iniunctæ pœnitentiæ exequutionem impenderetur, ex mox dicendis amplius constabit.

Nam ex parte Authorum, cum quibus agimus, nullum assignatur, aut assignari potest solidum argumentum, quo praxim illam in Ecclesia olim fuisse conuincatur, vt rei criminum etiam grauiorum, nonnisi post peractam pœnitentiam Sacramentalem, Sacramentaliter absoluerentur: Ex alia verò parte argumenta habemus conuincentia, eam praxim, nec fuisse, nec esse potuisse in Ecclesia, ergò de facto praxim illam in Ecclesia non fuisse dicendum est; Consequentia est optima. Et antecedens probatur; nam in auctoritatibus Sacrorum Conciliorum, aut Sanctorum Patrum, quæ ab Authoribus illis afferuntur, non habetur, quod absolutio Sacramentalis, iniunctæ pœnitentiæ executionem non præcesserit; nec etiam in eis habetur, quod absolutio, quæ post expletam pœnitentiam, criminum reis concessa dicitur fuerit Sacramentalis, immò plura infrà proferemus argumenta, quæ conuincunt absolutionem illam non fuisse Sacramentalem, nec pro foro interno, sed fuisse merè canonicam, & pro foro externo. Ergò ex parte Authorum illorum, nullum argumentum adducitur, quo conuin-

uincatur, praxim illam in Ecclesia fuisse, vt nonnisi post peractam pœnitentiam Sacramentalem criminum reis absolutio Sacramentalis impenderetur. Ex alia verò parte, argumenta occurrunt conuincentia praxim illam nec fuisse, nec esse potuisse in Ecclesia.

Primum argumentum est, quod pœnitentiæ, quæ in Canonibus pœnitentialibus habentur, ad multos annos protrahebantur, & multis annis exsoluendæ erant, nam pro peccato mortali regulariter septem annorum pœnitentia iniungebatur, pro grauioribus verò criminibus, iuxta eorum grauitatem longior imponebatur pœnitentia; Vndè *Can. 9.* habetur, quod *qui contra naturam peccasset, si Clericus fuisset deberet deponi, vel Religioni tradi, si corrigibilis apparuisset, ad perpetuam pænitentiam peragendam*. At quis dicat, Ecclesiam piam fidelium Matrem, Fideles suos pœnitentes, tot annorum spatio Sacramentaliter inabsolutos, Deoque irreconciliatos voluisse, illorumque salutem æternæ damnationis periculo expositam, cum eis mors etiam repentina obuenire potuisset?

Nec dicatur, eos in statu illo pœnitentiæ conteri potuisse. Nam cum contritionis actum perfectum difficile sit haberi adhuc æternæ damnationis periculo expositi fuissent Fideles, si tot annorum decursu absque Pœnitentiæ Sacramento ad Contritionis perdifficilem actum remissi fuissent, & cum nullum rationabile obstaculum intercederet, quo minus Ecclesia huiusmodi Reis confitentibus, & pœnitentibus absolutionem Sacramentalem ante iniunctæ pœnitentiæ executionem concederet, nam supponitur illos debita dispositione non caruisse, absolutionem illis ante iniunctæ pœnitentiæ executionem concessam fuisse, dicendum est.

Sed & cum Christus Dominus in peccatorum reconciliationem Sacramentum Pœnitentiæ, vti facilè, ac promptum remedium ad gratiam obtinendam instituerit, in quo verè attritus cum proposito amplius non peccandi, & cum spe veniæ gratiam obtineat, non est putandum, quod Ecclesia tot annis hoc medio ad salutem hominum à Christo instituto fideles destitutos voluerit.

Quàm porrò noxia fuisset, & periculosa, asserta illa ad tot annos absolutionis Sacramentalis dilatio, & ad actum Contritionis remissio, apparet ex his, quæ habentur in Romano Catechismo *par. 2. cap. 5.* In eo enim sic habetur: *Vt concedamus, contritione peccata deleri, quis ignorat, illam adeò vehementem, acrem, incensam esse oportere, vt doloris acerbitas, cum scelerum magnitudine æquari, conferrique possit? At quoniam pauci admodum ad hunc gradum perueniunt, fiebat etiam, vt à paucissimis hac via peccatorum venia speranda esset. Quarè necesse fuit, vt clementissimus Dominus faciliori ratione communi hominum saluti consuleret; quod quidem admirabili consilio effecit, cum claues Regni Cœlestis Ecclesiæ tradidit: Etenim ex fidei Catholicæ doctrina, omnibus credendum, & constanter affirmandum est, si quis ita animo affectus sit, vt peccata admissa doleat, simulque in posterum non peccare constituat, & si eiusmodi dolore non afficiatur, qui*

ad impetrandam veniam satis esse possit: Et tamen, cum peccata Sacerdoti ritè confessus fuerit, vi clauium scelera omnia remitti, ac condonari: Vt meritò à Sanctissimis Viris, Patribus nostris celebratum sit, Ecclesiæ clauibus aditum in Cœlum aperiri, de quo nemini dubitare fas est, cum à Florentino Concilio decretum legamus Pœnitentiæ effectum esse absolutionem à peccatis.

Igitur dicendum, pœnitentibus sua crimina in Sacramentali Confessione exponentibus, post iniunctam eis pœnitentiam, illaque ab eisdem suscepta, seù acceptata, absolutionem Sacramentalem eis ante iniunctæ pœnitentiæ adimpletionem impensam fuisse, & mox longas illas pœnitentias executioni mandatas fuisse. Idemque dicendum de alijs pœnitentijs publicis, vel solemnibus, quæ distinguebantur in gradus, seù stationes, scilicet fletus, auditiones, substrationes, & consistentias. Nam in harum singulis ad plures annos pœnitentes permanebant, ita vt nonnisi post plures annos, ad vltimam stationem, quæ consistentia dicebatur transirent, in qua, & alijs annis consistebant, vt Morinus obseruat. Idem, in quam, & de his pœnitentijs dicendum, pœnitentes videlicet post criminum confessionem, absolutionem Sacramentalem recepisse, & indè iniunctis pœnitentijs executionem dedisse.

Ad hoc etiam facit, quod S. Thomas docet *par.* 2. *quæst.* 109. *art.* 8. nempè, hominem in statu naturæ corruptæ posse absque gratia iustificante vitare singula peccata mortalia, & secundum aliquod tempus, quia non est necesse, quod continuò peccet in actu, sed quod diù maneat absque peccato mortali, esse non potest, nam ad hoc necesse est, quod habeat cor suum firmatum in Deo, ita vt pro nullo bono consequendo, vel malo vitando ab eo separari velit, & hanc firmitatem præstat gratia, & Charitas, quibus caret peccator, vt ergo peccatores illi cor suum firmatum in Deo haberent, consulendum eis fuit per Sacramentum Pœnitentiæ, in quo eis gratia, & charitas conferretur, quæ firmitatem illam præstant; alias enim contritionem perfectam, perfectamque charitatem habere difficilè illis fuisset, vt diximus supra.

Sed & in prosequutione pœnitentiarum, Pœnitentiæ Sacramento fideles illos leuatos fuisse, credendum est; cum enim pœnitenti illæ longo tempore, & pluribus annis explendæ forent, vt fideles à peccatis facilius arcerentur, salubre Pœnitentiæ Sacramentum eis conferendum fuit.

Ex Concilio etiam Toletano Tertio *Can.* 11. colligi videtur, quod pœnitentes in statu pœnitentiæ manentes, Pœnitentiæ Sacramentum frequenter susciperent. Nam statuitur, quod his, qui pœnitentiam non secundum Canones, sed fœdissimè pro suis peccatis agentes, quoties peccauerant, toties à Presbyteris se reconciliari postulabant *detur pœnitentia secundum formam antiquorum Canonum, hoc est, vt prius eum, quem sui pœnitet facti, à Communione suspensum faciat inter reliquos pœnitentes ad manus impositionem crebro recurrere. Expleto autem satisfactionis tempore, sicut* Sacer-

Sacerdotalis contemplatio probauerit, eum communioni restituat. Vbi Communionis negatæ, & postmodum restitutæ nomine, nonnisi Eucharistia, & cum ea Ecclesiastica, seù Canonica absolutio intelligenda videtur, nomine verò impositionis manus, ad quam frequenter pœnitentes illos faciant recurrere ipsum Pœnitentiæ Sacramentum, intelligendum videtur. Quamuis enim etiam extra Sacramentum Pœnitentiæ imponerentur fidelibus manus, & in actionibus pœnitentiarum, & in earum expletione, nil tamen obstat, quominus in Canone illo 11. nomine impositionis manus, ad quam iubentur fideles crebro recurrere intelligatur ipsum Sacramentum Pœnitentiæ, nam & Sacramentum Pœnitentiæ præsertim per manus impositionem conferebatur. Et constat ex Canone S. Bonifacij Germanorum Apostoli à Zacharia Pontifice confirmato Anno 742. quem refert Beatus Isaac *tit. 1. cap. 11.* & sic habet.

Non est mirandum si absolutio peccatorum per manus impositionem precibus fit Sacerdotum, cum Dominus in veteri lege super caput Hostiæ manum Sacerdotis præceperit imponi. Etenim sicut tunc per illam Hostiam, ita nunc inuocatione Sancti Spiritus, qui est remissio peccatorum, per manus Episcoporum, vel eorum auctoritate reliquorum Sacerdotum, impositionem, vel supplicationibus eorum remittuntur peccata. Nam quando Dominus Lazarum suscitauit, ait suis discipulis: tollite lapidem: subauditur, vt mortuus resurgat, dans exemplum, vt sicut ipsi manibus tollunt lapidem, vt mortuus surgat, ita & ipsi, & Successores eorum manus pœnitentibus imponant, et per impositionem manuum, suis precibus mortuum de sepulchro, id est peccatorem de vitijs surgere, & releuare faciant. Et sicut illi Lazarum institis, id est, funibus colligatum, iubente Domino, soluunt, qui ait: Soluite eum, & sinite abire: ita isti eorum supplicationibus, auxiliante Domino, & comitante Spiritu Sancto, qui in his semper operatur, per manus impositionem, peccatorum soluant vincula, eosque tempore à Sanctis Patribus constituto Sacra Eucharistia communicent, & absolutos ire permittant.

Habetur ergo ex hoc S. Bonifacij testimonio, quod absolutio Sacramentalis fiebat per manus impositionem; Certum est enim S. Bonifacium loqui de absolutione Sacramentali, nam ait per manus impositionem remitti peccata, & rursus cum dicat post manus impositionem, peccatores Sacra Eucharistia communicandos esse, euidentius fit per manus impositionem Sacramentum Pœnitentiæ, ipsamque Sacramentalem absolutionem intellexisse; nam sine absolutione Sacramentali Eucharistia pœnitentes illos non fuisse communicandos certum est. Sed & S. Augustinus Pœnitentiæ Sacramentum, & Sacramentalem absolutionem, manus impositionem appellat *lib. 5.* contra Donatistas, *cap. 20.* inquiens (*Quomodo Deus exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur.*)

Et S. Leo *Epist. 92. c. 17.* sic ait: (*Qui conuiuio solo Gentilium, & escis immolatitijs vsi sunt, possunt ieiunijs,*

&

& manus impositione purgari.)

Et quamuis praxis hæc imponendi super pœnitentes manus ab anno 1250. semper decreuerit, multi tamen posterioribus temporibus antiquitatis memores eam commendauerunt, atque pro auctoritate sua, vt obseruaretur iusserunt, vt pluribus ostendit Morinus in laudato Commentario historico *lib.* 8. *cap.* 11. Ita etiam Concilium Coloniēse *c.*39. docens, Parochum, quid facta confessione agere debeat (*Iniungat*, inquit, *etiam illi fructum dignum pœnitentiæ facere, ac tum denique imponat manus, ac absoluat pœnitentem.*)

Cum ergo nomine impositionis manus, ex dicto S. Bonifacij Canones Pœnitentiæ Sacramentum, & Sacramentalis absolutio intelligenda sit, cum in Concilio Toletano dicitur (quod Pœnitentes illi debeant crebro ad manuum impositionem recurrere, pendente pœnitentia) sensus est, quod pœnitentes pendente pœnitentia, crebrò debeant ad Pœnitentiæ Sacramentum recurrere.

Hoc idem ex eo conuincitur, quod antiquissimi Canones afferri possunt, in quibus habetur, quod pœnitentibus pendente publica pœnitentia Eucharistiæ Sacramentum semel, vt minimum in anno datum fuerit, idque multis sæculis; Id autem manifestè ostendit, non fuisse dilatam absolunem Sacramentalem vsque ad pœnitentiæ expletionem; nec enim dici potest concessam fuisse vnquam Eucharistiam peccatoribus nondum per absolutionem Sacramentalem Deo reconciliatis: Ex multis autem pauci sufficiant 1. Canon Soteris Papæ, qui Ecclesiæ præfuit Anno 175. & refertur à Gratiano de Consecratione *dist.* 2. *cap.* 17. his verbis: *In Cæna Domini à quibusdam perceptio Eucharistiæ negligitur, quæ quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus (exceptis ijs, quibus pro grauibus criminibus inhibitum est) percipienda sit, Ecclesiasticus vsus demonstrat, cum etiam pœnitentes eadem die ad percipienda Corporis, & Sanguinis Domini Sacramenta reconcilientur.*

Item Can. 44. Theodulphi Aurelianensis in epistola ad Clerum, quam refert Baronius ad Annum Christi 875. hæc habet: (*Sicut periculosum est, impurum quemque ad tantum Sacramentum accedere, ita periculosum est, prolixo tempore abstinere, salua ratione eorum, qui excommunicati, non quandò eis libet, sed certis temporibus communicant.*)

Et Can. 4. hæc habentur (*Singulis diebus Dominicis in Quadragesima præter hos, qui excommunicati sunt, Sacramenta Corporis, & Sanguinis Christi sumenda sunt, & in Cæna Domini, & in Parasceue, & in die Resurrectionis Domini, penitus ab omnibus communicandum.*

Syluerius Pontifex, qui præfuit Ecclesiæ Anno 536. hoc sanciuit decretum, quod refert Iuo secunda parte Decreti *cap.* 29. & Burchardus *lib.* 5. *cap.* 19. vti & S. Carolus Borromæus non semel in Concilijs Prouincialibus, & in Appendicibus, quos sub finem vitæ scripsit. Decretum autem est hoc: (*Singulis diebus Dominicis in Quadragesima, præter hos, qui excommunicati sunt, & præter illos, qui in publica pœnitentia sunt, Sacramenta Cor-*

poris, & Sanguinis Christi sumenda sunt: & in Cæna Domini, & in Pentecoste, & in Natali Domini, penitus ab omnibus communicandum est) ergo etiam ab excommunicatis, etiam à publicè pœnitentibus, qui ad hunc effectum reconciliabantur absolutione cum reincidentia. Nullatenus autem putandum est, concessum illis fuisse Sacramentum Eucharistiæ, & negatam absolutionem Sacramentalem.

Ad idem facit, quod habetur *cap. Presbyter d.* 82. vbi cum Presbytero fornicario præscribatur pœnitentia decem annorum; conceditur tamen, vt post sesqui annum Corporis, & Sanguinis Domini particeps fiat: Idem habetur ex Nicolai Papæ *cap. de Viro* 12. *quæst.* 2. & ex Concilij Ancyrani *Can.* 5. 6. & 8. vbi cum de illis, qui admittebantur ad Communionem tertio, quinto, sexto anno, definitur, vt anno demum sequenti perfectionem suam recipiant. Quamuis enim non impenderetur pœnitentibus, de quibus ibi sermo sit, plena, & publica absolutio, qua publicè reciperentur ad Cõmunionem, oblationem, & conuersationem Fidelium, dabatur tamen Sacramentalis absolutio, vt possent communicare.

Secundum argumentum pro assertione nostra sit, quod nullum rationabile motiuum assignari potest quo Ecclesia olim moueri potuerit, aut etiam ad præsens moueri possit, ad non impendendam Sacramentalem absolutionem, nisi post peractam pœnitentiã Sacramentalem. Duo enim tantùm assignari possunt motiua: Vnum est grauitas criminis commissi: Alterum est, Indispositio Confitentis. At horum nullum rationabiliter mouere potest ad iniungendam pœnitentiam Sacramentalem explendam ante absolutionem Sacramentalem. Nam, vt dictum est supra, grauitas criminis præcisè non exposcit nisi grauitatem pœnitentiæ iniunctæ, quæ videlicet respondeat qualitati criminis commissi, quod per pœnam proportionatam puniri debeat, & expiari; id autem habetur etiamsi pœnitentia iniuncta expleatur post impensam Sacramentalem absolutionem; Ergo grauitas criminis non est sufficiens motiuum ad iniungendam pœnitentiam Sacramentalem explendam ante absolutionem.

Sed nec indispositio Confitentis, motiuum esse potuit, vt Ecclesia pœnitentiam Sacramentalem Confitenti indisposito explendam ante absolutionem Sacramentalem iniungeret. Nam ad remouendã indispositionem Confitentis iniungi potuit pœnitentia merè medicinalis ante absolutionem Sacramentalem explenda, vt dictum est supra, neque ad eam indispositionem tollendam opus fuit imponere pœnitentiam Sacramentalem, nam pœnitentia iniuncta, vt Sacramentalis, non reddit Confitentem magis dispositum, quàm pœnitentia non Sacramentalis.

Pro tertio argumento ad probandum, quòd asserta praxis, iniungendi Confitentibus etiam grauiorum criminum reis pœnitentiam Sacramentalem explendam ante absolutionem Sacramentalem nullo vnquam tempore fuerit in Ecclesia. Sit

ASSER-

ASSERTIO QVARTA.

Absolutio, quæ grauiorum criminum reis, post expletam pœnitentiam antiquitus impendebatur, non erat Sacramentalis, & pro foro interno, sed tantùm Ecclesiastica, & pro foro externo.

ASsertio hæc ex dictis conuincitur. Primò, quia oppositum videtur esse contra pietatem Ecclesiæ, nam cum Ecclesia sit pia Fidelium Mater, non est putandum, quod Sacramentalem absolutionem filijs suis ritè, ac rectè dispositis ad longum tempus distulerit. Secundò, quia pœnitentia illa non potuit esse pars integralis Sacramenti Pœnitentiæ, nam pars integralis supponit Sacramentum quoad essentiam constitutum: Ergo debuit subsequi absolutionem Sacramentalem, non verò illam præcedere, ergo absolutio subsequens non fuit Sacramentalis. Tertiò, quia nullū rationabile motiuum assignari potest, quo Ecclesia moueri potuerit ad peruertendum ordinem partium Sacramenti Pœnitentiæ, vt constat ex dictis.

His addi possunt argumenta sequentia, quæ pariter probant absolutionem, quæ grauiorum criminum reis, post expletas publicas pœnitentias impendebatur, non fuisse Sacramentalem.

Primùm. Quia absolutio, quæ non habet remittere culpam, sed supponit culpam remissam, non est Sacramentalis; certum est enim, quod culpam remittere pertinet ad absolutionem Sacramentalem, estque absolutionis Sacramentalis proprius effectus; Vndè si aliqua absolutio non habeat remittere culpam, sed illam remissam supponat non est absolutio Sacramentalis. Atqui absolutio, quæ post expletas publicas pœnitentias impendebatur, non habebat remittere culpam, sed illam remissam supponebat: Ergo absolutio illa non erat Sacramentalis. Minor probatur. Primò, quia absolutio illa supponebat pœnitentiam peractam, pœnitentia verò, seù satisfactio supponit culpam remissam, vt constat ex dictis. Secundò probatur ex Sanctis Patribus, qui dicunt, quod nonnisi post publicam pœnitentiam peractam tribuebatur cum Ecclesia reconciliatio, quam antecedere debeat alia eiusdem Pœnitentis cum Deo reconciliatio, iustificatio, & peccati remissio, etiam clauium Ecclesiæ ministerio concessa, & consequenter per absolutionem Sacramentalem, nam in hac præcipuè sita est clauium virtus, & potestas.

Ita igitur S. Leo *in Epistola 92. ad Theodorum*, vbi sic scribit (*Multiplex misericordia Dei ita lapsibus subuenit humanis, vt non solum per Baptismi gratiam, sed etiam per Pœnitentiæ medicinam, spes vitæ reparetur æternæ: vt qui regenerationis donum violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent, sic Diuinæ bonitatis præsidijs ordinantis, vt indulgentia Dei nisi supplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri: Mediator enim Dei, & hominum homo Christus*

Iesus hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, vt & Confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad Communionem Sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent) Euidens est, in his verbis, reconciliationis nomine intelligi non posse, absolutionem Sacramentalem, & in foro interno, qua homo cum Deo reconciliatur, nam absolutio Sacramentalis non potest subsequi pœnitentiam Sacramentalem, vt constat ex dictis, ergo nomine reconciliationis intelligit S. Leo reconciliationem pœnitentium cum Ecclesia, quæ post peractam pœnitentiam fiebat; ac proindè supponebat aliam reconciliationem cum Deo, quæ fit per absolutionem Sacramentalem.

Duas autem absolutiones, & reconciliationes, priorem cum Deo, & posteriorem cum Ecclesia, & hinc absolutionem pœnitentibus in fine pœnitentiæ dari solitam docet S. Eligius Nouiomensis homil. 4. in Cœna Domini, vbi cum dixisset eum indignè accipere Eucharistiam, qui accipit eo tempore, quo debet agere pœnitentiam, quia cum iste excommunicatus, ab Eucharistia Ecclesiæ prohibitione arceatur, si Eucharistiam sumat, is Ecclesiæ præcepti violati Reum se facit, postea pœnitentes vltima illa absolutione reconciliandos, sic alloquitur *(Vndè mihi ad vos, ò fratres, nunc habendus est sermo, quos Mater Sancta præsens Ecclesia nostro officio hodie reconciliat Deo. Ad Vos igitur nostra .... ista sit exhortatio, vt agnoscat vnusquisque vestrum ex semetipso, si reconcilietur, vel non reconcilietur Deo, quamuis reconciliari eius Ecclesiæ nostro videtur ministerio)* En S. Eligius duplicem reconciliationem, alteram cum Deo, cum Ecclesia alteram agnouit; Quæ autem peccatoris cum Deo reconciliatio fit; exponit, cum ait, *tunc eum cum Deo, per Christum, & per eos, quibus dedit reconciliationis ministerium reconciliari, cum fit noua Creatura: Nemo autem, se ab Episcopo cum Ecclesia, scilicet validè, & legitimè reconciliari, sed ad Communionem admitti credat, nisi per Confessionem, ac pœnitentiam condignam satisfactionem egerit*, id est, vt addit, *condignam Deo pœnitentiam de præteritis obtulerit, noua Creatura factus, cum Deo reconciliatus fuerit.* Illa igitur, quam petebant pœnitentes, reconciliatio, non eos cum Deo, sed cum Ecclesia reconciliatura erat, eaque alteram, in qua cum Deo etiam per Sacerdotum ministerium in gratiam redierant, priorem supponebat. Quod vt idem S. Eligius probet, S. Leonem superius allatum laudat, & homil. 7. publicè pœnitentes *iam per pœnitentiam mundatos intra sinum Ecclesiæ per reconciliationis Sacramentum* reuocari ait, atque ita significat, eos antequam ita per Communionis gratiam, & Eucharistiam (quam reconciliationis Sacramentum appellat) reconciliati intra sinum Ecclesiæ, à quo per excommunicationem eiecti fuerant reuocentur, iam prius per pœnitentiam mundatos fuisse.

Idem S. Eligius hom. 11. etiam duplicem illam reconciliationem peccatoris distinguit, cum Deo scilicet, & cum Ecclesia, eamque duplicem reconciliationem in suscitatione Lazari adum-

adumbrari dicit; ibi enim prius peccatores non publicos alloquitur, eosque monet, vt per Confessionem Deo reconcilientur, seu per Sacramentum Confessionis, eo ritu, qui nunc in Ecclesia obseruatur. *Dic tu iniquitates tuas, vt iustificeris, ex eo enim vnusquisque iustus esse incipit, ex quo sui accusator extiterit; Confessio enim pœnitentiam monstrat, pœnitentia satisfactionem ostentat, satisfactio veniam sibi Diuina pietate conciliat; nec enim poterit indulgentia tribui, nisi ira Dei possit pœnitentia placari.* Id est, peccator, vt indulgentiam, & absolutionem per Sacramentum Pœnitentiæ (id enim absque dubio S. Eligius intelligit, qui Confessionem requirit) obtineat, nil aliud præstare debet, quam Confessionem Sacramentalem, quia hæc pœnitentiam internam, & contritionem monstrat, Sacerdotique notam facit, & pœnitentia satisfactionem ostentat, quique se peccati verè pœnitere significat, is se satisfactionem à Sacerdote iniunctam agendam eiusq; præceptum seruandum paratum esse profitetur. Et quia Pœnitens confessus peccata, partes omnes suas Sacramenti explens à Sacerdote statim absolui potest, ideo ab Eligio Confessionis Sacramentum, Confessionis remedium appellatur, & Confessio affert salutem, vt ibidem ait.

Deinde peccatores publicos alloquitur, inquiens. *Ad vos præterea nunc spiritualis noster sermo transfertur, quos sub pœnitudinis habitu constitutos facie squallida, & crine dimisso, peccamina vestra planxisse, & vitia carnis in vobis mortificasse, quantùm homini videre possibile est, consideramus. Ante omnia autem vobis scire necesse est, quia licet impositione manuum nostrarum* (reconciliationem nimirum, de qua est quæstio) *accipere cupiatis, tamen absolutionem peccatorum vestrorum consequi non potestis, antequam per compunctionis gratiam Diuina pietas vos absoluere dignabitur, tunc enim, vt Beatus dicit Gregorius vera est absolutio Præsidentis, cum interni arbitrium sequitur Iudicis.* Et postea subdit. *Quòd bene quatriduani mortui resuscitatio illa significat, quæ videlicet demonstrat, quia prius mortuum vocauit Dominus, & viuificauit dicens, Lazare veni foras, & postmodum is; qui viuens egressus fuerat à Discipulis est solutus.... Ecce illum iam viuentem Discipuli soluunt, quem Magister suscitauerat mortuum; sic enim Discipuli Lazarum mortuum soluerent, fœtorem magis ostenderent, quam virtutem. Ex qua consideratione intuendum est, quod Nos per Pastoralem authoritatem eos soluere, quos agnoscimus Authorem nostrum per suscitantem gratiam viuificasse, quæ nimirum viuificatio ante operationem rectitudinis in ipsa iam agnoscitur confessione peccati.* Hæc Eligius, in quibus obseruandum est, ipsum distinguere hæc duo, scilicet viuificationem peccatoris, & operationem rectitudinis. Viuificationem dicit in ipsa iam cognosci confessione peccati, ac proinde in absolutione, & hanc dicit esse ante operationem rectitudinis, hoc est ante pœnitentiam, igitur pœnitentiam iuxta Eligium præcedit absolutio Sacramentalis, illa nimirum, qua peccator viuificari dicitur, ac proinde absolutio, quæ pœnitentiam subsequebatur non erat Sacramentalis, sed Ecclesiastica.

Sub-

Subdit autem Eligius. *Vnde & homini ipsi mortuo Lazaro nequaquam dicitur, reuiuisce, sed veni foras. Omnis quippe peccator intra conscientiam abscondit se, introrsus latet, in suis penetralibus occultatur, sed mortuus venit foras, dum peccator nequitias suas sponte confitetur. Lazaro ergo dicitur, Veni foras, ac si apertè cuilibet mortuo in culpa diceretur. Cur reatum tuum intra conscientiam abscondis? Foras iam per Confessionem egredere, qui apud te interiùs per negationem lates. Veniat itaque iam foras mortuus, idest culpam confiteatur peccator; venientem verò foras soluant Discipuli, vt Pastores Ecclesiæ, pœnam amoueant, quam meretur, quia non erubuit confiteri, quod fecit.* En post Confessionem, & viuificationem peccatoris, ac proinde post absolutionem Sacramentalem viuificantem ponit absolutionem à pœna, quæ est absolutio illa Ecclesiastica, quam Ecclesiæ Pastores pœnitentibus iam sacramentaliter absolutis impendebāt.

Hanc ipsam peccatoris duplicem absolutionem, à culpa scilicet, & à pœna in Lazaro adumbratam fuisse, ita vt hæc posterior supponat priorem, qua per Sacerdotem culpa remittitur, alij etiam Sancti Patres senserunt. Nam id manifestè affirmat *in lib.* 5. Capitularis Caroli Magni *versic.* 62. Isaac Lingonen. Canon. 12. *Inuocatione Sancti Spiritus, qui est remissio peccatorum, per manus Episcoporum vel eorum authoritate reliquorum Sacerdotum impositionem, vel supplicationibus eorum peccata remitti.* Sic probat. *Nam quando Dominus Lazarum suscitauit, ait suis Discipulis Tollite lapidem, subauditur, vt mortuus resurgat, dans exemplum, vt sicut ipsi manibus tollunt lapidem, vt mortuus surgat: ita & ipsi, & Successores eorum manus pœnitentibus imponant, vt per impositionem manuū suis precibus mortuum de sepulchro, idest peccatorem de vitijs surgere, & releuare faciant. Et sicut illi Lazarum institis, idest funibus colligatum iubente Domino soluunt, qui ait, soluite eum, & sinite abire, ita isti eorum supplicationibus, auxiliante Domino, & cooperante Spiritu sancto, qui in his semper operatur per manus impositionem, peccatorum soluunt vincula eosque tempore à Sanctis Patribus constituto Sacra Eucharistia communicent, & absolutos ire permittant:* Sicut igitur Discipuli Lazarum dupliciter adiuuerunt: Primùm, cum lapidem tulerunt, & ita ad vitā reuocanti Christo ministrarunt, deinde cum eumdem iam excitatum à vinculis, quibus eum mortuū alij ligauerant, non quæ ipse induerat, sibique moriēdo iniecerat, ita peccatorem publicū fœtentem Ecclesia per Ministros suos duplici absolutione soluit priore sacramentali, qua illū de vitijs, deque morte peccati *surgere, & releuare facit*; posteriore Canonica, seu Ecclesiastica, qua iam per illam resuscitatū à vinculis, quibus ab Ecclesię Patribus ligatus tenebatur, & ne cōmunicaret, impediebatur solutum eadē Ecclesia dimittit. Nec obstat, quod Sacerdotes posteriore absolutione peccatorum vincula soluere dicantur. Nam vinculum peccatorum, est excommunicatio, cum per eam peccator ligetur, ne Sacramenta participet, neue cum alijs communicet.

Et rursus pœna vinculum est peccatoris, qua ipse post remissam culpam tenetur, à quibus vinculis soluitur,

nitur, cum communioni Ecclesiæ restitutus Eucharistiæ, Sacrificij Missæ, & Ecclesię suffragiorum particeps fit.

Hanc eamdem duplicem Lazari solutionem, duplici pœnitentis reconciliationi, cum Deo, & cum Ecclesia explicandæ accomodatam, obseruant Sanctus Ambrosius, *lib. 2. de Pœnit. cap. 7.* & S. Augustinus *Homil. 27. cap. 3.* Ille enim cum Lazaro sepulto publicum Pœnitentem comparat, & quod Christus de illo dixit, (*vbi posuistis eum*, hoc est, *in quo reorum statu est, in quo pœnitentium ordine? Videam, quem fletis, si lachrymis suis ipse se moueat. Videam si iam peccato, ei, cuius venia poscitur, defunctus est? Dicet plebs, Veni, & vide...... Veniet itaque, & leuari lapidem iubebit, quem ceruicibus peccatoris lapsus imposuit culpa videlicet reatū, & gratiæ obicem, quem tolli, & illum remitti iubet Christus, idque vt faciant suis Ministris Sacerdotibus imperat. (Potuit remouere lapidem imperio sermonis, iubenti enim Christo etiam insensibilis solet natura obedire, poterat tacita, vi operationis occultæ transferre saxum sepulchri....... sed hominibus iussit, vt remouerent lapidem, in veritate quidem, vt increduli crederent, quod videbant, & aspicerent resurgentem mortuum in typo autem, quo nobis donaret, vt leuaremus delictorum onera, moles quasdam reorum. Nostrum est onera remouere, illius educere de sepulchris exutos vinculis.*) Igitur Sanctus Ambrosius ante suscitati solutionem, ab Ecclesiæ Ministris factam, agnouit priorem eorumdem operationem in leuandis delictorum oneribus, & reatu tollendo, quod non aliud, quam remissio peccatorum absolutione Sacramentali facta esse, nec obligatio peccatoris per pœnitentiam impositam, aut vinculi alterius, quam ipsius peccati intelligi potest. *Leuatur enim lapis*, quem non Ecclesiæ Minister ceruicibus peccatoris, sed lapsus ipse imposuit.

Quod autem hæc oneris leuatio, & reatus remissio, in pœnitentia tunc fiat, cum peccator delicta confitetur, docet ibidem Ambrosius. (*Compatitur*, inquit, *Christus dilectæ suæ, & dicit defuncto. Veni foras, hoc est, quid taces in tenebris conscientiæ, & delictorum tuorum sordibus, quodam reorum carcere? Exi foras, delictum proprium prode, vt iustificeris; ore confessio fit ad salutem, si confessus fuerit à Christo vocatus claustra rumpentur, & omnia soluentur vincula, etiamsi corruptela corporea fœtor grauis sit.*) Quapropter Sanctus Ambrosius peccatorem statim, ac confessus fuerit peccata etiam publica, & quorum fœtore graui offensa Ecclesia viuificatum agnouit, & mox antequam Communioni restituat à diuturna pœnitentia purgatum docet ab, solui, claustra eius rumpi, & omnia peccati vincula solui. Quantuslibet ergo mortui fœtor fit, aboletur omnis, vbi sacrum redoleuerit vnguentum, & resurgit defunctus, & solui iubentur eius vincula, qui adhuc in peccato est, tollitur velamen de facie eius, quod veritatem gratiæ, quam acceperat obumbrat, sed qui venia donatus est reuelare faciem, aperire vultum iubetur. Non habet enim, quod erubescat, cui peccatum remissum est, & hæc est secunda absolutio non viuificans, nec à morte peccati excitans peccatorem, cui nisi iam suscitato

ſcitato concedenda eſt, non vt illi gratiam conferat, ſed vt tollat velamen de facie eius, quod gratiæ iam per priorem abſolutionem acceptæ veritatem obumbrat. Idque pœnitentem ob ſatisfactionem exhibitam communioni reſtituit. Idque fit cum idem ille cum Eccleſia reconciliatus ab excommunicationis vinculo abſoluitur. Cum autem dicit S. Ambroſius, tunc ſolui eius vincula, qui adhuc in peccato eſt, non eſt ſenſus, eum adhuc culpæ mortalis reatu obſtrictum teneri, is enim confeſſus peccatum, iam iuſtificatus eſt, qui mortuus erat, *reſurrexit, venia donatus eſt, & gratiam*, licet occultam, & obumbratam accepit, ſed in peccato eſſe dicitur, qui nondum liber eſt, vt Euchariſtiam percipiat, & aliqua peccati ſorde infectus eſt, qui nondum ſublato ſcandali opprobrio, & excommunicationis Eccleſiaſticæ velamine inter pœnitentes, & peccatores recenſetur.

Sanctus verò Auguſtinus *Homilia 27. cap. 3.* de ijs, qui pœnitentes in Eccleſia propriè vocantur, & de eorum abſolutione, qua poſt peractam pœnitentiam liberi dimittuntur, ſic loquitur. *Poſt ſuggeſtionem facti, & delectationem, & conſenſionem, & perpetrationem, quaſi quatriduanus mortuus putet; quamuis enim grauis res, graue vulnus, lethale, & mortiferum*, vt ibidem loquitur, *quamuis aliquod adulterium, homicidium, ſacrilegium eſſet, niſi tamen præter internum conſenſum crimen perpetratum publicum, & Eccleſiæ ſcandalo eſſet, is inter pœnitentes non iaceret, nec Lazaro quatriduano ſimilis foret; ſed nec ipſum Dominus deſeruit; ſed clamauit Lazare prodi foras. Ceſſit voci Miſericordiæ moles ſepulturæ, ceſſit mors vitæ, ceſſit Infernus ſuperno. Eleuatus eſt Lazarus, proceſſit de tumulo, & ligatus erat, ſicut ſunt homines in confeſſione peccati agentes pœnitentiam. Iam proceſſerunt à morte, nam non confiterentur, niſi procederent; ipſum confiteri, ab occulto, & à tenebroſo procedere eſt. Sed quid Dominus Eccleſiæ ſuæ? Quæ ſolueritis, inquit, in terra, ſoluta erunt, & in cœlo; Proinde Lazaro procedente, quia impleuit Dominus miſericordiæ ſuæ bonum, perducere ad confeſſionem mortuum latentem, iam cætera implet Eccleſiæ miniſteria. Soluite eum, & ſinite abire.* Cum autem S. Auguſtinus dicat, Confitentem à morte procedere rediuiuum, & iam à peccati morte excitatum, iam confitenti ſtatim abſolutionem Sacramentalem datam ſupponit, & cum addat S. Auguſtinus, quod poſt hæc, peccator cætera Eccleſiæ miniſteria implere poſſit, & ideò ſoluite, & ſinite abire, iam apertè ſecundam abſolutionem indicat, qua peccator in foro externo cum Eccleſia reconciliatur, & communioni reſtituitur.

Hic autem animaduertendum eſt, excommunicationem, à qua in reconciliatione Eccleſiaſtica pœnitentes poſt expletam pœnitentiam abſolui diximus, non fuiſſe excommunicationem, ſeù cenſuram, qua pœnitentes priuarentur participatione omnium Sacramentorum, ſed fuiſſe prohibitionem quamdam, qua pœnitentes cum alijs fidelibus communicare prohibebantur, ſicut & ab Ec-

cle-

cleſiæ ingreſſu arcebantur, & à Sacræ Euchariſtiæ receptione; non tamen per eam Sacramentum Pœnitentiæ prohibebantur, id enim nullibi habetur, nec vllum documentum ad hoc affertur ab Authoribus, qui de hac re pertractant.

Tertiò probatur aſſertio noſtra 3. Nam abſolutio, ſine qua Euchariſtiam peccator ſumere poteſt, Sacramentalis non eſt; Atqui abſolutio illa pœnitentium publicorum, quæque illis nonniſi poſt pœnitentiam, quæ à Sacerdotibus iniuncta fuerat, expletam, per manus impoſitionem dabatur, quæque eos prorſus liberos, & ab omni vinculo, quo in pœnitentia obligati tenebantur, ſolutos faciebat, eiuſmodi erat, vt ſine illa peccator Euchariſtiam ſumere potuiſſet, ac de facto ſumpſerit. Ergò Abſolutio illa, quæ poſt peractam pœnitentiam grauiorum criminum reis impendebatur, Sacramentalis non fuit. Conſequentia eſt optima, & maior eſt certa, nam ſi abſolutio illa eſſet Sacramentalis, eſſet abſolutio, per quam deleretur culpa, & ſupponeret culpam, & quidem mortalem, nam iuxtà opinionem Authorum, cum quibus agimus, ſupponitur pœnitentes illos per eam abſolutionem abſolui à culpis mortalibus, vtpotè reos grauiorum criminum, ac proindè neceſſaria eſſet ante ſumptionem Euchariſtiæ, adeò, & taliter, vt ſine illa Euchariſtia percipi non poſſet. Nam Concilium Tridentinum ſtatuit, Chriſtianum quemlibet peccati mortalis conſcium, antequam Euchariſtiam ſumat, ad peccatum ſuum Sacramento Pœnitentiæ, ac proindè abſolutione Sacramentali expiandum teneri. Minor verò, quod videlicet peccator, Euchariſtiam ſumere potuiſſet, ac de facto ſumpſerit, probatur primò ex Canone 78. Concilij Carthaginenſis 4. in quo ſic habetur (*Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum Euchariſtiæ acceperunt, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione, ſi ſuperuixerint*) Can. proximè ſuperiore Concilium decretauerat, *Vt pœnitentes, qui in infirmitate ſunt, viaticum accipiant*. Igitur iuxtà hunc Canonem pœnitentes in infirmitate conſtituti Euchariſtiã accipiebant ſine abſolutione, qua pœnitentes aliàs abſoluebantur, poſt peractam pœnitentiam, quæ etiam abſolutio fiebat per manus impoſitionem, ergò abſolutio illa non erat Sacramentalis. Et Can. 3. Concilij Arauxicani 1. dicitur (*Qui recedunt de corpore pœnitentia accepta, placuit ſine reconciliatoria manus impoſitione, communicari, quod morientis ſufficit conſolationi, ſecundum definitiones Patrum, qui huiuſmodi communionem congruenter viaticum nominarunt. Quod ſi ſuperuixerint, ſtent in ordine pœnitentium, vt oſtenſis neceſſarijs pœnitentiæ fructibus legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione percipiant.*) Idem habetur in Concilio Arelatenſi 11. Can. 28. his verbis (*de his, qui in extremis periclitantur, pœnitentia accepta, placuit ſine reconciliatoria manus impoſitione, eis communicari. Quod ſi accepto viatico ſuperuixerint, ſtent in ordine pœnitentium, vt oſtenſis neceſſarijs pœnitentiæ fructibus legitimè reconciliatoriam manus impoſitionem accipiant*) Canones

nones isti, adeò manifestè rem ostendunt, vt nulla tergiuersatio Authores aduersos iuuare possit. Supponitur enim ægrotos illos, cum ex hac vita decederent non potuisse pœnitentiam, hoc est pœnas illas, quæ ab Ecclesia reis grauiorum criminum imponebantur, ex repentina infirmitate explere, immò adhuc eam pœnitentiam eis impositam non fuisse, & ideò dicitur, quod qui recedunt de corpore pœnitentia accepta, hoc est imposita, & acceptata sine reconciliatoria manus impositione, hoc est, sine absolutione illa Ecclesiastica, quę multas, & longas cerimonias exigebat communicare possunt, sed & hæc eadem communio non legitima, hoc est non conformis legibus, & ritibus, qui aliàs seruari debebant, dicitur, vndè subditur, quod si pœnitens ille superuixerit, stet in ordine pœnitentium, vt ostensis necessarijs pœnitentiæ fructibus legitimâ communionem cum reconciliatoria manus impositione percipiat. Igitur sine absolutione illa, quæ pœnitentibus post expletas pœnitentias impendebatur, pœnitentes Eucharistiam sumebant, cum infirmitate correpti fuissent, immò, & sine absolutione illa decedebant.

Sed in Can. 13. Concilij Nicæni, vt eum legit Balsamon, habetur, viaticum sine absolutione illa Ecclesiastica vltima dari potuisse, sic enim in eo dicitur (*De ijs, qui excedunt antiqua, & Canonica lex nunc quidem seruabitur, vt si quis vita excedit, vltimò, & maximè necessariò viatico non priuetur. Si quis autem deploratus, & communionis particeps iterum sit in viuis, sit cum ijs, qui solam orationis communionem consequuntur. Generaliter autem cuilibet è vita excedenti, & petenti participationem Eucharistiæ, Episcopus cum examinatione oblationem dabit*. In hoc Canone præscribitur modus, qui seruari debeat cum his, qui decedunt, & dicitur quod eis viaticum, seù Eucharistia concedatur, & additur, quod si quis deploratus, & communionis particeps, iterum sit in viuis, sit cum ijs, qui solam orationis communionem consequuntur; hoc est cum ijs, qui adhuc non sunt absoluti, vndè supponitur, quod absolutio illa ei concessa non fuerit, & quod sine absolutione illa, accepto tantùm viatico mori potuissent.

Idem habetur in Can. 36. Concilij Epaunensis, & in Can. 82. Concilij Bracarensis 11.

Tandem id ipsum apud Hincmarum Archiepiscopum Rhemensem apertissimè habetur in Capitulorum *sect. 3. cap. 1.* Ibi enim postquam peccatoribus publicis ad pœnitentiam hortandis Presbyteros monuit, sic concludit (*Hoc tamen omnimodis ab omnibus caueatur, vt nemò pænitens, & cum deuotione petens, vltima pænitentia, vel vltimo viatico defraudetur, ea conniuentia, vt si conualuerit, secundum Ecclesiasticas regulas pænitentiam agat, & reconciliationem, quantùm Deus sibi concesserit, in ordine pænitentium expetat, & expectet.*

Quartò probatur absolutionem illam non fuisse Sacramentalem. Nam absolutio, cuius Minister aliquando non est Sacerdos non est Sacramentalis. Atqui absolutionis illius Minister

ster non semper fuit Sacerdos, ergò absolutio illa non fuit Sacramentalis. Maior certa est apud Catholicos, & constat ex Concilijs Florentino, & Tridentino. In Florentino enim dicitur (*Minister huius Sacramenti est Sacerdos habens authoritatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris*) Nec addit, quemquam alium Diaconum, vel Clericum in aliquo casu posse illo munere fungi, sicut de Baptismi, & Confirmationis Ministro dixerat. Tridentinum verò Concilium *sess.* 14. *cap.* 6. (Declarat falsas esse, & à veritate Euangelij penitùs alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosuis homines præter Episcopos, & Sacerdotes clauium ministerium perniciosè extendunt) & posteà docet, Sacerdotes per virtutem Spiritus sancti in ordinatione collatam tanquam Christi Ministros functionē remittendi peccata exercere. Et Can. 10. Damnat eum, qui dixerit, non solos Sacerdotes esse *Ministros absolutionis*. Igitur si illius absolutionis, de qua est quæstio, Minister aliquis non Sacerdos esse possit, ac de facto fuit, omninò negandum est, formam qua vsus est fuisse formam Sacramenti Pœnitentiæ, aut quæ per eam peccati remissio in foro interno, & coram Deo pœnitenti tribueretur, ac proindè negandum est, absolutionem illam Sacramentalem fuisse; Quod autem absolutionis illius Minister aliquando fuerit non Sacerdos, sed Diaconus ex imperio Episcopi probatur ex S. Cypriano in *Epist.* 13. vbi sic dicitur (*Qui libellos à Martyribus acceperunt, & prærogatiua eorum apud Deum adiuuari possunt, si incommodo aliquo, & infirmitatis periculo occupati fuerint non expectata præsentia nostra apud Presbyterum, quemcumque præsentem, vel si Presbyter repertus non fuerit, & vrgere exitus cœperit, apud Diaconum quoque exomologesim facere delicti sui possunt, vt manu eis in pœnitentiam imposita veniant ad Dominum cum pace, quam dari Martyres litteris ad nos factis desiderauerunt*) Testimonium hoc S. Cypriani palmare planè est, planequè assertionem nostram euincens. Nam quod absolutio, de qua in eo sermo est, sit absolutio vltima, & Ecclesiastica, quæ pœnitentibus impendebatur in foro externo, & coram fidelibus, ac ipsa Ecclesia, patet ex eo, quod nonnisi facta exomologesi, quæ postrema pœnitentiæ actio erat, dari debuit: Quod verò nec illa absolutio, quam Diaconus dare potuit, nec exomologesis fuerit Sacramentalis, aliæ quoque eius decreti circumstantiæ conuincunt. Ea enim absolutio erat, quam Martyres dari postulauerunt, eos sua apud Deum prærogatiua iuuantes. At vt pœnitens aliquis verè contritus Sacramentaliter absoluatur, nullo Martyrum subsidio eget, nec hac in re vllam Martyr prærogatiuam specialem habet; Quarè quoad pœnæ temporalis remissionem, & indulgentiam, pro qua Martyres apud Deum prærogatiuam quamdam habuisse vsus indulgentiarum docet, absolutio illa, non verò quoad peccati culpam intelligenda est. Præterea Sanctus Cyprianus vult, eam pœnitentibus, quos Martyres libellis commendauerant in articulo mortis

absolutionem dari, quam reliquis ea Martyrum commendatione carentibus negat, ergò absolutio illa Sacramentalis non fuit, quam omnibus pœnitentiam poscentibus cum viatico dari antiqua, & Canonica lege decretum ait Nicæna Synodus Can. 13. supra laudato.

Vlteriùs, in ea vltima absolutione non solùm Diaconum, sed etiam Clerum, Martiresque laicos cum Episcopis partem aliquam habuisse, constat ex Cypriano *epist.* 10. In ea enim habetur, *In minoribus, etiam quam sit idololatria, cuiusmodi sunt adulteriū, & alia, ob quæ fiebat publica pœnitentia, peccatis, peccatores agant pænitentiam iusto tempore, & secundum Disciplinæ Ordinem ad exomologesim veniant, & per manus impositionem Episcopi, & Cleri ius communicationis accipiant*. Vndè idem Sanctus Cyprianus conqueritur, quod idololatriæ rei ad communicationem admittuntur, & offertur nomen eorum, & nondum pœnitentia acta, nondum exomologesi facta, nondum manu eis ab Episcopo, & Clero imposita, Eucharistia illis datur. Quis neget absolutionem hanc fuisse vltimam illam, qua nonnisi post pœnitentiam iusto tempore actam, post exomologesim secundum disciplinæ ordinem datam ius perfectæ Communionis Eucharistiæ, & oblationis absoluto acquirebatur? At in ea Clerum cum Episcopo manum imposuisse, & ità in Reconciliatione partem aliquam habuisse non semel, sed iterum in eadem Epistola S. Cyprianus testatur.

Sed & Clerus Romanus in *epist.* 30. ad eumdem S. Cyprianum de lapsorum in idololatriam reconciliatione rescribens, monet, *Ecclesiæ pacem sustinendam, deindè sic collatione consiliorum cum Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Confessoribus pariter ac astantibus laicis facta, lapsorum tractare rationem; per quam enim nobis, & inuidiosum, & onerosum videtur, nam per multos examinare, quod per multos commissum videatur fuisse, & vnum sententiam dicere, cum tam grande crimen per multos diffusum notetur exisse, quoniam nec firmum decretum esse potest, quod non plurimorum videbatur habuisse consensum*. Certè dici nequit Pœnitentiæ Sacramenti Tribunalis fuisse sententiam, & absolutionem illorum, in quibus Confessores, & reliqui stantes laici, seù non pœnitentes publicè consilium ineunt, lapsorum rationem tractant, causam examinant, sententiam dicunt, & sine quorum consensu decretum firmum esse nequit.

Legi etiam potest idem S. Cyprianus *epist.* 54. & 55. in quibus habetur; quod sine confessione publica, & cognitione causarum, ob quas pœnitentes in ius illud vocati erant, à plebe legitimæ absolutionis suffragia obtinere non poterant.

Hæc omnia adnotat etiam Pamelius ad verba illa Cypriani in *lib. de Pænitentia cap.9.* (*Exomologesis est actus pænitentiæ, quo pænitentia administrabatur, & ministerium Pænitentiæ*) nam super hæc verba Pamelius ait (*Id, quod rectè intellectum multùm confert ad capiendam mentem veterum Ecclesiæ Scriptorum*. Hinc illud Cypriani est ad Antonianum, *Apud*

Inferos dam confessio non est, nec exomologesis illic fieri potest. Discimus autem ex eiusdem Sanctissimi Martyris scriptis, hunc olim in Ecclesia seruatum Ordinem, vt primùm fieret confessio criminis apud Sacerdotes Dei: hanc sequebatur pœnitentia, quæ & præcesserat. Pœnitentiam excipiebat exomologesis, quam sequebatur impositio manus Episcopi, aut Cleri. Hac facta dabatur Eucharistia sic reconciliato. Atque hoc est, quod Cyprianus epist. 14. tertij libri (iuxtà nouam editionem n. 10.) nondum pœnitentia facta, nondum exomologesi finita, (Vbi vides apertam distinctionem) nondum manu eis ab Episcopo, aut Clero imposita Eucharistia illis datur. Hæc Pamelius.

Ex quibus habetur, illud ipsum, quod ex alijs Cypriani testimonijs obseruauimus, nempè, absolutionem illam, qua pœnitentes post peractam pœnitentiam absoluebantur, eis impensam fuisse etiam à Clero, atque adeò non fuisse Sacramentalem; Sed obseruandum, quod & confessio illa non erat Sacramentalis, & pro foro interno; nam Sacramentalem non adeò dilatam fuisse, sed præcessisse cum absolutione Sacramentali dicendum est, vt constat ex dictis; fuit ergò confessio illa publica, & pro externo, cui respondebat, & absolutio Ecclesiastica, & pro foro externo; Vndè & exomologesis accipitur pro ipsa pœnitentia, seù confessione publica, vt constat ex verbis allatis Cypriani (*nondum exomologesi finita*) quamuis, & pro pœnitentia, seù Confessione secreta aliquando sumatur, *loco cit.* ait Pamelius.

Verùm est, & Presbyteros absolutionem illam aliquàndo impendisse; Sed quia eam absolutionem Presbyteri non impendebant, nisi Episcopus consuleretur, hisque impendi posse responderet, hoc ipsum aliud argumentum est, quo probatur, absolutionem illam non fuisse Sacramentalem. Nam absolutio illa Sacramentalis non est, quam nullus Presbyter pœnitenti etiam in mortis articulo dare poterat, quantumuis de salute sua periclitaretur, inconsulto Episcopo.

Quod autem absolutio illa à Presbyteris, nonnisi Episcopo consulto impendi potuisset, probari primùm potest ex Concilio Carthaginensi secundò, tempore S. Augustini celebrato, in Can. 4. vbi clarissimè de hac re decernitur (*Si quisquam in periculo constitutus, & se reconciliari Diuinis altaribus petierit, si Episcopus absens fuerit, debet vtiq; Presbyter consulere Episcopū, & sic pœnitentem eius consilio reconciliare*) Non poterat ergò Presbyter incōsulto Episcopo pœnitentem adhuc in periculo constitutum reconciliare. Ergò reconciliatio, seù absolutio illa non erat Sacramentalis, nam absolutionem Sacramentalem quilibet Sacerdos ex se, & inconsulto Episcopo, pœnitenti in articulo mortis constituto ex perpetuo Ecclesiæ vsu, & indubitata praxi impendere potest. Dicitur autem in laudato Canone; in periculo constitutum reconciliandum esse sacris altaribus de consilio Episcopi, nam etiam per hoc constat reconciliationem illam non fuisse Sacramentalem, sed Ecclesiasticam, quia erat reconciliatio facienda sacris altaribus, seù erat communio

munio cum oblatione facienda.

Hoc idem habetur *Can. 69. lib. 5.* Capitularis Caroli Magni. Ibi enim de publico pœnitente hoc ex Nicæno, vt ibidem in fine dicitur decretum est (*Quod si, vtpotè mortalis intra metas præscripti temporis (scilicet pœnitentiæ) cœperit vitæ finis vrgere, subueniendum est implorantibus, seù ab Episcopo, qui pœnitentiam dedit, seù ab alio, qui tamen datam esse probauerit, aut similiter à Presbytero, iussu tamen, aut permissu proprij Episcopi, per manus impositionem, absolutione precum Sacerdotalium, Viaticum abeuntibus de sæculo non negetur*) Igitur Presbyter pœnitenti illi eam absolutionem absque Episcopo, qui pœnitentiam imposuit dare non potuit, ac proindè pœnitentia illa Sacramentalis non fuit.

Prætereà credi non potest, nullum Presbyterum, Parochianorum suorum alicuius peccati mortalis extra mortis articulum confessionem audire, eis congruas pœnitentias iniungere, absolutionem impertiri, seù Sacramentum Pœnitentiæ ministrare potuisse. Et tamen id dicere oporteret in sententia illorum, qui non aliam, quam Sacramentalem publicè pœnitentiũ reconciliationem peracta pœnitentia concessam esse volunt. Nam certum est nulli Presbytero publicè pœnitentes reconciliare licitum fuisse, idque adeò sæpè in Concilijs vetatur, vt nihil frequentius occurrat. Agathense Can. 44. *Benedictionem super plebem in Ecclesia fundere, aut Pœnitentem in Ecclesia benedicere Presbytero non licebit.* Quod de pœnitente publico intelligendum esse constat, ex pluribus Canonibus, quibus cum Abbatibus, vt absque Episcoporum iussu, quemquam pœnitentem absoluant, aut eius confessionem audiant, vetitum est, ijsdem, & alijs plerisque omninò significatur, id licitum regulariter fuisse Presbyteris cum Episcopi iussu, ijs, videlicet omnibus, qui ab Episcopo Parochijs vrbanis, aut ruralibus præficiebantur. Sed & Canones extant, qui cum negent, Presbyterum pœnitentem publicè absoluere posse, ijdem eum peccatorem confessionem audire, pœnitentias iniungere, pœnitentes sibi confessos ligare, ac proindè Sacramentaliter absoluere posse dicunt.

Cabilonense in Can. 8. dicit. (*De pœnitentia peccatorum, quæ est medela animæ, vtilem hominibus esse censemus, & vt pœnitentibus à Sacerdotibus data confessione indicatur pœnitentia, Vniuersitas Sacerdotum noscitur consentire.*)

In Rhemensi 11. Anno 813. Can. 13. (ventilata est ratio pœnitentiæ, vt Sacerdotes certius intelligerent, quomodò Confessiones recipere, & pœnitentiam secundùm Canonicam instructionem pœnitentibus deberent indicere) Can. 15. (vt Episcopi, & Presbyteri examinent, qualiter Confitentibus peccata dijudicent, & tempus pœnitentiæ constituant. Sed & quoad crimina occulta, ob quæ pœnitentes post obtentam absolutionem Sacramentalem, pœnitentias Canonicas facere debuissent, & postmodum absolutionem etiam Ecclesiasticam, & in foro externo obtinebant, quoad posteriorem hanc absolutio-

nem,

nem, seù reconciliationem Presbyteri concedere possent, sed cum consensu Episcopi, habetur in Capitulari Herardi Turronensis *tom. 22. Concil. Reg.* ad annum Domini 858. Can. 59. (*vt Presbyteri de occultis iussione Episcopi Pænitentes reconcilient, & sicut præmisimus, infirmantes absoluant, & communicent*. Et *in Capit. Caroli Magni lib. 7. cap. 49.* (*Nullus Sacerdos in alterius Ciuitate, vel Diœcesi pænitentem, vel sub manu positum Sacerdotis, vel qui reconciliatum se dixerit sine consensu, & litteris Episcopi, vel Presbyteri in Parochia Presbyter, aut Episcopus in Ciuitate suscipiat.*)

Quod verò publicum pœnitentem Presbyter absoluere non possit, dicitur Can. 143. (*statutum est in Sanctis Canonibus prohibitum, vt nullus Presbyter pænitentem publicè inconsulto Episcopo reconciliare præsumat, nisi morte fortè periclitantem, sed omnes publicè pœnitentes quinta feria ante Pascha, quæ est Cœna Domini, ad Ciuitatem in cinere, & cilicio in præsentia Episcopi prostrato vultu conueniant, & ibi ab Episcopo canonicè, & ordinabiliter, sicut in Sacramentario, & in Romano ordine continetur, reconcilientur, atque dijudicentur, consolenturque, & prædicetur, quid deinceps agere, quidue vitare debeant, instruantur, atque insuper diuinis precibus per manus impositionem ab Episcopo curentur. Nullo vnquam tempore Presbytero in publica Missa pænitentiam reconciliare sine licentia Episcopi concessum est.*

Quare cum ad Episcopum recurrendum esset, vt re examinata iudicaretur an pœnitenti etiam in articulo mortis tribuenda esset absolutio illa, ex hoc arguitur absolutionem illam non semper, & infallibiliter pœnitenti adhuc in articulo mortis, impertitam fuisse.

Ex hoc autem, & aliud argumentum apparet, quo probatur absolutionem illam non fuisse Sacramentalem, & pro foro interno. Nam absolutio, quæ moribundo, seù in articulo mortis constituto negata fuit, non potuit esse Sacramentalis, & pro foro interno. At absolutio illa moribundis aliquando negata fuit. Ergò absolutio illa non potuit esse Sacramentalis, & pro foro interno; Maior probatur, nam absolutio Sacramentalis in articulo mortis constitutis, etsi eam in eo tantùm articulo flagitassent negata nunquam fuit, nec negari debuit, vt in præcedenti quæstione ostendimus. Vndè relinquitur quod absolutio illa dictis moribundis negata, non fuerit Sacramentalis, aut pro foro interno, sed Ecclesiastica, & pro foro externo. Minor verò constat ex omnibus illis authoritatibus, siuè Summorum Pontificum, siuè Conciliorum, siuè Sanctorum Patrum, quas Aduersarij afferunt, vt probent grauiorum quorumdam criminum reis, pœnitentiam in extremo dumtaxat vitæ efflagitantibus, & si in articulo mortis constitutis, negatam fuisse absolutionem Sacramentalem; De quibus nos, & in præcedenti quæstione, nam authoritates illæ non de absolutione Sacramentali, sed de absolutione Canonica, & Ecclesiastica, & pro foro dumtaxat externo intelligendæ sunt, vt iam ostendimus.

Ad

Ad hoc idem facit, quod Sacra Concilia, & Sancti Patres, Sacrique Canones ad exprimendam absolutionem illam, quæ post peractam pœnitentiam impendebatur, vtuntur nominibus aptioribus ad significandam absolutionem Canonicam, & Ecclesiasticam, quam ad significandam absolutionem Sacramentalem. Nam à Sancto Cypriano absolutio illa regulariter vocatur pax, vt in *epist.* 52. 54. *&* 59. Alij vocant eam Communionem, seù reconciliationem, vt Patres Concilij Toletani 5. Sanctus Fulgentius *homil.* 4. & S. Leo *epist.* 91. Et quamuis Communionis nomine Eucharistiam significauerint, cum ea tamen etiam absolutionem Canonicam expresserunt.

Illud tamen his omnibus addendum est, quod sicut iam diximus, pœnitentibus Ecclesiasticas illas pœnitentias suscipientibus, ante illarum impletionem absolutio Sacramentalis impendebatur iniuncta eis alia pœnitentia Sacramentali post absolutionem Sacramentalem pariter explenda, ac in eodem statu pœnitentium manentibus pluries eisdem Sacramentaliter confessis, pluries absolutio Sacramentalis impendebatur, ità & expletis pœnitentijs illis Ecclesiasticis, nedum absolutio eis Ecclesiastica, & pro foro externo impendebatur, sed etiam impendebatur absolutio Sacramentalis, & pro foro interno; Id enim negari non potest, etiamsi eo statu pœnitentiæ durante, peccata tantùm venalia pœnitentes illi commisissent: Sic enim, vt ab omni culpa mundi, & noua gratiæ auctione ornati pœnitentias illas terminarent, fieri oportuit.

Ex Concilio Tridentino, & ex Rituali Romano probatur, pœnitentiam Sacramentalem, post receptam à Pœnitente absolutionem Sacramentalem, peragendam esse.

Pœnitentiam Sacramentalem à Sacerdote pœnitentibus iniunctam, post impensam eis absolutionem Sacramentalem, peragendam esse, habetur ex his, quæ docet Concilium Tridentinum contra Lutherum, & Caluinum *sess.6.cap.*8. & *Can.* 12. *& seq.* Ibi enim docet, satisfactionem Sacramentalem, quæ vna est ex partibus Sacramenti Pœnitentiæ, *esse non quidem pro pœna æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto vna cum culpa remittitur; sed pro pœna temporali, quæ vt sacræ literæ docent, non tota semper, vt in Baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei, ingrati fuerunt.* Igitur Sacrum Concilium docet, satisfactionem supponere culpam remissam vnà cum pœna æterna, ac proindè supponere absolutionem Sacramentalem, nam culpa, & pœna æterna non remittitur in Sacramento Pœnitentiæ, nisi per absolutionem.

Rursus in eodem capite fructus enarrat satisfactionis, supponens, eum, qui satisfacit, iustum esse, & in statu gratiæ constitutum. *Hæ*, inquit, *satisfactionis pœnæ, cautiores, & vigilan-*

gilantiores in futurum pœnitentes, efficiunt, medentur quoque peccatorum reliquijs, & vitiosos habitus malè viuendo comparatos, contrarijs virtutum actionibus tollunt &c. Omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo viuimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos Pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre. Hisque ita constitutis, concludit *debere Sacerdotes...... satisfactiones iniungere*. Certum est autem, quod nemò nisi iustus in futurum cautior fit, nec medetur reliquijs peccatorum, nisi iam à culpa mortali liberatus, nec nisi iustus in Christo viuit, meretur, & satisfacit, nec nisi iam viuens vita gratiæ fert fructus, qui ex Christo vim habeant, nec alias ob causas Sacerdotes Domini satisfactiones iniungere debent. Igitur hæ iustificationem pœnitentis sequuntur, non antecedunt.

Et Can. 13. damnat asserentes, *pro peccatis quoad pœnam temporalem minimè Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel à Sacerdote iniunctis &c.* At si statuatur pœnitentiam Sacramentalem ante absolutionem Sacramentalem peragendam esse, eneruatur, immò tollitur omninò ipsa ratio satisfactionis, nam per pœnitentiam ante absolutionem Sacramentalem peractam, non potest aliquis Deo satisfacere, vt supra ostendimus.

Rursus in eodem c. 14. Concilium describens reparationem lapsi in peccatum post Baptismum, ait, in ea contineri, non solùm detestationem, & cor contritum, & humiliatum, verùm etiam peccatorum Sacramentalem confessionem, Sacerdotalem absolutionem, itemque satisfactionem. Hic autem ordo manifestè significat, absolutionem priùs impendendam esse, quam satisfactio illa peragatur.

Idem constat ex his, quæ habentur in Rituali Romano Pauli V. iussu edito anno 1617. Ibi enim sic dicitur. *Cum igitur pœnitentem (Sacerdos) absoluere voluerit, iniuncta ei priùs, & ab eo acceptata salutari pœnitentia, primò dicit; Misereatur tui &c. Deindè dextera versus pœnitentem eleuata, dicit, Indulgentiam, Absolutionem &c. Dominus Noster Iesus Christus te absoluat, &c.*

Ità etiam in Sacerdotali impresso sub Leone X. anno 1537. dicitur, quod Sacerdos audita confessione, pœnitentem absoluat priùs ab excommunicatione, deindè iniungat ei pœnitentiam, & posteà eum absoluat à peccatis.

Quis negare audeat, praxim hanc ab Ecclesia præscriptam, pœnitentem ante pœnitentiæ iniunctæ exequutionem absoluendi, optimam esse, conformemq; institutioni Christi Domini, ac doctrinæ Sanctorum Patrum; aut quis dicat, in hoc Ecclesiam ab antiquo stylo, ac veteri consuetudine recessisse? Certum est enim, Ecclesiam id seruare, quod secundùm antiquam consuetudinem seruatum semper fuit, vt Catechismus Romanus ait, vt scilicet post iniunctam satisfactionem pœnitentem Sacerdos statim absoluat.

Expenditur authoritas Innocentij Primi,& ostenditur,illam non obstare veræ sententiæ.

NVllum Ecclesiæ statutum, nullusue Canon ab Aduersarijs afferri potest, quo decernatur Sacramentalem satisfactionem peragendam esse ante absolutionem Sacramentalem. Vndè Robertus Cardinalis Pullus, qui floruit Anno Domini 1170. *par. 6. sent. cap. 61.* ait; *Statuta Ecclesiæ id minimè decernunt, quod sicut completam confessionem, ita quoque peractam satisfactionem absolutio consequatur.*

Quia tamen Authores illi nonnullas Pontificum, Patrumque authoritates pro eorum sententia pertrahere conantur; operæ pretium erit, eas hic afferre, & ostendemus authoritates illas, nullatenus eis fauere, sed omnia præposterè ab Authoribus illis intelligi.

Obijciunt ergo primo loco Innocentium. Primum in sua prima Epistola Decretali, quæ partem facit Iuris Canonici, in qua sic loquitur de Pœnitentia. *Cæterùm de pondere æstimando delictorum, Sacerdotis est iudicare, vt attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus, atque lacrymas corrigentis, & tum iubere dimitti cum viderit congruam satisfactionem.* Oportuit igitur, infert Aegydius Gabrielis cum Authoribus, quos sequitur, secundum hunc Papam, vt peccator huiusmodi præmitteret confessionem, deindè adderet fletus, & lacrymas, seù vera signa doloris, & emendationis. Et finaliter, vt Sacerdos ei peccata dimitteret, cum vidisset congruam satisfactionem, quam regulariter videre non poterat, nisi differret absolutionem.

Respondetur, in verbis Innocentij laudatis nullatenus haberi, quòd Sacerdos iniungat pœnitenti satisfactionem Sacramentalem peragendam ante Sacramentalem absolutionem. Sed solùm, quod Sacerdos attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus, atque lacrymas corrigentis, & tùm iubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem; non ait Innocentius tum debere dimitti, cum iniunctam ab eo congruam satisfactionē executioni mandatam viderit, sed ait, tum debere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem; eam scilicet, quam prioribus verbis dixerat, scilicet congruum dolorem, congruamque contritionem per fletus, & lacrymas in actuali confessione à pœnitente manifestatam; Vndè satisfactionem vocat, non partem illam Sacramenti Pœnitentiæ, quæ distincta est à contritione, & à confessione, sed satisfactionem vocat ipsam conguentem contritionem, & confessionem, quæ scilicet congruenter lacrymosa sit, ac dolorosa.

In contritione autem, & confessione satisfactionem aliquam Deo exhibitam contineri, certum est, ac proindè satisfactionem aliquam absolutione priorem esse. Disertè id asserit S. Thomas in 4. *sent. dist. 16. q. 1. art. 1. q. 1.* Ibi enim sic loquitur (*Pœna, quam pœnitens patitur, tota in* ra-

rationem satisfactionis cadit, non enim sola exteriori pæna homo satisfacit, sed etiam interiori, aliàs oratio mentalis non esset satisfactoria. Vndè & pæna, quæ est in Contritione, & quæ est in confessione in partem satisfactionis cadit) Et Alensis 4. *parte quæst.* 14. *membr.* 2. *art.* 1. §. 3. confessionem, quia ratione erubescentiæ est magna pars pœnitentiæ, ait esse causam remissionis pœnæ, sicut satisfactio, quæ sequitur est reliquæ pœnæ remittendæ causa. Et Sanctus Bonauentura *in* 4. *dist.* 16. *in exposit. literæ* sic ait (*satisfactio dicitur dupliciter. Vno modo satisfactio dicitur ipsa reconciliatio, & sic quia omnes partes pænitentiæ sunt ad reconciliationem ordinatæ, quælibet dici potest satisfactoria. Alio modo dicitur satisfactio, persolutio pænæ debitæ, & sic competit propriè vni parti pænitentiæ, quæ est assumptio, siuè adimpletio pænæ iniunctæ: Nihilominus tamen alijs partibus competit per accidens, vtpotè contritioni ratione doloris, qui est in parte sensibili, similiter confessioni ratione erubescentiæ.*)

Concilium etiam Senonense Anno 1128. celebratum in Decreto 10. lit. de Confessione, ait, *pænitentem pudorem confessionis in satisfactionis partem de singulo quoque errare pati.*

Est autem hæc communis Patrum doctrina. Nam S. Ioannes Chrysost. *homil. de Pænit. & refertur de pænit. dist.* 3. *cap. Perfecta pænitentia*, de pœnitente sic ait. (*In corde eius contritio est, in ore eius confessio, in opere tota humilitas, hæc est perfecta, & fructifera pænitentia*) Cum autem in omnibus tribus istis partibus sit humilitas, eas omnes satisfactorias etiam pro pœna esse dicendum est. S. Cyprianus *epist.* 55. ait (*Amplector prompta, & plena dilectione cum pænitentia reuertentes, peccatum suum satisfactione humili, & simplici confitentes*) Igitur Cyprianus confitentes humiliter peccatum suum, amplectendos, & recipiendos, seù absoluendos, ante peractam iniunctam satisfactionem iudicat.

Sanctus Augustinus *homil.* 50. *cap.* 5. (*Non sufficit*, inquit, *mores in melius commutare, & à factis malis recedere, nisi etiam de his, quæ facta sunt satisfiat Deo per Pænitentiæ dolorem: per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium cooperantibus eleemosynis*) Hæc Augustinus ibi quoad contritionem *serm.* 66. confessionis virtutem ait describi (*hoc Christi elogio, pænitentiam agite, & facite fructus dignos pænitentiæ*) facere autem fructus dignos pœnitentiæ, nil aliud est, quam Deo satisfacere, & apud eumdem Author, de vera, & falsa pœnitentia *cap.* 10. *de Confessione*, inter alia hæc habet. (*Multùm satisfactionis obtulit, qui erubescentiæ dominans, nihil eorum, quæ comimsit, Nuncio Dei denegauit .... Dignus misericordia est, qui spirituali labore petit gratiam. Laborat enim mens patiendo erubescentiam. Et quoniam verecundia magna pæna est, qui erubescit pro Christo fit dignus misericordia.*)

S. Baccharius in epist. ad Ianuarium, Confessionem satisfactionem appellat. S. Eligius *hom.* 4. docet, *agi condignam satisfactionem per confessionem, & pænitentiam.*

Et quidem negari nequit, dolorem, & pudorem in confessione ma-

gnam esse afflictionem, per quam pœnitens Deo satisfacit; hæc autem cum Sacerdoti confessionem excipienti innotescit, pœnitentem eo pacto pudentem absoluere debet. Et id dixit Innocentius, cum dixit (Sacerdotis esse iudicare, vt attendat ad confessionem pœnitentis, & fletus, atque lacrymas corrigentis, & tum iubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem, eam videlicet satisfactionem, quæ in confessione humili, cum congruo dolore inest, sed non eam, quæ à Sacerdote pœnitenti post delictorum confessionem iniungitur.

Potest prætereà Innocentius intelligi de satisfactione, seù pœnitentia extrasacramentali ab ipso pœnitente pro admissis criminibus ante ipsam confessionem voluntariè assumenda, & assumpta; ex ea enim Sacerdoti qualitas doloris, ac dispositionis ipsius Confitentis innotescere potest; sicut & Sacerdos ad eumdem pœnitentem probandum potest ei pœnitentiam aliquam non Sacramentalem iniungere, & hac à pœnitente cum dolore peracta, poterit eum per absolutionem Sacramentalem iniunera priùs pœnitentia Sacramentali dimittere.

Tandem dicitur, ex Innocentij laudatis verbis nil aliud haberi, nisi quod si Sacerdos non deprehendat in confitente congruum, sufficientemque de peccatis dolorem, verumque ab eis abstinendi propositum, ei absolutionem Sacramentalem non conferat, sed illam differat, vsque dum in hoc ipso pœnitens Sacerdoti satisfaciat, id est talem se dolorem, ac propositum habere demonstret, vt Sacerdos ipsum absoluere, ac dimittere possit.

Quid hac in re senserit Sanctus Leo Magnus.

Profertur ab ijsdem Authoribus, & S. Leo *epist. 91. ad Episcopum Theodorum*, vbi sic loquitur (*Multiplex misericordia Dei ita lapsibus subuenit humanis, vt non solum per Baptismi gratiam, sed etiam per Pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparetur æternæ, vt qui regenerationis donum violassent proprio se iudicio condemnantes ad remissionem criminum peruenirent, sic Diuinæ bonitatis præsidijs ordinatis, vt indulgentia nisi supplicationibus Sacerdotum, nequeat obtineri: Mediator enim Dei, & hominum Christus Iesus hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, vt confitentibus actionem Pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad Communionem Sacramentalem per ianuam reconciliationis admitterent.*) Vbi, Authores præfati dicunt, primo loco ponitur confessio; secundò ponitur actio pœnitentiæ imposita à Sacerdotibus: Tertiò ponitur salubris satisfactio, qua debebant purgari, antequam ad Communionem Sacramentalem admitterentur. Quartò ponitur reconciliatio per absolutionem, quæ est ianua reconciliationis.

Vt mens S. Leonis in laudatis verbis, eorumque sensus percipiatur, animaduertendum est, ipsum non de quacumque pœnitentia, sed de ea, quæ post Baptismum lapso in peccatum necessaria est pro reparanda vi-

tæ æternæ ſpe, quam peccans mortaliter amiſerat, loqui. In ea verò habetur peccatoris accuſatio, & confeſſio, qua ſuo ille ſe iudicio condemnat, ſine qua indulgentia Dei nequit obtineri. Vndè pœnitentia hæc eſt Sacramentalis, in qua per Sacerdotis orationem, ſeù abſolutionem, & ſententiam peccator ſe ipſum condemnans peccati indulgentiam accipit. Id autem, vt probet S. Leo verba illa ſubdit *Mediator enim Dei, & hominũ Homo Chriſtus Ieſus, hanc Præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent*. Et quod per Miniſtros Chriſti fit id ipſo interueniente inceſſabiliter per Spiritum ſanctum donatum eſſe ait. Videtur ergò Sanctus Pontifex loqui de Sacramentali abſolutione per Chriſti Miniſtros data. Quo poſito illud obſeruandum eſt, quod verba illa non eo pacto poſſint intelligi, vt ſcilicet peccator proprio ſe iudicio condemnãs per Sacerdotum ſupplicationes ad remiſſionem peccatorum peruenire dicatur, multorum annorum, aut certè menſium interpoſita dilatione, poſtquam confeſſus peccata ſe ſuo iudicio damnauit à Sacerdote abſoluatur, vt volunt Authores cum quibus congredimur; Id enim fieri non potuit ex rationibus ſuperiùs allatis; Sanctus igitur Pontifex in laudatis verbis eo pacto intelligendus eſt, vt poſtquam peccator proprio ſe iudicio damnauit proprium peccatum confitendo, ei actione pœnitentiæ data, hoc eſt Sacramentali pœnitentia impoſita, per Sacerdotum ſupplicationem, quæ abſolutionem etiam annexam habet, illico abſque mora abſolueretur, & ſic per ianuam reconciliationis, id eſt Sacramentalis abſolutionis ad communionem Sacramentorum admitteretur. Cum ergò Pontifex ait, Confitentes ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per ianuam reconciliationis admitti: Salubris ſatisfactionis nomine, non intelligit pœnitentiam Sacramentalem Confitenti impoſitam, hanc enim expreſſit nomine actionis pœnitentiæ datæ; ſed ſalubris ſatisfactionis nomine, intelligit eam ſatisfactionem, quæ, vt ſuprà diximus, ad Innocentij verba, continetur in contritione, & confeſsione pœnitentis; Contritio enim, & Confeſſio congrua, quæ debitum dolorem contineat, ſatisfactio dicitur à Leone, per quam Deo, & Sacerdoti Confitens ſatisfacit, etſi præter hanc alia ſuperſit ſatisfactio, quæ eſt pars integralis Sacramenti; hæc enim nonniſi actionis pœnitentiæ nomine tunc appellari conſueuit. Sic autem omnia benè conſonant, quæ S. Leo in laudatis verbis dicit; inquit enim, quod Mediator Dei, & hominum, Homo Chriſtus Ieſus hanc Præpoſitis Eccleſiæ, id eſt Epiſcopis, & per eos Sacerdotibus tradidit poteſtatem, vt & Confitentibus actionem pœnitentiæ darent, id eſt, Sacramentalem ſatisfactionem imponerent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione, id eſt congrua Contritione, & confeſſione purgatos, ea videlicet purgatione, qua peccator cum debito dolore, congrua

grua afflictione, debitaque dispositione à peccato se purgat, ad communionem Sacramentorum, id est, Eucharistiæ, & reliquorum Sacrorum, quæ ibi nomine Sacramentorum intelliguntur, per ianuam reconciliationis, id est, Sacramentalis absolutionis admittatur.

In hoc autem sensu verba illa accipienda esse, vt rectè pœnitens dicatur salubri satisfactione purgatus, quia confessus peccatum, seque suo iudicio condemnans, atque hac ratione satisfaciens, à Sacerdote absoluitur, ostendit Bagotius *de Pœnit. dissert. 1. sect. 5.* ex Hincmaro Remensi Episcopo *in epist. 29. ad Carolum Caluum Regem* sic dicente (*Christus Iesus ex S. Leone, vt Catholica tenet, ac docet Ecclesia, hanc præpositis eiusdem Ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos (quæ satisfactio pœnitentiæ in ipsa iam cognoscitur confessione peccati) per reconciliationis gratiam restitueret.*

Vndè pœnitentes, vt absolutionem reciperent, purgati esse debebant satisfactione, non ea, quæ illis imposita ante absolutionem facienda esset, vt Aduersarij volunt, sed ea, quæ in ipsa confessione peccati cognoscitur, atque ita sufficit Sacerdoti, vt absolutionis sententiam legitimam proferat.

Secundò dici etiam potest, Sanctum Leonem in laudatis verbis loqui de confessione, pœnitentia, & reconciliatione, quæ contingebant, cum postquam peccator Sacramentaliter, & in foro interno absolutus fuerat, Ecclesiastica, & Canonica reconciliatione, de qua suprà diximus, reconciliabatur. Nam de hac quoque reconciliatione benè verificantur, quæ ibi habet Pontifex; nam hæc etiam reconciliatio peccatores post Baptismum lapsos Deo quoque reconciliabat, quatenùs pœnas canonicas pro grauioribus peccatis impositas soluendo, Deo, nedum immunes à culpa, (quod per absolutionem Sacramentalem iam obtinuerant) sed etiam à pœna, reconciliabantur; Peccatores ergò postquam peccata sua confessi fuissent, eisque actio pœnitentiæ imposita esset, id est, pœnitentia illa Ecclesiastica, & canonica, vbi hanc impleuissent reconciliabantur Ecclesiastica reconciliatione, & per hanc ad Communionem Sacramentorum, tanquam per ianuam admittebantur.

Soluitur obiectio ex authoritate S. Gregorij deducta.

Tertiò affert Aegydius Gabrielis Sanctum Gregorium Hom. 26. ad verba illa Euangelica, *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis,* sic loquentem (*Videndum est, quæ culpa præcesserit, aut quæ sit pœnitentia secuta post culpam, vt quos Omnipotens Deus per compunctionis gratiam visitat, illos Pastoris sententia absoluat, tunc enim vera est absolutio Prælatorum, cum æterni arbitrium sequitur Iudicis.*)

Igitur iuxtà Gregorium, inquit Aegydius, vt Sacerdos pœnitentem absoluat, requiritur, vt videat, quæ cul-

culpa præcesserit: deindè quæ sit pœnitentia secuta post culpam; tum vt absoluat illum, quem videt gratia Dei compunctum: nisi enim per vera pœnitentiæ signa Sacerdoti constet de sufficienti dolore pœnitentis, seù de compunctionis gratia, per quam visitatus à Deo se disponit ad gratiam reconciliationis in Sacramento obtinendam, non erit legitima absolutio Sacerdotis præsidentis.

Respondetur nullatenus in allatis Gregorij verbis haberi, quod Confitenti Sacramentalis pœnitentia iniungenda sit ante absolutionem Sacramentalem explenda: sed solùm in eis habetur, quod antequam confitens à Sacerdote absoluatur, attendenda sit ipsius dispositio, an videlicet sit rectè dispositus, & quæ pœnitentia, secuta sit post culpam, qui videlicet actus, quo ipsum de admisso peccato pœniteat, quæ compunctio, quæuè displicentia, quoduè propositum à peccato in posterum abstinendi; nam si hæc verè non adsint, Pœnitentiæ Sacramentum non est ei impendendum, sed omninò negandum, & vsque dum ille sit rectè dispositus differendum; & vt ipsemet, qui hanc authoritatem obijcit, ait nisi per vera pœnitentiæ signa Sacerdoti constet de sufficienti dolore pœnitentis, seù de compunctionis gratia, per quam visitatus à Deo se disponit ad gratiam reconciliationis in Sacramento obtinendam, non erit legitima absolutio Sacerdotis præsidentis, sed quid hoc cum quæstione præsenti?

Expenditur locus Iuonis Carnotensis in epistola 250. ab Aduersarijs laudatus, & ostenditur, in eo firmari nostram sententiam.

Vt ostendamus, Aduersarios authoritatibus Patrum abuti, ad suam sententiam fundandam. asferenda hìc sunt omnia verba Iuonis in præfata epistola 250. & referendus casus, indè autem constabit, Iuonem fauere, non Aduersariorum sententiæ, sed nostræ.

Ab Iuone Presbyter quidam quæsierat, cur celeriùs Christus reum à peccato liberet, quàm Ecclesia, & quomodò cum prophetica sententia conueniat Synodalis; siquidem illa peccatorem in quacumque hora ingemuerit, saluum fore ait: ista verò crimina sua confitentes à communione Corporis, & Sanguinis Christi suspendit (Repugnare enim videtur, dissentiteque sententia Capitis, & Corporis, vt quos Caput, id est, Christus celeriter à peccato liberat, eos Corpus Christi, id est, Ecclesia sub pœna peccati diù ligatos retineat)

Respondet autem Iuo (*criminali culpa delinquentem separari à capite, & corpore, ordinisque rationem exigere, vt internus Iudex tantò remittat celerius, quantò solus magis videt interius. Iudex verò, qui tantùm videt in facie, vsque adeò delinquentes sub peccati pœna detineat, donec per manifestum pœnitentiæ fructum, qui sit poenitentis affectus intelligat. Per internum enim* ge-

gemitum satisfit interno Iudici, & idcircò indilata datur ab eo peccati remissio, cui manifesta est interna confessio. Ecclesia verò, quia occulta cordis ignorat, non soluit ligatum, licet suscitatum, nisi de monumento elatum, id est, publica satisfactione purgatum. Hinc est, quod Ecclesia sua crimina confitentes à Sacramentorum communione suspendit, & in cinere, ac cilicio positos ab introitu Ecclesiarum statuto tempore excludit, vt per hoc experiatur, si iam sunt intus viuificati, cum fuerint longa poenitentiæ maceratione probati.) Hactenus Iuo, qui duplicem peccatoris, alteram cum Deo, alteram cum Ecclesia reconciliationem ita distinguit, vt illa sit indilata, & detur celerius; hæc verò nonnisi postquam Ecclesia sub pœna peccati peccatorem diù ligatum, retinuit. Certum est autem, illam, qua peccator cum Christo reconciliatur, absolutionem esse Sacramentalem, nam Christus nonnisi per Sacramentum Pœnitentiæ re, vel voto susceptum peccatorem liberat, & consequenter certum est, absolutionem illam, aliam non esse, quàm Sacramẽtalem absolutionem; Aliam autem absolutionem, certum est esse Canonicam, & Ecclesiasticam à Sacramentali condistinctam. Idque ex eo etiam constat, quod Iuo non dicit, quod *Iudex, qui videt in facie*, id est, Ecclesia delinquentes sub peccato, seù culpa detineat, vti contingeret, si plurium annorum, vel mensium spatio, delinquentes inabsolutos Sacramentaliter detineret, sed ait, quod *Iudex, qui videt in facie*, seù Ecclesia, delinquentes *sub pœna peccati detineat*, sub pœna, non sub culpa, vt per hoc innuat, eos à culpa esse iam absolutos, & ab Ecclesia solùm sub pœna detineri: Idquè *donec per manifestum poenitentiæ fructum, qui sit poenitentis affectus intelligat*, vt videlicet intelligat, an pœnitens in bono proposito abstinendi à peccato permaneat, quamuis enim cum delinquens absolutionem Sacramentalem accepit, sufficienter illum dispositum fuisse deprehenderit; Ecclesia tamen ad eius propositum magis firmandum, & ad experientiam de eodem sumendam, & ad ipsum pœnitentem vlterius probandum, & purgandum, longa pœnitentia, & satisfactione ligatum detinet, licet *suscitatum*, id est, in statum gratiæ per absolutionem Sacramentalem restitutum. Per illas enim publicas, & longæuas pœnitentias experiebatur Ecclesia, magisque discebat, pœnitentes intus fuisse viuificatos.

Rursus. Absolutio, quam à Christo Iuo datam ait, peccatorem *à peccato liberat*; Altera verò non nisi *intus viuificatum, & suscitatum liberat* non à culpa, sed *à pœna*. Ideoque Iuo iterum, atque iterum repetit, Ecclesiam suos in cinere, & cilicio pœnitentes absoluere, quos *sub pœna peccati diù ligatos retinuit*, vt videlicet significet, Ecclesiasticam absolutionem, non à culpa liberare pœnitentem, sed à pœna, & vinculo illius excommunicationis, quo pœnitentes ab Eucharistiæ perceptione, ab ingressu Ecclesiæ, aliorumque Sacrorum communione prohibebantur. Hæc autem firmant nostram sententiam.

De Authoritate S. Bernardi in epistola octaua ad Brunonem electum Coloniensem Episcopum, quam pro se proferunt Aduersarij.

PRoferunt Aduersarij etiam Authoritatem S. Bernardi in epistola 8. ad Brunonem electum Episcopum Coloniensem; Ibi enim volunt S. Bernardum loqui de conuersione peccatoris necessaria ad reconciliationem, deque innocentia, seù peccatoris iustificatione, quam *si absque diuturna pœnitentia efficacior Dei clementia veloxque restituerit*, *non tam exemplum*, *quam miraculum*, habendum sit, vt loquitur Bernardus.

Sanctus Bernardus tamen in Epistola illa, de innocentia, quam Episcopalis Sanctitas postulat, sermonem habet: Vndè ad Brunonem electum Coloniensem Episcopum, sic ait, *Quæris à me consilium Vir Illustris Bruno, an volentibus te promouere ad Episcopatum acquiescere debeas* . . . . *Magis dubium reddit consilium illa in litteris tuis humilis, sed terribilis confessio, qua vitam tuam, & vt credo nonnisi veraciter accusas. Nec enim negandum est huiusmodi vitam esse indignam tam Sacri dignitate ministerij* . . . . *Horreo considerans, vndè, & quo vocaris, præsertim cum nullum intercurrerit pœnitentiæ tempus, per quod vtcumque periculosissimus transitus fiat* . . . . . , (Deindè subijcit ea, quæ ab Aduersarijs proferuntur mutilata,) *sed quid si suam Deus acceleret tibi gratiam, & multiplicet misericordiam; & sit ad restituendam innocentiam efficacior velox clementia, quam diuturna pœnitentia?* Hæc enim supprimuntur. (*Beatus siquidem cui non imputauit Dominus peccatum. Nam quis accusabit aduersus electum Dei? Si Deus iustificat, quis est qui condemnet?*) Igitur Sanctus Bernardus loquitur non de quacumque innocentia, sed de ea, qua electum Domini præditum esse oportet: Meminit autem conuersionis latronis, non vt quamcumque conuersionem significaret, sed vt significaret eam (quæ vna eademque die simul, & confessus latrocinia, & introductus est in gloriam . . . . (& de luto fœcis in Paradisum *voluptatis*; Sicut & illa peccatrix, non tantùm à peccatis liberata est, *sed abundante* gratia in breui meruit charitatis accipere *latitudinem*.) Posteà verò ab ijsdem Aduersarijs, ea quæ sequuntur, omissa sunt, hæc videlicet, *sed aliud est celerem adipisci veniam peccatorum, & aliud de ipsis sceleribus ad infulas mox prouehi Dignitatum* (ac demùm allato exēplo Sauli: *qui factus est repentè Paulus, repentè vas electionis, repentè Doctor Gentium*) subijciuntur ea, quæ Aduersarij suam in rem afferunt scilicet hæc, *Quamquam si tale quidpiam, quandoque bene, & vtiliter factū fuisse agnoscitur: de quo dico veraciter possit, hæc est mutatio dexteræ excelsi, non tam exemplum, quàm miraculum afferre debeat*. Vndè patet perperàm ab Aduesarijs adduci S. Bernardum pro illorum sententia.

Refelluntur alia, quæ ab ijſdem Authoribus pro eorum ſententia afferuntur.

SAnctum etiam Carolum pro eorum ſententia ſtare iactant Authores præfati; ſed immeritò, nam ſi legantur attentè, quæ ex S. Carolo ipſimet afferunt, conſtabit, nec leuiſſimam de ſatisfactione ante abſolutionem Sacramentalem implenda fieri animaduerſionem. Niſi fortè eum S. Carolus iubet, aliquando exigi à pœnitente ſatisfactionem pro damnis illatis, Authores illi, pœnitentiam Sacramentalem intelligi velint. At quis, niſi deſipiat, illam cum reſtitutione, & iniuriæ alteri illatæ reparatione confundat? Sed & ſatisfactionem pro damnis illatis, ſufficit, quod pœnitens promittat, vt poſſit abſolui; nec neceſsè eſt, eam in re præcedere abſolutionem, niſi fortè confitens pluries id pollicitus eſſet, & exequutioni nunquam mandaſſet, tunc enim poterit Confeſſarius exigere à Confitente ſatisfactionem illam, antequam eum abſoluat, ſed extra hunc caſum, ſat eſt, quòd pœnitens ſatisfactionem illam polliceatur. Idquè habetur expreſsè in Catechiſmo Romano *in cap. de ſatisfactione in fine*, ibi: *Id in primis à Sacerdotibus obſeruari debet, vt audita peccatorum confeſſione antequam pœnitentem à peccatis abſoluant, diligenter curent, vt ſi quid ille fortè de re, aut exiſtimatione Proximi detraxit, cumulata ſatisfactione compenſet, Nemo enim abſoluendus eſt, niſi priùs, quæ cuiuſcumque fuerint, reſtituere polliceatur.* Hæc Catechiſmus. Vndè ſi in caſibus reſtitutionis, ſufficit reſtitutionis promiſſio, & ante actualem reſtitutionem pœnitens poteſt abſolui, multò magis ſufficiet ſatisfactio per pœnitentiam Sacramentalem acceptata, vt quis abſolui poſſit, nec opus erit eam ante abſolutionem Sacramentalem exequutioni mandare.

Cętera, quæ affert Aegydius Gabrielis ad ſuam opinionẽ fundandã, ſunt omninò extrà rẽ; cõfundit enim pœnitentias diſpoſitiuas cum pœnitentia Sacramentali: in quo & alij Authores, cum quibus ipſe ſentit, hallucinantur; Aliud eſt enim dicere, quod peccator ad Sacerdotem acceſſurus dolere debeat de peccatis admiſſis, etſi in hæc recidiuus fuit, attendi debeat tempus, quo à peccato abſtinuit, & ipſius diſpoſitio, etſi non diſpoſitus deprehendatur, differenda ſit abſolutio; Aliud verò eſt dicere, quod peccatori non diſpoſito iniungenda ſit pœnitentia, ſeù ſatiſfactio Sacramentalis ante abſolutionem Sacramentalem explenda; Ex his enim primum admittendum eſt, non verò ſecundum. Immò peccatori indiſpoſito iniungi non poteſt ſatisfactio Sacramentalis, hæc enim eſt pars Sacramenti Pœnitentiæ; peccatori enim indiſpoſito totũ Sacramentum negandum eſt, aut certè differendum. Probari tamen poterit peccator per alia opera pœnalia, quæ illi iniungantur, non vt ſatisfactio Sacramentalis, ſed vt opus medicinale, & diſpoſitiuum ad contritionem, quæ neceſſaria eſt ad recipiendum Sacramentum Pœnitentiæ, ita vt eidem

pec-

peccatori poſtmodùm ritè diſpoſito iniungatur pœnitentia Sacramentalis cum Sacramentali abſolutione. Quare ſi probatio pœnitentis facienda ſit, non eſt facienda per iniunctionem pœnitentiæ Sacramentalis ante abſolutionem Sacramentalem explendæ, ſed facienda eſt per dilationem abſolutionis Sacramentalis, aut per iniunctionem aliorum operum, quæ pœnitenti iniungantur, non vt ſatisfactiones Sacramentales, ſed vt opera merè diſpoſitiua, & probatiua.

Nec vllus Canon, aut Decretum Summorum Pontificum, aut Conciliorum, nec vlla Sanctorum Patrum authoritas proferri poteſt, in quibus ſtatuatur, aut conſulatur iniunctio pœnitentiæ Sacramentalis ante abſolutionem Sacramentalem explendæ, ſicut nec vllum documentum afferri poteſt (quidquid Authores aduerſi clament) quo probetur, vllo vnquam tempore eam in Eccleſia praxim viguiſſe pœnitentiam Sacramentalem ante abſolutionem Sacramentalem peragendi; Omnes enim authoritates, quas ad hæc Aduerſarij afferunt, violenter ad eorum ſenſum detorquentur, immò præpoſterè ab eis intelliguntur.

E contra verò manifeſta ſunt Summorum Pontificum, & Sacrorum Conciliorum Decreta, ac Sanctorum Patrum authoritates, & ſeruata ſemper Eccleſiæ praxis, de abſolutione Sacramentali ante pœnitentiæ Sacramentalis exequutionem impendenda, & impenſa; Et Concilium Tridentinum, vt ſuprà etiam obſeruauimus, *ſeſſ. 6. c. 14.* docet, Sacramentum Pœnitentiæ continere contritionem, confeſsionem, & Sacerdotalem abſolutionem, itemque ſatisfactionem; Vndè poſt abſolutionem ponit ſatisfactionem, & eumdem ordinem ſeruat in alijs Capitulis, & in Canonibus; ex quo manifeſtè redarguitur Aegydius Gabrielis, qui ordinem à Concilio probatum inuertit, additq; hodiernam praxim in nullo Concilio vniuerſali, vel particulari approbatam fuiſſe.

Verum eſt, Sanctos Patres ad certiorem de pœnitentis diſpoſitione cognitionem habendam, probare, quod aliqua pœnitentia ab ipſo pœnitente voluntariè aſſumpta præceſſerit; per hoc tamen docere non intendunt, pœnitentem eſſe non poſſe ſufficienter diſpoſitum ſine præuia Sacramentali pœnitentia.

Optima ergo, & rationabilis, ac ipſius Sacramenti inſtitutioni à Chriſto factæ conformis eſt Eccleſiæ praxis, qua peccatores, etſi grauiorum criminum reos, pœnitentes tamen, ac ritè diſpoſitos, à peccatis abſoluit iniuncta eis pœnitentia poſt abſolutionem peragenda, & praxi hac ſemper vſa eſt Eccleſia; Vndè, quòd antiquitùs Eccleſia eo pacto peccatoribus Pœnitentiæ Sacramentum adminiſtraret, vt Sacramentalem pœnitentiam explendam ante abſolutionem Sacramentalem iniungeret, eſt recens inuentum, & paucorum recentiorum phantaſia. Verum, eſt, antiquitùs in Eccleſia in vſu fuiſſe pœnitentias publicas, & ſolemnes pro publicis, & grauibus criminibus, has tamen pœnitentias præcedebat abſolutio Sacramentalis, vt ſuprà oſtendimus; Exoleuerunt autem hu-

iusmodi pœnitentiæ, sicut aliæ in Canonibus pœnitentialibus pro peccatis taxatæ, quia propter multitudinem fidelium, qui iam per totum Orbem multiplicati sunt, non possent facilè ab omnibus exequutioni mandari, & feruor fidelium deferbuit, & ideò Summi Pontifices frequentius Indulgentias concedere cœperunt, per quas fideles liberantur à pœnis etiam iniunctis per Sacros Canones, vt enim communiter sentiunt Theologi, quando in forma concessionis Indulgentiarum apponitur clausula (*de iniunctis pœnitentijs*) conceditur remissio pœnitentiarum tàm de facto iniunctarum, quàm earum, quæ iniungi debuissent, ac potuissent, seù quod remittantur pœnæ Purgatorij respondentes pœnitenrijs tàm iniunctis, quàm de iure iniungendis, iuxtà tamen amplitudinem, & quantitatem concessionis. Vndè Indulgentiæ valent etiam pro non iniunctis à Confessario, quia sufficit, quod sint iniunctæ a lege positiua, seù à Deo ipso, qui omnibus pro meritis iustissimas pœnas decernit. Nam aliàs si mens Pontificis esset, quod clausula (*de iniunctis pœnitentijs*) intelligeretur de solis iniunctis à Confessario, id expressisset, & non diceret absolutè, *de iniunctis*, quod in proprietate Sermonis, intelligi potest de iniunctis à lege. In concessione autem Indulgentiæ plenariæ non apponitur clausula (*de pœnitentijs iniunctis*) quia intelligitur remitti tota pœna in Purgatorio luenda, iuxtà communem Theologorum sententiam.

Cùm igitur frequentiùs Indulgentiæ per Summos Pontifices conce-dantur, per quas pœnæ peccato debitæ remittuntur, desueuerunt pœnitentiæ illæ canonicæ, & solemnes. Neq; hoc derogat perfectioni. Nam perfectum est non fugere pœnas, quæ promouent ad salutem citiùs acquirendam, quale est martyrium, & aliæ pœnæ spontè susceptæ; Vndè ad huiusmodi pœnas libenter perferendas Nos S. Petrus adhortatur in sua *Epist. c. 2.* cum ait: *Christus passus est pro nobis, relinquens nobis exemplum, vt sequamur vestigia eius*; non tamen est contra perfectionem, immò est perfectum fugere debitum pœnæ, cum per illud impediantur, & retardentur fideles ab ingressu Patriæ cœlestis, vt benè ait Cardinalis Bellarminus *in tract. de Indulgent. lib. 1. cap. 10. & lib. 2. cap. 2. ad Lutherum*, qui opponebat, quod cum indulgentiæ remittant pœnitentias iniunctas, & hæ sint opera bona, videlicet ieiunia, eleemosynæ, preces, & similia, Indulgentiæ videntur noxiæ, non salutares, cum à bonis operibus fideles impediant; Respondet, quod Indulgentiæ remittunt pœnitentias iniunctas, non quatenus sunt opera, sed quatenus debitum eas implendi retardaret nostrum ingressum in vitam æternam, si fortè ante illarum impletionem de vita nos exire contingeret: Vndè Ecclesia dum largitur Indulgentias, non prohibet studium pœnitentiæ, immò ad illud nos hortatur, & excitat, sed à reatu illo nos liberat, quo impediri possemus à Regno Cœlorum citiùs obtinendo; Indulgentiæ proindè vere salutares sunt, & nullo modo noxiæ.

Quoad Canones verò pœniten-

tia-

tiales dicendum videtur, quòd tantum habuerunt locum in foro exteriori Ecclesiastico, non in interiori pœnitentiali: primò, quia in foro interiori pœnitentiæ nunquam fuerunt determinatæ, sed arbitrio Confessarij relictæ. Secundò, quia res hæc publicarum pœnitentiarum tractabatur iudicialiter, & pendebat ex accusatoribus, Testibus, indicijs, iudicijs, sententijs, processibus, sine quibus nullus priuabatur communione, & consequenter pœnitentiæ illæ non iniungebantur à Confessarijs, nam hi non judicant per Accusatores, & Testes, sed accusatorem, & Testem habent, solum pœnitentem: Quod autem res hæc ageretur judicialiter per accusationes, Testes, &c. constat ex S. Augustino in Homilia vltima ex quinquaginta; Ibi enim sic ait (*Nos verò à communione prohibere quemquam non possumus, quamuis hac prohibitio nondum sit mortalis, sed medicinalis, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo iudicio, siue Ecclesiastico, siue sæculari nominatum, atque conuictum; Quis enim sibi vtrumque audeat assumere, vt cuiquam ipse sit, & accusator, & Iudex; Cuiusmodi regulam etiam Paulus Apostolus in eadem ad Corinthios epistola breuiter insinuasse intelligitur, cum quibusdam talibus commemoratis criminibus Ecclesiastici iudicij formam ad omnia similia ex quibusdam daret. Ait enim: Scripsi vobis in epistola non commisceri cum fornicarijs &c. Si quis frater nominatur, aut fornicator, aut Idolis seruiens, aut auarus, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum huiusmodi nec quidem cibum sumere. Quid enim mihi de his, qui foris sunt iudicare? Nonnè de his, qui intus sunt vos iudicatis? De his autem, qui foris sunt, Deus iudicabit. Auferte malum à vobis ipsis. Quibus verbis satis ostendit, non temerè, aut quomodolibet, sed per iudicium auferendos esse malos ab Ecclesiæ communione; vt si per iudicium auferri non possunt tolerentur potius, ne peruersè malos quisque euitando ab Ecclesia ipse discedens, eos, quos fugere videtur, vinciat ad gehennam*; & post pauca sic ait. *Non enim contrarium est huic loco id, quod alio loco ait Apostolus: Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Suo Domino stat, aut cadit. Noluit enim hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario vsurpato iudicio: sed potius ex lege Dei secundùm ordinem Ecclesiæ, siuè vltrò confessum, siuè accusatum, atque conuictum. Alioquin illud cur dixit (Si quis frater nominatur, aut fornicator, aut idolis seruiens, & cætera) nisi quia eam nominationem intelligi volunt, quæ fit in quemqam, cum sententia, ordine iudiciario, atque integritate, profertur? nam si nominatio sola sufficit, multi damnandi sunt innocentes: quia sæpè falsò in quoquam crimina nominantur*. Hactenus Augustinus.

Vndè nedum Sancti Patres, sed & Apostoli hac forma iudicandi vtebantur, puniendi scilicet delicta, & crimina in foro exteriori, vti constat egisse Apostolum Paulum iuxtà Augustinum, & manifestè id apparet ex Textu D. Pauli, nam ipse peccatorem illum damnauit, non quia illius confessionem audijsset, sed quia murmur erat inter fideles, vti de re maximè scandalosa. *Omninò*, ait, *auditur*

tur inter vos fornicatio &c.

Tertiò. Constat, iudicium illud latum non fuisse à Confessarijs in foro conscientiæ, nam penès Confessores non erat authoritas, publicas illas pœnitentias imponendi, cum ex illis plures in priuatione Ecclesiasticarum dignitatum, ac depositionibus ab honoribus, etiam sæcularibus, positæ essent, vt videre est apud Augustinum in Epistola ad Bonifatium.

Quartò. Quia pœnitentes absoluebantur aliquando ante pœnitentiam expletam, etiamsi non periclitarentur de vita, vt constat ex *cap. Presbyter dist.* 82. Vbi cum Presbytero fornicario præscribatur pœnitentia decem annorum, conceditur tamen, vt post sesqui annum Corporis, & Sanguinis Domini particeps fiat. Idem habetur ex Nicolai Papæ *cap. de Viro* 11.*q.*2. *& ex Concilij Ancyrani Can.*5. 6. *&* 8. vbi cum de illis, qui admittebantur ad Communionem tertio, quarto, sexto anno, definitur, vt anno demum sequenti perfectionem suam recipiant. Certum est autem, quod si pœnitentia illa fuisset Sacramentalis, & à Confessario iniuncta, non potuisset pœnitens, ante illius completam absolutionem absolui, cum tota illa pœnitentia iam facta esset pars Sacramenti Pœnitentiæ.

Canones igitur Pœnitentiales, & pœnitentiæ in eis contentæ tantùm habuerãt locum in foro exteriori Ecclesiastico non in interiori pœnitentiali, & ità plures Doctores arbitrantur, Nauarr. in *Comment. de Pœnit. dist.*5. *in cap. falsas*. Valerus de differentijs vtriusque fori, verbo Pœnitentia differentia quarta. Ludouicus Bail de triplici examine, Ordinandorum, Confessariorum, & Pœnitentium *par.*3. *pag.* 541. *& alij*: Vndè & absolutio, quæ ab huiusmodi pœnitentijs reis post illarum expletionem concedebatur, Ecclesiastica fuit, & Canonica, & pro foro externo, pœnitentiarum qualitati respondens, non verò Sacramentalis, & pro foro interno, & præterea publica erat, proindè non Sacramentalis.

Sed quoad desuetudinem pœnitentiarum in Canonibus pœnitentialibus contentarum, illud etiam obseruandum cum Baronio *tom.* 11. *Annal.* ad Annum 1055. Ex Petro Damiano in Epistola ad V. Episcopum scripta; Quod videlicet Ecclesia Canones Pœnitentiales nominatos, ad coercendos homines, ne absque disciplina, atque timore supplicij prolaberentur ad mala, constituit, eosdemque Vniuersa Ecclesia, Romana præsertim retinere consueuit *in suo* vigore, & obseruantia venerandos. Sed cum temporum iniuria eorum seuera censura prætermissa videri posset, eos iterum in vsum pristinum reuocare studuit; præsertim Anno 1055., quo tandem post tot naufragia Ecclesiarum exul censura postliminio reuocata vigere cœpit: *Quoniam verò* (subdit Baronius) *contingeret ob iterata frequenter peccata mortalia, quorum causa plurium annorum pœnitentia inferretur, desperare homines tot annorum curriculis, & aliquando sua ætate integra sub eodem pœnitentiæ fasce gemere, immò interdum, nec hominis ætatem sufficere, ad expianda per pœnitentiam præscriptam à Canonibus*

nibus commissa peccata: aperta est in Ecclesia ianua poenitentiæ redemptionis, ne quis ex hac vita Ecclesiæ debitor præuentus morte decederet, factumque est, vt breuiori compendio temporis satisfaceret, quæ plurimorum annorum termino persoluere teneretur: quæ quidem redemptio multiplici via, qua vnicuique hominum statui prospectum esset, vt fieri posset consultum optimè fuit: nimirum, vt qui diuitijs affluerent, erogando eas in vsum pauperum, pro quantitate persoluti pretij tot redimeret ei annos, quot lex Ecclesiastica concessit; Hoc est ergò, quod Petrus Damiani ait (Non ignoras, quia cum à pœnitentibus terras, possessiones agrorum videlicet, accipimus, iuxtà mensuram muneris, eis de quantitate pœnitentiæ relaxamus) Quibus plenè ostendit, bona Ecclesiastica, eiusmodi fieri solita redemptione, aucta venisse. Hactenus Baronius.

Rursus (addit Baronius) *ne diuitibus tantùm aperta redemptionis huius ianua videretur, aliæ ab Ecclesia excogitatæ sunt corporeæ afflictiones, quibus pauperes, & alij, qui vellent, redimere breui tempore multiplices annos possent. De istiusmodi remedijs apud Burchardum, tractatio prolixior est. Scripsit enim librum Decretorum pœnitentiæ, qui in sua Collectione ordine numeri ponitur Decimus nonus: à cuius capite duodecimo de pœnitentiæ redemptione agere sic incipit. (Pro vno die, quem in pane, & aqua ieiunare debet, quinquaginta Psalmos in Ecclesia, si fieri potest, decantet, sin autem in loco conuenienti eadem faciat, & vnum pauperem pascat, & eo, excepto vino, & carne, & sanguine quidquid velit comedat (& de alijs similibus vsque ad caput vigesimum quintum inclusiuè.) Ea verò omnia ex Romano Pœnitentiali ea recitare profitetur.* Hæc Baronius loco cit. Sed & ad annum 1056. sic ait (*eodem quoque tempore, etsi non eodem Auctore Petro Damiani, tamen certo propagatore, atque aduersus impugnantes propugnatore, introductus est in Ecclesia ille laudabilis vsus, vt pœnitentiæ causa fideles verberibus se ipsos afficerent, flagellis ad hoc paratis idoneis, exemplo Beati Dominici Loricati sibi subditi sanctissimi Eremitæ.*) Hæc Baronius.

Ex quibus apparet, quod cum ob iterata frequenter peccata, vt Baronius ait, & propter multitudinem fidelium toto Orbe propagatorum, & propter longitudinem temporis, quo, pœnitentiæ in Sacris Canonibus taxatæ exequutioni mandari non possent, pœnitentiæ illæ paulatim in Ecclesia desueuerint, alijs paulatim in earum locum substitutis, ipsamet Ecclesia probante; Huiusmodi sunt peregrinationes ad loca sancta, Hierusalē, Romam, ad Compostellam, ad Sacram Ædem Lauretanam, & ad alia sacra loca, ieiunia specialia, Ecclesiarum visitationes, stationes, eleemosynæ, erectiones Templorum, & Hospitalium, profectiones ad bella contra infedeles, ingressus etiam, & professio in Religiosis Ordinibus, & alia plura, quæ antiquis Canonum pœnitentijs substituta sunt; quibus additis etiam Indulgentijs frequentioribus, quæ nonnisi cum pœnalium operum iniunctione conceduntur, pœnæ temporales à Sacris Canonibus iniunctæ, ac etiam illæ, quæ in

Pur-

Purgatorio essent luendæ, redimuntur.

Quare non est, quod Authores præfati sub specie zeli, & pietatis Ecclesiæ supersapere velint, & expediens fore asserant, quòd iterum in praxim venirent Canonicæ pœnitentiæ, quibus, iustis de causis, vt ostendimus, alias pœnitentias, aliaque opera pœnalia Ecclesia Spiritu Sancto edocta, substituit. Quædam enim pro aliquo tempore congruunt, quæ non congruunt sequentibus temporibus, & plura in primitiua Ecclesia apud primos Christi fideles in vsu erant, quæ sequentibus temporibus, statu rerum mutato, deponere oportuit.

Sic etiam; primis sæculis consuetudo erat, quod peccatores præter secretam, & apud Sacerdotem de peccatis factam confessionem, aliam publicam de iisdem coram alijs fidelibus facerent, quam tamen consuetudinem postmodum S. Leo abolendam decreuit; Ità planè habetur *Can. 89. de pœnitentia*, vbi sic habet: *Quamuis plenitudo Fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur; tamen quia non omnium huiusmodi sunt peccata; vt ea, qui præsentiam poscunt non timeant publicare, remoueatur tam improbabilis consuetudo, ne multi à pœnitentiæ remedijs arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta reserare; pro quibus possunt legum constitutione percelli sufficit enim illa confessio, quæ primùm Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedat. Tunc enim demum plures poterunt prouocari, si Populi auribus non publicetur conscientia Confitentis*. Hactenus Leo.

Alia plura possent afferri, quæ antiquitus in vsu erant apud fideles, quæ tamen Ecclesia iustissimis de causis, vel substulit, vel immutauit, quæ cum non pertineant ad substantiam fidei, vel Sacramentorum, Ecclesia tollere, vel immutare potuit; Hanc autem tollendi, vel immutandi, quæ accidentalia sunt, potestatem, agnoscere necessè est in Ecclesia.

Idque fide certum, cum definitum sit in Concilio Tridentino *sess. 21. cap. 2.* his verbis: *Præterea (Sancta Synodus) declarat, hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, vt in Sacramentorum administratione, salua illorum substantia, ea statuere, vel mutare, quæ suscipientium vtilitati, vel Sacramentorum venerationi, pro rerum ac temporum, & locorum varietati magis expedire iudicaret, &c.* Hinc infert, Ecclesiam tollere potuisse antiquam consuetudinem fideles communicandi sub vtraque specie, subdens. (*Quare agnoscens Sancta Mater Ecclesia hanc suam in administratione Sacramentorum auctoritatem, licet ab initio Christianæ Religionis non infrequens, vtriusque speciei vsus fuisset, tamen progressu temporis, latissimè iam mutata illa consuetudine, grauibus, & iustis causis adducta, hanc consuetudinem sub altera specie communicandi approbauit; & pro lege habendam decreuit, quam reprobare, aut sine ipsius Ecclesiæ auctoritate pro libitu mutare non licet*) & Can. 2. apponit anathema dicentibus, Sanctam Ecclesiam Catholicam non iustis causis, & rationibus adductam fuisse, vt laicos, atque etiam Clericos

eos non conficientes, sub panis tantummodò specie communicaret, aut in eo errasse.

Quam potestatem in Ecclesia agnoscendam definit Concilium, quoad accidentalia Sacramentorum, & quoad ritum ea administrandi, multò magis in eadem Ecclesia agnoscendam esse dicendum est, quoad alios ritus, & consuetudines, quod videlicet eas pro rerum, ac temporum, & locorum varietate tollere, vel immutare potuerit, prout fidelium vtilitati, vel Ecclesiæ decori expedire cognouerit, & quod, si aliquam consuetudinem substulerit, iustis de causis eam substulisse, dicendum sit, ita vt oppositum dicere nefas sit.

Præterea iam ostendimus morem illum peccatores, nonnisi post peractam pœnitentiam Sacramentalem absoluendi nunquam fuisse in Ecclesia: Vndè absolutionem nonnisi post peractam pœnitentiam Sacramentalem impendendam esse, aut id expediens esse asserere, est velle nouos in Ecclesiam ritus inducere in administratione Sacramentorum, quodque tangit etiam Pœnitentiæ Sacramentum, vel certè ordinem partium ponendarum iuxtà institutionem à Christo Domino factam. Ad pœnitentias verò in Canonibus pœnitentialibus redeundo; eas iustis de causis sublatas ab Ecclesia fuisse dicendum est, & vt ait S. Bernardus de Præcepto, & dispensatione (*Nonnè iustissimum esse liquet, vt quæ pro Charitate iniuncta fuerunt, pro charitate quoque, vbi expedire videbitur, vel omittantur, vel intermittantur, vel in aliud fortè commodius deputentur.*) Pro charitate autem pœnitentias Canonicas inductas fuisse, & pro charitate sublatas, atque in alias commodius commutatas, constat ex dictis.

Rationes verò, ac motiua, quibus Ecclesia ad Canonicas illas pœnitentias tollendas, & ad eas in alias commutandas, permota fuit, sunt quæ superius adduximus, & militant multò magis in præsenti; Vndè irrationabiliter diceretur, quod innouandæ sint, & iterum inter fideles inducendæ, immò & propter multitudinem fidelium, & propter alias rationes adductas non possent prædictæ pœnitentiæ in præsenti exequutioni mandari.

Verum quidem est, necessariam esse Sacerdotibus fidelium confessiones excipientibus Canonum pœnitentialium notitiam, non vt pœnitentias in eisdem pro peccatis statutas imponant, sed vt grauitatem peccati agnoscant, eamque pœnitentibus notam faciant, indicando eis, quam grauiter in Ecclesia pro foro exteriori peccata olim puniebantur, ac etiam vt ex ijsdem pœnis in Canonibus pœnitentialibus certis peccatis indictis, discere possent Confessarij, non esse leues pœnitentias pro peccatis grauibus imponendas, cum eis in foro exteriori, adeò graues pœnitentiæ iniungerentur. Ideò & S. Carolus necessariam dicit esse Confessarijs notitiam antiquorum Canonum; vt ex his dignoscere possint culpæ grauitatem, & pœnitentiæ iniungendæ qualitatem, eamdem tamen Confessarij iudicio, ac prudentia moderandam.

Pro completa rei præsentis doctri-

na, aliquid dicendum superest de pœnitentijs publicis; Vtrum videlicet peccatoribus imponendæ sint publicæ pœnitentiæ. Et respondeo, quod quæstio esse potest, vel de publicis pœnitentijs, quæ antiquitus reis grauiorum criminum imponebantur in Ecclesia; Vtrum scilicet, pœnitentiæ consimiles reis grauiorum criminum sint ad præsens imponendæ, & ad hoc dico, quod pœnitentiæ illæ publicæ antiquæ iam in Ecclesia exoleuerunt, & ex rationibus superiùs adductis Ecclesia ab eis iniungendis abstinet, illæ proindè non sunt peccatoribus imponendæ, & idem dico de pœnitentijs solemnibus, quæ antiquitus in vsu erant in Ecclesia. Vel quæstio esse potest de pœnitentijs publicis diuersæ rationis ab his, quæ antiquitus imponebantur, sed pœnitentiæ publicæ dicantur, quia fiunt coram alijs, & si nec adeò graues sint, nec adeò longæ sicut pœnitentiæ antiquæ, & de huiusmodi publicis pœnitentijs dico, eas imponi posse, & imponendas esse publicorum criminum reis; Ita enim habetur in Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 8. sic enim ibi dicitur (*Apostolus monet, publicè peccantes palam esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publicè, & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, vndè alios scandalo offensos, commotosque fuisse, non sit dubitandum; huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè iniungi oportet; vt quos exemplo suo ad malos mores prouocauit, suæ emendationis testimonio, ad rectam reuocet vitam, Episcopus tamen publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis iudicauerit expedire*) hactenus Concilium.

Hæc ergò publica pœnitentia iniungenda est, vt ait Conciliũ, quando crimen commissum est publicum, & licet Concilium loquatur de foro exteriori, imponi potest pœnitentia publica etiam in foro interiori, quando peccatum est publicum, nec proptereà Sacerdos reuelat confessionem talem pœnitentiam iniungendo, inquit S. Thomas *in 4. sentent. dist.* 14. *quæst.* 1. *art.* 5. *quæstiunc.* 1. quia si sit peccatum publicum, ipse pœnitens exequendo pœnitentiam, confessionem à se factam manifestat.

Potest autem Confessor propter crimen occultum pœnitentiam publicam iniungere, pœnitentiam videlicet, quæ solùm dicatur publica, quia publicè fiat, sed persona maneat occulta, vel causa, quia sit res, quæ spontè fieri soleat, vel fieri possit pro alio, & neque hoc pacto Sacerdos confessionem reuelat talem pœnitentiam iniungendo, inquit S. Thomas *loc. cit.*, quamuis suspicio oriatur, illum aliquod enorme peccatum commisisse, non enim culpa pro certo scitur ex pœna, quia quandoque aliquis pœnitentiam pro alio facit, sicut legitur in Vitis Patrum, de quodam, qui vt socium suum ad pœnitentiam prouocaret, ipse cum eo pœnitentiam egit.

Cæterum quæstio est de pœnitentia ità publica, quæ ità fiat coram alijs, vt ex illa colligi possit, Confessarium propter graue crimen illam imposuisse. Et de hac pœnitentia publica propter occultum crimen, etsi grauissimum, dicendum est eam

à Con-

à Confeſſario imponi non poſſe, & ratio eſt, quia videtur eſſe contra ſigillum; Vndè Nauarrus *in c. Sacerdos de Pœnit. d. 6. num.* 86. & in *ſum. c.* 8. *num.* 10. negat, tales pœnitentias poſſe imponi, Vnde Concilium Tridentinum, & alia iura ab eo allegata loquuntur de peccato publico, & pro foro exteriori, & ſententiam Nauarri ſequuntur communiter Theologi, videlicet propter peccata occulta, etſi grauiora, non debere imponi pœnitentias publicas, tum propter rationem adductam, tum etiam quia ſint improportionatæ, & contra bonam famam pœnitentis. In peccatis verò publicis imponendas eſſe, quia ità expedit ad Eccleſiæ ſatisfactionem, & exemplum; Ità profectò S. Thomas in 4. *diſt.* 14. *loc. cit.* & *diſt.* 17. *q.* 3. *artic.* 4. *q.* 4. *ad* 4. Alenſis 4. *p. q.* 14. *membr.* 6. *art.* 1. *aliàs quæſt.* 64. *membr.* 1. Paludanus *in* 4. *diſt.* 14. *quæſt.* 6. Durandus *q.* 4. Soto. *diſt.* 19. *q.* 21. *art.* 5. S. Antoninus 3. *p. tit.* 14. *c.* 17. §. 6. Medina *tract.* 2. *q.* 44. Suarez *tom.* 4. *in* 3. *p. diſput.* 38. *ſect.* 6. & *alij communiter.*

Et hæc dicta ſufficiant in confutationem recentis ſententiæ de dilata olim vſque ad pœnitentiæ Sacramentalis expletionem abſolutione Sacramentali.

QVAESTIO QVARTA.

Vtrum liceat baptizare filios Turcarum aliorumque Infidelium, Parentibus eos pro corporali ſalute baptizari petentibus, ſi renuentibus eos baptizare, mors, aut aliud graue damnum ab Infidelibus immineat.

Aſus eſt. Quod Turcæ, alijque Infideles proprios filios à Miſſionarijs, & Miniſtris Chriſtianis baptizari petunt, ad remouendum ab eorum corporibus fœtorem quemdam ingenitum, ac etiam ad liberandum eos à comitiali morbo, à maleficiorum periculo, à Lupis, & ab alijs corporis malis comminando mortem, aut eiectionem à miſſione, vel Parochia Miſſionarijs, ſi baptizare illos renuant. Quæritur, vtrum liceat in his circumſtantijs filios Turcarum, & aliorum Infidelium baptizare.

ASSERTIO PRIMA.

Non licet Turcarum, aliorumq; infidelium filios baptizare, Parẽtibus eorum Baptiſmum pro illorum ſalute corporali petentibus, ſi adſit moralis certitudo, quod illi in adulta ætate peruertendi ſint à Parentibus, etiamſi renuentibus eos baptizare mors, aut aliud graue damnum ab Infidelibus immineat. Hæc autem moralis certitudo adeſt, ſi filij poſt Baptiſmum à Parentibus infidelibus non ſeparentur.

ITa magis communiter Doctores, vt videbimus infrà. Ratio verò fundamentalis ea eſt; Quòd baptizare Infidelium filios cum certitudine morali futuræ illorum peruerſionis, eſt de ſe, atque intrinſecè malum, ergò nec morte, aut alio graui damno ab Infidelibus imminente poteſt eſſe licitum; Conſequentia patet, nam quod eſt intrinſecè malum, in nullo caſu poteſt eſſe licitum, nullaque circumſtantia, aut intentione cohoneſtari, aut rectificari poteſt; Antecedens verò probatur. Nam baptizare filios Infidelium cum certitudine morali de futura illorum peruerſione, eſt grauiſſimum Sacrilegium committere, nam eſt exponere Baptiſmi Sacramentum manifeſtæ profanationi, & futuræ iniuriæ, quæ continget per apoſtaſiam, & receſſum à Baptiſmo, & à fide per illum recepta; Vndè ſicut grauiſſimum ſacrilegium committeret, qui Sacroſanctam Hoſtiam impiorum pedibus conculcandam exponeret, vel eam cum morali certitudine futuræ conculcationis conſecraret, ita & grauiſſimum ſacrilegium committeret, qui Baptiſmi Sacramẽtum conferret cum morali certitudine, quod à Baptizato ſit impijs dogmatibus profanandum. Et quidem grauiſſima iniuria, & profanatio Baptiſmi eſt, quod illius charactere inſignitus (ſcilicet charactere Chriſti) ſignetur poſteà charactere beſtiæ, ſeù diaboli per profeſſionem impijſſimæ ſectæ, & rurſus grauiſſima Baptiſmi iniuria eſt, vt quis religionem omninò ei contrariam profiteatur, & à fide, quam in Baptiſmo accepit, recedat, & quod qui per Baptiſmum conſecratus eſt Chriſto, eiuſque membrum effectum, fiat poſtmodum ſeruus, ac membrum Diaboli, cuiuſmodi ſunt Infideles, & Infidelium ſectam profitentes. Prætereà horrendum eſt, quod Sacramentum Baptiſmi, in nomine Sanctiſſimæ Trinitatis, ſcilicet Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, ei conferatur, qui myſterium Trinitatis abnegaturus eſt, immò & ipſam Trinitatem blaſphematurus, vti ſunt Turcæ, aliique Infideles, qui ab hoc myſterio abhorrent. Vlterius grauis iniuria irrogatur Chriſto Sacramenti Baptiſmi Inſtitutori, quod cum ipſe ſit

ve-

verus Deus, verusque Dei Filius, Baptismus eis conferatur, qui eius diuinitatem sunt negaturi, vti eam negant Turcæ, alijque Infideles. Specialiter autem irrogaretur iniuria Sacramento Baptismi, si conferretur Turcarum filijs, qui ad ætatem adultam peruenientes Mahometanam sectam profiterentur, cum enim Mahometani circumcidantur, sic maneret Baptismus, eiusque character cum circumcisione, quod est contra Christi institutionem, qui Baptismum instituit ad excludendam circumcisionem. Quod autem conferre Baptismum Filijs Turcarum, & Infidelium, qui suos filios pro salute corporali baptizari efflagitant, sit Baptismum eis conferre cum periculo peruersionis illorum futuræ, certum est, si eorum filij, apud Parentes infideles, vt supponitur, educentur, immò tunc est certitudo moralis futuræ illorum peruersionis, ac proindè certitudo moralis de iniuria inferenda Sacramento Baptismi; conferre autem Sacramentum Baptismi cum notitia moraliter certa de iniuria ei inferenda, est intrinsecè malum, quod autem est intrinsecè malum in nullo casu est licitum; Nec vlla circumstantia, vel intentione rectificari potest, aut cohonestari, ac proindè, cum Baptismum Infidelium filijs conferre, qui infidelium sectam professuri sunt, sit de se, & intrinsecè malum, nec etiam imminente ab Infidelibus morte, licitum est. Et sicut est intrinsecè malum, ac proindè in omni casu illicitum hostiam consecrare, cum notitia moraliter certa, quod sit ab Infidelibus conculcanda, ita est intrinsecè malum, ac proindè in omni casu illicitum Baptismi Sacramentum conferre cum notitia moraliter certa, vel etiam probabili, aut dubia, quod ei sit inferenda iniuria, vti certum est ei inferendam fore, si filius Infidelium post receptum Baptismum, apud eosdem Infideles sit educandus.

Est autem argumentum hoc adeo efficax, vt cogat omnes Theologos ad asserendum, in nullo casu licitum esse, Baptismum infidelium filijs conferre, qui apud eosdem infideles educandi sunt. Omnes enim fateri coguntur, quod exponere Sacramentum iniuriæ inferendæ, sit intrinsecè malum, ac proinde in nullo casu licitum, & rursus fateri coguntur, quod conferre Baptismum filijs infidelium apud eosdem infideles educandis, sit exponere Sacramentũ Baptismi iniuriæ inferendæ, vt constat ex dictis; Igitur argumentum est cogens, vtpote ex præmissis certis, & inconcussis procedens.

Sed & hac potissimùm ratione S. Thomas 2.2. *quæst.* 10. *art.* 12. probat, filios Iudæorum, aliorumque infidelium non esse baptizandos inuitis parentibus, videlicet propter periculum. *Si enim*, inquit S. Doctor, *pueri nondũ vsum rationis habentes, Baptismum susciperent, postmodum cum ad perfectam ætatem peruenirent, de facili à parentibus induci possẽt, vt relinquerẽt quod ignorantes susceperunt, quod verge ret in Fidei detrimentum*. Igitur Sanctus Thomas Fidei detrimentũ agnouit, illudque arguit ex hoc, quod puer baptizatus ante vsum rationis, cum ad perfectam ætatem peruenerit Fidem relinquendi periculo exponatur, & infert

fert ex eo hoc, quod ad eam relinquẽdam facile induci poteſt à parentibus, ſupponendo videlicet, quod puer baptizatus à parentibus infidelibus non ſeparetur; ergo ex Sancto Doctore, quotieſcumque infidelium filij poſt receptum Baptiſmum à parentibus non ſeparantur, periculum illud incurrunt, vt fidem, quam in Baptiſmo ſuſceperunt, de facili poſſint relinquere, cum ad perfectam ætatem peruenerint. Atqui filij Turcarum, & aliorum infidelium, etiamſi cum conſenſu parentum baptizentur, poſt receptum Baptiſmum apud parentes infideles educandi ſunt, vt ſupponitur; ergo & ab his idem periculum incurritur Fidem poſtmodum relinquendi, quod in eiuſdem Fidei detrimentum vergit. Quare cum in vtroque caſu militet eadem ratio, & idem argumentum; ſi ex periculo peruerſionis futuræ pueri baptizati cum conſenſu parentum infidelium, vt in caſu, de quo loquimur contingit, nolit quis conuinci ad dicendum, quod non ſint baptizandi filij Turcarum, & aliorum infidelium, etiam ipſis parentibus conſentientibus, ſi ab eiſdem infidelibus educandi ſint, cogitur dicere, quod Iudæorum, & aliorum infidelium filij baptizari poſſint inuitis parentibus. Sed certè omnes tenentur fateri, argumentum præallatum ex periculo de futura peruerſione pueri, & conſequenter de futuro detrimento Fidei, ac de iniuria Baptiſmi Sacramento inferenda, eſſe conuincens, ac palmare, quod qui non curat, de iniuria Sacramento inferenda non curat, quod tamen in mentem nullius Catholici cadere poſſe putandum eſt.

Ad idem faciunt, quæ Theologi communiter docent in quæſtione illa; Vtrum filius infidelis ſeruus, ac ſerui filius licitè baptizari poſſit, prius quã à parente ſeparetur. In ea enim quæſtione, vt bene Suarez aduertit *tom.3. in 3. par. S. Thomæ ad queſtionem* 78. *art.*10. *diſp.*24. *ſect.* 5. DD. omnes, etiã hi, qui exiſtimãt, licere baptizare hos infantes, inter quos Scotus, hanc conditionẽ requirunt, ſcilicet, vt prius à parentibus ſeparentur, abſque vlla ſpe ad illos redeundi. Vnde extra controuerſiam apud omnes Theologos eſt, omneſque affirmant, Baptiſmum collatum infidelium filijs, qui à parentibus non ſint ſeparandi, eſſe illicitum, quia ſi filius cohabitet cum patre infideli, ac poſſit vti conuerſatione, ac familiaritate illius, & pater exercebit circa filium ſuperſtitioſas actiones, & ritus ſuæ Religionis contra reuerentiam Baptiſmo debitam, & ipſe filius educabitur magno periculo apoſtatandi à Fide per Baptiſmum ſuſcepta, quę duo in eo caſu ſunt moraliter coniuncta cum illa actione, ita vt abſolutè & ſimpliciter cenſenda ſit illicita.

Idem obſeruat Eſtius *in 4. ſentent. diſt.*6. §.2. Sic enim ait. *Si puer apud infideles parentes ſit permanſurus, ab ijſque in infidelitate educandus nullo modò baptizari debet inſcijs, aut inuitis parentibus, immo nec ijs conſcijs, & conniuentibus, ne Sacramento iniuria fiat. Nam ſicut Baptiſmi Sacramentum non eſt dandum adulto, qui Chriſtianam Fidem non ſincerè profitens mox ad priſtinã infidelitatem reuerſurus videatur, ita nec paruulo, quem ſcimus falſa religione à parentibus imbuendum. Vnde zelum pietatis*

ratis habent, non secundum scientiam, qui Anabaptistarum, vel Iudæorum, vel aliorum infidelium pueros munusculis ad se pellectos furtim baptizant, ac deinde ad parentes remittunt, quibus vtique si superstites maneant, nihil præstatur: nam aut in infidelitate permanebunt, atque ita nihil eis confert Baptismus, aut ad Catholicam Religionem conuertentur, atque ita baptizare illos iterum oportebit, quia non censetur iteratum, quod factum nescitur.

Idem ex eodem motiuo futuræ peruersionis pueri docent in casu præsenti omnes fere Theologi, qui de hac re pertractant. Filiuccius *tract. 2. de Sacramento Baptismi cap. 6. quæst. 8. numer.* 145. Castropalaus *de Baptismo puncto 6. num.* 12. Layman. *lib. 5. artic. 2. cap. 6. conclus.* 2. Stephanus à S. Gregorio Ord. Eremit. Excalceat. S. Augustini *in tract. de Diuinæ pietatis vinculis cap.* 14. *num.* 12. Tannerus *tom. 4. num.* 85. Collegium Salmanticense Patrum Carmelit. Excalceat. in cursu Theologiæ moralis, *tract. 2. de Baptismo cap. 6. puncto 2. num.* 18. Passerinus *de hominum statibus, & officijs ad quæst.* 182. 2. 2. *S. Thomæ art. 1. dubit. 7. num. 16.* & alij.

Quare hanc sententiam illi omnes tenere coguntur, qui docent, infantes, quorum parentes infideles, sunt propriè serui Christianorum, posse inuitis parentibus baptizari, dummodo constituantur extra parentum curam, & vbi non sit periculum peruersionis. Hi verò Authores sunt, Durandus, Scotus, Palaus, Suarez, Valentia, Enriquez, & alij, quos affert & sequitur Granad. *Tom. 5. in 3. par. controu. 4. tract. 4. disp. 5. sect. 4.* Hi enim omnes in eo suam sententiam fundant, quod licitum sit Dominis separare parentes seruos, à filijs, illos vendendo, aut alia ratione vtendo iure dominij; eo autem ipso quod separentur, ita vt non subijciantur infantes illorum gubernationi; sufficienterque prouideatur, ne sit periculum peruersionis, cessant omnes rationes, ob quas non liceat, infantes infidelium baptizare, &c. Ita Granado *loc. cit.* Vnde iuxta hos Authores si adesset periculum peruersionis, vti & adesse agnoscunt, si infantes illi penes parentes remanerent, non essent baptizandi, ac proinde cum in casu præsenti infantes remansuri sint penes parentes infideles, adest periculum peruersionis, quod obstat, ne baptizari possint.

Idem asserere tenentur Authores illi, qui docent, filios infidelium, etiam non seruorum, si extra parentum curam positi sint, posse sine illorum consensu licitè baptizari, nam aiunt in hoc casu cessare omnino rationes propter quas non liceat baptizare filios infidelium parentibus inuitis, quia consuetudo Ecclesię non est contraria, & aliàs id non cæderet in detrimentum Catholicæ Religionis, quia supponitur filios non fore sub parentum cura, ac proinde non adesse periculum deceptionis, seu peruersionis. Ita idem Granado *loc. cit.* Ex his enim habetur, quod iuxta hos Authores, cum adest periculum peruersionis infantiū, eos non posse licitè baptizari, tenentur ergo Authores isti consequenter asserere, non posse Turcarum, aliorumque infidelium filios licitè bapti-

zari,

zari, cum ad salutem corporalem eos baptizari petunt, si apud eosdem parentes infideles permansuri sint, adest enim tunc moralis certitudo futuræ peruersionis illorum.

Id autem Authores isti pro grauissimo inconuenienti habent, quod nullo alio bono sit compensabile; nam peruersionem pro magno inconuenienti generaliter habent, nulla distinctione, aut limitatione apposita, & peruersionem, vt moraliter certam supponunt, si infidelium filij post receptum Baptismum apud parentes infideles relinquantur; vnde ad illud non recurrunt, quod maior pars illorum infantium ante vsum rationis decedant. Id enim vel reputant falsum, vel censent non esse motiuum sufficiens ad infantes illos baptizandos, si remansuri sint apud parentes infideles, cũ adhuc alij sint, qui nõ sunt morituri ante vsum rationis, qui proindè peruertendi sunt à parẽtibus infidelibus.

Quare argumentum hoc ex periculo futuræ peruersionis pueri vnicè conuincit intentum. Nam quod aliqui dicunt, Baptismum institutum fuisse à Christo non ad inducendam salutem corporalem, sed ad sanctificandum hominem, & ad tollendum peccatum originale, & ad efficiendum hominem Christi membrum, & ideo non licere Christiano Baptismũ conferre infidelium filijs ab ipsis infidelibus, pro salute corporali oblatis, non vrget: nam etsi Baptismus non sit institutus ad inducendam salutem corporalem, sed ad sanctificandum hominem, non ideo, qui baptizat filium infidelium, ab eis pro salute corporali oblatum, cooperatur, aut influit in eam prauam intentionem infidelium puerum offerentium, nec in receptionem Baptismi sub ea intentione recepti, sed potest Baptizans propriam rectificare intentionem, itaut habeat intentionem conferendi dumtaxat Baptismum, & permittere vt Baptismus petatur, & recipiatur ad inducendam in pueros salutem corporalem. Id autem permittere etsi illicitum sit nullo iusto existente motiuo, licitum tamen est iusto motiuo existente, nam ex motiuo iusto licet permittere malum. Sed de hoc latius infra.

Afferuntur aliquot Argumenta contra positam Assertionem.

Contra positam assertionem primò illud obijciunt Aduersarij, quod si ex periculo peruersionis futuræ non liceat in casu posito baptizare filium infidelium ab eis pro corporali salute oblatum, nec licitè baptizari poterunt filij hęreticorum manentes sub cura, & cohabitatione parentum, nam licet Ecclesia habeat ius baptizandi hos infantes, eo quod parentes eorum baptizati sint, tamen ex parte periculi contra Religionem, videtur esse idem incõmodum, scilicet apostasiæ. Nam huiusmodi infantes sine dubio cum ad vsum rationis peruenerint, imbuentur infidelitate parentum, & ab Ecclesia apostatabunt, vt experientia constat. Consequens autem videtur esse valde rigidum, & contra consuetudinem omnem.

Secundo etiam sequitur, filios eorum, qui ex Mahometanis aut Iudæis conuersi Religionem Christianam exte-

terius tantùm profitentur, vt in aliqua regione contingit, non posse licitè baptizari, quia est morale periculū, quod à parentibus, & superstitiosè tractentur, & ad apostasiam inclinentur, vt est etiā experientia compertum.

Tertio sequitur, etiam filios iam adultos non esse baptizādos, nisi prius, aut post Baptismum à parentibus infidelibus separentur, quia & in his est periculum apostasiæ, hoc autem non ita fieri videmus; nam si filius Iudæi Romæ, vel alibi Baptismum petat, & post sufficientem instructionem firmus in fide inueniatur, baptizatur, & non cogitur mutare domicilium, vel parens, vel filius.

Quarto, licet conferre Baptismum filio Christiani ante vsum rationis, etiamsi sit periculum, quod cum ad vsum rationis peruenerit à patre Christiano improbè malis motibus imbuatur, & ad peccata inducatur, ac peruertatur, ergo & licebit filium infidelium ante vsum rationis baptizare, etiamsi periculum sit, quod ad vsum rationis perueniens à parente infideli peruertendus sit ad falsam Religionem per infidelitatem. Probatur consequentia, nam homo peruertitur, nedum per peccatum infidelitatis, sed etiam per alia peccata; & nedum infidelitas, sed etiam alia peccata Baptismo aduersantur; ergo sicut licet baptizare puerum, etiamsi sit periculum, quod sit peccaturus, cum ad ætatem adultam peruenerit, peccatis contra charitatem, ita & licebit baptizare puerum, etiamsi sit periculum, quod cum ad ætatem adultam peruenerit sit peccaturus contra fidem.

Soluitur primum argumentum, & ostenditur nec etiam Hæreticorum filios baptizandos esse, si sint ab Hæreticis educandi.

Ad primum argumētum respondēt aliqui, esse disparem rationē de filijs Turcarū, ac de filijs Hæreticorum, quod in primis Ecclesia habeat per se, & directè ius ad baptizandum filium hæretici baptizati, etiamsi pater hæreticus sit. Deinde habet etiam directam potestatem, vt ipsum possit carcerare, ne filium erroribus, & hæresibus decipiat. Præterea. Ex parte periculi moraliter loquendo, videtur esse minus in parente Hæretico, quia absolutè non negat Christum, sicut Ethnicus, & Paganus, vel etiam Turca, qui negat eius Diuinitatem, & ideo quamuis ex parte subiecti Hæreticus destruat omnem Fidem Christi, tamen ex parte obiecti non omnino euertit Euangelium, & totam Christi doctrinam, & ita non omninò separabit filiū à Christo, & à nomine Christiano. Rursus, inter Hæreticos moraliter nūquam desunt Catholici, qui possint instruere in vera Fide huiusmodi infātes, quando peruenerint ad vsum rationis.

Hæc tamen, vt bene ait Suarez *loc. cit.* non satisfaciunt, nam reuera potest vrgeri casus in quo sit idē periculum infidelitatis, immo maius, quam in casu, de quo loquimur; quia potest esse maior penuria veræ doctrinæ, & minor facultas ad coercendos Hæreticos. Parum autem refert ad periculum tollendum ius, quod Ecclesia ha-

Z bet,

bet, si non est potens ad illud exequendum. Parum item refert, quod Christi doctrina in totum, aut in partem negetur, si omninò incurritur apostasia à Fide, & ab Ecclesia.

Quocirca cum eodem Suarez dicendum est, quod vt consequenter loquamur, idem statuendum est in casu de hæretico, quod de quocumque alio infideli, videlicet nec hæretici filium baptizandum esse, ante vsum rationis, si adsit periculum futuræ illius peruersionis, vti adesse videtur, si ab hæreticis non sit separandus: Ait verò Suarez, quod vt Minister Catholicus licitè filium hæretici baptizare possit, necessarium sit, vt probabilem spem concipiat, fore vt huiusmodi puer baptizatus possit suo tempore in vera Fide instrui: Nos verò addimus; non sufficere, quod Minister Catholicus probabilem spem concipiat fore vt puer baptizatus suo tempore possit in vera Fide instrui, sed omnino requiri, vt Minister certus sit, quod puer ille pabtizatus, cum ad vsum rationis peruenerit in vera Fide sit instruendus, aliàs enim Baptismi Sacramentum exponitur iniuriæ futuræ ob periculum peruersionis pueri, cum non sit certum, quod in vera Fide sit instruendus. Vnde vt periculum talis iniuriæ euitetur, non sat est probabilitas de recta institutione infantis in vera Fide, sed debet esse de huiusmodi institutione certitudo moralis. Iuxta hæc Ægidius de Coninck in Commentr. *ad quæst. 68. 3. par. S. Thomæ art. 10. dub. vnico num. 80.* ait. *Quod quando aliqui hæretici, vel apostatæ habitant in locis, in quibus liberè exercēt suam religionem, extra periculum mortis, eorum filij non sunt baptizandi, nisi vel per separationem, vel alia ratione possit caueri, ne parentes illos impijs factis, & doctrinis imbuant, quia alias fieret contra dignitatem Sacramenti, quod probabilitas magis obesset, quam prodesset. Quando autem tales habitant in locis, vbi publicè coguntur profiteri Fidem Catholicam, eorum proles baptizandæ sunt, & per Catecheses, & Pastorum vigilantiam, quantum fieri potest, omni eorum periculo obuiandum.* Hæc ille.

Becanus etiā *in Sum. de Sacramentis, cap. 10. quæst. 7.* docet magnam differentiam esse (quo ad præsens attinet) inter infideles, & hæreticos, tum quia hæretici possunt coerceri ab Ecclesia, ne peruertant filios, sed permittant illos instrui Catholico ritu. Tum etiam quia possunt quoq; spoliari suis filijs. Si tamen esset morale periculum sacrilegij futuri, abstinendum esset à tali Baptismo.

Tannerus *tom. 4. disp. 4. qu. 2. dub. 3. num. 90.* hæc habet. *Infans natus, non solùm ex vtroque, sed etiam ex altero dumtaxat parente baptizato (siue pater sit, siue mater) potest licitè, etiam vtroque parente inuito baptizari, modò caueatur morale periculum apostasiæ, itaut infans sub cura parentum infidelium non relinquatur.*

Filiucius *tract. 2. cap. 6. num. 141.* docet, posse inuitis parentibus baptizari filios eorum, qui receperunt Fidem, & deinde ab ea desiuerunt, incidentes in hæresim, vel Iudaismum, vel Paganismum. Ratio est, quia Ecclesia habet ius cogendi parentes ad seruandam Fidem, & afficiendi pœna mortis, si pertinaces sint. Ergo multò magis poterit priuare potestate

in

in filium. Præterea ex vi natiuitatis ex parentibus baptizatis, & subditis Ecclesiæ, habet Ecclesia ius, & potestatem directam in filios, vt eos possit in Fide instituere.

Quare Doctores docentes filios hæreticorum baptizari posse, simul expressè docent, vel supponunt abesse periculum prophanationis Baptismi, cum pueri ad vsum rationis peruenerint.

Igitur praxis baptizandi per Ministrum Catholicum filios hæreticorum, si alicubi fit, non nisi positis dictis circumstantijs probanda est, posito videlicet, quod Catholicus Minister moraliter certus sit, quod infantes illi post receptum Baptismum, vel cum primùm ad vsum rationis peruenerint separandi sint ab hæreticis; aliàs praxis illa improbanda est tanquam illicita, vtpote exponens Sacramentum Baptismi futuræ iniuriæ infidelitatis, & apostasiæ ipsorum baptizatorum. Vnde nec imminente Catholicis morte ab hæreticis, talis Baptismus conferendus est, cum exponere Baptismi Sacramentum manifestæ iniuriæ sit intrinsecè malum, vt iam diximus; sic & hæretici illicitè baptizant suos infantes, quia id faciunt cum animo instruendi infantes illos in falsa doctrina, ac religione Baptismo contraria.

Occurritur euasionibus Verricelli, et eius argumenta refelluntur.

CОntra ea quæ diximus obijcit Verricellus *in tract. de Apostolicis Missionibus tit. 6. sect. 2. quæst.* 113. assignando quinque rationes disparitatis, quibus nititur probare, maiori, vt ipse ait, irreuerentiæ exponi Sacramentum, baptizando infantem pagani, quàm hæretici, ideoque vt aliquando saluentur paganorum infantes non esse baptizandos cum tantæ irreuerentiæ periculo, secus autem esse de filio hæretici.

Prima disparitas, quam affert, ea est, quia cum paganus omnino neget Christi Fidem, eiusque Sacramenta, & actibus externis blasphemet Christum eiusque Sacramenta, magnæ irreuerentiæ, ac risui infidelium exponitur Sacramentum, cum eis innotescet, infantem baptizatum, ac erit ludibrio Baptismus: at ludibrio & risui non exponitur Baptismus, cùm innotescit, infantem hæretici baptizatum esse, hæreticus enim Christum eiusque Baptismum veneratur.

Secundam disparitatem affert, quod filius hæretici factus adultus, si peruertatur, & inuincibiliter erret, erit peruersio materialis, non formalis, & reuera nulla fiet iniuria Sacramento, neque amittit habitum Fidei, & saluabitur, idque vt plurimum contingit; at filius pagani factus adultus, si peruertatur, quamuis inuincibiliter erret, & inuincibiliter abneget mysterium Incarnationis, & Trinitatis, erit reuera peruersio, & fiet iniuria Sacramento, quia etiamsi inuincibiliter erret, adhuc amittit habitum Fidei, & non saluabitur: ratio est, quia Fides Incarnationis, & Trinitatis (iuxta communem opinionem) est de necessitate medij, adeo vt nulla, quamuis inuincibilis ignorantia excuset.

Tertia disparitas est, quia quod infans pagani baptizetur est quodam modo contra libertatem Christianæ Fidei, nam ferè certum est, quod si ille fiat adultus dissentiet Baptismo: At quod infans hæretici baptizetur nullo modo est contra libertatē Christianæ Fidei, quia factus adultus, sciēs gratias aget pro Baptismo collato.

Quarta ratio est, quia frequentius huiusmodi hæretici infantes à Catholicis baptizati solēt amplecti Catholicā Fidem: At paganorū filij nūquam; quare maiori periculo peruersionis, & iniuriæ exponitur Sacramētum in filijs paganorum, quàm hæreticorum.

Quinta ratio est. Quia Ecclesia potest cogere hæreticos ad baptizandos ritè suos infantes, at non potest cogere paganos; quare cum Ecclesia vtatur iure suo illos baptizando, potest permittere peruersionem, nullum autem ius habet cogendi ad Baptismum infantes paganorum, vnde non est ratio permittendi eorum peruersionem. Hæc Verricellus.

Ad primum respondetur, dehonorationem, & iniuriam Sacramenti Baptismi in Hæretico baptizato, non consistere in blasphemijs, & iniurijs verbalibus, sed consistere in dehonoratione, & iniuria reali, nam qui recipit Baptismum, & postmodum hæresim profitetur, iam deturpat, & profanat Baptismum, quia Hæresis est contraria fidei, quam ille per Baptismum professus est; per Baptismum enim homo profitetur fidem Catholicam, vndè & fidem recipit omnium articulorum Ecclesiæ; qui verò post Baptismum Hæresim profitetur, religionem profitetur ei, fideiq; cōtrariam, quam per Baptismū suscepit, & ideò iniuria afficit Baptismum, ipsumq; profanat, ac deturpat.

Et quamuis Hæreticus non videatur blasphemare, aut detestari Baptismum, quem recepit; blasphemat tamen, ac detestatur fidem, quam recepit in Baptismo; fides enim, quam in Baptismo recepit Hæreticus, est fides continens omnes articulos, & omnia mysteria Religionis Catholicæ; quapropter eo ipso, quod Hæreticus blasphemat, ac detestatur articulos Religionis Catholicæ, blasphemat, ac detestatur fidem, quam in Baptismo recepit, ac proindè blasphemat, ac detestatur Baptismum, quem suscepit; Baptismus enim, quem hæreticus recepit, inuoluit Fidem Catholicam, ac proindè apostatat à fide, & Baptismo recepto.

Ad secundum dicitur non esse, nec euidens, nec certum, quinam ex Hæreticis determinatè sint, qui inuincibili ignorantia errorum suæ religionis laboraturi sint; ac proindè cum inter eos, qui baptizari possunt, adsint etiam ij, qui eadem ignorantia non sunt laboraturi, non est Baptismi Sacramentum exponendum periculo iniuriæ peruersionis futuræ, quæ continget in ijs, qui certò peruertentur. Præterquamquod etiam profanatio materialis Baptismi, quæ contingeret in ijs, qui ignoratia inuincibili laborarent, vitanda est.

Ad tertium dicitur, quod etiam filius Hæretici baptizatus, dissentiet Baptismo factus adultus, si hæreses, ac errores suæ falsæ religionis posteà profiteatur, quamuis enim verum Baptismum receperit, à verò tamen

Bap-

Baptiſmo poſtmodum apoſtatat, nam verus Baptiſmus Fidem Catholicam inuoluit, vt dictum eſt.

Ad quartum dicitur; Nihil ad rem facere, quod Hæretici baptizati frequentius Fidem Catholicam amplectantur, nam hoc certum non eſt, & alij ſunt ex eiſdem, qui Fidem Catholicam non amplectuntur, vndè ſemper Baptiſmus exponitur periculo iniuriæ.

Ad quintum dicitur, nihil referre, quod Eccleſia cogere poſſit Hæreticos ad baptizandos ritè ſuos infantes, immò in hoc opponens abſurdè loquitur; debebat enim dicere, quod Eccleſia poteſt Hæreticos cogere ad educandos filios ſuos in Fide Catholica, quam in Baptiſmo receperunt; ſupponitur enim, hæreticos ritè baptizare proprios filios; ſolùm ergò dici debuit ad rem noſtram, quod cogi poſſunt ab Eccleſia, vt filios baptizatos in Fide Catholica educent, & vt diximus ſuprà, nihil refert, quod Eccleſia poſſit hæreticos cogere, vt filios ſuos in Fide Catholica educent, ſi poteſtatem exequutioni non mandet, aut mandare non poſſit; ac proindè adhuc ea poteſtate poſita Hæreticorum filij poſt Baptiſmum peruertentur; ſicut tolerandum non eſt, quod in eadem obiectione ſubditur, quod ſcilicet Eccleſia poteſt permittere peruerſionem filiorum Hæreticorum; nam Eccleſia non permittit Hæreticorum peruerſionem, ſed impeditur Hæreticos punire, & ideò hæretici in peruerſione manent.

Alia etiam his conſimilia idem Verricellus obijcit in principio quæſtionis. Primò namque obijcit praxim, & conſuetudinem omnium fidelium, vt ipſe ait, qui hæreticorum filios etiam periculo peruerſionis baptizare conſueuerunt, & Layman. *lib. 5. tract. 5. cap. 6. num. 12.* ait, ita à pijs, & doctis viris practicari ſæpiùs in Germania.

Obijcit ſecundò. Quia maius eſt commodum in Baptiſmo horum Infantium, quàm ſit incommodum in periculo peruerſionis; quia periculum peruerſionis non eſt adeò propinquũ, aut certum, cum fieri poſſit, vt infantes ante vſum rationis moriantur, & per Baptiſmum ſaluentur: obſeruatum eſt enim, inquit Layman. tertiam partem hominum, qui in hanc vitam eduntur, ante completi ſeptennij ætatem decedere.

Tertiò. Quia non eſt maior irreuerentia Sacramenti, quam ſit certum periculum ſalutis Infantis; nam hæretici Chriſti nomen, & Chriſtiana Sacra non deteſtantur, ſicut cæteri infideles, & Turcæ, ac Iudæi, vndè non eſt tanta irreuerentia Sacramenti, etiamſi facti adulti peruertantur, vt ob id priuari debeant Baptiſmo, & certo periculo ſalutis exponi.

Quartò. Quia quamuis Infantes iſti facti adulti à Parentibus falſa dogmata edocentur, ſæpè ignorantia inuincibili laborant, vt proindè tales donum fidei Baptiſmalis retineant, & ſaluari poſſint, ſi de peccatis poſt Baptiſmum commiſſis vera contritione doleant, aut ab ijs ritè per Sacramentum Pœnitentiæ abſoluantur, ergò vt plurimum eorum peruerſio non cedit in iniuriam Baptiſmi, quia non peccant formaliter peccato infidelitatis propter inuincibilem ignorantiam,

tiam, quæ est sententia Augustini *epist.* 162. *relata* 2. *Can. Dixit Apostolus* 24. *q.* 3. vbi ait: *Ritè baptizatus in Catholico ritu, si inter Infideles, & hæreticos educetur, vndè falsa Dogmata per inuincibilem ignorantiam edoceatur, talis saluatur*, ergò &c.

Quintò. Quia quamuis in aliquo futura esset vera, & formalis iniuria Sacramenti Baptismi ex peccato formalis hæresis, tamen hæc iniuria in aliquibus permittitur propter bonum speciale maioris partis ipsorum infantium, qui vel decedunt ante septennium, vel adulti inuincibiliter errabunt.

Sextò. Quia minor causa excusat permittentem infantis peruersionem: Vndè dicunt Doctores, quod si quis plures infantes seruos, Turcarum filios habet, quos tanquam separatos à Parentibus baptizare posset, ad hoc tamen non obligatur; sed antequam eos baptizet, potest eos restituere Parentibus infidelibus permittendo malum peruersionis eorum, ob causam iustam, vel quia Dominis nimis difficilè accidit, paruulos captiuos alere, & educare, vel quia captiuorum redemptio iure gentium introducta necessaria est ad pacem, & ad fœdera seruanda, & maiora mala captiuorum, etiam Christianorum vitanda. Ergò si propter temporale incommodum potest permitti infantis peruersio, à fortiori propter infantis salutem æternam, si moriatur ante vsum rationis, vel si inuincibiliter erret post vsum rationis potest permitti peruersio illius futura, cum iniuria aliquali ipsius Baptismi; Hæc Verricellus, quæ pariter ex dictis facilè soluuntur.

Ad primùm enim respondetur, quod vt suprà dictum est, praxis illa baptizandi filios hæreticorum, qui post Baptismum educandi sunt à parentibus hæreticis, si alicubi sit, non est probanda ob rationes superiùs adductas.

Ad secundum respondetur, idem prorsus argumẽtum fieri posse quoad infantes Iudæorum, Turcarum aliorumque infidelium, quod scilicet, & ipsi baptizari possint adhuc inuitis parentibus, etiamsi apud eos permansuri sint post Baptismum, & ab eis educandi, quod fieri possit, quod infantes illi ante vsum rationis moriantur, & per Baptismum saluentur, eo quod tertia pars hominum, qui in hanc vitam eduntur, ante completi septennij ætatem decedat, & tamen nullus dixit, ex hoc motiuo baptizari posse Iudæorum infantes inuitis parentibus, si ab ipsis separandi non sint; Sed Theologi communiter, & absolutè docent cum S. Thoma, Iudæorum infantes baptizandos non esse, si à parentibus non sint separandi, quia id fieret in detrimentum fidei, quod ad vsum rationis peruenientes à parentibus peruerterentur: Illa ergò ratio in argumento allata, quod tertia pars hominum, ante septennij ætatem decedat, ac proindè saluari possit, si baptizetur, non mouit Sanctum Thomam, ac Theologos ad asserendum, quod infantes Iudæorum inuitis parentibus baptizari possint, etiamsi à parentibus non sint separandi, & tamen mouere debuisset, si efficax esset, & possent infantes illi saluari per Baptismum absque iniuria Baptismi, etiamsi inuitis

pa-

parentibus baptizarentur. Quare si ratio hæc efficax esset, dicendum esset, quod infantes Iudæorum baptizari possint inuitis parentibus, & nihil obstaret, quod à parentibus non essent separandi. Est igitur futile, ac nullius momenti motiuum illud; nam, vt dictum est, non potest designari, aut discerni determinatè, quinam ex infantibus baptizandis decessurus sit, vel non decessurus ante vsum rationis; & ideò Sacramentum Baptismi semper exponitur periculo iniuriæ saltem probabiliter futuræ, ob peruersionem infantium probabiliter futuram, si à parentibus infidelibus non separentur. Est autem moraliter certum, aliquos ex prædictis pueris victuros vsque ad ætatem adultam, atque in religione peruersa perseueraturos. Baptizare autem eos, qui à fide apostataturi creduntur, est iniuriam Sacramento irrogare, quod cum sit per se malum, nec pro totius Mundi salute faciendum est, non enim facienda sunt mala, vt ait Paulus *Rom.* 3. vt indè eueniant bona; & Soto *in* 4. *dist.* 5. *quæst. vnic. art.* 10. refert apud Indos multa infantium millia baptizata fuisse (vltrò permittentibus parentibus barbaris) à Prædicantibus Euangelium, eo solo proposito, vt si contingeret eos mori ante vsum rationis, salui fierent, nihil de apostasia curantibus, quæ maximè ab illis timeri debuisset, eos enim relinquebant apud Parentes infideles. Quo vtique nescio, subdit Soto, quodnam aliud Sacrilegium grauius committi possit aduersus fidem. Hæc autem paulò latius explicauimus, vt solueremus argumentum istud quatenus etiam proponi solet contra nostram assertionem, qua diximus, non esse baptizandos infantes Turcarum, aliorumque infidelium pro salute corporali, si adsit periculum futuræ illorum peruersionis.

Ad tertium, Respondetur, omnem iniuriam, & omnem irreuerentiam Sacramenti euitandam esse, siuè maiorem, siuè minorem, quare cum irreuerentia, & iniuria, quam Hæretici Baptismi Sacramento inferunt per apostasiam magna sit, esto minor, quam sit iniuria, quæ eidem Baptismo irrogatur à Turca, vel à Gentili, vitanda est, & non permittenda.

Ad quartum, patet ex dictis, non posse certò designari eos Hæreticorum, aliorumque infantes, qui inuincibili ignorantia falsitatis dogmatum suæ religionis laboraturi sint, & aliàs certum esse, quod ex illis aliqui tali inuincibili ignorantia non sint laboraturi, ac proindè baptizando infantes illos, semper exponitur periculo iniuriæ Sacramentum Baptismi, nam fieri potest, quod baptizentur illi, qui ignorantia inuincibili non sint laboraturi; Ex testimonio verò Augustini, prout refertur à Verricello, aliud non habetur, nisi quod ritè baptizatus, si posteà ab Hæreticis falsa dogmata edoceatur, & inuincibili ignorantia falsitatis talium dogmatum laboret, saluabitur. Non tamen ait Augustinus, quod liceat baptizare illum, qui ab hæreticis falsis dogmatibus imbuendus sit, & hæreticalium dogmatum ignorantia inuincibili laboraturus.

Dixi autem hæc non haberi in testimonio Augustini, vt refertur à Ver-

à Verricello, quia nec habetur in veris verbis Augustini, nam Augustini verba *loc. cit.* hæc sunt: *Dixit Apostolus (hæreticum hominem, post primam, & secundam correctionem deuita, sciens quia subuersus est huiusmodi, & peccat, & est à se ipso damnatus) sed qui sententiam suam, quamuis falsam, atque peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt; præsertim, quia non audacia suæ præsumptionis pepererunt, sed à seductis, & in errorem lapsis, parentibus acceperunt, quærunt autem cum sollicitudine veritatem corrigi parati, cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.*

Non habetur profectò in his verbis, quod licitum sit Baptismum Infanti conferre, quem baptizans educandum præsciat ab hæreticis, & hæreticam religionem, esto ex ignorantia inuincibili professurum. Sed solùm habetur, quod hæretici non sint, qui sententiam suam, quamuis falsam, atque peruersam nulla pertinaci voluntate defendunt, & quærunt cum sollicitudine veritatem corrigi parati.

Ad sextum respondetur Fideles non teneri ad omnem infidelium peruersionem prohibendam, sed solùm teneri ad prohibendam illam, quæ est cum detrimento fidei, & cum iniuria Sacramenti, talis autem non est peruersio Infantium, qui non sunt baptizati, nam si Infidelium filij non susceperint Baptismum, nullum Fidei detrimentum interuenit, nec vlla iniuria infertur Sacramento Baptismi, si suis Parentibus restituantur, cum aliàs Christiani eos baptizare non teneantur ex causis, & motiuis, quæ afferunt Authores, qui docent Christianos ad illorum Infantium Baptismum non teneri, de quo videri possunt Suarez *loc. cit. sect. 6.* & alij, quos ipse Verricellus allegat; sed iuxtà sententiam aliorum dicentium Christianos teneri ad infantes illos baptizandos, post collatum illis Baptismum, non possunt Christiani eos amplius Parentibus infidelibus restituere: & hæc ad argumenta Verricelli contendentis, hæreticorum filios baptizari posse, etiamsi ab ipsis hæreticis educandi sint, & eorum hæreticis dogmatibus imbuendi.

Deindè argumentum hoc ex Baptismo petitum hæreticorum filijs à Ministris Catholicis collato, nullatenus vrget contra rationem pro nostra assertione allatam; nam ratio pro nostra assertione in eo sita est, quod Infidelium filij, si baptizentur, & à Parentibus infidelibus non separentur, ab eis peruertendi sint, ac proindè iniuria inferenda sit per illorum apostasiam Sacramẽto Baptismi; vt autem argumentum ex Baptismo petitum hæreticorum filijs à Ministris Catholicis collato, contra rationem hanc aliquid probet, probandum est, vel quod falsum sit, vt Infidelium filij post receptum Baptismum peruertantur à Parentibus, etiamsi ab eis non separentur, eo quod hæreticorum filij à Catholicis baptizati, & ab hæreticis non separati ab eis non peruertantur, & si hoc velint, qui argumentum illud opponunt, falsum assumunt: nam falsum est, quod hæreticorum filij, etiam à Catholicis baptizati nõ peruertantur, cum ad annos discretionis perue-

uenerint, si ab eis non separentur, sed si non petuerterentur à Parentibus hæreticis, nil vrget argumentum illud contra nostram sententiam; nam nos asserimus filios Turcarum, & Gentilium baptizatos peruerti à Parentibus cum ad annos discretionis peruenerint, ac proindè contra id non facit, quod hæreticorum filij non peruertantur ab hæreticis. Vel conceditur, quod hæreticorum filij à Catholicis baptizati, si ab hæreticis non separentur, ab eis peruertantur, & tunc negari nequit, hoc esse magnum inconueniens, & per eorum peruersionem profanari Baptismi Sacramentum. Si verò ad illud recurrant, quod maior pars Infantium hæreticorum, etiam ex his, qui à Catholicis baptizantur decedant ante vsum rationis, recurrunt argumenta superiùs allata. Hæc autem ratio est communis etiam alijs, qui non sunt filij hæreticorum; Vndè argumentum de filijs hæreticorum à Catholicis baptizatis, non vrget speciali ratione.

Igitur argumentum istud ex Baptismo desumptum filiorum hæreticorum, qui à Catholicis baptizentur, vndiq; claudicat, & nullatenus vrget.

Expenduntur quæ de Baptismo Hæreticorum asserit Passerinus, & ex eis cõprobatur Assertio nostra.

PAsserinus *loc. cit.* duplex distinguit hæreticorum genus; Vnum, eorum, qui non errant circa ipsum Baptismum, quia videlicet credunt, Baptismum esse verum Sacramentum à Christo Domino in salutem hominum institutum, vndè verè, & validè baptizant, sed errant in alijs articulis fidei: Alterum verò eorum hæreticorum, qui errant in fide ipsius Baptismi, quia non credunt Baptismum esse à Christo Domino in salutem hominum institutum, ideoque si baptizant nulliter baptizant. Si de primis hæreticis, inquit Passerinus, sit sermo, si ipsi petant à Catholicis filios baptizari, etiamsi educandi sint ab hæreticis, si sit alicubi consuetudo, potest tolerari, vt ait Cardinalis de Lugo *de fide disput.* 21. *num.* 22. quia periculum iniuriæ Sacramenti si adest, est ineuitabile, quia si tales filij non baptizantur à Ministro Catholico, baptizantur ab Hæretico. Aliàs verò Infantem baptizare, non est de se malum, & in vtilitatem veræ fidei potius cedit, quia in hoc tàm Patres, quàm filij magis affecti redduntur Catholicæ veritati, & sperari potest, quod Patres non impedient, quin baptizatus possit Catholicam Fidem tenere, si velit, & quod ipse à Ministro Catholico baptizatus facilius ad eam amplectendam suaderi poterit. Si autem de alijs hæreticis loquamur, subdit Passerinus, qui errant circa ipsum Baptismum, & ideò si baptizant, nulliter baptizant; horum hæreticorum filios baptizare non licet, idque multis argumentis probat, quæ, vt mox dicemus retorquentur contra primum suum dictum, & probant, nec eorum hæreticorum filios baptizandos esse, qui non errant circa Baptismum; illa mox afferemus, cum egregiè nostram probent assertionem.

nem. Prius tamen expendenda sunt, quæ ipse Passerinus affert, vt diximus, ad probandum, quod liceat baptizare filios hæreticorum, qui non errant circa Baptismum.

Et quidem perperam, & inutiliter ad rem præsentem duplex illud hæreticorum genus distinguit Passerinus, nam hæretici etiam illi, qui non errant in articulo Baptismi, errant in cæteris articulis, qui per fidem in ipso Baptismo receptam docentur, ac proindè religionem eidem Baptismo aduersam, & contrariam profitentur, & ideò etiamsi non errent in articulo Baptismi, profanant tamen Baptismum per alias hæreses Baptismo, & fidei per Baptismum receptæ contrarias, & recurrunt argumenta pro assertione nostra superius allata. Vndè quod hæretici illi non errent in articulo Baptismi, & validè baptizent, non probat, quod per alios errores, ac hæreses non irrogent iniuriam Baptismo, sed solùm probat, quod maior iniuria irrogetur Baptismo ab his, qui errant etiam circa ipsum Baptismum; sed quod hæc sit maior iniuria, non tollit, quod alij hæretici, qui non errant in articulo Baptismi, sed errant circa reliqua omnia, quæ ad Fidem Catholicam pertinent, non irrogent iniuriam, eamq; grauissimam Sacramento Baptismi. Quin in eo quoque errant, quod putent Baptismum, fidemq; in ipso receptam, non obligare ad credendos eos articulos, quos Ecclesia Catholica docet.

Est autem planè futilis, & absurda ea Passerini ratiocinatio, qua dicit, quod periculum iniuriæ Sacramenti, si adest, est ineuitabile, quia si tales filij non baptizentur à Ministro Catholico, baptizantur ab hæretico. Nam contra hoc est, quod licet periculum iniuriæ Sacramenti sit ineuitabile, quia si filius hæretici non baptizatur à Ministro Catholico, baptizatur ab hæretico, non ideò iniuria irroganda est Sacramento à Ministro Catholico baptizando filium hæretici à Parentibus peruertendum; Sicut non ideò, quod Caij mors ineuitabilis sit, eo quod si non occidatur à Titio, occidetur à Sempronio, Caius occidi potest à Titio.

Nec minus futile est, quod ad idem addit Passerinus, quod aliàs infantem baptizare non sit de se malum; nam quamuis absolutè infantem baptizare, non sit de se malum, baptizare tamen infantem cum periculo futuræ peruersionis illius, est de se, atque intrinsecè malum, vt suprà ostensum est. Cœtera etiam, quæ idem Passerinus subdit, valdè futilia sunt, & incerta, immò & falsa, quod videlicet, filium hæretici baptizari à Catholico in vtilitatem cedat veræ fidei, quia in hoc tam Patres, quàm filij magis affecti redduntur Catholicæ veritati, & sperari potest, quod Patres non impedient, quin baptizatus possit Catholicam Fidem tenere, si velit, & quod ipse à Ministro Catholico baptizatus facilius ad eam amplectendam suaderi poterit, hæc, inquam, incerta sunt, immò & falsa, & ea facilitate, qua asseruntur, negantur.

Sed & ex his, quæ ibidem subdit Passerinus, contra ipsum, hæc ipsa efficaciter confutantur. Nam quæ de illis hæreticis habet, qui errant in fide

Bap-

Baptiſmi; vt probet eorum filios baptizandos non eſſe à Catholicis, conuincunt, nec etiam illorum hæreticorum filios à Catholicis baptizandos eſſe, qui in fide Baptiſmi non errant. Ait ergò Paſſerinus, quod certum debet præponderare incerto, & maius damnum vitari, nec pro parua vtilitate grauis damni periculum eligi debet. Eſt verò certum (ſubdimus cum ipſo contra ipſum,) & moraliter indubitatum, quod infans à Parentibus infidelibus, ſeù hæreticis educabitur in infidelitate, ſeù hæreſi, ſic enim videmus, conſuetum eſſe, vt filij errorem Patrum ſequantur. Altera verò ex parte, vtilitas, quæ ex Baptiſmo prouenire poſſet, in hoc caſu, vel parua eſt, vel valdè contingens. Poteſt enim eſſe ſpes ſalutis baptizati, ſi forſan moriatur in infantia, ſed hoc valdè contingens eſt, & incertum, & quod Layman. aduertit, ſcilicet, quod ex hominibus tertia pars decedat in infantia, & hoc eſt incertum, & eſt quid generale indefinitum, & indeterminatum, & è contra in hoc indiuiduo, in quo mortis periculum non apparet, periculum irreuerentiæ Sacramenti eſt certum, & ſpes illa generalis remota, & dubia. Si verò baptizatus in infantia non moriatur, nulla ferè remanet ſpes vtilitatis conſiderabilis ex Baptiſmi collatione etiam alio incerto ſuppoſito, ſcilicet quod poſt infantiam, hæreſis in eo ſit futura, materialis tantùm, & ſine culpa ex inuincibili ignorantia, neque enim ſperandum in hæretico, quod diù ſeruaturus ſit baptiſmalem innocentiam, ſi diù viuat; qua amiſſa non remanet ſibi remedium ſalutis, niſi per veram contritionem, quod remedium ſibi competit etiam ſine Baptiſmo, ſi Baptiſmum habere non poſſit. Hæc Paſſerinus, & optimè in rem noſtram; immò hæc eadem apprimè confirmant aſſertionem noſtram principalem de Baptiſmo Turcarum, aliorumque infidelium filijs non conferendo, ſi periculum adſit eorum futuræ peruerſionis, vt diximus, ſoluuntque argumenta, quæ contra eamdem aſſertionem afferuntur.

Sed & vlterius idem Author ad hæc eadem confirmanda, egregiam tradit doctrinam, inquiens, quod per ſe, & regulariter loquendo non liceat baptizare filios Hæreticorum, aut Apoſtatarum, niſi ſeparentur à cura Parentum. Id autem primò probat ex Concilio Toletano 4. cap. 59. quod refertur *cap. Iudæorum 26. q. 1.* vbi præcipitur, quod filij Iudæorum baptizati ſeparentur à conſortio Parentum, ne inducantur ab eis in errorem, & præuaricationem, & *cap. 61.* prout refertur in *cap. Sæpè, eadem cauſa, & quæſt. prohibetur baptizatis infidelium conſortium*, quia ſæpè malorum conſortia etiam bonos corrumpunt; Quamuis verò, obſeruat Paſſerinus, non ſit ſermo ibi de Hæreticis, tamen canonizatur ibi neceſſitas, quam habent Baptizati, vt, ne præuaricentur in Fide, ſeparentur à Parentum Infidelium cura, & conſanguineorum conſortio. Per ſe igitur non licet baptizare infantes, quos non licet à parentum cura ſegregare.

Secundò id probat ratione; quia illa Baptiſmi collatio non eſt licita per ſe, & vt in pluribus habet con-

iunctam irreuerentiam Sacramenti, præuaricationem, & apostasiam, aut hæresim huiusmodi in facie Ecclesiæ perseuerantes vsque ad mortem sine spe fructus. Vndè vt plurimum, & regulariter hæreticorum filij, etsi baptizati, si non separentur à Parentibus, perseuerant auersi à fide, & Ecclesiæ inimici. Nec obstat, quod ex inuincibili ignorantia, fides, quã in Baptismo recipiunt, possit in eis permanere, quia & hoc incertum est, & contingens, scilicet eos laborare ignorantia inuincibili, & regulariter euenit, quod cessante etiam ignorantia inuincibili, filij fidem paternam voluntariè sequantur, & ad veram fidem non redeant, sed illam contemnant, & tamen qui sunt Ecclesiæ membra, fidem Ecclesiæ, non hæresim sensibiliter profiteri debent. Hæc benè Passerinus de Baptismo Hæreticorum filijs non conferendo, qui à Parentum custodia non sunt separandi.

Soluuntur alia argumenta contra nostram Assertionem superius allata.

AD alia argumenta superius allata respondetur. Ad secundum argumẽtum principale inprincipio allatum de filijs nouorum Christianorũ, de quibus suspicio esse potest, quod fidem Christianam simulent, & filios post Baptismum ad apostasiam inclinent, & tamen eorum filij à Catholicis baptizantur, absque eo quod separentur à Parentibus. Respondetur, quod suspicio illa de nouis Christianis, quod simulent fidem Christianam, est remota, & communis, non particularis de hac, vel illa persona, nam in particulari non potest ferri iudicium, nisi adsint indicia, & probationes, quæ sufficiant, de simulatione fidei, & de occulta, seù interna prioris religionis professione; & ideò quo vsque hæc non adsint filij nouorum Christianorum bona fide baptizantur à Catholicis, & à Parentibus non separantur, nihil temerè iudicando de hac, vel illa persona, quia suspicio illa generalis non est sufficiens ad dirigendum actum moralem in particulari; si autem in particulari constaret de nouorum Christianorum occulta apostasia, idem iudicium esset ferendum, & eorum infantes baptizandi non essent, nisi ante, vel statim post Baptismum à Parentibus separentur.

Ad tertium de filijs infidelium, & Iudæorum, adultis, qui baptizantur, cum tamen à Parentibus non separentur, nam in eadem Vrbe cum Parentibus degunt; Respondetur, filios Iudæorum adultos, cum baptizantur, à Parentibus separari, & Romæ, & vbique, nam etsi in eadem Vrbe cum Parentibus permaneant, non tamen in eadem domo cohabitant, immò neque in eodem loco, nec in eadem regione, habent enim Iudæi in Vrbe, & in alijs Ciuitatibus locum, & conclaue speciale, in quo à Christianis segregati viuunt; eisdem præterea Iudæorum filijs adultis, cum baptizati fuerint interdicitur vsus, & conuersatio cum Iudæis, & si aliqua communicatio in ciuilibus eis permittatur. Sed cum Iudæorum

filij

filij in adulta ætate ad Christianam fidem conuertuntur, nullum ferè periculum est, quod à Iudæis Parentibus peruertantur, cum religionem Christianam propria voluntate, & postquam catechizati fuerunt, & in fide instructi, amplexi sint.

Ad quartum argumentum de infantibus Christianorum, qui ab improbis parentibus, cum ad ætatem adultam peruenerint, prauis moribus imbui possunt, ac proindè susceptum Baptismum proprijs peccatis contaminare, quod tamen non reputatur inconueniens, nec propter hoc negatur illis Baptismus. Respondetur, quod periculum illud infantium, cum ad ætatem adultam peruenerint, peccaminosa committendi; eo quod ab improbis parentibus prauis moribus imbuantur, est valdè generale, & commune omnibus, quod licet aliquantulum crescere possit, ex iniquis moribus, & exemplis parentum, tamen est valdè accidentarium, & nunquam inter Catholicos desunt sufficientia media, & auxilia, quibus possit facilè superari: at verò periculum apostasiæ est proximum, & speciale, & multò maius, & constituens hominem in proxima, & speciali occasione apostatandi à fide suscepta. Est & aliud discrimen, quod peccata, & lapsus charitati contraria, etsi aduersentur iustitiæ, quæ datur per Baptismum, non tamen sunt directè contraria professioni, quæ fit in Baptismo, & ideò periculum apostatandi à fide multò magis repugnat condignæ administrationi, & receptioni Baptismi.

Soluitur alia obiectio, & retorquetur in obijcientem.

ILlud etiam argumentum Author quidam recentior obijcit nobis, quod quando vrgent duo mala, vnum certum, proximum, & grauissimum; Alterum minus graue, remotum, neque adeò certum, tunc licet hoc secundum permittere, ex proximi prauitate cauendum, vt illud primum euitetur; sed in casu nostro vrget malum eiectionis à missione, seù amissionis Parochiæ, certum, quidem, ac proximum, vt supponitur, itemque grauissimum, vt constat, aliud verò peruersionis, seù apostasiæ infantis minus graue est, remotum planè, neque adeò certum, ergò licebit missionario hoc secundum malum permittere ex prauitate parentum apud quos relinquitur infans, vel huius iam adulti malitia occasionandum, vt euitetur alterum malum amissionis Parochiæ, eiectionis à missione &c. Discursus videtur legitimus, maior certa, & vera comparatio, seù minor propositio, ex missionariorum namque eiectione consequentur per se ista mala; in primis quamplurium fidelium peruersio, ac præuaricatio, impossibilitas plusquam moralis redemptionis multorum ex infidelibus; nam *quomodo credent ei, quem non audierunt? aut quomodò audient sine prædicante?* ad Rom. 10. & vnico verbo fidei propagatio impeditur in tali loco. Ex opposito peruersio, vel apostasia infantis tunc baptizandi planè est incer-

certa, incertaque redditur exindè, quoniam pars plusquam dimidia natorum, moritur ante annos discretionis, prout ex relationibus insignium Medicorum. Præterea minus mala iam erit, cum sæpè veniat compensanda salute spirituali, ac æterna ipsius infantis in infantia decedentis, seù decessuri, vti plures eo tempore decedere ostendit experientia. Accedit, & maximè in casibus apostasiæ, ignorantiæ suscepti Baptismi, huius virtutis supernaturalis, aut ex eo subortæ obligationis, quod Adultus (vti supra in infantia baptizatus) simplex infidelitatis peccatum, cæteris Turcis commune re ipsa committeret, dum parentum sectam ab his seductus amplectitur, neque veram, aut formalem apostasiam incurret, Turca effectus; prout omnibus Theologis compertum est, adeoque periculum huius mali, seù peccati apostasiæ frequentissimè non imminebit in casu nostro.

Confirmantur hæc ex his, quæ ipse Suarez oppositæ sententiæ propugnator docet cum pluribus Theologis *lib. 3. de legibus cap. 30.* vbi docet, licitum esse contrahere matrimonium cum Consanguinea, nulla præhabita dispensatione ad euitandam mortem imminentem. Et subdit Suarez, *Quod si fortassè illa occasione* incurratur aliud periculum violandi aliquam legem naturalem, aut etiam moriendi, id est valdè remotum, & accidenrarium, & ideò non attenditur in *facienda irritatione actus*. Ergò pariter licita est collatio Baptismi imminente mortis periculo Missionario, in casu proposito, quandoquidem hoc est proximum, & certum; illud autem peruersionis infantis remotum, nec ita certò futurum, nullatenus à Baptizante curandum. Iam verò malum alterum cooperationis ad peccatum parentum Baptismum filij ex non bono fine expetentium, in præsenti locum non habere, ex eo fit compertum, quia eodem fine tantùm, licita est collatio Baptismi respectu ipsius infantis iam iam morituri, aut grauiter ægrotantis, nec tamen licet vnquam peccato cooperari peccando. Hæc Author quidam recentior, quæ ijsdem ipsius verbis retulimus.

Respondetur, quod etiamsi mala in argumento recensita, quæque ex denegatione Baptismi filiorum Turcarum sequutura supponuntur, maiora essent, & grauiora, quàm peruersio eorumdem filiorum, non ideò tamen liceret Missionarijs ad auertenda prædicta mala Baptismum conferre Turcarum filijs, qui apud parentes Turcas educandi essent. Nam pro nullo malo quantumuis graui auertendo licitum est crimen, aut peccatum committere: Peccatum autem, immò & sacrilegium, & quidem grauissimum Missionarij committerent, si Turcarum filijs apud parentes Turcas educandis Baptismũ conferrent, vt constat ex dictis. Diximus autem non esse licitum prædictum Baptismum conferre, etiamsi mala, quæ ex illius denegatione sequutura supponuntur, maiora essent, & grauiora, quam peruersio filiorum Turcarum Baptizatorum. Nam reuera mala prædicta, maiora non sunt, nec grauiora peruersione dictorum filio-

filiorum. Peruersio enim dictorum filiorum inuoluit eorumdem apostasiam à fide in Baptismo suscepta, cum ad annos discretionis peruenerint, & indè profanationem suscepti Baptismi; ac prætereà inuoluit sacrilegium à Missionarijs commissum, quia conferrent Baptismum cum notitia moraliter certa profanationis Baptismi. Hæc porrò mala, vtpotè culpæ grauissimæ maiora sunt, & grauiora, quàm eiectio Missionariorum à missione, ac etiam illorum occisio. Nam hæc nullam culpam important ex parte Missionariorum. Immò si mala illa patienter à Missionarijs tolerentur propter Deum, quem per collationem Sacrilegi Baptismi offendere nolint, dictorum malorum tolerantia laudabilis est, & meritoria. Peruersio verò Christianorum in Regionibus Turcarum degentium, quæ ex absentia Missionariorum eiectorum futura supponitur, etsi graue malum sit, non ideò tamen ad illud impediēdum licet Missionariis peccatum, & sacrilegium committere, vt de se patet. Diximus etiam prædicta mala præsupponi sequutura ex denegatione prædicti Baptismi, reuera tamen non est certum, quod sint sequutura, immò fortassis nunquam sequentur; nec vnquam auditum est Missionarios occisos, aut eiectos fuisse ob denegationem dicti Baptismi, è contra verò profanatio dicti Baptismi est certa moraliter.

Sacrilegium autē & graue, moraliter certum est sequi, si Turcarum, aliorumq; infidelium infantes post ipsorū Baptismum apud parentes infideles relinquantur, & ab eis educentur; moraliter enim certum est, quod ab eis in sua falsa religione educandi sint, & impijs dogmatibus imbuendi, quibus proinde, additis suæ sectæ superstitionibus Baptismi Sacramentū profanabitur. Vnde Sotus *in 4. sent. dist. 5. quæst. vnica art. 10. conclus. 2. §.* Tertium autem efficacius est argumētum aduersus eos, qui filios Indorum infidelium baptizabant, eosque apud infideles relinquebant, his verbis inclamat. *Audiui ab illis, qui se mihi ipsos fecisse dixerunt, quod apud Indos multa infantium millia baptizata sunt, quos quidem ipsi baptizabant, apud parentes infideles relinquebant, omni Christianitatis auxilio destitutos, qui possent postea eos Religionem edocere, quo vtique nescio quodnam aliud sacrilegium grauius committi possit aduersus fidem.* Sed & Christianos Prædicatores idem Sotus redarguit, quod *eo solo proposito si contingeret, eos ante vsum rationis mori, salui fierent, eos baptizarent nihil de apostasia curantes, quæ maximè illis timeri debuisset.*

Igitur certum est, peruersionem, & apostasiam infantis baptizati, & consequenter profanationem Sacramenti Baptismi esse malum grauissimum, & longè maius eiectione Missionariorum à missione, & amissione Parochiæ, immo & ipsa morte Missionarijs ab infidelibus inferenda, adeo vt potius mala hæc omnia subeunda sint, quàm Baptismum conferre per apostasiam baptizati profanandum, hoc enim est intrinsecè malum, quod nec imminente morte licitum esse potest. Vnde nihil facit, quod ex Missionariorum eiectione consequutura sint immediatè per se

mala

mala illa, quæ sunt plurimorum fidelium peruersio, ac præuaricatio, impossibilitas plusquam moralis redemptionis captiuorum è manibus Infidelium, & impeditio propagationis Fidei; nihil, inquam, facit, quod mala hæc ex Missionariorum eiectione fortassis consequutura sint: nam Turcæ, qui petunt filios suos baptizari, ad remouendum ab eis fœtorem, sunt solùm personæ priuatæ, ad quas non spectat Missionarios à missionibus eijcere; sed admisso, quod infideles, qui proprios filios baptizari petunt Christianis renuentibus baptizare prædicta mala comminentur, & comminationes exequi possint, adhuc malis illis imminentibus à tali Baptismo abstinere debent Christiani, ne Sacramentum, vt diximus per apostasiam, & professionem impiæ religionis, cum infantes ad ætatem adultam peruenerint profanetur, vti moraliter certum est, profanandum esse, si infantes illi post Baptismum à parentibus non separentur. Quare filios Turcarum, aliorumq; infidelium baptizare cum hac notitia moraliter certa profanationis futuræ, est de se, atque intrinsecè malum, quod proinde nec pro salute totius Mundi fieri potest; & licet Deus velit hominum salutem, eam tamen non vult per profanationem suorum Sacramentorum, ac proinde non licet Baptismum profanandum conferre aliquibus, vt alij consequi possint salutem per assistẽtiam, & ministerium Missionariorum. Quæ ratio conuincit, etiamsi admitteretur, quod ab Aduersarijs adeo confidenter asseritur, ex tribus videlicet infantium partibus, duas partes ante vsum rationis decedere; nam adhuc hoc admisso, cum etiam iuxta Aduersarios, tertia pars infantium ante vsum rationis non sit decessura, si Missionarij omnes filios, qui ab infidelibus offeruntur, baptizent, certum est, quod tertia pars illorum, quia peruenturi sunt ad ætatem adultam, Baptismum per apostasiam, & professionem impiæ religionis profanabunt; id autem nefas est, nec enim fas est, quod vt duæ partes infantium saluentur, Baptismi Sacramentum in alijs infantibus profanetur: neque hoc esset permittere malum ex prauitate aliorum ponendum, vti falsò inquit opponens, sed esset positiuè operari malum, nam esset exponere Sacramentum profanationi, & iniuriæ; vnde sicut, qui sacrosanctam Eucharistiam conficeret, cum notitia moraliter certa, quod esset impiorum pedibus proterenda, vel sortilegorum; seu veneficorum sortilegijs applicanda, non diceretur permittere malum ex aliorum prauitate ponendum, sed verè, ac positiuè sacrilegium committeret, sic qui alicui infanti Baptismum conferret, cum notitia moraliter certa, quod ab eodem, cum ad ætatem adultam peruenerit, per apostasiam, & impietatem suæ sectæ sit profanandus, non permittit malum ex aliorum prauitate ponendum, sed verè, ac positiuè malum operatur, & sacrilegium committit. Estque præterea malum hoc non remotum, vt vult Opponens, sed planè proximum, nam posito, quod infans baptizatus, non separetur à parentibus, sed ab eis educetur,

vti

vti supponitur, absque alio, certum est, quod impijs dogmatibus imbuetur, ac proinde quod per apostasiam Baptismi Sacramentum profanabit.

2 Est autem valde mirum, quod in argumento dicitur, nempe quod peruersio infantis sæpe veniat compensanda salute spirituali, ac æterna ipsius infantis in infantia decedentis, seu decessuri, vti plures eo tempore decedere ostendit experientia. Est, inquam, id valde mirum, nam hic agitur de peruersione infantium non qualicumque, sed agitur de peruersione infantium per apostasiam à Baptismo recepto, cui dicimus cooperari baptizantem, quatenus baptizat infantem apostataturum à Baptismo, ac proindè Baptismum profanaturũ per professionem suæ sectæ, quam ipsum professurum fore certum est, si post Baptismum ab infidelibus non separetur. Peccat igitur, & grauissimum sacrilegium committit Missionarius baptizans infantem à parentibus infidelibus non separandum, hoc autem peccatum compensari non potest per salutem etiam spiritualem alterius, etiamsi illa sequeretur in alijs infantibus, vti arguens supponit; quia peccatum per nullum bonum compensari potest, & hic locum habet, quod ait Apost. ad Rom. 3. *non sunt facienda mala, vt veniant bona*. Quare non potest Missionarius hoc sacrilegium committere, quod est conferre Baptismum profanandum per apostasiam baptizati, nam hoc sacrilegium nec per salutem totius Mundi compensari potest.

Ad illud verò quod pariter in argumento dicitur, peruersionem, seu apostasiam infantis incertam reddi, eo quod pars plus quàm dimidia natorum moriatur ante annos discretionis prout ex relationibus insignium Missionariorum habetur. Respondetur, peruersionẽ, & apostasiã infantis baptizandi non esse incertã, nam vt suprà diximus, qui natus est, per se loquẽdo victurus est, & ad ætatẽ adultã peruẽturus, natiuitas enim per se respicit vitam, non mortem; vnde per se est, quod infans natus viuat, & ad ætatem adultam perueniat, per accidens vero est, si moriatur ante adultam ætatem; non est autem attendendum quod sequitur per accidens, sed attendendum est, quod per se natum est sequi. Cum igitur ad natiuitatem per se, & ex natura rei sequatur vita, eiusq; continuatio, Missionarius de Baptismo infantis expostulatus, supponere, & potius attẽdere debet quod est per se, & putare debet, quod infans potius victurus sit, & ad ætatem adultam peruenturus, quam quod ante adultam ætatem sit moriturus, & hoc posito si puer baptizetur, & post Baptismum ab infidelibus non separetur, moralis certitudo adest, quod sit peruertendus, & à Fide per Baptismum accepta sit apostataturus, & proinde Baptismi Sacramentum profanaturus, nam certum est, quod à parentibus iuxta propriam sectam sit educandus. Igitur certum est, quod si baptizetur filius infidelium, & à parentibus infidelibus non separetur, cum ad ætatem adultam peruenerit, apostatabit, & susceptum Sacramentum profanabit. Et præterea si verum sit, quod in argumento dicitur, quod pars plus quam dimidia natorũ mo-

riatur ante annos discretionis, iam etiam secundum Aduersarios remanet alia pars natorum, qui non moriuntur ante annos discretionis. Igitur si omnes baptizandi sint, certum est, quod infantes illi baptizati, qui ad annos discretionis peruenturi sunt, peruertentur, & apostatabunt, & receptum Baptismum profanabunt. Id autem admitti nequit, nam vti supra dictum est, nec pro salute totius Mundi profanandum est Sacramentum, aut iniuria afficiendum; nec pro salute aliquorum profanandum est Sacramentum in alijs, vel certo periculo profanationis exponendum. Id enim redundaret & in Dei iniuriam, qui Sacramentum instituit. Et quamuis Deus in salutem hominum Sacramenta instituerit, & velit omnes saluos fieri, hominumque salutem gratissimam habeat, nihilominus, vt Apostolus ad Romanos dicit, & ad propositum Concilium Toletanum, vt bene Passerinus obseruat, *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat*, nec indiget hominum salute, nec gratum habet, quod Sacramenta ab ipso pro salute hominum instituta proijciantur, aut profanentur, & iniuria afficiantur.

Diximus, *si verum sit, quod pars plusquam dimidia natorum moriatur ante annos discretionis*; nam reuera id non videtur admittendum. Quod enim est per accidens, contingit vt in paucioribus, & quod est per se, contingit vt in pluribus; quod verò puer natus moriatur ante annos discretionis est per accidens; igitur secũdum contingit vt in pluribus, & primum vt in paucioribus, vnde non versamur in dubio, sed in re certa, quod videlicet maior pars natorum perueniat ad annos discretionis, ac proinde certum est, quod infidelium filij, si baptizentur, & ab infidelibus non separentur, pro maiori parte à Fide apostatabunt cum ad ætatem adultam peruenerint. Sed etsi versaremur in dubio, adhuc standum esset pro Sacramento, & euitandus esset casus, quo Sacramento inferri posset iniuria etiamsi interuenire posset salus infantis, nam, vt dictum est, licet Sacramenta instituta sint à Deo in salutem hominum, non ideo Deus præferendam voluit salutem fidelium reuerentiæ suis Sacramentis debitæ, nec ea profanari vult, vt homines salutem consequantur.

Ad aliud de ignorantia suscepti Baptismi, eiusque virtutis supernaturalis, & ex eo subortæ obligationis. Respondetur difficile, aut rarò contingere posse ignorantiam huiusmodi in infideli baptizato, cum ad annos discretionis peruenerit, cum degat inter parentes, quos suscepti Baptismi cum certiorem facere credibile est.

Ignorantia verò necessitatis Baptismi ad salutem, & virtutis eius, & obligationis ex Baptismo suscepto exortæ, difficilè, aut rarò in infidelibus illis contingere potest, tum quia in omnem terram exiuit sonus prædicantium necessitatem Baptismi, tum quia supponitur inter infideles prædictos adesse Missionarios Christianos, quos certum est, saltem Christifidelibus ibi degentibus docere omnia, quæ ad Baptismum, & ad Fidem Christianam pertinent; cum

igitur

igitur ignorántia illa difficile, aut rarò contingat, non est attendenda, nam quæ difficile, aut rarò contingunt moraliter non attenduntur, & operationes humanæ regulandæ sunt per ea, quæ regulariter contingunt, non per ea, quæ per accidens, aut rarò eueniunt. Supponendo igitur, adesse in infidelibus illis baptizatis notitiam suscepti Baptismi, cum apostataturi sint, si post susceptum Baptismum à parentibus infidelibus non separentur, apostasia, & profanatio Sacramenti non erit materialis, sed formalis.

At vero admisso, quod in aliquo casu dari possit in aliquo infideli, qui Baptismum suscepit, ignorantia suscepti Baptismi, & ipsius necessitatis ad salutem, & obligationis ex suscepto Baptismo exortæ, adhuc apostasia illa materialis, est iniuriosa Sacramento Baptismi, & Fidei per illud susceptæ, & per apostasiam profanatur materialiter Sacramentum; hæc autem profanatio etiamsi materialis vitanda est à conferente Baptismum, non enim licet Baptismum illi conferre, quem baptizans præsciat Baptismum esto materialiter profanaturum, & grauiter peccaret, qui hoc præsciens Baptismum conferret, sicut grauiter peccaret, qui Hostiam ab amente, vel ebrio conculcandam consecraret. Nec etiam si contingere posset baptizati salus spiritualis potest baptizans exponere Sacramentum huiusmodi materiali profanationi, nam etsi non peccet, qui Sacramentum materialiter profanat, peccat tamen, qui Sacramentum materiali profanationi exponit.

Sed & quoad salutem infidelis baptizati, qui suscepti Baptismi, eiusque ad salutem necessitatis ignorantiam etiam inuincibilem haberet, dicendum est, adhuc posita ea inuincibili ignorantia, sperari non posse salutem illius, nisi obseruaret legem dumtaxat naturæ, & sectam propriam detestaretur, tunc enim Deus illum illuminaret, vt communiter Theologi docent; est autem valde difficile, quod infidelis inter infideles degens, infidelitatem detestetur, & solam naturæ legem obseruet, ac proinde valde difficilis est salus talis Infidelis baptizati. Quare neque motiuũ salutis spiritualis illius mouere potest Missionarios Christianos ad Baptismum ei in infantia conferendum; cum salus illa sit valde difficilis, & aliàs Baptismus exponitur periculo profanationis, saltem materialis moraliter certæ, Sacramentum autem non potest profanationi nec etiam materiali exponi, nec pro salute spirituali alicuius, nam Sacramentum nunquam est profanandum.

Denique ad illud de matrimonio, quod additur in argumento. Respondetur, doctrinam illam Suarez reijci à Caietano, Soto, Medina, Nauarro, Valentia, Rutilio Benzonio relatis à Sanchez *de Matrimonio lib. 7. disp. 4. num. 2.*

Sed quidquid sit de illa doctrina, magna est disparitas, nam ibi nulla fit iniuria Sacramento, quod tunc non conficitur defectu veræ materiæ, quæ est legitimus contractus, qui nequit adesse inter consanguineos, & ideo non peccatur, Ecclesia id permittente ob periculum mortis, vt ad-

uertit P. Raimundus Lumbier *obseruat*.8. §.6. At in casu nostro interuenit iniuria ipsius Baptismi. Et nihil valet id quod replicatur in argumento de baptizante puerum moribundum; nam ideo baptizans infantem iam iam moriturum, non cooperatur alicui peccato, quia tunc nullum adest futuræ apostasiæ, ac peruersionis periculum.

Argumentum igitur contra nostram sententiam allatum in ipsum Opponentem retorquetur hoc pacto. Duo debent attendi mala, quæ in re præsenti interuenire possunt. Vnum quidem grauissimum est enorme sacrilegium, quod Missionarius committeret, si filios Turcarum, aliorumque infidelium à parentibus infidelibus non separandos baptizaret, cum enim inter illos infantes, prout Opponens etiam admittit, certum sit aliquos adesse, qui ad annos discretionis peruenturi sunt, moraliter certum est, hos apostataturos à Fide, & Baptismi Sacramentum profanaturos; enorme igitur sacrilegium committeret Missionarius eos baptizando, nam exponeret Sacramentum profanationi moraliter certæ. Id autem non est faciendum. Aliud verò malum quod in casu isto interuenire posset, esset priuatio missionis,& Parochiæ,& ideo plurimorum fidelium peruersio,ac impossibilitas plusquam moralis redemptionis captiuorum, & impeditio propagationis Fidei. Quicquid autem sit de recensitorum malorum certitudine non debet Missionarius ne quidem vnum sacrilegium patrare ad impediendas etiam miriades malorum,& peccatorum.

Explicatur magis hoc idem. Nam etsi aliqui esse possint inter infantes illos, qui decessuri sint antequam perueniant ad annos discretionis, inter istos tamen alij sunt, qui peruenturi sunt ad vsum rationis,vt ipsimet Aduersarij admittunt. De his autem moraliter certum est, quod si ad annos discretionis peruenerint, profanaturi sunt per apostasiam Sacramentum Baptismi. Nefas autem est dicere, quod pro salute aliquorum infantium profanationi moraliter certæ per apostasiam aliorum infantium, exponi possit Sacramẽtum Baptismi, sic enim Missionarius enorme sacrilegium committeret; peccatum autem nec pro salute totius Mundi committi potest.

Sed & quod aliqui infantes decessuri sint ante vsum rationis, non propterea dicendum est, quod Missionarij conferre possint Baptismum filijs infidelium, qui à parentibus infidelibus non sunt separandi: Nam humanæ operationes, cum regulandæ sint per prudentiam, & prudentia attendat, quod est per se, non quod est per accidens; cum per accidens sit, quod infantes aliqui ante vsum rationis decedant, Missionarius non debet supponere, quod infantes aliqui sint decessuri ante vsum rationis, sed supponere debet, quod ad vsum rationis sint peruenturi. Hoc autem supposito, conferre non debet baptismum infantibus à parentibus infidelibus non separandis; nam conferret Baptismum infantibus, de quibus per se loquendo putandum est, quod peruenturi sint ad vsum rationis, ac proinde quod à Fide Christiana

ſtiana apoſtatabunt, & Baptiſmi Sacramentū profanabunt, quod eſt Baptiſmum exponere futuræ profanationi moraliter certæ.

Hæc autem ſcire, & animaduertere tenentur Miſſionarij, nam ſcire tenentur, quæ ad officium proprium pertinent, cum ſint Miniſtri Sacramentorum. Et cum aliàs certi moraliter ſint, quod infantes illi, quia à parentibus infidelibus non ſunt ſeparandi, à fide in Baptiſmo ſuſcepta apoſtatabunt, ac proindè Baptiſmi Sacramentum profanabunt, grauiter peccant Baptiſmum prædictis infantibus conferendo.

Confirmantur autem à nobis dicta hoc argumento. Nam etſi certum ſit, quod aliqui ex infantibus natis, morituri ſint ante annos diſcretionis, non tamen eſt certum, quod hic, vel ille infans, qui baptizatur ante diſcretionis annos ſit moriturus, neque id baptizanti certò conſtat, immò probabilius eſt, quod ante annos diſcretionis non ſit moriturus, nam probabilius eſt, quod qui natus eſt viuat, & ad annos diſcretionis perueniat, quam quod moriatur, & ad annos diſcretionis non perueniat, quia probabilius eſt, quod ſequatur id, quod ex natura natum eſt ſequi, quam quod ſequatur id, quod natum eſt ſequi præter naturam, aut contra naturam, idque Baptizanti probè notum eſt. Igitur Baptizans cum probabilitate, & quidem maiori de vita infantis vſque ad annos diſcretionis, quàm de morte ante eoſdem annos, exponit Baptiſmum probabili periculo iniuriæ, & profanationis; nam ſcit probabilius eſſe, quod infans ille ſit victurus vſque ad annos diſcretionis, quam quod ante illos ſit deceſſurus, & ſimul ſcit, quod ſi infans ille vſque ad annos diſcretionis perueniat; educandus ſit à parentibus infidelibus, ac Baptiſmi Sacramentum per apoſtaſiam profanaturus; Igitur infantem illum baptizando exponit Baptiſmi Sacramentum probabili periculo iniuriæ, & profanationis, ac proindè grauiter peccat.

Prætereà duo pericula in re præſenti concurrunt, videlicet periculum damnationis infantis, ſi non baptizetur, quia mori poteſt ante annos diſcretionis, & periculum profanationis Baptiſmi, ſi infans baptizatus non moriatur ante annos diſcretionis; ex his duobus periculis vrgere magis debet periculum profanationis Baptiſmi, quam periculum damnationis infantis; nam ſicut Dignitas, & reuerentia Sacramento debita, præferenda eſt ſaluti cuiuſcumque hominis, ita & periculum iniuriæ Baptiſmo irrogandæ, præferendum eſt, periculo amittendæ ſalutis hominis; ac proindè ità procedendum eſt, ne vt ponatur in tuto ſalus alicuius hominis, exponatur periculo profanationis Baptiſmi Sacramentum, ſed potius ponenda eſt in tuto reuerentia Sacramento debita, quod fiet non baptizando infantem illum, quam ponenda ſit in tuto per Baptiſmum ſalus dicti infantis.

Aliæ recentiorum obiectiones refelluntur.

Alia quædam recentiores aliqui objiciunt, quæ licet ex his, quæ

quæ diximus, diluta maneant, Ea tamen hic singillatim refellenda duximus, vt clarius appareat nihil validi contra nostram sententiam ab Aduersarijs afferri posse.

Primò igitur obijciunt, quod Sacramentum Baptismi transit ablutione peracta, vndè tempore vsus rationis non potest profanari, quia non est: Profanatur vtique, inquiunt, si baptizans habeat malam intentionem, si fingat, & reddat irritum Sacramentum, si admittat ad eius participationem infideles, aut aliquod aliud huiusce modi malum Baptismo actuali immisceat. Et profanatur saltem quantum sit à baptizante, vndè non est eadem ratio in præsenti, ac de fingentibus &c.

Remanet ergò post Baptismum eius effectus, id est, gratia, & character, quorum primum dicitur res, & non Sacramentum, secundum verò res, & Sacramentum, horum tamen profanatio non sequitur, nisi per peccatum mortale; per quod solùm expellitur gratia, & character, qui manet, rectè dicitur profanari per peccatum, quia priuatur eo, quod significat, nempè gratia; Vndè non minus, immò magis profanatur character per peccatum hæresis, quæ regulariter habet maiorem prauitatem, & eadem ratione in Christianis, & maximè Sacerdotibus.

Secundò. Quia si talis infans esset in euidenti periculo mortis, non solùm liceret, sed etiam deberet baptizari.

Tertiò. Non est malum intrinsecè baptizare cum periculo peruersionis pueri, ergò licet. Consequentia patet, quia præcisò dicto periculo baptizare est valdè bonum, & finis baptizantis est destructio peccati originalis, infusio gratiæ, & regeneratio paruuli in filium adoptiuum Dei, & vt aperiatur illi ianua Paradisi, & euitatio propriæ mortis, quæ cedit in damnum Ecclesiæ, & proximorum, ad quorum salutem ordinatur vita baptizantis: Antecedens autem sic probant. Bona orta ex Baptismo sunt certiora, quam illa peruersio, & hæc non est certa, ergò talis baptizatio, non est malum intrinsecè, ista consequentia patet, quia periculum mali, est malum, propter dictum malum, cuius est periculum, & sic tantùm est malum, quantùm certa est connexio eius in effectu cum ipso; si verò vitari possit, non debet propter illud relinqui bonum, aliàs nullum ferè bonum fieri posset, quia vndique pericula occurrunt. Antecedens autem probant, quoad primam partem de certitudine bonorum baptismalium, seù Baptismi, nam destructio peccati originalis, infusio gratiæ, regeneratio, & consequenter salus illius paruuli, quoad præsentem iustitiam, est omninò certa, similiter certa est euitatio mortis, & destitutionis proximorum sequentium dictam mortem. Denique salus vltima paruuli erit certa, si moriatur ante vsum rationis. Quoad secundam verò partem de incertitudine peruersionis probant primò, quia est futurum contingens liberum, non enim peccabit mortaliter, nisi ex propria libertate, & malitia; Secundò, plures Periti obseruarunt plusquam tertiam partem infantium perire ante vsum

vsum rationis, vt Layman, & Gobat testantur, & hoc habet locum, præsertim in Mahometanis, in quibus malè educantur Infantes inter plures vxores, vndè incurrunt plures morbos, & venena alicuius ex Nouercis volentibus bona Patris pro solis proprijs filiis: ibi etiam frequens est pestilentia, quam euitare ob superstitionem nolunt, adeò vt multi iudicent hoc opus iustitiæ Dei, in pœnam luxuriæ, & polygamiæ legis ipsorum. Tertiò probant, quia per gratiam Baptismi multiplicantur auxilia Dei, tam intrinseca, vt illuminationes, & inspirationes tempore suo, quàm extrinseca, vt admonitiones à Fidelibus, & maximè Missionariis superuiuentibus; Vndè potest contingere etiam, vt nonnullo tempore, etiam post vsum rationis maneat in infidelitate negatiua, Deo protegente animam illam verè pupillam, & orphanam. Confirmant, quia illa peruersio per solum peccatum mortale contingere potest, vt dictum est; Aliæ autem, quæ dicuntur profanationes, putà circumcisio, oblatio facta Maumetho, & quodlibet aliud sacrilegium, vel sacrificium factum à parentibus circa dictos pueros nihil prorsus lædit, vt probat Sanctus Augustinus, animas eorum, & consequenter neque characterem spiritualem in anima existentem.

Secunda ratio, si baptizatio hæc, de qua agimus, esset mala, esset, vel propter iniuriam parentibus illatam, & hoc non, quia parentes non solùm consentiunt, sed etiam instant, & extorquent. Vel propter profanationem Baptismi, & hoc non, vt probatum est, vel quia fit ad finem improprium, sed neque hoc, quia Baptizantes non habent finem parentum, vel quia baptizantes concurrunt ad peccatum parentum, qui dicuntur peccare, quia putãt Baptismũ esse quoddam sacrilegiũ, sed neq; hoc, quia Missionarij protestãtur, & vlterius hæc ratio conuinceret hos paruulos, neq; posse licitè baptizari constitutos in articulo mortis: Quod si protestatio Missionariorum eximit ipsos à tali complicatione, quando infantes morti sunt proximi, pariter eximet in isto casu, quia quoad istam exemptionem, par est vtrobique ratio, vel denique quia infans non poterit catechizari, & neque hoc obstat, tum quia non est desperata catechizatio, tum quia datur aliquando excusatio à tali catechesi, sicuti multi Authores, cum quibus Bonacina *de Sacramentis disp. 2. q. 2. par. 6. num. 14.* docent, quod si Christianus possideat infantem infidelem, & eum faciat baptizari, ad euitandum malum commune Christianorum captiuorum in terris Infidelium (quod tamen erat malum corporale) quia occidentur à barbaris, potest licitè ille dominus illum infantem baptizatum, sed non catechizatum, & cum tanta impossibilitate Catechismi reddere parentibus infidelibus, quanta est in isto casu.

Tertiò probant. Licet baptizare infantes hæreticorum, etiamsi sint peruertendi per hæresim, vt multi dicunt apud Verricellum, & Gobat, & Layman, qui protestantur de praxi in Germania his temporibus, vndè Passerinus consequenter loquens negat licere etiam in hæreti-

cis,

cis, licet minus consequenter dicat consuetudinem dictam posse tolerari.

Quod autem S. Thomas videatur oppositum dicere, non tamen est, quia loquitur regulariter, & per se (quod etiam videtur admittere ipse Passerinus) & non attingit nostrum casum. Concedimus autem, inquiunt, si fiat cum iniuria parentum esse intrinsecè malum, sicuti est omnis iniustitia, & iniuria.

Quod autem dicitur Baptizantes esse causam apostasiæ, quia nisi baptizarent, illi infantes non incurrerent hoc periculum, non obstat; negatur enim assumptum, & ad summum possunt dici causa per accidens, & sine vllo influxu. Influunt autem Parentes educantes malè propria voluntate, vt ipsi apostatent. Et argumentum probaret etiam de hæreticis: immò etiam quod non possent reddi paruuli baptizati infidelibus propter commune bonum: Et similiter quod dicitur esse de iure Diuino, quod Baptismus detur prudenter, hic autem imprudenter dari. Respōdetur enim, aiunt, causas explicatas baptizandi conuincere dari prudenter, nec Sanctum datur canibus petentibus, sed infantibus, qui non sunt magis canes, quam infantes Christianorum, qui etiam tenentur originali peccato, & sic Ecclesia petit tolli dictum peccatum.

Denique, neque obstat non verificari responsiones Patrinorum, qui dicunt; *Credo*, vel etiam significant se credituros, quia de facto Ecclesia credit, & celebratur Sacramentum, quo infunditur Fides, quæ permanebit, donec actu libero expellatur, & ad hoc allegant epistolam S. Augustini ad Bonifacium.

Addunt etiam Baptismum istum esse licitum, cum ista conditione, vt scilicet Missionarij se priùs declarent, & protestentur, se non baptizaturos ob finem parentum, & quod effectus Baptismi est regeneratio in Christo, ex quo infans redditur filius Ecclesiæ, & membrum, ac seruus Christi, eiusque subditus, nec ipsi parentes poterunt licitè illum à Catechesi, & alijs Ecclesiæ Sacramentis impedire, quod si impedient, maiorem sibi constituent damnationem. Hæc aliqui recentiores, quæ tamen facilè soluūtur.

Ad primū enim respōdetur. Quod licet Baptismus, seu collatio Baptismi, quæ consistit in ablutione cum debita verborum forma, peracta pertransierit, & non adsit, cum puer baptizatus ad vsum rationis peruenerit, permanet tamen Baptismus in suis effectibus, qui sunt character, & fides, quæ in Baptismo infunditur, & character dicitur res, & Sacramentum simul, vt ipsemet Opponens obseruat.

Certum est autem, quod per apostasiam à fide, ipsa fides abijcitur, & character, qui permanet, profanatur, & polluitur. Vtrumque autem maximum est inconueniens; & cum baptizans sit moraliter certus, quod vtrumque inconueniens sequuturum sit, si puerum baptizet, qui apud Infideles educandus sit, grauiter peccat, huiusmodi Baptismum puero illi conferendo, peccatum enim graue est, Fidei Sacramentum ei conferre, quem certum est apostataturum esse à fide, & hoc est, quod ait S. Thomas

2. 2.

2. 2. q. 10. *art. cit.* vergere in præiudicium fidei, quod Baptismus filijs Iudæorum conferatur inuitis parentibus, si apud parentes educandi sint. Et prætereà per apostasiam à fide profanatur, & polluitur Baptismus, seù character profanatione speciali, quæ ipsi Baptismo, eiusque characteri directè opponitur: profanatur enim, & polluitur character Christi per consortium ad characterem Diaboli, & per consortium circumcisionis, aliarumque superstitionum, quæ habentur in secta Mahometana, vt de se patet, & graue sacrilegium est, quod qui oblatus est Christo, & vero Deo per Baptismum, Dœmoni offeratur per professionem falsæ Religionis. In hoc autem differt peccatum mortale infidelitatis eius, qui Baptismum suscepit ab alijs peccatis mortalibus eiusdem, quæ non sint infidelitatis, quod per alia peccata, quæ non sunt infidelitatis, non læditur fides, nec profanatur, nec polluitur character, sed amittitur gratia; per peccatum autem infidelitatis post Baptismum peractum, amittitur fides, & polluitur character baptismalis; & ideò est dispar ratio de peccato infidelitatis, & de alijs peccatis post Baptismum perpetratis. Et prætereà graue peccatum est nullo interueniente iusto motiuo, eum infantem baptizare, quem parentes infideles ad salutem corporalem tantùm baptizari petunt; nam hoc esset consentire illorum malitiæ, & Baptismum conferre, non ad eum finem, & effectum, ad quem est à Christo Domino institutus.

At mirum est, quod Opponens vult per peccatum quodlibet mortale profanari Baptismum, eo quod priuet gratia, quam Sacramentum significat, & vult non profanari per infidelitatem, cum tamen & ipsa infidelitas sit mortale peccatum, quæ proindè etiam iuxtà Opponentis principia profanat Sacramentum: vti tamen dictum est, sola apostasia, & infidelitas polluit, ac profanat speciali profanatione characterem Baptismi, cœtera verò peccata non polluunt, nec profanant speciali, ac propria profanatione characterem Baptismi.

Ad secundum. Respondetur, quod puer constitutus in articulo mortis debet baptizari, quia in eo casu abest periculum peruersionis pueri, cum sit moriturus, & vrget motiuum salutis spiritualis eiusdem pueri, quam æternum amitteret, si tunc non baptizaretur. Vndè cum in eo casu Baptismus non exponatur periculo profanationis, & adsit iusta causa illum conferendi, conferendus est.

Ad tertium. Respondetur negando antecedens, & ad probationem dicimus, periculum profanationis Baptismi esse moraliter certum, si puer post receptum Baptismum à Turcis educandus sit: nam certum est, quod puerum illum in secta Mahometana educabunt, & licet peruersio illa sequutura sit per actum liberi arbitrij ipsius pueri, & sit futurum contingens; est tamen moraliter certa, quia moraliter certum est, quod puer ille educandus sit in secta Mahometana, ac proindè quod per professionem sectæ Mahometanæ receptum Baptismum sit profanaturus. Vndè, quod bona spiritualia per Baptismum recepta sint certa, vim addit

nostro argumento, nam bona illa adeò certa profananda sunt per professionem sectæ Mahometanæ, per circumcisionem, & alias Mahumetanas superstitiones.

Ad ea verò, quæ adduntur ad probandam incertitudinem futuræ peruersionis pueri baptizati, & apud parentes Turcas educandi patet solutio ex dictis: negandum est enim, quod maior pars puerorum ante vsum rationis decedat, cum omnes nati per se loquendo victuri sint, & consequenter per accidens sit, quod ante vsum rationis moriantur, quod enim contingit per accidens, contingit vt in paucioribus: sed & hoc admisso, cum aliqua saltem pars infantium victura sit, vt ipsi opponentes fatentur, in his infantibus profanabitur Baptismus; id autem non licet, etiamsi maior pars infantium esset saluanda, vt diximus suprà. Ea quæ adduntur de pestilentia, & de alijs, non indigent responsione, cum sint per accidens, & ratò contingant. Quod verò multiplicentur auxilia pro infantibus baptizatis, non probat abesse periculum peruersionis, immò cum periculum peruersionis sit moraliter certum, auget sacrilegium, eo quod etiam positis auxilijs, adhuc Baptismi Sacramentum profanandum est.

Ad confirmationem respondetur peruersionem, per quam specialiter profanatur Sacramentum Baptismi, esse apostasiam, & infidelitatem ipsius pueri, vt iam dictum est. Sed & per circumcisionem, per oblationem pueri Mahumeto, ac per alias Mahumetanas superstitiones, idem Baptismi Sacramentum, eiusque characterem profanari certum est, & præsertim per circumcisionem: nam cum filios suos post septennium Mahumethani circumcidant, interuenit in ea circumcisione, nedum peccatum circumcidentium, sed etiam ipsius pueri, qui cum iam ad vsum rationis peruenerit, consentit in suam circumcisionem, quæ de se habet profanare Sacramentum Baptismi, eiusque characterem. Quamuis nulla superstitio, aut mala fides puerum ad Baptismum offerentium, possit inualidum efficere Baptismum, & hoc vult Augustinus in laudata Epistola ad Bonifacium.

Ex his patet ad secundam rationem, quæ objicitur. Nam baptizatio prædicta est illicita, & intrinsecè mala propter profanationem Sacramenti Baptismi certò moraliter futuram, vt dictum est; sed siuè post septennium, siuè ante septennium circumcidatur puer, profanatur certò Baptismus, eiusque character, si cum ea in eodem subiecto coniungatur. Iniuria enim Baptismi est, quod Baptismo insignitus circumcidatur, cum Baptismus circumcisionem excludat, idque eo magis, quod circumcisio illa, si fiat post septennium probatur, & volita est à puero, qui iam peruenit ad vsum rationis, si verò fiat ante septennium, probatur ab eodem, cum ad vsum rationis peruenerit. Et idem dicendum de alijs superstitionibus Mahumethanis, quæ ab ipsis fiunt circa filios. Graue igitur sacrilegium committit Christianus, qui puerum circumcidendum, vel circumcisum baptizat, quia Baptismi Sacramentum exponit periculo

mo-

moraliter certo profanationis futuræ, immò istud profanationi moraliter certæ exponit.

Sed & in eo casu censetur consentire prauæ intentioni, & malitiæ parentum infidelium petentium pueri Baptismum ad meram salutem corporalem ipsius pueri: nam cum in eo casu non possit Christianus baptizans habere pro motiuo baptizandi puerum, salutem spiritualem ipsius pueri, quin potius certus est baptizans de iactura salutis spiritualis pueri, censetur consentire malitiæ, & prauæ intentioni parentum, ac proindè censetur conferre Baptismum ad effectum corporalem, ad quem non est à Christo Domino institutus, & hæc est profanatio actualis Baptismi. Quare duplex in eo casu sacrilegium committit, qui in eo casu puerum illum baptizat; vnum est, quia Sacramentum Baptismi exponit profanationi futuræ moraliter certæ; alterum verò est, quia actu profanat Sacramentum Baptismi, conferendo illud ad producendum effectum, ad quem producendum non est à Christo Domino institutus.

Quapropter conferre Baptismum filijs infidelium, quos ipsi ad salutem corporalem baptizari petunt, si apud infideles educandi sint, est intrinsecè malum, primò, propter periculum moraliter certum futuræ profanationis Baptismi; deindè est intrinsecè malum, propter profanationem actulem eiusdem Baptismi, vt dictum est. Vndè non solum est malum propter periculum mali, sed est malum propter moralem, & moraliter certam connexionem cum ipso malo, scilicet cum ipsa profanatione certò futura ipsius Baptismi: Et rursus est intrinsecè malum propter actualem profanationem Baptismi, iuxtà ea, quæ dicta sunt.

Alia verò est ratio in casu, quo parētes filium suum in articulo mortis constitutum, ad salutem corporalem baptizari petunt. Nam in eo casu abest periculum peruersionis pueri, cum certum sit ipsum esse moriturum, etiamsi parentes putent per Baptismum euasurum esse mortem, nullo modo profanatur, aut profanationis periculo exponitur Sacramentum Baptismi, & Christianus Minister iustam habet causam conferendi puero illi Sacramentum Baptismi, scilicet, vt consulat, ac in tuto ponat spiritualem pueri salutem, quam amitteret, si eum non baptizaret: vndè non censetur consentire prauæ intentioni parentum petentium illum baptizari ad salutem corporalem, sed censetur vti malitia ipsorum propter bonum ipsius pueri, iuxtà ea, quæ dicemus infrà.

Quoad protestationem verò, quæ iuxtà opponentem facienda est à Ministro, dicendum est protestationem illam neutiquam suffragari Ministro, nec eum à reatu sacrilegij excusare, cum sit protestatio contraria facto: nam protestatio de non admittendo sacrilegio non suffragatur ei, qui actu vult committere sacrilegium, & se sacrilegium committere agnoscit. Qui autem puerum baptizat cum morali certitudine futurę profanationis Baptismi, immò & cum actuali Baptismi profanatione ab eo volita, & cognita, vt contingit in præsenti,

iuxtà ea, quæ dicta sunt, actu committit, & vult committere sacrilegium. Igitur ei suffragari nequit protestatio, qua protestetur se nolle committere sacrilegium. Nec tamen dicimus protestationem aliquam faciendam esse ab eo, qui ministrat Baptismum puero, quem parentes infideles ad salutem corporalem baptizari petunt, si puer in articulo mortis sit constitutus. In hoc enim casu non est necessaria protestatio, cum absque vlla protestatione Minister baptizans in eo casu censeatur abesse à culpa parentum: nam abest periculum peruersionis; cum enim puer ille in articulo mortis constitutus sit, ac proindè per mortem à parentibus separandus, ab eis peruerti nequit, & cum Christianus Minister iustam habeat causam eum baptizandi, vt videlicet consulat spirituali saluti pueri, quam puer amitteret, nisi tunc baptizaretur, Minister Christianus non censetur consentire malitiæ, ac prauæ intentioni parentum, sed eam permittere, eaque in bonum pueri vti, vt dicemus infra, ac proindè nulla indiget protestatione.

Ad aliud verò de Catechesi puerorum, dicimus, quod pueri baptizati ante vsum rationis, catechizandi sunt, & in fide instruendi, cum ad vsum rationis peruenerint: id autem cum fieri nequeat in pueris baptizatis, qui post receptum Baptismum apud infideles educandi remanent, talis Baptismus etiam propter hanc rationem est illicitus.

Nec verum est Bonacinam, aliosque Authores ab eo allegatos, asserere, quod filij infidelium captiuorum baptizati ante vsum rationis, reddi possint infidelibus, si graue aliquod malum Christianis ab Infidelibus immineat, sed solùm Authores illi habent, quod reddi possint Infidelibus eorum filij, si non sint baptizati.

Ad tertium argumentum ex Baptismo filijs hæreticorum à Ministris Catholicis collato, patet ex dictis, eamdem esse rationem de hoc Baptismo, si hæreticorum filij apud hæreticos educandi sint, ac de Baptismo Turcarum, aliorumque infidelium filijs collato, qui apud Turcas, & infideles sint educandi, sicut enim Baptismus profanatur per professionem Mahumetanam, ita & profanatur per professionem hæresum Fidei in ipso Baptismo collato contrariarum.

Quoad S. Thomam, ex dictis patet, iuxtà eius doctrinam baptizari non posse infidelium filios, ante vsum rationis, qui à parentibus infidelibus separandi non sint. Nam Iudæorum filios ante vsum rationis baptizari posse negat, si à parentibus non separentur, idquè propter periculum peruersionis illorum: censet ergò S. Thomas periculum peruersionis adesse, si filij infidelium ante vsum rationis baptizati non separentur à parentibus infidelibus, & hanc peruersionem vergere in præiudicium Fidei, idque admitti non posse.

Igitur iuxtà doctrinam S. Thomæ baptizari nequeunt filij Turcarum, aliorumque infidelium, si apud parentes infideles educandi sint. Est autem hoc adeò animaduertendum, vt si dicatur, quod ad baptizandum Iudæos ante vsum rationis non obstet, quod à parentibus non sint separandi,

di, poterunt vtique baptizari inuitis parentibus, & apud ipsos remanere, quod nullus admittit.

Rursus etiam animaduertendum est, quod si educatio infantis baptizati apud parentes infideles, non ferret secum periculum peruersionis puerorum, eum ad annos discretionis peruenerint, eo quod maior pars infantium ante vsum rationis decedat, S. Thomas vim non faceret in hoc, quod si non separentur à parentibus infidelibus, adesset periculum peruersionis, nam iuxtà Aduersariorum opinionem, hoc periculum non accideret, nisi in minori parte dictorum infantium, & tamen Sanctus Thomas absolutè dixit, adesse periculum peruersionis infantium, si post Baptismum apud parentes infideles educentur. Ergò S. Thomas nihili fecit hoc, quod aliqua pars infantium ante vsum rationis decedat, benè aduertens infantes per se ad vitam ordinari, & victuros esse, & non curauit, quod est per accidens, scilicet, quod aliqua pars illorum ante vsum rationis decedat, neque propter aliquos, qui saluari possunt, eo quod non sint peruertendi, quia morituri sunt ante vsum rationis, censuit, profanari posse Baptismi Sacramentum in alijs, qui peruertendi sunt.

Ad aliud quod objicitur, dicimus, rationem nostram in eo, vt diximus, sitam esse, quod posita morali certitudine futuræ peruersionis pueri, vti ponitur, si puer post receptum Baptismum apud parentes infideles educandus remaneat, grauiter peccet, & quidem peccato sacrilegij, qui puerum baptizat, quem parentes infideles ad salutem corporalem baptizari petunt: quia baptizans certus moraliter est de futura profanatione Baptismi per apostasiam, & peruersionem pueri cum ad annos discretionis peruenerit; vndè conferendo in eo casu Baptismum, actionem præstat intrinsecè malam non solum propter periculum profanationis moraliter certum; nam quod est malum propter periculum certum moraliter alicuius mali, est intrinsecè malum, sed etiam collatio prædicti Baptismi est intrinsecè mala propter actualem profanationem Baptismi: censetur enim Baptizans in eo casu consentire, & cooperari prauæ parentum intentioni puerum ad salutem corporalem baptizari efflagitantium; nam eum puer, vt supponendum est, peruertendus sit à parentibus, & baptizans de hoc moraliter sit certus, habere nequit pro motiuo baptizandi puerum, salutem ipsius pueri, cum hæc futura non sit, sed potius futura sit iactura salutis ipsius pueri, non habet baptizans, vnde censeri possit non consentire prauæ intentioni parentum volentium profanationem baptismi, dum illum ad salutem corporalem pueri exposcunt, id enim locum dumtaxat haberet, quando per baptismum induceretur salus spiritualis pueri, vti contingit, quando puer esset moriturus, tunc enim, vt diximus, baptizans censeretur eam permittere, nec eam impedire teneretur; Cum ergò stante morali certitudine peruersionis pueri, baptizans habere nequeat pro motiuo baptizandi puerum, salutem spiritualem ipsius pueri,

ri, censetur positiuè consentire prauæ intentioni parentum, qui baptismum pueri ad salutem corporalem exposcunt, eidemque prauæ intentioni cooperari. Vndè & baptizans hac eadem ratione actionem elicit intrinsecè malam, ratione actualis profanationis, qua Sacramentum baptismi actu profanat; adhibendo illum ad effectum corporalem, ad quem à Christo Domino non est institutus. Id enim est grauissimum sacrilegium, & abusus, & profanatio Sacramenti baptismi. Falsum etiam est, quod addit Opponens, nempè filios infidelium baptizatos ante vsum rationis reddi posse infidelibus ob commune aliquod bonum, id enim fieri nequit, ob easdem rationes, nec vllus Author id aliquando dixit.

Ad illud de baptismo in casu posito imprudenter collato, sicut & ad illud de deficientia Patrinorum in eodem baptismo, respondetur, & argumenta hæc efficacia esse ad probandam nostram sententiam, & ad oppositam redarguendam. Nam, quod docet Passerinus *in sec. 2. q. 187. art. 1. dub. 7. num. 109.* de baptismo collato hæreticorum filijs, qui apud hæreticos remansuri sunt, dicendum est etiam de baptismo Turcarum filijs collato, qui apud Turcas educandi sunt: sic autem discurrit Passerinus; Causa, cur filijs hæreticorum, (ac Turcarum) apud Hæreticos, & Turcas educandis conferendus non sit baptismus, ex natura baptismi, institutione, & religione petenda est; Quia cum sit Sacramentum Fidei, & externa fidei professio, & subiectio ad legem fidei, & obligatio ad Ecclesiam per se, in subiecto petit fidem veram, si illius sit capax: Et si illius non sit capax petit saltem, quod non sit in statu alieno à fide, & tali, in quo, vt plurimum, qui baptizantur nunquam sint credituri. Opus enim est, vt si baptizandus in propria fide non potest baptizari, & per se exterius non potest protestari fidem, & se ad fidem obligare, quod hoc saltem possint prudenter facere, vel qui illum offerunt baptismo, vel qui illi baptismum confert, vel Sancta Mater Ecclesia in cuius fide baptizantur infantes. Sed nullus est, qui pro tali infante prudenter perseuerantem fidem possit profiteri, & se ad leges fidei obligare, si ille mansurus sit sub cura hæreticorum parentum. Ideò præceptum Concilij Toletani, quòd filij Iudæorum à parentibus separentur, non est Ecclesiasticum, sed est legis Diuinæ, & Ecclesiæ Ministri ex iure Diuino, & ex vi institutionis baptismi, tenentur baptizatos infantes separare à cura infidelium, & sub cura Sanctæ Ecclesiæ suscipere, aliter imprudentissimè, vel Ecclesia, vel quilibet alius per baptismum infantis promitteret obseruantiam legis fidei, & inter fideles aggregaret illum, quem moraliter est certum, spectato eo, quod ferè semper euenit, quod à fide alienus viuet in facie Ecclesiæ, & coram Ecclesia visibili: quidquid sit an per accidens hoc sit futurum ex ignorantia inuincibili baptizati. Igitur talem infantem baptizare, est per se intrinsecè malum, & est iniuria Sacramenti, & eius fini, & formæ, & institutioni contrarium.

Hinc

Hinc non potest hic applicari regula generalis illa, quod quando concurrit fauor Sacramenti, ne illi fiat iniuria, & fauor proximi, ne periclitetur eius salus, in dubio præferendus est fauor proximi, quia Sacramenta pro salute proximi sunt instituta, Sanchez *de matrim. l. 2. dispur. 36. num.* 8. Henriq. *l.* 5. *c.* §. 7. Filliuc. *tr.* 7. *c.* 5. *num.* 120. Pontius *de matrim. l.* 4. *c.* 25. *num.* 8. Diana *p.* 2. *tr.* 10. *ref.* 13. Nam hic locum non habet dubium. Nam certa est iniuria, quæ fit Sacramento, & per se, vt in pluribus, certa est Sacramenti iniuriosè collati inutilitas, & sola remota, & valdè incerta vtilitas salutis baptizati adest, & Deus quidem misericors est, & salutem hominum charissimam habet, & nihilominus, vt Apostolus ad Romanos dixit, & ad propositum considerauit Concilium Toletanum 4. *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat*, nec indiget hominum salute, nec charum habet, quod Sacramenta à se pro Mundi salute instituta proijciantur, & dentur inuitis, eaque reuerenter, & deuotè non suscipientibus; Parentum verò est nomine filiorum Sacramenta Christi pro filijs recipere. Hæc Passerinus, & benè, quæ etiam de baptismo Turcarum filijs non conferendo, qui apud parentes Turcas educandi sunt, rectè procedunt.

Ex his patet prædicti baptismi collationem, ex eo etiam capite intrinsecè malam esse, quod baptismus imprudenter eo pacto conferatur, & imprudentia quidem sacrilega, quatenus ei confertur, qui susceptum Sacramentum est profanaturus, & huius notitiam moraliter certam habet Minister baptizans, quod proindè est Sanctum dare Canibus. Et prætereà est intrinsecè mala dicti baptismi collatio, quia fit contra naturam, & institutionem ipsius baptismi, vt ostensum est.

Nec etiam valent duo, quæ alij obijciunt; Quod videlicet Apostoli ad exemplum Christi Domini quoscumque obuios baptizabant, non respicientes ad intentionem parentum. Deindè, quod Deus velit, omnes homines saluos fieri: Non inquam, hæc valent; Nam ad primum dicitur, quod nefas est putare, quod Christus Dominus, eiusque Apostoli infantes illos baptizauerint ad effectum illum, ad quem baptismus non est ab ipso Christo institutus, scilicet ad salutem corporalem, & quod non respicerent ad prauam parentum intentionem; Licet Christus posset, si velit, & gratiam conferre, & salutem corporalem inducere. Nec etiam putari potest Christum, eiusque Apostolos baptismum infantibus illis contulisse, qui apud Iudæos infideles educandi essent, ac baptismum profanaturi.

Ad secundum dicitur, quod Deus vult omnes homines saluos fieri per media ab ipso instituta, debito modo applicata, & reuerenter adhibita; non autem vult homines saluos fieri per Sacramenta profanata, & sacrilegè collata, aut recepta, vt contingeret, si baptismus prædictis infantibus in casu prædicto conferretur, nec verò

rò si aliqui Turcarum filij post receptum baptismum ante vsum rationis decedant, vt hi salutem consequantur profanandum est Baptismi Sacramentum in alijs.

Ad vltimum de protestatione dicimus, eam in collatione baptismi, quando adest periculum peruersionis, nihil operari; In casu verò, quo non adsit periculum peruersionis protestationem non esse necessariam. Et per hæc etiam patet ad alia plura, quæ ab Aduersarijs obijci solent.

ASSERTIO SECVNDA.

Si nullum adsit periculum peruersionis, & iustum adsit motiuum Turcarum, aliorumque Infidelium filios baptizandi, licitum est illos baptizare, etiamsi Parentes infideles ob salutem dumtaxàt corporalem, eos baptizari petant.

PRobatur, & explicatur Assertio. Nam pluribus modis potest contingere, quod Missionarij baptizent Turcarum, aliorumque Infidelium filios, quos parentes ad salutem corporalem baptizari petunt. Vel enim simulant eos baptizare, verba quidem proferendo, eosque abluendo, sed absque intentione, aut proposito eos baptizandi, & hoc pacto grauiter delinquunt, cum graue sacrilegium sit Sacramentum simulare, de quo Vasquez *disp.* 209. *num.* 4. Hinc Innocentius Tertius *de celebrat. Miss.* agens de Sacerdote, qui existens in peccato mortali non consecrabat, asserit, eum grauius fictione peccasse, subdens; *Falsa sunt abijcienda remedia, quæ ipsis sunt periculis grauiora*. Vel Missionarij filios Turcarum aliorumque Infidelium verè, & cum intentione baptizant, ad effectum tamen eis conferendi salutem corporalem, quia putant salutem corporalem per baptismum eis infallibiliter conferendam, & hac etiam ratione graue sacrilegium committunt, immò qualificatum sortilegium, nam effectum hunc Baptismus non habet ex institutione Christi, quæ sola in hac re debet attendi. Ac proindè sic baptizantes abutuntur Sacramento, cum eo ad corporalem effectum vtantur, ad quem à Deo non est institutum. Vel Missionarij Turcarum, aliorumque Infidelium filios baptizant ad salutem quidem corporalem, sed tanquam ad effectum, qui non infallibiliter, & cum certitudine ex Baptismo expectari debeat, sed ex fiducia in benignitate, ac liberalitate Dei, qui propter excellentiam, & dignitatem Sacramenti Baptismi velit etiam corporalem salutem conferre, & hoc modo Baptismum, ad salutem corporalem conferre, non erit illicitum, etiamsi parentes infideles putent ex Baptismo corporalem salutem infallibiliter secuturam, dummodò adsit iusta causa pueros illos baptizandi, vt mox dice-

dicemus, & non adsit periculum peruersionis pueri baptizandi, nam non est illicitum ex re, aut actione sacra expectare cum fiducia effectus bonos, etiam in ordine ad corpus; hac ratione S. Thomas 2. 2. *quæst. 96. ad primum* ait, quod etiam proferre Diuina verba, aut inuocare Diuinum nomen, si respectus habeatur solùm ad Dei reuerentiam, à quo expectatur effectus, licitum erit; Et ad 3. ait, quod reliquiæ si portentur ex fiducia Dei, & Sanctorum, quorum sunt reliquiæ, non erit illicitum eas portare. Et Syluius in Comment. illius articuli, ait, non esse illicitam reliquiarum gestationem, dummodò ex illarum gestatione non expectetur sanitas, aut quid simile certitudine indubitata; Si quis enim, siuè reliquias, siuè verba Sacra gestet, certò sibi habens persuasum, quod non possit lædi, vel quod nõ morietur sine confessione, quamdiù ea penès se habet, superstitiosus erit, propter intentionem, qua talibus vtitur ad certum illum effectum, ad quem non valent, neque ex sua natura, neque ex ordinatione Diuina.

Denique Missionarij eo pacto se habere possunt in Baptismo filiorum Turcarum aliorumque Infidelium, quos parentes ad salutem corporalem baptizari petunt, vt verè illos baptizent, eisque verum Baptismi Sacramentum conferant, sed intendendo eorum salutem dumtaxàt spiritualem, aut cum salute spirituali salutem etiam corporalem secundariò, & ex fiducia in Deo, vti dictum est, impetrandam; & hoc licitum esse dicimus, si non adsit periculum peruersionis infantium, cum ad annos discretionis peruenerint, & iustum adsit motiuum eos baptizandi. Ratio est, quia positis his circumstantijs nihil obstat, quominus prædictis infantibus baptismus conferri possit, nam non adest periculum peruersionis illorum, vt supponitur, & vt pariter supponitur, iustum adest motiuum eos baptizandi, ergò licitum est eos baptizare intendendo illorum salutem spiritualem dumtaxàt, vel etiam secundariò eorum salutem corporalem modo explicato; etiamsi eorum parentes illos ad salutem corporalem dumtaxat baptizari petant; patet consequentia, nam non ideò, quod Missionarij infantes illos modo prædicto baptizent, consentiunt, aut cooperantur malitiæ, & peccato parentum petentium filios suos baptizari ad salutem corporalem; nam baptizans rectificat suam intentionem intendendo salutem dumtaxàt spiritualem illorum infantium, nec aliquid agit, aut operatur, quo prauæ parentum intentioni cooperetur, nec illius baptismi modo explicato ministratio est ex se inductio ad peccatum, nec causa peccati Infidelium baptismum ad salutem corporalem filiorum petentium, nec habet rationem scandali actiui, eo quod res Sancta sit conferre baptismum, & res Sancta sanctè conferatur, atque vrgens, & grauis causa cogat ad conferendum baptismum, ac proindè ex parte baptizantis interuenit sola quædam peccati ex malitia petentium permissio, & ideò est omninò licitum baptismum ita ministrare: est autem ratio hæc quam adducimus à priori.

Confirmantur, & explicantur magis hactenus dicta.

NAm iusto & vrgente existente motiuo licitum est cuilibet actionem facere de se bonam, etiamsi alius ea, ex mera sua prauitate, ac malitia sit abusurus, aut ex ea peccandi occasionem sumpturus, & iusto existente motiuo, non tenetur quis impedire peccatum alterius per hoc medium, quod est abstinere ab actione bona, quam ex iusto motiuo exercet, nam est contra æquitatem abstinere ab actione bona, quæ ex iusto & vrgente motiuo exercetur, & per quam nihil contribuitur abusui, quo ea alius abutitur, & aliàs illemet, qui bona illa actione abutitur, potest non abuti: hac ratione licitum est Sacerdoti ex iusta, & vrgente causa Sacrum celebrare, etiamsi sciat alium eo Sacro aliquo modo abusurum, vt si mulierem occasione audiendi Sacrum ad malum pelliciat: hac etiam ratione licitum est mulieri ex iusta, & vrgenti causa, vti esset, audire die festo Sacrum, è domo procedere, etiamsi sciat aliquem ex eius aspectu peccaturum; eadem ratione licèt ex iusta & vrgente causa mutuũ petere ab eo, qui paratus est illud sub vsura dare; vnde & pari ratione licitum est, ex iusto & vrgente motiuo Turcarum, aliorumque infidelium filios baptizare, etiamsi baptizans sciat eorum parentes, nonnisi ad salutem corporalem Baptismum filiorum petere, & expectare. Et sicut non peccat, qui ex iusta causa mutuum petit ab eo, quem scit nonnisi sub vsura mutuum daturum, ita nec peccat, qui Turcarum, aliorumque infidelium filios ex iusta causa baptizat, etiamsi sciat parentes eorum Baptismum filiorum non velle, nisi ad salutem corporalem.

Vlterius (ex iusta causa) Turcarum, aliorumque infidelium filios baptizare intendendo eorum salutem spiritualem, cum eorum parentes illos ad salutem corporalem baptizari petunt, non est cooperari peccato parentum, aut eorum prauæ intentioni consentire, sed est vti peccato alterius ad bonum, vti autem peccato alterius ad bonum, licitum est, inquit S. Thomas 2.2. *quæst.* 78. *art.* 4. *in corpore*, nam & Deus vtitur hominũ peccatis ad aliquod bonum; & hoc pacto docet ibi ad primum S. Thomas, quod ille, qui accipit pecuniam mutuò sub vsuris, non consentit in peccatum vsurarij, sed vtitur eo, nec placet ei vsurarum acceptio, sed mutuatio quæ est bona.

Nec dici potest, quod Missionarius adhuc modo prædicto baptizans infantem, quem parentes ad salutem corporalem baptizari petunt, eis præbeat occasionem peccandi: nam sicut non præbet vsurario occasionem peccandi, qui ad suum commodum, pecuniam accipit sub vsura, ita nec baptizans infantem ex iusta causa, ad spiritualem salutem, occasionem præbet parentibus peccandi. Pro quo egregiam doctrinam tradit S. Thomas *art. cit.* in solutione secundi argumenti, quam hic verbis ipsius S. Doctoris referre operæ pretium est. Ibi ergo sic ait S. Doctor. *Ad secundum*

dicendum, quod ille, qui accipit pecuniam mutuò ſub vſuris, non dat occaſionem vſurario vſuras accipiendi ſed mutuandi: ipſe autem vſurarius ſumit occaſionem peccandi ex malitia cordis ſui; vnde ſcandalum paſſiuum ex parte ſua eſt, non actiuum ex parte petentis mutuum, nec tamen per huiuſmodi ſcandalum debet alius à mutuo petendo deſiſtere, ſi indigeat, quia huiuſmodi paſſiuum ſcandalum non prouenit ex infirmitate, vel ignorantia, ſed ex malitia.

His addenda ſunt, quæ idem Sanctus Doctor habet in eadem 2. 2. *quæſt.*42. *art.*7. nam ibi docet. *Quod ea, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis prætermitti non poſſunt propter ſcandalum vitandum. In his autem ſpiritualibus bonis, quæ non ſunt de neceſſitate ſalutis diſtinguendum eſt; quia ſcandalum, quod ex eis oritur, quandoque ex malitia procedit, cum ſcilicet aliquis vult impedire huiuſmodi ſpiritualia bona ſcandala concitando, & hoc eſt ſcandalum Phariſæorum, qui de doctrina Domini ſcandalizabantur, quod eſſe contemnendum Dominus dicit, Matth.*15. *Quandoque verò ſcandalum procedit ex infirmitate, vel ignorantia, & huiuſmodi eſt ſcandalum puſillorum, propter quod ſpiritualia bona, vel occultanda, vel etiam interdum dimittenda, vbi periculum imminet, quouſque reddita ratione huiuſmodi ſcandalum ceſſet, ſi autem poſt redditam rationem huiuſmodi ſcandalum duret, iam videtur ex malitia eſſe. Et ſic propter ipſum non ſunt huiuſmodi ſpiritualia opera dimittenda.* Hæc Sanctus Thomas.

Igitur ad rem noſtram, ſicut ille, qui vrgente neceſſitate, ac propter bonum proprium accipit pecuniam mutuò ſub vſuris, non peccat, nec dat occaſionem vſurario vſuras accipiendi, ſed mutuandi, ita qui iuſto vrgente motiuo, & præciſo periculo peruerſionis baptizat ad ſalutem ſpiritualem infantem, quem parentes baptizari petunt ad ſalutem corporalem, non peccat, nec dat occaſionem parentibus peccandi, aut petendi, vel expectandi Baptiſmum infantis ad ſalutem illius corporalem, ſed dat occaſionem expectandi Baptiſmum infantis ad ſalutem ſpiritualem; & ideo baptizans non peccat; & ſicut ipſe vſurarius ſumit occaſionem peccandi ex malitia cordis ſui, vnde ſcandalum paſſiuum ex parte ſua eſt, & non actiuum ex parte petentis mutuum, ita ipſe infidelis petens, & expectans Baptiſmum infantis ad ſalutem illius corporalem ſumit occaſionem peccandi ex malitia cordis ſui, vnde ſcandalum paſſiuum ex parte ſua eſt, non actiuum ex parte baptizantis, & ſicut propter huiuſmodi ſcandalum paſſiuum vſurarij non debet alius à mutuo petendo abſtinere, ſi indigeat, quia huiuſmodi paſſiuum ſcandalum nõ prouenit ex infirmitate, vel ignorantia, ſed ex malitia, ita baptizans vt ſubueniat ſaluti ſpirituali illius infantis non debet propter huiuſmodi ſcandalum paſſiuum abſtinere à miniſtrando Baptiſmum, quia huiuſmodi paſſiuum ſcandalum non prouenit ex infirmitate, vel ignorantia, ſed ex malitia; at vndecumque proueniat, cum Baptiſmus ſit bonum ad ſalutem neceſſarium, prætermitti non poteſt, propter ſcandalum quodcumque paſſiuum, vt conſtat ex doctrina Sancti Thomæ allata.

Eadem docet idem Sanctus Doctor *queſt.13.de malo art.4.ad 17.*ait enim, *Quod aliud eſt conſentire alicui in malitia, aliud eſt vti malitia alicuius ad bonum. Ille enim alicui in malitia conſentit, cui placet, vt ille malitiam exerceat, & ad hoc forte eum inducit, & hoc ſemper eſt peccatum. Vtitur autem malitia alicuius, qui hoc quod aliquis malum fecit, retorquet ad aliquod bonum, & ſic etiam Deus vtitur peccatis hominum, ex eis eliciens aliquod bonum, vnde & homini licet vti peccato alterius*, &c.

Sic ergo ad rem noſtram; qui ad ſalutem ſpiritualem Turcarum aliorumque infidelium filium baptizat, quem parentes ad ſalutem corporalem baptizari petunt, ſi non adſit periculum perverſionis, & adſit iuſtum motiuum eum baptizandi, non cooperatur, neque conſentit malitiæ, & prauæ intentioni parentum, ſed vtitur malitia ipſorum ab bonum, ſcilicet ad ſalutem ſpiritualem infantis ipſius, eum ad ſalutem ſpiritualem baptizando,& adeſt vrgens motiuum, vtendi ad bonum eorum malitia,ſcilicet motiuum ſalutis ſpiritualis infantis. Hac ratione baptizare licet filium Turcarum aliorumque infidelium in articulo mortis conſtitutum, etiamſi parentes eum ad ſalutem corporalem baptizari petant, quia in eo caſu non adeſt periculum perverſionis, & adeſt iuſtum motiuum infantem illum baptizandi, ſcilicet ſalus ſpiritualis illius.

Nec opus eſt, quod ſic baptizans intentionem ſuam exterius manifeſtet, aut proteſtetur ſe baptizare infantem illum ad ſalutem dumtaxat ſpiritualem, ſicut opus non eſt, vt qui petit, & qui accipit pecuniam ab eo, qui pecuniam tradit ſub vſura, proteſtetur, quod ipſe intendat petere, & accipere mutuum, non verò intendat accipere mutuum ſub vſura. & ratio pro vtroque caſu eſt eadem, nam cum iuſtũ adſit motiuum petendi & accipiendi mutuum,& iuſtũ adſit motiuũ baptizandi infantem, non tenetur, nec petens, & accipiens mutuum, nec baptizans eam proteſtationem præmittere, ſed iuſta extante cauſa, poteſt abſque vlla proteſtatione, & ille accipere pecuniam ab eo qui eam tradit ſub vſura, & hic baptizare infantem, quem parentes,eſto ad ſalutem corporalem, baptizari petunt; immo in caſu noſtro, non expedit proteſtari: nam ſi fiat proteſtatio infideli nullo modo credenti Sacramenti valorem, exponitur Fidei myſterium periculo irriſionis, & forte infidelis poteſt grauiter indignari contra Miniſtrum Chriſtianum; ac proinde videtur operari contra regulas prudentiæ, & offendiculum ſeù ſcandali motiuum præbere,qui huiuſmodi proteſtationem viro incapaci, & Chriſtianæ Fidei Oſori, ſine prope minima ſpe profectus,facit; & monet nos Spiritus Sanctus Eccleſ. 32. *Vbi auditus non eſt, non effundas ſermonem*. Licet igitur ſi non adſit periculum futuræ perverſionis infantis ipſum baptizare ex motiuo ſalutis ſpiritualis animæ, quam ex Baptiſmo conſequuturus eſt infans ille, nulla præmiſſa proteſtatione, etiamſi parentes eum ad ſalutem corporalem baptizari petant, nam hoc, vti iam dictum eſt,non eſt cooperari,aut conſen-

ſentire malitiæ parentum, ſed eſt vti eorum malitia ad bonum, ad quod non eſt neceſſaria proteſtatio, ſed ſufficit interna intentio: non adeſt verò periculum peruerſionis, quando infans eſt in articulo, vel euidenti periculo mortis, idque conſtat Miniſtro Chriſtiano, etiamſi parentes infideles eum baptizari petant, putantes per Baptiſmum, ipſum eſſe mortem euaſurum; rurſus nec adſit periculum futuræ peruerſionis pueri, ſi parentes ad remouendam, vt putant, infirmitatem, aut morbum aliquem à filio, aut ad eum præſeruandum à malis, petant à Miniſtris Chriſtianis eum baptizari, relinquendo poſtmodũ eumdem infantem apud Chriſtianos, & permittendo, vt Chriſtianam Fidem profiteatur, curantes videlicet ſanitatem filij etiamſi ſectam propriam ſit derelicturus.

Secus dicendum eſt, ſi non adſit iuſta cauſa, & vrgens motiuum infantem baptizandi, nam tunc dici nequit, quod baptizans infantem quem parentes ad ſalutem corporalem baptizari petunt, vtatur malitia parentum in bonum infantis, & proindè non conſentiat, & non cooperetur eorum prauæ intentioni, id enim ſolùm contingit, quando adeſſet cauſa, & motiuum infantem illum baptizandi, ac proindè cauſam habet, & motiuum tacendi, & permittendi peccatum parentum illius infantis, poſita enim iuſta cauſa baptizandi infantem, non tenetur Miniſter non permittere peccatum parentum, ſed ſi non adſit iuſta cauſa tenetur nõ permittere peccatum parentum, & eis debet contradicere ac repugnare; nam cum non habeat iuſtam cauſam tacendi, aut non obſtandi, ſi taceat, & non obſtet cenſetur cõſentire in abuſum Sacramenti; immò & in eo caſu baptizans ipſe abutitur Sacramento, etiamſi non adeſſet periculum peruerſionis, & apoſtaſiæ futuræ, & grauiter peccaret, ſicut grauiter peccat mulier, quæ ſine neceſſitate exhibet ſe aſpectui eius, quem ſcit erga ſe, malè affectum eſſe, ac proindè ſi mulier abſq; neceſſitate de domo exeat, in eo caſu peccat, etiamſi de domo exire non ſit actio de ſe mala; ſic etiam peccaret, qui neceſſitate non vrgente pecuniam mutuò peteret ab aliquo, quem ſcit vſuram exacturum, etiamſi mutuum non ſit de ſe malum.

Aliæ hactenus dictorum elucidationes.

Diximus Miniſtrum Chriſtianum baptizare poſſe Turcarum, aliorumque infidelium filios, ſi non adſit periculum peruerſionis, & iuſtum adſit motiuum eos baptizandi; nam poſito iuſto motiuo, quo moueatur ad eos baptizandum, habet Miniſter vnde rectificare poſſit ſuam intentionem, itaut non cenſeatur conſentire malitiæ parentum, qua filios ſuos ad ſalutem corporalẽ baptizari petunt, ſed vtatur eorum malitia ad bonum eorumdem filiorum, nam ſic præſtat actionem bonam, & ex iuſto motiuo eam præſtandi, eique proindè non imputatur ad culpam, ſi ſuæ illi propriæ actioni coniungatur extrinſeca malitia parentum infide-

lium

lium, hanc enim non tenetur impedire, cum iustum adest motiuum præstandi illam actionem; tunc enim effectus aliquis agenti imputatur, cum potest, & tenetur eum impedire, vt communiter dicitur à Theologis. Hac ratione, qui graui vrgente necessitate petit mutuo pecuniam ab aliquo, qui non nisi sub vsura traditurus est, non consentit, nec cooperatur peccato illius, quia licitum est mutuum petere, & accipere pecuniam, cum hoc de se malum non sit, & aliàs iustum adest motiuum, scilicèt vrgens necessitas mutuo petendi pecuniam, ex quo proindè non tenetur abstinere à petitione, & acceptione pecuniæ mutuæ, & consequenter mutuo petenti, & accipienti pecuniam non imputatur ad culpam, quod pecuniam mutuans, eam tradat sub vsura.

E contra verò si quis absque vlla necessitate mutuo peteret, & acciperet pecuniam ab eo, qui nonnisi sub vsura pecuniam est traditurus, grauiter peccaret, & ei ad culpam imputaretur peccatum tradentis pecuniam sub vsura, quia non interueniente iusto motiuo petendi mutuò pecuniam, dici nequit, quod non teneatur ad impediendum peccatũ vsurarij. Cum ergo teneatur ad peccatum istud impediendum, ac proindè si non impediat, abstinendo à petitione mutui, ei peccatum vsurarij imputatur ad culpam. Idque adeo certum est, vt iuxtà doctrinam S. Thomæ tam ad petendũ quàm ad accipiendum mutuo pecuniam ab eo, qui paratus est eam dare, sed cum lucro, requiratur ex parte petentis, seu accipientis aliqua necessitas, nam S. Thomas 2.2. *qu.* 88. *art*.4. docet licitum esse accipere mutuum ab eo, qui vsuram exercet, sed addit hoc licere *propter aliquod bonum, quod est subuenire suæ necessitati, vel alterius*. Idque ex eo etiam patet, quod quilibet ex præcepto charitatis tenetur diligere proximum, vt quantum in se est, & absque suo vel alterius incommodo potest, non det ei vllam occasionem peccandi, seu scandalum etiam passiuum incurrendi, *vnicuique enim Deus mandauit de proximo suo*, Ecclesiastici 17. denique lege charitatis obligatur à proximo auertere damnum spirituale.

Nec verò contra hoc facit, quod vsurarius, qui paratus est dare ad vsuram peccet, & damnum spirituale incurrat; nam hoc satis est, vt qui necessitatem habet, non teneatur abstinere à petendo mutuum, sed vti possit peccato alterius, non est autem satis, vt absque vlla necessitate liceat mutuum petere, quia petendo datur occasio noui peccati, hic & nunc committendi. Quamuis enim vsurarius semper sit paratus peccare, quod tamen hic, & nunc peccet, peccatumque committat, accidit ex occasione ipsi oblata: non solùm autem peccat, qui directè est alteri causa peccati, sed etiam qui scienter, & absque vlla necessitate iusta proponit alteri materiam, vnde sumit occasionem peccandi: præsertim cum nouit eum esse dispositum ad tale peccatum committendum. Vnde si mulier credens, aliquem esse dispositum ad eam concupiscendam, scienter, & absque vlla necessitate, vel debita vtilitate se præ-

præsentaret eius conspectui, absque dubio peccaret.

Et ex his patet, quod qui absque vlla necessitate, seù debita vtilitate, petit ab vsurario mutuum, velut propter ebrietates, pompas ludos, aliasque causas illicitas, vel superfluas, aut impertinentes à peccato non excusari. Ita sentiunt Durandus *in 3. sent. dist. 37. quæst. 4.* Richardus *in 4. dist. 15. artic. 5. ad 2.* Gabriel eadem *dist. quæst. 11. dub. 14.* Syluester verbo *vsura 7. quæst. 1.* Bannes *in 2.2. Sancti Thomæ art. cit.* Valentia *disp. 5. q. 21. puncto 4.* Syluius *in 2.2. quæst. 78. ar. 4.* aliique. Et quamuis de peccati huius qualitate vna omnium mens non sit, verius tamen videtur esse ex genere suo peccatum mortale, quia repugnat charitati proximi.

Quæ autem necessitas requiratur ad licitè petendum ab vsurario mutuum non conueniunt Doctores, plerique existimant non requiri extremã vel grauem, sed sufficere notabilem aliquam vtilitatem, quæ ad decentiam status, vel personæ multùm pertineat, dicunt autem notabilem, quia pro leuibus commodis temporalibus, dare proximo, etiamsi ad peccandum parato peccati hic, & nunc committendi occasionem, sine qua peccatum non committeret, vt minimum continet aliquam salutis ipsius negligentiam.

Ita igitur & in casu nostro, si non adsit iustum motiuum baptizandi filios Turcarum, aliorumque infidelium, qui proprios filios ad salutem corporalem à Ministris Christianis baptizari petunt, peccarent Ministri Christiani eos baptizando, etiamsi nullum adsit periculum futuræ peruersionis eorumdem filiorum, quia si non adsit iustum motiuum eos baptizandi non habet Minister vnde suã intentionem rectificare possit, ita vt non censeatur consentire malitiæ, & praue intentioni parentum, ac proindé tenetur peccatum parentũ impedire, & consequenter tenetur eorum filios in eo casu non baptizare. Vnde si eos baptizet ei imputatur ad culpam parentum dictorum filiorum peccatum. Quare si per impossibile non interueniret spiritualis filiorum salus, quæ tamen semper interuenit, peccaret Minister Christianus baptizando Turcarum, aliorumque infidelium filios, quos parentes ad salutem corporalem baptizari petunt, etiamsi non adesset periculum futuræ peruersionis illorum.

Quid cum Christianis agẽdum, si proprios filios ad salutem corporalem baptizari petant, & affertur alia validissima ratio pro sententia nostra.

EX dictis patet peccare Ministrum Catholicum, si baptizet filium etiam Christianorum, quem parentes Christiani ad salutem corporalem, quam certò ex Baptismo sequuturam putant, baptizari petant, etiamsi velint verum Baptismum conferri, & non adsit periculum futuræ peruersionis pueri, nam nullum adest motiuum iustum, nullaque causa Baptismum eo modo conferendi.

Pec-

Peccatum enim, & quidem non leue, immò Sacrilegium est, conferre, aut petere Baptismum ad remouendum fœtorem, aut ad alium corporalem morbum fugandum, id enim non est ex bona affectione, & orthodoxo proposito, seù tanquam lauacrum animam sanctificans, vt par est, Baptismi Sacramentum conferre, & petere. Sacramentum enim peti, & conferri debet, non tanquam corporalis medicina, id quod ipsi Baptismo non competit, nisi ex miraculo, aut speciali priuilegio, vt patet in Baptismo Constantini; Et hoc quoque auget, & addit nouam malitiam, cum nefas sit sine vrgente necessitate miracula, aut eiusmodi prodigia expectare, aut exposcere; Et quidem magna irreuerentia est, id quod à Deo principaliter, immò vnicè institutum est ad spirituales effectus producendos, abuti ad tẽporalem effectũ, vt ipsum naturæ lumen liquidò ostendit. Hinc S.Thomas 3.p.q.69.art.3.ait *conueniens fuisse, vt per Baptismum non auferrentur pœnalitates præsentis vitæ, ne homines ad Baptismum accederent, propter impassibilitatem præsentis vitæ, & non propter gloriam vitæ æternæ, vndè Apostolus dicit prima Corinth.1. Si in hac vita tantùm sperantes sumus in Christo, miserabiliores sumus omnibus hominibus.*

Igitur si Christianus Parens, eo modo offerat filium suum adhuc infantem ad Baptismum propter salutem corporalem, non est licitum eum baptizare, nisi prius Minister instruat Patrem, & nitatur eum ab ea præpostera intentione remouere; Quod si adhuc persistat in eo prauo proposito, baptizandus est omninò puer, hic enim abest apostasiæ periculum, & aliàs salus Pueri, atque inconuenientia grauissima, quæ consequi solent non baptizato puero ex Christianis orto, & inter Christianos educando, excusant ab omni culpa Ministrum permittentem peccatum Patris, qui solus peccat, nec vllo modo consentit Minister, qui quoad potuit obstitit. Et quidem Minister nullo modo cooperatur, sed in hoc vltimo casu præstat id, quod debet; In alio etiam casu, quo Parens Turca, aut alius infidelis filium baptizari petat ad eius mortem euitandam, si filius sit in euidenti periculo mortis, cum non adsit periculum peruersionis illius, baptizari potest, nulla, vt dictum est, præmissa protestatione, cum adsit iusta causa eum baptizandi, scilicet spiritualis pueri salus, efficit enim rem bonam, & sanctam baptizando puerum cum recta intentione. Et in neutro casu nullo modo influit in culpam abusus Baptismi contractam à præpostera intentione ipsius petentis, non quidem influit positiuè, nam totus influxus positiuus se tenet ex parte petentis, neque negatiuè moraliter, quia influxus hic non datur, vbi non est obligatio impediendi, quæ non adest, cum adest iusta causa non impediendi, vti adest in casu posito. Ex quibus colligitur, si Turca petat filium baptizari ob temporalem finem, spondens post Baptismum, eum tradere sub omnimoda potestate Ministri Catholici, esse baptizandum, vrget enim salus pueri, quæ sufficit ad excusandum Ministrum ab omni reatu peccati.

At si absolutè Baptismus petatur ad salutem corporalem, non est licitum illum ad hunc effectum conferre, quia Baptismum ad salutem corporalem conferre, de genere suo malum est, quod proindè nunquam est licitum. Quo circa in Synodo celebrata sub Luca Patriarcha Constantinopolitano, vt refert Cardinalis Baronius *Tom.* 12. *ad Annum* 1148. non admissi fuerunt Agareni, qui in suis Regionibus baptizati erant à Christianis, sed Baptismum ab eis petierant non bona affectione, & orthodoxo proposito, sed propter corporalem medicinam. Persuasum enim erat Agarenis, fore vt sui liberi à Dæmone vexati essent, & tanquam canes malè oluissent, nisi Baptismum Christianorũ assequuti essent, quamobrem non vt omnium animæ sordium mundatorem, diuinæque lucis, & sanctificationis præbitorem Baptismum postulabant, sed tanquam veneficium, & incantationem. Quare Concilium illud censuit, non esse licitum Baptismum conferre ad salutem corporalem.

Quapropter absolutè loquendo non licet Baptismi Sacramentum conferre ad salutem corporis efflagitatum, quia id esset abuti Sacramento, & consentire, immò & cooperari malitiæ Sacramentum Baptismi ad salutem corporalem efflagitantium. Si tamen adsint circumstantiæ, ob quas baptizans non censeatur abuti Sacramento Baptismi, nec malitiæ illud ad salutem corporalem efflagitantium consentire, & cooperari, vti contingeret, si iustum adesset motiuum Baptismum conferendi, & aliàs non adsit periculũ peruersionis Pueri, licet in eo casu Baptismum conferre, quia tunc baptizans non abuteretur Sacramento, neque consentiret malitiæ Sacramentum ad salutem corporalem efflagitantium, sed vteretur illorum malitia in bonum ipsius Pueri, quod licitum esse ostendimus supra. Extra tamen hanc circumstantiam non licet Baptismum conferre, cum Parentes ad salutem corporalem Baptismum conferri petunt, nam præciso motiuo iusto baptizandi, cuiusmodi est salus ipsius Infantis baptizans censeretur baptizare ob motiuum salutis corporalis Infantis, quod esset intrinsecè malum, vt potè abusus Sacramenti, ac proindè illicitum.

Ex his autem elicitur, & alia validissima ratio pro sententia nostra; nam si adsit periculum futuræ peruersionis pueri, non adest iustum motiuum illum baptizandi, cum non interueniat salus spiritualis ipsius Pueri, ac proindè non adsit motiuum, vndè dici possit, quod baptizans non abutatur Sacramento. Extante igitur periculo salutis spiritualis pueri, baptizans puerum abuteretur Sacramento, quia baptizaret illum ad salutem corporalem. Id autem est intrinsecè malum, nam abuti Sacramento est malum intrinsecè, quod proindè in nullo casu, nec ob mortis metum potest esse licitum.

Hac ratione, absolutè petere, vel accipere pecuniam ab eo, qui eam sub vsura traditurus est, illicitum est, & intrinsecè malum, quia esset consentire, & cooperari peccato Vsurarij, sed si iustum adsit motiuum pe-

tendi pecuniam ab eo, qui eam sub vsura traditurus est, licet eam petere ab eo, qui eam sub vsura est traditurus, quia tunc non est consentire in peccatum Vsurarij, sed est vti peccato illius in proprium bonum, quod est licitum, vt supra diximus cum S. Thoma. Ita ergo absolutè, nulloque iusto extante motiuo illicitum est, Infantem baptizare, quem Parentes ad salutem corporalem baptizari petunt, nam esset consentire in eorum peccatum, eique cooperari, ac proindè intrinsecè malum; Nec in eo casu sufficeret protestatio, qua baptizans protestaretur, se non baptizare propter salutem corporalem, nam illa esset protestatio contraria facto, quia cum non adsit in eo casu motiuum, ex quo baptizans censeri possit non consentire malitiæ Parentum, facto ipso consentit, & cooperatur illorum malitiæ, & prauæ intentioni, si tamen interueniat motiuum salutis pueri, vti contingeret in Baptismo conferendo filijs Christianorum, adhiberi potest protestatio à Ministro Baptismi Parentibus Christianis facienda, si Parentes Christiani proprium filium ad salutem corporalem baptizari petant, ad instructionem eorumdem Parentum, vt diximus supra, in eo enim casu, cum adsit motiuum consulendi per Baptismum saluti spirituali ipsius Pueri, protestatio non adhibetur ad rectificandam intentionem, sed ad instructionem Parentum.

Soluitur alia obiectio contra primam Assertionem, & hactenus dicta confirmantur.

Illud etiam contra primam Assertionem aliqui obijciunt. Quod est malum propter periculum, non est intrinsecè malum, nam non habet in se malitiam, sed ab extrinseco, scilicet à periculo, at Baptismum infanti conferre cum periculo futuræ illius peruersionis est malum propter periculum. Ergo huiusmodi Baptismum conferre non est intrinsecè malum. Prohibitio autem actionis, quæ non est intrinsecè mala, non obligat cum periculo vitæ. Ergo Missionarij Christiani poterunt licitè baptizare Infantem cum periculo futuræ illius peruersionis, si ex denegatione Baptismi mors eis immineat ab Infidelibus.

Respondetur; quod quando in operatione aliqua adest mali periculum, tunc operatio illa est intrinsecè mala, Si moraliter certum sit, quod malum illud, cuius cum periculo ponitur operatio, sit sequuturum, vt contingit in casu præsenti; nam cum confertur Baptismus infanti apud Parentes infideles permansuro, & ab eis educando, periculum futuræ apostasiæ, & profanationis Sacramenti Baptismi est moraliter certum; sicut & moraliter certum est, quod apostasia, & profanatio illa sequatur, cum supponatur, infantem apud Parentes infideles permansurum; ac proindè collatio Baptismi cum tali periculo præ-

stita

ſtita eſt intrinſecè mala, quia fit cum periculo moraliter certo profanationis Baptiſmi, immò & cum certitudine morali futuræ profanationis baptiſmi; actio enim, quæ fit cũ certitudine mali profanationis Sacramenti eſt intrinſecè mala; & quamuis mali periculum ſit extrinſecum operationi; eſt tamen intrinſeca operationi relatio ad tale periculum, & ideò actio illa eſt intrinſecè mala. Hac ratione intrinſecè mala eſt operatio, qua quis exponit ſe periculo moraliter certo peccandi, vt cum quis alloquitur Mulierem; cum qua in omni alloquutione peccat, nam exponit ſe occaſioni moraliter certæ peccandi; & ſicut nec metu mortis licitum eſt ſe conijcere in occaſionem moraliter certam peccandi, ita nec metu mortis licitum eſt, operationem præſtare cum periculo moraliter certo peccandi coniunctam: Huiuſmodi autem eſſet collatio Baptiſmi pueri, qui apud infideles permanſurus eſſet, & ab eis educandus; nam cum in eo caſu moraliter certum ſit, quod puer ille, cum ad annos diſcretionis peruenerit, apoſtaturus ſit à fide, ac proindè Baptiſmi Sacramentum profanaturus, Chriſtianus puerum illum baptizans, operationem præſtaret cum periculo moraliter certo peccandi coniunctam, immò & cum actuali peccato, nam peccatum eſt elicere operationem, ad quam moraliter certum ſit, quod ſit ſequuturum peccatum alterius. Vndè ſicut actionem intrinſecè malam præſtaret, grauiſſimumque peccatum committeret, qui Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum in loco aliquo exponeret, vbi certus moraliter eſſet, quod à Sacrilegis proterendum eſſet, & conculcandum; Ita & actionem intrinſecè malam præſtaret, grauiſſimumque peccatum committeret, qui Sanctum Baptiſmi Sacramentum ei conferret, de quo certus moraliter eſſet, quod illud per apoſtaſiam à fide eſſet profanaturus. Vndè cum dicitur prædictam collationem Baptiſmi eſſe malam propter periculum, intelligitur in hoc ſenſu, id eſt, quatenus collatio illius Baptiſmi, eſt expoſitio profanationi ipſius Baptiſmi, id autem, quod eſt exponere Baptiſmum profanationi, eſt intrinſecè malum.

Nec dicatur, quod periculum perverſionis pueri ſit incertum, eo quod incertum ſit, quod puer ille perventurus ſit ad annos diſcretionis, ideoque dici non poſſit, quod conferre prædictum Baptiſmum ſit ipſum exponere periculo moraliter certo profanationis. Nam contra hoc eſt, quod, vt ſupra diximus, omni, qui naſcitur, per ſe loquendo debetur vita, vndè omnis qui naſcitur per ſe loquendo peruenturus eſt ad annos diſcretionis, & per accidens eſt, quod ad annos diſcretionis non perueniat, & cum in operationibus attendi debeat, id, quod eſt per ſe, & non id, quod eſt per accidens, ſupponendũ eſt, quod puer ille peruenturus ſit ad annos diſcretionis, & poſito, quod ad annos diſcretionis peruenturus ſit, conferre Baptiſmum puero, qui ſupponitur ad annos diſcretionis peruenturus, eſt exponere Baptiſmi Sacramentum profanationi moraliter certæ, quia eſt conferre Baptiſmum, exponendo illum periculo apoſtaſiæ eiuſdem pueri baptizati, vndè connexio moraliter

ter infallibilis, quam habet collatio Baptismi cum peruersione moraliter certò futura illius pueri, ac proindè cum profanatione Sacramenti, efficit collationem Baptismi intrinsecè malam. Sed etiam dato, quod aliquis puer peruenturus non sit ad annos discretionis, & hac ratione peruertendus non sit à Parentibus, & Baptismi Sacramentum non sit profanaturus, certum tamen est, quod non omnes pueri decessuri sint antequam ad annos discretionis perueniant, sed certum est, quod plures ad annos discretionis peruenturi sint, si ergo omnes filij Turcarum, & Infidelium, quos Parentes infideles petunt ad salutem corporalem baptizari, baptizandi sint, moraliter certum est, quod aliqui ex illis peruertendi sint à Parentibus infidelibus, si apud illos post receptum Baptismum remaneant, & Baptismi Sacramentum per apostasiam profanaturi: Cum autem id permitti non possit, nec permitti potest, quod filij Turcarum, & Infidelium, quos Parentes ad salutem corporalem baptizari petunt, baptizentur. Tanti autem interest impedire profanationem Sacramenti, vt si in vno tantùm Puero profanandum esset Sacramentum Baptismi, & in reliquis pueris profanandum non esset, negandus esset Baptismus reliquis pueris, ne Baptismus profanaretur in vno: nam Deus Sacramenta instituit in salutem hominum, salua debita reuerentia illorum.

Sed vlterius animaduertendum, quod conferre Baptismum Puero, de quo certum est, quod peruertendus sit à Parentibus infidelibus, non solùm est intrinsecè malum propter periculum moraliter certum apostasiæ pueri, ac profanationis Sacramenti, sed etiam est intrinsecè malum propter abusum Sacramenti: Nam qui puerum baptizat, quem Parentes infideles ad salutem corporalem baptizari petunt, abutitur Sacramento, & cooperatur; & consentit malitiæ, & prauæ intentioni Parentum, si non habeat iustum motiuum baptizandi puerum, ex quo dici possit, quod non consentiat malitiæ Parentum, sed ea vtatur in bonum ipsius Pueri, vt diximus supra. Motiuum autem iustum, ex quo baptizans censeatur non consentire malitiæ Parentum, sed censeatur ea vti in bonum ipsius pueri, non est nisi salus spiritualis eiusdem Pueri. In casu autem præsenti, non interuenit motiuum salutis spiritualis Pueri, nam supponitur, vt moraliter certum, quod Puer sit peruertendus. Cum igitur non interueniat motiuum salutis spiritualis Pueri, relinquitur, quod baptizans in eo casu Baptismum Puero conferat absque eo, quo posito censeretur non consentire, neque cooperari malitiæ, ac prauæ intentioni Parentum, & consequenter eo pacto baptizans abutitur Sacramento Baptismi, & consentit prauæ Parentum intentioni; & cooperatur abusui, quo Parentes abutuntur Sacramento Baptismi, dum illud exigunt ad salutem corporalem ipsius Pueri.

Nec dici potest, quod in casu præsenti interuenire possit motiuum salutis spiritualis ipsius Pueri, quo baptizans moueatur ad baptizandum puerum, quia videlicet puer ille post

recep-

receptum Baptismum decedere potest, antequam ad annos discretionis perueniat, & sic æternam salutem consequi. Nam contra hoc est, quod incertum est, quod puer ille decessurus sit antequam ad annos discretionis perueniat, immò supponendum est, quod ad annos illos perventurus sit, vt constat ex dictis. Ad hoc autem, vt censeri possit, quod baptizans non consentiat, neque cooperetur malitiæ Parentum, sed illa in bonum ipsius pueri vtatur, non sat est, quod salus pueri sit incerta, sed requiritur, quod sit omninò certa, sicut ad hoc, vt quis non censeatur consentire malitiæ vsurarij, cum ab eo petit, & accipit mutuò pecuniam sub vsura, non sufficit necessitas incerta ipsius petentis, & accipientis pecuniam, sed requiritur quod eius necessitas certa sit, & indubitata, nam necessitas incerta, non est necessitas, ex qua excusari possit intentio ipsius mutuam pecuniam petentis ab Vsurario, & salus incerta ipsius Pueri baptizandi, non est sufficiēs, vt excusari possit baptizans à consensu in prauam intentionem Parentum infidelium, cū huic incertæ saluti ipsius Pueri opponi possit damnatio moraliter certa eiusdem pueri, cum supponi debeat ipsum ad annos discretionis perventurum, & à fide apostataturum.

Expenditur Authoritas S. Augustini in epistola vigesima tertia ad Bonifacium, & quæ nam ibi sit S. Doctoris mens demonstratur.

Obijciunt Aduersarij etiam Authoritatem S. Augustini in epistola vigesima tertia ad Bonifacium, vbi S. Doctor sic ait: *Nec illud te moueat, quod quidam non ex fide ad Baptismum percipiendum paruulos ferunt, vt gratia spirituali ad vitam regenerentur æternam: sed quod eos putant, hoc remedio temporalem retinere, vel recipere sanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab istis hac intentione offeruntur.* Ex his Augustini verbis haberi putant Aduersarij, licitum esse filios infidelium ad sanitatem temporalem conseruandā, vel percipiendam baptizare, etiamsi à parentibus infidelibus educandi sint. Id enim supponi videtur apud S. Augustinum loco citato, sed falluntur.

Animaduertendum est enim, quod S. Augustinus interrogatus à Bonifacio Episcopo; An praua voluntas Parentum noceat paruulis baptizatis, quibus tamen prodest, cum baptizantur ipsorum parentum fides. Respondet Sanctus Augustinus posse paruulis prodesse spiritalem Parentum voluntatem propter Sanctam compagem Corporis Christi, non autem nocere malam voluntatem, quia anima, quæ peccauerit, ipsa morietur Ezech. 18. Postea volens Sanctus Doctor occurrere tacitæ obiectioni,

&

& simul magis confirmare validitatem Baptismi paruulis collati, licet cum praua intentione offerentium eos ad Baptismum, dicit illa verba. *Nec te moueat*. Quarè vnicum propositum Augustini in hac epistola est, demonstrare, Baptismum paruulis prodesse ad vitam æternam, non obstante praua intentione offerentium. Id, quod magis apparet ex eo, quod postea subdit Augustinus dicens: *Illud autem nolò te fallat, vt existimes, reatus vinculum ex Adam tractum, aliter non posse dirumpi, nisi paruuli ad percipiendam Christi gratiam à Parentibus offerantur*. Immò illa verba: *Nec te moueat*, confirmant nostram sententiam; nam si dignè petitur Baptismus solùm pro temporali remedio, nullam id faceret difficultatem, quam Augustinus cogatur soluere, vt defendat valorem Baptismi, etiam cum praua offerentium paruulos intentione. Patet igitur Sanctum Augustinum solùm velle, quòd Baptismus, etsi à Parentibus mala fide, & ad salutem corporalem filiorum petitus, validus sit, & eisdem filijs ad salutem spiritualem eundem Baptismum prodesse, nec eis malam obesse Parentum fidem, non autem vult Sanctus Doctor, quòd licitum sit Baptismum ad salutem corporalem conferre.

Pro completa sententiæ positæ intelligentia, animaduertendum est, quod cum diximus non posse baptizari Infidelium filios, quos Parentes ob salutem corporalem baptizari petunt, si à Parentibus infidelibus non separentur, eosdem verò baptizari posse, si à Parentibus infidelibus separentur; hoc non est eo pacto intelligendum, vt ad effectum conferendi prædictis Infantibus Baptismum, liceat, si adsit facultas, eos à Parentibus eisdem inuitis separare, eisque sic separatis Baptismum conferre: Nam & huiusmodi Baptismus illicitus esset ex eo capite, quod fieret iniuria Parentibus, sub quorum cura, & potestate viuunt infantes illi, qua ratione Sanctus Thomas docet, non esse baptizandos Iudæorum filios ante vsum rationis inuitis Parentibus; sed cum diximus, infidelium filios ob salutem corporalem à Parentibus ad Baptismum oblatos, baptizari posse, si à Parentibus infidelibus separentur, hoc intelligendum est, licere, si dictorum infantium à proprijs Parentibus separatio absque iniuria eorumdem Parentum contingat, vti contingeret, si infantes illi morituri essent, etiãsi Parentes decepti, putarent illos ex collatione Baptismi non esse morituros; Id etiam contingeret, si Parentes infideles ad remouendum fœtorem, vel aliud malum à filiorum corporibus, eos Christianis baptizandos traderent, eisque in Religione Christiana educandos relinquerent permittendo, quod in fide Christiana educarentur; Idem etiam contingeret, si Parentes essent Christianorum Captiui, tunc enim absque Parentum iniuria, eorum filij, possent ab ipsis separari, sicut & à filijs Parentes, & Parentes essent de separatione, ac Baptismo filiorum irrationabiliter inuiti; Quarè infidelium filij baptizari possunt, si ante, vel post receptum Baptismum iustè à Parentibus separentur, & separatio à

Paren-

Parentibus absque illorum iniuriâ contingat, ita vt infantes illi, vel per mortem, vel iusto aliquo titulo à Parentibus separari possint, ac de facto separentur.

De filijs autem Hæreticorum, dicendum est, eos, & ante, & post susceptum Baptismum, posse per Ecclesiæ Ministros à Parentibus Hæreticis separari, ne illos, cum ad annos discretionis peruenerint, hæreticis dogmatibus peruertant; nam Ecclesia potestatem habet in Hæreticos, vt potè Baptizatos, eosque cogere potest ad profitendam Catholicam fidem, & in eadem proprios filios educandos; Vndè respectu filiorum hæreticorum non requiritur aliud iustum motiuum eos à Parentibus Hæreticis separandi, sed ad hoc sat est motiuum, vt eorum filij in fide Catholica educentur, & ab hæreticis non peruertantur.

QVAESTIO QVINTA.

Vtrum liceat alicui occidere aliquem se defendendo.

OMnem omninò hominis cædem, & occisionem illicitam esse dixerunt Vvaldenses, vt refert Alphonsus de Castro in summa de Hæreticis, *verb. Occidere*.

Sed & Lactantius *lib. 6.* Diuinarum Institutionum *cap. 20.* idem insulsissimè docuit, post plura sic concludens: *Itaque in hoc Dei præcepto (Non occides) nullam prorsus exceptionem fieri oportet, quia occidere hominem sit semper nefas, quem Deus Sanctum animal esse voluit.*

Alij verò specialius differentes, nec inuasorem actualem ad huc propriam vitam defendendo occidere licitum esse dixerunt, ita Augustinus Triumphus *in lib. de potestate Ecclesiastica quæst. 52. art. 3.* inquiens: *Puto quod culpa sit hominem occidere, ne ipse occidatur, quacumque ineuitabili necessitatè hoc fiat.* Existimant autem sententiam hanc esse S. Augustini Primo de libero arbitrio, Tostatus *in cap. 5. Matth. q. 109.* Riccardus de S. Victore *opusc. de Charitate*, Almainus in eadem materia, Erasmus in annotationibus noui Testamenti in illa verba Christi D. Matth. 5. *Ego autem dico Vobis non resistere malo*, & in illud Luc. 22. *Conuerte gladium tuum &c.* & ex Iuristis Accursius, & Gloss. super *l. vim vi ff. de Iustitia, & Iure*; Idem nouissimè affirmat Aegydius Gabrielis Tertij Ordinis S. Francisci in opusculo inscripto: *Specimina Moralia par. 1.* Moralis Tutoris §. 15.

E contrà verò alij, & actualem Inuasorem occidere, & quemcumque alium, à quo mors aliquo modo immineat præuenire ipsum occidendo licitum esse dixerunt, de quibus infrà.

ASSER-

ASSERTIO VNICA.

Licet alicui alium occidere, se defendendo.

ITA communiter Theologi, ac Iuristæ, vndè Salonius *Tom.* 1. *de Iustitia, & Iure, seù controuersijs in* 22. Diui Thomæ *quæst.* 64. *art.* 7. *controu.* 1. *conclus.* 2. ait oppositam sententiam esse forsan temerariam, cum omnium fere Doctorum placitis repugnet. Gerson *Tom.* 1. *par.* 1. *pag.* 850. eam sententiam dicit multùm duram, & difficilem, & communem opinionem Doctorum esse in oppositum. Dominicus Soto *de Iustitia, & Iure lib.* 5. *quæst.* 1. *art.* 8. ait, quod *asserere non esse licitum in sui defensionem Inuasorem occidere, est non solum peruertere ius naturale, verùm & Christi iugum, quod suaue est, & leue, acerbum facere atque importabile.*

Eadem habet Gregorius Sayrus *lib.* 7. *cap.* 10. *num.* 14. & 15. vbi sic habet: *Ius naturale dictat, licitum esse vnicuique conseruare vitam propriam, omni modo licito, & necessario, etiamsi alter occidendus sit, aliàs ius naturale vinculum esset iniquitatis, & melior esset hominum malorum, quam bonorum conditio, & daretur occasio iniquis inuadendi bonos, dum essent certi ab illis non esse occidendos, sicut* 1. *Machab.* 2. *Pagani videntes Iudeos ob reuerentiam Sabbathi nolle pugnare, ac se defendere in Sabbathis, occidebant eos, aggredientes eos in Sabbathis, quod videntes Duces, & Sacerdotes inito Concilio decreuerunt, etiam in Sabbathis pugnare, ac se defendere. Immò verò imminuta omninò esset lex naturæ, si non tribuisset ius tanto malo obuiandi. Et confirmatur, quia cum vnus iniuriam ab alio patitur, ita vt vnus eorum necessariò mori debeat, dictat ius naturale, vt potius inferens, quam patiens iniuriam occidatur, & certè durum nimis, & intolerabile esset, vt quis vitam, rem adeò pretiosam propter malitiam alterius me inuadentis, ego vitam omittere deberem, vt ipse viueret.* Hæc Sayrus.

Habetur autem Assertio nostra in vtroque Iure. In Ciuili *L.* 1. *ff. de vi, & vi armata. L. vt vim ff. de Iust., & Iure*, vbi dicit: *Iure hoc euenit, vt quod quisque ob tutelam corporis sui fecerit, iure fecisse existimetur. L. iniuriarum ff. de iniurijs l. sed et si ff. ad Legem Aquiliam*, vbi apertissimè habetur: *Qui alium ferro se petentem occiderit, non videtur iniuria occidisse.* Et in *L. Itaque ff. ad eamdem Legem Aquiliam habetur: Itaque si seruum tuum Latronem insidiantem mihi occidero, securus ero, nam aduersus periculum naturalis ratio permittit se defendere.* Et *L. qui cum maior* §. *si libertas, & l.* 1. §. *cum arietes ff. si Quadrupes pauperiem fecisse dicatur, & L.* 3. *ff. de Iustitia, & Iure* idem habetur. Et ratio harum legum est; quia qui vtitur iure suo nemini infert iniuriam, qui autem occiderit Inuasorem à quo aliter se liberare non potest, vtitur iure, quod habet à natura conseruandi vitam propriam, & vim vi repellendi.

In iure etiam Canonico *dist.* 1. *Can.* 7. dicitur, quod *Ius naturale est commune omnium Nationum, eo quod vbique instinctu naturæ, non constitutione aliqua habetur, vt depositæ rei, vel commodatæ pecuniæ restitutio, violentiæ per vim repulsio.* Et Innocen-

tius

tius III. *tit. de homicidio cap. significasti 2. Quamuis*, inquit, *vim vi repellere omnes leges, & omnia Iura permittant, quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad iniuriam propulsandam &c.*

His per omnia consentit Alexander III. *cap. Si verò alicuius tit. de sent. excomm.* vbi dicit: *Si verò Clericum sibi vim inferentem, vi quis repellat, vel lædat, non debet propter hoc ad Sedem Apostolicam transmitti, si incontinenti vim vi repellat. Cum vim vi repellere omnes leges, omniaque Iura permittant.*

Confirmatur ex Constitutione Clementis V. in Concilio Viennensi *Si furiosus*, vbi dicitur: *Si furiosus, aut infans, seù dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit: Et idem de illo censemus, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat Inuasorem.* Vt enim bene adnotat Couarruuias *Tom. 1 Relect. 3. par. §. vnico pag. 622.* Huius Canonis ea est ratio, quod ad irregularitatem contrahendam propter homicidium priuatum, necessaria sit culpa homicidij, saltem aliqua. Is verò, qui ad necessariam vitæ defensionem aliquem occiderit, nullam culpam homicidij contrahit, ergo nec irregularis erit, quippè qui priuatum homicidium absque aliqua culpa commiserit. Supponitur ergo in eo Canone nullam committi culpam occidendo aliquem, ad necessariam vitæ defensionem.

Igitur secundum Iura vim vi repellere licet, idque iuxtà proportionem vis, quæ infertur, nam si vis, quæ infertur, sit ad necem inuasi, si inuasus aliter vim illam repellere nequit, nisi vi pariter, quæ sit ad necem Inuasoris, poterit vtique vim illam repellere vi, seù actione occidente Inuasorem.

Hoc ipsum disertè docet S. Thomas 2. 2. *quæst. 64. art. 6.* vbi his ipsis terminis quærit: *Vtrum liceat alicui occidere aliquem se defendendo*, & affirmatiuè respondet his verbis: *Respondeo dicendum, quod nihil prohibet vnius actus esse duos effectus; quorum alter solum sit in intentione, alius verò sit præter intentionem. Morales autem actus recipiunt speciem secundum id, quod intenditur, non autem ab eo, quod est præter intentionem, cum sit per accidens. Ex actu ergo alicuius se ipsum defendentis, duplex effectus sequi potest, vnus quidem conseruatio propria vitæ, alius autem occisio Inuadentis; Actus ergo huiusmodi, ex hoc, quod intenditur conseruatio propriæ vitæ, non habet rationem illiciti, cum hoc sit cuilibet naturale, quod se conseruet in esse, quantùm potest. Potest tamen aliquis actus ex bona intentione proueniens illicitus reddi, si non sit proportionatus fini; Et ideò si aliquis ad defendendam propriam vitam vtatur maiori violentia, quam oportet erit illicitum; Si verò moderatè violentiam repellat, erit licita defensio; Nam secundum Iura vim vi repellere licet, cum moderamine inculpatæ tutelæ. Nec est necessarium ad salutem, vt homo actum moderatæ tutelæ prætermittat ad euadendam occisionem alterius, quia plus tenetur homo vitæ suæ prouidere, quàm vitæ alienæ. Sed quia occidere hominem non licet nisi publica authoritate propter bonum commune,*

ne, illicitum est, quod homo intendat occidere hominem, vt se defendat, nisi ei, qui habet publicam authoritatem: qui intendens hominem occidere ad sui defensionem, refert hoc ad publicum bonum; vt patet in Milite pugnante contrà hostes, & in Ministro Iudicis pugnante contra Latrones; quamuis etiam & isti peccent, si priuata libidine moueantur.

Hæc S. Thomas, quæ integrè huc transferre placuit, quod in illis bene perpensis habeamus, quicquid in re præsenti rectius dici potest.

Verùm quià S. Doctor in relatis verbis multa de more paucis complectitur, eaque ad quæstionem, de qua hic agitur, necessaria; Singula expendenda sunt, vt veritas elucescat. Vt autem vis, & efficacia discursus Doctoris Sancti magis appareat, potest ipsius ratio, sub hac forma proponi.

Licitum est inuaso actum elicere, qui habeat vti effectum intentum, conseruationem sui, & vti effectum non intentum occisionem inuadentis; Ergo licitum est inuaso defendendo se inuadentem occidere. Consequentia patet, nam elicere actum, cuius effectus etiam non intentus sit occisio inuadentis, est elicere actum occidentem inuadentem, seù est realiter Inuadentem occidere; ac proindè si licitum est inuaso elicere actum, cuius effectus, etsi non intentus sit inuadentem occidere, licitum erit inuaso, se defendendo inuadentem occidere. Antecedens autem probatur, præsupponendo, nil prohibere, vnius actus esse duos effectus, quorum alter solùm sit in intentione, alius verò sit præter intentionem; ac proindè nil prohibere, eiusdem actus duplicem hunc effectum esse, scilicet conseruationem vitæ elicientis actum illum, vti effectum ab eo intentum, & occisionem Inuadentis; vti effectum non intentum ab inuaso. Tunc sic; Actus, qui habet pro effectu intento conseruationem sui, & pro effectu non intento occisionem Inuadentis, non est illicitus, sed licitus; Nam huiusmodi actus recipit speciem ab eo, quod intenditur non autem ab eo, quod est præter intentionem, cum autem effectus, qui per actum illum intenditur sit bonus, scilicet conseruatio ipsius inuasi, actus ille moraliter bonus erit, nam occisio inuadentis, cum sit effectus non intentus per illum actum nullam malitiam refundit in actum, ac proindè actus ille, etsi habeat pro effectu etiam occisionem inuadentis, non erit moraliter malus, sed bonus, eo quod effectus per actum illum intentus sit bonus; quod enim est præter intentionem, non dat speciem, cum sit per accidens.

Cum autem dicitur, occisionem Inuadentis esse effectum non intentum ab Inuaso, seù præter intentionem inuasi, non est sensus, quod inuasoris occisio, non sit præcognita, aut præuisa ab inuaso, & ipso inscio, seù non aduertente contingat, sed sensus est, quod licet ab inuaso defendente se ipsum ab Inuasore, eiusdem Inuasoris occisio à se perpetranda præcognoscatur, & ipso inuaso aduertente contingat, eam tamen occisionem inuasus non vult, aut intendit, sed solùm vult, & intendit defensionem sui, licet ad hanc sequatur mors,

&

& occisio Inuasoris, & ideò inuasoris occisio contingit præter intentionem inuasi.

Est autem ratio hæc à priori, in eo enim consistit, quod vnus quisque ius habeat conseruandi se ipsum, quantùm potest, & consequenter ius habeat se contra quemcumque iniustum Inuasorem defendendi, etiamsi defendendo se ipsum contingat præter intentionem Inuasoris occisio, dummodò defensio sit moderata: cum enim inuasor sit iniustus, vt potè persona priuata, & vt talis ex odio priuato, & non publica authoritate inuadat, inuasus non tenetur desistere à sui defensione, etiamsi ad eam sequatur occisio Inuadentis, vti à defensione inuadentis occisiua abstinere teneretur si inuadens authoritate publica inuaderet, quia tunc esset resistere Iustitiæ, & Reipublicæ iustè procedenti, quod non licet.

Nec potest dici; quod inuasoris occisio sit volita, saltem indirectè ab inuaso, quatenus vult defensionem, seù conseruationem sui, ad quam sequitur occisio inuasoris, nam tunc effectus aliquis dicitur indirectè volitus ab aliquo, quando hic tenetur desistere ab actu, ad quem sequitur effectus ille, Inuasus autem non tenetur desistere à defensione sui, ad quã sequitur occisio inuasoris: *Nec enim*, ait S. Thomas, *est necessarium ad salutem, vt homo actum moderatæ tutelæ prætermittat ad euitandam occisionem alterius; quia plus tenetur homo vitæ suæ prouidere, quam vitæ alienæ*, & ideò actus ille, quo quis moderatè se defendendo inuasorem occidit, non est illicitus, etiamsi ad actum illum sequatur inuasoris occisio; solùm autem erit illicita defensio sui, si ad defendendam propriam vitam vtatur maiori violentia, quam oporteat; Si verò moderatè violentiam repellat, erit licita defensio, nam secundum Iura vim vi repellere licet cum moderamine inculpatæ tutelæ.

Sed quia hominem occidere non licet, nisi publica authoritate propter bonum commune, illicitum est, ait Sanctus Thomas, *quod homo intendat occidere hominem, vt se ipsum defendat, nisi ei, qui habet publicam authoritatem; qui intendens hominem occidere ad sui defensionem, refert hoc ad publicum bonum, vt patet in Milite pugnante contra hostes, & in Ministro Iudicis pugnante contra Latrones: quamuis etiam & isti peccent, si priuata libidine moueantur.*

Secundò probatur Assertio. Nam vt ait Dominicus Soto *de Iustitia, & Iure lib. 5. quæst. 1. art. 8. dicere, quod homo non possit se ipsum ab Inuasore vitæ propriæ defendere cum Inuasoris morte, & quod Inuasus teneatur permittere sui ipsius occisionem esset non solùm naturale Ius peruertere, verùm & Christi iugum, quod suaue est, & leue, acerbum facere, atque importabile. Quæ enim Iustitia esset in lege, quæ subditos cogeret, vt vitam, quam mortales tanti æstimant, cuiusque temeritati, & audaciæ darent? Si me Tyrannus ad malum vrgeret, vitam pro virtute deberem ponere: sed tamen, quod cuicumque volenti me occidere id permittere cogar intolerabilis res esset. Immò non solùm vitam non cogor illi dare, verùm etiam neque honorem, neque bona mea. Est verbigratia impurus homo, & peruicax,*

qui iurat, nisi dedero ei pondus auri patraturum sese graue aliquod scelus, vtrum propterea ego stringor petitionem suam illi concedere? Minimè gentium. Hæc Soto.

Eadem fere habent Molina *disp.* 13. *num.* 2. & Cardinalis de Lugo *Tom.* 1. *de Iustitia, & Iure disp.* 10. *sect.* 6. inquiunt enim, quod irrationabile, importabile, ac communi bono contrarium esset permittere se occidi ab iniusto Inuasore, & ab eius occisione abstinere; tunc enim pessimi quique Iustos inuaderent, vt eos spoliarent, ac occiderent, scientes se non posse licitè ab eis in talibus circumstantijs interfici. Vndè rursus maius malum ipsis etiam iniquis accresceret ex licentia, & occasione liberius committendi grauiora scelera: quarè Charitas ipsa dictat obuiandum esse in radice his grauioribus periculis spiritualibus iniquorum, quod aliter fieri non potest, nisi sciant licitè posse ab iniustè inuasis interfici ob tutelam, & defensionem propriam.

Qualis debeat esse intentio illius, qui se ab iniusto Inuasore defendit.

PRO maiori autem dictorum intelligentia, inquirendum est de intentione, quam debeat habere inuasus, cum se ab inuadente defendit. Est enim quæstio inter Theologos, an inuasus, cum se ab inuadente defendit, possit absque peccato directè intendere inuadentis occisionem, veluti medium ordinatum ad conseruandam propriam vitam. Quamuis enim intentio principaliter sit in ordine ad finem, est tamen etiam in ordine ad media, ita vt quis velit finem, & media per se, directè, & formaliter, vndè locus est quæstioni; An liceat inuaso intendere occisionem inuasoris tanquam medium ordinatum, ad conseruationem sui, vel etiam, an inuasus possit ex proposito eligere occisionem Inuasoris vti medium ad conseruandam propriam vitam, nam & eligere, est intendere, hoc est ex proposito aliquid velle.

Et affirmatiuè respondent S. Antoninus 1. *par. tit.* 3. *cap.* 10. & 3. *par. tit.* 4. *cap.* 4. Siluester *verbo homicidium q.* 5. Nauarr. *in summa cap.* 15. *num.* 3. Soto *de Iustitia, & Iure lib.* 5. *q.* 5. *art.* 8. *num.* 4. Rodriquez 1. *p. c.* 136. Dicastillus *de Iustitia, & Iure lib.* 2. *tract.* 1. *dubit.* 4. *& alij*, qui volunt inuasum non posse velle occisionem inuadentis vti finem, & obiectum suæ voluntatis, quia sic esset homicida, sed volunt inuasum posse velle occisionem inuadentis tantùm vt medium, quia cum inuasus non possit aliter se ab inuadente eripere, ac propriam vitam tueri, nisi occidendo inuadentem, sicut potest velle sui defensionem, ita quoque potest velle, & occisionem illius, quæ tunc illi necessaria est tanquam medium ad se defendendum, cum ex Aristotile 9. Ethic. ad efficacem voluntatem finis sequatur electio medij ad illum necessarij.

Quod etiam hoc modo explicant. Quia id, quod honestè fit ratione alicuius finis honesti, honestè etiam intenditur propter eumdem finem. In-

ten-

tentio enim, & voluntas suam habent honestatem ex re volita, & ex ratione volendi, quæ est finis. Cum autem actus executionis occidendi ad repellendum iniustum aggressorem honestus sit, sequitur, voluntatem circa talem actum similiter esse honestam, quandoquidem obiectum, & circumstantiæ omnes, nullam malitiam includunt, nec moraliter distingui possunt actus transfigendi aggressorem, & illius mors, aut occisio. Quapropter si voluntas esse potest honesta circa actum transfigendi, aut percutiendi, pari ratione honestum esse videtur velle aggressorem occidere, qui sine occisione repelli non potest.

Confirmant. Quia, omne quod licitum est facere, licitum est intendere, & velle: Sed licitum est occidere inuadentem defendendo se cum moderamine inculpatæ tutelæ. ergo, & licitum erit velle occisionem inuadentis, & illam intendere.

At Cardinalis Caietanus *in Commentario articuli* 7. *quæstionis* 64. 2. 2. *D. Thomæ*, Michael Salon *in eodem art. controuers.* 2. *conclus.* 2. Dominicus Bannes *in Comment. eiusdem articuli dubit.* 5. Aragon. *in eumdem art. ad* 3. *concl. D. Thomæ Abulensis super cap.* 5. Matthæi *q.* 109. Henric. *Quodlib.* 5. *q.* 35. Cordub. *lib.* 1. *q.* 88. Victoria *in Relect. de homicidio num.* 16. Balthasar Gomesius *de potestate in se ipsum lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 17. Franciscus Syluius *in eodem artic. quæsit.* 5. sentiunt nullo modo licere inuaso intendere, aut velle occisionem inuadentis, nedum vti finem, sed neque vti medium ad conseruationem vitæ ipsius inuasi ordinatum. Et hæc est vera sententia, ac tenenda: Estque expressa D.Thomæ *in art.* 7. *cit.* adeò vt mirum sit, aliquos ex eius discipulis oppositum docuisse.

In eo enim articulo S. Thomas ait licere alicui defendendo se inuadentem occidere, quia actus, quo quis se defendendo, inuadentem occidit, potest non intendere occisionem inuadentis, nihil enim prohibet inquit S.Doctor, vnius actus esse duos effectus, quorum alter solùm sit in intentione, alius verò sit præter intentionem. Et rursus, quia occidere hominem non licet, nisi publica authoritate propter bonum commune, illicitum est, quod homo intendat occidere hominem, vt seipsum defendat, nisi ei qui habet publicam authoritatem; qui intendens hominem occidere ad sui defensionem, refert hoc ad publicum bonum, vt patet in Milite pugnante contra hostes, & in Ministro Iudicis pugnante contra Latrones; quamuis etiam, & isti peccent, si priuata libidine moueantur. Hæc S. Thomas, quibus nil clarius in re præsenti dicere potuit.

Probatur autem hoc ipsum ratione allata à D. Thoma; Nam persona priuata publicæ authoritatis expers nullam habet potestatem in aliam priuatam personã, seù in alium hominem etiam malefactorem. Vndè idem S.Thomas *eadem quæst. art.* 3. ait, quod occidere malefactorem licitum est, in quantum ordinatur ad salutem totius Communitatis, & ideò ad illum solùm pertinet, cui committitur cura Communitatis conseruandæ, sicut ad Medicum pertinet præcidere membrum

brum putridum, quando ei commissa fuerit cura salutis totius corporis. Cura autem communis boni commissa est Principibus habentibus publicam potestatem, & ideò eis solùm licet malefactores occidere, non autem priuatis personis.

Eatenus igitur licet Principi, aut Magistratui malefactores occidere, quatenus malefactorum occisio ordinatur ad salutem, seù bonum totius Communitatis; Est ergo inordinatio contra debitum naturale, quod aliquis ordinet occisionem, seù mortem alterius ad bonum proprium, & priuatum; id autem contingeret, si quis ab alio inuasus inuadentem occideret, intendendo eius occisionẽ, seù cum intentione eum occidendi, & volendo eius mortem vti medium ad conseruationem vitæ propriæ ordinatum, id enim esset ordinare alterius mortem ad bonum priuatum, in eo sistendo, hoc est, non referendo illud ad bonum commune, quod non licet, sed & occidere hominem referendo illius occisionem ad bonũ commune, non licet nisi publica authoritate, qua non pollet homo priuatus, & ideò illicitum est, inquit S. Thomas, quod homo intendat occidere hominem, vt se ipsum defendat, nisi ei, qui habet publicam authoritatem, qui intendens hominem occidere ad sui defensionem, refert hoc ad publicum bonum, vt patet in Milite pugnante contra hostes, & in Ministro Iudicis pugnante contra Latrones, quamuis etiam & isti peccent, si priuata libidine moueantur.

Nec refert si dicatur, quod inuadentis occisio non intendatur, vti finis, sed vti medium ad sui defensionem, seù conseruationem ordinatum: Nam qui vult occisionem tanquam medium, vult occisionem formaliter, ac directè intenditque illam, sed intendere occisionem inuasoris non licet priuatæ personæ, vt seipsum defendat iuxtà D. Thomam, ergo neque vt medium, licet eam intendere, aut velle.

Et hanc esse mentem D. Thomæ, ex eo etiam patet, quod S. Doctor in eo *art. 7.* sic ait: *illicitum est, quod aliquis intendat occidere hominem, vt seipsum defendat, nisi ei, qui habet publicam authoritatem*, hominem autem alium hominem occidere, vt se ipsum defendat, est velle, & intendere occisionem hominis, vti medium ordinatum ad sui defensionem; Sed S. Thomas dicit illicitum esse, quod aliquis intendat occidere hominem, vt se ipsum defendat, ergo vult illicitum esse, quod aliquis intendat, & velit occisionem hominis, vt medium ordinatum ad defensionem sui.

Et confirmatur. Nam S. Thomas *in eodem art.* dicit, quod illicitum est, quod homo intendat occidere hominem, vt seipsum defendat, nisi ei, qui habet publicam authoritatem, certum est autem, quod intendere occisionem hominis, vti finem non licet, nec etiam homini habenti publicam authoritatem; debet enim occisio hominis ordinari ad bonũ commune, vt licita sit, & honesta, nec proindè debet occisio hominis intendi, vt finis in ea sistendo. Cum ergo S. Thomas ait [illegible] esse licitum homini pri[illegible]re occisionem alte[illegible]ncti Doctoris sensus

sus est, non esse licitum alicui intendere occisionem alterius hominis, vti medium ad sui defensionem, nam quòd nulli sit licitum eam intendere, vti finem nullus dubitat, & res est extra controuersiam.

Cum autem dicimus, non esse licitum inuaso directè intendere inuadentis occisionem, nec etiam vt medium ad sui defensionem ordinatum, non ideò relinquitur, licitum esse inuaso inuadentis occisionem indirectè intendere. Certum est enim ex dictis non esse licitum inuaso intendere inuadentis occisionem vllo modo, nec etiam indirectè; nam hic locum non habet volitio indirecta occisionis; quia ponimus in animo inuasoris non debere esse, nisi intentionem se defendendi, nullo autem modo inuadentis occisionem. Vndè non assentimur Cardinali Caietano in *eodem comment.* qui etsi dicat nullo modo licere inuaso velle occisionem inuadentis, neque vt finem, neque vt medium, ait tamen licere inuaso velle inuasi occisionem, vt effectum subsequutum. Id enim est contra id, quod docet S. Thomas *art. 7. citato*; Nam ibi S. Thomas appellat occisionem effectum per accidens, & præter intentionem defendentis se ipsum; quapropter effectus ille non potest dici volitus nec etiam indirectè ab homine se defendente. Potest quidem, sed illicitè, is, qui se defendit, velle occisionem inuadentis, vt effectum ex sua defensione subsequutum, & tunc indirectè vellet occisionem inuadentis, sed licitè solùm potest velle defensionem sui, occisionem verò [illegible]lentis, etsi ab ipso inuaso præuideatur futura, potius eam debet nolle, quamuis sequuturam sciat; Nec verò fit, quod effectus non contingat præter intentionem agentis, & per accidens, ex eo quod præuideatur futurus; nam potest agens ipsum non intendere, & sic posita etiam illius præuisione potest effectus contingere præter intentionem agentis, Quapropter effectus ille, qui est occisio, nulla ratione potest dici moralis, & voluntarius ipsi defendenti se. Et ratio est manifesta. Quia effectus ille, non est directè voluntarius, vt patet; Neque indirectè, quia non tenetur inuasus omittere defensionem sui moderatam, quam occisio inuadentis consequitur, quia plus tenetur prouidere vitæ propriæ, quam alienæ, vt ait S. Thomas.

Exemplum quod affert Caietanus est optimum, probans tamen contra eumdem Caietanum, quod occisio inuadentis non possit, nec vti effectus intendi ab inuaso. Est autem illud de Medico, qui intendit sanitatem infirmi, per potionem, vel incisionem venæ, ex quibus consequitur debilitatio infirmi. Tunc enim constat, quod Medicus non intendit directè, vel indirectè debilitare infirmum, neque accipit pro medio debilitationem, sed solùm permittit illam. Sic etiam Deus concurrit ad aliquam operationem, quatenus bona est, vt cum concurrit ad entitatem actus, qui tamen est peccatum, quatenus est à libero arbitrio, contra legem operante; & tamen nullo modo intendit Deus peccatum, neque directè, neque indirectè, neque est causa peccati, sed permittit peccatum. Ita om-

omninò se habet, qui se cum moderamine inculpatæ tutelæ defendendo inuadentem occidit. Nam actio illa se defendendi simul est defensio sui, & occisio inuadentis, aliter tamen, & aliter, nam est defensio sui physicè, & moraliter, quia per actionem illam intenditur sui defensio, actiones autem humanæ, vt diximus supra, desumunt speciem moralem ab eo, quod intenditur, est autem eadem actio occisio inuadentis tantùm physicè, quia occisio illa non intenditur, quod enim non intenditur non constituit speciem in moralibus.

Quare mors aggressoris non est propriè medium ad sui defensionem, sed est effectus ex ea consequens, sicut enim, quando Medicus vult ægrotum curare, vel per potionem, vel per venæ sectionem, quamuis nouerit ex ea potione, aut sectione sequi posse debilitatem infirmi, non tamen assumit illam debilitatem tanquam medium ad curationem, imò neque illam verè intendit, cum mallet curare ægrotum absque eiusmodi debilitate, si posset, sed solùm eam permittit, vel negligit, iudicans non idcircò sibi abstinendum ab exercitio suæ artis; Ita qui inuaditur, quamuis videat, quod non possit se tueri à morte, nisi inuasorem occidat, non propterea assumit mortem inuasoris, tanquam medium ad sui defensionem, sed solùm eam non euitat rationabiliter existimans, quod non teneatur abstinere ab illa sua defensione (moderata) etiamsi mors alterius inde sit sequutura.

Vndè optimè Bannes adnotat, quod nusquam D. Thomas dicit, quod occisio hominis sit medium licitum personæ priuatæ ad conseruationem vitæ, sed inquit, quod ipsa defensio est medium ad conseruationem vitæ, & quod ipsa occisio est effectus per accidens consequutus, & præter intentionem.

De illis autem, qui dicunt, licitum esse velle occisionem, & eam intendere tanquam effectum necessariò consequutum ex defensione vitæ, ait idem Bannes, quod neque isti attingunt veritatem, & mentem D. Thomæ, nam ipse appellat occisionem effectum per accidens, & præter intentionem defendentis seipsum. Quapropter effectus ille nulla ratione potest dici moralis, & voluntarius ipsi defendenti se. Et ratio, inquit Bannes, est manifesta. Quia ille effectus non est directè voluntarius, vt patet, neque indirectè, quia non tenetur homo euitare illum effectum, dum se cum moderatione defendit, ergo nullo modo est voluntarius. Item falluntur in eo, quod dicunt, esse effectum necessariò consequutum ex defensione vitæ. Etenim si dum ego defendo vitam meam ipse aggressor separet se, non sequitur mors illius. At verò si persistat adhuc, & ego me non possum aliter defendere, tunc necessar ò ex suppositione, consequitur occisio aggressoris. non ex ipsa defensione, vt est operatio defendentis volita, & moralis. Et propterea propriè respectu illius defensionis, dicitur effectus per accidens, & præter intentionem operantis. Hæc Bannes.

Quare causa physica occisionis illius est quidem ipse, qui se defendit,

non

non tamen est causa moralis, quia, si defendens se rectè in sui defensionem velit procedere, non debet occisionem intendere, sed solùm defensionem sui; eius autem, quod non intenditur, sed præter intentionem agentis, & consequenter per accidens contingit, agens non est causa moralis, sed tantùm physica, quatenus physicè tantùm effectus ille ab agente procedit. Vndè quamuis vnus, & idem sit actus, quo inuasus se ipsum defendit, & quo inuadentem occidit, moraliter, seù in genere moris est defensio, non verò occisio, sed tantùm physicè dicendus est occisio ob rationem dictam.

Respondet Cardinalis de Lugo cum alijs Authoribus oppositam sententiam sequentibus esse disparem rationem de debilitate ægroti, & de occisione inuasoris: nam debilitatio ægroti non conducit ad sanitatem, sed euacuatio humoris noxij, quæ quia fieri non potest, quin simul debilitetur infirmus, permittitur ea debilitatio, non intenditur, nec eligitur. At verò mors aggressoris non est solùm connexa cum alio medio, quod intenditur, sed ipsa per se, & vt mors est vtilis, & necessaria iudicatur ad suam defensionem: hæc ergo mors intenditur, sicut qui abscindit manum putridam propter sanitatem intendit ipsam abscissionem manus. Hæc de Lugo, addens in hoc non posse esse controuersiam de re, sed de nomine.

Verùm hæc responsio ex dictis corruit. Nam occisio, seù mors inuadentis dici nequit medium necessarium, & ex natura sua ordinatum, aut ordinabile ad meram conseruationem vitæ personæ inuasæ; cum enim vita personæ inuasæ sit quoddam bonum priuatum, non est proindè bonum tale, vt pro eo solùm conseruando debeat alia persona priuari suo proprio bono, quod est vita propria; Solùm enim à natura institutum est, vt pro conseruando dumtaxat bono maiori destrui possit bonum minus, vt pro conseruatione totius destruatur pars, & pro conseruatione corporis destruatur membrum, & pro conseruatione boni vniuersalis destruatur bonum particulare. Non ergo æquum est, vt alius priuetur à me propria vita, vt ego meam vitam conseruem, cum ab hoc natura abhorreat, ac proindè mors, & occisio inuadentis, non est medium ex se, & ex natura sua ordinatum, aut ordinabile ad conseruationem vitæ hominis priuati, & consequenter non potest persona priuata, absque peccato intendere occisionem inuasoris, vti medium ad conseruationem propriæ vitæ ordinatum. Vndè relinquitur, quod si inuasus intendat, & assumat occisionem inuasoris, vti medium ad conseruandam propriam vitam, contra æquitatem operetur, & ex malitia sua assumat, vt medium ad conseruendam propriam vitam, quod ad eam conseruandam non potest esse medium; Quod si mors inuasoris iudicatur vtilis ad conseruandam propriam vitam, est iudicium peruersum, & iniquum; Vndè licet inuasus possit, physicè si velit assumere ipsius inuasoris occisionem, vti med ũ ad conseruandam propriam vitam, ac proindè intendere occisionem inuasoris,

id tamen non potest licitè, & operando iuxtà æquitatem, sed licitè potest solùm intendere conseruationem propriæ vitæ mediante defensione sui ipsius in conflictu, quem habet cum Aduersario, nullo verò pacto potest licitè intendere illius occisionem, quantumuis præuisam futuram, quæ proindè habebit rationem meri effectus præuisi ex defensione secuturi, sed non intenti, aut voliti. Hinc patet exemplum allatum ex sumptione medicinæ, vel ex sectione venæ optimè in rem præsentem quadrare: Nam sicut debilitatio illa assumi nequit vti medium ad sanandum infirmum, & si sit coniuncta cum sumptione medicinæ, & sectione venæ, ita nec ad conseruandam propriam vitam assumi potest, vt mediũ occisio inuasoris, etsi hæc sit coniuncta cum defensione inuasi; & sicut Medicus intendere debet dationem medicinæ, non quatenus annexam habet debilitatem, sed quatenus habet remouere humores noxios, ità & inuasus intendere debet actionem sui defensiuam, non quatenus habet pro effectu occisionem inuasoris, sed quatenus habet pro effectu defensionem, & conseruationem sui ipsius.

Quod diximus, non posse licitè ab aliqua persona priuata, nulla publica auctoritate fulgente intendi, aut volitã esse mortẽ alicuius, nec etiam per ordinem ad bonum commune seruandum, intelligendum est de morte alicuius per occisionem ab ipsa priuata persona faciendam, quod nempè nulli priuatæ personæ liceat intendere, aut velle mortem alicuius, quæ ab ipsa priuata persona inferenda sit; nam sicut priuata persona nullam habet auctoritatem occidendi aliquem, nec etiam ex motiuo seruandi bonum cõmune, itá nec licitè potest intendere, aut velle mortem, seù occisionem malefactoris ab ipsa priuata persona faciendam, nec etiam ex motiuo seruandi bonum commune. Et multò minus potest persona priuata intendere, aut velle mortem alterius illi à se inferendam ex motiuo conseruandi propriam vitam ab illo inuasam, ex ratione iam allata, quod nulla persona priuata facultatem, vel authoritatem habeat vitam alteri adimẽdi, nec etiam ob defensionem vitæ propriæ, sed solùm facultatem habet seipsum defendendi esto ad eam defensionem sequatur præter intentionem occisio inuadentis. Quare inuasus pro defensione passiua, & conseruatione propriæ vitæ potest eam actionem elicere, qua formaliter sit defensio sui, & materialiter tantùm sit occisio alterius. Cœterùm quamuis priuata persona non possit, nec etiam ob bonum commune seruandum licitè velle, aut optare mortem alicuius à se ipso, aut ab alia priuata persona formaliter, & ex intentione inferendam, potest tamen directè velle, & optare mortem ob publicum bonum ei à Iudice, seù Magistratu, vel à Deo inferendam, si aduertat nonnisi per mortem illius bonum commune conseruari posse.

Alia ad rem hanc aptè explicandam affert exempla Dominicus Bannes. Primum est tale. Infirmatur quis vehementer infirmitate stomachi, vel oppilatione ventris, ad cuius remedium necesse est meracis, & optimi vini magnam quantitatem sumere;

vndè

vndè rursus necessè est naturaliter, quod infirmus inebrietur. Tunc nihilominus secundum communē sententiam licita est illa medicina, non obstante ebrietate: quoniam ebrietas illa in eo casu est effectus per accidens, & præter intentionem accipientis medicinam per se ordinatam ad salutem. At verò si illa medicina immediatè dirigeretur ad ebrietatem, non esset licitum illam sumere, etiamsi ex ebrietate rursus sequeretur conseruatio vitæ. Ratio est: quia *non sunt facienda mala, vt inde veniant bona*: sicut etiam non sunt relinquenda bona, quamuis præter intentionem operantis sequantur mala iuxtà illud commune prouerbium. *Potius scandalum nasci permittitur, quàm veritas relinquatur*. Aliud exemplum est. Si ad conseruandam vitam necessaria esset naturaliter expulsio superflui seminis, nihilominus non esset licitum vti medicina excitatiua pollutionis, quia tunc assumeretur medium, quod secundum se illicitum est; At verò si esset aliqua medicina, quæ immediatè ordinaretur ad confortandum partes vegetatiuas, vel ad purgandum hominem, vnde consequeretur physicè effusio seminis, licitum esset sumere talem medicinam, quia illa effusio seminis est effectus per accidens, & præter intentionem accipientis medicinam, nisi homo consentiat, vel desideret ipsam pollutionem, sicut potest etiam peccare se defendendo, qui gaudet de morte Aggressoris.

Duo verò documenta vniuersalia affert idem Bannes, ad dijudicandum, quinam dicantur effectus per accidens, & in quo casu teneatur homo relinquere actionem aliàs bonam, ne indè consequatur malum, vel ad dijudicandum in quo casu, sit ei licitum prosequi bonam actionem, etiamsi indè sequatur aliquod malum. Primum documentum est. Quando actio bona secundum se, ex qua sequitur aliquis effectus secundum se illicitus, vel nocens alteri: Est tamen mihi necessaria ad conseruationem eius, ad quod habeo ius: erit mihi licitum in illa bona actione perseuerare: dummodò effectus ille per accidens consequutus, non sit noxius notabiliter bonis communibus: & multò magis erit licitum persistere in illa actione, quando ipsa est promotiua boni communis. Hoc documentum verificatur in actione defensionis propriæ vitæ, ad quam sequitur occisio aggressoris, & in sumptione medicinæ, ad quam sequitur per accidens ebrietas, vel emissio seminis. Verificatur etiam in bello iusto, quando Milites pugnantes contra hostes, & Ciuitatem occiderint pariter innocentes per accidens, & præter intentionem. Sic enim expedit communi bono, quod milites non desistant ab impugnatione Ciuitatis ob innocentum periculum.

Secundum documentum est. Quādo actio illa, quæ bona est, aut certè non est mala secundum se non est mihi necessaria, sed potius parum vtilis, & si cessem ab illa, parum, aut nihil nocumenti mihi accidit: Et ex alia parte sequitur aliquod nocumentum notabile proximo: teneor cessare ab illa actione, vel ex charitate, vel ex iustitia, verbi gratia: Si quis recrean-

di animi gratia velit iaculari ad scopum, ad quam actionem ille ius habet, tamen si dum vult iaculari videat hominem transeuntem, & nihilominus iaculetur, & occidat hominem, non potest dici occisio illa effectus per accidens, & præter intentionem iaculantis, sed est illi indirectè volita illa occisio. Et ratio est, quia ille tenebatur cessare ab illa actione, ex qua cessatione parum, aut nihil damni reportatur, quamuis alias haberet ius, & potestatem iaculandi.

Quare ad rem nostram; occisio inuasoris est merè casualis respectu inuasi se defendentis, quia est præter eius intentionem, licet sit præuisa, & præcognita; nam est præuisa, non volita, & est præuisa, vt fortuita, non vt intenta, seù volita, nec est procurata, licet sit procurata defensio, ad quam sequitur occisio illa. Hac ratione pollutio sequuta ex equitatione dicitur casualis, & fortuita respectu equitantis, si vt potest, & debet eam non intendat, nec velit, etiamsi sit ab eo præuisa. Et idem dicendum de Parocho ex officio, vel de Sacerdote ex necessitate audiente confessionem Mulieris, si ad eam confessionem polluatur, sed pollutionem non velit.

Pro huius maiori intelligentia animaduertendum est, ex communi, & recepta Theologorum doctrina, quod effectus aliquis duplici modo dici potest casualis respectu agentis, vno modo cum effectus nedum contingit præter intentionem agentis, sed nec est ab eo præuisus, nec præcognitus; Alio modo effectus aliquis dicitur casualis respectu agentis, cum effectus ille quoq; io modo accidit præter intentionem agentis, vt sit præcognitus, & præuisus, adhuc tamen contingat præter intentionem agentis, quia ab agente non intenditur, & hoc secundo modo inuasoris occisio est casualis respectu inuasi ab eo se defendentis; nec ex eo, quod occisio illa præuisa sit ab inuaso se defendente, est propterea inuaso voluntaria, nec etiam indirectè. Nam illud est indirectè volitum ab aliquo, quod ab eo potuit, & debuit impediri, & tamen non est impeditum. Qui autem non tenetur impedire effectum aliquem ersi ab eo præuisum, non dicitur indirectè velle illum, nec illi imputarur ad culpam; nam in moralibus, vt aliquid alicui imputetur ad culpam, non sat est, quod operans potuerit illud vitare, sed exigitur, vt etiam teneretur illud vitare, & præterea exigitur, vt operans non det operam rei illicitæ, adhibeatque omnem diligentiam, & circumspectionem, quæ prudenter adhibenda est, ne effectus ille si malus est, sequatur. Hæc autem omnia concurrunt in re præsenti, nam iniustè inuasus dat operam rei licitæ, nam dat operam defensioni sui ipsius, non intendit occisionem inuasoris; & adhibet omnem diligentiam, ne mors inuasoris sequatur, nam defendit se cum moderamine inculpatæ tutelæ; quæ consistit, vt curet prius, si potest alijs modis mortem suam, & inuasoris euitare, si autem non possit propriam mortem euitare nisi occidendo occisorem, potest illum absque peccato occidere, quia non tenetur abstinere à moderata sui defensione, etiamsi

ad

ad istam sequatur mors inuasoris; quia, vt diximus, vnusquisque plus tenetur prouidere vitæ suæ, quam vitæ alienæ, & nullus interuenit consensus de morte inuasoris. Hine rectè Bannes, ait, quod in defensione cum moderamine inculpatæ tutelæ, idem actus materialiter est defensio, & est occisio, & quod causa physica occisionis passiuæ inuasoris est ipse defendens, qui tamen non est causa moralis occisionis, nisi fortè ex vindicta, & odio occidat aggressorem, cum se defendit, etiam cum moderamine inculpatæ tutelæ.

Debet igitur inuasus suam rectificare intentionem hoc pacto. Primò debet intendere solum defensionem sui, & propriæ vitæ conseruationem, ita vt licet præuideat, quod se defendendo inuadentem occidere possit, eam tamen occisionem, nec intendat, nec velit, nec probet, sed inuitus permittat, & toleret materialiter, ita vt in hoc moraliter non agat, sed patiatur, & eam occisionem nolit euenire, sed quia conseruatio vitæ propriæ aliter contingere non potest, non desistit à defensione sui, ad quam sequi potest illa occisio, vndè occisio illa est inuoluntaria simpliciter. Sciat insuper, se non teneri ad desistendum à moderata defensione sui, etiamsi præuideat ex ea sequi posse mortem inuadentis, idque ob rationem sæpiùs allatam, quod ipse plus teneatur prouidere vitæ propriæ, quàm vitæ alienæ.

Obijcies, omne, quod licitum est facere, licitum est intendere, & velle; Vndè cum licitum sit occidere inuasorem defendendo se cum moderamine inculpatæ tutelæ, videtur licitum, & velle occisionem illius, & intendere illam. Respondetur, quod cum dicitur licitum esse defendendo se occidere inuasorem, sensus est, quod liceat actionem sui defensiuam elicere, quæ materialiter, sit etiam occisio inuasoris, seù quod liceat actionem elicere, quæ pro effectu formaliter, seù ab eliciente intento habeat defensionem sui, & pro effectu materialiter, seù non intento habeat occisionem, seù mortem inuadentis. Hine actus voluntatis, quo licitè intenditur huiusmodi actio, est actus, quo intenditur sola defensio, aliàs omnes effectus præter intentionem agentis contingentes deberent esse voliti ab agente; vndè ex eo, quod licitum sit defendendo se inuasorem modo prædicto, hoc est materialiter occidere, deduci non potest, nisi quod liceat velle inuasorem occidere materialiter, id est præter intentionem, id autem non est intendere inuasoris occisionem, sed potius eam non intendere.

Obijci etiam posset, quod licitum sit optare malum temporale, aut mortem iniusti persecutoris, ac etiam ipsius inuadentis, vt ab iniusta vexatione desistat, ergò & licitū erit intendere mortē iniusti inuasoris, dum illum, defendendo se, occidit: Sed facilè respondetur licitum esse optare mortem iniusti persecutoris, aut inuasoris, non tamen, vt inferendam ab ipso optante, sed à Deo, vel à Republica; hac autem ratione mors inuasoris non intenditur ab inuaso, vt medium ad conseruationem sui, quia non eligitur ab ipso optante, ac proindè

dè nec intenditur, sed optatur, vt medium eligendum à Deo, vel à Republica ad remouendum malum.

Quia verò vnus, & idem actus est; quo inuasus defendit se ipsum ab inuadente, & quo inuadentem occidit, debet inuasus, cum se ab inuadente defendit, esse ita dispositus, vt intendat actum illum elicere, non quatenus esse potest occisio inuadentis, sed quatenus est defensio sui, seù debet actum illum elicere, quatenus habet pro effectu defensionem sui, non quatenus habet pro effectu occisionem inuadentis, etsi occisionem inuadentis sequuturam præuideat.

Rursus obijciunt Aduersarij, quod in praxi difficilè appareat, quod aliquis vulnus lethale infligat alicui, & non intendat, nec velit illi tale vulnus infligere, ac proindè non velit eius occisionem, & mortem.

Respondetur; quod sicut inuasus seipsum defendens, non debet, vti iam diximus, intendere, aut velle inuasoris mortem, ita nec debet intentionem habere infligendi vulnus lethale, sed solùm intendere debet propriam defensionem, & hoc in praxi haud erit difficilè, si vti potest, ex duobus illis actionis defensiuæ effectibus, qui sunt sui defensio, & inuasoris occisio, eum tantum intendat, scilicet sui defensionem, quæ sicut est distincta ob occisione, & morte inuasoris, & sine hac dari potest, ita & sine hac potest intendi: Hac ratione Colonus, qui terram fodit ad eam colendam, etiamsi sciat, se in eo loco facilè inuenire posse thesaurum, commodè intendere potest, & velle solam terræ culturam, ita vt inuentio thesauri sit effectus per accidens, & præter eius intentionem, etiamsi ab eo sit probabiliter, vel etiã certò præuisa, iuxtà ea, quæ superiùs diximus. Idque in casu defensionis propriæ magis apparet, quo quis seipsum defendens, & ictus in sui defensionem in inuasorem vibrans, non est certus, quod ictus vibratus, sit lethalis, & quod inuasi mors ex eo sequutura sit, de hoc enim certus esse nequit, nisi sequuta inuasoris morte; nam tempore antecedenti, cum ictum vibrat, & si re ipsa lethalis sit, hoc tamen ictum vibranti certum esse nequit, ac proindè tempore illo mortem inuasoris antecedenti, capax est inuasus ad non habendam intentionem occidendi inuasorem, & in ipsum lethales ictus vibrandi: nam incertitudo illa futuræ mortis inuasoris, & lethalitatis ictus, iuuat ad hoc, quod inuasus defendens se, possit non habere intentionem ipsum occidendi; & aliàs hæc intentio non est necessariò coniuncta cum intentione se defendendi; Quapropter cum eo tempore, quo ictus exit è manibus inuasi erga inuasorem, nondum sit inflictum vulnus lethale, nec mors sit illata, nec certus sit inuasus, quod per ictum illum inuasoris mors sit ponenda, benè potest habere intentionem solum se defendendi, non verò intentionem occidendi inuasorem. Inflicto verò lethali vulnere, & iam sequuta morte inuasoris ita rectificare potest inuasus suam mentem, vt non probet eius mortem, eiusque occisionem, sed probet tantùm suam defensionem, & de illa gaudeat, de morte verò inuasi dolat;

leat; & actionem per quam ſeipſum ab inuaſore defendit, probet, qua defenſio ſui fuit, non qua fuit occiſio inuaſoris. Ea enim actio, & fuit ſui defenſio, & inuaſoris occiſio, & benè poteſt probari, vt defenſio, non verò, vt eſt occiſio. Nec inauditum eſt in Scholis, quod eadem actio ex diuerſo reſpectu poſſit eſſe bona, & mala, & approbari ſecundum vnam rationem, & ſecundum aliam rationem improbari: Sic eadem crucifixio Chriſti, vt erat à Iudæis ipſum crucifigentibus impia erat, & grauiſſimum peccatum, ac Deicidium, ac deteſtanda; ſed vt recipiebatur in Chriſto, & ab eo acceptabatur bona erat, & probanda. Et idem dicitur de actione, qua Martyres à Gentilibus cruciabantur; Sic igitur in caſu noſtro, poteſt optimè, qui inuaſorem defendendo ſe occidit, gaudere de actione illa qua inuaſorem occidit, non qua occiſio fuit, ſed qua fuit ſui defenſio.

Et ex his patet, quinam ſit ſenſus noſtræ aſſertionis, cum dicimus, quod liceat alicui defendendo ſe aliquem occidere, eſt enim ſenſus, quod liceat alicui eam actionem elicere, qua ſe defendat, etiamſi ad eam actionem ſequatur mors inuaſoris per accidens, & præter intentionem ſe defendentis, & quod mors illa ei non imputetur ad culpam; eo quod liceat ſe ab iniuſto inuaſore defendere, & quod ab ea defenſione cũ moderamine inculpatæ tutelæ præſtita, non tenetur abſtinere ad ſeruandam vitam alterius, vt dictum eſt.

Diximus autem, quod liceat alicui defendendo ſe aliquem occidere, hac enim loquẽdi formula vtitur Sanctus Thomas in titulo articuli, nam quæſtionem excitat ſub his verbis; *Vtrum alicui liceat aliquem occidere ſe defendendo ſe*; & reſpondet affirmatiuè; nam quæſtio, & reſolutio ſub his verbis cõcepta, rem melius explicat, caſualitatẽ videlicet, & fortuitatẽ mortis inuaſoris, quàm ſi diceretur, quod liceat in defenſionem propriæ vitæ inuaſorem occidere; Cum enim dicitur, quod liceat alicui defendendo ſe aliquem occidere, per hæc ſignificatur, quod occiſio illa accidat, dum aliquis ſe defendit, ſeù defendendo ſe, ac proindè ſit fortuita: ſi verò quis dicat, quod liceat in ſui defenſionem aliquem occidere, videtur ſenſus eſſe, quod liceat eligere, & ordinare occiſionem inuaſoris, vti medium in ſui defenſionem, & conſeruationem, id enim ſignificare videtur propoſitio illa *in*, vel *ad*; quod fieri non poſſe ſuprà oſtendimus.

Nec obſtat, quod S. Thomas in argumento, ſed contra articuli ſexti, *quæſtionis 64. cit.* ex allata Exodi authoritate, concludat, quod occidere aliquem pro defenſione vitæ licitum ſit, nam Sanctus Doctor non ſemper in argumento, ſed contra quæſtionem ſoluit, nec ijs formulis vtitur, quibus quæſtio ſoluenda eſt. Id enim præſtat in corpore articuli. At aliquando in argumento, ſed contra propoſuit argumentum contrarium alijs argumentis, quæ primò propoſuit, deindè quæſtionem in corpore ſoluit. Quarè cum in prioribus argumentis authoritatem S. Auguſtini propoſuiſſet, in qua S. Auguſtinus aſſeruit, quod non liceat pro conſeruanda vita agreſ-

gressorem occidere, proposuit in argumento sed contra Exodi authoritatem, in qua haberi videtur, quod liceat pro conseruanda vita aggressorem occidere: sed quæstionem postea soluit in corpore, & in solutionibus argumentorum. Ad authoritates allatas ex S. Augustino. respondet S. Augustinum in eis velle, non esse licitum aggressorem ex intentione occidere, seu aggressoris occisionem intendere, & hanc intentionem designari per illam præpositionem *Pro* in verbis Augustini, cum ait, non licere pro his, quæ contemnenda sunt aggressorem occidere, quod scilicet non liceat intendere aggressoris occisionem. At verò in argumento, sed contra, ex illa authoritate Exodi arguit, licitum esse defensione vitæ aggressorem occidere, non vt sententiam suam Sanctus Doctor ijs verbis exprimat, quibus explicanda erat, & postmodum explicat, sed vtitur verbis contrarijs verbis contentis in primis argumentis, vt quæstionem hinc indè argumentis vallatam proponat, eàdem posteà in corpore, & in solutionibus argumentorum, vt par est, soluturus.

Itaque iuxta S. Thomam cum dicitur, licitum esse pro defensione, aut conseruatione propriæ vitæ aggressorem occidere, sensus est, quod liceat ordinare, seù referre, ac eligere occisionem aggressoris, vt medium ordinatum ad conseruationem, vel defensionem propriæ vitæ, quod est occisionem illam intendere, & hoc esse licitum negat S. Thomas idque etiam S. Augustinum negare dicit. Quarè in præsenti quæstione, non est ea formula vsurpanda, qua dicatur, licitum esse pro conseruatione, aut pro defensione propriæ vitæ aggressorem occidere, sed ea formula vsurpanda est, qua dicatur, quod licitum sit alicui, se defendendo aggressorem occidere.

Ex intentione licitum est stando in Iure Diuino solùm, & naturali occidere hominem noxium Reipublicæ, quia homo est membrum Communitatis. Et ideò sicut licitum est abscindere membrum corruptum, & nocens toti corpori, ita est licitum iure Diuino, & naturali hominem perniciosum, & boni communis corruptorē interficere, & est notū lumine naturæ, quod maius bonum debet præferri minori bono, & priuato bono publicum bonum.

Tale autē homicidiū de iure naturali, & Diuino est solùm cōmisśū Reipublicæ, aut publicis Magistratibus, & Principibus, qui habent curam Reipublicæ, vt patet ex Paulo ad Rom. 13. *Non sine causa gladium portat, vindex est enim.*

At ex intentione occidere hominem semper est prohibitum homini priuato, nunquam enim id licet. Non enim est commissa cura publici boni defendendi, nisi publicis personis, ergo nulli priuato sua authoritate licet ex intentione occidere, & multò minus licet homini priuato ex intentione occidere intuitu boni priuati, vt ad defendendam vitam alicuius, vel etiam sui ipsius.

Omne aliud homicidium ex intentione est prohibitum in præcepto, *Non occides*, seù publicæ, seù priuatæ personæ, præterquam in casu præmisso,

missio, quando vita alicuius propter peccatum eius est perniciosa Reipublicæ. Nam de homicidio non ex intentione, quale contingit, cum quis defendit seipsum, vel Rempublicam, est alia quæstio, & ex motiuo naturali cognosci potest.

Hinc nemo potest interficere seipsum, cum enim nemo sit Iudex sui ipsius, neque habeat authoritatem supra se ipsum, nulli licebit se interficere, etiamsi dignus non esset, & perniciosus Reipublicæ.

Rursus animaduertendum, quod defensio sui nedum consistit in repellendo ictus Aduersarij inuadentis, sed etiam in infligendo oppositos ictus inuadenti, ipsumque contrarijs ictibus impetendo: si enim inuadens desistere nolit ab impetendo, licitum est inuaso ipsum ictibus directè impetere, directè, inquam, non quia directè intendere possit occisionem inuadentis, iam enim diximus, quod occisio inuadentis nec directè, nec indirectè potest licitè intendi; sed dicimus, quod inuasus potest licitè ictibus directè impetere inuadentem, hoc est, quod licitè possit inuadentem petere ictibus directè physicè in corpus ipsius tendentibus, seu quod licitè possit elicere actum externum, quo simul, & semel se defendat, & inuadentem directe impetat; Neque enim, dum inuasus iam videt verisimile periculum vitæ sibi imminere expectare tenetur, quod priùs sibi ab Aggressore vulnus infligatur, sed tuta conscientia impetere potest Aggressorem desistere nolentem; ita tamen, vt in hoc ipso actu, quo Aggressorem directè impetit, non intendat ipsum impetere, sed solùm se defendere; idque insuper faciat cum moramine inculpatæ tutelæ.

Vndè non est quæstio de occisione indirecta, qualis est, cum quis defendendo se ipsum, & inuadentis ictus reijciendo, inuadens ex seipso in ensem inuasi irruens, occidatur; tunc enim inuasus inuadentem directè non occideret, sed inuasus seipsum occideret, temerè in ensem inuasi irruens. In hac enim occisione nulla est difficultas, quod nulla interueniat culpa inuasi, & de hac occisione nulla vnquam mota est quæstio inter Doctores.

Difficultas igitur est de occisione directa, An videlicet alicui liceat occidere directè inuasorem defendendo propriam vitam, hoc est, an liceat per actum directè tendentem ad occisionem aliquem occidere, vibrando directè ensem, eiusque ictum in inuasorem, defendendo propriam vitam.

De hac igitur directa occisione loquendo, dicimus licitum esse directè occidere inuasorem defendendo propriam vitam, non quidem intendendo inuasoris occisionem, sed solùm sui defensionem, itaut etiamsi inuasus impetat directè inuasorem per ictum ad eius necem tendentem, & præuideat inuasorem per talem ictum forte occidendum, non intendat tamen illius occisionem, sed sui defensionem.

***

Hh In

In quo consistat moderamen inculpatæ tutelæ.

MOderamen inculpatæ tutelæ in eo consistit, quod quis tantùm faciat, quantùm præcisè est necessarium in defensione, & conseruatione propriæ vitæ, & non plus; ita vt in vi, seù violentia non sit excessus, & non plus faciat cum se defendit, quam sit necessarium ad euitãdum malum, quod sibi intentatur. Vnde S. Thomas ait, quòd si aliquis ad defendendam propriam vitam, vtatur maiori violentia, quàm oportet, erit illicitum; quia tunc non esset proprie vim vi repellere, sed potius vim inferre, quod non licet. Vbi notandum, quod S. Thomas non dicit, esse illicitum maiore defensione vti, quàm oporteat ad se defendendum, sed ait, esse illicitum vti maiori violentia, quàm oporteat: si quis enim se defendat non impetendo inuasorem, (ex quo possit esse periculum vulnerandi, vel occidendi ipsum) sed obijciendo aliquod obstaculum parietis, ostij, vel armorum, aut rei cuiusuis alterius, quo hostiles ictus, vel arceat, vel auertat, parum refert sit ne maior defensio, quàm oporteat, dummodò non adhibeatur maior vis, quàm sit necessaria; supponit enim licitum esse adhibere vim, quia vim vi repellere licet: sed ait vim, seù violentiam non debere esse maiorem, quàm oporteat ad defensionem propriæ vitæ, itaut si ad defensionem propriæ vitæ, sit necessarium impedire ictum aggressoris etiam per inflictionem oppositorum ictuum in ipsum etiam læthalium, si hoc fieri potest infligendo illi vnum vulnus, non infligat illi plura vulnera, vel si id fieri potest per vulnus non adeò graue, non fiat per vulnus nimis graue.

Prætereà secundum aliquos requiritur aliqua paritas in armis, vel saltem, quod non sit inter arma inuadentis, & inuasi disparitas notabilis, qualis esset si inuadens percuteret pugno, & inuasus se defenderet pugione, vel si inuadens aggrederetur gladio, aut pugione, & inuasus defenderet se archibusio. Vlterius requiritur, quod defensio fiat in actuali conflictu, & aggressione, & quod occisio sit ad defensionem.

At Cardinalis de Lugo *de iustitia, & iure tom. 1. d. sput. 10. sect. 6. nu. 151.* cum Molina ait, regulam seruandam tàm in externo, quàm in foro interno, sumendam non esse ex potentioribus, vel non potentioribus armis inuasi, & inuasoris, vel ex vsu armorum ad occidendum inuasorem, qui sine armis aggreditur; sed sumendam esse ex necessitate; potest enim aliquis armis indigere, vt se defendat ab aliquo potentiori inermi, & quis dicat, puerum, vel fœminam non posse ferro vti ad defendendum se à viro, qui eos manibus velit suffocare.

Quinam iniusti Aggressoris nomine intelligendus sit.

EXplicandum est prætereà quinam veniant nomine iniusti ag-

gressoris, cum dicitur licitum esse iniustum aggressorem, se defendendo, occidere. Et dicendum est iniusti aggressoris nomine venire quamcumque personam iniustè aggredientem, siuè priuatam, siuè publicam, siuè subditum, siue Superiorem, seù Principem, siuè filium, siuè parentem, siue Clericum, seù Religiosum, siue Sæcularem, siue cuiuscumque gradus, & conditionis existentem, qui priuatè, aut ex odio priuato, & non publica authoritate, ac proindè iniustè inuadat, nisi fortè cùm ageretur de occisione Superioris, seù Principis, ex cuius occisione magnum aliquod damnum sequuturum esset in Republica; nam si damnum illud certum non esset, etiamsi timeretur damnum, non videtur quod propter damnum non certum, sed dubium, aut probabile Reipublicæ, debeat innocens iniustam mortem subire.

De Aggressore iniusto materialiter.

SVnt in his difficultates aliquæ breuiter expediendæ, & primò, difficultas occurrit de inuadente iniustè materialiter, id est, de illo, qui absque sufficienti notitia, vel libertate alium inuadit, qualis esset amens, vel ebrius, aut puer, aut qui inuincibili ignorantia laborans, putat se teneri ad alium occidendum. Ex eo autem dicitur inuasor iniustus materialiter, quia licet ipse non peccet inuadendo, infert tamen realiter damnum indebitum, vel saltem modo indebito, ac proinde si non inferat iniustum formale, infert iniustum materiale. De hoc igitur est difficultas, an talem inuasorem possit inuasus defendendo se occidere. Et affirmatiue respondendum est, nam quisque ius habet conseruandi propriam vitam contra quemcumque iniustum inuasorem, ac proinde etiamsi inuasor non peccet inuadendo, quia tamen iniustè inuadit, inuasus ius habet seipsum contra ipsum defendendi.

Cardinalis de Lugo excipit casum quando constat ebrium, vel phreneticum esse in statu peccati mortalis, à quo post phrenesim, vel ebrietatem poterit resurgere; è contrà verò moraliter credas te esse in statu gratiæ; quia tunc verè non potest proximus sibi consulere, & subuenire in illa extrema necessitate, & periculo certo æternæ damnationis, nisi tu vitam propriam exponas pro eius remedio. Hic tamen casus, inquit, de Lugo, rarissimus erit, quod constet illum esse in statu peccati, ob quod inæternum damnandus sit.

Sed adhuc in huiusmodi euentis licitè posse inuasum contra tales inuasores, propriam vitam, cum moderamine inculpatæ tutelæ, vsque ad necem inuadentis defendere, sentit Franciscus Amicus *tom. 5. disp. 36. sect. 2. num.* 89. & rationem reddit, quia non est mihi certum, an talis inuasor sit aliàs vitam æternam consecuturus, etiamsi tunc non occidatur: nec est mihi certum an ego sim in gratia Dei; cum his autem dubijs certam mortem oppetere non teneor. Adde ebrium inuasorem fuisse in culpa, qui se in huiusmodi angustias coniecit. Vnde sibi imputare debet.

Nec de amente ad tempus certum est, illum ad seipsum reuersurum ante mortem, etiamsi nunc illam euadat. Caeterum si mihi certum foret moraliter, & me moriturum in gratia, & inuasorem aliquando vitam aeternam consecuturum, omninò lege charitatis obligarer, permittere me occidi potius, quam occidere; non tamen peccarem contra Iustitiam secus faciendo, nec tenerer ad damna resarcienda. Haec Amicus.

De inuaso, qui alicui inuadendi occasionem dedit.

SEcunda difficultas occurrit de inuadente alium, qui sua culpa inuaditur, seù qui causam occasionemque dedit, vt inuaderetur, an videlicet talem inuadens dicendus sit iniustus inuasor, seù aggressor; ita vt is, qui sua culpa inuaditur, possit se defendere etiam cum occisione inuasoris: & affirmatiuè respondetur. Ratio est, quia is, qui sua culpa inuaditur potest se tueri etiam occidendo inuasorem, quando non est aliud remedium euadendi; Quamuis autem ille, qui sua culpa inuaditur peccet faciendo id, quod agit, iniustè tamen inuaditur, cum inuasor non habeat ius ipsum occidendi, ergò inuasus potest se tueri etiam occidendo inuasorem. Ita Bannes 2. 2. *q.* 64. *art.* 7. Syluius *ibidem quaesito* 2. Petrus Nauarra *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 362. & alij communiter contra S. Antoninum *in* 3. *par. tit.* 5. *&* 8. §. 1. & alios asserentes, quod licitum sit se defendendo occidere inuasorem, praeterquam quando is, qui inuaditur dedit culpabilem causam aggressori, qualem dat adulter Marito in adulterio deprehensus, & ille, qui alterum lacessiuit conuicijs, vt se aggrederetur. Affertur pro eadem sententia etiam Martinus Nauarrus *in suo Manuali c.* 15. *num.* 7. Sed Syluius *in secundam secundae q.* 64. *art.* 7. *quaesito* 2. obseruat, quod Nauarrus ibi dicit, eiusmodi adulterum, esse homicidam quoad irregularitatem. Caeterùm, si quis ita per suam culpam daret causam aggressionis, vt iustè posset inuadi, peccaret se defendendo, & occidendo, quia non licet occidere iustum aggressorem. Verùm nunquam dicitur iustus aggressor, qui nomine priuato aggreditur; & adulter ex iniuria, quam facit Marito per adulterium non amittit ius naturale de defendenda propria vita, neque Maritus ex iniuria illa sibi illata acquirit ius inuasorem interficiendi.

Et confirmatur, nam ius conseruandi propriam vitam non fundatur in eo, quod quis non sua culpa inuadatur, sed in eo, quod quisque ius habet conseruandi suam vitam contra quemcumque, qui non inuadit publica authoritate, ergò siue ipse inuasus dederit, vel non dederit causam, dum priuata authoritate inuaditur, semper ius habet à natura se contra talem inuasorem defendendi. Obseruat tamen Bannes, quod si adulter, vel lacessitor praeuidit pericula mortis futurae ex actione propria, peccat certè peccato homicidij in corde suo, quando tale periculum praeuidens, nihilominus statuit se in illo constituere. At verò posteà in ipso periculo positus non amittit ius

se

se defendendi, immò tunc illi est maior ratio se defendendi; donec doleat de peccato, quod non est ita facilè in illo conflictu, & perturbatione animi.

Idem ius conseruandi vitam habent Malefactores contra eos, qui priuata authoritate ipsos inuadunt, qui proinde aggressores iniusti dicendi sunt; vnde potest publicus malefactor defendendo suam vitam aggressorem occidere ante latam sententiam, & publicam potestatem occidendi factam; nam iure vitam suam possidet, proindè iure potest illam contra quemcumque iniustum aggressorem tueri.

Quænam fuerit S. Augustini de Inuasoris occisione sententia.

PLures propter aliqua loca, quæ mox adducemus putarunt Sanctum Augustinum negasse esse licitũ occidere inuasorem etiam cum moderamine inculpatæ tutelæ, quorum nonnulli S. Augustini authoritate moti eamdem sententiam subscripsere, vel saltem probabilem existimarunt. Hi sunt Augustinus Triumphus Augustinianus *in lib. de potestate Ecclesiastica quæst.* 52. *art.* 3. Tostatus *in c.* 5. *Matth.* 9. 109. Vasquez *cap.* 2. *de restit. dub.* 6. *num.* 18. Augustinum eam sententiam sequutum fuisse affirmat, quam, inquit, quidam ex Canonistis amplectuntur, Molina *disput.* 3. *num.* 3. ait, *vehemens suspicio est Augustinum eius fuisse sententiæ*. Idem pro errore Sancto Augustino tribuit Adamus *cap.* 3. *pag.* 585.

Loca verò S. Augustini, quæ sententiã hanc videntur exprimere, sunt sequentia: Primus locus est *lib.* 1. *de libero arbitrio cap.* 5. vbi disputat, *possit ne citra culpam interfici hostis irruens, vel insidiator sicarius, siue pro vita, siue pro libertate, siue pro pudicitia*, & postquam dixit, lege Romana grassatores posse impunè occidi, dum vitam alteri stricto mucrone auferre tentant, ait: *Legem quidem non reprehendo, quæ tales permittit interfici, sed quo pacto istos defendam, qui interficiunt, non inuenio.*

Et rursus in eodem *cap.* sic ait. *Legem quidem satis video esse munitam contra huiuscemodi accusationem, quæ in eo populo, quem regit, minoribus malefactis, ne maiora committerentur, dedit licentiam; multò enim mitius est, eum, qui alienæ vitæ insidiatur, quàm eum, qui suam tuetur, occidi.* Ibi autem quærit: *Vtrum homines, quibus ciuiles leges inuasoris occisionem permittunt, aliqua vehementiore, ac secretissima lege teneantur tales non occidere.*

Rursus eodem *cap.* hæc ait S. Doctor. *Quomodo apud Diuinam prouidentiam à peccato liberi sunt, qui pro his rebus, quas contemni oportet humana cæde polluti sunt?* Eas autem res dicit esse contemnendas, quas homines inuiti amittere possunt. Horum autem præcipuum est vita corporalis, ergo iuxta Augustinum pro conseruanda vita corporali, nulli licitum est, hominem occidere.

Præterea *epist.* 154. *ad Publicolam*, sic ait. *De occidendis hominibus, ab eis quisquam occidatur, non mihi placet consilium, nisi fortè sit miles, aut publica functione teneatur, vt non pro se* hoc

hoc faciat, sed pro alijs accepta legitima potestate, si eius congruat personæ.

Dicendum tamen est S. Augustinum communem, & veram sententiam perpetuò docuisse, quod scilicèt inuaso liceat inuasorem se defendendo cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere, & ab hac sententia nunquam recessisse. Ita clarè ostendit Henricus Norius Augustinianus *in vindicijs Augustinianis* §. 9. ex his, quæ Sanctus Augustinus habet *tom.4 quæst.84. in Exodum*. Ibi enim S.Doctor docet, quod in dubio, An fur me velit occidere possum iuxta legem Diuinam citra peccatum homicidij illum occidere, potiori iure eumdem potero interficere, si certam mihi mortem stricto mucrone intentet: nec enim fas est dicere, Deum permisisse peccatum, & veluti lata lege non improbasse; etenim licet lex illa lata esset ad firmandam ciuilem Rempublicam Hebræorum, patet tamen Diuinam voluntatem permisisse homicidium, vti permisere mundani Legislatores, & sicut occidens inuasorem non agit contra voluntatem Legislatoris ciuilis, ita neque contra Legislatoris Dei voluntatem agere dicendus est. Hæc Norius.

Ibi autem ad illa Exodi verba: *Si effringens fur domum, siue suffodiens fuerit inuentus, & accepto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis, quod si orto Sole hoc fecerit, homicidium perpetrauit, & ipse morietur.* Ibi enim S. Augustinus disparitatem assignat, cur nocturnus fur citra homicidium interfici possit, non verò diurnus, ita inquiens. *Intelligitur ergo tunc non pertinere ad homicidium si fur nocturnus occiditur, si autem diurnus pertinere &c. poterat quippe discerni, quod ad furandum, non ad occidendum venisset, & ideo non deberet occidi. Hoc & in legibus antiquis sæcularibus*(ff. ad l. Aquil. l.4.) *Quibus tamen ista est antiquior, inuenitur, nempe occidi nocturnum furem quoquo modo, diurnum autem si se cum telo defenderit, iam enim plus est quàm fur.* Hæc Sanctus Augustinus.

Ex quibus constat illum in ea esse sententia, vt censeat licitum esse alicui defendendo propriam vitam inuasorem iniustum occidere, siquidem & furem nocturnum occidere licitum esse dicit in dubio, an fur me velit occidere.

Ad loca verò eiusdem Augustini à principio allata, in quibus videtur oppositum sentire, variæ ab Authoribus adhibentur expositiones. Nam aliqui volunt S. Augustinum solùm velle non esse licitum præuenire volentem occidere ipsum occidendo. Quæ intelligentia videtur congruere authoritati allatæ ex epistola ad Publicolam: nam Publicola quæsiuit ab August. Primò; *Vtrum quis iustè possit interficere malos, ne ipsi alios occiderent?* Et respondet, quod non, nisi sit miles, vel potestas, qui faciat non pro se, sed pro vtilitate aliorum, &c. occidere autem malos, ne ipsi alios occidant, est malos præuenire occidẽdo.

Alij volunt quod S. Augustinus loquatur de eo, qui absque moderamine inculpatæ tutelę inuasorem occidit.

Alij dicunt Augustinum loqui de illis, qui ex liuore, odio, aut vindicta inuadentem occidunt.

Norius

Norius verò loco citato ait eam Aggressoris occisionem ab Augustino improbari, quæ à libidine dominante deriuetur, eo quod cum aggressus aggressorem occidit, non ratio, sed cupiditas, & libido illi dominatur.

Et quod in libro illo primo de libero arbitrio loquutus fuerit vti Philosophus supra omnia corporea animum hominis ad veri sui boni cognitionem erigens.

Eo etiam pacto Norius Augustini sententiam explicat, vt quando aggressoris occisionem peccatum appellauit, intellexerit moralem defectum actionis, in quem incidit, qui relicto actu longè perfectiori, imperfectiorem eligit, vnde ex insipientia operari dicitur; at qui se permittit occidi, nec curat, cum possit neco hostis vitam redimere, excellentiorem quouis infortunio animum se habere monstrat, haud in bonis reputans vitam, quam amittere paratus est, & non habere paratior, &c.

Illud etiam addit idem Norius, quod S. Augustinus ex Sacris litteris, quas cum scriberet librum primum de libero arbitrio parum se calluisse testatur, postea peritiorem in eisdem effectum, oppositam sententiam ex eisdem Sacris litteris tradidisse.

At S. Thomas 2.2. *quæst. 64 art. 6.* vbi firmauit licere alicui occidere aliquem se defendendo, cum duo illa loca S. Augustini sibi obiecisset sic respondet. *Ad primum dicendum, quod auctoritas S. Augustini* (primo loco allata) *intelligenda est in eo casu, quo quis intendit occidere hominem, vt seipsum à morte liberet; in quo etiam casu intelligitur authoritas inducta ex libro de libero arbitrio; vnde signanter dicitur. Pro his rebus, in quo designatur intentio, & per hoc patet responsio ad secundum.*

Verùm hæc expositio non arridet Lusio Turriano Societatis IESV, nec Henrico de Noris Augustiniano, qui dicunt expositionem D. Thomæ in Augustinum non quadrare. Afferemus, & soluemus vtriusque argumenta. Turrianus igitur *tom. 2. in 2. 2 D. Thomæ disp. 27. dub. 1.* Objicit, quod Augustinus planè dicat, leges quæ contendunt facultatem occidendi, solùm permittere minora mala ad vitanda maiora. Secundò, quod Augustinus dicat se non vid-re, quomodo illi inculpati sunt (scilicet occisores inuadentium) licét leges sint inculpatæ. Quod absolutè verum non esset, inquit Turrianus, si Augustinus putaret, posse priuatum hominem se defendere per occisionem inuadentis sine peccato, etiamsi solùm intendat defendens propriæ vitæ conseruationem. Tertiò, quod Augustinus dicat, se non inuenire, quomodo hos homicidas possit defendere. Et tamen si de intentione loqueretur Augustinus facilè posset dicere, illos excusari, quando solùm intendant conseruationem propriæ vitæ. Denique epistola illa 154. solùm excipit eos, qui authoritate publica occidunt alios, vt patet ex illis verbis. *Nisi forte miles, aut publica functione teneatur.* Hæc Turrianus.

Verùm hęc non obstare expositioni allatæ à D. Thom. euidés est. Nam quod Augustin. loquatur de illis, qui occidũt inuasores ex intentione occi-

dendi,

dendi, vt propriam vitam conseruent, idest de illis, qui pro conseruanda vita propria inuasores occidunt, ac proindè loquatur de illis, qui volunt occisionem, & mortem inuasoris, vt propriam vitam conseruent, patet ex verbis ipsius Augustini, vt optimè obseruat S. Thomas; nam Augustinus ait. *Quomodo apud Diuinam prouidentiam à peccato liberi sunt, qui pro his rebus, quas contemni oportet humana cade polluti sunt.* Inter res verò contemnendas recenset, & vitam; signanter enim dicitur (inquit S. Thomas.) *Pro his rebus*, nam in hoc designatur intentio. Vnde sensus D. Augustini est hic, quod apud Diuinam prouidentiam à peccato liberi non sint illi, qui pro vita conseruanda homines occidunt, seu qui occidunt homines, vt vitam conseruent, ac proindè volunt, & intendunt occisionem hominum, vt propriam vitam conseruent. Id enim crimen est, nam, vt dictum est supra, non licet homini priuato intendere, aut assumere vti medium ad conseruandam vitam occisionem, seu mortem alterius. Est igitur euidens, quod Augustinus eos apud Diuinam prouidentiam non excusari dicat, qui occidunt alios, vt se conseruent; & est euidens id non licere. Nam aliquem occidere alios, vt se conseruet, est velle occisionem alterius, vt conseruet seipsum, & ideò non licet. Hoc posito nil obstant, quæ opponit Turrianus; nam Augustinus bene dicit legem permittentem occisionem inuasoris ad conseruandam vitam inuasi dare licentiam minoribus malefactis, ne maiora committantur. Quia videlicet lex permittit vnicuique defendere seipsum; & permittit etiam, vt qui inuaditur, occidat inuasorem, vt seipsum conseruet, ac proindè permittit vti minus malum, hoc, quod est inuasum velle, & intendere occidere inuasorem. Quia minus malum est, inquit, Augustinus, eum, qui alienæ vitæ insidiatur, quam eum, qui suam tuetur, occidi, etiam cum intentione occidendi; vnde ex hac parte, quatenus videlicet lex permittit minus malum ad euitandum maius malum, dicit Augustinus, se legem non reprehendere. Sed tamen addit, se non inuenire quomodo defendat illos, qui interficiunt, idest, qui interficiunt eo pacto, quo iam Augustinus se declarat, vt scilicet pro conseruanda vita, occidant, idest, velint, & intendant inuasoris occisionem.

Et hanc esse mentem Augustini, patet etiam ex his, quæ habet in epistola illa 154. ad Publicolam. Ibi enim ait. *De occidendis hominibus, ne ab eis quisquam occidatur, non mihi placet consilium, nisi fortè sit miles, aut publica functione teneatur, vt non pro se hoc faciat, sed pro alijs, accepta legitima potestate, si eius congruat personæ.* In his enim verbis primò notandum est, quod ait; *De occidendis hominibus, ne ab eis quisquam occidatur, non mihi placet consilium.* Hoc enim idem est, ac dicere, non mihi placet consilium, quod quis alium occidat, vt conseruet propriam vitam. Quod rursus idem est, ac dicere, non mihi placet consilium, quod quis velit, & intendat alium occidere, & de facto occidat, vt propriam vitam conseruet. Idem non licet ob rationes superius allatas. Se-

Secundò notanda sunt alia illa verba. *Nisi fortè sit miles, aut publica functione teneatur, vt non pro se hoc faciat*; vt enim rectè obseruat S. Thomas *art.* illo 7. ei, qui habet publicam authoritatem licitum est intẽdere occisionem alterius, vt seipsum defendat, nam qui habet publicam authoritatem intendens hominem occidere ad sui defensionem, refert hoc ad publicum bonum, vt patet, inquit S. Thomas, in milite pugnante contra hostes, & in Ministro Iudicis pugnante contra latrones. Illud ergo ait S. Augustinus quoad occisionem alterius non licere homini priuato, quod licere aut militi, aut personæ, quæ publica fũctione teneatur. Quod autem licet militi, aut personæ publica functione gaudenti, est, quod intendat occidere hominem in sui defensionem, nam hoc refert ad publicum bonum, ac proinde cum persona priuata, vt talis non possit occisionem alterius referre ad publicũ bonum, hoc ipsum, quod est intendere occisionem alterius, non est ei licitum. Quod ergo negat, & improbat Augustinus in persona priuata est, quod velit, & intendat occisionem alterius, vt propriam vitam conseruet. Id autem non contingit in sententia vera, & communi, qua diximus licitum esse defendendo se inuasorem occidere, nam iuxta veram sententiam, non licet intendere, nec vti medium, occisionem alterius ad conseruandam propriam vitam, sed solùm licet intendere defensionem sui, etiamsi ad hanc sequatur præter intentionem defendentis, occisio inuasoris, & hæc sequutura præuideatur.

Quod autem ciuilibus legibus permitti dicit Augustinus, scilicet, vt aggrediens ab aggresso occidatur etiamsi forte animo, & intentione occidendi occidatur, quia interiora cordis leges ciuiles non attendunt, hoc ipsum bene dicit Augustinus secretissima Dei lege prohiberi, nam Dei lex prohibet, quod quis aliquem occidat animo & intentione occidendi.

Et hic est verus processus discursus Augustini; qui autem aliter illum discurrere putant, præpostere Augustinum intelligunt.

Ex his patet quantùm à veritate distent Authores illi qui asserunt, licitum esse velle, atque intendere occisionem inuasoris, vt medium ordinatum ad defensionẽ inuasi; id enim non licet, vt constat ex rationibus superius allatis, & improbatur manifeste à S. Augustino.

At verò Henricus Noris §. citato, vbi retulit expositionem Angelici Doctoris, subdit illius sententiam vix posse in praxim reduci, eo quòd insurgente ira, animoque in sui defensionem subito erecto, illa intentio haberi non possit. Mox addit explicationem Sancti Thomæ non esse ad mentem Augustini, nam Augustinus occisionem aggressoris inde esse malum probat, quia oritur ex cupiditate seruandi vitam, quæ non debet amari, sed contemni. *Quomodo enim*, inquit, *apud eam* (Diuinam prouidentiam) *sunt isti à peccato liberi, qui pro ijs rebus, quas contemni oportet, humana cæde polluti sunt?* Et antea. *Non enim lex eos cogit occidere, sed relinquit in potestate; liberum eis itaque est nemi-*

nem necare, pro ijs rebus, quas inuiti possunt amittere, & ob hoc amari non debent. At S. Thomas vult (inquit Noris) ex instinctu naturæ amare vnumquemq; suam vitam, quantùm potest, ex quo amore sequatur defensio ad illam conseruandam, etiam cum morte insidiantis. Inter illa verò, quæ contemni debent, ibidem vitam reponit Augustinus, eo vtens dilemmate, de vita animæ, dum corpus interimitur. *Si auferri potest contemnenda est, si non potest nihil metuendum*. Et Angelicus Doctor, illam intentionem ex ira contra hostem infici malitia opinatur; at Augustinus nimia concupiscentia, & immoderato amore erga se occisionem illam vitiari existimauit. Hæc Norius.

Verùm quod Angelici Doctoris allata positio, pugnet cum positione Augustini, vt adeo confidentèr pronunciat Norisius, non video. Nec enim ista duo inter se pugnant, scilicèt. Quod occidens inimicum pro conseruatione propriæ vitæ peccet, quia hoc facit ex libidine, & immoderato amore vitæ, quam deberet contemnere, vt vult Augustinus; & quod occidens aggressorem pro conseruatione propriæ vitæ peccet, si occidat ex intentione occidendi, quia videlicet intendat occidere, &. non ita actionem occisiuam eliciat, vt intendat solùm sui defensionem, etsi per accidens, & præter intentionem sequatur aggressoris occisio, etiam præuisa. Hæc duo, inquam, inter se non pugnant, immo rectè cohærent. Nam quod aggressus ex immoderato amore propriæ vitæ moueatur ad occidendum aggressorem, non excludit, immo compatitur hoc, quod scilicet idem aggressus ex intentione occidendi, velit aggressorem occidere. Quis enim dicat, hæc duo inter se pugnare? Immo duo hæc nedum sunt compatibilia in eodem homine, sed sunt omninò, ac necessariò connexa: nam qui ex intentione occidendi aggressorem ipsum occidit ad conseruandã propriam vitã, ex immoderato amore propriæ vitæ id facit, nam qui non fertur immoderato amore erga propriam vitam, cum inuaditur ab aliquo, & se ab eo defendit, contentus est defensione sui, & defensionem sui tantùm intendit, non verò occisionem inuadentis. Qui verò immoderato amore fertur erga propriam vitam cõducitur, vt occisionem aggressoris intendat, eamque velit vt propriam vitam defendat. Cum ergo S. Augustinus supponat occidentem aggressorem ex immoderato amore propriæ vitæ illum occidere, in hoc ipso inuoluit intentionem occidendi: posita verò intentione occidendi, actio illa probanda non fuit à S. Augustino: nam intentio occidendi aliquem in priuata persona propter bonum priuatum, est intrinsecè mala, & illicita, vt conuincunt argumenta superius allata; nec ad ea, nisi verba inutilia ab Aduersarijs afferri animaduerti. Inficitur ergo occisio illa inuasoris ex immoderato amore propriæ vitæ, & ex intentione occidendi, nec ista duo pugnant inter se, vt putat Norisius, sed benè simul compatiuntur; immò connexa sunt, vt ostendimus. Et hanc esse mentem Augustini constat ex his quæ habet in laudata epistola ad Publicolam; nam in ea habet, se occisionem

nem alterius, ne quis occidatur solùm in eis probare, qui sunt publicæ personæ, quæ scilicet nomine Reipublicæ, & authoritate à Republica habita occidunt, vti sunt milites, & Magistratus, hi enim possunt intendere priuatæ personæ occisionem, cum id ordinare possint in commune bonum Reipublicæ ex facultate sibi à Republica concessa, quæ vtique intendere potest occisionem priuatæ personæ propter bonum commune, vndè quæ publicis personis conuenire dicit Augustinus, id priuatis personis negat: Igitur priuatis personis negat Augustinus occisionem cum intentione occidendi peractam, nam occisionem alterius defendendo se, ac præter intentionem præstitam, licitam esse dicit loco citato in Exodum.

Rursus nec diuersa sunt, aut inter se pugnantia, vt Norisius putat, quod S. Augustinus doceat, aggressum aggressorem occidere ex immoderato amore suæ vitæ, & S. Thomas doceat, aggressum ex instinctu naturæ se defendere, quatenus ex instinctu naturæ se ipsum, propriamque vitam vnusquisque diligit. Nam aliud est, quod quis ex instinctu naturæ se diligat, propriamque vitam ab aggressore defendat, & in hoc non peccat, idque vult S. Thomas; aliud verò est, quod quis ex immoderato amore suæ vitæ aggressorem occidat, quem amorem immoderatum tunc adesse arguitur, cum quis ex intentione occidendi, aggressorem occidit, & in hoc peccari, ait Augustinus, idque S. Thomas non negat. Itaque cum quis immoderato amore vitam propriam diligit, intendit aggressoris occisionem, & ideò illum occidendo peccat: qui verò non immoderato amore propriam vitam diligit, sed solùm instinctu naturæ in eam fertur, non intendit aggressoris occisionem, sed solùm suæ vitæ defensionem, ideò non peccat, etiamsi defendendo se, aggressorem occidat. Quare cum eo loco S. Augustinus aggressoris occisionem damnat, eam damnat aggressoris occisionem, quæ fiat ex intentione occidendi aggressorem.

Vndè loca omnia S. Augustini optimè inter se consonant, ità vt opus non sit ad alias expositiones recurrere, quæ Sancti Doctoris mentem non attingunt.

Et mirum est, quod Authores præfati confidenter, & veluti ex tripode definiant, expositionem, qua Angelicus Doctor, Sanctum Augustinum explicat, non esse ad mentem Augustini, quasi ipsi peritiores sint, ac fæliciores, quàm Angelicus Doctor in penetranda mente Augustini, cum tamen Angelicus Doctor Augustini lingua, & calamus appellatus sit, quod nonnisi Augustinum in suis operibus, ac præsertim in summa redoleat.

Ad illud verò, quod ait idem Norisius sententiam de non intendenda inuasoris occisione vix posse in praxim reduci, quod surgente ira, animoque in sui defensionem, illa intentio haberi non possit. Respondetur negando intentionem illam in eo casu haberi non posse, potest enim facilè haberi, si inuasus velit, vti potest solam defensionem sui intendere,

etiam cum Aduersarium vulnerat. Sed & eadem, & maior difficultas occurrit in sententia, quæ, asserit occisionem inuasoris intendendam esse vti medium ad sui defensionem, videtur enim difficilè, quod qui actualiter cum Aduersario confligit distinguere possit inter medium, & finem; Vndè facilius est, si cum hoste congrediens ità suam voluntatem disponat, vt decernat solùm se defendere, & solùm defensionem suam intendat, non verò Aduersarij occisionē, etiamsi futuram illam præuideat. Eadem difficultas etiam esse posset de moderamine inculpatæ tutelæ, seù de moderata defensione, qua vti debet ille, qui cum Aduersario decertat, videtur enim difficilè in actuali conflictu mensurare ictus, eisque modum præscribere, ne se defendens maiori vi vtatur, quàm oportet, & tamen certum est, inuasum se ab inuasore defendentem in sui defensione, moderata defensione vti debere. Non est igitur vera difficultas ea, quæ obijcitur aduersus expositionem D. Thomæ, cum argumentum à difficultate petitum, omnes teneantur soluere in difficultate, quæ occurrit in adhibenda moderata defensione.

De Authoritatibus Sanctorum Ambrosij, Anselmi, & Basilij, quos prose afferunt Aduersarij.

OBijciunt secundò, Aduersarij S. Ambrosium *lib. 3. offic. c. 4.* vbi de Christiano dicit, quod etiamsi in Latronem armatum incidat ferientem, referire non possit, & in *cap. 22.* Lucæ, vbi ait: *Lex referire vetat, & ideò fortasse Petro duos gladios offerenti, sat est, dicit* (Christus) *quasi licuerit vsque ad Euangelium.*

Respondetur cum Syluio *in Commentario art. 6. quæstionis 64. in 2. 2.* quod Ambrosius priori loco docet iniuriam non esse iniuria propulsandam, neque nobis licere repercutere eum, qui nos percussit, quando id non est ad nostri defensionem necessarium, vt si is qui percussit percutere cesset, velle enim talem repercutere, manifestè pertinet non ad necessariam defensionem, sed ad priuatam vltionem. Vndè S. Ambrosius non vtitur verbo defensionis, aut æquiualenti, sed referiendi. Referire autem in sui notione, non defensionem significat, sed potius vltionem, quamuis & pro defensione interdum sumatur. Posteriori loco Ambrosius docet maiorem perfectionē in Euangelio consuli: Cum enim in lege non prohibeatur iusta defensio, Euangelici tamen Consilij est ab ea abstinendo ferre patienter iniurias. Hanc responsionem iuuat, quod postquam Ambrosius ea dixit, quæ obijciuntur subiungit, *Vt sit in lege æquitatis eruditio, in Euangelio bonitatis perfectio.*

Obijciunt tertiò, S. Anselmum, qui super verba illa Apostoli ad Rom. 12. *Non Vosmetipsos defendentes Charissimi*, ità scribit: *Si quis vos aggressus fuerit, non percutientes eum, sed finite iram persecutoris in vobis expleri.*

Re-

Respondetur in verbis Apostoli non defensionem propriè dictam, sed vltionem prohiberi, eamque prohibibet, sicut cum dicit, *nulli malum pro malo reddentes*, ac etiam cum addit, *non Vosmetipsos defendentes*, seù vt in Græco est, *Vlciscentes*, quomodò verbum *defendendi* sumitur etiam *Iudith. 1. v. 2. Iudith. 2. v. 1. Iudith. 9. v. 2.* De illo enim, qui publica potestate fungitur *c. 13.* scribit, quod *Dei Minister est vindex in iram ei, qui malum egit*. Cum ergo dicit; *Sed date locum iræ*, Diuinæ scilicet, sensus est, *vltionem Diuino iudicio relinquite, Dominus enim dicit, mihi vindicta*, hoc est ad me spectat officium vlciscendi iniurias; Ego reddam, officium illud exequens, siuè per me, siuè per meos Ministros, quando mihi videbitur. Et idem vult Christus Dominus cum Matth. 5. dicit, *Ego autem dico vobis non resistere malo*; vult enim, vt illatas iniurias patienter feramus, nec velimus priuata authoritate vlcisci, & malum pro malo reddere. Hoc modo & Anselmum loco citato esse intelligendum manifestum est; posteà enim subdit hæc verba, *Non Vosmetipsos defendentes*, proindè valere, ac si Apostolus dicat, *Quid opus est vos ipsos vestras vltum ire iniurias? Quin potius, quod in vos peccatur, quasi fratribus, & proximis ex corde remittite*.

Obijciunt quartò S. Basilium *to. 2. in Ethica, seù morali Regula 49. cap. 2.* cuius titulus est. *Quod nullo modo debet Christianus cum aliquo pugnare, aut seipsum defendere, sed aduersum omnes, si fieri possit ex mandato Domini pacem seruare.*

Et in ipso *cap. 2. in corpore*, sic ait. *Audistis, quod dictum est, oculum pro oculo, & dentem pro dente; Ego autem dico vobis non resistere malo, sed si quis te percusserit in dexteram maxillam, prabe illi, & alteram, & quæ sequuntur; Charitatem habete in vobis, sed & pacem habete inter vos. Nulli malum pro malo reddentes, prouidentes bona coram omnibus hominibus, si fieri potest, quod in vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes; Non Vosmetipsos defendentes Charissimi, sed date locum iræ, seruum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse erga omnes.*

Respondetur S. Basilium intelligendum esse sicut & Anselmum; quod videlicet velit, nos illatas iniurias patienter ferre, nec alijs iniurijs eas vlcisci. Quod patet etiam ex his, quæ subdit *cap. 3.* cuius titulus est, *Quod neque etiam cum iniuria alter afficiatur, volentem illum vlcisci debemus*. Idque in corpore eiusdem *cap.* suadet exemplo Christi, qui Petro, qui exempto gladio percussit seruum Principis Sacerdotum dixit, *Conuerte gladium tuum in locum suum &c.*

Vel etiam dici potest Basilium loqui in sensu, quo S. Thomas 2. 2. q. 40. *art. 1. ad 2.* ex Augustino *lib. 1. de Sermone Domini in Monte cap. 34. & 35.* dicit intelligenda esse verba illa Christi Domini Matth. 5. *Ego autem dico vobis non resistere malo*. Quod videlicet hæc pertineant ad præparationem animi, vt scilicet homo sit paratus non resistere malo, vel non se defendere, si opus fuerit. Vndè quod sequitur, *Si quis te percusserit in dex-*

dexteram maxillam, prabe illi & alteram, conformiter est accipiendum, vt significetur eo nos animo esse debere, vt parati simus ad alteram iniuriam recipiendam si inferatur, potius, quàm ad vindicandam priorem.

Possent obijci authoritates aliorum Patrum, sed loquuntur de vindicta, vt Cyprianus *lib.* 1. *Epist.* 1. & Cyrillus Alexandr. *lib.* 11. *in Ioannem cap.* 35.

Illud Matth. 26. vbi Dominus Petro volenti se, & ipsum defendere dicit (*omnes qui acceperint gladium gladio peribunt.*) Et illud ad Rom. 12. *Non vos defendentes Charissimi*. Intelligendum est, quod Petrus reprehenditur primò, quia defensio illa habebat potius speciem vindictæ, quàm defensionis: non enim erat probabile tantam turbam tali modo posse repelli. Secundò; quia erat contra Domini voluntatem, cuius responsum debebat expectare. Tertiò. Quia Dominus non habebat opus tali defensore, nec decebat eum tali modo defendi. Quartò. Quia erat contra Patris ordinationem, qui volebat, vt filius eorum vini iniquam non defugeret. Videatur Augustinus *tract.* 112. *in Ioannem.*

Illud verò ad Rom. 12. *defendere*, ibi accipitur pro *vlcisci*, vt patet ex Græco. Simili modo Iudith. *cap.* 1. & 8. accipitur.

Reliquæ Aduersariorum obiectiones soluuntur.

Obijciunt etiam, quod inuasorē occidendo infringatur Dei lex, *Non occides*, in qua hic, & nunc non apparet clara exceptio.

Respondetur, quod cum aliquis defendendo se aliquem occidit, nullatenus infringit legem Diuinam de non occidendo; Nam præceptum Diuinum de non occidendo prohibet occisionem, quæ moraliter sit occisio, ad hoc autem requiritur, vt intendatur occisio ab occidente, nam si occisio non intendatur ab aliquo, si occisio sequatur actualiter, & si præuisa ab eo, qui non tenebatur abstinere ab actu, ad quem sequitur occisio, actus ille non est occisio moraliter, sed tantùm physicè; nam actus humani sumunt speciem moralem ab eo, quod per se intenditur. Vt autem dictum est supra, qui defendendo se alium occidit, si solùm intendat, vti potest, defensionem sui, cum non teneatur abstinere ab actu propriæ defensionis, ad euitandam mortem alterius, quia plus tenetur prouidere vitæ suæ, quàm vitæ alienæ, actus ille, quo se defendit, quoque solam defensionem sui intendit, moraliter est solùm defensio sui, quæ est actus licitus, licet physicè sit etiam occisio, quatenus eiusdem actus effectus intentus est defensio agentis, & effectus præter eius intentionem est occisio passiua, seù mors inuadentis. Non ergo huiusmodi occisio infringit legem, aut præceptum Diuinum

de

de non occidendo, nam huiuſmodi actus non habet malitiam occiſionis, ac proindè non prohibetur per legem Diuinam. Et hæc eſt vera, & germana ſolutio argumenti allati, deſumpta ex viſceribus, vt ita dicamus ipſius rei, & ex doctrina D. Thomæ, qua, vt vidimus oſtendit licitum eſſe alicui defendendo ſe aliquem occidere.

Obijciunt prætereà, ſecundum ordinem Charitatis debemus præferre ſalutem proximi ſpiritualem noſtræ corporali; Cum autem aggreſſor, ſi occidatur, amittat ſalutem ſpiritualem, & quidem irreparabiliter, videtur quod inuaſus potius debeat permittere ſe occidi, ne alter damnetur.

Reſpondetur ex doctrina apud omnes recepta, quod ordo Charitatis, ſecundum quem debemus ſalutem proximi ſpiritualem præferre vitæ noſtræ corporali, non obligat, niſi in caſu neceſſitatis, quando ſcilicet vita noſtra corporalis neceſſaria eſt proximo ad ſalutem ipſius ſpiritualem; ita vt niſi vitam propriam periculo exponamus, proximus non poſſit conſequi, vel tueri ſalutem ſuam ſpiritualem; Aggreſſor autem non eſt in aliqua ſimili neceſſitate, ſed ipſe ſponte, & ex mera malitia ſe conijcit in periculum, è quo etiam ſe poteſt eripere, ſi ceſſet inuadere, & vulnerare, abſque eo quod inuaſus permittat ſe occidi. Deinde is, qui inuaditur, non eſt certus de ſua ſalute ſpirituali, caſu quo permitteret ſe nunc occidi.

Eadem habet Cardin. Caietanus in *Comment. dicti artic. 7.* his verbis. *Ad hoc dicitur, quod licet magnæ charitatis eſſet, vt is, cuius vita non eſt neceſſaria alienæ ſaluti ſpirituali, priuari ſe pateretur vita præſenti, vt inuaſor haberet ſpatium pœnitentiæ, & ſic ſe Deo redderet, ad hoc tamen non tenetur, quoniam ponere vitam pro anima proximi, non eſt actus charitatis, ad quem de neceſſitate tenemur, niſi in caſu, quo tenemur eius ſaluti prouidere;* Conſtat autem, quod hic non eſt caſus talis, quoniam iſte in nullo eſt neceſſitatis, ſed iniquæ voluntatis articulo conſtitutus. Quia igitur defenſori incumbit cura prouidendi ſaluti propriæ vitæ; nec tenetur prouidere vitæ corporali, aut ſpirituali inuaſoris, conſequens eſt, vt cum ordinata dilectione charitatis amet magis ſalutem ſpiritualem proximi, quam vitam propriam, & tamen hunc actum tutelæ non prætermittat, cum conſequente damno vtriuſque vitæ alterius: Quia ad hunc effectum non tenetur, niſi in caſu, quia non eſt ſibi commiſſa cura de illo, ſed de corpore proprio. Et ſic ratio, quæ ſuper cura ſuæ corporalis vitæ fundatur, ſtat ſolida, & tantò plus, quantò ſatis à remotis, hoc eſt per accidens effectus illius defenſionis. Poteſt enim in inſtanti pœnitere, & eſt alterius ordinis ab effectibus corporalibus, qui etiam per accidens ſunt à defenſione illa. Hæc Cardinalis Caietanus.

Eadem habet *Soto de Iuſtit. & Iure lib. 5. q. 1. art. 8.* vbi eidem argumento reſpondit his verbis: Ad argumentum ergo, conceditur ordine Charitatis magis eſſe diligendum ſalutem ſpiritualem proximi, quam no-

nostram corporalem, hæc autem Charitatis lex solùm obligat, vt quoties ad eiusmodi spiritualem salutem mea fuerit temporalis simpliciter necessaria, debeam illam periculo offerre. Exempli gratia. Laborat Ciuitas aliqua, vel persona, ignorantia vincibili, quam ego solus possum tollere, deberem certè ordine charitatis, cum periculo vitæ veritatem detegere; Item si mihi incumbit ex officio; Nam tempore pestis tenetur Prælatus, & tempore belli Princeps non deserere Populum, quia hoc secundo casu non sola Charitas, verùm & Iustitia concurrit; Vbi autem vita mea non est necessaria, sed ipsi sciant se malè agere, & possunt cessare, & sua culpa non cessant, ego non teneor: sed ad perfectionem Charitatis quandoque id pertineret. Et hoc expressè docet S. Thomas *art. cit. in solut. ad 3. & quæst. 25. eadem 2. 2. art. 8.* ait, quod licet dilectio inimici in præparatione animi sit necessaria, quando necessitas occurrerit, tamen extra talem necessitatem diligere inimicum non est nisi de perfectione Charitatis. Ad propositum ergo vt descendamus; Qui me vi armata priuatim adoritur sua culpa id facit, quare mea vita non est illi necessaria, & ideò non teneor illi succumbere. Aliàs occasio porrigeretur nefandis hominibus iustos inuadendi, nempè dum certi essent ab illis se non esse occidendos: simili enim audacia Machabæorum hostes Sabbatis eos adoriebantur, arbitrantes eos tunc non posse pugnare. Quare vt legitur *1. Machab. 2.* decreuerunt, diebus etiam illis sanctis sese armis defendere.

Haud ergo est consequens. Teneor diligere salutem proximi spiritualem præ mea corporali, ergo teneor illam extra casum necessitatis plus seruare. Vnicuique namque mandata est cura suæ vitæ, suorumque bonorum, non autem alienorum, etiamsi pretiosiora sint: Sicut seruare Pater tenetur magis filium suum, quam externum, longè meliorem. Hæc Soto.

Tandem Ægydius Gabrielis obijcit, quod nullus Christianus est, qui sic occidat, quem conscientia non torqueat, & ideò confiteatur occisionem suam, & nullus est, qui audeat mori sine tali confessione, si saltem est timoratus. Ex quo colligitur, inquit, non esse euidens in Christianismo, quod liceat sic occidere.

Respondetur esse adeò euidens, quod liceat alicui defendendo se alium occidere, vt cum id sit conforme omni iuri etiam naturali, idque vnanimiter affirmetur à Theologis cum D. Thoma, & cum omnibus Iuristis, oppositum ab aliquibus iudicetur temerarium, vt supra vidimus.

Ad motiuum igitur propositum. Respondetur, quod quando quis est certus, quod defendendo se cum moderamine inculpatæ tutelæ inuasorem occidit, cum hac ratione non peccauerit, non debet id vti peccatum confiteri; Quia tamen aliquando quis dubitat, an se defenderit cum moderamine inculpatæ tutelæ, vel etiam certus est, se moderamen inculpatæ tutelæ non adhibuisse, ideò id in Confessione exprimit, quia prout sic non est immunis à culpa.

Ex dictis constat sententiam asserentem licitum esse alicui defendendo

do se inuasorem directè occidere, non esse solùm multorum modernorum, vt ait Aegydius Gabrielis, sed esse generaliter omnium Theologorum cum suo Principe Diuo Thoma, & omnium Iuristarum, & pro ea stare omnia iura, & ius ipsum naturale: Nec pro sententia opposita stare D. Augustinum, aut alios Patres, sed Augustinum pro communi sententia stare, & alios Patres nullatenus à communi sententia recedere, vt iam ostensum est. Quarè immeritò opinio negans licitum esse alicui defendendo se inuasorem directè occidere, inter opiniones tutiores ab eodem Ægydio recensetur.

QVAESTIO SEXTA.

Vtrum liceat alicui futurum Aggressorem præuenire illum occidendo.

Futuri Aggressoris nomine ille hic intelligendus est, qui dispositus est, ac expeditus ad aggrediendum, etsi de facto non aggredietur. Nam de illo, qui supponitur, quod certò aggredietur, cum verificari nequeat, quod non aggredietur, cum contradictoria verificari nequeant, nugatoriè quæreretur, vtrũ liceret illum præuenire. Igitur futuri aggressoris nomine, ille intelligitur, qui dispositus est, ac expeditus ad aggrediendum, & in proposito aggrediendi permanet. Hic enim verè dicitur aggressor futurus. Nam futurum non solùm est, quod erit, sed etiam, vt communiter dicitur à Philosophis, ac Theologis, futurum est, id, quod habet determinationem in suis causis ad hoc, vt sit in aliquo determinato tempore, aut duratione subsequente illud instans, pro quo dicitur esse futurum, vndè futurum distinguitur à re præsenti in hoc, quod hæc dicit existentiam de præsenti, illud verò connotat negationem prædictæ existentiæ in seipso habitæ in eo instanti, in quo dicitur esse futurum. A re verò præcisè possibili secernitur in hoc, quod possibile, vt tale, non est determinatum ad hoc, vt sit in seipso in aliquo certo, & determinato tempore; Dictum est autem illud etiam dici futurum, quod habet determinationem in suis causis ad hoc, vt sit in aliquo determinato tempore &c. Non verò solùm id, quod erit in aliquo determinato tempore: quia ad rationem futuri satis est, & requiritur illud priùs. Vndè Aristotiles 2. *de Generat. Text.* 64. dixit, quod *futurus quis incedere, non incedet*. Et S. Thomas *p. 1. q. 19. art. 7. ad secundum*, inquit: *Multa sunt in virtute, & scientia, & voluntate*

ex e Diuma, quæ non continentur sub ordine causarum inferiorum, sicut resuscitatio Lazari, vndè aliquis respiciens ad causas inferiores dicere poterat, Lazarus non resurget, respiciens vero ad causam primam Diuinam, poterat dicere Lazarus resurget. Et vtrumque bonum Deus vult, scilicet, quod aliquid quandoque sit futurum secundum causam inferiorem, quod tamen non est futurum secundum causam superiorem, vel è contra: Idem dicit de veritate *q.* 12. *art.* 10. *ad* 7. vbi explicans testimonium illud, quod est Aristotelis nuper adductum, inquit: *Aliquod potest dici esse futurum, non solum ex hoc, quod ita erit, sed quia ita ordinatum est in causis, ut sic sit futurum. Sic enim Medicus dicit, iste sanabitur, & iste morietur; & si aliter contingat, non falsum dixit, sic enim tunc futurum erat ex ordine causarum, quod tamen possibile est impediri, & tunc quod futurum erat, consequenter non erit futurum. Vndè Philosophus dicit in 2. de generatione, quod futurus quis incedere, non incedet.* In re nostra igitur futurus Aggressor, de quo quærimus, vtrum liceat illum præuenire, dicitur ille, qui exterius, & interius dispositus est ad aggrediendum.

Est autem quæstio inter Doctores, vtrum liceat præuenire inimicum, illumque priusquam aggrediatur occidere.

In qua re aliqui volunt licitum esse inimicum præuenire, ipsumque occidere, quando ille aliquid egerit, vel agat, quod censeri possit aggressio, vel aggressionis inchoatio. Cuius plura afferuntur exempla.

Primum est. Si quis in Oppidulo, vel domo aliqua conclusus, vndè nullum pateat effugium, sed necessè sit ei transire per manus inimici ipsum expectantis, vt interficiat.

Secundum est, si vxor in eodem cubiculo conclusa deprehendat pugionem sub ceruicali, certoque sciat, quod per eum sit à Marito interficienda.

Tertium. Si Dominus vocet famulos, qui te sint absque vllo dubio interfecturi, nisi tu ipse illum prius quam aduenerint, interficias.

Quartum. Si quis falsis criminibus apud Iudicem agat in mortem alterius, neque aliàs sit spes effugii, quàm per mortem talis accusatoris, aut falsorum Testium.

In primo casu licitum esse inimicum præuenire, ipsumque occidere tradunt Dominicus Soto *lib.* 5. *de Iustitia, & iure quæst.* 1. *art.* 8. & nonnulli alij.

Itè in secundo casu licitũ esse affirmãt Nauarrus *in Manuali c.* 15. *n.* 3. Bannes *in* 2. 2. *q.* 64. *art.* 7. *dub.* 4. Tolet. *in Summa lib.* 5. *cap.* 6. Lopez *par.* 1. *cap.* 62. Petrus Nauarra *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 349. Molina *de Iustitia, & iure disp.* 12. & speculatiuè hanc sententiam probabilem putat Lessius *dub.* 8. *num.* 47. & valdè probabilem Bonacina *disput.* 2. *de restitut. q. vlt, sect.* 1. *punct.* 9. *num.* 7. eamque amplectuntur alij recentiores, & alij quos congerit Diana *par.* 5. *tract. de homicidio resolut.* 7. Eamdemque sententiam nonnullis argumentis probat Cardinalis de Lugo *tom.* 1. *de Iustitia, & iure disp.* 10. *sect.* 7. *num.* 165. *& sequen.* quamuis in fine addat; quod in praxi vix potest occurrere casus, in

quo

quo sit necessarium, & licitum calumniatorem occidere.

At in quæstione, vtrum liceat inimicum præuenire tria dicit Cardinalis de Lugo *sect. cit. num.* 156.

Primum, non esse licitam præuentionem, quando ille alius nondum decreuit te occidere, scis tamen, quod cras decernet, vel ex certa reuelatione, vel coniecturis humano modo certis, quia scis cras habiturum notitiam de offensa aliqua à te illi irrogata, v. g. de tuo adulterio, & attenta eius natura, & ingenio, certum moraliter est, quod volet se vindicare, nec eius manus poteris effugere. In his casibus, inquit de Lugo, non licet præuenire, quia verè adhuc est innocens, nec cœpit de hoc cogitare: Vndè nonnisi tyrannicè fecerunt aliqui Principes, qui leguntur tentasse occidere infantes, quos ex oraculis, vel prædictionibus nouerât Regnum vsurpaturos: Offensa enim futura, dum causa nullo modo posita est, non dat ius se defendendi ab eo, qui nihil adhuc contra se machinatur.

Secundum, quod de Lugo ait, est. Certum videri, non requiri, quod ille iam incæperit te lædere; nam defensio inquit, non est in ordine ad offensam factam, sed ad impediendam futuram, ne fiat: Quare si iam præparauit arma, vel quid aliud fecerit ad exequendum decretum te occidendi, iam incepit te inuadere, & potes te defendere. Sic Rex certò sciens, alium Regem adornasse classem, vel præparare exercitum, vt eum inuadat, potest præuenire, vt eius causam impediat, quia iam aduersarius incepit offendere, dum contra eum necessaria disposuit, vt lædat.

Tertium. Quod si ad defensionem cum detrimento aduersarij sufficit (vt videtur sufficere) quod decreuit te occidere, idque aliquibus amicis confidenter manifestauit, sufficeret etiam decretum merè internum habere, & si tibi ex Dei reuelatione, vel alia via constaret; quia per illam manifestationem amico factam non fit inuasor, sed solùm est manifestatio inuasionis, vel decreti inuadendi, ergò non magis inuaderis in vno casu, quàm in alio. Re tamen vera in vtroque inuaderis aliquo modo, quia iam ille se incepit mouere ad lædendum: primus enim, & præcipuus motus est, quo voluntas se ipsam mouet, & profert sententiam contra te, quia iam posuit primum principium, & imperium totius exequutionis subsequentis, quod est principium totius belli iniusti, quod tibi inferendum est.

Et addit. Quod licet ad pœnam à Iudice, vel à lege humana infligendam non sufficiat delictum internum, quia Iudex humanus attendit solùm ad regulam humanam, & visibilem, & ideò non potest de merè internis iudicare, eauè punire, quia sunt extrà sphœram suæ iurisdictionis, & sui finis; ad defensionem tamen procurandam sufficit voluntas efficax Aduersarij de te occidendo: quia ius, quod iure naturæ habes ad te defendendum, non est ad puniendum; nam licet ille alius non peccet, quia amens est, potes te iure naturali defendere; sed ordinatur omninò ad defensionem tuam: Defendere autem non

est propriè loquendo aduersus eum, qui te lædit (hæc enim prout sic erit vindicta) sed aduersus eum, qui te lædere vult. Solùm ergo respicit voluntatem lædendi, vt possis te defendere, & impedire effectum: siuè ergò voluntas illa interna manifestetur per signum externum, siuè per reuelationem Dei, iam datur totum id contra quod ius naturale te armat ad defensionem tuam, nempè voluntas efficax te lædendi. Nec refert, quod non dicendus sit inuasor externus: defensio enim, & ius ad ipsam non magis oritur ex actu externo, quàm ex interno inuasionis, cum vterque actus constituat te in æquali periculo, à quo nonnisi per tale medium effugere non poteris.

Hinc infert, quid dicendum sit, quando scis aliquem petere tuam vitam, & conuenisse cum alijs, vt te ex insidijs occidat, quas aliter effugere non poteris, nisi illum, qui per assassinos te vult delere, interfici cures. Et post relatam Bannesij sententiam affirmantem ait, id etiam Lessium affirmare, quando periculum sit iam præsens, vt si actu mandet, vel suadeat famulo, vel sicario, vt te occidat; Parum enim refert, inquit de Lugo, quod per se, vel per alium inuaderet: & hanc sententiam ipse non reprobat. Si verò periculum esset longinquum, vt si coniurauit in tuam necem, iamque cum sicarijs egit, vt opportunitatem quærant te occidendi, ait, Lessium non probare eam doctrinam in praxi propter periculum abusus, & quia perrarum est, vt non semper suppetat alia ratio mortis euadendæ. Addit tamen de Lugo, casum illum etsi rarum, non tamen metaphysicum esse, & se non credere naturale ius homines absque remedio reliquisse aduersus iniquissimos aggressores. Et concludit, Molinam vniuersaliter docere, fas esse interficere eum, qui nos interficere decreuit, quando aliter non patet via, graue periculum euadendi, quod nobis ex illo decreto imminet. Per quod Cardinalis de Lugo videtur inclinare in eamdem sententiam.

Pro quæstionis resolutione sit.

ASSERTIO VNICA.

In nullo ex prædictis casibus, aut consimilibus, immò nunquam, licitum est alicui inimicum præuenire, quantumuis ille aliquid egerit, aut agat in ordine ad aggressionem, si actu, & physicè personam alterius in actuali conflictu non aggrediatur, seù non inuadat.

Ratio est. Quia quicquid aliquis agat, aut egerit ad alium inuadendum, nisi actu illum aggrediatur, & inuadat in actuali conflictu non est verè, & propriè inuasor, seù aggressor, nec actiones illæ sunt veræ inuasiones, aut aggressiones, immò nulla ex illis actionibus est aggressionis inchoatio. Aggressio enim, seù inuasio tunc contingit, cum quis actu,

actu, & physicè agit in personam alicuius, ipsique vim physicè infert, & inchoatio aggressionis est huiusmodi actionum inchoatio; Iura verò non permittunt, quod aliquis alium vi repellat, nisi cum ille per vim physicam actu agit, vel agere incipit in alterius personam, cum illa actu confligendo, eamq; actualiter per seipsum, vel armis impetendo, Et hoc pacto Doctores communiter intelligunt illud, quod iure naturæ vim vi repellere liceat, in actuali scilicet conflictu, & constat *cap. significasti 2. de homicidio*, vbi dicitur, *quamuis vim vi repellere omnes leges, & iura permittant; idque debere fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad iniuriam propulsandam.* Certum est autem, quod vis alicui non infertur, nisi cum agitur physicè in eius personam, & iniuriam non propulsari, nisi quando actu infertur.

Et *cap. si verò de sent. excomm.* dicitur: *Si Clericum vim sibi inferentem vi quis repellat, vel lædat, non debet propter hoc ad Sedem Apostolicam transmitti, si incontinenti vim vi repellat. Cum vim vi repellere omnes leges omniaque iura permittant.* Vbi etiam dicitur secundum iura licitum esse vim vi repellere, si incontinenti vim vi quis repellat, quod quidem non fit, nisi cum actu, & physicè infertur vis in personam alicuius. Vndè supponitur vti necessarium ad licitam defensionem, vt vis sit illata; certum est autem, quod vis non infertur, nisi cum inuaditur physicè persona. Vndè re vera actio, qua quis agit in eum, qui adhuc personaliter non læsit, nec lædere incepit, non est defensio, sed aggressio, hæc autem non est licita.

De quarto casu, in quo iuxta Authores prædictos licitum est occidere illum, qui falsis criminationibus apud Iudicem agit in mortem alterius, si non sit alia spes effugij nisi per mortem accusatoris, aut falsorum Testium, notandum est opinionem istam damnatam fuisse in decreto Alexandri Septimi Summi Pontificis 24. Septembris 1665. nam inter propositiones in eo decreto damnatas, decima octaua hæc est (*Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam iudicem à quo iniqua certò imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum euitare*) Hæc autem propositio est illa, quam in quarto casu docent prædicti Authores.

Immò in damnatione huius propositionis videntur aliquo pacto damnatæ reliquæ propositiones de præuentione inimici in reliquis casibus recensitis, & in quocumque alio casu. Nam & falsus accusator, & falsi testes, iam aliquid egerunt aduersus accusatum, illum falsò accusando, & contra eum testificando apud Iudicem, & Iudex ipse aliquid contra accusatum egisse supponitur, processum scilicet, & alia necessaria ad sententiam ferendam, quæ propter hoc imminere dicitur; & tamen damnata est opinio, quæ asserit licitum esse tales accusatores, & testes, talemque Iudicem occidere, etiam antequam iniquam sententiam ferat, & accusatum morti tradat, ergò iuxtà hæc non est licitum inimicum præuenire, & occidere, etiamsi aliquid egerit in ordine ad aggressionem alterius.

Nec ea, quæ pro contraria senten-

tia

tia affert Cardinalis de Lugo sunt alicuius momenti. Nam quod ait; certum videri, non requiri, quod ille iam inceperit te lædere, eo quod defensio non sit in ordine ad offensam factam, sed ad impediendam futuram, ne fiat, & hinc si iam præparauit arma, vel quid aliud fecit ad exequendum decretum te occidendi, iam incepit te inuadere, & potes te defendere, est falsum: nam dicendum est potius oppositum certum esse. Nam vt quis ab alio se defendat, debet vim pati ab illo, vt constat ex dictis, ac proindè requiritur, quod ille iam inceperit te lædere; Non enim potest quis pati vim ab aliquo, nisi ille incipiat eum lædere. Nec verum est defensionem esse in ordine ad impediendam offensam futuram: nam ex ipsis terminis patet, id falsum esse; defensio enim dicitur per ordinem ad offensionem, & cum defensio sit in actu, & consistat in actu secundo, respicit vt correlatiuum offensionem actualem, & præsentem, & in actu secundo positam, aliàs defendens seipsum non defenderet se ab offendente, sed à præparante se ad offendendum, & actio illa non esset defensio, sed aggressio. Quare licet defensio non sit in ordine ad offensam factam, & completam, est tamen in ordine ad offensam inceptam; offensio autem non dicitur incepta, nisi cum persona in se, aut in suis bonis offenditur, ac proindè falsum est, quod qui præparauit arma, vel quid aliud fecit ad exequendum decretum te occidendi, iam inceperit te inuadere, & posse te ab illo defendere.

Explicatur magis hoc ipsum, & confirmatur assertio nostra contra Cardinalem de Lugo. Nam defensio est ad repellendam offensionem, quæ actu, & præsentialiter fiat, non ad impediendam offensionem futuram; nullus enim dicitur se defendere ab eo, à quo nondum offenditur, sed offendendus est; Hallucinatio autem Cardinalis de Lugo contingit ex eo, quod non distinguat nisi offensionem factam, & futuram, cum præter has offensiones ponenda sit offensio, quæ incepit, & continuatur in aliquem; hæc enim est offensa illa, à qua quis defendit seipsum, ita vt si sit à persona priuata, possit offensus se ab ea defendere, etiam cum offendentis occisione, si hac via, & non alia necem sibi intentatam possit euadere. Nec iustè quis potest dici illum in persona, aut in eius bonis offendere, qui eum in his nondum læsit, & si lædere decreuerit, & necessaria ad læsionē præparauerit; vndè nō distinguit de Lugo læsionē, & offensam futurā à præsenti, cū tamen hæc distinguenda sint, & vti distincta attendenda; Quis enim dicet præparationem ad læsionem, esse læsionem, si præparans se ad lædendum nondum læsit, & adhuc posita præparatione ad lædendum potest mutare sententiam, & non lædere? Quare sicut contra æquitatem est, vt is lædatur, qui nondum læsit, ita contra æquitatem est, vt is offendatur, & lædatur, qui decreuit lædere, & præparauit necessaria ad læsionem, si nondum realiter læsit. Potest quidem is, quem aliquis offendere decreuit, & contra quem inimicus præparauit necessaria ad offendendum, præparare seipsum ad de-

fen-

fenſionem, ſeque ipsum munire, ne ab aduerſario offendatur; ſed non poteſt aduerſarium nondum offendentem offendere. Sic falso addit de Lugo, quod Rex certò ſciens alium Regem adornaſſe claſſem, vel præparare exercitum, vt eum inuadat, poſſit præuenire, vt eius cauſam impediat, quia iam aduerſarius incepit offendere, dum contra eum neceſſaria, diſpoſuit, vt lædat; falsò, inquam, hæc addit de Lugo, nam ſi Rex ille nondũ à Rege aduerſario ſit læſus in ſe, vel in ſuis bonis, aut in ſuis ſubditis, neque aliqua iniuria ſit affectus, non poteſt illum præuenire lædendo, cum ille nondum læſerit, ſed nec lædere cœperit. Hinc Theologi communiter docent, cauſam iuſtam ad bellandum vnam tantùm eſſe, ſcilicet iniuriam illatam, nec reſartam, & ratio eſt, quia bellum iuſtum offenſiuum eſt ad iuſtam vindictam, ad ſatisfactionem de hoſtibus capiendã: ſed iuſta vindicta eſſe non poteſt, vbi vel nulla præceſſit iniuria, vel ſi præceſſit, eſt ſufficienter reparata. Vndè Auguſtinus *quæſt. 10. ſuper Ioſue*, ait, *Iuſta bella ſolent definiri, quæ vlciſcuntur iniurias, ſi gens, vel Ciuitas plectenda eſt, quæ vel vindicare neglexerit, quod à ſuis improbe factum eſt, vel reddere, quod per iniuriam ablatum eſt.*

Sub cauſa verò iniuriæ variæ cauſæ continentur. Prima eſt, recuperatio eius, quod debetur Principi. Secunda, ſi Rex aliquis graui ignominia affecerit Legatos alterius. Tertia, ſi præbeat auxilium bellantibus iniuſtè contra ipſum. Quarta, ſi tuetur impios contra bonum publicum, ne iniuſtè puniantur. Quinta, Si violauerit pactum magni momenti. Sexta. Si Tributarij negent iuſtum tributum. Septima, ſi ſubditi, rebellent, vel ad hæreſim declinent. Octaua, ſi Rex, aut Princeps gerat bellum ad opem illis ferendam, qui cum vel iniuſtè opprimantur, vel cauſam iuſtam tueantur, opem eius implorarunt. Nona, ſi ad impediendum, ne innocentes Idolis immolentur, & occidantur. Decima, ſi infideles impediant Euangelij prædicationem. Vndecima, ſi negent tranſitum innoxium, Vndè Auguſtinus *quæſt. 44. ſuper Numeros*, ait (*Notandum eſt, quemadmodum iuſta bella gerebantur, innoxius enim tranſitus negabatur, qui iure humanæ ſocietatis æquiſſimo patere debebat*) Addunt aliqui duodecimam, ſi gentes aliquæ negent peregrinationem, habitationem, nauigationem, piſcationem gemmarum, aut commercia; putant enim iſta eſſe omnibus iure gentium communia; Verum hoc non ab omnibus conceditur. Poſtquam enim iure gentium facta fuit rerum diuiſio, non videtur iniuſtum, ſi vna Reſpublica neget alteri mercatum, habitationem, aut vſum rerum ſui loci, modò non ſint neceſſaria.

Sic ergò non dicitur offenſus Rex aliquis, ſi alius Rex nulla eum iniuria affecerit; Certum eſt autem, quod decernere bellum, & præparare neceſſaria ad illud, nondum ſit Regem illum iniuria afficere. Quare bene poterit Rex, aduerſus quem alius claſſem adornauit, aut exercitum præparauit, aliam claſſem adornare, aut exercitum præparare, vt ſe

ab

ab illo, cum inuaserit, defendat. At non licet ipsum inuadendo præuenire, nam prout sic non seruaretur æquitas, & proportio, & esset offensio, non defensio. Vndè nec priuato licet inimicum occidendo præuenire, aut ei damnum inferre, si ille tantùm decreuit aliquem occidere, idque alteri vel per reuelationem, vel alia via constet, si nondum læsit, aut lædere incepit physicè, & actu per personam alterius, aut eius bona.

Quod vero addit de Lugo in casu, quo quis coniurauerit in tuam necem, iamque cum sicarijs egit, vt opportunitatem quærant te occidendi, se non credere, quod naturale ius homines absque remedio reliquerit aduersus iniquissimos aggressores, nullatenus vrget; nam remedium, quod naturale ius in eo casu hominibus præscripsit, est quod caueant ab inimico, seque circumspectè custodiant, ac muniant, vel fugiant, aut alio se transferant, & quod si actu inuadantur, licitè possint se ab illis defendere, etiam cum illorum occisione, si hac via, & non alia possint mortem euadere, idque agant cum moderamine inculpatæ tutelæ, vt dictum est suprà, & per hæc patet ad alia, quæ pro se affert Cardinalis de Lugo.

In vno dumtaxat casu videtur Aduersarius posse præueniri, & est cum aduersarius arcum tetendit, & in alium dirigit, vt iam ictus immineat, tunc aduersarius videtur præueniri posse, & occidi, ne alius occidatur, vt enim ait Cardinalis Toletus in Summa, ridiculum est dicere, quod vt quis licitè se defendat expectare debeat, vt alius arcum remittat, tunc enim non posset amplius se defendere; immò tunc non est proprie aduersarium præuenire, sed illum iam aggredientem occidere; iam enim aduersarius est in actu secundo offendendi, ac proindè potest alius contra ipsum se defendere, ipsum contrario ictu appetendo, si aliàs ille non possit se tueri, vel alia via mortem euadere.

Verùm & hoc, difficultate non caret apud aliquos Theologos. Nam negant, archibusium, vel arcum in aliquem dirigentem, physicè cum eo actualiter confligere, cum non adsit contactus physicus actualis, quo illum immediatè per seipsum, vel per arma contingat, & non sit certum, quod is, qui in alium archibusium, vel arcum direxit, habeat intentionem eum impetendi, & occidendi, cum fieri possit, vt ea directione simulet, se alium occidere velle, & solùm arcum dirigat ad eum perterrefaciendum; Vndè negant licere homini sic inuaso præuenire aduersarium eo pacto inuadentem. Quod si contingat eo pacto inuasum sic occidi, erit per accidens; nam ea occisio non sequitur necessariò, & infallibiliter ad eam actionem, qua quis arcum in alium direxit, cum etiam ea posita, potuerit non sequi occisio. Id autem non contingit cum quis actualiter cum alio confligit, & vterque mutuis ictibus impetitur, nam in hoc casu inuasus, si se non defendat cum inuasoris occisione, infallibiliter occidetur. Et cum præceptum de occidendo strictissimum sit, occidendi licentia præsumi non potest, nisi in

casu

casu ineuitabilis, & maximæ necessitatis, qualis non apparet in casu posito, ad quem proindè non debet extendi. Et licet occidens alium, qui in eum archibusium direxit, secundum leges ciuiles non sit reus homicidij, apud Deum tamen, & in foro conscientiæ reus homicidij videtur, cum non sit illi permissum occidere, nisi actualiter ipsum ictibus impetentem. Sed tamen iuxtà priorem sententiam, dici posset, quod qui archibusium in alium dirigit, iam eum physicè, & actu aggreditur, sicut qui dirigit ictum pugionis in aliquem, dicitur illum inuadere per directionem ictus præcisè, etiam antequam ictus ad illum perueniat, sic & qui archibusium in alium dirigit, eum per directionem illam inuadit etiam antecedenter ad explosionem, & ictum. Et quia licet se defendere ab actuali inuasore in actuali conflictu, etiam cum illius occisione, licebit eo modo inuaso inuadentem propriam vitam defendendo occidere.

Ad hæc tamen iuxtà posteriorem sententiam dici potest eum, qui archibusium etiam cum glāde in alium dirigit, nondum verè illum physicè actu inuadere, per eam arcus, aut archibusij directionem, nec eam archibusij directionem dici posse actualem vtriusque conflictum, nec certum esse, quod ictus ad eum, in quem dirigitur peruenturus sit. Præterquamquod is, in quem archibusium dirigitur, potest pluribus modis declinare ictum, vti esset mouere se in vtramque partem, vt ictus ad ipsum non perueniat, vel cum ille archibusium iam explosurus est, prosternendo se humi, & sic ictum fugere, vel etiam fugam arripiendo, vel inclinando se, ne ictus ad ipsum perueniat &c. Vndè est dispar casus, cum duo manibus, vel pugionibus, aut ensibus confligunt, cum enim quis ensem, aut pugionem in alium dirigit, vt eum vulneret, est constitutus in necessitate, seù infallibilitate ictum manifestum recipiendi, nec potest semper ictum declinare, ac proindè nisi eo pacto inuadentem occidat, non potest propriam vitam conseruare. Quare absolutè secunda sententia relata, qua dicitur inuasum per archibusij in ipsum directionem non posse tali modo inuadentem præuenire, ipsumq; occidere, videtur probabilior, ac tutior.

Extrà hunc casum omnes aliæ præparationes ad inuadendum, cum sint remotæ, non sufficiunt, vt possit quis aduersarium occidere.

QVAESTIO SEPTIMA.

Vtrum iustè ad mortem damnatis liceat se contra Iudices, aut exequutores defendere.

ASSERTIO VNICA.

Iustè ad mortem damnatis non licet se contra Iudices, aut exequutores defendere.

TA S. Thomas 2. 2. q. 69. art. 4. Licitum est enim Iudici eos resistentes impugnare, etiam per exequutores. Vndè relinquitur, quod ex parte illorum sit bellum iniustum, ac proindè indubitanter peccant resistendo.

Prætereà, qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, & ipse sibi damnationem acquirit, ait Apostolus *Rom.* 13. sed iustè condemnatus se defendendo potestati resistit, quantùm ad hoc, in quo est Diuinitùs instituta ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, ergò peccat se defendendo.

Nec dicatur, quod naturæ inclinatio est ad resistendum corrumpentibus non solùm in hominibus, & animalibus, sed etiã in insensibilibus. Id autem ad quod natura inclinat semper est licitum, quasi de iure naturali existens. Nam respondetur cum Diuo Thoma *art. cit. ad* 1. quod ideò homini data est ratio, vt ea, ad quæ natura inclinat, non passim, sed secundum rationis ordinem exequatur. Et ideò non quælibet defensio sui est licita, sed solùm, quæ fit cum debito moderamine.

Potest tamen iustè ad mortem damnatus fugere; non enim, qui ad mortem damnatur, regulariter damnatur ad manendum in carcere vsque ad executionem sententiæ. Nam vt ait *art. cit.* S. Thomas ad 2. nullus ita condemnatur, quod ipse sibi inferat (nec etiam indirectè) mortem, sed quod ipse mortem patiatur. Et ideò non tenetur facere id vnde mors sequatur, quod est manere in loco, vnde ducitur ad mortem; Tenetur tamen non resistere agenti, quin patiatur, quod iustum est eum pati; sicut etiam si aliquis condemnatus sit, vt fame moriatur, non peccat si cibum sibi occulte ministratum sumat, quia non sumere esset seipsum occidere; Indirectè videlicet; Cum enim regulariter, qui ad mortem damnatur, non damnetur, vt faciat actum, quo seipsum indirecte occidat, ideò, inquit S. Thomas, quod nullus ita condemnatur, vt ipse sibi inferat mortem, hoc est indirecte. Certum est enim, quod manere in loco, vnde quis ducendus est ad mortem, nõ est seipsum directe occidere; sicut nec est seipsum directe occidere abstinere à cibo sibi oblato. Aliàs verò certum est posse

ali-

aliquem condemnari, vt maneat in loco, vnde ducendus est ad mortem, & vt abstineat à cibo sibi oblato. Solùm enim damnari nequit, vt seipsum directè occidat. Vnde cum S. Doctor ait ad mortem condemnatum posse fugere, nec teneri ad manendum in loco, vnde ducitur ad mortem, id est intelligendum, nisi hoc specialiter iniungatur, & nisi sententia mortis contineat expresse mandatum, quo reus iubeatur manere in carcere; tunc enim damnatus tenetur obedire; Si enim reus per sententiam Iudicis potest ipsa vita priuari, cur non etiam aliquo actu, quo alioquin potuisset eam seruare? Nam non conseruare vitam, non ita pugnat cum inclinatione naturali, vt vel non liceat alicui prætermittere conseruationem suæ vitæ, à fuga abstinendo, vel hoc ipsum nequeat per Iudicem statui.

Potest prætereà reus iustè ad mortem damnatus absque peccato vincula, & carceres rumpere, vt fugiat. Nam id faciendo vtitur iure, quod habet ad fugiendum, & nulli facit iniuriam. Non enim carceres, aut compedes sunt iniuriæ capaces. Ipsis autem Iustitiæ Ministris nihil (vt supponitur) facit. Neque id facere est resistere Iustitiæ Ministris, aut cum ipsis pugnare, nam sicut fugere è carcere, non est illis resistere, aut cum ipsis pugnare, ita nec vincula, & carceres rumpere, est illis resistere, aut cum eis pugnare, sed est se à continentia carceris, & vinculorum absoluere.

Hæc autem omnia multò magis, absque peccato facere potest iniustè ad mortem damnatus, cum hic ius fortius habeat ad fugiendum, quàm habeat iustè damnatus.

Nec contra id, quod diximus de fuga licita de carceribus reo iustè ad mortem damnato, facit, quod si reus fugiat, erit causa damni Custodibus, qui propterea punientur; Nam vt Caietanus, Bannes, & alij respondent, damnum, quod Custodibus sequitur ex fuga eius, qui in carcere detinebatur, per accidens, seù præter intentionem fugientis sequitur: & propterea cum ipse vtatur iure suo, detque operam rei licitæ non ei imputatur, nec debet à tali actu abstinere, vt euitet damnum alterius, sed sibi imputent Custodes, quod & tempus, & locum fugæ non impediuerint. Supponendum est autem nullum intercessisse pactum rei de fuga non capienda, si enim intercessisset, deberet illud seruare. Et similiter si quis iustè morti adiudicandus, eam deprecaretur, ipsique tandem mutaretur pœna mortis in perpetuum carcerem, non videtur, quod liceret ei fugere, quia tacitè videtur renunciare iuri, quod habere posset ad fugiendum, per hoc, quod peroptat pœnam carceris loco supplicij mortis. Si verò ad permanentiam perpetuam in carcere damnetur, extra casum permutationis pœnæ mortis in perpetuum carcerem, dicendum est, quod reus adhuc posset fugere; nam secundum communem modum intelligendi, reus non condemnatur, vt spontè maneat in carcere, sed vt in eo detineatur; Si tamen Iudex non solùm damnaret quempiam ad carcerem, sed etiam mandaret, vt

in eo maneret, verius videtur, quod obligaretur ad manendum, si eius crimina talem pœnam commeruissent.

Contra verò id, quod diximus iustè ad mortem damnato, licitum esse carceres, & compedes effringere non facit, quod iustè condemnatus non possit resistere Iustitiæ. Nam respondetur cum Syluio *loc. citato quæstio 2.* non esse licitum resistere Iudici, Iustitiæque Ministris, ità vt personis ipsorum aliqua vis inferatur, licere tamen tum vincula, tum carceres, quæ sunt res inanimatæ, atque adeò violentiæ seù iniuriæ incapaces, rumpere, si reus non possit aliter sibi consulere. Neque Iudex debet existimare, sibi ipsi vim inferri, nam vis illata creaturis irrationalibus non sic redundat in Authorem, vel Dominum illarum, vt ipse dici possit passus fuisse vim, seù quod vis fuerit ei illata. Si enim Prælatus Ecclesiasticus quempiam conijciat in vincula, ipse autem ea per vim frangat, & fugiat, effractor iste non erit excommunicatus. At si Iudici vim inferret, in excommunicationem incideret. Similiter si damnatus ad bestias, cum eis pugnaret, easque occideret, nulla censeretur vis illata Iudici, vti nec si damnatus ad ignem, eum extingueret. Cœterùm sicut leuitas materiæ in alijs peccatorum generibus excusat à mortali, sic & in proposito, & propterea si reus vim exiguam inferat Custodi, vt si dormienti manus alliget, si obsistentem fugæ à se excutiat, in terramque prosternat, sine læsione, non peccat mortaliter.

Quæ autẽ diximus de reis iustè ad mortem damnatis intelligenda sunt, non solùm de reis ad mortem damnatis, qui detinentur in carcere in ordine ad Iudicem, aliosque Iustitiæ Ministros, sed eadem intelligenda sunt de reis ad mortem damnatis extra carcerem manentibus, qui sunt, contumaces, & diffidati, & in ordine non solùm ad Iudicem, & alios Iustitiæ Ministros, sed etiam in ordine ad alias personas priuatas, quæ eos aggrediuntur, vt pœnam contra dictos reos, statutam exequantur: ac proindè dicimus contumacibus extra carcerem degentibus non licere se à Iudice, & alijs Ministris Iustitiæ defendere eos occidendo, aut vulnerando, sed neque id eisdem licere in personas priuatas, quæ eos insequuntur, & aggrediuntur, vt illos capiant, & Iudici sistant, vel vt eos in exequutionem impositæ pœnæ vita priuent. Ratio est, quod posita iusta sententia de morte alicuius, nullus ex prædictis est iniustus aggressor, nam omnes illi authoritate publica, & à Republica collata, reum illum ad mortem iam damnatum aggrediuntur, ac proindè reus ille, etsi extra carceres sit, & personæ, quæ eum aggrediuntur, priuatæ personæ sint, non potest se defendendo illos occidere, vulnerare, aut notabiliter lædere; Hæc enim licita sunt, & præstari possunt solùm aduersus iniustos aggressores, vt dictum est supra.

Porrò Sanctum Thomam in hac etiam sententia esse, colligitur ex his quæ docet *artic. 4. quæstionis 64. & art. 6. quæstionis 69. citatis*, nam articulo illo 4. solùm iniustos aggressores licitum esse alicui defendendo se occidere,

dere,

dere, docet; quales esse addit priuatas personas publica authoritate non fungentes; priuatas autem personas publica fungentes authoritate, quales dicit esse milites aduersus hostes, vel Iustitiæ Ministros aduersus Latrones pugnantes, non esse alicui licitum occidere docet, eo quod aduersus hostes, & latrones ex publica pugnent authoritate, idque ad publicum referat bonum; Priuatæ autem personæ, quæ capitales bannitos aggrediuntur, vt eos capiant, vel occidant, æquiparantur Iustitiæ Ministris, quia collata eis à Republica potestate id præstant, idque referunt ad publicum bonum; Vndè sicut non licet priuatis personis Iustitiæ Ministros eos aggredientes vulnerare, aut occidere, ita nec bannitis licet priuatas personas eos aggredientes vulnerare, aut occidere, etiamsi priuatæ illæ personæ eos ex odio, vel vindicta aggrediantur; nam id solùm probat, quod personæ aggredientes peccent, inquit S. Thomas, non verò quod illicitè aggrediantur, ac proindè non licet inuasis eas occidere. Et hanc esse Sancti Doctoris mentem suadent etiam rationes, quas idem S. Doctor affert *art.6. cit. quæstionis 69.* nam ibi docet, non esse potestati resistendum ex illo Apostoli, *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit*; Cum autem priuatæ personæ facultatem habeant à publica potestate capitales bannitos capiendi, ac occidendi, si eas isti vulnerent, aut occidant, potestati resistunt, ac proindè Dei ordinationi, quod non licet. Rursus alia ratio in eodem articulo à S. Doctore adducta idem probat, nam si contumax ad mortem damnatus, resistat personæ priuatæ ipsum aggredienti; licitum esset Iudici, eum sic resistentem, & occidentem maiori pœna punire, maioremque pœnam imponere; Vndè argumentum desumitur, quod ille non possit vulnerare, aut interficere aggredientem.

Hanc autem sententiam communem esse inter Doctores affirmant Layman. *oper. moral. Tom. 1. lib. 3. de Iustitia tract. 3. par. 3. cap. 2. num. 3.* Anton. de Baliis *varior. tractat. lib. 3. casu 1. num. 119.* & Farinac. *in Prax. Crim. quæst. 103. num. 129.* qui & longam Authorum seriem eam sententiam tenentium affert.

Libet autem argumenta hic afferre, quibus tres Authores præfati hanc sententiam propugnant, vt eorum authoritate, ac ratione sententia hæc firmata maneat.

Igitur Layman. hoc argumento communem sententiam firmat. Nam si aggressor, velut publicæ Iustitiæ Minister ius habet occidendi proscriptum (quod supponimus, & omnes fatentur) consequens est, quod proscriptus ei iniuriam inferat, & publicæ potestati resistat, si se defendendo aggressorem mutilet, vel occidat. Non enim est permissa defendendi facultas, vbi offendendi est data libertas, aiunt Doctores *in l. 1. Cod. quando liceat vni uniq; sine iudice se vindicare*. Confirmat primò. Nam alioquin fateri cogemur, licitum esse reo publicos lictores, vel Carnificem à quibus ad carcerem, vel supplicium ducitur propriæ vitæ saluandæ causa occidere, quod nemò vnquam dixit. Confirmat secundò. Alioquin fateri co-

cogemur dari posse bellum ex vtraque parte per se, ac formaliter iustum seclusa ignorantia: quod omnes negant. His addit quod *l.* 1. *&* 2. *Cod. facultas vnicuique concedatur occidendi eos*, qui itinera insidijs aggressionis obsederint: Et milites desertores capiendi, sin autem resistant occidendi. Hæc Layman.

Farinacius verò eo vtitur argumẽto ad eamdem sententiam firmandam, quod occidens bannitum reputatur Minister Iustitiæ, & sicut bannito non est permissa defensio aduersus Ministrum Iustitiæ volentem ipsum occidere, ita nec etiam aduersus priuatum.

Id autem multò magis procedere dicit, quando statutum daret licentiam occidendi bannitos, vel cum præmio homines ad illos occidendos inuitaret, & multo magis si ad profligandum, & persequendum, prout faciunt nostræ Constitutiones in certis casibus, cogeret, & compelleret &c. Immò addit; quod si isto casu bannitus aggressorem occiderit, puniri deberet ordinaria pœna *legis Corneliæ de Sicar. &c.*

At Ballius loco citato, etsi loquatur de bannito resistente ijs, qui eum capiunt, eius tamen argumenta probant bannitum resistere non posse quibuscumque personis quæ illum, nedum ex officio Ministri, quod gerunt, capiunt, & occidunt, verùm etiam de quibuscumque alijs personis, quæ bannitum capturæ sunt, aut occisuræ, etiamsi Ministri officium non gerant. Eius autem argumenta præcipua pro hac re hic afferemus. Primum igitur ex præcipuis argumentis, quæ Ballius affert illud est. Quod vbi aliquid permittitur, resistere illi actui est prohibitum, & ideò vbicumque offensio est iure permissa, prohibitum erit huic actui resistere, vt omnes Doctores vnanimiter admittunt *in l. vt vim.*

Aliud Balli, præcipuum argumentum desumitur ex *textu in l.* 4. §. *fin. ad l. Aquil.* vbi furem diurnum, ita demum lex permittit occidere, si se telo defendit, & ita ibi, quia lex permittit actum offensionis, id est, apprehensionis ipsius furis, idcircò defensionem denegat: sic ergo vbi offensio est licita, defensio denegata videtur, vndè sequitur, quod si statutum permittit bannitum occidi, defensionem denegare videtur.

Tandem id ipsum probat *ex textu* 2. *in l. C. quando sic sine Iud.* vbi iure permittitur Prouincialibus facultatẽ apprehẽdendi, & resistẽtibus occidendi, & sic probat, quod defensio est prohibita, vbi offensio est permissa. Ex quibus concludit Ballius, quod hæc sententia sit verissima, quam tenuerunt *in d. l. vt vim* Bar. Paul. Dec. & alij, Nell. *de bannitis in* 2. *par.* 2. *tempor. quæst.* 49. Et communiter testatur Claud. *num.* 23. quem refert Iul. Clar. *in* § *homic. vers. in hoc etiam*, com. dicit Io: Bolognet. *ibi num.* 15.

Oppositam sententiam tenuere Baldus, & Mar. Salomon. qui ambo afferunt rationes pro, & contra, & concludunt pro affirmatiua; Marian. Soccin. Zabarell. Duent. Canerius locis relatis à Farinac. *d. quæst.* 115. *num.* 114. *vers. contrarium.*

Horum argumenta refert, & soluit Ballius *loc. cit.* & nos ea hic afferemus,

mus, & cum eo soluemus.

Obijciunt igitur primò, Quod defensio est de iure gentium, & naturali, vt dicunt Doctores *in l. vt vim, & in l. 1. cum Arietes si quat. paup. fec.* dicta iura autẽ sunt immutabilia *§. pen. inst. de iur. nat.* Igitur defensio tolli non potest per dispositiones Iuris ciuilis permittentes bannitos occidi posse; comprobatur hoc *in Clem. pastoralis §. cæterum de re iudic.* vbi expresſè dicitur neque ab Imperatore defensio tolli potest, & *text.* loquitur de iudiciali defensione, multò fortius in defensione de iure naturali competente, vim vi repellendo, quæ ipsa natura comparatur *d. l. 1. §. cum arietes*, & diximus supra.

Secundò arguunt ex *text. in l. 1. §. vim vi in fine ff. de vi, & vi arma. & l. pen. § qui cum aliter ad l. Aquil.* vbi vim vi repellere licet, hocque omni iure, vbi quis aliter tueri non potest; idem dicitur *in cap. significasti 2. de homic.*

Tertiò. Statutum permittens occisionem banniti, non loquitur de eius defensione prohibita; igitur non prohibere videtur, nam verba statutorum strictè sunt accipienda, & ab eis non recedendum *l. quod constitutum de milit. testa. l. Constitutionibus in fin. ad muni.* & nullam admittunt extensionem, *C. fin. de iniur.* & præsertim cum sint pœnalia, *cap. odia, & cap. in pœnis de reg. iur. in 6.*

Quartò. Vbi illicita est offensio, permittitur defensio *d. l. vt vim,* & ibi omnes communiter, nam hic est offensio illicita, quia iure Diuino scriptum est, *Non occides*: Igitur statutum in contrarium non valet, & per consequens, qui occidit, illicitè facit; *cap. vlt. de consuet.* lex quæ sine peccato seruari non potest, seruanda non est *cap. vlt. de præscript.* Eatenus lex valet, quatenus est honesta *cap. erit 4. dist.* Si ergo hoc statutum inducit homines ad peccandum non valet. Et licet lex, siuè statutum impunitatem permittat, negari non potest, quod occidens, non sit delinquens, Bald. *in l. 1. & 2. ff. ne quis cum qui in ius voca.* & *in l. decuriones Cod. ex quibus cau. infam. irrog.* idem vult Bar. *in l. 1. ff. de his quib. vt indign.* & quamuis aliqua sine pœna fieri possint, non tamen carent vitio, aut dedecore *cap. nec vi 13. distin.*

Quintò hanc partem tenet Scipio Gentilis in annot. ad Torquatum Tassum de Hyerusalem liberata stantia prima. Mouetur, quia defensio est legis naturæ, & authoritate Liuij, ex dicto *cap. Sanitiori*, ibi, iustum est bellum quibus necessarium, & pia arma, quibus nulla nisi in armis relinquitur spes, confidens in opinione Alciati, qui reiecta opinione Legistarum vult, quod ex vtraque parte bellum est iustum, vt ibi per eum.

Sed has rationes communi sententiæ non obstare bene ostendit Ballius *loco citato*. Non obstat, inquit, prima ratio, in contrarium adducta, nec & secunda, quod defensio non potest tolli, quia procederet ante condemnationem, hic iam est condemnatus per Statutum, ideo non potest se defendere, ne delicta remaneant impunita. *L. Si ita vulneratus, in fin. ad leg. Aquil.* & licet defensio non tollatur, intellige sine causa, sed vt delicta puniantur, & Statuta non sint elu-

clusotia, tolluntur; nam iura, quæ permittunt defensiones, loquuntur, vbi offensio est illicita, secus vbi permissa, quia à contrario prohibetur defensio, & omnes sic concludunt in *l. vt vim*.

Non obstat quod Statutum non loquitur de defensione, ideo non extendendum, quia in casu isto non fit extensio, immò necessariò ex verbis Statuti colligitur, quatenus enim permittit offensionem, tollit necessariò defensionem.

Non obstat quartum, quod Statutum sit illicitum contra præceptum, *Non occides*, & per consequens, quod offensio sit illicita, aduersus quam potest fieri defensio per *not. in dicta l. vt vim*, quia offensio est facta, & permissa legis authoritate, nam ius naturale potest per leges humanas distingui, & declarari, vt volunt omnes in *L. vlt. C. Si contra ius vel vtil. publ.* & *in cap. Quæ in Ecclesiarum*, & quod dicitur, *Non occides*, intelligitur sine legis permissu, *cap. Reos in fine qu. 5.*

Vel aliter dicas, quod tale Statutum non militat, nec corrigit ius naturale, vel Diuinum: sed adimplet voluntatem Diuinam, exequitur, & coadiuuat ordinatum de iure Diuino, quo iure est Statutum, ne malefici patiantur viuere super terram, *cap. 22. Exodi*; & idem Dominus iubet coeuntem cum bestijs, adulteros, & blasphemos lapidari, absque misericordia, & morte mulctari ex eodem *cap. 28.* & Deuter. *cap. 17.* ex eodem 32. & fuit reputatum ad iustitiam ei, qui transfixit gladio coeuntem cum Madianita *num. 23.* præceptum est igitur, vt interficiantur malefici, & ad hoc sunt potestates ordinatæ, tanquam Ministri, & vltores Dei: *cap. Non solum, cap. Qui malos, 23. qu. 5.* Quibus præcepit Dominus omnem animam esse subiectam, aliàs morte moriatur, *cap. 2. de maior. & obed.* Ergo meritò Statutum licitum contra maleficos: vera est igitur conclusio, Bannitum non posse se defendere: vbi à Statuto, seu lege permittitur offensio.

Non obstat quinta ratio, quia loquitur in bello generali; nos loquimur in particulari, & vbi est expressa lex permittens homicidium Banniti, & illi legi particulari resisti non potest secundum communem opinionem Doctorum.

Ioannes de Lignano in tractatu *de bello quæst. 86.* & Nellus *de Bann. in 2. par. 2. tempor. quæst. 49.* Distinguunt in hac re asserentes, quod si Statutum permittat bannitum occidere, hoc casu censeri sublatam defensionem; secus si Statutum diceret, Bannitum impunè offendi, tunc non esse denegatam defensionem, & rationem diuersitatis dicunt esse, quia primo casu actus occidendi est licitus, ideo defensio denegatur. In secundò casu est impunitus, non licitus, quasi quod tolleratur, non permittitur, & laudatur, & hoc longè minus est, quàm facere homicidium licitum.

Sed hæc distinctio, inquit Ballius sustineri nequit, nam effectus verborum Statuti est inspiciẽdus, quia verba accipiuntur secundum subiectam materiam, *L. Si vno ff. loca, cum sim. l. cap. intelligentia de verb. signific.* Cum ergo mens Statuti sit, vt bannitus tanquam hostis occidi possit, parui

refert,

refert, quomodo eius verba concipiantur: quia cum vtroque modò permittat actum, qui aliàs sui natura erat illicitus, dicendum est, quod eumdem actum fecerit licitum; & ita Statutum non tollerat, sed inducit id, quod ante non erat, ergo actus est licitus, aliàs sequeretur absurdum, quod lex induceret, quæ sunt illicita cùm tamen illicita à lege puniantur. *L. 1. & 2. in fin. leg. &c.* Hæc & alia plura pro hac re apud Laudatū Balliū.

Nos verò addimus, quod ex illo principio: *Defensio sui est de iure naturæ*, nullum contra nostram sententiam desumi potest argumentum. Animaduertendum est enim aliud esse quod aliquid sit de Iure naturæ, & aliud esse, quod aliquid sit de inclinatione naturæ, aliqua enim sunt de inclinatione naturæ, quæ non sunt de iure naturæ; nam ius naturæ est illud, quod ratio naturalis immediatè dictat, ac proinde iustum est, ac æquum: non autem omne, quod est de inclinatione naturæ dictatur à ratione naturali, immò ratio naturalis plura corrigit in homine, quæ sunt de illius inclinatione physica, & naturali; sic igitur hoc, quod est, iustè damnatum se defendere, & resistere Iustitiæ Ministris, aut alijs publica authoritate pollentibus, est quidem de inclinatione naturæ, quia natura inclinat naturaliter ad repellendum nociua; sed hoc ipsum non est de iure naturę, quia non dictatur à recta ratione, immo recta ratio dictat, vt reus damnatus obediat legibus, & Iudici eisque non resistat; nam cum reus iam iudicatus est, & damnatus, iam non est capax defensionis, & ideò defensio sui ipsius, tunc non est de iure naturæ, licet aliquando & in aliquo, vel iniustè damnato, vel in damnando iustè, ante condemnationem defensio sit de iure naturæ, & ideo S. Thomas loco supra citato docet, quod non valet dicere, quod naturæ inclinatio sit ad resistendum corrumpentibus, non solùm in hominibus, & animalibus, sed etiā in insensibilibus, & id ad quod natura inclinat semper est licitum, quasi de iure naturali existens. Nam ideò inquit S. Doctor: *Homini data est ratio, vt ea, ad quæ natura inclinat, ne passim, sed secundum rationis ordinem exequatur*, & ideò non quælibet defensio sui est licita, sed solùm, quæ fit cum debito moderamine, quare in re præsenti malè intelligitur, & applicatur ab Aduersarijs principium illud: *Defensio sui est de iure naturæ*, confundendo id, quod est de inclinatione naturæ, cum eo quod est de iure naturæ, vnde lex non corrigit ius naturæ, sed ratio naturalis corrigit inclinationem naturalem in his in quibus est corrigenda.

Quamuis ergo in casu de quo agimus, defendere se, & resistere sit de inclinatione naturæ, non tamen est de iure naturæ: nam in eo statu, & in illis circumstantijs, æquum non est resistere: erecta autem ratio non dictat, nec dictare potest, quod hic, & nunc æquum non est, vnde proscriptus non potest licitè resistere. Quare axioma illud, *Defensio sui est de iure naturæ*, non est ita admittendum, vt absolutè, & in omnibus casibus admittendum sit, sed distinguēdi sunt casus, & circumstantiæ; aliàs

mis probaret; nā probaret, quod iuſtè damnatus etiam ad mortem, dum actualiter ad eam ducitur, poſſit reſiſtere Miniſtris, eos occidēdo, ſi hoc pacto poſſit vitā ſeruare, quod non licet.

Quapropter, vt ea, quæ ſunt de inclinatione naturæ, ſint etiam de iure naturæ, ac proinde licita, immò debita, exigitur, vt ſint conformia rectæ rationi, & nonniſi iuxta dictamen rectæ rationis procedant: & ſic, vt defenſio ſui, ſit de iure naturæ, ac proinde licita, exigitur, vt ſit conformis rectæ rationi, & nonniſi iuxta dictamē rectæ rationis procedat, aliàs erit illegitima, & irrationabilis. At recta ratio dictat, vt homo non ſe defendat aduerſus eum, qui ſupra ipſum legitimam habet poteſtatem, cuiuſmodi ſunt Præſides, eorumque Miniſtri; vnde eſt contra ius naturæ, & contra Ius Diuinum eis reſiſtere, iuxta illud Apoſtoli: *Qui poteſtati reſiſtit Dei ordinationi reſiſtit*. Rurſus recta ratio dictat, vt homo aduerſus eum, qui ſupra ipſum legitimam poteſtatem non habet, ſe ipſum defendat, ſed cum moderamine, ita vt ſe defendendo non adhibeat maiorem vim, quàm oporteat, vt diximus ſupra, ac præterea recta ratio dictat, vt cum quis aduerſus iniuſtum aggreſſorem ſe defendit illius occiſionem non intendat, etiamſi hæc ſequutura ſit, eamque ſe defendens ſequuturam præuideat, vt conſtat ex dictis.

Nec verò in præſenti locum habent, quæ de iniuſti aggreſſoris occiſione diximus ſupra, quod nempe liceat iniuſtum aggreſſorem occidere, intendendo tamen ſolam ſui defenſionem, non verò aggreſſoris occiſionem, hæc, inquam, in præſenti locum non habent: nam cum in præſenti non ſit quæſtio de iniuſto ahgreſſore, ſed de aggreſſore iuſto, ac de illo, qui publica polleat authoritate in malefactorem, non poteſt malefactor iam ad mortem damnatus ſeipſum aduerſus eum defendere actione, quæ coniunctam habere poſſit illius occiſionem, aut læſionem, etiamſi eius occiſionem, aut læſionem non intenderet: nam cum ſit iuſtè damnatus ad mortem, non licèt ei vllo modo iuſtum aggreſſorem occidere, ideſt, nec per actionem defenſiuam, ad quam præter eius intentionem ſequi poſſit aggreſſoris occiſio, aut læſio; nam non tenetur iuſtè damnatus ad mortem conſeruare ſuam vitam aduerſus iuſtum aggreſſorem, ac proindè non licèt ei actionem præſtare, quæ ſit iuſti aggreſſoris occiſiua: eatenus enim diximus, licitum eſſe alicui occidere iniuſtum aggreſſorem ſe defendendo, quatenus eſt iniuſtus aggreſſor, ideſt, perſona nulla publica authoritate in ipſum pollens, cuius vitæ proindè debeat inuaſus propriam vitam præferre: at ſi aggreſſor non ſit iniuſtus, nec priuata perſona, ſed ſit perſona publica, & publica pollens authoritate, non tenetur inuaſus propriam vitam præferre vitæ illius, ac proindè non habet vnde licitè ipſum occidere, vel lædere poſſit ſe defendendo.

Poteſt tamen ad mortem proſcriptus, fugere perſecutores, & quantùm poteſt eos declinare, ne ab ipſis capiatur, vel ſe domi claudere, & alia impedimenta apponere, & rurſus

cum

cum inuaditur ictus inuadentium repellere, & inuadentibus resistere, citra tamen omnem læsionem, & occisionem inuadentium.

Nec facit contrapræceptum, *Non occides*, qui ex Principis edicto occidit ad mortem proscriptos, sicut nec Respublica, aut Princeps, qui malefactores occidi mandat contra illud præceptum facit; nam de occidendis malefactoribus impositum est præceptum à Deo, nam idem, qui Exodi 20. dixerat: *Non occides*, cap. 22. ait, *Maleficos non patieris viuere*, & Leuit. 20. *Adulteros*, cap. 24. *Blasphemos*, Deut. 19. *Homicidas*, c. 21. *Filios contumaces* iussit morte puniri, generaliter cap. illo 21. pronunciat. *Quando peccauerit homo, quod morte plectendum est, & adiudicatus morti, appensus fuerit in patibulo, non permanebit cadauer eius in ligno*; sed & Dauid Psalm. 100. generatim ait. *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, vt disperderem de Ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem*. Et Apost. ad Rom. 13. *Si malum feceris, time, non enim sine causa gladium portat, Dei enim minister est, vindex in irã ei, qui malum agit*. Sic ergo cum Princeps, aut Respublica possit malefactores occidere, facultatem eos occidendi alijs committere potest, & hi sunt eorum Ministri, & alij; vnde qui proscriptos occidit, simplicitèr quidem est priuata persona, sed in eo facto, seu casu habet authoritatem publicam cõcessam à Principe, qui si est supremus potest huiusmodi proscriptiones facere, quando satis constat de crimine, neque vel malum impendens, alia via impediri potest, vel peccator, quem omninò expedit de medio tolli, aliter nõ potest haberi

QVAESTIO OCTAVA.

Vtrum iniustè ad mortem damnato liceat se per vim defendere cum occisione Iudicis, qui sententiam iniustam tulit, si alia via nequeat mortem euadere.

QVAESTIO est, de damnato iniustè, vel quia damnatus sit sine processu, vel quia in cõdemnatione Iuris ordo non sit seruatus, vel quia condemnatus sit contra allegata, & probata, nam de innocente secundùm allegata, & probata reo inuento, & condemnato est alia difficultas de qua sequenti quæstione.

In præsenti autem quæstione affirmatiuam sententiam sustinét Molina *de Iustitia, & Iure tr. 3. disp. 12. num. 3.* Cardinalis de Lugo *tom. 2. disp. 40. sect. 4. num. 38.* Vasquez *in 1. 2. D. Thom. tom. 2. disp. 174. cap. 1. num. 3.*

num. 3. vbi ait. Certum esse, quod iniustè damnatus ad mortem, si ei constet de iniusta sententia, aut quia pœna inflicta per sententiam culpam excedat, aut quia culpa non fuit sufficienter probata, potest se ipsum armis defendere ab iniquo Iudice, etiam eum occidendo, & ab iniquis Ministris, eo quod per iniquam sententiã ipsum iniustè aggrediantur; iniuriam autem imminentem iniustæ mortis, quisque propulsare potest, etiam occidendo inuasorem. Quod autem aliquis aggrediatur aliquem armis, vel iniqua sententia perinde est. Hæc Vasquez.

ASSERTIO VNICA.

Iniustè ad mortem damnato non licet se defendere, cum occisione Iudicis, qui sententiam iniustam tulit, etiamsi hac via, & non alia possit mortem euadere.

IN hanc sententiam venire omnes illos Authores necesse est, qui asserunt, non esse licitum alicui inimicum præuenire, quamuis ille aliquid agat, aut egerit in ordine ad aggressionem, quam sententiam veram, ac omnino tenendam diximus. Eadem enim argumenta pro vtraque sententia militant; nam Iudex, qui sententiam iniustam aduersus aliquem pronunciat, dici nequit inuasor, seu aggressor illius, nec sententiam aduersus aliquem pronunciare, est illum inuadere, aut aggredi inuasione, & aggressione illa, cui secundùm iura resistentia cum vi permittitur, nam iura resistentiam cum vi permittunt aduersus aggredientem aliquem per physicam vim in ipsam personam directam, ita vt inferatur physica violentia personæ ab alia persona, per operationes, aut ictus actualiter tendentes in eius necem in àctuali conflictu; id autem non verificatur, cum Iudex sententiam, quantumuis iniustam in aliquem pronunciat, quãuis enim Iudex iniustam sententiam aduersus aliquem pronunciet, ipsumque ad mortem deducendum in carcere detineat, non ideo cum illo personaliter, & actu confligit; & sententiam in aliquem pronunciare, non est physicè in illum agere, sed moraliter, & detinere in carcere non est confligere.

Ratio autem quare licitum sit solum in actuali personali conflictu se ipsum defendendo aduersarium occidere, illa est, quia tunc solum alicui licet se defendere, cum occisione inuasoris, cum ille ad necem inuaditur, & ita ad necem inuaditur, vt inuasus constitutus sit in extremo periculo, & mortem euadere, nequeat, nisi aggressorem occidat; hæc autem locum nõ habent, nisi cum quis actualiter, & personaliter ab Aduersario inuaditur in actuali congressu; nam in casu iniustæ sententiæ à Iudice latæ, non adest hoc extremum periculum, tunc enim ille non est propriè inuasus, & Iudex semper mutare potest iudicium, & reuocare sententiã; Rursus condemnatus potest ante sententiæ executionem alijs vijs se ipsum defendere, nempe iterum, atque

que

que iterum proponendo iudici suas rationes, suamque innocentiam, ex quibus iudex moueri potest ad sententiam reuocandam; Vnde per iniustam sententiam condemnatus non impetitur, aut vrgetur physicè ad mortem, sicut vrgetur, qui personaliter inuaditur in congressu actuali ab Aduersario, tunc enim nulla alia via euadendi, aut se defendendi occurrit, nisi defensio cum occisione inuasoris.

Et cum lex, seu præceptum de non occidendo strictissimum sit, & vix excipi possit in casu iustæ defensionis sui ipsius, non est admittenda alia exceptio, & quæ admittitur ad nullum alium casum præter dictum extendi debet.

Sed & si iudex, aut Princeps tyrannicè, & sine processu aliquem ad mortem damnauerit, eumque ad supplicium ducendum in carcere detineat; non posset sic damnatus, & detentus in carcere Iudicem, aut Principem occidere, etiamsi hac via, & non alia possit mortem euadere, idque ex eisdem rationibus, quas modò pro alio casu de iniuste per processum condemnato adduximus, nam illæ pro sententia negante in vtroque casu militant.

Videtur tamen, quod in hoc secundo casu possit ille proripere se de manibus lictorum, etiam cum illorum occisione quando ad mortem pertrahitur, eisque supponitur nota iniustitia iudicis, aut Principis; nam perinde est, ac si ille à Latronibus inuasus duceretur ad mortem, in quo casu certum est, latronibus etiam cũ illorum occisione resisti posse, si ea via, & non alia, mors possit effugi, & lictoribus notum sit, illum ad mortem sine processu damnatum fuisse.

Aliter autem dicendum est, cum quis per processum, & per sententiã in figura iudicij damnatus est ad mortem, & ad supplicium ducitur, non posse videlicet istum de manibus satellitum cum eorum occisione, aut notabili detrimento se proripere, etiamsi ipsis quoque satellitibus nota sit iniustitia sententiæ; cum enim notitia illa, sit notitia priuata, & non iudicialis, non potest condemnatus eis tanquam Ministris iniustis eum inuadentibus per vim, & cum eorum læsione resistere, notitia verò iudicialis non potest in eis præsupponi, & ideo nullatenus eis per vim, cum eorum notabili læsione resisti potest.

Obijci posset contra dicta S. Thomam 2-2. *quæst. 69. art. 4.* vbi ait, quod si aliquis condemnetur iniuste, tale iudicium simile est violentiæ latronum, secundum illud Ezech. 22. *Principes eius in medio illius, quasi lupi rapientes prædam ad effundendum sanguinem*, & ideo subdit S. Doctor, *sicut licet resistere latronibus, ita licet resistere in tali casu malis Principibus, nisi forte propter scandalum vitandum, cum ex hoc aliqua grauis turbatio timeretur.*

Respondetur, quod S. Doctor non ait, in casu iniusti iudicij licitum esse resistere malis Principibus, aut Iudicibus cum eorum occisione, sed absolute quod liceat malis Principibus, aut Iudicibus resistere: resistere autem quis potest pluribus modis etiã citra occisionem, aut notabilem læsionem iudicis. Potest enim iniustè dam-

damnatus absque peccato iudici iniusto non obedire, fugere de carcere, si possit, etiam cum carceris fractione, reficiendo tamen postea damnum, si sit notabile. Potest etiam aliquam vim inferre Ministris, & Custodibus, non tamen cum eorum notabili læsione. Potest suas rationes iterum, atque iterum iudici proponere, suamque innocentiam ostendere. Potest ad superiorem iudicem recurrere, & alia huiusmodi peragere, quæ resistentiam importent sine occisione, aut læsione notabili.

De hac ergo resistentia citra occisionem, & læsionē loquitur S. Thomas, cum ait, quod in casu iniustæ condemnationis liceat resistere malis Principibus, & de eadem resistentia loquuntur, quos pro sententia asserente resisti posse iudici iniusto, qui sententiam iniustam tulit plena manu congerit, & sequitur Farinac. *Prax. crim. tom. primo par. 2: tit. de Carceribus & Carceratis quæst. 32. & tom. 2. num. 93.* vbi sic ait, *Iudici iniustè exequenti, eius Officialibus, & Executoribus, posse de facto resisti admittunt omnes: num. vero 104. in fine* ex Luca de Penna dat regulam, quod in omni casu, quo dictum est posse resisti officiali excedenti, intelligendum sit de resistentia legitima, non autem effrenata per Text. *in cap. Ad hæc 16. quæst. prima*, quod etiam scripsisse ait, Par. de Put. de Synd. *verb. resistentia c. 2. num. 5. & tom. 2. par. 2. tit. de homicidio quæst. 124. num. 101.* sic ait *Limita primo propositam regulam (scilicet, quod licet illatam iniuriam nullo modo armis repellere liceat, inferendam tamen, si aliter quis ne inferatur effugere nequeat, & manibus, & fustibus comprimere non est illicitum) non procedere aduersus Magistratum, qui licet iniustè aliquid faciat, non potest illi à priuatis resisti, quia cum iure publico vtatur, iniuriam facere non dicitur, & propterea non est locus propulsationi iniuriæ, quia Iuris executio iniuriam non habet, &c.*

Et quoad S. Thomam, notanda sunt eius verba loco citato, non enim ait, iudicium iniustum par esse, aut æquiparari violentiæ latronum, sed ait iudicium iniustum simile esse violentiæ latronum, similitudo autem proportionem, non æqualitatem significat. Vnde ex his verbis, non licet inferre, quod si licet latronibus resistere cum eorum occisione, liceat etiam resistere iudici cum occisione illius. Immo cum S. Doctor subdit (*sicut licet resistere latronibus, ita licet resistere in tali casu malis Principibus*) indicat resistentiam malis Principibus faciendam, non debere esse eiusdem rationis cum resistentia, quæ fit latronibus, sed ad illam inferiorem. Quamuis enim vocula *sicut* aliquando significet æqualitatem, aliquando tamen significat solùm similitudinē, vt Matth. 5. *Estote perfecti sicut & Pater vester cœlestis perfectus est*. Ioann. 13. *vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos*. Act. 3. & 7. *Prophetam suscitabit vobis Deus, de fratribus vestris tanquam me*, siue (vt Deuter. 18. habetur) *sicut me*, hoc est, *similem mei*, vt ex istius *c. 18. vers. 18. patet*. Iuxta hæc S. Thomas *par. prima qu. 60. art. 4. ad 2.* explicans illud, quod quis naturaliter diligat alium, sicut seipsum, sic ait, (*Ad secundum di-*

cen-

cendum, quod ly sicut non designat æqualitatem, sed similitudinem. Cum enim dilectio naturalis super vnitatem naturalem fundetur, illud, quod est minus vnum cum eo, naturaliter minus diligit. Vnde naturaliter plus diligit, quod est vnum numero, quam quod est vnum specie, vel genere. Sed naturale est, quod similem dilectionem habeat ad alterum, sicut ad se ipsum, quantum ad hoc, quod sicut seipsum diligit in quantum vult sibi bonum, ita alium diligat in quantum vult eius bonum (*& 2.2. quæst.26.art.4.* ex hoc ipso, quod dicitur Leuit.19. & Matth.22. (*Diliges proximum tuum sicut teipsum*) deducit proximum non esse diligendum æqualiter cum seipso, & plus diligendum esse seipsum, quam proximum. Cum enim in eo articulo quæstionem proponat, *vtrum homo ex charitate magis debeat diligere seipsum, quam proximum*, & aliqua argumenta proponat, quibus probari videtur, quod homo ex charitate non magis debeat diligere seipsum, quam proximum, quæstionem resoluit dicendo, quod homo ex charitate magis debet deligere seipsum, quã proximum. Et in argumento, sed contra sic ait (*Sed contra est, quod dicitur Leuit.19. & Matt. 22. Diliges proximum tuum, sicut teipsum. Ex quo videtur, quod dilectio hominis ad seipsum est sicut exemplar dilectionis, quæ habetur ad alterum, sed exemplar potius est quam exemplatum, ergo homo ex charitate magis debet diligere seipsum, quàm proximum*) Sic & in eodem sensu accepisse Diuum Thomam particulam *sicut* dicendum est, cum ait, *Malis Principibus resistendum esse sicut Latronibus*, quod videlicet ly *sicut*, designet similitudinem, non æqualitatẽ, nam hoc modo accepisse ibi particulam *sicut* constat ex his, quæ ex eodem Diuo Thoma adduximus supra: ad probandum, quod solum in actuali & physico duorum conflictu liceat inuaso defendendo se, inuadentem occidere, ac proinde; cum ait Sanctus Thomas, *Resistendum esse malis Principibus, sicut resistitur Latronibus*, non est sensus, quod eodem modo, quo resistitur latronibus resisti possit malis Principibus; sed quod sicut latronibus resisti potest cum eorum occisione, ita aliquo pacto resisti possit malis Principibus: & cum resistentia, quæ fit latronibus, sit velut exemplar resistẽtiæ, quæ potest fieri malis Principibus, & exemplar potius sit, quam exemplatum, ex hoc deducitur, quod iuxta eũdẽ S. Doctorẽ maior resistentia facienda sit latronibus, quàm malis Principibus, quibus proinde minori resistentia resisti debet, ac proinde infra occisionem, ac notabilem læsionem. Vnde non dixit S. Thomas, quod licet resistere malis Principibus, eo modo, quo resistitur latronibus, sed dixit, quod licet resistere malis Principibus, sicut licet resistere latronibus, qui modus loquendi designat proportionem inter vtrãque resistentiam, non æqualitatem.

Obijcies S. Thomam *art. 4. cit. ex qu.69.2.2.* dicentem, quod liceat in tali casu resistere malis Principibus, nisi forte propter scandalum vitandũ, cum ex hoc aliqua grauis turbatio timeretur. Et grauis turbatio oriri non possit, nisi in casu occisionis, aut læsionis notabilis iudicis, aut Principis, ac proinde cum D. Thomas ait. Lici-

ci-

citum eſſe reſiſterè malis Principibus, loquitur de reſiſtentia cum occiſione, aut graui læſione Principis.

Reſpondetur; quod etiam ex reſiſtentia ſine occiſione, & graui læſione Principis, aut iudicis poteſt oriri grauis turbatio Reipublicæ, & ideo obiectio nullius eſt momenti.

Modus autem, quo proportione ſeruata inter malos Principes, & Latrones, reſiſtendum eſt malis Principibus citra eorum occiſionem, eſt ille, quod iniuſtè damnatis à malis Principibus liceat eiſdem exprobrare illorum iniuſtitiam, & iniquitatem ob latam contra ipſos iniquã ſententiã & aduerſùs eos exclamare, ac de illorum manibus, violenter etiam, ſi poſſint ſe proripere, citra tamen eorumdem dem occiſionem, & læſionem, & fugam etiam arripere, ſi poſſint, quod quidem licet etiam à iuſtè ad mortem damnatis præſtari poſſit, vt diximus, potiori iure præſtari poteſt ab iniuſtè damnatis, ob ius, quod retinent fugiendi etiam poſt condemnationem; iniuſte verò dãnatis fugere licet etiã ob iniuſtitiam, quam patiuntur.

Poteſt etiam dici, cum S. Thomas dicit, licere ad mortem damnatis, reſiſtere malis Principibus, ſicut reſiſtitur latronibus, S. Doctorem loqui de Principibus, qui abſque forma iudicij, & more latronum innocentem ad mortem damnant; tunc enim eis reſiſti poteſt, ac ſi eſſent latrones, occidendo eorum lictores, & ſatellites, dum alligare, & adducere curant innocentem ad mortem, id enim eſt reſiſtere malis Principibus, ac ſi eſſent latrones, etiamſi mali Principes non occidantur, ſed ſolum occidantur eorum lictores, ſi damnationis iniquitas notoria ſit, & certa apud omnes alios.

Si autem quis ad iniuſtam mortem à Tyranno damnatur, licitè poteſt Tyrannum occidere, non quia illum iniuſte ad mortem damnauit, ſed quia Tyrannus eſt, ea communi ratione, quia cuilibet licet occidere Tyrannum. In hoc tamen ſupponenda eſt communis Doctorum doctrina; quod is, qui ſolo regimine eſt Tyrannus, ſiue qui iuſto titulo regnum, aut principatum obtinet, ſed tyrannicè dominatur, non licet alicui priuato illum occidere, quia huiuſmodi Tyrannus habet legitimum ius, manetque Superior: non licet autem inferioribus occidere Superiores, ſed debent eis tametſi diſcolis, piorumque perſecutoribus obedire ad Rom. 13. & 1. Petri 2. Vnde in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 15. damnatus fuit articulus dicens; *Quemlibet Tyrannum poſſe occidi per quemcumque vaſſallum, vel ſubditum* cum tamen Tyrannum, qui nullum habens ius ad regnum, illud per vim inuadit, ſeu occupat, licet perſonis priuatis interficere, quamdiu Reſpublica in eum non conſenſit; modò hæc adſint. Primùm, quod conſtet eum nullum ius habere. Secundum, quod non eadem, aut maiora mala timeantur eo occiſo, quam tollerato. Tertium, quod non ſit aliquis ſuperior, qui poſſit adiri, ad obuiandum iſti malo. Ratio eſt, quia licet vim vi repellere. Cum ergo Reſpublica vim ab illo Tyranno patiatur, licet vnicuiq; iſtius Reipublicæ parti eam vim repellere, Tyrannum occidendo,

do, quando non suppetit alius modus. Im mò videntur etiam isti, qui non sunt istius Reipublicæ partes posse eumdem Tyrannum occidere, iure defensionis: Licet enim occidere inuasorem innocentis, quando ipse non potest aliter defendi; nec verò id est præuenire futurum inuasorem, sed est actualem inuasorem Reipublicæ, ipsam defendendo, occidere. Nam Tyrannus actu, & physicè Rempublicam inuadit, eo ipsò, quod in eius dominio tyrannico se conseruat; vndè est continuus aggressor Reipublicæ, & continuò permanet in ea aggressione, ita communiter Doctores in hac materia.

QVAESTIO NONA.

Vtrum innocens ad mortem damnatus per sententiam secundum allegata, & probata iustam, possit absque peccato Iudicem, qui eiusmodi sententiam tulit occidere, aut ei damnum inferre, si non possit aliter mortem euadere.

Ffirmantem sententiam tenuisse Franciscum Victoriam, refert Salonius *in 2. 2. D. Thomæ q. 69. art. 4. controu.* 1. Eamdem sententiam tenet Dominicus Bannes, *in Commentario dicti artic. concl.* 2. & eamdem probabilem censet Ioannes Cardinalis de Lugo *sect. 2. de iustitia, & iure disp.* 40. *tom. 4. num.* 38. *& seq.* vbi hanc sententiam sequentibus probat argumentis. Primò, quia Iudex solùm inuadit tunc licite ex præsumptione; ergò qui scit veritatem, potest ei resistere, sicut quando Iudex errat in persona malefactoris, & vult occidere Petrum loco Ioannis, potest Petrus se defendere. Secundò, qui inuaditur à furioso potest eum occidere, licet furiosus non peccet, ergò qui inuaditur à Iudice ignorante veritatem, & ideò non peccante, potest etiam ab ipso se defendere. Tertiò Princeps, qui inuaditur ab alio Principe putante se habere iustam causam belli, licite se defendit, si sciat reuera se non esse dignum tali inuasione. Item milites obedientes suo Principi, & putantes se habere iustam causam belli, licite occiduntur ab aduersarijs scien-

tibus bellum non esse iustum, ergò similiter reus in nostro casu poterit se defendere tàm contra Ministros iustitiæ, quàm contra Iudicem existimantes se habere bellum iustum contra reum; si tamen reus scit secundum veritatem se esse innocentem.

Hanc tamen sententiam cum duabus limitationibus admitti posse dicit. Prima est, quod fiat resistentia sine graui scandalo, quod quidem in hac materia facilius posset dari, quam in alijs, Secunda, quod reus quantumuis innocens non resistat eo modo, quando primò comprehenditur à Iudice, & eius Ministris; nam licet Iudex non possit punire innocẽtem, potest tamen comprehendere innocentem interuenientibus indicijs, & sicut culpa se habet ad pœnam, ita indicia culpæ ad comprehensionem: Ergò resistens comprehensioni resisteret Iudici procedenti iuste materialiter, & formaliter, atque ideò iniuste resisteret.

ASSERTIO VNICA.

Innocens dãnatus ad mortem per sententiam secũdum allegata, & probata iustã, non potest per vim se defendere, nec absque peccato Iudicem occidere, quamuis non possit aliter mortem euadere.

ITA Salonius *loco citato*, Soto *lib.* 5. *de iustitia*, *& iure qu.* 6. *art.* 4. Serra *in* 2. 2. *q.* 69. *art.* 4. *dub.* 1. & Doctores communiter.

Ratio est, quia iustè condemnato non solùm apud omnes id prohibetur in vtroque foro, verùm etiam non licet ei non redire ad carcerem, si præstito iuramento se rediturum à Custode carceris fuerit ad tempus relaxatus, Couarru. *libr.* 1. *variar. cap.* 2. *num.* 10. & hoc non alio fundamento, nisi quia iustitiæ, vt virtuti, & iuri publico iusta exequi mandãti, priuatus resisteret, in iustè leges communes, & iustitiam conculcans se fouendo in delictis, & impediendo punitionem eorum iudicibus ritè, & rectè de istis cognoscentibus.

Quæ ratio militat etiam in iniustè condemnato, quoad rei veritatem, licet iustè quoad allegata, & probata, nam cum iustitia, seù iniustitia respiciánt leges, per quas dignoscuntur, & iudices per quos operantur, & reos in quos exercentur, & non aliundè, quàm ex allegatis, & probatis, quæ sunt media iudicij hominum, cognoscantur: Totum hoc factum iudicandi metiri debet in ordine ad malitiam, aut bonitatem actus, ex iuridico, & rationabili iudicio, quod ex allegatis, & probatis fieri debet: nam Iudex est minister legis, & ius publicum habet pro se, ita vt hos tramites, nec per iudicium, vt priuata persona factum, ex alias visis, & cognitis declinare possit, nec allegata, & probata deserere, vt personæ priuatæ partes faciat, cum in casu præsenti iam partes Iudicis assumpserit.

Hinc deducitur hanc veritatem resultantem ex allegatis, & probatis, dici

diei formalem, quæ constringit iudicem: licet materialiter, & in rei veritate, quoad ipsum iudicem, vt priuatam personam aliter se habeat; nam ius publicum deferens probationi veritatis, hoc vnicum medium scilicet allegare, & probare inuenit, quo prælationem iudici imposuit notitiæ suæ priuatæ in vtroque foro: & cum Minister legis sit, hanc legem sibi iustè impositam, & prælationem notitiæ suæ obseruare debet; præcipuè cum in iudicando, vt publicus Minister se gerat, non verò vt priuata persona, quæ vt talis notitiam propriam habet.

Cum igitur innocens damnatus formaliter ex allegatis, & probatis, reperiatur nocens, & iustè condemnatus, licet aliàs Iudici, vt priuato contrarium constet, executionem, modis prudentibus allatis à Theologis (Soto *lib. 5. de iustitia, & iure q. 6. art. 4.* Vasquez *tom. 2. disp. 174. cap. 1.* Salon. *to. 1. fol. 430.*) Et Canonistis (Couarru. *vbi suprà*, Bosio, *in practica titulo de homicidio an. 25.* Paris *de Syndicatu, verb. carceratus, & verb. resistentia*, Felyn. *in cap. consanguinei de re iudicata*, Hippolyto *in l. 1. §. si quis vltro, ff. de quæst.*, Bartol. *in l. à Diuo Pio, §. sententiam Romæ, ff. de re iudicata*) præscriptis, & non iuuantibus, omittere non poterit, vt præter relatos suprà pro omnibus tenet D. Thomas Ecclesiæ lumen *q. 69. art. 4.* & Couarru. *vbi suprà num. 13.*

Et licet communiter quæstio sit solùm de Iudice innocentis, qui aliter rem se habere nesciens iuxtà allegata, & probata eum condemnat, & executionem mandat; idem est in sciente rem se aliter habere, cum differentia tamen Consiliorum à Theologis, & Canonistis tali Iudici impositorum in locis suprà allegatis, vel de differendo quantum potest, vel de condonando, si est iudex absolutus, & merum mixtumque imperium habeat, vel aliàs iuxtà Doctores, de quo in præsenti non est quæstio.

Innocentia in rei veritate, de qua conscius est Iudex, vt priuata persona solùm operatur; vt prudentibus medijs executionem fugere tentet: nó tamen, vt his non iuuantibus, impedire possit; quia vt Minister legis solùm ex allegatis, & probatis executionem dimanantem tanquam merus executor operatur. Quoad reum similiter innocentia ad aliud non se extendit, nisi vt modis omnibus hanc manifestet, tentando dilationes, fugiendo carceres sine scandalo, & custodum, vel Reipublicæ nimio præiudicio; non tamen cum fractione carceris violenta, & scandalosa, cum Reipublicæ, & Custodum nimio damno; quia tam Custodes, quam Respublica habent respectiuè sicuti Iudex fundatam intentionem contra innocentem ex allegatis, & probatis reum inuentum, Couarru. *vbi suprà num. 14.* Paris *de Syndicat. verb. Carceratus, & verbo Resistentia.*

Dixi sine nimio damno, vel scandalo: quia cum aliquo damno, obligatione tamen reficiẽdi carceris præiudicium, & Custodum, fugere poterit, vt permittunt innocentia impellente supra memorati Doctores, sed cum nimio, id est impossibilem faciente restitutionem, vel scandalo turbante iudiciorum ordinem, adhuc

innocẽtia impellente facere non poterit; quia eſt priuatum bonũ,& quid extraneum, vel non ſubiectum Iudici, innocentia extra iudicium, & contra proceſſum cognita priuato modo.

His ſic firmatis minimè obſtant rationes, quas præfatus Cardinalis de Lugo *in dicto num.* 39. pro contraria ſententia licitè reſiſtentiam reo concedenti in hoc caſu adducit.

Non prima ſcilicet: Quod Iudex contra reum innocentem, vt nocentem inuentum ex allegatis, & probatis, ſolùm procedit ex præſumptione; Cumque reus ex veritate innocentiæ ſuæ, reſiſtat, & veritas præſumptioni præualeat, licitè reſiſtet, ſicut quando Iudex inſequendo malefactorem, qui verè eſt Petrus, & errando vellet occidere Paulum, iſte licitè poterit reſiſtere.

Hæc inquam ratio non obſtat, quia deficit in fundamento: ſupponit enim ſolam præſumptionem, & non veritatem ex allegatis reſultare, quod in iure falſum eſt, cum apud ius, Iudicem, & ius publicum Reipublicæ veritas formalis, & non præſumptio ſit, vt per ſe patet. Quamuis enim ex allegatis, & probatis non reſultet certitudo phyſica, aut metaphyſica de admiſſo delicto, reſultat tamen certitudo moralis. Nec verò ad iudicium ferendum de delicto requiritur certitudo phyſica, ſed ſat eſt certitudo moralis, & moraliter habita: nam de humanis actibus, difficilè eſt haberi certitudinem phyſicam: falsò ergò ſupponit Cardinalis de Lugo, cum ſupponit, quod iudicium, quo Iudex innocentem ſecundum allegata, & probata nocentem inuentum damnat, procedat ex præſumptione; Exemplum autem ab ipſo allatum eſt longè diſtans ab applicatione caſus; Quia Iudex ſubitò ex aliquorum informatione extraiudicialiter ductus, inſequens Petrum, vt reum, cum Paulus ſit, erroneè procedit, & non ex allegatis, & probatis, & ideò poteſt ei Paulus reſiſtere; ſi verò Iudex ex allegatis, & probatis iudicet Paulum eſſe Petrum, etſi reuerà Petrus non ſit, idem dicendum erit, ac de innocente ſecundum allegata, & probata ad mortem damnato, quod ſcilicet in eo caſu, non poſſit Paulus Iudicem occidere, idque ex eiſdem rationibus, quibus firmauimus innocentem ſecundùm allegata, & probata damnatum, non poſſe Iudicem occidere.

Alia ratio Cardinalis de Lugo de paritate reſiſtentiæ furioſo legitimè facta ab illo, quem occidere tentat, etiam occidendo ipſum, licet furioſus non peccet: arguendo eo modo poſſe fieri Iudici licet non peccet, *quia* ignorat veritatem, non ſubſiſtit: quia furioſus nullo mentis, & rationis actu procedit, ſed ſolùm animali motu, vti cuiuſuis animalis vſu rationis carentis, & ſi aliter quis ab eius impulſu euadere non poteſt, occidere licitè poterit: Iudex autem cum ex allegatis, & probatis procedat, ratione iuris vtitur politicè, & prudenter: & non ignorantia, vel veritatis neſcientia, vt ſupponitur; quia aliter ſcientia rei vnius niſi ex allegatis, & probatis iuridicè non fit, & quod ex ipſis operatur dicitur iuſtum, quare diſertiſſimè, & benè Leſſius pro

hoc

hoc sensu allegauit Diuum Thomam *q.69. art.* 4. qui dicit sententiæ iustæ non posse resisti, quia iusta est, quæ ex allegatis, & probatis resultat, & malè carpitur à Cardinali de Lugo, quia allegat pro hac sententia Diuum Thomam.

Alia tertia ratio de Principe iustè se defendente à bello moto contra eum ab alio Principe, quia scit sine ratione moueri, nihil obstat: quia vterque Princeps suis hinc indè rationibus mouetur ad existimandam iustitiam belli, & defensionis; Inuadens iudicat se ius habere ad inuadendum, inuasus ius naturale habere ad se defendendum putat, quin sciat aliud in Principe inuadente adesse nisi probabilitatem quoad se belli iusti: In nostro autem casu Iudex ex allegatis, & probatis habet ius publicum pro se, non probabilitatem, & veritatem formalem ex probationibus resultantem, & reus solùm habet pro se veritatem materialem, quæ in hoc casu non subuertit iudicium, quia ex modis à iure dispositis non apparet, & habetur à Iudice, quasi, vt non existens, vt communiter solet dici, *Quod non est in Processu, non est in Mundo.*

Quarta ratio de militibus Principis occisis iniustè ab illis, Principis inuadentis iniustè, & scientibus bellum esse iniustum, quasi parificans, reum innocentem posse similiter occidere Iudicem habentem (quasi ita dicamus) bellum iustum ob allegata, & probata contra eum: Non adaptatur, ob iam dicta de existimata iustitia belli quoad Principem inuadentem ob ignorantiam veritatis, vel ob aliorum consilium, vel iurium discussionem non ità exactè factam, & specialia iura belli, vt ait Bosius, *vbi suprà in practica tit. de homicidio n.* 10. per *Tex. in l.* 2. §. *in bello, ff de re militari.*

Et recognoscat Cardinalis de Lugo *d. num.* 40. hanc rationem non obstare nostræ sententiæ, quia reus nulli alteri nisi iuri publico ex allegatis, & probatis exequi mandanti obedire potest, nec ex impulsu innocentiæ resistere valet: cum hæc quoad iudicium, & processum non sit, & quod non est in processu, non est subiectum Iudici, qui iudicium de processu facere tenetur.

Nec duæ illæ limitationes, quibus sententiam hanc probabilem reddi ait Cardinalis de Lugo, illam verè probabilem relinquunt: non prima, qua dicit, resistentiam faciendam esse sine graui scandalo: nam si propter scandalum innocens secundum allegata, & probata damnatus abstinere debet ab occisione Iudicis, multò magis ab ea abstinere debet, ex eo quod Iudex iustè contra eum processit; nam hoc est fortius motiuum, & à priori, cum non liceat illum occidere, qui nec iniustè egit nec peccatum admisit. Et præterea semper aderit scandalum, si iustè secundùm allegata & probata damnatus Iudicem occidat, nam reflecti oportet, scandalum non ex alio oriri, nisi quia populus videret Iudici ex allegatis, & probatis iudicanti resisti: ergo si propter scandalum abstinendum est ab occisione Iudicis, semper erit ab ea abstinendum: si ergo in hoc casu resistentia non est legitima per Cardina-

dinalem de Lugo, & cum hac limitatione placet ipsi sententia resistentiã firmans, non inuenio in quo casu probabilis ipsi videatur sententia permittens resistentiam liberè, in casu innocentiæ, cum solùm in his terminis sit contraria nostræ; nam in nullo casu desinet esse scandalum ob resistentiam, quia supponimus ex allegatis, & probatis procedere Iudicem, ex quo cum resistentia rei prouenit scandalum, & hoc existente, faciliter (vt asserit de Lugo) resisti Iudici non potest. Ergo in nullo casu est contra nostram sententiam, nec contrariam fundat, nec probabilitas, quæ ipsi placet verificatur ex ipsius discursu, licet ad illam inclinet aliquo modo sibi practicè contrarius.

Vlterius aliam limitationem istius probabilitatis adducit: quod scilicèt reus non eo modo faciat resistentiam quando primò comprehenditur à Iudice: nam licet Iudex non possit punire innocentem, potest tamen interuenientibus indicijs eum comprehendere;& tunc procedet Iudex materialiter, & formaliter iustè.

Nam non apparet differentia resistentiæ, quam facilius concedit executioni, quàm comprehensioni rei, dicendo in secundo casu non eo modo debere fieri.

Quia sicuti se habent indicia in Iudice, quoad comprehensionem rei, ita se habent allegata,& probata quoad executionem sententiæ; & si indicia mouent ad capturam legitimam, est, quia sunt iuri consona, ita vt resistere innocens non possit. Ergo cum etiam iuri consonum sit, vt ex allegatis, & probatis detur, & exequutioni mandetur sententia, nulla differentia est resistentiæ in casu executionis ad casum comprehensionis: ergo similiter non poterit in executione resisti; cum per Cardinalem de Lugo in casu comprehensionis, quia iuridicè Iudex procedit, non possit ei resisti: nam & in casu executionis etiam iuridicè ex allegatis operatur.

Quid autem facere debeat Iudex, qui scit aliquem esse innocentem, docet S. Thomas *in secunda secūdæ, quæstione 64. articulo 6. ad 3.* ibi enim ait, quod Iudex si scit aliquem innocentem esse, qui falsis testibus conuincitur, debet diligentius examinare testes, vt inueniat occasionem liberandi innoxium, sicut Daniel fecit. Si autem hoc non potest, non peccat, secundùm allegata sententiam ferens: quia ipse non occidit innocentem, sed illi, qui asserunt eum nocentem. Minister autem Iudicis condemnantis innocentem, si sententia intollerabilem errorem contineat, non debet obedire: aliàs excusarentur carnifices, qui Martyres occiderunt. Si verò non contineat manifestam iniustitiam non peccat præceptum exequendo, quia ipse non habet discutere Superioris sententiã, nec ipse occidit innocentem, sed Iudex, cui ministerium exhibet.

Ex his omnibus confirmari potest nostra sententia. Posito enim, vt poni debet,quod sententia contra innocentem secundùm allegata,& probata reum inuentum lata sit iusta, & quod Iudex in ea ferenda non peccet, immò ad eam ferendam teneatur, licitum est Iudici innocentem condemnatum resistentem impugnare,

re, ac proinde ex parte condemnati resistentis est bellum iniustum, vnde indubitantèr peccat. Nec enim dari potest bellum citra ignorantiam, & deceptionem ex vtraq; parte iustum: daretur autem iuxta oppositam sententiam; nam iuxta illam innocens secundùm allegata, & probata reus inuentus, & condemnatus, posset iustè pugnare contra Iudicem, vtpote conscius propriæ innocentiæ; ex alia parte Iudex absque ignorantia iustè impugnaret condemnatum illum resistentem. Iudex enim priuata notitia siue cognoscat hominem illum esse innocentem, siue non cognoscat, & si quoad informationē decipi possit à testibus, in ferenda tamen sententia nulla deceptione, aut ignorantia laborat: scit enim se iustè iudicare, & sententiam à se latam iustā esse; quia scit, se iudicare secundum allegata, & probata, ergo daretur bellum ex vtraque parte citra ignorantiam, ac deceptionem iustum, quod tamen dari nequit, vt de se constat, & omnes admittunt.

Hac ratione D.Thomas 2.2.ar.4. probat iustè condemnato ad mortem non licere se defendere, & nomine iustè condemnati intelligit S. Doctor etiam illum, qui secundum allegata, & probata iuste condemnatur: tum quia loquitur de sententia, cui si condemnatus resisteret, posset eum Iudex licitè impugnare; certum est autem, quod si innocens secundum allegata, & probata reus inuentus Iudici resisteret, licitè posset à Iudice impugnari: tum quia de illo iustè condemnato loquitur S. Doctor, cum ait, eum non posse Iudici resistere, qui contraponitur iniustè cōdemnato per iudicium, quod sit simile violentiæ latronum; Iudicium autem, quo quis licet innocens secundum allegata, & probata, nocens inuentus condemnatur, non est simile violentiæ latronum, immò & iustitiæ, & æquitati conforme; ac proindè cum S. Thomas ait, posse ab iniustè damnato resisti Iudici, aut Principi condemnanti, loquitur de iniustè omnibus modis; tale autem non est iudicium, quo innocens secundum allegata, & probata nocens inuentus damnatur.

Confirmatur vlterius, quia secundum iura solùm vim vi repellere licet, Iudex autem secundum allegata, & probata aliquem condemnans, non infert ei vim, cum sententia iusta sit, & in ea ferenda Iudex non peccat, immò peccaret, si eam non ferret. Ergo innocens sic damnatus non habet ius ad vi eum repellendum: quia non habet ius aduersus innocentem, qualis est Iudex in eo casu; vnde innocens secundum allegata, & probata nocens inuentus, & ideò condemnatus adhibendo vim, ex qua sequi possit Iudicis mors, dat operam rei illicitæ; ac proindè si ex ea vi sequatur mors, & occisio Iudicis incurrit homicidij reatum, etiamsi non intenderetur, nisi conseruatio propriæ vitæ; vt enim docent communiter Theologi cum D.Thoma 2.2.q.64. art.8. contingit, vt quod non est actu, & per se volitum, vel intentum, sit per accidens volitum, vel intentum, secundum quod causa per accidens dicitur remouere prohibens: vnde ille, qui non remouet ea, ex quibus sequitur homicidium, si debeat remouere,

mouere, erit illi quodammodo homicidium voluntarium: præsertim cum dat operam rei illicitæ, quam vitare debet: est autem illicitum aduersus innocentem, qualis est Iudex iudicans secundum allegata & probata, eam adhibere vim, ex qua sequi possit illius occisio; vnde si hæc sequatur vim illam adhibens reus erit homicidij. Hoc autem non contingit, cum quis iniustè ab aliquo inuaditur: nam cum ille iniustè inuadat, inuasus habet ius defendendo se adhibendi eam etiam vim, ex qua sequi possit inuasoris mors, nam dat operam rei licitæ, nempe defensioni propriæ, dummodo adhibeat moderamen inculpatæ tutelæ, & non intendat, nisi defensionem sui, ab hac enim non tenetur abstinere, vt euitet mortem iniusti inuasoris, vt dictum est supra; immò Iudex condemnans ad mortem secundum allegata, & probata nocentem repertum, non offendit innocentem, vt de se patet; ergo innocens ille non potest licitè, se ab illo per vim defendere: nam ius per vim se defendendi ab aliquo locum non habet, nisi quando quis ab illo offenditur.

Dixi innocentem secundùm allegata, & probata à Iudice condemnatum dare operam rei illicitæ, si aduersus Iudicem adhibeat vim, ex qua sequi possit mors, & occisio Iudicis: nam aliqualem vim adhibere citra mortem, aut graue damnum Iudicis, & ministrorum licitam esse innocenti eo pacto damnato, si per eam possit mortem euadere, iam diximus supra.

Contra hæc obijcit Bannes. Primò. Quod sententia lata contra innocentem secundum allegata, & probata reum inuentum nulla est in foro conscientiæ, neque confert verum ius accusatori, aut Iudici, vt habet communis opinio, ergo per se loquendo potest condemnatus ille se defendere, nisi obstet circumstantia boni, vel mali publici.

Secundò, si per sententiam ille innocens esset damnatus pœna pecuniaria, poterit adhibere omnem industriam, ne soluat pecunias, & abscondere bona sua, ergo in casu, vbi agitur de periculo vitæ, poterit se defendere.

Tertiò, sententia excommunicationis, quæ fertur secundum allegata, & probata, fundatur tamen in falsa præsumptione, non obligat in foro conscientiæ & sic excommunicatus: potest se gerere, vt non excommunicatus, secluso scandalo. Eadem autem ratio est in casu posito.

Ex his Bannes infert, quod innocens secundum allegata & probata nocens repertus possit in sui defensionem Iudicem occidere secluso scandalo. Et in solutionibus argumentorum tria addit. Primùm sententiam, qua innocens damnatur secundum allegata, & probata esse iustam, quatenus fundatur in falsa præsumptione; sed secundum rem esse iniustam.

Secundum quod Iudex si potest sine scandalo sententiam non exequi, non possit, nec teneatur illã exequi, tunc enim, inquit, daretur bellum iniustum ex parte Iudicis.

Tertium: Quod innocens ille damnatus si resistat punietur; quia præsu-

præsumitur culpa saltem scandali, sed absolutè possit resistere, quia, vt habetur in regulis Iuris, in 6. *Licitè potest aliquis puniri sine culpa, non tamen sine causa*.

At hæc nullius esse momenti patet ex dictis; vnde ad primum respondetur, sententiam latam contra innocentem secundum allegata, & probata reum inuentum, nullam dici in foro conscientiæ, quatenus non afficit, nec ligat in conscientia innocentem illum sic damnatum, nec supponit, aut inducit in eum aliquam culpam: at ex hoc non aliud probatur, nisi quod innocẽs ille damnatus possit omnes vias intentare, citra sanguinem tamen, & mortem, aut graue damnum Iudicis, & ministrorum, vt mortem euadat; vnde potest licitè se defendere, vel fugiendo si possit, etiam frangendo carceres violenter sine nimio damno, vel scandalo, vt dictum est supra; vel enitendo cum aliqua etiam vi, sine sanguine tamen, vel vulnere, vel graui percussione, è manibus ministrorum habentium illum apprehensum se proripere: non tamen ex eo, quod sententia illa non afficiat innocentem in foro conscientiæ, sequitur quod ipse possit licitè se defendere cum occisione Iudicis, aut ministrorum: quia licet sententia illa vocari possit nulla in foro conscientiæ, immò & iniusta materialitèr, formalitèr tamen, & vt fertur est iustissima; vtpote lata secundum ordinem Iuris, à quo sumendum est, an Iudex iustè procedat, & iudicet: immò si aliter ferretur, esset iniusta, & errasset Iudex; & ita obligat subditum, ne per vim illi resistat: nam solùm iniustum aggressorem vi repellere licet; in hoc autem casu nec Iudex, nec illius ministri sunt iniusti aggressores.

Addit tamen Salonius posse innocentem per vim, & sanguinem se defendere, quando videret certo Iudici constare ipsius innocentiam, nec Iudicem vti aliqua ex illis vijs licitis ad eum liberandum, vel saltem non condemnandum; & illam defensionem posse fieri citra scandalum: quia tunc reuera iniquè Iudex ille ageret, & à Iudice inique procedente potest subditus per vim se tueri, citra scandalum. Hæc tamen non videntur admittenda; cum nec in eo casu Iudex actu, & physice congrediatur cum illo innocente; & contra idem recurrunt argumenta, quibus supra probauimus non esse licitum Iudicem occidere, a quo iniuste aliquis sit damnatus.

Idẽ etiã Salonius addit, quod in dubijs nõ est obediendum cum propria iactura, & dãno: & ideo in dubio esse Iudicem admonendum de causis, ob quas prudenter dubitatur de Iustitia sententiæ ab ipso latæ, vt maturius consideret, & re diligentius inspecta, vel illam sententiam reuocet, vel eius iustitiam manifestet; quod si noluerit reuocare, & sententia maneret prudenter dubia, potest sic condemnatus citra scandalum, sicut si esset iniuste condemnatus, per vim se defendere; quia in dubijs, quæ sunt in damnum rei, potior est semper ratio ipsius rei, qui damnum inique pati potest, quam Iudicis. Hæc Salonius. Sed contra hoc idem faciunt eadem argumenta, quibus iam probauimus in actuali, & physico dumtaxat con-

flictu (qui non contingit in præsenti) licitum esse defendendo se aggressorem occidere, aut lædere.

Ad secundum argumentum Bannesij dicitur, quod sicut innocens damnatus ad pœnam pecuniariam potest adhibere omnem industriam, nè soluat pecunias: ita & innocens secundum allegata, & probata nocens repertus, ad mortem damnatus, potest adhibere omnem industriam, vt sententia executioni non mandetur: non ideò tamen potest iudicem licitè occidere.

Ad confirmationem pariter dicitur, quod si ante sententiæ executionem constaret iuridicè de innocentia illius, qui secundum allegata, & probata reus inuentus, ad mortem damnatus est, sententia non esset executioni mandanda; sed non ideò Iudex, qui innocentem secundum allegata, & probata reum inuentum ad mortem damnauit, licitè occidi potest ab innocente, quando de illius innocentia iuridicè non constat.

Ad tertium respondetur; Quod nec excommunicatio secundùm allegata, & probata in aliquem lata, dicenda est fundari in falsa præsumptione, quia fundatur in veritate iuridica, sicut diximus de sententia, qua innocens secundum allegata, & probata reus inuentus damnatur. Et argumentum nil aliud probat, nisi quod sicut excommunicatio, qua innocens secundum allegata, & probata, repertus nocens, excommunicatur, non obligat excommunicatum illum in conscientia, ad gerendum se, vt excommunicatum: sed potest, si non adsit scandalum, gerere se vti non excommunicatum: ita innocens secundum allegata, & probata nocens inuentus, ad mortem damnatus possit se gerere, ac si non esset inuentus nocens, & vt non damnatus, quantum ad sui defensionem, citra sanguinem tamen, & mortem, aut graue damnum Iudicis, & Ministrorum, vt iam dictum est.

Certum igitur ex his relinquitur, non licere innocenti reo secundum allegata, & probata, reperto, ac damnato Iudicem, à quo secundum allegata, & probata damnatus est, occidere: Id autem nedum speciales rationes adductæ probant, sed etiam ea communis ratio aliàs adducta conuincit. Quod Iudex innocentem secundum allegata, & probata reum inuentum, condemnans, non est iniustus aggressor, immò non est aggressor, actualiter scilicet, & physicè, & per physicum congressum, seu conflictum, reum istum aggrediens; nam ab huiusmodi tantum aggressione inuaso licitum est, ac permissum defendendo se aggressorem occidere: nam solus eiusmodi aggressus constitutus est in necessitate moraliter ineuitabili defendêdi se per actualem, ac physicum conflictum, & manus conserendi; & consequenter solus eiusmodi aggressor constituit ipsũ in morali necessitate vi vim repellendi. In alijs autem casibus, cum non contingat congressus physicus, & manualis duorum inuicem congredientium, & manus conserentium, non adest ea necessitas: nam in alijs casibus non est adeò infallibilis mors aggressi; cum sententia mortis à Iudice lata reuocari possit à Iudice, qui

eam

eam tulit, vel à supremo Iudice, si Iudex ille non sit supremus: & in casu, de quo hic agitur, Iudex adhibitis diligentijs, vt diximus, manifestare possit innocentiam eius, qui secundum allegata, & probata reus apparet.

QVAESTIO DECIMA.

Vtrum iniustè Aggressus teneatur se ab iniusto Aggressore defendere.

Diximus, iniustè aggresso licere, seipsum ab iniusto aggressore, etiam cum illius occisione defendere. Hic autem vlterius quærimus, vtrum iniustè aggressus nedum licitè possit se ab iniusto aggressore defendere, sed etiam ad se ab iniusto aggressore defendendum teneatur: itaut si se ab iniusto aggressore non defendat, grauiter delinquat, vel possit absque peccato se ipsum iniusto aggressori perimendum permittere.

Quod peccet, qui se non defendit, si potest, ac proindè quod vnusquisque ad sui defensionem teneatur, affirmant Ioannes de Lignano *in tractat. de bello cap.* 83. Paulus de Castro *l. prima* §. *ius gentium num.* 9. *ff. de iustitia, & iure*, Hyppolitus de Marsilijs *in l. vnius* §. *cognitum num.* 56. *ff. de quæstionibus*, Petrus à Plaza *in epitome delictorum cap.* 23. *num.* 1. *col.* 6. *vers. & fortissimum*, Abulensis *in cap.* 11. Iosuè *quæst.* 11. & quamuis Authores isti (vno excepto Abulensi, qui apertè asserit teneri inuasum sub reatu culpæ lethalis interficere inuasorem, si possit, quando non potest aliter vitam suam conseruare) non asserant expressè teneri vnumquemq; ad sui defensionem, etiam cum occisione aggressoris, si aliter mortem euadere nequeat: id ipsum ramen videntur sentire, cum sentiant nemini licitum esse sui occisionem permittere, & vnumquemque ad propriam vitam defendendam teneri, posito quod vita propria seruari nequeat, nisi cum occisione aggressoris.

ASSERTIO VNICA.

Iniustè aggressus non tenetur se ab iniusto aggressore defendere, sed licitè potest se iniusto aggressori perimẽdum permittere.

Ita communiter Theologi, ac Iuristæ, Dominicus Soto *de iustitia, & iure libro* 5. *quæst.* 1. *art.* 8. Cardinalis Caietanus, & Aragonius *in secundam secundæ quæst.* 64. *artic.* 7. Syluius *ibidem quæsito* 1. & Salonius

controuerſ. 1. *concluſ.* 1. Victoria *in Relect. de Homicidio num.* 24. Bannes *in* 2. 2. *q.* 33. *art.* 3. *dub.* 4. in reſponſione ad confirmationem tertij argumēti. Syluester *in Summa, verbo Bellum* 2. *quæſt.* 3. Ludouicus Meſsia *in Pragmat. Taxæ panis concl.* 6. *n.* 835. Simancas *in Cathol. inſtit. tit.* 18. *n.* 3. Couarruu. 2. *par. de Sponſalibus cap.* 8. §. 12. *n.* 17. Petrus Nauarra *in tract. de reſtitut. lib.* 2. *cap.* 3. *nu.* 39. & 62. Molina *tom.* 4. *de iuſtitia, & iure diſp.* 14.

Ratio eſt, quia omiſsio propriæ defenſionis eſſe poteſt moraliter perfectior, & laudabilior, ac magis apud Deum meritoria, etiam ex præſcripto ipſius Dei, quam ſit ipſa defenſio; Ergo iniuſtè aggreſſus non tenetur ſe ab iniuſto aggreſſore defendere: Conſequentia eſt optima, nam nemo tenetur ad actum, cuius omiſsio ſit moraliter perfectior, & laudabilior, ac magis meritoria, quam ſit actus omiſſus. Antecedens autem probatur. Nam poteſt iniuſtè aggreſſus omittere defenſionem ſui ex charitate erga Deum; tunc autem omiſsio propriæ defenſionis ex hoc motiuo conſequens, eſt moraliter perfectior, ac laudabilior, magiſque apud Deum meritoria, quam ſit ipſa defenſio, ex auctoritate ipſius Chriſti Domini Ioannis 15. dicentis: *Maiorem hac dilectione nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Amicorum autem nomine in hac authoritate, cum dicitur. *Vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*, intelliguntur omnes homines, ſiuè amici, ſiuè inimici, vt benè obſeruat Cornel. à Lapide *in Commentario dicti capitis* 15. *Ioannis* ad laudata verba ſic enim ait. *Amici hic enim vocantur non qui diligunt, ſed qui diliguntur, quales poſſunt etiam eſſe inimici, maior dilectio eſſe nequit, quàm ſit illius, qui vitam ponit, & mortem oppetit pro amicis, id eſt pro ijs, quos diligit, & loco amicorum habet, etiamſi ipſi reuerà eius non ſint amici, ſed hoſtes, & inimici, &c.*

Nec refert ſententiam illam potiſſimùm eſſe intelligendam de vita noſtri corporis exponenda pro ſalute proximi ſpirituali. Poteſt enim etiam generaliter accipi, vt obſeruat Syluius *loco citato*, de ſalute proximorum etiam temporali, quomodò priorem accepit Chryſoſtom. *libr.* 2. *de Sacerdotio*.

Cum igitur ex duobus illis, quæ ſunt ponere vitam propriam pro vita corporali alterius, laudabilius, ac perfectius, magiſque apud Deum meritorium ſit, vitam corporalem ponere pro vita corporali alterius; idque contingat, cum iniuſtè aggreſſus à ſui defenſione abſtinet, teneri non poteſt aggreſſus ad ſui defenſionem, ita vt peccet, ſi ſe non defendat: nam peccatum eſſe non poteſt, id quod eſt laudabilius, perfectius, ac magis meritorium.

Sed vt vis huius rationis funditùs percipiatur, & radix huius rei profundiùs attingatur. Animaduertendum eſt, quod ſi ſpectetur præcisè vita corporalis aggreſsi, & vita corporalis aggredientis, & nullum aliud motiuum aggreſſum ad ſui defenſionem omittendam moueat, quàm conſeruatio præciſa vitæ corporalis aggredientis, non licet aggreſſo ex hoc motiuo præcise, à ſui defenſione ab-

abstinere, sed grauiter delinqueret sui defensionem omittendo: nam cum paria bona sint, vita corporalis aggressi, & vita corporalis aggredientis, & nullum aliud præter hæc interueniat, non est maior ratio, ob quam aggressus ponere debeat vitam suam corporalem pro vita corporali aggressoris, & aggressoris vita poni non debeat, pro vita corporali aggressi. Quare cum nullum bonum, aut cõmodum, nec etiam spirituale, resulter in aggresso ex omissione propriæ defensionis ob motiuum præcisum conseruandi vitam corporalem aggredientis, aggressus ex motiuo isto propriam defensionem omittens, diligeret proximum suum plusquam seipsum, præferendo scilicet vitam proximi vitæ propriæ. Id autem est contra Diuinum præceptum, quo præcipitur, vt quisque diligat proximum suum, sicut seipsum, id est inf a se ipsum, vt diximus suprà. Et ideò S. Augustinus *lib. de mendacio cap. 5.* ait: *Si quis exponat vitam corporalem propriam pro vita corporali alterius, iam non diligit proximum, sicut seipsum, sed plus quam seipsum, quod doctrina regulam excedit.* Et in hoc sensu puto Authores in principio allegatos, negasse licitum esse alicui sui defensionem omittere.

Prætereà est contra naturalem inclinationem, quod quis, ex solo motiuo seruandi vitam alterius, propriã vitam contemnat, eamque pro isto tradat: immò est contra charitatem; nam charitas dictat, vt propria vita non prodigatur, prodigeretur autem, si quis passim alio non existente motiuo, nisi seruandi vitam aggressoris, propriam vitam traderet, seque ab alio occidi permitteret; motiuum enim seruandi vitam aggressoris, non est rationabile, & sufficiens, vt quis licitè propriam vitam exponat; ac proindè sic eam exponere, esset eam prodigere, quod non licet: cum homo non habeat dominium sui corporis: nec ex aliquo loco Sacræ Scripturæ habetur, quod Deus probet vitæ alicuius hominis expositionẽ, ex hoc præciso motiuo, vt conseruet vitam alterius; ac proindè non potest homo de propria vita, eo pacto disponere, & ita id apertè docent Bannes, Valentia, & alij communiter, & nos cum ipsis *in controuers. de eleemosyna quæst. 1. §. 7.* idem diximus.

Sic igitur motiuum præcisum seruandi vitam corporalem aggressoris, si in eo sistatur, & vlterius non ordinetur, non est æquum, ac tale, ob quod licitè, & absque peccato quis abstinere possit à sui defensione. Vndè inquirendum est, an aliud aliquod motiuum occurrere possit, ad quod licite ordinari possit omissio illa propriæ defensionis, ea intermedia intentione, ne aggressor vitam corporalem amittat. Et dicendum tale motiuum vtique occurrere. Et est ipse Deus propter se, ac super omnia dilectus, ad quem tanquam ad finem vltimum referre potest aggressus omissionem illam propriæ defensionis, & suæ occisionis permissionem. Nam cum Deus ipse manifeste declarauerit, quod tradere vitam suam corporalem pro vita corporali alterius, sit opus egregiæ dilectionis ergà proximum, immò talis, vt illa dilectione maiorem nemo habeat, consequen-

quenter edixit per hoc Deus, id ipsum ordinari posse in ipsum Deum, esseque actum egregiæ charitatis ergà ipsum Deum: nam cum diligitur proximus ex chatitate, diligitur propter Deum; ac proinde dilectio illa, qua quis proximum ita diligit propter Deum, vt pro seruanda illius vita corporali, propriam vitam corporalem tradat, resoluitur, ac terminatur in Deum ptopter se, & super omnia dilectum.

Ex his autem demonstratur Assertio posita. Nam totum hoc, quod est iniuste aggressum à propriæ vitæ corporalis defensione abstinere, ne iniustus aggressor vitam suam corporalem amittat, ordinari potest in Deum; & si ordinetur in Deum, est opus egregiæ charitatis ergà proximum, ac etiam ergà ipsum Deum. Deus enim talem esse omissionem illam declarauit. Cum igitur licitum sit, immò egregiè, ac perfectissimæ charitatis opus id præstare, vtique licitum erit, ac laudabilius, quod iniustè aggressus hoc perfectum opus præstet, & præstat, cum à propriæ vitæ corporalis defensione abstinet, seque iniusto aggressori perimendum permittit, ne iniustus aggressor vitam corporalem amittat, referendo hæc omnia in ipsum Deum, tanquam in vltimum finem, propter se, & super omnia dilectum.

Sed & in hoc ipso, quod quis velit propriam vitam corporalem pro alterius vita corporali ex dilectione Dei exponere, inuoluitur exercitium Fidei, Spei, & Charitatis, aliarumque virtutum, quæ ad actum illum concurrunt, proper quod licitum est vitam propriam exponere, ex præscripto pariter Diuino declarante illud esse perfectissimum actum charitatis, quem profectò actus aliarum virtutum comitantur; Vndè propter charitatis, aliarumque virtutum exercitium declarauit Deus, licitum esse alicui propriam vitam corporalem exponere pro vita corporali alterius, vt indè homo vitam propriam sic exponens perfectiorem gradum in ordine spirituali assequatur, & in ipsum Deum ipse homo, & omnes eius actus ordinati remaneant: fuit autem necessaria ea Dei dispositio, ac declaratio; quia cum homo non sit Dominus, sed custos proprij corporis, non potest de isto etiam in ordine ad spiritualia bona consequenda disponere absque speciali Dei declaratione, ac beneplacito, quo id licitum esse, sibique gratum declararet. Quare quod quis possit licitè vitam corporalem exponere pro vita corporali alterius facit, non vt Dominus, sed vt à Domino Deo potestatem habēs præferendi opus virtutis suæ corporali vitæ: Quo modo depositarius rem alienam apud se depositam potest alienare, si Dominus hoc ei permitteret, vt Syluius bene obseruat 2. 2. *q.* 66. *art.* 1. *quæstio* 7. *concl.* 6. *in fine.*

Idem obseruat Molina *disp.* 14. vbi sic ait: *Pro vita corporali proximi fas est periculo exponere propriam vitam corporalem; etenim licet domini non simus vitæ nostræ, sed Custodes, atque administratores, Deus tamen, qui illam nobis concessit, quique dominium illius retinet, facultatem illius nobis non denegauit ad tam egregium virtutis actum*

in

in ipſius obſequium, in tantumque virtutis, ac meriti noſtrum bonum.

Iniuſtè igitur aggreſſus propriam ſui defenſionem omittendo ad ſeruandam aggreſſoris vitam, ſi hoc ipſum præſtet ex dilectione Dei, & ad exercitium charitatis, aliarumque virtutum, opus præſtat licitum, laudabile perfectiſſimæ charitatis, & ſummè meritorium, vndè S. Thomas *2. 2. q. 124. art. 3.* ait, quod tolerare mortem non eſt laudabile ſecundum ſe, ſed ſolùm ſecundum quod ordinatur ad aliquod bonum, quod conſiſtit in actu virtutis, putà ad Fidem, & ad dilectionem Dei, &c.

Hac ratione licitum eſt, ſi duo in extrema neceſſitate conſtituti ſint, alterum alteri cedere panem, quem vnicum, & vni tantùm ſufficientem habet. Pariter quis poteſt in fuga hoſtium alteri concedere equum, vt fugiat, etiamſi ipſe pedibus effugere non poſſit. Rurſus graſſante peſte poteſt ſanus miniſtrare infectis, etiamſi putet ſe inficiendum. Poteſt etiam quis in naufragio cedere tabulam, quam poſſet occupare, & ſaluari.

Soluitur præcipua obiectio contra noſtram aſſertionem, & confirmatur eadem aſſertio.

OBijcies. Quod vnuſquiſque de iure naturæ teneatur ſe ab iniuſto aggreſſore defendere; nam & hoc recta ratio dictat, & vnuſquiſque de iure naturæ tenetur magis conſeruare propriam vitam, quàm alienam, ergo iniuſtè aggreſſus grauiter delinquet propriam defenſionem omittendo, vt iniuſti aggreſſoris vitam conſeruet; ac proindè falſum eſt, quod in aſſertione poſita dictum eſt, iniuſtè aggreſſum ad ſui defenſionem non teneri.

De iure quoque Diuino tenetur vnuſquiſque ſe ipſum magis diligere, quàm proximum: nam eſt Diuinum præceptum, quod quiſque proximum ſuum diligat, ſicut ſe ipſum, id eſt infrà ſeipſum, vt dictum eſt ſuprà; Si autem iniuſtè aggreſſus propriæ vitæ defenſionem omitteret, vt iniuſti aggreſſoris vitam conſeruet, iam non diligeret proximum ſicut ſeipſum, ſed plus quam ſeipſum, ergò &c.

Prætereà ordo charitatis poſtulat, vt corpus proprium, propriaque vita corporalis præferatur corpori, & vitæ corporali alterius; Vndè iuxtà ordinem charitatis vita propria corporalis præferri debet vitæ corporali alienæ, igitur non licet iniuſtè aggreſſo vitam alienam propriæ præferre, vti præferret, ſi à propria defenſione abſtineret, vt iniuſti aggreſſoris vitam conſeruaret.

Reſpondetur ex his, quæ diximus ſupra, vnumquemque de iure naturæ teneri ſe ab iniuſto aggreſſore defendere, magiſque propriam vitam, quàm alienam conſeruare, idque eſſe rectæ rationi conforme, ſi ſpectentur præcisè vita corporalis aggreſſi, & vita corporalis aggreſſoris: nam cum vita corporalis aggreſſi, & vita corporalis aggreſſoris, ſint bona naturalia æqualis valoris, & in vita corporali aggreſſoris nihil appareat di-

dignius vita corporali aggressi, contra dictamen rectæ rationis esset, quod spectatis vita, & vita, vna alteri præferretur: cum non sit maior ratio prælationis vnius, quàm alterius; nec Deus facultatem alicui concessit, aut indulsit, vt præcisè pro vita corporali alterius, in ea sistendo propriam vitam corporalem iacturæ periculo exponat; Et ideò peccaret, qui spectata præcisè vita corporali alterius, & pro ea præcisè seruanda, atque in hoc sistendo sui defensionem omitteret: teneretur enim tunc se defendere, ac proindè defensionis omissio culpabilis esset. At si iniustè aggressus non spectet præcisè vitam corporalem aggressoris, nec in conseruatione vitæ aggressoris sistat, sed spectet id, quod Deus, vt supremus dominus naturæ disposuit, quod scilicet homini liceat propter ipsum Deũ summè dilectum exponere propriam vitam corporalem pro conseruatione vitæ corporalis aggressoris, eam conseruationem intendendo, at in ea non sistendo, sed tantùm hoc in Deum, vt super omnia dilectum referendo: si hoc, inquam, spectetur, licet alicui à sui defensione abstinere, propriamque defensionem omittere: talem enim omissionem probauit Deus, vti actum egregiæ charitatis, & dilectionis, cum dixit, *Maiorem hac dilectione nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* Tunc enim aliquid infinite dignius apparet vita propria corporali, ob quod periculo iacturæ exponi possit vita propria corporalis, scilicet ipse Deus, pro cuius amore, propriam vitam corporalem exponit, & exercitium charitatis, ac dilectionis erga Deum: nam & dilectio illa proximi, qua illum ita diligit, vt eius vitam propriæ præferat, tendit vltimatè in Deum. Vnde omissio illa propriæ defensionis, prout sic non est culpabilis; quia posito motiuo prædicto placendi Deo talem omissionem probanti, non tenetur homo ad propriam defensionem: omissio autem tunc est culpabilis, quando omittens posset elicere actum omissum, & ad illum tenetur.

Est tamen omissio hæc propriæ defensionis, omittendi voluntaria, quia omittens, eam omissionem vult per specialem suæ voluntatis actum, & licitum est ei talem omissionem velle: quia Deus eam omissionem, vti ad perfectissimam charitatem spectantem probauit, & commendauit, indulsitque, vt in Dei obsequium, ac dilectionem posset homo propriam vitam non custodire, & idem accidit in martyribus.

Quare si spectentur tantùm vita, & vita inuasoris, & inuasi, inuasus nedum potest inuasorem, seipsum defendendo, occidere: sed tenetur se defendere etiam cum occisione inuasoris: nam cum paria sint vita vtriusque, inuasus tenetur plus prouidere vitæ suæ, quam vitæ alienæ; vndè si non habeat sufficiens motiuum, vnde moueatur, aut moueri possit ad postponendam vitam propriam vitæ alienæ, tenebitur propriam vitam defendere: & cum hanc defendere non possit, nisi cum occisione inuasoris, tenetur illam defendere, etiam cum occisione inuasoris, non intendendo tamen nisi sui defensionem. Et quia inuasus non tenetur permittere se occidi

cidi ab inuasore, etiam ex motiuo exercendæ charitatis ergà ipsum, seruádo eius vitam corporalem, quamuis id possit, si velit; ita si nolit sumere hoc motiuum, & velit spectare tantùm vitam suam, & vitam inuasoris, hac deliberatione posita, nedum potest, sed tenetur defendere se, etiamsi ad hanc defensionem sequatur mors inuasoris, non intendendo tamen, vt dictum est, nisi defensionem sui.

Cæterùm, si aggressus ea quidem intentione sui defensionem omittat, vt aggressoris vitam conseruet, & in hoc vltimatè non sistat, sed hoc ipsum in nobilissimum finem referat, scilicet in Deum propter se, & super omnia dilectum, quia scilicet per hoc quod præferendo vitam aggressoris vitæ propriæ Deum super omnia diligit, nam hoc pacto se ab homine diligi declarauit ipse Deus, cum dixit. *Maiorem hac dilectione nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Hinc est, quod ex hoc motiuo vitæ propriæ defensionem omittens ad conseruandam aggressoris vitam, nedum non delinquit, sed actum perfectissimæ Charitatis præstat, vt dictum est supra. Quare non repugnat, nec contradictionem aliquam implicat, quod quis ex diuerso motiuo teneatur, & non teneatur ad sui defensionem. Tenetur enim ad sui defensionem, si spectet præcisè vitam corporalem aggressoris, & ad sui defensionem non tenetur, si spectet Deum propter quem sui defensionem omittit.

Ad aliud de ordine Charitatis iuxta quem diligendum est ab vnoquoque prius corpus; & vita propria, deinde corpus, & vita proximi. Respondetur pariter hunc ordinem non peruerti per hoc, quod quis propriã vitam exponat pro alterius vita, si hoc faciat propter Deum summè dilectum, & propter alia motiua, & bona spiritualia illius, qui vitam suam exponit, vt dictum est supra: nam qui sic suam vitam exponit, non diligit nec magis, nec prius vitam proximi, quam seipsum, & propriam vitam, sed diligit magis, & prius Deum, quam seipsum: nam propter Deum super omnia dilectum vitam propriam pro alterius vita exponit; & quamuis ordo ille charitatis, quo quis debet diligere prius vitam propriam, quàm vitam alterius, sit etiam per respectum ad Deum, tamen & alium ordinem perfectioris gradus charitatis ipse Deus instituit, per respectum etiam ad ipsum Deum, erga quem exerceri possit perfectior actus charitatis, ille scilicèt, quo quis propter Deum vitam suam pro vita proximi exponit; ideo integro manente ordine illo, quo quis debet prius, ac magis diligere seipsum, & propriam vitam corporalem, quàm proximum, & vitam eius pariter corporalem, dari potuit, & institui à Deo altior gradus, & ordo charitatis, ille scilicèt, quo quis diligat magis, & prius, non quidem vitam proximi, quàm suam, sed Deum ipsum speciali modo, plus quàm seipsum: quamuis enim homo teneatur diligere Deum plus quàm seipsum, quatenus Deus est bonum commune omnium, quia beatitudo est in Deo, sicut in communi, & fontali principio omnium, qui beatitu-

dinem participare possunt, vt ait Sanctus Thomas 2.2. *quest.26. artic.3.* Attamen Deum plus quam seipsum diligere non tenetur homo, per hoc medium, quod est propriam vitam corporalem pro seruanda proximi vita propter ipsum Deum exponere; ad hoc enim noluit Deus hominem obligari, sed vti opus supererogationis, & perfectissimæ Charitatis declarauit, ab his, qui voluerint præstandum. Vnde S. Thomas 2.2.*q.26. art.5. ad 3.* ait. *Non est de necessitate Charitatis, quod homo proprium corpus exponat pro salute proximi* (corporali) *nisi in casu quo tenetur eius saluti prouidere, sed quod aliquis sponte ad hoc se offerat, pertinet ad perfectionem Charitatis.*

Sic ergo, sicut opus maioris perfectionis & supererogationis non destruit, nec tollit opus bonum ordinarium, neque cum eo pugnat, ita cum ordine illo Charitatis iuxta quē, magis, ac prius diligere debet quis seipsum, & propriam vitam, quàm vitam proximi, non pugnat ordo alius maioris perfectionis, iuxta quem aliquis vitam quidem propriam pro seruanda vita proximi contemnit, & iacturæ periculo exponit, sed hoc præstet propter Deum super omnia dilectum, vel propter bona spiritualia ex hoc in ipsum hominem propriam vitam exponentem resultantia; hoc enim, vt dictum est, non est, nec prius, nec magis diligere proximum, quàm seipsum, sed est Deum prius, & plus quàm seipsum diligere, ac etiam est diligere in seipso magis bonum spirituale, quam corporale, vt dictum est. Hac etiam ratione Consilia Euangelica non repugnant cum præceptis, & integris manentibus præceptis, dari potuerunt consilia.

Igitur propriam defensionē omittere pro iniusti aggressoris vita ex Charitatis motiuo seruanda, nedum est licitum, & laudabile, sed est actus eximiæ Charitatis. Idemque perfectior est, si fiat pro salute spirituali eiusdem aggressoris, ne scilicet aggressor in æternum pereat, inferatque illi damnum animæ irreparabile, vti ei inferretur, si eum in eo statu occideret, & ipse aggressus sit in statu gratiæ, quamuis enim aggressus ex hoc motiuo à defensione sui abstinere non teneatur, liceatque ei adhuc se ab aggressore etiam cum illius occisione defendere, quia aggressor ex sua malitia coniecit se in statum illum, cum hoc tamen bene stat, quod aggressus possit, si velit ex motiuo vitandæ illius æternæ damnationis, ab eo occidendo abstinere, etiamsi ab eius occisione abstinendo propriam mortem incurrat, nam licitum est præferre vitam spiritualem alterius vitæ nostræ corporali, hoc ipsum propter Deum super omnia dilectum agendo.

Rursus propriæ defensionis omissio, adhuc perfectior est, si fiat in testimonium Fidei Diuinæ, vt contingebat in Martyribus, qui à propria defensione abstinebant, etiamsi possent se defendere, idque vt Deo in testimonium eius Fidei se sacrificarent; hic tamen casus diuersus est à casu præsentis quæstionis; nam præsentis quæstionis casus est, cum iniustè aggressus propriam defensionem omittit, vt vitam corporalem aggres-

foris ex motiuo Charitatis præferuet: Martyres autem à propria defenſione abſtinebant, non vt vitam Tyrannorum, eorumque ſatellitum præſeruarent, ſed vt ipſi Martyres pro Deo vitam profunderent, & ſic Fidei Diuinæ teſtimonium perhiberent; id autem non animaduerterunt Authores, qui nobiſcum ſentiunt afferendo pro noſtra ſententia confirmāda Martyrum exempla, qui cum poſſent ſe defendere à ſui defenſione abſtinebant: id enim non facit ad rem præſentem, nam hic ſolùm quæſtio eſt de aggreſſis illis, qui ad ſeruandam iniuſti aggreſſoris vitam à ſui defenſione abſtinent, vt dictum eſt.

Limitationes, cum quibus intelligenda eſt Aſſertio noſtra.

DIximus, iniuſtè aggreſſum non teneri ad ſui defenſionem, ſed licitè poſſe ſui defenſionem omittere, ſeque iniuſto aggreſſori perimendum permittere. Quia tamen id non niſi cum aliquibus limitationibus accipiendum eſt, ſequentes limitationes ſubijciemus, cum quibus prædicta Aſſertio intelligenda eſt.

Prima limitatio eſt, quod omittere propriam defenſionem licitum nō ſit, ſi detur caſus, quod aggreſſus perſona ſit, cuius vita multùm Reipublicæ vel in ſpiritualibus, vel in temporalibus referat, ex cuius proindè iactura, magnum detrimentum in Rempublicam reſultet, tunc iſte aggreſſus non poſſet licitè à defenſione ſui abſtinere, etiamſi hæc non contingeret, niſi cum occiſione aggreſſoris, ſed tenetur ſub reatu culpæ lethalis defendere ſe, etiam cum occiſione aggreſſoris, ſi poſſet, vt vitam ſuam conſeruaret. Nam ageretur de communi maximo bono, in cuius præiudicium non poteſt aliquis ſine culpa lethali non conſeruare eo modo licito ſuam vitam. Neque ad id cenſenda eſt facta ei facultas à Deo, cuius quoad dominiū eſt vita ipſius, nihil impediente damno aggreſſoris, in quod ipſe culpa ſua incidit.

Secunda limitatio eſt omiſſionem propriæ defenſionis licitam non eſſe in caſu, quo ex aggreſſi morte ſequeretur maximum detrimentum familiæ, vt vxori, ac filijs, quos alere tenetur. Quamuis enim cedere poſſet iuri ſuo, permittendo ſe ab aggreſſore interfici ex motiuo excrecēdæ Charitatis, & ne aggreſſor damnum mortis temporalis, & æternæ incurreret, nō tamen poſſet cedere iuri ſuorum, quibus vita ipſius eſt neceſſaria, & quibus alimenta, educationem, ac protectionem debet, quæ à vita ipſius pendent.

Tertia limitatio eſt, ſi e contra detur caſus, quod aggreſſor ſit talis, vt eius vita multùm Reipublicæ interſit, vel talis ſit, vt ex illius morte ſequatur maximum detrimentum familiæ, tunc aggreſſus tenetur potius mortem pati, quàm in ſui defenſionem talem aggreſſorem, licet iniuſtum, interficere. Ratio, eſt, quoniam iure naturæ, & lege Charitatis tenetur præferre commune bonum ſuæ propriæ vitæ.

Nec valet dicere, quod aggreſſus poſſit occidere aggreſſorem, cuius

vita Reipublicæ intereſt, non intendendo eius occiſionem, ſed ſolùm ſui defenſionem. Non valet, inquam, hoc dicere, nam quando aggrediens eſt perſona, cuius vita intereſt Reipublicæ, non poteſt ab aggreſſo occidi, nec per actionem, qua intendat ſolam ſui defenſionem, ſi actio illa ſit occiſiua aggreſſoris, & præuideatur ab aggreſſo futuram eſſe occiſionem aggredientis per actionem defenſiuam ſui, etiamſi aggredientis occiſionem non intendat; nam in hoc caſu, cum interueniat præiudicium publici boni, aggreſſus tenetur abſtinere à defenſione propria.

Excipiendum eſt tamen, ſi aggreſſus ſit in ſtatu peccati, tunc enim non tenetur pati mortem, immò ſe defendere cum occiſione aggreſſoris, ſi alia via nequeat mortem euadere, etiamſi aggreſſor ſit talis, vt eius vita multùm Reipublicæ interſit, vel ex eius morte ſequatur maximum detrimentum familiæ: nam pro nullo bono huius Mundi, cum id ſit inferius bonum, & temporale, qualecumque illud ſit, poteſt homo exponere propriam vitam ſpiritualem, & ſalutem æternam, vt exponeret, ſi ſe in eo ſtatu occidi permitteret. Quare ex præcepto Charitatis debet præferre ſalutem æternam propriam ſaluti corporali aliorum. *Quid enim prodeſt homini ſi vniuerſum Mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Matt. 16.

Confirmatur. Quia id eſſet velle carere gratia, ſeu Charitate in perpetuum, qua nec ad tempus carere poſſumus velle; cum hoc fieri nequeat abſque peccato, & ſemper teneamur dare operam, ne à gratia, ſeu Charitate excidamus.

Neque oppoſitum honeſtari poteſt ex eo, quod bonum totius præponendum ſit bono partis; nam bonum partis, quod poſtponendum eſt bono totius Reipublicæ intelligi debet externum, & temporale, non autem bonum partis ſpirituale, & æternum.

Rurſus, bonum totius propter quod, periculo exponendum eſt, bonum partis, intelligitur illud, à quo bonum partis dependet, & ad quod tanquam ad finem ordinatur. Salus autem Reipublicæ non eſt eiuſmodi bonum reſpectu gratiæ, & Charitatis.

Hæ rationes nedum probant, quod exiſtens in peccato mortali, teneatur ſe defendere ab aggreſſore, qui ſit perſona publica, cuius vita multùm Reipublicæ interſit, vel talis, vt ex eius morte ſequatur maximum damnum familiæ, etiam cum illius occiſione, ſi non poſſit aliter euadere, ſed etiam à fortiori probant, quod eodem modo teneatur ſe defendere ab aggreſſore, qui ſit perſona priuata, & talis, vt ex eius morte nullum ſequatur damnum familiæ: quamuis enim liceat alicui exponere vitam ſuam corporalem pro bono ſpirituali proximi, immò & pro vita proximi corporali ex motiuo exercendi charitatē, & alias virtutes, vt iam diximus, nō tamen licet exponere vitam ſuam ſpiritualem, & ſalutem animæ æternam pro vita corporali, aut etiam ſpirituali alterius; quia ſecundum ordinem charitatis, debemus ſalutem noſtram ſpiritualem præferre ſaluti corporali, & ſpirituali proximi. Quare ſi aggreſſus ſit in ſtatu peccati, tene-

tur

tur se defendere ab aggressore, etiam cum illius occisione, qualiscumque sit persona illa, quæ aggreditur, ne periculo se exponat æternæ damnationis. Et quamuis posset elicere actum contritionis, cum hunc difficilè sit haberi, non tenetur se huic periculo exponere pro seruanda vita aggressoris, cum nõ teneatur ad eam seruandam ex rationibus allatis.

Excipiendus est etiam casus, quo tàm aggressus, quàm aggressor essent personæ tales, vt ex eorum morte magnum detrimentum sequeretur in Republica, vel familia, vel etiam tàm aggressor, quàm aggressus essent in statu peccati; Tunc enim neutri licet abstinere à sui defensione, etiam cum alterius occisione, sed vnusquisque tenetur se defendere, etiam cum alterius occisione, quando aliter mortem non possit euadere, nam non esset maior ratio de vno, quam de altero.

Id autem intelligendum est, posito, quod aggrediens desistere nolit ab offensione aggressi: nam si aggressor desistat ab offensione aggressi, etiam aggressus tenetur ab offensione aggressoris desistere; Aggrediens tamen peccat, tum quia iniustè alium aggreditur, tum quia aggreditur aliũ, cuius vita interest Reipublicæ, tum quia exponit propriam vitam occisionis periculo, cum tamen eius etiam vita Reipublicæ intersit, aggressus autem etsi non peccet defendendo seipsum à tali aggrediente, immò teneatur se defendere, quatenus eius etiam vita Reipublicæ interest, peccat tamen quandoque defendendo se cum occisione aggredientis, cuius etiam vita interest Reipublicæ.

Pro quo obseruandum est, quod si aggressi vita sit notabiliter magis necessaria ad bonum commune Reipublicæ, quam vita aggredientis, tunc aggressus tenetur defendere propriã vitam etiam cum occisione aggredientis; Si verò vita aggredientis sit notabiliter magis necessaria ad bonum Reipublicæ, quàm vita aggressi, tunc aggresso non licet se defendere cum occisione vitæ aggredientis. Si autem tàm aggressi, quàm aggredientis vita sit æqualiter, sed seorsim necessaria ad bonum commune Reipublicæ, ita vt ex singulorum morte sequatur magnum, sed æquale Reipublicæ damnum, tunc aggresso licebit se ab aggressore defendere etiam cum occisione aggressoris, quia non est maior ratio, ob quam aggressus debeat præferre vitam aggredientis vitæ propriæ. Si autem vtriusque vita sit simul, & in solidum, vt ita dicamus, necessaria ad conseruandum bonum commune Reipublicæ, etiam tunc iniustè aggresso licebit se ab iniusto aggressore defendere, etiam cum occisione illius, quia neque in hoc casu maior apparet ratio, ob quam aggressus debeat præferre vitam aggredientis vitæ propriæ, & aliàs iniustè inuaditur, & prætereà cœteris paribus teneatur magis ad conseruationem propriæ vitæ, quam ad conseruationem vitæ alterius.

Quidam, vt quæstione præcedenti diximus Nauarro *in manual. c. 55. num. 7.* tribuunt, eum existimasse, sua culpa aggressum non posse interficere aggressorem, vt se ab eo defendat, atque adeò illum, qui in adulterio

à ma-

à marito adulteræ repertus est, non posse interficere maritum adulteræ illum aggredientem, vt se ab eo defendat, sed teneri potius mortem ab illo pati. Verùm quidquid sit de mente Nauarri, id communiter improbatur, & nos suprà improbauimus, & nunc iterum improbamus: quia maritus non habet ius ad interficiendos adulteros deprehensos, sed solùm ciuilibus legibus permittitur, vt eos occidere possint propter doloris magnitudinem, quem tunc perferre molestissimum est, vt habetur *in l. Gracchus, C. ad legem Iuliam de adulterio, & l. marito, ff. eodem tit.* Sed his non obstantibus certissimum est talem peccare contra præceptum, *Non occides*; & in foro conscientiæ homicidam iudicari, ita S. Thomas *in 4. sent. d. 37. q. 2. ad primum.* Palud. & alij *in eadem dec.* Syluester *in verb. Homicidium, q. 2.* Felyn. *in c. si verò 1. de sent. excom.* Panorm. *in c. veniens de sponsal.* Nauarr. *in manual. Confess. c. 15. num. 4.* & post plures latè Couarru. *de mor. 2. par. §. 7. à num. 15.* & hæc est communis doctrina, & patet 33. *q. 2. c. Inter hæc*, vbi ex Nicolao Papa dicitur, quod Sancta Dei Ecclesia mundanis non constringitur legibus: gladium non habet, nisi spiritualem, quo non occidit, sed viuificat. Vndè cum maritus peccet adulterum aggrediendo, iniuriamque illi facere intentet, quem ita interficere aggreditur, consequens est, vt adulter ille ius habeat ad se defendendum à tali marito, atque adeò, vt si aliter euadere non possit, nisi illum interficiendo, licitè possit se defendendo illum interficere: ac proindè falsum est, quod adulter à marito adulteræ aggressus teneatur abstinere à defensione sui, sequè marito aggredienti occidendum permittere.

Iuxtà hæc dicendum est, & furi, qui ad furandum fuit ingressus, fas esse interficere illum se defendendo, qui ea de causa vult talem furem interficere, quando aliter eam mortem euadere nequit.

Idem dicendum de eo, qui à principio fuit iniustus aggressor, & volendo posteà desistere, idque significat aggresso, qui eum interficere conatur; aggressus non vult à pugna desistere. Tunc enim si aliter mortem euadere non potest, nisi interficiendo illum, non peccat se ab illo cum eius occisione defendendo, dummodò id faciat cum moderamine inculpatæ tutelæ.

Aliter dicendum de Milite, qui videns bellum iniustum esse ex parte sua, & iustum ex parte contraria, ad illud tamen processit, & iniustè scienter pugnare cœpit, sed postmodùm reflectens ad iniustitiam belli pugnare desistit, aut tergà vertit. De hoc enim dicendum cum Cardinali de Lugo *tom. 1. de iustitia, & iure disp. 10. sect. 6. nu. 145.* quod miles ille, licet mutato animo nolit amplius offendere, sed se defendere, non videtur posse se defendere cum damno aduersarij, quia iustè occiditur ab aduersario ob delictum præteritum verum, & occiditur authoritate publica, quã miles aduersarius habet ad eum perimendum. Vndè sicut reus iustè damnatus non potest satellites occidere, vt pœnam iustè infligendam effugiat, sic Miles post delictum iniustæ pugnæ

gnæ non potest se defendere aduersarium occidendo, à quo iustè punitur auctoritate publica ob delictum commissum. Alioquin daretur bellum iustum ex vtraque parte absque vlla ignorantia.

Idem cum eodem de Lugo dicendum est de Milite, qui propter ignorantiam iniustitiæ suæ causæ bona fide pugnauerat, posteà quando aduertit ad suam iniustitiam, fugit, aut pugnare desistit, hunc videlicet Militem, non posse dum fugit, aut pugnare desistit, occidere aduersarium, qui eum ad necem persequitur: nam miles persequens iustè bellans, legitimè procedit, & vtitur publica auctoritate ad puniendum delictum reuerà à Milite illo aduersario commissum, licet ille propter ignorantiam excusatus fuerit, & ideò miles persequens in causa illa legitimè procedit, ac proindé miles aggressus non poterit illi resistere cum eius damno.

De Militibus verò in bello ex parte ipsorum iusto pugnantibus, dicendum est, quod possunt occidere milites aduersos, etiamsi isti inuincibiliter ignorent bellum ex parte illorũ esse iniustum; tum quia Militibus iustè pugnantibus, non est nota ignorantia inuincibilis iniustitiæ belli aduersorum Militum, tum quia milites iustè pugnantes procedunt legitimè, & authoritate publica contra eos, qui licet ignorent inuincibiliter iniustitiam belli, reuerà tamen iniustum bellum contra eos gerunt, vndè illi habent ius contra eos se defendendi, etiamsi aduersarij non peccent ex ignorantia inuincibili. Milites autem inuincibiliter ignorantes bellum ex parte ipsorum esse iniustum, nedum licitè possunt se tueri ab aduersis Militibus etiam cum eorum occisione, sed etiam ad id tenentur, posito quod pugnent, & à contrarijs Militibus ad necem inuadantur. In hoc enim casu datur bellum iustum ex vtraque parte, interueniente in altera parte ignorantia inuincibili, quo casu dari bellum iustum ex vtraque parte non est inconueniens; quia id non est vtramque partem habere ius in idem, nam hoc est impossibile, sed est nullam ex partibus in gerendo bellum peccare, quatenus vna pars reuerà ius habet ad gerendum bellum, altera verò licet ius non habeat ad bellum gerendum, putat tamen ex ignorantia inuincibili se ius ad illud gerendum habere.

Prætereà licitum est militibus bellare, ac militare concurrentibus tribus cõditionibus, quæ iuxtà D.Thomam 2. 2. *q.* 40. *art.* 1. ad iustum bellum requiruntur; & sunt authoritas Principis bellum indicentis, causa iusta, & intentio recta. Idque etiam probatur ea generali ratione, quod liceat vim vi repellere, ac proindè liceat authoritate publica contra iniustos inuasores rerum, vel personarum bellum gerere, eosque occidere.

Si verò Milites dubitent de iustitia belli, si sint subiecti Principi, qui bellum indicit, possunt inscribi militiæ, & inscripti tenentur militare, nec est necessè, quod causam examinent. Quia in dubio præsumendum est pro Principe. Si autem non solùm de iustitia belli dubitent, sed etiam dubitent, vtrum eis militare liceat in eo bello, stante tali dubio non possunt mi-

militare propter conscientiam dubiam, sed huiuscemodi dubium debent deponere, & apud se resoluere, quod possint, vel non possint militare. Milites verò non subditi, quamdiù dubitant de iustitia belli, non possunt militare; quia nullam habent necessitatem obtemperandi, ideoque nulli faciunt iniuriam, non militando: militando autem exponerent se periculo faciẽdi iniuriam alteri Principi. Vt ergò militare possint, vel debent inquirere veritatem, vel propter Principis, & Consiliariorum probitatem, & prudentiam cogitare, quod bellum non mouerent, nisi esset causa sufficiens.

Si autem bellum sit iniustum, & iniustitia constet Militibus, siuè sint subditi, siuè non sint subditi Principi, qui iniustum bellum gerit, non possunt se militiæ adscribere. Quod si postquam sunt militiæ adscripti, vel etiam dum sunt in acie parati ad præliandum, innotescat eis iniustitia belli, non licet eis præliari, sed tenentur abstinere à prælio, etiamsi eis immineat mors à Principe iniustum bellum gerente illis infligenda, quia præliari in bello iniusto, perindè est, ac latrocinari, & grassari; Vndè sicut non liceret militibus illis latrocinari, & grassari, etiam imminente mortis periculo sibi à Duce statutæ, ita nec eis licet præliari in bello iniusto, dum eis de belli iniustitia constat.

De insania Martini Lutheri, qui dixit, non esse resistendum Turcis aduersus Christianos bellantibus.

MArtinus Lutherus impius ille à Sacrosancta Catholica Fide Apostatata, eo deuenit insaniæ, vt negauerit licitum esse fidelibus pugnare aduersus Turcas; quia id inquit, est repugnare Deo iustè visitanti, ac punienti peccata, & iniquitates nostras per illos. Sed profectò vti insanissimi capitis delirium exsibilanda est hæc Lutheri assertio; Nam cum bellum sit licitum Christianis Principibus, etiam aduersus alios Principes Christianos ex causa iusta, quæ profectò est, cum Princeps aliquis Christianus proprijs bonis ab alio Principe iniustè spoliatur, aut cum vnus Princeps subditos alterius Principis iniustè vexat, vel cruciat: multò magis bellum est licitum Christianis aduersus Turcas, cum hi continuò conentur Christianis Vrbes, & Regna eripere, inuentosque Christianos in miseram seruitutem redigunt, & crudeliter cruciant, ac templa Christianorum spoliant, & euerrunt. Vndè meritò Leo X. Romanus Pontifex in Bulla contra Lutherum edita inter alios Lutheri articulos, etiam istum damnauit (*Præliari aduersus Turcas est repugnare Deo &c.*) Quin & ipse Lutherus, parum sibi, vt in alijs erroribus constans, ita & in hoc consentiens, de sermone illorum, qui dicebant, non esse resistendum Turcis,

ait

ait (*Hic sermo seditiosus est, qui neque ferri, neque permitti debet*) & iterum (*Turcis resistere tenemur ob multas causas*) nec quod Lutherus ait, vim aliquam habet, Deum scilicet punire iniquitates nostras, & ideò Turcis non esse resistendum. Nam & per incendia, pestem, aliosque morbos iustè castigat Deus peccata nostra; nec tamen vllus sanæ mentis negauerit, licere vti remedijs contrarijs; sicut enim Deus vult per huiusmodi pœnas peccata nostra punire, ita etiam vult nos adhibere remedia, sic vult nos ob iniquitates nostras, vel ad augenda nostra merita bellis affligi, sed non ideò prohibet, armis nos ipsos defendere, & imminentes hostes propulsare.

QVAESTIO VNDECIMA.

Vtrum liceat alicui propria bona temporalia defendendo, eorum raptorem occidere.

Egant Authores illi, qui, vt vidimus, negant licere defendendo se aliquem occidere.

Alij volũt, tunc solùm licere, quando admiscetur periculum personæ. Ita Couarruuias *in Clement. si furiosus par.* 3. §. *vnico.*

ASSERTIO VNICA.

Licet alicui propria bona defendendo eorum raptorem occidere.

HÆc est communis sententia, quam tenent Cardinalis Caietanus, Salon, Syluius *in* 2. 2. *D. Thomæ*, Syluester *verb. excommunicatio* 6. §. *sciendum* 4. *cas* 9. *verbo homicidium* 1. *q.* 4. Soto *de iust. & iur. lib.* 5. *q.* 1. *art.* 8. Medina *cap. de reb. restit. q.* 4. Martinus Nauarrus *in summa cap.* 15. *num.* 2. *&* 3. Vasquez *de restitut. cap.* 2. §. 1. *dub.* 8. Nauarra *à num.* 404. Amicus *de iust. & iur. disp.* 36. *sect.* 8. Sayrus *lib.* 7. *de homicidio cap.* 10. *dub.* 9. Lessius *de iustit. & iure lib.* 2. *cap.* 9. *dubit.* 11. Molina *disp.* 16. Valentia *in* 2. 2. *disp.* 5. *q.* 8. *puncto* 4. Cardinalis de Lugo *disp.* 10. *sect.* 9. & alij passim.

Hæc tamen sententia etsi communis non videtur probanda, nisi eum sequentibus limitationibus. Prima est, tunc posse licitè furem occidi, quando res ab eo ablata non possit aliter, quàm per eius necem recuperari, vel certè nonnisi difficilè, & de hoc Dominus certus sit moraliter. Sicut enim pro defensione vitæ nefas

est occidere aggressorem, nisi quando aliter euadere quis nequit periculum; sic longè maiori ratione nefas est defendendo bona temporalia, quæ aliter liberari possunt, eorum raptorem occidere. Hinc si fur possit comprehendi, ac detineri, non debet occidi. Ideò Exodi 22. dicitur (*si effringens fur domum, siuè suffodiens fuerit inuentus, & accepto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis. Quod si orto Sole hoc fecerit, homicidium perpetrauit, & ipse morietur*) quia nempè noctis tempore per furem ablata difficilè recuperari possunt, sicut & difficilè est noctu furem comprehendere, ac detinere.

Est tamen, & in hac re moderamen inculpatæ tutelæ adhibendum: Vnde fur priùs monendus est, ac terrendus, vt restituat ablata, aut ab inuasione desistat, & tunc si non desistat, aut repugnet, licitè potest occidi, vndè illud Exodi, quod fur, qui noctu inuentus fuerit effringens, aut suffodiens domum, occidi possit, intelligendum est, si priùs monitus nolit à suffossione domus desistere, aut bona ablata restituere. Quia tamen adhuc supponimus difficilè bona per furem nocturnum ablata, citrà eius mortem recuperare, & è contra vix accidere possit casus, in quo bona temporalia à fure diurno citra eius mortem recuperari non possint, quod non ita est de fure nocturno; hæc est ratio, quare per leges licitum sit furem nocturnum interficere, vt rectè adnotat Sayrus *lib.* 7. *cap.* 10. quia scilicet præsumunt leges, non posse communiter citra eius occisionem bona recuperari, non autem liceat occidere furem diurnum, quia rationabiliter præsumunt posse aliter res recuperari furem capiendo, aut alia via iusta; & propterea, quia occisio die facta non omninò necessaria, nec inculpatum habere moderamen intelligitur, ideò leges aliter de fure diurno, ac nocturno statuerunt, vt patet ex loco allato Exodi 22. Si tamen quis aliter res suas recuperare non posset, quàm occidendo furem diurnum, & id certitudine morali cognosceat, occidendo illum, in foro animæ à peccato excusatur. In qua tamen re vnusquisque sibi consulere debet. Nam etiamsi pro vita defendenda occiderit, nisi id aliqua ratione probet, non erit à iudicio exteriori immunis.

Consonat his *l. furem* iuncta glossa ibi *ff. ad l. Corn. de sicarijs*, quæ solùm permittit occidere furem nocturnum, quando sine periculo non potest ei parcere. Quod Glossa exponit de periculo, siuè propriæ personæ, siuè amittendi res proprias.

Consonat item *l sed & si, ff. ad leg. Aquil.* quæ ait, *si quis cum furem apprehendere posset, maluit occidere, magis est, vt iniuriam fecisse videatur.*

Consentaneè ad hæc intelligenda est *l.* 4. *tit.* 23. *libr.* 8. *nouæ Collect.* quæ dum mortis pœnam statuit interficientibus data opera, excipit casum, quo quis latronem occidat, qui suffodiat domum illius, aut furetur, & se retineri non permittit, vel furto ablata restituere noluit.

Et quamuis D. Augustinus in Exodum ad verba illa *cap.* 22. & refertur *cap. si perfodiens* de homicidio, ea sic intelligat, quod fur diurnus occidi non possit, quia poterat discerni,

quod

quod ad furandum, non ad occidendum venisset, idque de nocturno discerni non potest, communis tamen Doctorum illius loci intelligentia est ea, quam attulimus, eamque supponit, & amplectitur D. Thomas 2. 2. *q.64. art.7.* vbi in argumento sed contra, supponit verba Exodi laudata ita intelligenda, vt licitum sit pro defensione domus furem occidere, nam ad ea verba subsumit, & concludit, *sed multò magis licitum est defendere propriam vitam, quàm propriam domum, ergò etiamsi aliquis occidat aliquem pro defensione vitæ suæ, non erit reus homicidij.*

Secunda limitatio sententiæ communis est, non pro quacumque re licere occidere furem: iniquum enim esset pro vno nummo argenteo, aut etiam aureo hominem perimere. Vndè à Sanctissimo D. N. Innocentio XI. in decreto 2. Martij *1679*.damnata fuit propositio 31. quæ est hæc (*Regulariter occidere possum furem pro conseruatione vnius aurei*) vt ergò furis occisio licita sit, debet esse ob furtum rei magni valoris, ita vt notabile damnum inde domino sequatur ex illius amissione, & multò magis si res ablata sit ei, cui est ablata, ad suæ, suorumque vitæ sustentationem necessaria.

Tertia limitatio est,vt occisio non fiat ex interuallo,sed ex incontinenti; censetur autem quis ex incontinenti furem percutere, si adhuc cepta inuasio, & defensio continuetur, velut si fur cum bonis ablatis aufugiat, vt si fugiat cum suo equo, potes illum fugientem, telo, vel sagitta occidere, si admonitus, & perterrefactus non desistat, antequam in tutum se recipiat; toto enim illo tempore est in flagranti delicto, & ideò non modo,quando raperet, verùm etiam quando fugit, nisi alia via bona recuperari possint, licet latronem insequi, & à longè, si potest antequam rem occultet occidere. Ita cum Syluestro, & Soto tenent Molina, Lessius, & Amicus, ac alij recentiores communiter, si periculum sit, ne bona occultet, vel consumat.Non potest autem occidi postquam in domum se recepit, vel ad alia negotia diuertit: tunc enim desinit esse inuasor, & iam cessauit vis, & solùm est iniquus detentor; vndè adhibenda sunt alia media per iuridicam actionem; natura autem, & iura non permittunt, vt iniquum detentorem, qui rem occultauit, & domi iam est pacificus, vel ad alia diuertit, quis occidere possit, ne occasio iurgijs, & rixis præbeatur. Satis igitur est, quod interficere possit fugientem, antequá rem occultare possit.

Vndè non videtur admitteda opinio Molinæ,qui etsi dicat occisionem furis non esse licitam, nisi cum fit ex incontinenti, & incontinenti res ablata recuperari possit; Addit tamen dari non posse regulam certam ad dignoscendum, quando dici possit occisionem, & recuperationem ex incontinenti fieri, sed id arbitrio prudentis viri pensandum esse, spectata qualitate rei,de qua quis expulsus est, qualitate loci, potentia, & qualitate expellentis, & expulsi, alijsque circumstantijs. Hinc addit, quod si facilè possit inuasor expelli, recuperatio censebitur ex incontinenti facta, si fiat antequam expulsus ad alia diuer-

tat: si verò non possit facilè expelli, adhuc dicetur ex incontinenti, & non ex interuallo facta recuperatio, licet tantùm tempus intercesserit, quantùm requirebatur ad conuocandam copiam hominum necessariam ad illum potentiorem inuasorem expellendum, ad quod aliquando duo mẽses non sufficiunt, immò aliquando, nec decem annorum spatium sufficiet. Non inquam admittenda videtur hæc opinio; nam si agatur de fure, qui bonum aliquod abstulerit, non potest dici occisio, & recuperatio fieri ex incontinenti, nisi statim post rei ablationem contingat, antequam fur in tutum se recipiat. Si verò sit sermo de aliquo Principe inuadente, & auferente iniustè Ciuitatem, aut ditionem alterius Principis, licitum est etiam post aliquod tempus, vsque dum expoliatus milites cogat ipsũ inuadere: sed hic est alius casus à præsenti, de quo agimus, scilicet de fure priuato, & de furto à priuato facto: nã si sit Princeps, qui possit bellum indicere, & aduersariũ suũ armis ad restitutionẽ cogere, potest id vtique vi, & armis præstare; Si autẽ sit persona priuata, non potest in auferentẽ sua bona per vim agere, nisi in actuali inuasione id faciat; postquam enim raptor in tutum se recepit, ad alia remedia iuridica recurrendum est; quod si neque per hæc possit sibi succurrere, patienter ferat; aliàs liceret etiam priuatis occidere, non solùm pro retinendis, sed etiam pro recuperãdis bonis externis olim ablatis, quod non est admittendum; vndè multa licent authoritate publica, qualis in bello interuenit, quæ non licent personæ priuatæ.

Et multò minus admittenda videtur sententia Gabrielis Vasquez *de restitut. cap. 5.* quam probat etiam Cardinalis de Lugo *de iust. & iur. disp. 10. sect. 9.* qui dicunt, probabile sibi videri, quod quando remedium non suppetit recuperandi rem suam per vires iuridicas, potes eam, si in specie existat, recuperare per vim. Sicut enim, inquiunt, fugientem latronem, dum aliud non est remedium, licitum est configere, & vim inferre, ne iacturam rei notabilis facias; cur non poteris, cum domi quietus est possidens rem tuam, illi inferre vim? Hæc enim, subdunt, non est vindicta, sed tueri tuum ius, & te defendere à violentia, quam actu pateris. Si enim licet propellere iniuriam, qua quis actu rem tuam aufert, & eam in domum suam transportat; cur id non licebit, quando rem tuam recuperare contendis, & ille impedit? nam licet tunc non sit inuasor personæ, est adhuc inuasor rei, quam continuato adhuc peccato furti violenter detinet; inuasor enim est, quamdiù iniuriam infert; ergò vt inuasor potest occidi.

Hæc inquam opinio non videtur admittenda. Nam sicut iura non permittunt, quod quis pro defensione propriæ vitæ inuasorem occidat extra inuasionem, & conflictum actualem, vt supra ostendimus, ita nec permittunt, vt pro defensione aliorum bonorum temporalium, quis furem occidat extra actualem illorum inuasionem, & inuasionis cõtinuationem; postquam enim fur in tutum se recepit, & inuasio non continuatur, non vrget vi dominum bonorum illorum: ac proindè non potest tunc fur ille

per

per vim repelli, nam vi quis repelli non potest, nisi cum adhibet vim: & ideò secundum iura puniuntur, qui non incontinenti, sed ex interuallo rem suam à possessore per vim propria authoritate auferunt. Nec valet, quod Vasquez, ac de Lugo respondent, quando Doctores communiter dicunt, quod domi possidentem occidere non possum, ideò id dicere, quia communiter aliud est remediũ, immò semper authoritate Iudicis recuperari potest: sed tamen quando omnia sunt perturbata liceret occidere, sicut & liceret occidere, quando nulla prorsus remaneret spes bona propria recuperandi. Non inquam, id valet, quia licet omnia essent perturbata, & nulla superesset spes bona sublata recuperandi, non licet alicui furem extra actualem cõflictum, & inuasionem rerum suarum occidere ex ratione adducta: & si non possit recuperare, potius debet patienter ferre, quam furem tunc occidere: nam iniustè illũ occideret extra actualem inuasionem, cum id priuatæ personæ non sit concessum.

Assertio nostra sic limitata probatur primò authoritate inducta Exodi 22. (*Si effringens fur domum, siuè suffodiens fuerit inuentus, & accepto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis*) igitur pro defensione facultatum, seù bonorum temporalium licet furem occidere. Nec obstant verba sequentia, scilicet, (*quod si orto Sole hoc fecerit, homicidium perpetrauit, & ipse morietur*) nam vt dictum est, hæc subduntur, quia in die supponitur alia via posse bona sublata recuperari, quàm per occisionem furis: sed si etiam in die alia via non possent ablata bona recuperari, posset & in die fur occidi incontinenti tamen, vt dictum est.

Probatur secundò ex *cap. olim 1. de restit. spoliat.* & ex *cap. 2. de homicidio*, in quibus id licitum esse supponitur: nam licet in eo *cap. 2.* dicatur, *occidisse, te quoque liberando*, vndè aliqui volunt, non sufficere necessitatem liberandi tua, nisi necessè etiam sit, te ipsum liberare: Veriùs tamen est, verba illa non intelligi copulatiuè, sed disiunctiuè, vt sensus sit, *si interfecisti te liberando non peccasti, vel si interfecisti tua liberando, nec etiam peccasti*, quemadmodum interpretatus est Petrus Nauarra *lib. 2. cap. 3. num. 406.* & alij communiter, & quomodò eadem phrasis accipitur in *cap. Verum, tit. de iureiurando*, vbi Cælestinus Tertius à iuramẽto absoluit eos, qui pro vita, & rebus seruandis inuiti iurauerant. Vel dicatur, quod sensus coniunctiuus est duplex, alius copulatus, vt quando prædicatum non conuenit, nisi omnibus subiectis coniunctim acceptis, vt (Petrus, & Paulus, & Ioannes sunt tres) prædicatum hoc non conuenit nisi omnibus simul copulatim acceptis: alius copulatiuus, vt quando prædicatum conuenit omnibus, & singulis singillatim acceptis, vt Petrus, & Paulus, & Ioannes sunt homo, de singulis singillatim hoc prædicatum verificatur. In hoc posteriori sensu sumitur coniunctio copulatiua in *cit. cap.* alioquin nunquam liceret contra iniustum inuasorem cum ipsius morte se defendere, nisi propter tutelam vitæ: & bonorum simul. Quia verò in euentu, de quo

ibi

ibi Pontifex fuerat consultus, defendendo res externas, simul necessè erat defendere propriam personam, eo modo fuit loquutus, alioquin, vt dictum est, nec sufficeret sola necessitas liberandi te, nisi adesset necessitas etiã liberandi tua bona. Si autem sola necessitas liberandi te, est quæ attenditur, frustrà additum est, *tuaque*, cum defensio bonorum nullo modo excuset.

Tertiò probatur.. Quia plus excedit vita spiritualis aggressoris vitam temporalem tuam, quam eius vita temporalis bona externa tua, sed potes defendere vitam corporalem propriam cum dispendio salutis æternæ aggressoris, ergò à fortiori poteris defendere facultates tuas cum dispendio vitæ corporalis eiusdem aggressoris.

Quartò probatur à priori. Quia principium illud vniuersaliter est verum, quod vim vi repellere licet, vndè ad hanc etiam materiam illud applicat Pontifex in *cap. dilecto, de sententia excommunicationis in 6.* his verbis: *Cum omnes leges, omnia iura vim vi repellere cunctisque sese defensare permittant, licuit ipsi Decano (si prædictus Baltuus eum bonis suis mundanis iniuriosè spoliare, vel ea violenter occupare præsumpserit) contra illius violentiam iniuriamque se tueri.*

Si dicas licere se tueri armis corporalibus, sed infra mortem furis, seù inuadentis.

Respondetur illam restrictionem nusquam exprimi, quamuis requiratur, vt is, qui bona sua tuetur, non aliud ex intentione agat, quàm quod illa sua bona defendat, idque seruato moderamine. Eamdem doctrinam insinuat S. Thomas 2. 2. *q. 64. art. 7. ad 1.* docens enim pro rebus huiusmodi, non licere aliquem interficere ex intentione, satis significat licere interficere per modum iustæ, & moderatæ defensionis, modo data opera non hoc agatur, vt quis furem interficiat, sed vt sua bona defendat; similiter enim dicit non posse interfici inuasorem intendendo ipsius mortem, vt quis seipsum liberet: cum tamen doceat occidere inuasorem seruato moderamine inculpatæ tutelæ, nullam esse culpam.

Quintò probatur. Quia bona temporalia sunt ad vitam necessaria; ergò sicut licet vitam tueri, ita etiam hæc, quæ vitæ sunt necessaria, non solùm præcisè, vt viuamus, sed etiam, vt conuenienter, & honestè viuamus.

Sextò probatur. Nam alioqui daretur occasio furibus, & latronibus viros probos spoliandi, nihil enim ab illis esset tutum, si defensio necessaria non posset opponi: concessa autem defensione, etiam concessa censetur occisio, sine qua sæpè non potest esse defensio.

Ex quibus constat etiam contra Panormitanum *cap. Suscepimus* de homicidio, licitum hoc esse non solùm Laicis, sed etiam Clericis, qualis erat ille Decanus, de quo in *cap. dilecto*, vt dictum est; & ideò permittitur illi vniuersalis regula (*cunctisque sese defensare permittant*) & ratio est: Quia facultas hæc de iure naturali competit, neque vnquam iure Ecclesiastico reuocata est, vt docent alij omnes communiter in locis suprà citatis.

Soluun-

Soluuntur Argumenta contra positam Assertionem.

Contra positam Assertionem obijci potest primò, quod *cap.* 22. Exodi reputatur homicida, qui furem diurnum occidit.

Respondetur ex dictis, furis diurni occisorem propterea censeri reum homicidij in foro externo, in quo procedit ista lex iudicialis Exodi 22. partim quia fur diurnus, qui non aliud agit, quam furem, ordinariè potest repelli absque occisione, siuè aduocando vicinos in auxilium, siuè aliter; partim quia res, quas aufert possunt in iudicio repeti, & recuperari, ac proindè ipsum occidens, ordinariè non seruat moderamen inculpatæ tutelæ; furis autem nocturni occisor declaratur euadere pœnam homicidij, non solùm, quia fur præsumitur venire tàm ad occidendum, quàm ad furandum (incerta enim est eius vis, & intentio) sed etiam quia nec tàm securè potest repelli, quàm diurnus, nec tam distinctè agnosci, vt rem ab eo ablatam dominus possit in iudicio repetere. Vndè noctu ablata ferè sunt irrecuperabilia. Cæterum quod ad forum conscientiæ attinet, & diurni, & nocturni furis interfector reus erit homicidij, si moderamen excesserit, innocens autem, si seruauerit.

Secundò obijcitur Alexander Tertius *cap. Suscepimus, tit. de homicidio.* vbi eos peccasse ait, qui pro conseruandis rebus transitorijs fures occiderent.

Respondetur, illos, de quibus agit ibi Pontifex excessisse moderamen inculpatæ tutelæ: nam fures bona illorum non asportauerant, sed spoliauerant dumtaxat; post spoliationem verò, ab ipsis, qui spoliati fuerant erant ligati, & detenti. Hos autem fures, cum ipsi se soluere niterentur, vnus, qui apud eos remanserat occidit, metuens ne ab eis occideretur, cum tamen facilè potuisset mortem, quam ab eis timebat, euadere fugiendo.

Tertio S. Augustinus *lib. 1. de lib. arb. cap. 5.* dicit, eos non esse immunes à peccato, qui pro his rebus, quas contemni oportet humana cæde polluti sunt.

Respondetur primò, Augustinum loqui in casu, quo pro defensione bonorum temporalium, intenditur mors inuasoris, quod non licet, vt supra diximus, cum de propriæ personæ defensione ageremus. Respondetur secundò Augustinum non assertiuè illic loqui, sed disputatiuè: neque hoc agere, vt ostendat, esse peccatum occidere inuasorem seruato moderamine, sed vt inuestiget modũ ac rationem, qua possit à peccato excusari. Paulò enim ante dixerat. *Quapropter legem non reprehendo, quæ tales permittit interfici, sed quo pacto illos defendam, qui interficiunt, non inuenio.*

Quartò secundum ordinem Charitatis tenemur vitam proximi diligere, plus quàm bona fortunæ nobis propria, ergo, &c.

Respondetur, quod ille ordo Charitatis, secundum quem debemus velle pati iacturam nostrorum bonorum

rum ad vitam proximi seruandam, non obligat, nisi quando proximus est in vrgentissima necessitate perdendi vitam. Quod in proposito locum nō habet; cum cessando ab iniuria possit vitam suam solus conseruare: rursus vita proximi corporalis præferenda est bonis externis, quando proximus extremè illis indiget, non autem quando eis non indiget, sed sua nequitia vult ea occupare.

Quæres vtrum quis nedum licitè possit bona temporalia defendendo illorum inuasorem occidere, sed etiã ad id teneatur.

Respondetur non teneri, sed licitè, & absque vllo peccato, posse bonorũ temporalium defensionem omittere, ac illa inuasori diripienda permittere ad seruandam vitam inuasoris propter Deum, & ad exercitium Charitatis: nam sicut potest quis licitè propriæ vitæ defensionem omittere, seque illius inuasori perimendum permittere, ad seruandã propter Deum vitam inuasoris: ita & ad seruandam propter Deum vitam latronis potest quis licitè bonorum temporalium defensionem omittere, & ea latroni diripienda permittere: cum longè minus bonum sint bona *temporalia*, quam vita corporalis, & homo sit dominus bonorum temporalium, ac proindè de illis disponere possit, aliisque illa tradere.

QVAESTIO DVODECIMA.

Vtrum alicui liceat, honorem, famam, aut pudicitiam defendendo aliquem occidere.

Honoris nomine hic non intelligitur testificatio de excellentia alicuius, quæ fit per externa signa, eiusmodi sunt inclinationes, obuiationes, & alia huiusmodi, in quibus honor consistit, vt ait S. Thomas 2. 2. *quæst.* 103. *art.* 1. sed honoris nomine hic intelligitur honorabilitas, & æstimabilitas illa intrinseca, quam quilibet homo habet in seipso ex propria conditione, vt creatura nobilis, & rationalis, ob quam vnusquisque honore aliquo, & æstimatione dignus est: & est status, seu conditio honorificabilis: & præter hanc æstimabilitatem, datur alia in aliquibus personis ex virtute, vel dignitate excellenti resultans. Honorabilitas autem, seu æstimabilitas consueuit appellari honor, eo quod honore digna sit, & honorem, seu venerationem mereatur. Pro eodem etiam accipitur aliquando honor, & fama, quæ à Iuristis definitur, quod sit illæsæ dignitatis status, legibus, & moribus comprobatus.

Vnde fama quoque (bona) hic

non

non accipitur pro famæ, seu inculpatæ vitæ existimatione, quæ de aliquo habetur, quæ potissimum consistit in opinione virtutis, & sapientiæ actionibusque illarum: sed sumitur hic fama pro existimabilitate, seu pro fundamento, quo innititur bona illa existimatio de aliquo, & est ipsa bonitas, & inculpata vita alicuius.

Iniuria verò in triplici statu considerari potest. Primò enim iniuria considerari potest antequam actu inferatur, sed postquam eius illatio iam decreta est ab inimico, eamque inferre est paratus. Secundò considerari potest, quando proximè intentatur, sed nondum est illata. Tertiò, considerari potest postquam iam est illata. Primus casus est, cum quis v.g. decernit aliquem fuste, vel alapa percutere. Secundus casus est cum quis fuste, vel alapa nititur aliquem percutere. Tertius, cum quis aliquem fuste vel alapa iam percussit.

Iidem casus distinguẽdi sunt quoad calumniam. Potest enim calumnia considerari; antequam sit illata, sed iam inferri decreta est. Secundò, cum ferri intentatur. Tertiò, cum iam est illata.

Quoad iniuriam decretam, sed nondum illatam, aut intentatam, nullus est, qui asserat, ad eam auertẽdam posse aliquem occidi. Id enim esset aduersarium præuenire, quod certum est non licere; cum iniuriam nõdum illatam nec intentatam auertere non liceat per occisionem Aduersarij, qui tantùm decreuit eam inferre: cum non sit decretum de inferenda morte, de quo aliqui dubitant, vt supra diximus, sed tantùm de inferenda iniuria, quam proindè iniquum esset per mortem aduersarij auertere: sed cum neque liceat præuenire eum occisione inimicum, qui alium occidere decreuit, vt supra diximus, multò minus licet præuenire eum occisione inimicum, qui tantùm decreuit iniuriam inferre. Et idem dicendum de illo, qui calumniari decreuit, quod nempe non liceat eum occidendo præuenire.

Hinc non est audiendus Franciscus Amicus, qui *tom.* 5. sui cursus Theologici *disp.* 36. *sect.* 7. *num.* 118. ex obligatione, quam, vt ipse inquit, Religiosus habet defendendi honorem, & famam, quæ ex virtute, & sapientia nascitur, ita concludit. *Vnde licebit Clerico, vel Religioso calumniatorem grauia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius defendendi modus non suppetat, vti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, ea, vel ipsi Religioso, vel eius Religioni publicè, ac coram grauissimis viris impingere, nisi occidatur. Nam si tali casu licitum est* (inquit Amicus) *Religioso, ne ipse occidatur inuasorem prius occidere, si fuga non possit, quia ante se hostem habet, mortem euadere, licitum quoque eidem erit, ad uitandam grauissimam, sui, suæque Religionis infamiam, si alius modus non suppetat, calumniatorem occidere; nam quo iure licitum est sæculari tali casu calumniatorem occidere, eodem iure licitum uidetur Clerico, ac Religioso, cum in hoc Religiosus, & sæcularis sint omnino pares: nec minus ius in talem honorem habet Clericus, & Religiosus quàm sæcu-*

lares in summ, immo maius, quantò maior est possessio sapientia, & virtutis, ex qua hic honor Clerico, & Religioso progignitur, quam sit valor, & dexteritas armorum, ex qua honor sæcularis nascitur. Id ipsum confirmat, quod cum licitum sit Clericis, ac Religiosis furem facultatum occidere, si alius modus eas defendendi non supersit: multò magis, inquit, id licitum videtur in tutelam famæ, & honoris ex virtute, & sapientia Consurgentis.

Hæc Amicus, qui licet hæc apud alios Authores scripta non legisse fateatur, & solùm disputandi gratia, hæc se proponere dicat, maturo iudicio penes prudentem Lectorem relicto; in eam tamen opinionem inclinat, dum eam argumentis munire studet, quæ insoluta relinquit.

At meritò doctrina hæc à Sacra Cōgregatione Indicis damnata fuit, proscripto Tomo quinto eiusdem Authoris: & iterum damnata fuit in Decreto S. Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis 24. Septembris 1665. vbi damnatur hæc propositio, quę est decimaseptima. *Est licitum Religioso vel Clerico, calumniatorem grauia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, vti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel eius Religioni publicè, & coram grauissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.*

Est autem opinio hæc execranda, cum ob comminatam solùm calumniam, vel detractionem, occisionem comminantis licitam esse velit; nam nec post decretam alicuius occisionē, (quod maius est comminatione calumniæ) licitum est, vt diximus, occisionem decernentem occidere: idque nec Religioso licitum est, cum nulli liceat extra casum actualis inuasionis aduersarium occidendo præuenire, vt supra firmauimus. Est autem alia ratio de occisione inuasoris, quæ contingit, cum quis ab eo se actualiter defendit, & nisi inuasorem occidat, non potest mortem euadere, vel cum aliter bona sua recuperare nequit, nisi cum morte latronis: nam in casu comminationis calumniæ, nō agitur de actuali inuasione ad mortem, vel de bonis temporalibus iam ablatis, sed de futura calumnia; vnde valde iniquum esset pro futura calumnia, quæ fortassis etiam non continget, mortem inferre minanti calumniam: eo magis, quod calumnia alijs modis vitari potest, quàm per mortem comminantis. Idque Clericis, ac Religiosis multò minus licèt, qui famam propriam non sæculari, aut militari modo tueri debent; & ratione status, quem elegerunt, & in quo se Deo consecrarunt, renuntiarunt mūdanis honoribus, profitenturq; Christi, cuius vestigijs insistunt, humilitatis, & mansuetudinis se imitatores esse potius, quam mundanorum honorum sectatores.

His ergo communiter ab omnibus reiectis, ad duas quæstiones præsens difficultas deuoluitur. Prima est de iniuria personali, quæ iam physicè, & actu in alicuius personam intentatur: seu quæ est in fieri, vt si quis virum nobilem, & honoratum fuste, vel alapa percutere nitatur. Vtrum videlicet viro illi nobili fas sit occidere inuasorem, qui eum fuste, vel

alapa percutere nititur, vt ignominiam inferat, si aliter vitari hæc iniuria non possit. Altera quæstio est de iniuria alicui iam irrogata, vt si vir nobilis fuste, vel alapa iam percussus, ad abstergendam iniuriam, qua est affectus possit incontinenti repercutere, vel occidere Aduersarium.

Quoad primam quæstionem plures, grauesque Doctores affirmant, fas esse viro nobili eum occidere, qui ei iniuriam aliquam realem, ac personalem actu, & realiter inferre conatur. Ita Syluester *in Summa* verbo *Bellum*, 2. *quæst*. 2. & verbo *Homicid*. 2. *qu*. 2. *dicto* 5. Soto *de Iustitia & Iure qu*. 1. *art*. 8. circa finem. Nauarr. *in Summa cap*. 15. *num*. 4. *&* 5. Toletus *lib*. 5. *cap*. 6. §. *Secundus casus*, Valentia 2. 2. *disp*. 5. *qu*. 8. *de homitidio par*. 4. §. *Porro ex hac doct. seq*. Rebell. *lib*. 3. *de obligat. ex delicto*, *qu*. 12. Petrus Nauarra *lib*. 2. *cap*. 3. *num*. 369. Lessius *de Iustitia & Iure lib*. 2. *cap*. 9. *dubit*. 12. Vasquez *de restit. cap*. 5. §. 1. *dub*. 9. Cardinalis de Lugo *lib*. 1. *de Iustitia & Iure disp*. 10 *sect*. 10. Franciscus Amicus *tom*. 5. *de Iustitia & Iure disp*. 36. *sect*. 7. & alij.

In secunda verò quæstione. Vtrum videlicet vir nobilis, qui vulnus, alapam, conuitium, aut aliam iniuriã acceperit, qua eius honor grauiter lædatur, possit licitè incontinenti repercutere Aduersarium, vel occidere ad tuendum honorem, quem amittet, si iniuria accepta, aduersarium illæsum abire sinat; affirmant id licere Nauarrus *in Manuali cap*. 15. *num*. 3. *in fine* Nauarra *lib*. 2. *cap*. 3. *num*. 380. Victoria Relect. *de Iure belli n*. 5. Henriquez *de Irregularit. cap*. 10. vbi plures refert pro eadem sententia, quam etiam tenet Fernandez *in exam. morali*. *par*. 1. *cap* 9. §. 1. *num*. 16. & alij, quos refert, & sequitur Diana *tom*. 1. *par*. 2. *tract*. 1. *miscell. resol*. 15. *& par*. 5. *tr*. 4. *resol*. 11. Lessius verò, & alij dicunt esse speculatiuè probabilem, non tamen in praxi propter magna inconuenientia, quæ in Republica sequerentur: sed vt rectè obseruat Cardinalis de Lugo, si hæc inconuenientia per se ex illa sententia sequuntur, nec speculatiuè erit probabilis ad probabilitatem enim speculatiuam rei moralis, oportet, quod materia sit talis, vt in circumstantijs humanis non afferat inconuenientia, quæ eam redddant illicitam; si autem ex se talia incommoda affert, eo ipso est intrinsecè illicita etiam speculatiuè loquendo. Præterquam quod distinctio illa de probabilitate speculatiua, & practica inanis videtur, nam quod non est probabile practicè, nec speculatiuè probabile censeri debet.

ASSERTIO PRIMA.

Non licet alicui honorem, aut famam propriam defendendo, actualiter illum dehonorantẽ, conuitiantem, iniuriantem, vel calumniantem occidere.

CAsus est, cũ quis alapa, vel fustè virum nobilem percutere intẽtat, ita vt percussio sit aliquo modo in actu, & vt sic dicamus in fieri, & pariter

riter si quis actu, & præsente aliquo ipsum contumelijs afficiat, & conuitijs dehonoret: vel etiam ei actu, & præsentialiter detrahat, falsa ei crimina imponendo: In casu isto, dicimus non licere sic dehonorato, & conuitiato, suum honorem defendendo dehonorantem, & conuitiantem occidere; ita vt quamuis liceat illi honorem suum contrarijs verbis defendere, & contra se dehonorantem, & conuitiantem clamare: non potest tamen honorem suum defendendo se dehonorantem, & conuitiantem occidere.

Assertio ista est contra Authores relatos, sed docet eam in primis Tannerus *tom.3. in 2. 2. disp.4. quæst. 8. dub.4 num.74.* vbi sic ait. *Non etiam placet, quod absolutè dicit Lessius c.9. dub.12. num. 77. citans Sotum, Nauarrum, Siluestrum, &c. fas esse viro honorato occidere inuasorem, qui fustem, vel alapam nititur impingere, vt ignominiam inferat, si aliter vitari hæc iniuria nequit; tum quia fier potest, vt si res in occulto agatur ea re honor parum lædatur. Tum quia etiam læsus ita honor via Iuris, aut alijs modis recuperari potest.*

Respondit Cardinalis de Lugo, quod apud homines non censetur sufficienter reintegrari ille honor per Iuris remedia.

Sed contra est, quod apud homines probos, & prudentes sufficienter reintegratur honor per Iuris remedia, de improbis autem, & mundanis, qui de rebus iuxta mundanas leges dijudicant non curandum præsertim à Christiano. Vnde Couarruuias *tom.1. in Clem. si furiosus par.3. §. vnic. 4. in fine*, in eamdem sententiam inclinat: nam eam defensionem per ea, quæ tradit Alexander *lib.7. consi.119.* appellat immoderatam, & inhumanam, barbaris potius, quàm viris ratione præditis, & Religione Christiana institutis conuenientem: quibus ipse Couarruuias hæc addit. *Et sanè (præter ipsum) ego consideri iniquam esse hanc commutationem, saltem non omnino æquam, quod ob tutelam honoris proprij vitam quis adimat alteri, præsertim ob honorem ad mores probos minimè pertinentem, nec Republicæ vtilem, aut Religioni Catholicæ commodum.*

Et certè honor ille, qui tanti æstimatur ab hominibus mundanis, & politicis, non est verus honor, sed honoris imago; nam verus honor, seu vera honorabilitas lædi non potest, aut auferri. Quare etsi liceat furem occidere, qui ab inuasione bonorum temporalium, non vult desistere, eaque eripere tentat: non tamen licet eum occidere, qui iniuriam inferre tentat.

Vir igitur nobilis, & quisquis alius, cui aliquis alapam impingere nititur, potest contraniti, ne iniuria illa afficiatur: si autem Aduersarius ipsum conetur occidere, potest ipse defendendo propriam vitam illum occidere: sed tunc non occidit defendendo honorem, sed defendendo vitam, vel personam suam.

Rationes istæ probant, nec etiam licitum esse alicui propriam famam defendendo, conuitiatorem, vel detractorem occidere. Nam & iniqua commutatio est, ob tutelam famæ vitam proximo adimere, cum id neque

que sit Reipublicæ vtile, nec Christianæ Religioni commodum.

Occurritur euasioni Francisci Amici, & Assertio nostra confirmatur.

Respondet Amicus *loco citato*, quod ipse inuasor sibi imputet, qui inuasum coegit, vt se ad sui honoris iustam defensionem interficeret. Cœterum sat est, vt id vtile sit ipsi innocenti, qui licitè potest suum honorem vti, & reliqua sua bona contra iniustum aggressorem tueri. Quamquam hoc etiam mediatè redundet in bonum Reipublicæ. Hæc Amicus.

Sed contra est, quod is cuius honorem, & famam conuitiator, ac detractor, per conuitia, ac detractionem eripere conatur, dici non potest, quod propterea cogatur ad proprium honorem, propriamque famam per occisionem, seù cum occisione conuitiantis, vel detrahentis defendendum: quia potest per viam iuris, alijsque modis, vt mox dicemus honorem, & famam recuperare: Vndè honoris, vel famæ ablatio, non est malum, seù damnum irreparabile; sicut è contra mors alicui illata est malum, ac damnum irreparabile; & ideò qui læditur in honore, vel fama, non læditur irreparabiliter, sicut irreparabiliter læditur, qui occiditur. Vndè non licet læso famam, & honorem defendere, cum occisione læsoris: quia non licet remouere malum reparabile, cum damno, ac malo irreparabili, cuiusmodi est occisio læsoris. Et ideò est dispar ratio de inuasore vitæ corporalis; nam hic inferre nititur malum irreparabile, scilicet mortem: & propterea inuasus potest propriam vitam tueri cum alio malo irreparabili inuasoris, scilicet cum illius morte, modo suprà explicato: vndè in eo casu non est iniqua commutatio. Et idem dicendum de inuasore bonorum temporalium, ablatio enim bonorum temporalium per furem facta est malum irreparabile, si fur aufugiat, & secum ablata bona deferat; ideò conceditur, vt bonorum ablatorum dominus possit bona sua defendendo furem occidere. Quare famæ inuasor non coegit inuasum ad illum occidendum, cum illum conuitijs, & calumnijs affecit, cum inuasus alijs medijs, quam per occisionem possit honorem, & famam suam tueri, vt dictum est.

Hinc occisio illa dici nequit vtilis ipsi innocenti, & inuaso: nam etsi videatur innocens apud Mundanos famam, & honorem recuperare, non tamen verè recuperat, cum ad eam recuperandam illicitis medijs vtatur, & grauiter delinquat ex ratione iam dicta: vndè damnum infert animæ suæ per peccatum. Nec id etiam mediatè redundat in bonum Reipublicæ: nam non redundat in Reipublicæ bonum, quod aliquis honorem suum, ac famam recuperet per medium illicitum; cuiusmodi est occisio inuasoris famæ; immò id redundat in perniciem Reipublicæ: nam hoc modo aperitur via ad priuatas cædes patrandas, ex prætextu tuendi proprium honorem, & famam.

Qua-

Quapropter cum quis in honore, vel fama læditur, non constituitur in talibus angustijs, vt nisi læsorem occidat, non possit honorem, aut famam recuperare, nisi per occisionem læsoris. Inuasus verò quoad vitam corporalem in ijs angustijs est positus, vt, nisi occidat inuadentem, ipse ab eo sit occidendus: & ideò sic inuaso licet, seipsum defendendo, inuasorem occidere, non autem licet in fama inuaso, seipsum defendendo, famæ inuasorem occidere. Id autem ex dicendis magis constabit.

Soluitur argumētum eiusdem Amici, & afferuntur aliæ rationes pro nostra sententia.

ILlud pro se affert Amicus, quod honor præsertim ab Illustribus, & honestis Viris pluris æstimatur, quàm reliqua bona fortunæ: æquiparatur enim in hominum æstimatione vitæ. Vndè solent communiter Doctores periculum famæ æquiparare periculo vitæ: quin multi honorem præferunt vitæ. At licitum est in defensionem propriarum facultatum inuasorem occidere. Ergò multò magis in defensionem honoris.

Respondetur, quod honor, & fama sumpta, vt in præsenti sumenda esse diximus pro æstimabilitate, & existimabilitate intrinseca, quam aliquis habet, esse quidem bona præstantiora vita corporali; Id tamen tantùm probat, quod quis illa præferre possit propriæ vitæ, & pro illorum bonorum acquisitione, vel conseruatione exponere possit propriam vitam, nisi aliundè in aliquo casu id repugnet; Cum enim vera æstimabilitas oriatur ex vera virtute, & liceat præferre bonum virtutis bono vitæ corporalis, vt ait S. Thomas *in 3. sentent. loco supra citato*, licebit alicui pro acquirenda, vel conseruanda fama, vel honore vitam corporalem propriam periculo exponere. At id non probat, quod quis licitè conseruare, vel recuperare possit propriam famam, & honorem cum alterius hominis occisione, etiamsi homo ille illius honorem, & famam læserit. Nam id fortasse licitum esset, quando quis verum honorem amisisset, & illum recuperaret, læsorem sui honoris occidendo: & aliàs nullus alius modus adesset, quo amissum honorem recuperaret: & idem dicendum de fama, quæ per detractionem supponitur amissa: quod scilicet si recuperari possit, & recuperetur cum occisione detractoris, & nullus alius modus adsit recuperandi famam, liceret eam defendere cum occisione detractoris.

Secùs verò dicendum est, si honor non sit ablatus, & in eo casu, quo esset ablatus, non recuperetur per occisionem illius inuasoris, vel si recuperetur, alius etiam adsit modus eum recuperandi; & pariter quoad bonam famam amissam dicendum est, occisionem infamantis esse illicitam, si per occisionem infamantis non recuperetur amissa fama, vel alijs modis recuperari possit. Et ita planè contingit in præsenti. Nam si de honore loquamur; Certum est, quod verus

ho-

honor non amittitur per contumelias, aut iniurias, vel conuicia, quæ quis in aliquem proferat: nam cum verus honor, prout in præsenti accipitur, consistat in æstimabilitate intrinseca, quæ ad virtutem consequitur, sicut non potest ab aliquo auferri virtus per conuicia, & per contumelias, ita nec potest per hæc auferri æstimabilitas. Et ob eamdem rationem honor hoc modo sumptus reddi non potest per occisionem iniuriantis, posito quod esset ablatus: nam sicut quis non potest alteri conferre virtutem, ita nec potest alteri conferre intrinsecam æstimabilitatem; & multò minus æstimabilitas hæc alicui confertur per occisionem iniuriantis: nam per eius occisionem homo nullam virtutem acquirit, aut recuperat, vt de se patet: sed accipiendo honorem, etiam pro actuali honoratione, & obsequio, non ideò iniuria affectus honorem hoc modo acceptum recuperat, quia iniuriantem, & conuiciantem occidat: nam non propterea occidens honorabitur, aut honore dignus habebitur à viris probis, & virtuosis; immò propter homicidium perpetratum honore indignus reputabitur ab illis, esto quod ab improbis honoretur. Tandem dato, & non concesso, quod qui iniuria afficitur possit honorem suum recuperare per occisionem iniuria afficientis, cum honorem suum alijs modis recuperare possit, vt diximus, & latius infrà dicemus, non licet ad honorem recuperandum vti malo proximi irreparabili, vt iam dictum est. Id enim pertinet ad moderamen inculpatæ tutelæ, quod etiam in defensione honoris obseruandum est, quod scilicet non defendatur honor cum occisione inuadentis, quando alijs modis honor possit recuperari.

Et idem dicendum quoad famæ detractionem: quod videlicet, bona fama, quæ in præsenti consistit in existimabilitate intrinseca alicuius hominis, tolli non potest per detractionem aliorum; sed si auferretur, non potest reddi per occisionem detrahentis: nam non ideò, quod infamatus infamantem, ac detrahentem occidat, recuperat bonam famam apud reliquos homines: immò, vt benè aduertit Syluius 2.2.q.64.art.7. *quæsito 9. conclus. 2.* per occisionem infamantis non recuperabitur honor (& idem dicendum de fama) quia ex istiusmodi occisione non habetur, quod ea, quæ fuerunt dicta, sint falsò, aut iniustè dicta; sed solùm, quod occisor iniquo animo ea tulerit; Sæpè autem iniquo animo feruntur etiā illa, quæ verè, ac iustè dicuntur. Quin putare possunt hominem, infamatum occidisse infamantem, ne vera crimina ei in posterum posset obijcere; Vndè potiùs amissam famam recuperaret infamatus, si infamans suū dictum retractaret; hæc autem retractatio impossibilis redditur per infamantis occisionem: & cum aliàs procurari posset etiam à Iudice retractatio, contra proprium honorem agit infamatus, qui occidendo infamantem, istius retractationem impossibilem reddit.

Cum igitur famam, si est amissa, quis non recuperet, cum detractorem occidit, iam non habet occisio illa rationem defensionis propriæ famæ: vn-

vndè relinquitur, quod habeat rationem puri homicidij, quod est illicitum.

Et quidem ita dicendum videtur, tùm ob rationes allatas, tùm etiam ne oppositæ doctrinæ prætextu via homicidijs, ac cædibus aperiatur.

At verò si detur casus, vt actualis honor, ac fama sint omninò necessaria, vt Caius v. g. honestè alijs conuiuat, poterit proprium honorem defendendo ipse Caius, ne cum graui nota vitam ducat, occidere eius honoris inuasorem, qui actu nititur illum eripere, non intendendo tamen illius occisionem, sed honoris proprij defensionem, iuxtà ea, quæ diximus suprà de occisione inuasoris vitæ, aut bonorũ temporalium, si nequeat alia ratione ipsum tueri, alijsque modis recuperare (qui tamen casus est rarissimus, & vix dabilis) tunc enim est mera, ac proindè licita defensio alicuius boni, quod pluris, quàm bona fortunæ à prudentibus, & cordatis viris æstimatur. Idquè tantùm euincere videtur argumentum P. Amici, qui tamen aliud intendit eo probare.

Vbi aduertendum ex Toleto *lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 15. id non licere omnibus, nisi Nobilibus, & Personis, quæ suum tutari honorem maximè obligantur. Vndè nullus Clericus, aut Monachus potest in casu proximè proposito occidere, sed tenetur fugere, aut talem iniuriam pati.

Alia argumenta pro nostra sententia profert idem Syluius ibidem: præcipua, præter iam allatum, sunt hæc.

Primum est huiusmodi: Vel enim is, qui est infamatus idoneo testimonio docere potest se iniustè diffamari, vel non potest: si priùs absque iactura vitæ alterius recuperabit suum honorem, si voluerit; si posterius exponet seipsum maiori periculo; poterit enim istius homicidij ratione trahi in iudicium, vbi si non possit probare, quod propter iniustam diffamationẽ illud commiserit, reus homicidij iudicabitur, ac nihilominus remanebit infamis.

Aliud argumentum est. Honor, qui æstimatur ab hominibus frequenter non est verus honor, sed honoris imago, & vt verus sit, ille non asportatur ab infamatore, sicut opes asportantur à fure: Ad quid ergo pro ipsius recuperatione occidetur infamator?

Deindè etiam sic arguit. In sui, suorumque defensione tantùm licet vim vi repellere; fraus autem, calumnia, & detractio non sunt vis: ergò non sunt etiam repellendæ per vim, sed per viam iudicij.

Tandèm sic concludit. Ex his sequitur, quo loco sit habendum, quod quidam scribunt, virum nobilem, qui à plebeo inuaditur, quamuis posset fuga se ab illo liberare, non teneri fugere, sed posse talem aggressorem interficere; & si inuadatur fuste, vel alapa posse gladio ferire ad ignominiam euitandam: & si aggressor inflicto vulnere fugiat, posse percussum repercutere, & insequi, ac tanta vulnera inferre, quanta putentur ad honorem recuperandum necessaria. Horum enim nihil censemus admittendum; partim ob rationes antedictas; partim ne portam aperiamus odijs, vindictis, & cædibus; partim denique, quia vel fugientem, vel percutere cessantem repercutere, non ad ne-

necessariam defensionem pertinet, sed magis ad priuatam vindictam contra illud: *Mihi vindicta, & ego retribuam*, *dicit Dominus*, ad Rom. 12. & contra istud, *Nulli malum pro malo reddentes*, ibidem. Hæc Syluius.

Refellitur aliud Amici assertum, & hactenus dicta magis elucidantur.

Valdè mirùm est, quod Amicus ad probandam suam sententiam asserentem, non esse licitum alicui occidere illum, qui occulta detractione denigrat, aut denigraturus est illius famam, sicut nec etiam licitum esse alicui eum occidere, qui percussit, mirùm est, inquam, quod ad hanc suam veramque sentētiam probandam eo vtatur argumento, quod ad recuperandum honorem, alia supersint media, vt si aggressor, vel detractor capiatur, & publica authoritate cogatur condignam satisfactionem dare: & tamen idem Amicus vult hoc argumentum non probare, quod illicitum sit illum occidere, qui actu, & actualiter conuitiatur, aut detrahit, quia, inquit, est dispar ratio de contumelioso, qui in præsentia verbis contumeliosis innocentem aggreditur: nam huic non suppetit aliud medium impediendi iniustam inuasionem, ne innocentis famæ, & honori contumeliosis verbis maculam inurat. Nec dicatur, subdit Amicus, adhuc superesse medium, quia postquam me contumelijs affecit, curare possum istum capi, & publica authoritate cogi ad condignam satisfactionem exhibendam, vti de occulto detractore, dictum est; nam contra est, inquit, quod non teneor expectare, vt mihi per contumeliosa verba, vel facta honorem lædat, illum occidere, sicut antequam aggressor mihi membrum mutilet, vel vitam auferat, præuenire possum illum occidendo. At verò occultum detractorem præuenire non possum, cum priùs per dignos testes de illius detractione constare debeat. Hæc Amicus.

Verùm allatum argumentum de vtroque casu probare certum est, scilicet, non esse licitum occidere occultum detractorem, nec eum, qui iam percussit; & rursus idem argumentum probare nō esse licitum occidere actualiter, ac præsentialiter detrahentem, aut conuitiātem, ac etiam actualiter percutientem, seu percussionem intentantem. Horum inquam, occisionem illicitam esse argumento illo probatur, quo diximus. Ad recuperandum honorem alia media superesse, vt si aggressor, vel detractor capiatur, & publica authoritate cogatur condignam satisfactionem dare. Hoc enim argumentum probat, nec licitum esse, actualem, ac præsentem detractorem, nec futurum percussorem occidere: nam quoad occultè, & præsentialiter detrahentem, dicendum est, quod etiamsi actu, ac præsentialiter detrahat, famamque alicuius denigret, adhuc postquam detraxit, possit per viam iuris cogi ad retractanda, quæ contra famam alterius effudit, si adsint digni testes contestes; Vndè non est periculum in mora, ita vt fama detracta non sit repara-

rabilis, nisi detrahentem infamatus occidat: sicut in congressu manuum, quo quis contra propriam vitam corporalem ab aliquo inuaditur: In hoc enim secundò casu est periculum in mora, vt nisi aggressor occidatur, occidetur aggressus: Vndè aggressus positus est in angustijs incurrendi damnum irreparabile, scilicet mortem. Si verò detractor non detraxit nisi coram illo, cuius famam detrahere voluit, is, cui detraxit, nihil famæ propriæ amisit, sed perindè est, ac si eum solitariè, ac nullo præsente conuitiatus fuisset. Quare cum damnum, si quod per detractionem illatum, alia via, quam per occisionem detrahentis reparari possit, stat vis argumenti allati, etiam pro isto casu. quod non sit ille occidendus, qui alicuius famæ detrahit, si damnum ab eo illatum possit alijs modis, vt verè potest, reparari; Tunc enim recurrit aliud argumentum superiùs allatum, quod esset iniqua commutatio pro damno reparabili compensando inferre damnum irreparabile, scilicet mortem; Vndè cum argumentum illud cogat ad asserendum, non esse licitum occidere illum, qui iam percussit, & alapam inflixit, cogit etiam, ad asserendum, non esse licitum, illum occidere, qui percussurus est, aut actualiter percutit, aut alapam infligit, aut infligere intentat. Nam nec etiam, qui percussurus est, aut qui actu percutit, ad reparandum honorem læsi occidendus est, cum etiam postquam percussit, & alapam inflixit, cogi possit per viam iuris ad condignam satisfactionem exhibendam, & ad pœnam luendam. Nec est eadem ratio de illo, qui alium aggreditur, vt ei vitam adimat, ac de illo, qui alapam intentat; nam ille, qui contra suam vitam corporalem inuaditur, nisi defendat se ipsum, etiam cum occisione inuasoris, occidetur, & damnum irreparabile incurret, scilicet mortem; is verò, cui alapa intentatur, non incurret damnum irreparabile, si non occidat intentantem alapam, & ideò huic non licet alapam intentantem occidere. Et idem dicendum de actualiter conuitiante, quod scilicet si conuitietur, conuitiato non licet eum occidere, vt damnum per conuitia illatum resarciat, nam potest damnum, quod ei infertur per conuitia, alijs modis, quam per occisionem reparari. Et non est intelligibile, quod ait Amicus, quod scilicet præueniendus sit, qui detracturus, aut conuitiaturus est: nam vndè colligi potest, quod aliquis detracturus sit, aut conuitiaturus, si adhuc non detraxit, aut conuitiatus est? Id enim colligi nequit ex eo, quod quis clamet aduersus aliquem, aut etiam iratum in vultu se ostendat. Hæc enim non arguunt ipsum esse detracturum, aut conuitiaturum. Quare magna iniquitas esset, eum occidere, qui adhuc non detraxit, nec est conuitiatus, ob solam suspicionem, quod sit detracturus, aut conuitiaturus, nullo rationabili de hoc existēte fundamento: sed etsi constaret eum esse detracturum, aut conuitiaturum, non liceret eum per occisionem præuenire ob disparitatem damnorum hinc indè succedentium, vt dictum est; & rursus, quia non licet occidendo præuenire futurum aggressorem vitæ, vndè

dè multò minus licebit occidendo præuenire futurum detractorem, aut conuitiatorem.

Diximus autem, non licere alicui propriam famam, aut honorem defendendo, illorum inuasorem occidere, qualis est actualis conuitiator, aut detractor, aut qui aliquem alapa, vel fuste percutere intentat. Nec diximus, non licere alicui pro famæ, aut honoris defensione, illorum inuasorem occidere; nam posterior hic modus loquendi designaret, quod non licet alicui intendere occisionem inuasoris honoris &c. nam hoc absurdius esset, & à nobis suprà iam improbatum est, etiam cum de vitæ propriæ corporalis defensione ageremus; Vndè solùm remanet quæstio, vtrum defendendo proprium honorem, aut famam, liceat illorum inuasorem occidere, id est, vtrum liceat eam sui honoris defensionem præstare, quæ sit inuasoris occisiua, esto actionem illam eliciens non intendat nisi honoris sui defensionem, & inuasoris occisio præter illius intentionem contingat: sicut in eodem sensu eamdem quæstionem de propriæ vitæ defensione excitari diximus. Et in hoc sensu intelligendo quæstionem, vti reuerà intelligenda est, quod in eodem sensu admisimus, licitum esse in defensione propriæ vitæ ab iniusto aggressore, quod scilicet liceat iniustè aggresso propriam vitam defendēdo aggressorem occidere, id est, quod liceat eam actionem sui defensiuam elicere, ad quam præter eius intentionem sequatur occisio inuasoris; hoc ipsum negamus licitum esse in defensionem honoris, & famæ; Idq; ob rationem allatam, nam etsi proprium honorem defendens non intenderet nisi honorem suum defendere, si tamen præuidet ex ea defensione inuadentis mortem sequuturam, tenetur ab ea defensione abstinere; & ratio est, quia amissio proprij honoris, est minus malum, quam amissio vitæ inuadentis, & rursus amissiò proprij honoris, est malum reparabile; mors autem inuadentis honorem, est malum irreparabile, quod non contingit in defensione propriæ vitæ: nam in eo casu malum imminens inuaso ab inuasore est irreparabile, scilicet propria mors; nec teneor abstinere à defensione meæ vitæ, ob seruandam vitam inuasoris, quia vnusquisque magis tenetur ad conseruationem propriæ vitæ, quam ad conseruationem vitæ alterius, vt ait S. Thomas; at homo non tenetur magis ad cōseruationem proprij honoris, quàm ad conseruationem vitæ alterius, sed magis tenetur ad conseruationem vitæ alterius, quàm ad conseruationem honoris proprij, ob rationem allatam: ac proindè in discrimine, seù periculo amittendi honorem proprium pro conseruatione vitæ alterius, non licet præferre honorem proprium alterius vitæ. Idquè multò magis vrget contra modum, quo Authores oppositæ sententiæ illam tuentur: nam volunt, quod si quis contumelijs ab aliquo afficiatur, aut infametur, aut percussio per alapam, aut fustem intentetur, possit statim, ac directè illum occidere; quod quidem dici nequit, nam id esset dare directè operam occisioni, non defensioni, quod nullatenus, & in nullo casu licet.

Igitur, vt inuasoris occisio licita fit, requiritur, vt sit cum defensione; seù potius requiritur, quod actio, qua inuasor occiditur sit defensio inuasi, ita tamen, vt defensio sui intendatur, non verò inuasi occisio, sed hæc in actione illa materialiter se habeat, & præter se defendentis intentionem, etiamsi à se defendente præuideatur, vt diximus suprà; non potest autem contingere defensio, sine mutuo vtriusque partis congressu, & conflictu, ita vt casus sit, quod vnus offendat, & alter se defendat per actionem sui defensiuam, per actionem scilicet, quæ à sui defensione exordiatur, & ex intentione agentis non tendat, nisi ad sui defensionem, licet per accidens, & præter intentionem agentis possit habere pro effectu etiam occisionem, & mortem inuadentis; Is ergò, qui conuitijs, aut detractionibus inuaditur, vt licitè iuxtà aduersariorum sententiã inuasorem occideret, elicere deberet actionem sui defensiuam, quæ proindè cum à sui defensione exordiatur, exordiri non debet ab occisione inuadentis, nam tũc non esset defensio inuasi, sed mera occisio inuasoris, quæ non est licita: quapropter iuxtà sententiam, quam confutamus inuasus in casu posito non se defenderet, sed solùm occideret inuasorem, & actio illa non haberet rationem aliquam defensionis, sed haberet rationem meræ occisionis. Et idem à fortiori probat, nec præueniri posse futurum inuasorem illum occidendo, nec occidi posse illum, qui iniuriosè aliquem percusserit: nam cum in nullo ex his casibus adsit actualis, & mutuus conflictus, non adest defensio illius, qui offendendus est, vel qui iam est offensus; Vndè tam occisio futuri inuasoris, quàm occisio eius, qui iam offendit, est purum, & merum homicidium, quod est illicitum. In casu autem, de quo in hac prima nostra assertione agimus, de illo, qui actualiter contumelijs, aut detractionibus impetitur ab aliquo, non contingit ex parte inuasi, & offensi actio aliqua sui defensiua, nisi fortè offensus contrarijs verbis iniurias, ac detractiones refelleret: sed etsi offendentem percuteret ad sui defensionem, si præuideat ex tali percussione posse sequi inuadentis homicidium, tenetur ab ea percussione abstinere, etiamsi illam occisionem non intenderet: quia præuideret inuaso inferri à se damnum irreparabile, vt se eriperet à damno reparabili, scilicet honoris, & famæ læsione, quæ est iniqua compensatio, vt iam dictum est. Vndè quomodocumque consideretur occisio inuadentis, non est inuasi defensio, sed merum homicidium, quod proindè est illicitum.

ASSERTIO SECVNDA.

Vir Nobilis, qui alapam, conuitium, aut aliam iniuriam accepit, non potest licitè incontinenti repercutere aduersarium, vel ipsum occidere ad proprium honorem defendendum.

ITa contra Authores suprà relatos docent communiter Doctores So-

to *libr.* 5. *de Iustitia*, *& iur. quæst.* 1. *art.* 8. Carrerius *in pract.* §. *homicid.* 6. *num.* 110. Molina *disp.* 17. *nu.* 8. Vasquez *dub.* 9. *num.* 37. Rodriquez *in summ. tom.* 1. *cap.* 135. *num.* 11. Turrianus *disp.* 27. *dub.* 3. Bannes, Salon, Malderus, & alij, quos citat, & sequitur Cardinalis de Lugo *tom.* 1. *de iustitia*, *& iur. disp.* 10. *sect.* 10. *num.* 190. vbi obseruat meritò Vasquez dixisse, contrariam sententiam gentilitatem sapere, & à Christiana lege alienam esse, ita vt ipsimet mundani, qui pactione coacti ad recuperandum honorem offensi, repercutiunt, vel occidunt, stimulante tamen conscientia, videant, & fateantur se grauiter peccare, licet mundanis honoris legibus aliud facere non possint.

Ratio autem à priori huius sententiæ hæc est. Quia occisio, vel percussio priuata non licet nisi in casu defensionis rei, quàm aliter amittes, & eo modo conseruabis, alioquin non erit defensio, sed vindicta, quæ auctoritate priuata semper est illicita, vt etiam Authores oppositæ sententiæ fatentur: In casu autem præsenti occisio illa non conducit ad conseruandum honorem; honor enim iuxtà illos iam destructus est per iniuriam illatam, sed deseruit ad acquirendum alium honorem, quem apud homines acquiris ob fortitudinem, qua te vindicasti: quare non potest præscindere à ratione vindictæ, quia non aliter conducit ad honorem acquirendum, nisi quatenus honorificum est apud homines te vindicare: Nec conseruat, aut recuperat honorem; nam hunc ipsi volunt esse ablatum, quia illa erat nota existimationis, quam offensor debebat exhibere, quam quidem non exhibet offensor percussus, immò nec amplius exhibere poterit, si occidatur: nec verò illum percutis, vel occidis, vt reddat honorem, & notam bonæ existimationis de re, quam debebat dare, & iniustè abstulit, sed vt acquiras alium honorem apud cœteros, quo compenses iacturam illius honoris, quem ab offensore non habuisti: Ergò illa occisio non est propriè defensio, nec eo titulo licita reddi potest, sed semper remanet sub ratione vindictæ, sub qua sola vtilis est ad acquirendum honorem æquiualentem, quo videaris retinere tantundem honoris, quãtùm anteà habebas, dùm pro honore, vt creditur, amisso, alium honorem apud homines de nouo acquiris.

Dixi honorem iuxtà opinionem illorum, qui aduersarium repercutiunt, vel occidunt, esse ablatum, nam reuerà, vt anteà diximus, honor verus non est ablatus, sed solùm mũdanus, & apud mundanos, cum quis iniuria afficitur; At supposito, quod vt illi volunt, sit ablatus, vrget ratio allata: nam honor ille, si ablatus est, non potest amplius recuperari.

Hanc eamdem secundam assertionem probant argumenta, quæ pro prima Assertione adduximus. Probant enim hæc omnia argumenta, nedùm non licere incontinenter honoris, & famæ læsorem occidere. Sed id multò minus licere ex interuallo, & post aliquod tempus; immò grauius peccant, qui non ex incontinenti, sed post aliquod tempus occidunt, vel occidere mandant eum, qui famam,

mam, aut honorem læsit, quam qui eumdem cum actu detrahit, aut statim postquam detraxit, occidunt: nam qui post interuallum occidunt, vel occidi mandant, minori passione tenentur, ac maiori malitia, & peruicaciori vindictæ animo in eum, qui honorem læsit, feruntur. Ex quo patet, quam grauiter delinquant Principes illi, qui retento ad plures annos in aliquem odio, quem eorum honorem læsisse putant, eum occidi mandant, tantumque crimen, tantamque iniquitatem quasi aquam bibunt, nil curantes de restitutione Parentibus occisi, qui graue damnum ob eam occisionē patiuntur facienda.

ASSERTIO TERTIA.

Licet Mulieri propriam defendere pudicitiam, etiam cum occisione aggressoris, immò ad illam etiam cum occisione aggressoris defendendam tenetur, si sibi timeat cōsensum in peccatum, & delectationem venereā, & aliter aggressorem repellere nequeat, secùs verò si consensum in peccatum, & delectationem veneream non timeat.

PRima pars huius Assertionis cōmunis est inter Doctores, Caietanus 2. 2. *q.* 64. *art.* 7. §. *ex his autem*, Mercadus *cap.* 5. Syluester *in Summa, verbo homicidium* 2. *quæst.* 5. Nauarrus *cap.* 15. *num.* 5. Petrus à Nauarra *lib.* 2. *de restit. cap.* 3. *num.* 593. Rodriquez *par.* 1. *cap.* 136. *num.* 14. Molina *tom.* 4. *de iust. & iure tract.* 3. *disp.* 18. *num.* 10. Syluius *in* 2. 2. *q.* 64. *art.* 7. *quæsit.* 9. *conclus.* 1. de Lugo *de iustitia, & iure tom.* 1. *disp.* 10. *sect.* 10. *num.* 195. *& alij*. Ratio est, quia sic occidens vim vi repellit in re magni momenti, cum pudicitia secundum se maius bonum sit, quàm multæ opes, & bona temporalia: ergò si licet homini bona temporalia defendendo aggressorem occidere: & mulieri licebit suam pudicitiam defendendo aggressorem occidere, cum pudicitia sit bonum excellentius, quam bona temporalia: idque eo magis, quod mulier non habet dominium sui corporis, vndè si licet alicui propriam vitam corporalem defendendo aggressorem occidere, licebit & mulieri propriam pudicitiam defendere cum occisione aggressoris.

Dicimus autem, licitum esse mulieri propriam pudicitiam, & castitatem defendendo, aggressorem occidere, vt per hæc significemus, vti etiam diximus cum de propriæ vitæ defensione ageremus, quod mulieris intentio esse debeat, se defendendi, non verò aggressorem occidendi, ita vt aggressoris mors præter intentionem se defendentis contingat. Et in hac ipsa castitatis defensione mulier vti debet moderamine inculpatæ tutelæ; vndè priùs debet fugere, si potest, vt per fugam, se de manibus ini-

qui

qui aggressoris eripiat: vel si non potest, debet clamare, contraniti, resistere, percutere aggressorem, & si hæc non sint satis, potest etiam occidere (ea tamen cautela, vt non intendat nisi castitatis suæ defensionem) etiamsi præuideat ex defensione illa aggressoris mortem sequi posse.

Secunda verò pars Assertionis, quod scilicet mulier teneatur propriam pudicitiam defendere etiam cum occisione aggressoris, si timeat sibi consensum in peccatum, & delectationem veneream, & aliter aggressorem repellere nequeat, communis etiam esse debet inter Doctores: quia mulier tenetur præferre propriam vitam spiritualem, & suam spiritualem salutem vitæ corporali, immò & spirituali alterius; nec licet ei ad seruandam vitam corporalem, vel spiritualem alterius peccatum admittere, & propriæ salutis spiritualis iacturam facere, vti faceret, si ad seruandam vitam aggressoris, abstineret ab eius occisione, & consensum præberet peccato, ac delectationi venereæ: ergo tenetur propriam pudicitiam defendere etiam cum occisione aggressoris, si aliter ipsum à se repellere nequeat: aggressor autem sibi imputet propriæ vitæ spiritualis, & corporalis iacturam, cum ipse ex sua malitia se in eas angustias contulerit, vt mulierem cogeret ad eam defensionem præstandam.

Cum autem dicimus mulierem teneri ad propriam pudicitiam defendendam etiam cum occisione aggressoris, non est sensus, quòd mulier teneatur velle, & intendere aggressoris occisionem, sed quod teneatur velle, & intendere suæ pudicitiæ defensionem, etiamsi ad eam defensionem, sequatur occisio aggressoris, & aggressoris occisionem præuideat futuram: ita vt non teneatur ab ea defensione desistere, etiamsi præuideat ex ea defensione sequuturam esse mortem aggressoris.

Tertia verò pars Assertionis, scilicet, quod mulier non teneatur pudicitiam suam defendere cum occisione aggressoris, si consensum in peccatum, & delectationem veneream non timeat, probatur, & explicatur, quia si talem consensum sibi non timeat, & firmum propositum habeat non consentiendi delectationi venereæ, seu peccato, seque in adiutorio Dei confidens delectationi venereæ non consensuram putat, licitum ei erit post resistentiam, citra occisionem, adhibitam abstinere ab occisione aggressoris, & se illi prostituendam permittere, ne ille vitam amittat, ac prætera æternæ salutis iacturam faciat. Et hæc est sententia Molinæ loco citato, quæ mihi probatur, ibi enim asserit Molina: *Posse puellam reluctando, ac se omninò continendo à consensu in culpam lethalem non interficere oppressorem, etiamsi interficere illum posset, idque laudabilius esse, ne miser ille cum corporali vita amitteret æternam, sempiternisque cruciatibus adigeretur, dummodo ea mulier vires in se sentiret ad resistendum peccato.*

Nec obstat, quod mulier non sit domina proprij corporis, ac proindè non possit illud in eo casu prostitutioni inuasoris permittere, ob quam rationem illicitum est stuprum etiam ex parte puellæ, quamuis ipsa consentiat,

sentiat, vt dicemus quæstione sequenti. Hoc, inquam, non obstat; nam hoc, quod est puellam non esse dominam proprij corporis solùm probat puellam non posse absque rationabili motiuo de suo corpore disponere, illudque prostituendum, & violandum alteri, sine præcedenti resistentia; & volentem, ac lubentem, & in proprium peccatum consentientem, permittere: qua ratione stuprum committit puella, quæ consentiens, & non inuita se alteri corrumpendam exhibet, & in peccatum, ac delectationem veneream consentit. At non probat, quòd peccet puella, cum post resistentiam adhibitam certa, quòd venereæ delectationi non consentiet, abstinet ab occisione aggressoris, qui eam est violaturus, ex motiuo charitatis erga eumdem, ac proindè ex motiuo charitatis erga Deum. Ad hoc enim censendum est concessam fuisse facultatem à Deo, cum facultatem concessit, homini, vt propriam vitam exponeret pro vita corporali alterius; ac proindè facultatem concessit, vt inuasus ab inuasoris occisione abstinere possit, etiamsi alia via propriam vitam tueri nequeat. Cum enim vita corporalis sit maius bonum, quàm physica integritas virginalis, & cum Deus, qui est Dominus vitæ hominum indulserit, vt quis à propriæ vitæ defensione abstinere possit, seque alteri perimendum possit permittere, ne ille perimatur, & salutis æternæ iacturam faciat, idque eximiæ charitatis actum declarauerit; idem dicendum est Deum dispofuisse de integritate virginali, ac de pudicitia, videlicet, licitum esse puellæ post sufficientem resistentiam adhibitam eius aggressori, se illi prostituendam permittere ab illius occisione abstinendo ex motiuo prædicto, dummodò non adsit consensus in actum, & delectationem veneream. Hoc enim posito, puella non tenetur defendere se ipsam cum occisione aggressoris, sed potest à tali defensione abstinere; nam adest rationabilis causa eam omittendi; quare omissio defensionis cum occisione aggressoris tunc non est puellæ culpabilis: quia omissio tunc est culpabilis, cum omittens potest, & tenetur præstare actum omissum, quod non contingit in præsenti.

Si autem puella putet se delectationi venereæ consensuram, vel de hoc timet, vti rationabiliter timeri potest propter vehementiam delectationis venereæ, tunc puella tenetur ad propriæ pudicitiæ defensionem, etiam cum occisione inuasoris, plus enim tenetur ad propriæ salutis spiritualis conseruationem, quàm ad conseruationem vitæ corporalis, immò etiam spiritualis alterius.

Igitur mulier tenetur aggressori pudicitiæ resistere, non tàmen ei resistere tenetur cum illius occisione, si absit periculum consensus in delectationem veneream, etsi ei liceat aggressorem occidere, si alio modo eum à se repellere non possit.

Soluun-

Soluuntur argumenta contra tertiam Assertionem, & eadem Assertio alijs rationibus confirmatur.

CONtra tertiam hanc Assertionem obijcies primò. Quod concurrente simul peccato proprio, & alieno, potius permittendum est alienum peccatum, quam sponte assentiendum proprio: sed in casu, quo puella v. g. ab iniusto aggressore inuaderetur, concurreret simul peccatum illius libidinis v. g. & peccatum homicidij, si puella oppressorem occideret; ergo videtur, quod potiùs teneatur permittere sibi ab illo vim inferri, quam illum occidere.

Respondetur concessa maiori, negando suppositum minoris. Supponitur enim, quod puella ob pudicitię tutelam oppressorem occidens debito seruato moderamine, peccatum committat, quod vtique est falsum. In euentu enim illicitæ læsionis, & ablationis seu vitæ, seu bonorũ temporalium, seu pudicitiæ vtriusque fori leges occisionem iniusti aggressoris permittunt, & quod quis, se defendendo, aggressorem iniustum occidere possit.

Obijcies secundò, ex duobus malis minus est eligendum: sed in casu, quo aut subeunda esset pudicitiæ iactura, aut oppressor interimendus, minus malum videtur esse, pudicitiæ iacturam pati, quàm oppressorem occidere, atque æternæ damnationis pœnam illi parare, præsertim cum inuitè patienti pudicitiæ iactura non imputetur ad culpam, sed potius ad meriti, ac coronæ cumulum, iuxta illud Sanctæ Luciæ ad Tyrannum. *Si me inuitam iusseris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam*. Ergo non licet puellæ oppressorem interimere suam pudicitiam defendendo.

Respondetur, quod quando etiam admittendum esset principium illud: *Ex duobus malis minus est eligendum*, adhuc argumentum ex principio illo desumptum, nihil probaret. Nam qui castitatem suam ab aggressore defendit, etiam cum aggressoris occisione, seu qui castitatem suam defendendo aggressorem occidit, non eligit minus malum, immò nullum eligit malum, sed potius eligit bonũ; nam elicit actionem moraliter bonam, & meritoriam, scilicèt defensionem suæ castitatis, & hanc solam intendit, non aggressoris occisionem, quæ proindè præter eius intẽtionem sequitur, etiamsi eam sequuturam præuideat, & hæc defensio, est ei licita.

Dixi autem id verum esse, si principium illud admittendum esset: *Ex duobus malis minus est eligendum*; nam si principium illud accipiatur in moralibus, est falsum, ac detestandum. Malum enim morale, & peccatum, etiamsi minus alio non est eligendum aut patrandum.

Si autem puella ita violenter opprimeretur ab aggressore, vt nullatenus resistere posset, non peccaret, si ipsa peccato non consentiret, nec in eo actu delectaretur; nam tunc ad nihil aliud tenetur, quàm ad remouendum consensum, ac delectationem, quæ quidem faciliùs remouebitur si

puella corpus suum non tradat corruptori, etiam cum spe, ac proposito non consentiendi, ac non delectandi, sed faciat, quantùm potest, vt non violetur; & hac ratione dixit S. Lucia ad Tyrannum ei violationem cōminanti. *Si inuitam iusseris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam*. Vnde aliud est quod puella sponte se periculo consensus, & delectationis exponat, aliud verò, quod tali periculo ab alio inuita exponatur: nam si sponte se tali periculo exponat, vti contingeret, si puella sponte hanc resistentiam, ac defensionem omitteret, faciliùs consensus, ac delectatio contingere posset. Difficilius autem si cōtra suam voluntatē, & inuita periculo illi exponeretur ab alio; & ideo si violenter opprimeretur, faciliùs abstinere posset à consensu, ac delectatione.

Quanta verò, & qualis debeat esse resistentia puellæ, ne consentire censeatur, explicat Cardinalis de Lugo, *tom. 1. de Iustitia, & Iure disput. 10. sect. 10. num. 197.* vbi ait: in primis certum esse, quod non debet vllo modo cooperari componendo se ad turpem congressum. Certum etiam dicit, quod debet etiam viro per violentiam seminante ipsa non seminare: quia licet aliqui putent, si ipsa semel consentit copulæ turpi, non posse postea pœnitentia ductam viro seminante, non recipere eius semen, quia peius est, & maius contra naturam non perficere copulam iam inchoatam, quàm illam perficere, quorum sententiam probabilem reputat Thomas Sanchez *lib. 9. de Matrimonio disp. 19. num. 7.* quamuis ipse probabilius putet, posse, & debere postea fœminam pœnitentia ductam semen non recipere. Quando tamen ipsa non consensit, sed vir per violentiam copulam inchoauit, omnes fatentur fœminam posse, & debere semen viri non recipere; quia illa effusio seminis extra vas nullo modo fœminæ imputatur, cum ipsa nullo modo cooperata fuerit, vt constat ex doctrina eiusdem Sanchez ibi: vnde rursus credo, inquit de Lugo, debere fœminam vi oppressam motu corporis, manibus, & pedibus, alioue modo congressum turpem impedire: quia si tenetur semen viri non recipere, ergo non potest quieta consistere, & merè passiuè se habere, nam sine subtractione positiua corporis, aut aliquo corporis motu non posset impedire seminis receptionem; tenetur ergo se omni motu vtili, & necessariò mouere, & agitare, vt congressum turpem impediat. Ratio autem videtur esse, quod illa quies, & non resistentia sit cooperatio, qualis esse potest ad congressum turpem: nulla enim alia cooperatio requiritur ex parte fœminæ ad eiusmodi actum, nisi quod immota sit, & non resistat positiuè viro: si ergo fœmina tenetur nullo modo cooperari, cōsequens est, vt teneatur corporis agitatione, & motu, ac reliquis modis, quibus potest congressū, & copulam impedire. Hactenus Card. de Lugo. Cui tamen non consentimus in eo, quod subdit, nempe puellam non debere clamare, & vociferari, vt alijs occurrentibus oppressor violentus fugiat, vel impediatur; quando ex clamoribus timet sibi graue damnum infamiæ,

miæ, mortis, aut nimiæ verecundiæ; in hoc inquam Cardinali de Lugo nō consentimus, quando sibi timet consensum in peccatum; nam puella potius debet pati mortem, & multò magis aliud quodcumque damnum, quam peccatum admittere, aut se peccandi periculo exponere: exponeret autem se periculo peccandi, si aliàs non clamando, oppressorem non fugaret, & pro viribus non impediret violentam, & iniquam sui oppressionum, & quoad infamiam nulla videtur puellæ infamia interuenire, si illa non consentiat, & non consentire deprehendatur, vt non consentire deprehenderetur, si ipsa clamaret. Immò illi honor, & existimatio ex hoc proueniret, quod nempe iniquo oppressori consentire noluerit; sed potius infamia ei proueniret, si non clamaret, & non posset alia via oppressorem remouere: nam tunc censeri posset, quod consensisset violationi proprij corporis: si autem aliqua infamia contra illam interuenire possit, quod scilicèt manifestetur per eius clamorē, quod ab oppressore cōtacta sit, & eius pudicitiæ inuasio intentata, id vera non est infamia, sed gloria, quod tentata restiterit.

Soluitur specialis obiectio contra id, quod dictum est de obligatione Mulieris propriam castitatem, & pudicitiam ab iniquo aggressore defēdendi per resistentiā citrà aggressoris occisionem, si absit periculum consensus in peccatum, & delectationem veneream.

Contra id, quod diximus mulierem vel puellam teneri ad suæ castitatis defensionem, citra aggressoris occisionem, obijci potest; quod homo non tenetur ad defensionem propriæ vitæ, vt superius dictum est, sed licitè potest se iniquo aggressori absque vlla resistentia perimendum permittere. Rursus quod non teneatur quis propriam famam à detractore, etiam per viam Iuris, aut alijs modis licitis defendere, sed licitè potest famæ restitutionem detractori condonare, vt docent communiter Doctores: ergo nec mulier vel puella tenebitur castitatem suam ab inuasore defendere, sed poterit absque vlla resistentia se iniquo oppressori violandam permittere, si absit periculum consensus in delectationem uenercam: nam non uidetur maior ratio, quare homo nòn tenetur ad uitæ, & famæ defensionem, & tenetur ad defensionem castitatis.

Respondetur concedendo antecedens, & negando consequentiam. Nam est dispar ratio de uita corporali ac fama, & de castitate, seu pudicitia: nam quoad vitam corporalem, etsi homo non sit dominus sui corporis, & propriæ vitæ, Deus tamen, qui est vitæ, ac mortis dominus indulsit, vt possit in testimonium egregiæ charitatis hominis erga Deum, vitam suam pro vita corporali proximi exponere: ac proindè à propriæ

vitæ defensione abstinere, vt supra diximus; & ideò omissio defensionis vitæ corporalis, cedere potest in honorem, & gloriam Dei: & idem dicendum de fama, quod videlicet omissio defensionis propriæ famæ cedere potest in honorem, & gloriam Dei, quatenus illius iacturam Deo quis offert, cum in Sacra pagina commendentur, qui contumelias iniurias, dehonorationes, ac detractiones patienter ferunt; & præterea homo est dominus suæ famæ. Quamuis enim Cardinalis Caietanus velit, hominem non esse dominum propriæ famæ, communis tamen Doctorum sententia oppositum docet; quia homo est dominus eorum, quæ proprio labore, & industria acquirit, & conseruat: fama verò est huiusmodi bonum, quia per scientiæ, & virtutum exercitium fama comparatur; Vndè quando infamia non tangit nisi solum infamatum, valida est eius condonatio ab infamato facta, immò licita, & meritoria. Nam quando infamia non tangit, nisi solum infamatum, ad eum solum pertinet, vt ad proprium dominum de talis famæ restitutione disponere, non secus ac ad dominum spectat liberè disponere de damno rei familiaris iniustè sibi illato, quando tale damnum non tangit, nisi solum dominum rei familiaris, cum non minus homo sit perfectus dominus suæ famæ, ac suarum facultatum. Idque infamatus etiam potest, cum infamia ita tangit alios, vt reliqui infamati bonum famæ non aliunde participabant, quàm ab ipso infamato: quia quando ij, ad quos mea infamia redundat, non aliundè quàm ex me bonam famam participant, non habent ius ad talem famam, nisi dependenter à iure, quod ego ipse in eamdem, vt in meam propriam habeo: at ius, quod ego in meam famam habeo, est independens à iure, quod participantes habent, cum nonnisi ex me, & dependentèr ex mea fama illam participent; ergo validè possum independentèr ab ipsis de mea fama disponere: scilicèt, quia liberè disponere possum de bono, quod independentèr ab alijs possideo, esto alij dependentèr à me illud participent, vt cõstat de reliquis bonis fortunæ, quæ parens independentèr à filijs possidet, de quibus liberè disponere potest, esto filij ea dependentèr à parente participent. Ratio est: quia quando ius meum est independens ab alio, validè eo vti possum absque consensu alterius, cum in eo iure vtendo nullam iniuriam inferam alteri.

Quando verò infamia redundat in alios, qui aliundè, quàm ab ipso infamato suam famam possident, non potest infamatus illam validè condonare, quin semper infamator maneat obligatus ad illam restituendam: nam non potest quis validè condonare, sicut nec donare, quod suum non est: sed fama aliorum non est sua: ergo non potest infamatus validè illam condonare, si aliundè, quàm ab ipso illam possident. Hinc etiam si Religiosus condonet famam sibi sublatã, semper infamator manet obligatus ad illam, & Religioso, & Religioni restituendam: Religioso, quia non est dominus suæ famæ, sed Religio, cui suum ius cessit; Religioni, quia infamia Religiosi redundat in totam

Reli-

Religionem, quæ suam famam non possidet virtute vnius, vel alterius Religiosi, sed virtute, & præclaris gestis multorum, quæ obscuratur ex infamia vnius. Eodem pacto persona publica in publico officio manens nequit infamiam sibi irrogatam validè condonare, nam fama personæ publicæ, non tam est ipsius, quam Reipublicæ, cui sicut per officium obligatur persona, ita & cœtera omnia, quæ ad publicum officium exercendum necessaria sunt: At fama necessaria est ad publicum officium exercendum, igitur nequit famæ restitutionem validè condonare, quin maneat infamator obligatus ad illam restituendam Reipublicæ, quam læsit lædendo famam personæ publicæ; Ita benè Franciscus Amicus *tom. 5. de iustit. & iure disp. 37. sect. 12. cum Petro Nauar. lib. 2. cap. 4. num. 192.* & alij communiter.

Loquendo igitur de fama, quam quis ex proprio iure habet, quæque aliorum famæ non est alligata, illius homo est Dominus: vndè validè, ac licitè potest de illa dispone e. At mulier non est domina proprij corporis, & virginalis integritatis: ac proindè tenetur hanc ab iniquo aggressore defendere ei resistendo, citra occisionem tamen iniqui aggressoris: nam si resistere possit aggressori, illumque sine illius occisione remouere, ad huiusmodi resistentiam puella tenetur, etiamsi abesse posset in puella consensus in delectationem veneream, nam in hoc casu non adesset rationabile illud motiuum non occidendi aggressorem, ex motiuo charitatis: supponitur enim aggressorem remoueri posse per resistentiam citra illius occisionem, factam. In hoc inquam casu puella resistere tenetur alijs modis supradictis iniquo aggressori, nec se potest illi violandam permittere. Tunc enim solùm censendum est concessam ei à Deo fuisse facultatem non resistendi aggressori, quando aggressorem à se repellere non possit, nisi cum illius occisione, & aliàs putat se delectationi venereæ, ac peccato non consensuram, vt dictum est suprà. At si aggressorem à se remouere possit sine illius occisione tenetur ei resistere, nec se illi potest violandam permittere; nam in hoc casu non censetur ei concessa facultas non resistendi, & à propria defensione abstinendi; cum non agatur de seruanda vita aggressoris, & illius salute spirituali.

QVAE-

QVAESTIO TERTIADECIMA.

Vtrum rectè definiatur ſtuprum à Sancto Thoma, quod ſit illicita virginum defloratio ſub cura parentum exiſtentium.

Idetur, quod minus rectè definiatur ſtuprum à Sancto Thoma 1. 2. *quaeſt.* 154. *art.* 6. quod ſit illicita virginum defloratio ſub cura parentum exiſtentium. Nam particula illa, *ſub cura parentum exiſtentium*, non videtur apponenda in definitione ſtupri: nam vt ſit ſtuprum non eſt neceſsè, puellam, quæ corrumpitur, eſſe ſub cuſtodia parentum, vel tutorum, ſed ſufficit eam eſse integram, quoad ſignaculum virginale: Si quis enim virginem grandæuam ſub nullius cura exiſtentem violaret, ſine dubio ſtuprum committeret, eo quod virginem defloraret illicitè.

Hæc olim objiciebat Martinus de Magiſtris contra præfatam ſtupri definitionem traditam à D. Thoma, vt refert Cardinalis Caietanus *in Commentario articuli ſexti cit.* Eadem objicit, & Franciſcus Syluius ibidem, & cum prematur authoritate D. Thomæ, eum explicare conatur, inquiẽs, non referre, quod B. Thomas, & alij quidam deſcribant ſtuprum eſſe illicitam deflorationem virginis ſub cura parentum exiſtentis. Illa enim vltima pars deſcriptionis, non additur tanquam reſtrictio ad ſignificandum, tùm demum eſſe ſtuprum, quãdo virgo, quæ corrumpitur, ſub cura parentum exiſtit; ſed tanquam explicatio, vt ſignificetur id, quo virgines naturaliter indigent ad ſignaculum virginale cuſtodiendum, vſque ad ſtatum matrimonij, in quo ſolo licitum eſt, illud per copulam violare. Hæc Syluius.

Prætereà, in præfata definitione addendum videtur, quod ſtuprum contingat cum virgo defloratur inuita: nam cum quis corrumpit virginem conſentientem nullam facit ei iniuriam: Quod ſi etiam Parens, aut Tutores conſenſerint, neque ipſis vlla fit iniuria. In ſtupro autem non eſt ſpeciale peccatum, niſi ſit ſpecialis iniuria.

ASSERTIO VNICA.

Rectè definitur ſtuprum à Sancto Thoma, quod ſit illicita virginum defloratio ſub cura parentum exiſtentium.

PRobatur, eadem afferendo, quæ affert S. Thomas *loco cit.* Nam vbi circa materiam alicuius vitij occurrit aliqua ſpecialis deformitas, ibi de-

debet poni determinata species illius vitij; Luxuria autem est peccatum circa venerea existens. In virgine autem sub custodia patris existente quædam deformitas specialis occurrit, si corrumpatur, tùm ex parte puellæ, quæ ex hoc, quod violatur, nulla pactione coniugali præcedēte, impeditur à legitimo matrimonio consequendo, & ponitur in via meretricandi, à quo retrahebatur, ne signaculum virginitatis amitteret: tùm etiam ex parte patris, qui de eius custodia sollicitudinem gerit secundum illud Eccles. 42. *Super filiam luxuriosam confirma custodiam, ne faciat te in opprobrium venire inimicis*. Et ideò manifestum est, quod stuprum, quod importat illicitam virginum deflorationem sub cura parentum existentium, est determinata luxuriæ species.

Confirmatur, & explicatur magis hoc idem, ostendendo particulam illam, *sub cura parentum existentium*, necessariò ponendam esse in diffinitione stupri; Nam stupri malitia consistit in eo, quod violetur virgo, quæ non est in statu matrimonij, sed virgo, quæ non est in statu matrimonij necessariò existit sub cura parentum, ergò malitia stupri consistit in eo, quod violetur virgo existens sub cura parentum; Consequentia est optima; maior de se patet, & minor probatur. Vt enim ait idem Sanctus Doctor in eodem articulo ad primum: quamuis virgo sit soluta à vinculo matrimonij, non tamen est soluta à patris potestate; & vt optimè obseruat Cardinalis Caietanus in Commentario illius articuli in responsione ad dubium quintum, licet signaculum virginale possit fortè esse sine paterna custodia, non potest tamen esse sine indigentia naturali, quantum in se est, paternæ custodiæ. Ac per hoc non potest absolui ab ordine paternæ custodiæ.

Si autem instetur, inquit, Caietanus, quod ista conditionalis est vera. *Si signaculum virginale esset sine paterna custodia*, adhuc illius illicita violatio esset stuprum. Respondetur, quod intelligendo per paternam custodiam ordinem ad paternam custodiam, cum ab hoc non possit signaculum virginale absolui, ista conditionalis est falsa, quoniam destruit seipsam; nam si signaculum virginale esset sine ordine ad paternam custodiam, non esset signaculum virginale, sed esset sicut virginitas naturalis masculorum. Sicut etiam ista conditionalis est falsa, *si pater esset sine filio, esset pater*: In quo fœmina discriminatur à masculo, quod hic non habet signaculum aliquod suæ virginitatis, quod sit paternæ custodiæ naturaliter commendatum vsque ad coniugium; vndè filij ante coniugium post pubertatis annos absque vlla custodia communiter discurrūt, repugnante natura, si oppositum fieret.

Benè autem ad idem in eodem articulo prænotauerat Caietanus, quod naturale luxuriæ genus in stupri speciem trahitur per naturale signaculum virginitatis mulieri attributum sub naturali custodia parentum: ita quod naturali signaculo non per accidens, sed naturaliter debetur paterna custodia propter infirmitatem muliebrem

brem in conseruando proprium decus. Propter quod dicitur Eccles. 7. *cap. Filiæ tibi sunt, custodi corpus earum*: & quoniam hæc naturali ordine connexa sunt, vt scilicet custodia paterna signaculo adsit virgineo, & è contra: quoniam secundum naturæ ordinem sub mariti cura, & iure mulier deinceps esse debet, quæ in adiutorium ad generandum procul dubiò creata est: ideò defloratio virginis extra coniugium offendit quidem duo, scilicet, signaculum virginitatis, & paternam custodiam, alterum in fœmina, alterum in parente, sed quoniam naturalis est connexio inter ista, ideò non ex altero tantùm: sed ex vtroque simul differentia propria stupri desumenda est. Et cum vnum eorum dicitur, alterum cointelligendum est. Paterna namque custodia non cuiuscumque, sed signaculi virginalis est. Nam sicut naturali ordine, patris est alere filiam, & prouidere illi vsque ad nuptias inclusiuè: ita eiusdem est custodire filiam bene habilem ad matrimonium. Minus autem habilis est mulier corrupta, quãtùm in se est ad matrimonij copulam, vt patet, si sciretur, ipsam esse corruptam, quoniam non inueniret suæ conditionis virum. Et sic cum stuprum contra paternam dicitur custodiam, cointelligitur etiam contra signaculum custoditum. Et similiter, quia signaculum huiusmodi habilem seruans mulierem ad matrimonium naturaliter eget paterna custodia, & sub illo naturali ordine est, seù esse debet, ideò contra signaculum virgineum agens, iniuriam paternæ facere cointelligitur custodiæ. Est siquidem signaculum illud ita patris quoad conseruationem, sicut mulier est mariti quoad vsum venereũ. Vndè sicut adulterium est læsio mulieris sub custodia mariti existentis, ita stuprum est violatio virginis existentis sub cura parentum. Et sicut adulterium inuoluit necessariò præter iniuriam illatam mulieri, iniuriam illatam etiam marito, ita & stuprum inuoluit nedum iniuriam illatam virgini, sed etiam iniuriam illatam parentibus.

Importat igitur stuprum, vt ait S. Thomas, illicitam deflorationem virginum sub cura parentum existentium, parentum scilicet carnalium, vel tutorum, aut aliorum eorum loco succedentium. Et in hoc distinguitur stuprum à sacrilegio, altera luxuriæ specie, nam sacrilegium, vt idem S. Thomas ait *art.* 10. importat illicitam deflorationem virginum sub custodia patris spiritualis existentium, & eam deflorationem vocat stuprum spirituale, non quia non violetur physicè, ac materialiter integritas virginalis, sed dicitur stuprum spirituale, quia defloratio illa relationem habet ad parentes spirituales, sub quorum cura existit Virgo Deo per votum dicata, quibus etiam iniuriam irrogat, qui Virginem Deo desponsatam deflorat. Vndè Cardinalis Caietanus in Commentario illius articuli obseruat, quod violatio venerea Virginis Deo sacratæ est propriè non solùm sacrilegium ratione voti, in quo Deo dicata est, sed etiam stuprum ratione signaculi virginalis sub cura non carnalis, sed spiritualis patris, Prælati Ecclesiastici, qui loco car-

carnalis patris succedit, habentis sub spirituali cura etiam carnalem custodiam virginis: ita quod est verè, & propriè stuprum, & grauius, quàm stuprum purè carnale, quantò custodia spiritualis, cui fit iniuria, est maiori veneratione digna, quàm custodia purè carnalis. Et propterea dicitur à D. Thoma stuprum spirituale, ita quod ly *spirituale*, non est conditio diminuens, sed augens rationem stupri à dignitate superaddita.

Sic ergò stuprum est defloratio virginis ante matrimonium: & quia virgo ante matrimonium naturaliter exigit esse sub custodia parentum; hinc stuprum definiri debet, quod *sit defloratio virginum sub cura parentum existentium*. Et quamuis contingat aliquando virginem nullos habere parentes, aut tutores, id est per accidens; nam virgo ratione signaculi virginei iure naturali exigit custodiam parentum, vel aliorum; ac proindè violatio virginis, ante matrimonium, est natura sua iniuriatiua parentum, seù custodum virginis, præter iniuriam, quæ fit ipsi virgini; vndè in definitione stupri necessariò ponendum est, quod sit defloratio virginum sub custodia parentum existentium.

Hoc autem patet etiam ex eo, quod non quæcumque defloratio virginis, quæ fiat ante matrimoniū, aliàs si defloratio virginis de se, ac intrinsecè mala esset, talis etiam esset, defloratio virginis, quæ fit in matrimonio. Igitur defloratio virginis secundum se indifferens est ad licitam, & illicitam deflorationem; eatenus autem virginis defloratio est illicita, quatenùs fiat ante matrimonium: & quia, vt dictum est, virgo ante matrimonium est, & exigit naturaliter esse sub custodia parentum, ideò defloratio virginis ante matrimonium est iniuriosa, nedum virgini ipsi, sed etiam parentibus: ac proindè in definitione stupri non potest non apponi particula illa *sub custodia parentum existentium*, vt per hoc defloratio virginis illicita, quæ constituit stuprum, distinguatur à defloratione virginis licita, quæ contingit in matrimonio. Et rursus, vt per eamdem particulam distinguatur stuprum carnale à stupro spirituali, quod est sacrilegium, vt cum, violatur virgo Deo consecrata per votum solemne religionis: hæc enim est defloratio virginis non sub custodia parentum existentis, sed est defloratio virginis Deo dicatæ, & sub custodia Patris spiritualis, & Prælati Ecclesiastici existentis. Hæc si attendisset Syluius mentem D. Thomæ assequutus fuisset; nec dixisset vltimam partem descriptionis stupri, scilicet *virginum sub cura parentum existentium*, à Diuo Thoma non addi tanquam restrictionem ad significandum, tunc esse stuprum, quando virgo, quæ corrumpitur, sub cura parentum existit. Constat enim ex dictis hanc prorsus esse mentem Sancti Doctoris.

Contra dicta objici posset, quod differentia illa assignata, nempè quod virgo violata impeditur à legitimo matrimonio, non videtur habere locum in puella spontanea, de voluntate parentum sic acquirente dotem: talis enim ex stupro fit habilior ad matrimonium, nec patri fit iniuria,

quia scienti, & volenti non fit iniuria. In muliere quoque virgine grandæua, putà quinquaginta annorum, quæ amplius non est habilis generationi, nec est sub custodia alicuius, locum non videtur habere ratio stupri.

Respondetur cum Caietano *loco cit.*, quod mulier ex stupro acquirens dotem, redditur quidem habilior ad matrimonium quoad bona fortunæ, sed redditur inhabilior quoad bona naturæ tàm corporis, quàm animæ. Stuprum autem penès damnum naturalis boni attenditur, & non penès bona exteriora. Consensus quoque tàm suus, quàm paternus etsi stupratoris iniuriam attenuet, non tamen tollit: tùm quia huiusmodi consensus non est omninò voluntarius, sed mixtus, sicut proijcientis merces in mare propter necessitatem maiorem: tum præcipuè, & propriè, quia consensus in his, quorum non sumus pro libito Domini, non tollit, quin scienti, & consentienti fiat iniuria, ita vt, cum dicitur, *scienti, & volenti non fit iniuria, & nullum patitur iniustum volens*, intelligatur in his tantùm, quorum homo est dominus secundum libitum suæ voluntatis, vti sunt bona fortunæ, & non in his, quæ & si nostra sint, non tamen possumus, vt volumus de illis ordinare, vt patet in naturalibus; nam licet manus tua, sit tua, non tamen proptereà potest de consensu tuo à te tolli sine iniuria tua. Esset enim mutilationis suæ reus, qui hoc facinus patraret. Et similiter vxor tua, non potest de consensu tuo sine tua iniuria cognosci ab altero. Esset enim adulterij reus concumbens, etiam te volente cum ea. Et ratio dicta est; quia non sumus secundum nostræ voluntatis libertatem talium domini, sed ab altiori principio sunt hæc nostra quoad aliquid, seruato certo ordine, contra quem si fiat, iniuriæ locus restat. Et quia signaculum virginitatis, nec mulieris, nec patris subest libertati ad libitum, sed à natura tributum, vtrique est seruandum vsque ad nuptias: ideòque neutrius iniuria euitatur ex vtriusque consensu contra naturale debitum, quo vterque commendatum hoc decus seruare debet. Ad aliud de muliere grandæua, dicitur, quod quamdiù virgo est, semper quantum est de habilitate naturalis decoris apta est coniugio, & ideò semper ex violatione redderetur inhabilis coniugio. Quod autem sub nullius custodia sit, quamuis de facto sit possibile, quia tamen hoc est per accidens, non tollit, quin talis defloratio esset stuprum: quoniam moralis species attenditur secundum id, quod communiter inueniri natum est. Constat autem, quod communiter in humano genere virgines sub parentum, vel alicuius loco parentum custodia sunt, & esse debent: & ideò virginum defloratio absolutè, & per se stuprum est, ad quam speciem deflorationes, quæ per accidens aliter contingunt, reducendæ sunt. Hæc Cardinalis Caietanus. Cum quo vlterius notandum, quod stuprum sumit speciem propriam ex adiuncta supra illicitum concubitum iniuria paternæ custodiæ, non respectu cuiuscumque, sed signaculi virginalis, vt sic: ita quod paterna custodia potest dupliciter sumi.

mi. Vno modo, vt respicit filiam, vt custoditam, siuè sit virgo, siuè non, & sic non constituit stupri speciem. Et propterea cognoscens filiam alicuius iam stupratam in domo parentum, non committit stuprum, sed simplicem fornicationem tantò grauiorem, quantò offendit etiam patrem, sub cuius custodia est ante nuptias. Alio modo, vt respicit filiam secūdum virginale signaculum, & sic constituit stupri speciem.

Et per hæc patet solutio ad ea, quæ primo loco contra stupri allatam ex Diuo Thoma definitionem in principio objiciebantur.

Ad aliud verò de particula illa, *ipsa virgine inuita*, respondetur, particulam hanc addendam non esse in definitione stupri, etiamsi aliqui id velint, & nos eamdem particulam in definitione stupri ab Hermanno Busenbaum in sua Medulla Theologiæ moralis allata, cum illud opus Anno 1676. correximus, reliquerimus: nam oppositam sententiam omninò tenendam putamus, quod scilicet ad rationem stupri, satis sit violatio integritatis virginalis, etiamsi virgo ipsa violationi cōsentiat, ac etiā cōsentiāt eius parentes. Nā iuxtà probabiliorē sententiam stuprum etiam sine raptu, & violentia est species luxuriæ ab alijs distincta, vt rectè docent Gratianus 36. *quæst.* 1. *cap. Lex*, Magister Sent. *in* 4. *dist.* 41. eamque sequuti S. Thomas, ac S. Bonauentura in 4. S. Antoninus *par.* 2. *tit.* 5. *cap.* 6. Angelus, Syluester, & Fumus, *verbo Luxuria*, dum species luxuriæ recensent: hi enim vnanimiter stuprum à fornicatione, raptu, cæterisque libidinibus discernunt tanquam ea, quæ specie differant: eosque sequuntur Hesselinus *in Decalog.* Nauarrus *cap.* 16. *num.* 3. Molanus *pract. Theolog. tract.* 2. *cap.* 17. Toletus *lib.* 5. *cap.* 10. & 11. Caietanus *loco suprà citato*, Bannes *q.* 64. *art.* 5. *fin.* Azorius *p.* 3. *lib.* 3. *cap.* 11. Bonacina *quæst.* 4. *de matrimonio punct.* 17. Sayrus *lib.* 8. Thesaur. *cap.* 4. Syluius *in* 2. 2. *qu.* 154. *art.* 6. & *alij*. Ratio est, quia communis æstimatio est, eum, qui cognoscit virginem etiam consentientem peculiarem deformitatem committere, vltra fornicationem.

Confirmatur. Per stuprum puellæ amittunt eam corporis integritatem, quæ tanquam naturale donum illis erat data, vt vel vsque ad matrimonium conseruarent, vel alioquin vsque ad mortem, & cuius amittendæ metu virgines naturaliter absterrerentur à fornicatione. Quare hac integritate semel amissa, tum à legitimo, & vtili matrimonio ad piscendo impediuntur, per se loquendo, tum in periculo, & via meretricandi constituuntur: & hæc omnia simul sumpta non immeritò videntur specialem deformitatem cōtinere, quam non continet simplex fornicatio.

Nec refert, quod vel puella cōsēserit in stuprū, vel fortassis etiā cōsēserint eius parentes, quibus propterea nulla fit propriè dicta iniustitia: nā etsi eis non fiat iniustitia, grauis tamen eis irrogatur iniuria, quandoquidem illis inuitis, violetur integritas, cuius habebant custodiam. Sicut iniuria fieret custodi alicuius horti, si illo inuito frangerentur eius sepes, atque ita hortus exponeretur periculo spolia-

tionis, quamuis consentiret proprietarius horti existentis sub tutela istius custodis. Sed neque puellæ, neque parentibus licet consentire in stuprum: & si consentiant, nihilominus tàm stuprator, quàm puella peccant contra naturalem rerum ordinem, secundum quem, illa corporis integritas, quæ est in virgine, debet inuiolata seruari vsque ad matrimonium: ac proindè sicut verum est adulterium, quando vxor de consensu mariti, & suo commiscetur alteri, quia peccat contra fidem coniugalem: ita videtur esse verum stuprum, quando virgo tametsi de suo, & parentum consensu violatur extra matrimonium: quia non solùm fornicatur, sed etiam integritatis virginalis iacturam patitur contra legem à natura constitutam.

Prætereà, non est necesse, quod species luxuriæ, cum sint contra temperantiam, distinguantur per diuersos modos iniustitiæ, vt patet in fornicatione, mollitie, alijsque peccatis contra naturam: & propterea siuè stuprum contineat iniustitiam, siuè non, potest esse species luxuriæ diuersa à cœteris. Vndè sententia hæc, quæ dicit, stuprum esse specialem luxuriæ speciem ab omnibus alijs distinctam, & tutior, & verior est: atque ita quoad mortalem æstimationem, & practicè tenendam esse monet Filiuccius *Tract. 30. cap. 3.*

QVÆSTIO QVARTADECIMA.

Vtrum absque peccato mortali possit quis de vita alicuius tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare; non ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

Et vtrum licitum sit absoluto desiderio cupere mortem patris: non quidem, vt malum patris, sed vt bonum cupientis, quia nimirùm ei obuentura est pinguis hæreditas.

Prætereà. Vtrum licitum sit filio gaudere de parricidio parentis à se in ebrietate perpetrato propter ingentes diuitias indè ex hæreditate consequuturas.

HAs tres quæstiones simul excitamus propter connexionem, & dependentiam, quam inter se habent.

Quoad primam quæstionem. Posse quempiam absque peccato mortali desiderare alicui mortem naturalem præcisè ob commodum temporale.

Do-

Docet Zacharias Pasqualigus in suis decisionibus *decis.* 474. ibi enim hæc habet (*licet desiderare mortem alicuius ob commodum temporale, loquendo de desiderio inefficaci, & de morte naturali; ita tamen, vt nihil fiat in ordine ad ipsam causandam*)

Idem sentit Angelus Maria Verricelli in suis quæstionibus moralibus *tract.* 5. *quæst.* 6. *num.* 64. vbi sic ait (*Desiderare mortem propinqui, non ex odio, neque quia ipsi malum, sed ob hæreditatem, non est peccatum mortale*)

Castropalaus verò omnium apertissimè eamdem sententiam profert *tom.* 1. *tract.* 6. *disp.* 6. *punct.* 1. *num.* 11. nam ibi sic ait (*Credo, si cum debita moderatione facias, te posse absque peccato mortali de vita alicuius tristari, & de illius morte naturali gaudere, illamque inefficaci affectu petere, & desiderare: non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum indè sequuturum &c. quia non gaudes de illa, quatenus proximo mala est, sed quatenus est causa tui emolumenti, & secundum hanc rationem bona esse videtur, & appetibilis.*)

Eamdem opinionem referunt, & non improbant Diana 3. *par. tract.* 6. *Miscellan. resolut.* 84. & Marcus Serra *in* 2. 2. *tom.* 2. *q.* 76. *art.* 1.

Præter hos duo Authores laruati in eamdem sentẽtiam Sanctum Thomam Doctorem Angelicum pertrahere conantur. Primus est, Amadeus Guimenius in Opusculo, quod inscripsit; *Opusculum, singularia vniuersæ Theologiæ moralis complectens, aduersus quorumdam expostulationes contra nonnullas Iesuitarum opiniones morales.* Ibi Proposit. III. quæ est: *Licitum est desiderare alteri mortem, & de illa gaudere, non quatenus illi mala, sed quatenus tibi bona, v. g. vt ei in bonis succedas*: Ita confidenter subdit; (*Hæc sententia est expressè D. Thomæ* 2. 2. *quæst.* 76. *art.* 1. *& in* 3. *sent. dist.* 30. *q.* 1. *art.* 1. *ad* 3.)

Alius est Vvilelmus Sandæus, qui in opusculo, quod ipscripsit *Refutatio accusatoris anonymi, damnatas ab Innocentio XI. Propositiones adscribentis Ordinum Religiosorum Theologis, ac præcipuè Societatis Iesu.*

Ibi *pag.* 20. afferens propositionem XIII. damnatam ab Innocentio XI. nempè illam, (*Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicuius tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum*) Quæ est ipsissima propositio à Castropalao asserta, subdit autem Vvilelmus Castropalaũ nõ aliud sibi voluisse, quam quod voluit D. Tho. 2. 2. *q.* 76. *art.* 1. *& in* 3. *sentent. d.* 30. *q.* 1. *ad* 4. cuius verba refert, vt sic, vel D. Thomæ doctrinam damnatam velit, vel propositionem illam damnandam non fuisse ostẽdat, quæ Angelicum Doctorem patronum habet. Cum tamen Angelicus Doctor longè distet à sententia Castropalai in decreto Sacræ Congregationis damnata, vt mox videbimus.

Quoad secundam verò quæstionem affirmant aliqui immunem esse à culpa graui, illum, qui parentibus suis exoptat mortem ob bonum aliquod temporale; ipsi indè sequuturum; nempè, vt quamprimùm in hære-

hæreditatem succedat, vel vt liberetur à dura eorum custodia: quia, inquiunt, huiusmodi desiderium de morte parentum, tunc non tam est desiderium de malo illorum, quàm de bono indè sequuturo: ac proindè non habet malitiam peccati, cum illam habere non possit, nisi finis illius malus sit, cum tota species actus inefficacis ex fine desumatur. Sic tenet Castropalaus *tom. 1. tract. 6. disp. 4. de Charitate punct. 1. num. 11.* qui & confirmat dictam rationem hoc pacto: *Quia tibi licitum est hæreditatem optare, honorem appetere, ad actus virtutis præstandos. Item carere molestia, infirmitate, inopia, aliisque malis, vt liberius Deo seruire possis. Cognoscis autem, hæc omnia consequi te non posse, nisi Deus è vita præsenti proximum tollat, poteris ergò ex supradicto fine & ob illius consequutionem proximi mortem desiderare, & de illa succedente gaudere, quia non gaudes de illa, quatenus proximo mala est, ibi sistendo (hoc esset malum) sed gaudes de illa, quatenus est causa tui emolumenti, & secundum hanc rationem bona esse videtur, & appetibilis.* Hæc Palaus, qui & citat pro se Emman. Sà, *verbo Charitas num.* 8. Azorium *par. 1. lib. 3. cap. 12. quæst. 2.* & Ioannem Sanchez *disp. 2. select. num. 9.* Bonacina verò contrarius sibi videtur, nam *tom. 2. disp. 4. circa 4. præceptum Decalogi quæst. vnica punct. 3. num. 3.* sic ait. *Secundò sequitur illum grauiter peccare, qui aliquod malum animæ, vel corporis parentibus exoptat, exempli gratia, cupiendo illis mortem, vt quamprimùm in hæreditatem succedat: Disput. verò 3. quæst. 4. punct. vlt. num. 7.* oppositam sententiam tuetur ijs claris verbis: *Ex dictis, sequitur primò eum grauiter peccare contra charitatem, qui alicui malum exoptat, ex displicentia personæ, & non ob bonum ipsius, vel alterius*; & paulò post ait. *Secus si gaudeat de malo, vel tristetur de bono ex bono motiuo, actus enim inefficax specificatur à motiuo, ab eoque bonitatem, & malitiam sumit. Ob id à mortali excusatur, qui de sanitate alicuius tristatur, quia ex recta valetudine occasionem sumit peccandi.* Et post pauca. *Idem dicendum videtur de matre, quæ mortem filiabus exoptat, quia occasione ipsarum malè secum agitur à marito, aut iniurijs afficitur: non enim propriè detestatur filias, ex displicentia ipsarum, sed in detestationem proprij mali.* Et *ibid. num. 11.* repetit non esse peccatum velle alteri malum ex honesto fine.

Eamdem sententiam tenet Tamburinus *lib. 5. cap. 1. §. 3. num. 29. & 33.* ibi enim dicit opinionem Castropalaj esse satis probabilem.

Eamdem sententiam amplectitur Leander *par. 8. tract. 1. disput. 2. q. 4.* nam hanc dicit esse non minus probabilem, quam oppositam: & quod mirabilius est, dicit, quod quia illa opinio fauorabilior est pœnitentibus, illa in casu occurrenti, ne in peccatū ex fragilitate ruant, est eis consulenda, *ideoque dico*, inquit, *quod si quis absolutè desideraret in hunc modum. Exopto, & cupio mortem patris mei, non vt malum patris mei est, sed vt bonum meum, seu vt causam mei boni, nimirùm, quia ex istius morte, ego eius hæreditatem adibo, tunc sic exoptans minimè peccet mortaliter: quia tale desiderium*

rium

rium est de bono fine, non de malo.

Tertia quæstio consectaria est ad secundam; itaut opinantes licitum esse filio gaudere de morte naturali patris ob hæreditatem ex eius morte acquisitam; consequenter ad hæc licitum etiam dicant filio gaudere de parricidio à se in ebrietate commisso ob hæreditatem ex tali homicidio consequutam; nam in vtroque casu est filium gaudere de morte patris absque illius culpa sequuta, si homicidium in ebrietate perpetratum non fuit à filio præuisum.

ASSERTIO PRIMA.

Non potest quispiam absq; peccato mortali de vita alicuius tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, etiamsi non ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum de vita alicuius tristetur, & de illius morte naturali gaudeat, illamque inefficaci affectu petat, & desideret.

Assertio hæc est contra Authores iam relatos, est tamen cōmunis inter Doctores; nam eam tenent Nauarrus *in manuali cap.* 14. *num.* 5. Toletus *lib.* 5. *cap.* 1. Trullenc. *lib.* 4. *cap.* 1. *dub.* 2. *num.* 3. Bonacina, Syluester, Graffius, Reginaldus, Basseus, Rocafull, & Fagundez, quos refert, & sequitur Raymundus Lumbier *in suis obseruationibus Theologicis moralibus obseruat.* 7. §. 4. *num.* 192. & modò ab omnibus tenenda est, nam eius contradictoria damnata est ab Innocentio XI. in decreto anni 1679. In eo enim damnata est propositio illa, quæ est tertia decima, videlicet, *si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicuius tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.*

Mirabilis autem, sed absurda, & prorsus intolerabilis est glossa, quam ad huius propositionis damnationem adhibet Cassianus à S. Elia in suis decisionibus Theologico-legalibus *decis.* 65. §. 1. Ibi enim propositionem hanc ab Innocentio XI. damnatam dicit generaliter, prout scilicet ea propositio non vtitur aliqua distinctione circa emolumentum temporale, & sic indistinctè, siuè pro exiguo, siuè pro copioso emolumento, docet licere sine peccato mortali gaudere de morte, tristari de vita alicuius &c. *Ob aliquod emolumentum temporale, vndè ista doctrina,* inquit Cassianus, *sic generaliter tradita, manifestè ostenditur falsa, & scandalosa, quia posset quis ipsi inhærendo sibi licitum facere quoad culpam mortalem, si cum moderatione, videlicet si sine odio, ac sine displicentia personæ faciat, tristari de vita alicuius, gaudere de illius naturali morte, illamque petere, & desiderare*

affe-

affectu inefficaci, ob temporale emolumentum, quantumuis tenue vnius v.g. quadrantis, aut oboli, etiamsi prædiues sit ipse, qui sic tristatur, gaudet, petit, ac inefficaciter cupit, vt dicitur in eadem propositione, nam quadrantis, seù oboli adeptio est temporale emolumentum. Et addit, si quis habeat velleitatem circa mortem naturalem proximi ob temporale emolumentum, qualecumque istud sit, esse lethalem culpam, tunc fieri contra damnationem propositionis propterea damnatæ, quia generalem importat significationem, per quam comprehendit qualecumque temporale emolumentum, siuè notabile, siuè modicum: sed si sit modicum, nullatenus à mortali excusabit prædictum affectum inefficacem, nec oppositum fas est hodiè docere, cum sit damnatum, vtpotè euidenter scandalosum. Hæc ille. Vult ergò Author hic in damnatione illius propositionis damnari solùm desiderium mortis alicuius ob temporale bonum, quamuis in hac comprehendatur bonum etiam exiguum, & modicum: sed disputandum Doctoribus relinqui, vt expressè ait, an sit, vel non sit lethale peccatum, desiderare mortem alicui ob temporale bonum non exiguum, sed magni momenti.

Sed hæc intelligentia admitti nullo modo potest, quia dissona est, & propositioni damnatæ nullatenus cõformis. Nam ex eo, quod in propositione damnata generaliter affirmetur, licitum esse alicui mortem alicu ius optare ob temporale emolumentum in ipsum optantem ex ea morte sequuturum, nec aliqua limitatio, aut restrictio apponatur, vndè significetur in ea propositione sermonem esse de emolumento exiguo, ac proindè propositio sit generaliter intelligenda de quocumque temporali emolumento, siuè illud sit exiguum, siuè magnum, ex hoc, inquam, non arguitur, vt vult Cassianus, quod propositio illa damnata sit solùm quoad eam partem, qua intelligi potest de temporali emolumento exiguo, & quod altera pars, scilicet de optante alterius mortem ob magnum emolumentum temporale non sit damnata, sed Theologorum disputationi relicta; nam ex hoc ipso potiùs oppositum deducendum est, nam propositio, etiam iuxtà Cassianum, damnata est in sua generalitate, scilicet non prout arctata ad desiderium mortis ob emolumentum exiguum, vel magnum; sed prout comprehendit vtrumque emolumentum, scilicet exiguum, & magnum; igitur quoad vtrumque damnatam esse propositionem illam dicendum est: ac proindè relictam non esse Theologorum disputationi quæstionem de desiderio mortis alterius ob emolumentum magnum: nam hac ratione non fuisset propositio illa damnata in sua generalitate; Cum ergò propositio illa damnata sit in sua generalitate, & vt iacet, & propositio generaliter, & absque limitatione ad desiderium alterius mortis ob emolumentum temporale exiguum non arctetur, in sua generalitate damnatam esse, dicendum est, prout scilicet comprehendit desiderium mortis alterius ob emolumentum temporale, siuè exiguum, siuè magnum.

Hoc autem posito probatur Assertio nostra ratione. Nam optare mortem naturalem alicui, eamque inefficaci affectu petere ob emolumentum temporale adhuc magnum, & magni momenti, est actus intrinsecè malus, specialemque ad rectam rationem difformitatem continens; & contra æquitatem, ac iustitiam, & contra dilectionem proximo debitam; Ergò non licet alicui mortem naturalem alteri optare, eamque inefficaci affectu petere, ob emolumentum temporale indè sibi sequuturum, etiamsi emolumentum temporale magni sit momenti. Antecedens in quo est difficultas probatur: Nam contra rectam rationem, & contra æquitatem, ac iustitiam est, & contra dilectionem proximo debitam, quod ille, qui iustè possidet sua bona, & suas opes, illis priuetur, & præcipuè mediante malo omnium grauissimo, scilicet morte: at qui optat alterius mortem naturalem, eamque affectu, etiam inefficaci petit, ob emolumentum temporale, etiam magni momenti, sibi ex eius morte obuenturum, vult, & petit quod alter priuetur bonis, quæ iustè possidet, idque mediante malo omnium grauissimo, scilicet mediante morte: Ergò iste habet actum intrinsecè malum specialem difformitatem habentem ad rectam rationem, specialemque dissonantiam ad æquitatem, & iustitiam, & ad dilectionem proximo debitam.

Confirmatur, & explicatur magis. Nam ex eo, quod Titius suas opes, & bona temporalia iustè possideat, nullum iniustum committit aduersus Caium, nec aliquo modo lædit Caium: Ergò Caius non potest absque iniquitate optare mortem Titij, eamque desiderio adhuc inefficaci petere ob emolumentum temporale sibi ex ea morte obuenturum; nam hoc pacto optaret bonum temporale alterius, & sibi pro præsenti statu non debitum. Id autem iniustum est, & iniquum, ac proindè illicitum. Et idem dicendum de gaudio, quod quis habeat de morte naturali alterius ob emolumétum temporale ex ea consequutum.

Explicatur vlterius hoc idem. Nam iniquum, & contra omnem æquitatem est mortem alicuius optare propter bona ex eius morte sibi prouentura, si bona, quæ ille possidet, iustè possideat, hoc enim est rem proximi tui concupiscere, quod per nonum præceptum Decalogi prohibetur: quamuis enim post illius mortem ea bona ad te iustè peruentura sint: quamdiù tamen ille viuit, iustè ea bona possidet; ac proindè sicut dum viuit non potes illum suis bonis priuare, ita non potes eius mortem etiam naturalem optare, vt bona illa ad te perueniant; nam ille ius habet bona illa possidendi quamdiù viuit; Ergò contra omnem æquitatem est, mortem alicui exoptare ob emolumentum aliquod temporale indè prouenturum: sicut ex eadem ratione contra omnem æquitatem est, de alicuius morte ob aliquod temporale emolumentum gaudere, eamque affectu etiam inefficaci petere, ac de illius vita tristari.

Confirmatur, & explicatur magis hoc ipsum; nam habet quidem

vnusquisque ius ad defendendum seipsum, & sua bona contra quoscumque inuasores, etiam cum eorum occisione, si alia via se, aut sua bona tueri posse non videat; at in casu præsenti Titius, qui iustè sua bona possidet, non est inuasor bonorum Caij, etiamsi bona illa post mortem Titij peruentura sint ad Caium: ergò Caius non potest Titium lædere, ex eo quod bona illa possideat, nec proindè potest Titij mortem exoptare, vt ea bona ad se perueniant: id enim esset exoptare læsionem Titij, vt Caius hæreditatem acquireret.

Nec dicatur, quod desiderium, & gaudium non sint de morte Titij, quatenùs mors ei mala est, sed quatenùs causa est emolumenti ipsius Caij. Nam hæc sunt verba inutilia, & difficultatem non soluunt. Eadem enim ratione posset à peccato excusari assasinus, qui diceret, se mortem viatoribus inferre, non quatenùs mors est illis mala, sed quatenùs est causa emolumenti indè sibi prouenientis. Quare desiderium, & gaudium de alterius morte, ac tristitia de illius vita honestari non possunt ex fine illo intento, qui est lucrum boni temporalis personæ priuatæ: Nam desiderium illud, quo quis alteri exoptat mortem ob emolumentum temporale fertur directè in malum alterius; id autem est contra charitatem, & amorem, qui proximo debetur: nec honestatur ex eo, quod ab optante refferatur ad consequutionem emolumenti sui temporalis; nam id non tollit, quod optet malum alterius: sicut qui aliena auferre exoptat, vt pauperi eleemosynam eroget, non ideò excusatur à peccato, quod aliena etsi propter bonum finem optet auferre; vndè nec excusabitur, qui mortem alicui exoptat, vt indè hæreditatem acquirat: & prætereà acquisitio hæreditatis, non est aliquis actus moralis, à quo possit honestari desideriũ mortis alterius, sed est physica acquisitio rei temporalis.

Secundò probatur assertio, nam si licitum esset desiderare alicuius mortem ob emolumentum temporale inde prouenturum, liceret etiam ex eodem motiuo alterius mortem à Deo petere: licitum est enim à Deo petere, quodcumque licitum est desiderare, & sic etiam licitum esset filio petere à Deo mortem patris, vt hæreditatem obtineat. At quis ad hæc non horreat? Et tamen Authores illius opinionis confidenter affirmant, posse mortem alterius ob temporale emolumentum inefficaci affectu peti. Quid est enim mortem illam inefficaci affectu petere, nisi eam absolutè petere, non tamen eam procurare? Ac proinde iuxta illos Authores licebit filio absolutè petere à Deo mortem patris ob hæreditatem ex eius morte sibi prouenturam, quod impium, & humanis auribus horrendum est.

At nedum ea generali ratione illicitum est mortem alicuius ob emolumentum expetere, qua illicitum est expetere alterius malum quodcumq; ob emolumentum; sed & ea speciali ratione id est illicitum, qua illicitum est malorum summũ, quod est mors alicui ob lucrum, & emolumentum temporale percupere. Nam si iniquum

quum est, vt diximus, malum aliquod etiam citra mortem alicui ob emolumentum optare, iniquissimum erit, ob emolumentum alicui exoptare mortem, quæ malorum est maximum.

Vrgetur autem efficacissimè ineluctabile hoc argumentum contra oppositum delirium. Nam si spectetur mors ex vna parte, & carentia illius emolumenti, quæ tollitur in aliquo per mortem alterius ex alia, mors est incomparabiliter maius malum, quam sit carentia illius emolumenti, quæ tolleretur per alterius mortem, cum omne malum, sit incomparabilitèr minus, quam mors, vt de se patet: ergo iniquissimum est, quod ad remouendam carentiam à se alicuius temporalis emolumenti, velit quis, & exoptet mortem etiam naturalem alterius: nam iniquissimum est, quod quis ad remouendum à se minus malum, velit in alio maximum malum; quod etiam constat comparando bonum vitæ, quo priuat mors, & bonum diuitiarum, aut alterius temporalis emolumenti, cuius carentia supponitur in optante; nam vita est incomparabiliter maius bonum, quàm diuitiæ, ita vt magis æstimanda sit vita, quam diuitiæ, & ad conseruandam vitam vnusquisque diuitias contemnat: immò & ad vitam propriam conseruandam, diuitias etiam proprias contemnere teneatur: ergo iniquissimum est, quod quis ob acquirendas diuitias velit, & exoptet priuationem vitæ in altero: præsertim, quod carentia diuitiarum in casu posito est carentia boni sibi pro eo tempore indebiti: nam cum ille alius iustè suas diuitias, quamdiu viuit, possideat, diuitiæ illæ nulli alij pro eo tempore, quo eorum possessor viuit, debitæ sunt; ergo multò magis augetur iniquitas in exoptante mortem illius, qui eas iustè possidet: nam est exoptatio mortis alterius ob acquirendũ bonum sibi pro eo tempore indebitum: ac proindè exoptaretur mors alterius, non ad remouendum à se malum; nam carentia boni indebiti non est malum, vt enim docet Sanctus Thomas *p. 1. q. 88. art. 3. in corp.* *Malum importat remotionem boni: non autem qualibet remotio boni, malum dicitur. Potest enim accipi remotio boni & priuatiuè, & negatiuè. Remotio igitur boni negatiuè accepta, mali rationem non habet, alioquin sequeretur, quod qualibet res esset mala; ex hoc, quod non habet bonum alterius rei, &c. Sed remotio boni priuatiuè accepta malum dicitur: quia videlicet est remotio boni debiti, seu ad quod ordinem dicit*; nulli *autem debentur diuitiæ alterius, quamdiu alter viuit, & eas iustè possidet*: vnde velle mortem alteri ad remouendum ab illo diuitias, vt eas optans per illius mortem acquirat, est velle malum illius sub ratione mali: nec optaretur mors illius, vt ordinata ad bonum tunc mihi debitum, nec ad malum aliquod à me remouendum: ac proinde ex nullo capite desideriũ illud mortis alterius honestari posset.

Confirmatur. Nam tenemur impendere diuitias ad seruandam vitam alterius: ergo mors alterius non potest licitè ordinari ad acquisitionem diuitiarum, cum potius diuitiæ ordinari

dinari debeant ad seruandam vitam alterius, esset enim iniquum, & iniustum desiderium, quo quis vellet aliquem priuari vita, vt ipse diuitias acquireret.

Hinc Ludouicus Montesinus *prima secundæ quæst. 74. art. 7. in fine*, sic ait. *Quid si quis delectetur non de morte violenta, sed de morte naturali alicuius propter propriam vtilitatem? Respondetur, non auderem istum à peccato excusare, supposito, quod obiectum delectationis esset mors alterius, quia mors est graue malum, & contra charitatem erga proximum videtur esse, delectari de morte alterius propter bonum temporale, secus si delectetur de illa propter bona æterna, &c.*

Libet autem hæc omnia vlterius vrgere ex amore erga proximũ: quia ex præcepto Charitatis tenemur pluris æstimare vitam proximi, quæ inter temporalia est bonum maximum, quàm diuitias nostras, quæ inter ipsa temporalia, sunt bonum infimum, & videtur grauis inordinatio, & valdè ordini Charitatis opposita, desiderari à me tam graue malũ proximo, quale est omnium maximum, vitæ amissio, ex motiuo mei commodi in acquirẽda hæreditate, in quo non videtur posse hoc desiderium repurgari à labe auaritiæ, quæ iuxta Apostolum est omnium malorum radix; siquidem cum tanto malo proximi mei ditescere cupio.

Vt autem huius argumenri vis magis percipiatur, animaduertendum est, quod licèt quidem alicui propria bona temporalia defendendo illorum inuasorem occidere, vt dictum est supra; nec tenetur quis à suorum bonorum defensione abstinere pro seruanda inuasoris vita: tenetur tamen homo non optare alterius mortem ob emolumentum temporale, aut propter diuitias, quæ ex istius morte sibi obuenire possunt. Ratio enim disparitatis est, quod cum fur mea bona temporalia inuadit, ea inuadit, in quorum iusta possessione ego maneo, & ideo iniustum patior, quando illa mihi auferuntur à fure; ac proinde licitè possum ea defendendo actualem furem occidere: nec teneor ab ea defensione pro seruanda furis vita abstinere.

Cæterùm cum Titius non possideat bona temporalia, ac diuitias Caij, nec à Caio inuadantur bona Titij, nullum iniustum patitur Titius ex hoc quod non possideat bona Caij: Caius enim ea iustè possidet, vt supponitur: ergo contra æquitatem ageret Titius, si Caij mortem etiam naturalem optaret, vt ad se Caij bona peruenirent: nam ad summum difficultas esse potest de huiusmodi desiderio, quando Titius iniustum aliquod pateretur, ex eo quod ipse non possideret bona, quæ Caius possidet; cum ergo nullum iniustum patiatur Titius ex eo, quod non possideat pro eo tempore bona Caij iniquè ageret, si Caij mortem optaret, vt bona Caij ad eum peruenirent. Et cum ex alia parte Titius non inuadatur à Caio in bonis, quæ iustè possidet, nullum rationabile motiuum habet Titius optandi mortem Caij, vt eius bona possideat.

Immò cum proximi vitam præferre

re debeamus diuitijs, ac bonis temporalibus, quæ actu, & iustè possidemus: nam ad succurendum proximi vitæ, debemus proprias exponere diuitias: ita vt in animo præparati esse debeamus ad proprias, & possessas à nobis diuitias ad seruandā vitam proximi profundere; cum multò magis vitā proximi præferre debeamus diuitijs, ac bonis temporalibus, quæ nec possidemus, nec ad eas pro eo tempore possidendas ius aliqnod habemus: ac proindè non debemus pro ijs possidendis mortem proximi etiā naturalem optare.

Idemque dicendum de filio respectu patris: nam cum filius non habeat ius ad possidendam hæreditatem viuente patre, nullum iniustum patitur, ex eo quod pater bona temporalia, quæ hæreditatem constituunt, possideat: ac proindè filius non habet rationabile motiuum, optandi propter hoc mortem ipsius patris; sed quando etiam Caius iniustè possideret bona Titij, & pater iniustè retineret portionem, quæ contingeret filio, non ideo liceret Titio optare mortem Caij, vt Caij bona ei obuenirent: nec licitum esset filio ob eam portionem obtinendam optare mortem patris: nam mors alterius est longè maius malum, quam sit in me priuatio bonorum temporalium, & ideò contra æquitatem esset; vt pro acquirendis bonis temporalibus, etiā mihi debitis, alteri, & præsertim meo Patri, tantum malum optarem, quale est mors, & priuatio vitæ.

* * *

ASSERTIO SECVNDA.

Non licèt absoluto desiderio cupere mortem patris ob pinguem hęreditatem obuenturam.

HÆC etiam Assertio communis est inter Doctores: est enim consectaria ad primam Assertionem, vndè rationibus, quibus prima probata fuit, probatur & hæc secunda, & quidem à fortiori; nam si cuilibet nefas sit alterius mortem ob hæreditatem, vel emolumentum optare, multò magis nefas est filio ob hæreditatem optare mortem patris; communi enim eius actus malitiæ adderetur impietas; nam desiderium mortis ob hæreditatem, quod respectiuè ad proximum est valdè inordinatum, respectiuè ad patrem est impium: nempè contra virtutem pietatis, & contra quartum præceptum, & mutat speciem.

Præterquam quod, vt in probationibus primæ Assertionis dictum est, si licet ob hæreditatem optare mortem patris, licebit eam ob hæreditatem à Deo petere: nam licèt à Deo petere, quod licitum est optare; impium autem est dicere, quod liceat filio mortem patris ob hæreditatem à Deo petere, & humanæ aures hæc audire horrent.

Est autem post Innocentij Vndecimi decretum hæc etiam secunda assertio ab omnibus tenenda: nam opposita damnata est in laudato decreto,

creto, & est quartadecima, scilicèt illa. *Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris: non quidem, vt malum patris, sed vt bonum cupientis: quia nimirum ei obuentura est pinguis hæreditas.*

ASSERTIO TERTIA.

Non licet filio gaudere de parricidio parentis à se in ebrietate perpetrato propter ingentes diuitias inde ex hæreditate consequutas.

HAEC pariter Assertio est cõmunis inter Doctores, & sequitur manifestè ex dictis pro prima, & secunda assertione: nam si complacentia de morte etiam naturali patris ex fine iucundæ hæreditatis, est graue peccatum, etiamsi mors alterius, ac patris absque optantis malitia contigerit; peccatum quoq; graue erit gaudium, & complacentia de parricidio à filio etsi absque peccato, in ebrietate commisso; sic enim gaudet, & sibi complacet de maximo malo, scilicèt de morte sui patris. Hæc etiam assertio ab omnibus tenenda est, nam propositio ei opposita damnata est in Decretò laudato Innocentij XI. & est quintadecima inter damnatas.

ASSERTIO QVARTA.

Licitum est optare quod aliquis peccator patiatur aliquam ægritudinẽ, aut aliquod impedimẽtum, vel vt ipse melior efficiatur, vel vt saltem ab aliorum nocumento cesset.

ITA his ipsis verbis D. Thomas in locis mox citandis, vnde constat quàm diuersa sit sententia Diui Thomæ à recenter dãnata opinione.

Igitur S. Thomas *in 3. sent. dist. 30. quæst. 1. art. 1.* docet, inimicum diligendum esse, in his, quæ pertinent ad naturam suam, & ad gratiam habendã. Et contra hoc opponit quarto loco argumentum huiusmodi. *Illos quibus optamus, & de quorum malis gaudemus, non diligimus; sed licet optare mala inimicis, & de eorum malis gaudere: vnde in Scriptura sacra frequenter ponuntur imprecationes contra inimicos, & in consolationem fidelium inducitur hostium destructio, ergo non tenemur inimicos diligere.* Respondet S. Doctor, ostendens qua ratione, & in ordine ád qualia bona optari possint mala inimico, sic inquiens.

Ad quartum dicendum, quod Charitas attendit ad quædam bona per se, scilicet ad bona gratiæ, ad quædam autem per accidens, in quantum ad illam ordinantur. Bona autem temporalia, quæ per accidens charitas attendit, & ex consequenti, possent se inuicem in diuersis impedire: quia prosperitas vnius inducit aduersitatem alterius; vndè quia Charitas ordinem habet, vt plus debeat quisque se diligere, quàm alium, & propinquos quàm extraneos, & amicos, quàm inimicos, & bonum commune

ne multorum, quàm bonum priuatum vnius, potest aliquis salua Charitate, optare malum temporale alicui, & gaudere si contingat, non in quantùm est malum illius, sed in quantùm est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere, vel Communitati, aut Ecclesiæ: similiter de malo etiam eius, qui in malum temporale incidit, secundum quòd per malum pœnæ, impeditur frequentèr malum culpæ eius; sed bona gratiæ mutuò se non impediunt, quia spiritualia bona à pluribus integrè possideri possunt. Et ideo quantum ad hoc nullus salua Charitate potest malum alteri optare, vel de malo gaudere, nisi in quantum in malo culpæ, vel damnationis alicuius relucet bonum Diuinæ Iustitiæ, quod plus tenetur diligere, quàm aliquem hominem: sed hoc nōn est per se de malo gaudere, sed de bono, quod diuersum est à malo. Hæc Sanctus Thomas,

In quibus animaduertendum est, Sanctum Doctorem loqui de malo, quod possit optari inimico. & inimico vexanti, aut impedienti bonum alterius; nam supponit, quæstionem esse non posse de amico, seu de illo, qui alium, nec vexat, nec illius bonum impedit: certum est enim, & extra omnem cōtrouersiam, quod amico, aut personæ nullatenus aliam vexanti, nec bonum publicum, vel priuatum impedienti, malum aliquod optari non possit. Igitur non alia ratione docet S. Doctor, quod malum temporale possit alteri optari, nisi quatenus per illud impediri possunt alia mala temoralia sui ipsius, vel aliorum, quos aliquis plus tenetur diligere quàm inimicum, vel spiritualia ipsius inimici, cui malum temporale optatur: nam ad mala impedienda iustè malum optatur. Sed non ait S. Thomas, quod ad acquirendum aliquod bonum temporale, vti sunt diuitiæ, & hæreditas pinguis possit quis alteri malum temporale optare; esset enim contra æquitatem, ac rectam rationem ei malum optare, à quo nulla iniuria, læsio, aut vexatio procedit: immò nec etiam vllum malum imminet, vti contingeret, si quis alicui, à quo non læditur, nec vexatur malum temporale, & mortem optaret, vt ex eius morte pinguis hæreditas sibi obueniret. Nō est autem contra æquitatem, nec contra rectam rationem, vt quis alteri malum temporale alicui optet, vel ad remouendam vexationem, qua iniustè ab illo vexatur, vel ad impediendum malum Communitatis, aut Ecclesiæ, vel etiam ad impediendum malum culpæ eius, cui malum optatur: hac enim ratione malum temporale ordinatur ad aliquod bonum, & bonum debitum, quod ab alio iniustè impeditur.

Nec in alio sensu loquuntur Authores, quos Guimenius, & Sandæus in allegatis opusculis pro se allegant, videlicet Caietanus *in Summa* verbo *Maledictio*, Ioannes de la Cruz *in Directorio par. 1. tract. de homicidio, dub. 3.* Corradus *1. par. Respons. casuum quæst. 392.* Zanardus, *2. 2. Directorij cap. 6. de maledict.* Galler. *in Margarita casuum conscientiæ*, verbo *Desiderare*.

In eodē sensu loquitur S. Thomas *2. 2. quæst. 76. art. 1. in corp.* vbi ait. *Si aliquis imperet, vel optet malum alterius*

terius, in quantum est malum, quasi ipsum malum intendens; sic maledicere, nec erit maledictio per se loquendo, sed per accidens: quia principalis intentio dicentis, non fertur ad malum aliquod dici imperando, vel optando sub ratione duplicis boni. Quandoque quidem sub ratione iusti, & sic Iudex licitè maledicit illum, cui præcipit iustam pœnam inferri. Et sic Ecclesia maledicit anathematizando. Sicut etiam Prophetæ in Scripturis quandoq; imprecantur mala peccatoribus, quasi conformantes voluntatem suam Diuinæ Iustitiæ: licèt huiusmodi imprecationes possint etiam per modum prænuntiationis intelligi. Quandoque verò dicitur aliquod malum sub ratione vtilis; puta cum aliquis optat aliquem peccatorem pati aliquam ægritudinem, aut aliquod impedimentum, vel vt ipse melior efficiatur, vel vt saltem ab aliorum nocumento cesset.

Et ad tertium sic ait. *Ad tertium dicendum, quod optare alicui malum sub ratione boni, non contrariatur affectui, quo quis simpliciter alicui optat bonum, sed magis habet conformitatem ad ipsum.*

Et *secunda secundæ quæst. 83. art. 8 ad 1.* sic ait. *Ad primum dicendum, quod imprecationes, quæ in Sacra Scriptura ponuntur, quadrupliciter possunt intelligi: Primò modo, secundum quod Prophetæ solent in figura imprecantis futura prædicere, vt Augustinus dicit in libro de Sermone Domini in monte. Secundò, prout quædam temporalia mala peccatoribus quandoque à Deo in correctionem immittuntur. Tertiò quia intelliguntur petere non contra ipsos homines, sed contra regnum peccati, vt scilicèt correctione hominum, peccata destruantur. Quartò conformando voluntatem suam Diuinæ Iustitiæ circa damnationem perseuerantium in peccato.*

Et ad tertium ibidem sic ait. *Ad tertium dicendum, quod licitum est impugnare inimicos, vt compescantur à peccatis: quod cedit in bonum eorum, & aliorum. Et sic etiam licet orando petere aliqua temporalia mala inimicorum, vt corrigantur, & sic oratio, & operatio non erunt contraria.*

Quare D. Thomas in eo perpetuus est, vt doceat licitum esse optare malum alicui sub ratione boni, ipsius videlicèt, cui malum optatur, vt contingit, quando peccatori optatur ęgritudo, vt à peccatis abstineat, & melior efficiatur, vel vt ab aliorum nocumento cesset; vel etiam propter bonum commune Reipublicæ. Nusquam autem docet, licitum esse optare malum alicui propter merum commodum, & vtile ipsius optantis, vt contingeret, si quis alteri mortem naturalem optaret, vt ex eius morte pinguis hæreditas sibi obueniret: id enim esset velle absolutè malum alteri, vt malum, & sub ratione mali. Quod enim ex eius morte mihi bonum hæreditaris obueniat, non reddit honestum, & licitum desiderium, quo ego ei mortem exopto: nam hoc bonum, non est bonum illi, sed mihi; & mihi est bonum pro eo tempore, quo ille viuit, indebitum, ita vt ille in possidendo, aut retinendo bonum illud nullatenus peccet, ac proindè desiderium mortis illius est iniquum, & illicitum; vnde Salon. *ad art. 2. quæst. 76. cit.* sic ait. *Aduertè quod optare alicui malum, licitum est, quando ille cui malum*

optatur exiſtit in culpa, nam ſi nulla ſit in eo iniquitas, non licèt deſiderare illi malum ob propriam vtilitatem, & ſic non licèt deſiderare mortem patris ob hæreditatem.

Vlterior hactenus dictorum explicatio.

VT autem licitè malum temporale alteri optari poſſit, eſt vlterius attendenda proportio inter malum optatum, & malum, quod per optatum malum remoueri ſupponitur, itaut pro minori malo remouendo non optetur maius malū. Hinc S. Thomas non dixit, quod liceat optare mortem peccatoris, vt ipſe melior efficiatur, vel vt ab aliorum nocumento ceſſet, ſed dixit propter hæc optari poſſe peccatori ægritudinem, aut aliquod impedimentum: nam quamuis bonum ſpirituale proximi præferendum ſit bono eiuſdem corporali, non ideò tamen ad inducendum bonum ſpirituale in proximum, cuiuſmodi eſt ceſſatio à peccatis, optandum eſt proximo ſummum, & irreparabile malum corporis, cuiuſmodi eſt mors, ſi mors abſolutè, & nullo alio ſuperaddito optetur: nam hac ratione non ſeruaretur debita proportio inter malum remouendum, & malum optatum; quia ceſſatio præciſa à peccando, eſt quidem ſpirituale proximi bonum, ſed ceſſatio à peccato non eſt optanda præciſè per mortem: nam ſi peccator moriatur in peccatis, ceſſabit quidem a peccando, ſed ſalutem æternam non conſequetur; vt ergo quis peccatori per aliquod malum temporale ſalutem ſpiritualem exoptet, non debet ei mortem temporalem optare; nam prout ſic optaretur ei aliquod malum, per quod ceſſaret quidem à peccando, ſed poneretur in ſtatu, in quo non poſſet propriam ſalutem procurare. Peccatori ergo, vt à peccando ceſſet poteſt optari ægritudo, aut aliud impedimentum, ac etiam mors; ita tamen, vt non optetur præciſa mors, ſeu vitæ priuatio, ſed optetur mors in ſtatu gratiæ ſequuta, vt ſic ille ſalutem æternam conſequatur. Rurſus licitum eſt propter bonum commune optare abſolutè mortem naturalem alicuius, nam bonum commune præferendum eſt priuato: hac ratione licitum eſt optare mortem Tyranni, aut alterius, qui grauiter Rempublicam opprimit: ita vt obiectum illius deſiderij ſit remotio mali à Republica, qual is eſſet remotio oppreſſori Reipublicæ: licebit etiam mortem naturalem illi optare, qui iniuſtè notabilem partem bonorum alicui Reipublicæ retineat, ſi poſt eius mortem bona illa ad Rempublicam reditura ſint: quia & hoc eſt præferre commune bonum bono priuato, & eamdem prælationem optare; ſed ſi aliquis ciuis diuitias proprias, & propria bona iuſtè poſſideat, & poſt eius mortem ad Rempublicam peruentura ſint, vel quia ipſe ita diſpoſuit, aut quia ea ratione illi à Republica, vel Principe conceſſa ſunt, vt poſt eius mortem ad Rempublicam, vel ad Principem perueniant, non ideò licebit illius mortem optare, vt diuitiæ, & bona illa ad Rempublicam, vel Principem peruenian: nam quā-

uis in hoc inuoluatur bonum commune Reipublicæ, scilicet acquisitio bonorum illorum, hoc tamen nouũ bonum, non est Reipublicæ debitum illo viuente, cui bona illa concessa sunt, ac proindè nullum iniustum patitur Respublica, ex eo quod persona priuata viuat, & bona illa possideat: nec per illorum bonorum possessorẽ læditur à persona illa Respublica, nec pati dicitur aliquod malum: ac proindè si quis mortem illi priuato optaret, vt Respublica bonorum illius potiretur, grauiter, & contra æquitatem peccaret: nam illius mortem optaret, non ad remouendum aliquod malum à Republica, in quo tantùm casu licitum est mortem priuati pro Republica optare; sed optaret illi mortem propter bonum acquirendum ab alio, qui iustè illud possidet, & ad quod Respublica pro eo tempore, quo illud persona illa possidet, non habet ius possidendi, quamuis habeat ius ad illud, sequuta eius morte possidendum; vnde Respublica in eo casu habet se velut priuata persona cui accrescunt opes ex morte alterius personæ.

Vt igitur licitè alicui malum temporale possit optari; duo necessariò requiruntur. Primum est, quod optetur mali remotio spiritualis, vel temporalis in eo, cui optatur malum, vel in alio: ita vt si malum contingeret, & cui optatur, remouendum sit ab eo, vel ab alio aliquod malum temporale, vel spirituale: ita vt si in optante carentia boni, propter quod inducendum optatur malum, non sit reuera malum in optante, eo quod sit carentia boni indebiti, nullum malum temporale, siue graue, siue mediocre alteri optari possit: & hac ratione nedum illicitum est optare mortem alicui propter hæreditatem, aut alia bona temporalia acquirenda; sed neque propter eadem licitum est optare alteri ægritudinem, aut aliquod aliud malum: quia cõtra æquitatem, ac rectam rationem esset, vt quis alteri, à quo non læditur, nec iniustum patitur, aut malum accepit, malum aliquod temporale optet, siue malum temporale sit graue, siue mediocre. Secundò requiritur proportio debita inter malum, quod optatur, & malum per malum optatum ab aliquo remouendum: nullum autem horum interuenit, cum quis mortem alicui optat propter hæreditatem, aut aliud temporale emolumentum ex eius morte sequuturum; nam non interuenit remotio mali ab optante, cui per alterius mortem contingeret hæreditas, aut aliud temporale emolumentum: nam optans nullum patitur malum, aut iniustum ex hoc, quod alter opes, & bona illa possideat, iustè enim illa possidet, vt supponitur: pro quo recolantur ea, quæ superius dicta sunt; nec etiam interuenit proportio inter malum optatum, & malum remouendũ (quod tamen, vt diximus non est malum) nam mors est summum malorum, cum sit priuatio maximi boni, scilicèt vitæ, & est malum irreparabile; quod verò quis actu non possideat bona temporalia, quæ sibi ob alterius mortem obuentura sunt, non est malum, & si esset malum, est malum incomparabiliter inferius ad mortem; vndè pro remouenda carentia illorum bo-

norum temporalium à Titio, quæ sibi per mortem Caij obuentura essent, non potest Titius mortem exoptare Caio.

Sed posset esse quæstio. Vtrum quis possit iniusto persecutori mortem optare, vt desistat ab iniusta eius persecutione, ob quam illi, si prosequatur, certo imminet mors; & videtur, quod sic; nam in eo casu, adesset remotio veri mali, & proportio inter malum optatum, & malum remotum; nam pro remouenda à me morte optarem persequentis mortem. Dicendum tamen est, quod nec in eo casu liceret mihi persequutoris mortem optare: nam alijs vijs, & medijs possum illius persecutioné declinare, scilicèt vel per viam Iuris, vel alijs modis me ab iniusta persecutione defendendo. Et ideò sicut alijs modis contingere potest liberatio mei ab iniusto persecutore, quam per eius mortem etiam naturalem, non cogor, nec sum in ijs angustijs positus, vt meam liberationem optem per solam persecutoris mortem naturalem; præter quam quod in eo casu pro me liberando à morte futura, optarem persecutori mortem actualem, vndè non esset æqua commutatio, nec debita adesset proportio inter malum optatum, & malum imminens, & optaretur mors certa persecutoris ad liberandum alium à morte incertá; vnde nunquam dici potest certa mors, quam aliquis alteri procurat eũ iniustè persequendo.

Et sicut non licet alicui pro sua defensione adhuc in actuali conflictu cum aggressore, mortem aggressoris intendere, sed solum sui defensioné; esto ad eam defensionem sequutura sit mors aggressoris, & sequutura præuideatur; idque ob eam rationem, quod priuata persona ius non habet in vitam alterius, sed solùm in suam defensionem: ita ex eadem ratione non licet alicui naturalem mortem persecutoris exoptare propter bonum suum priuatum, scilicèt ad propriam vitam ab eius persecutione liberandam, sed potest licitè is, qui eam patitur persecutionem defensionem sui optare, vel optare persecutori ægritudinem, vel aliud impedimentum, per quod ab iniusta illa persecutione desistat.

Quando verò Sancti, vel Prophetæ mortem alicui imprecati sunt, id fecisse putandum est, vel ex Diuino instinctu, vel conformando voluntatem suam Diuinæ Iustitiæ, vel intelligendæ sunt per modum prænuntiationi,, vt ait S. Thomas *loc. citato* ex 2. 2.

Postremò difficultas esse posset, vtrum ad vitanda mala temporalia, ægritudinem, internam afflictionem paupertatem, &c. liceat mortem sibi exoptare, & dicendum quidquid aliqui in oppositum dicant, quod sit graue peccatum, quia homo non est dominus vitæ suæ: deinde timiditatis, aut pusillanimitatis vitium est velle carere magno bono temporali, quod est vita, & mori ob vitanda aliqua mala minoris momenti. Ita Nauarrus *in Manual. cap. 15. num. 15. Abulensis quæst. 4. in cap. 19. lib. 3. Reg.* & alij.

Et S. Thomas 2. 2. *quæst.* 125. *ar.* 2. *ad secundũ* ait, quod ille, qui se periculis mortis exponit, vt fugiat ser-

uitutem, vel aliquid laboriosum à timore vincitur, quod est fortitudini contrarium; vnde Philosophus dicit *in 3. Ethic. Quod mori fugientem inopiam, vel captionem, vel aliquod triste, non est fortis, sed magis timidi: Mollities est enim fugere laboriosa.* Vnde velle pati mortem potius, quam sustinere mala, morte minora, non est virtutis, sed vitij.

Et multò magis vitium est mortem sibi optare propter mala minima, vt faciunt mulierculæ, & præsertim vetulæ, quæ ob res minimas vociferantur, & optant sibi mortem, nisi eas excusare velimus (& ita vt plurimum est) ex defectu aduertentiæ, & deliberationis.

Ad ea verò, quæ in contrarium afferebantur in principio solutio patet ex dictis.

Quæri etiam hic posset, vtrum tristari, vel dolere liceat de alterius bono, vel prosperitate, sed de hac quæstione egimus in nostris Controuersijs Controu. X. videri possunt, quæ de hac re ibi diximus.

RAYMVNDI

RAYMVNDI CARDINALIS CAPISVCCHI DISSERTATIO HISTORICO-THEOLOGICA

De Hæreticis Prædeſtinatianis, & illorum erroribus.

ÆRETICOS Prædeſtinatianos præteritis ſæculis extitiſſe, plures, & graues Authores, præſertim antiqui, vt videbimus, affirmant. Negant verò pauci recentiores, & adeò confidenter, vt hiſtoriam de Hæreticis Prædeſtinatianis inter aniles fabulas reponendam velint. Placuit rem ad examen vocare, & vtriuſque ſententiæ argumentis diligenter expenſis abſque vllo partium ſtudio, quæſtionem reſoluere, vt veritas omninò eluceſcat.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum hæreſis Prædeſtinatiana in quinto ſæculo extiterit.

PRimus ex recentioribus, qui hæreſim Prædeſtinatianam à ſtatu exiſtentiæ in quinto ſæculo repulerit, eſt Cornelius Ianſenius Iprenſis Epiſcopus, *tom. 1.* inſcripto *Auguſtinus, &c. lib. 8. cap. 23. vbi poſt plura §. Quamobrem*, ſic ait. *Vt ſuſpicionem meam liberè dicam, & Lectoribus dijudicandam offeram, exiſtimo equidem nũquam in rerum natura fuiſſe hæreſim Prædeſtinatianam, vel hæreticos Prædeſtinatianos: ſed è contrario doctrinam Catholicam, quam S. Auguſtinus, & Proſper docuerunt, ſub nomine iſtius hæreſis calumnioſè a Maſſilienſibus traductam eſſe. Itaque hæretici illi Prædeſtinatiani, non fuerunt alij, quam Sanctus Auguſtinus, Proſper, Hilar. & quotquot eorum doctrinam ſequebantur, quos eo nomine indigetarunt Semipelagiani, atque inter hæreticos, nominibus eorum non expreſsis collocarunt, quibus credula poſteritas, quoſdam tanquam hæreticos Prædeſtinatianos auerſata eſt, &c.* Hanc Ianſenij imaginationem ſequitur Vſſerius Caluiniſta, eamque latè propugnant

gnant Mauguinus in opere, quod inſcripſit, *De Prædeſtinatianæ fabulæ confutatione*, cui ſubſcribunt Cabeſutius *in notitia Conciliorum*, &c. ad finem Concilij Arauxicani II. & Contenſonius *tom. 5. Theologiæ mentis, & cordis, diſſert. 3. Appendice vnica* §. 1. & 2.

Affirmant autem eam hæreſim extitiſſe in quinto ſæculo quamplures recentiores, & in primis P. Suarez, *tom de Gratia, Prologm. 5. cap. 5. num. 1.* Binius, *in annotationibus ad Concilium Arelatenſe* II. Sirmondus, *in Hiſtoria Prædeſtinatiana*, Cellotius, *lib. 2. Hiſtoria Gotteſcalchi, cap. 4.* Labbe, *tom. 5. Concil. pag.* 1042. Noriſius, *in Hiſtoria Pelagiana lib. 2. c. 15. §. Et hæc quidem ſententia*, Io: à Sancto Thoma, *par. 1. tom. 2. diſput. 7. art. 1. num.* 2. & Natalis Alexander, *Sæculo 5. pars 1. art. 11. & par. 2. diſſert. 5. concluſ. 4.*

Paragraphus Primus.

Sententia affirmatiua eligitur, & probatur.

Affirmatiua ſententia tot atteſtationibus, & priſcorum Authorum teſtimonijs munitur, vt de eius veritate non videatur ſupereſſe locus dubitandi: ideo ſententia hæc pro concluſione ſtatuitur.

Probatur afferendo Scriptores quinti ſæculi, qui teſtãtur in eo quinto ſæculo hæreſim Prædeſtinatianam extitiſſe. Hi verò ſunt, Proſper Tiro, *in Chronico ad annum 23. Honorij.* Fauſtus Regienſis, in præfatione ſuorum librorum, *de libero arbitrio*, ad Leontium Arelatenſem Epiſcopum. Author Prædeſtinati editus à P. Sirmondo; Arnobius Iunior, *in expoſitione Pſalterij*. Gennadius Maſſilienſis, *in Catalogi Auguſtiniani, de hæreſibus Appendice*, Sanctus Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus, *epiſt. ad* Conſtantium Præsbyterum citata ab Adriano I. & in epiſtola ad omnes Epiſcopos Hiſpaniæ, & *lib. 2. de veritate Prædeſtinationis, & Gratiæ*, Ennodius Ticinenſis, *epiſt. ad Conſtantium*.

Reſpondent aduerſarij Neoterici præfatis Scriptoribus non eſſe fidendum, quia erãnt Semipelagiani, quorum intererat hæreſim prædeſtinatianam diſcipulis Diui Auguſtini affigere ad retrahendum fideles à ſequela Auguſtinianæ Doctrinæ in materia Prædeſtinationis, & gratiæ.

At multipliciter impugnatur iſta reſponſio. Primò, quia Sanctus Fulgentius Semipelagianus non fuit, ſed totus Auguſtinianus, Ennodius etiam Ticinenſis eſt Sanctus, & eius memoria recolitur 16. Kal. Auguſti. Cuius virtutum merita celebrata per Summos Pontifices Nicolaum I. in epiſtola ad Michaelem Auguſtum, Ioannem VII. in epiſtola ad Bertarium Abbatem, & Gregorium VII. in dictatu, nec ſuſpicari permittunt, quod Semipelagianis adhæſerit, & multò minus, quod fideles Auguſtini diſcipulos de Prædeſtinatiana hæreſi calumniatus fuerit. Nec Proſper Tiro Semipelagianus fuit; nimis enim leuis eſt coniectura, qua mouentur Aduerſarij ad aſſerendum ipſum Semipe-

mipelagianum fuisse, nempè quia Cassianum laudauit. Cassianus enim laudari potest de moribus, quia vitæ Cenobiticæ instaurator, & propagator fuit. Laudari; & potest ex parte de operibus ab ipso conscriptis *de Institutis Renunciantium, & de Collationibus Patrum*, quas Sanctus Thoma Aquinas assiduè voluebat; quis autem inde inferat, Sanctum Thomam Semipelagianum fuisse? Itaque Prosper Tiro sic habet. *Prædestinatorum hæresis, quæ ab Augustini libris malè intellectis accepisse dicitur initium, his temporibus exorta est*. Quæ verba nullatenus possunt applicari fidelibus D. Augustini discipulis, qui errores Prædestinatorum cōfutabant ex doctrina Sanctissimi Præceptoris. Præcipuus enim error illorum hæreticorum erat, quod electio Dei ad gloriam antecedens præuisionem meritorum, & Gratia victrix ad quodlibet bonum opus requisita arbitrij libertatem euerterent. Quod constantissimè negabāt fideles Diui August. discipuli instructi doctrina eiusdem in libris *de Gratia, & libero arbitrio*, vbi ipsemet fatetur *cap. 20.* satis se disputasse aduersus eos, qui gratiam Dei vehementer oppugnant, qua voluntas humana non tollitur, sed ex mala mutatur in bonam. Et Sanctus Prosper *opusculo contra Collatorem, cap. 38.* clarè dixit, quod opitulationes Diuinæ Gratiæ stabilimēta sunt voluntatis humanæ; & ita nimis impudenter attribueretur heresis Prædestinatiana vel D. Augustino, vel fidelibus ipsius discipulis: hæreticales enim errores attribuendi sunt, non ijs, qui illos ex professo confutant, sed ijs, qui illos defendunt.

Secundò impugnatur eadem responsio. Quia si præcitati Scriptores hæresim Prædestinatianam attribuissent per calumniam fidelibus D. Augustini discipulis, incredibile est, quod horum aliquis inter tot illius sæculi Scriptores talem, ac tantam temeritatem non detexisset, non increpasset, aut saltem de calumnia cōquestus non fuisset. Atqui nullus inuenitur, nullusque Scriptor quinti sæculi producitur, qui nec etiam de huiusmodi querimonia mentionem faciat. Euidens ergo signum est, quod hæresis Prædestinatiana non attribuebatur fidelibus D. Augustini discipulis, sed alijs erronibus, qui Sancti Præceptoris doctrinam in materia Prædestinationis, & Gratiæ non capientes, eaque malè vtentes, ex illa falsa dogmata Prædestinatianorum deducebant, & propugnabant.

Tertiò impugnatur. Quia si superiori sæculo tot Lutherani, & Caluinistæ errores Prædestinatianorum obuijs manibus exceperunt, ex eadem radice libertatem arbitrij impudentissimè negantes. Quid mirum, aut quid repugnantiæ in eo inuenitur, quod etiam in quinto sæculo aliqui infidi Professores doctrinæ D. Augustini in errores Prædestinatianorum inciderint? His ergo conuenienter, & absque iniuria hæresis Prædestinatiana ab allegatis Scriptoribus quinti sæculi, præsertim à Sanctis attributa fuit, non autem per calumniam discipulis D. Augustini, qui palam Prędestinatianorum errores detestabantur.

Quartò tandem impugnatur. Quia quam-

quamplures Authores antiqui post quintum sæculum hæresim prædestinatianam commemorant, vt Adrianus I. epistola ad Egilam teste Baronio *tom. 9. ad annum* 795. Segebertus *in Chronico ad annum* 414. Vincentius Bellouacensis, & Philippus Bergomatensis citati à Ludouico Bail *tom. 2. Conciliorum pag.* 153. Alphonsus à Castro, *verbo Prædestinatio.* Sanderus *de visibili Monarchia lib.* 8. *pag.* 367. *ad annum* 526. Bernardus Luxemburg. *verbo Prædestinati.* Cardinalis Baronius *ad annum* 490. Bruschius, *verbo Prædestinatio*. Cardinalis Bellarminus *de Scriptoribus, in verbo Arnobius Afer.* Atqui nec suspicari potest hos grauissimos Authores attribuisse hæresim prædestinatianam fidelibus D. Augustini discipulis, quandoquidem eiusdem Sancti Patris doctrinam prosequebantur. Igitur nec Authores quinti sæculi, quos retulimus eam hæresim per calumniam attribuerunt Sectatoribus Augustinianæ doctrinæ, sed ijs, qui reuerà Prædestinatianorũ errores propugnabant.

Sed obijciunt recentiores aduersarij. Si in quinto sæculo extitissent hæretici Prædestinatiani, de eis mentionem fecisent, eorumque errores ex profeso impugnasent Augustinianæ doctrinæ Sectatores, vt Prosper, Hilarius, & alii. Nullus autem ex his inuenitur, qui de istis hæreticis mentionem fecerit, aut eorum errores ex professo impugnauerit; signum ergò est, istos hæreticos non extitisse in rerum natura, sed eorum nomine per improperium appellatos fuisse à Semipelagianis fideles discipulos Diui Augustini.

Hæc obiectio præcipuum Iansenianæ persuasionis fundamentum exponens retorquetur in aduersarios. Quia si fideles Augustini discipuli eo nomine per improperium à Semipelagianis appellati fuissent, ita quod isti dicti fuissent hæretici Prædestinatiani. Quomodò fieri potuit, quod nullus eorum de tali, ac tanta iniuria conquæstus fuerit, & non curauerit hoc infame nomen à Catholicis Doctoribus repellere? Et tamen id à nemine factum inuenitur, cum nullibi reperiatur in eorum libris expressum hoc nomen, *Hæresis Prædestinatiana.* Quemadmodum igitur ex taciturnitate fidelium discipulorum D. Augustini, nec etiam aduersarij inferunt hæresim prædestinatianam non fuisse calumniosè attributam fidelibus D. Augustini discipulis, ita nec ex eorundem taciturnitate possunt aduersarij inferre, quod verè non extiterit hæresis prædestinatiana.

Respõdetur nunc ad obiectionem Catholicos Doctores quinti Sæculi non fecisse mentionem de hac hæresi, nec eam impugnasse sub expresso nomine hæresis prædestinatianæ, impugnasse tamen validissimè errores, quos illa continebat, vt clarè patebit in sequenti §.

Paragraphus Secundus.

Recensentur Prædestinatianorum errores.

PRædestinatianorum errorès non omninò vniformiter enumerãtur à Fausto Reiensi, & à Gennadio

Mas-

Massiliensi. Ideoque prout ab vtroque recensentur non pigebit referre.

Faustus Reiensis in epistola ad Lucidum Presbyterum, quæ habetur apud Labbe *tom.5.Concil.pag.*1042. illos hoc ordine recenset. Primus est. Humanæ obedientiæ labor Diuinæ Gratiæ non est adiungendus. Secundus. Post primi hominis lapsum ex toto arbitrium voluntatis remansit extinctum. Tertius. Christus Dominus mortem non pro omnium salute suscepit. Quartus. Præscientia Dei hominem violenter compellit ad mortem, cum Dei voluntate pereant, qui pereunt. Quintus. Post acceptum legitimè Baptismum in Adam moritur quicumque deliquerit. Sextus. Alij sunt deputati ad mortem, alij ad vitam prædestinati. Septimus. Ab Adam vsque ad Christum nulli ex gentibus per primam Dei gratiam fuerunt saluati, eo quod liberum arbitrium in primo Parente perdiderunt.

Gennadius Massiliensis loco suprà allegato, errores Prædestinatianorum refert hoc tenore verborum. Primus. Deus non omnes homines ad hoc creauit, vt omnes saluentur, sed vt multitudine hominum ornetur Mundus. Secundus. Etsi generali prædicatione dicat Christus, Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos, non tamen omnes ea voluntate vocat, vt sequantur vocationem. Tertius non omnes, qui Deo inspirante obediunt vocationi, dicuntur accipere exequêdi in bono opere perseuerantiam, sed post multos labores, & iustitiæ fructus, si non sint de saluandorum numero, subtrahendas eis vires agendi, ne perdurent in bono. Quartus. Illi, qui prædestinati sunt ad vitã æternam, etiamsi in perfidia, vel in omni genere peccati longo tempore volutentur, accepturi sunt occasionem, qua & credant in Deum, & secundum Dei præceptum viuant, vt possideãt societatem iustorum. Quintus. Quod Deus personas hominum accipiat. Sextus. Quod alios etiam inuitos post multa mala opera attrahat ad salutem. Alios post bona opera reijciat, & compellat in malum, quo pereant in æternum.

Nunc igitur ostendamus præfatos errores confutatos fuisse à Catholicis Doctoribus quinti Sæculi.

Primus enim ex relatis à Fausto confutatus fuit à Sancto Augustino *lib. de dono perseuerantiæ cap.* 14. & 15. vbi clarè ostendit Diuinæ prædestinationi nostrum laborem esse iungendum. Reliquos à Fausto relatos confutauit S. Prosper, nempè secundum in libro Responsionum ad Capitula obiectionum Gallorum *cap.6.* Tertium errorem libro Responsionum ad Capitula obiectionum Vincentianarum *cap.* 1. Quartum errorem in Respõsione ad Capitula Gallorum *cap.* 1. & 9. Quintum errorem ibidem *cap.* 2. Sextum errorem confutauit ibidem *cap.* 13. Septimus coincidit cum secundo.

Idemque constat de Prædestinatianorum erroribus, prout referuntur à Gennadio. Nam primus refellitur à Diuo Prospero in Responsione ad Capitula Gallorum *cap.* 13. Secundus ibidem *cap.* 5. Tertius ibidem *cap.* 12. & in Responsione ad obie-

ctiones Vincentianas *cap.* 10. Quartus reijcitur ab Augustino *lib. de dono perseuerantiæ cap.* 15. Quintus ab eodem Augustino in epistola ad Sixtum, & à Prospero in Responsione ad Capitula Gallorum *cap.* 4. Sextus denique refutatur à D. Prospero in Responsione ad obiectiones Vincentianas *cap.* 14.

Dices, hinc argumentum aduersariorum resumere vires. Siquidem patet per prædicta, quod errores Prædestinatianorum attribuebantur fidelibus D. Augustini discipulis: Id enim continebant obiectiones Gallorum, & Vincentianæ, quibus coactus fuit D. Prosper occurrere ad repellendam calumniam. Indeque sequitur, quod non extiterint alij, qui dictis erroribus assensum positiuè præbuerint, & subindè hæresis Prædestinatiana remanet in statu ideali.

Respondetur, hæc duo simul optimè cohærere, nempè quod Semipelagiani arguendo contra sententiam Diui Augustini in materia prædestinationis, & gratiæ, ex illa inferrent Prædestinatianorum errores, à quibus Augustinianæ sententiæ fideles Sectatores abhorrentes, illationem penitùs negarent. Et tamen quod essent alij, qui ex praua intelligentia sententiæ D. Augustini illationi Semipelagianorum succumberét, ideoque assensum positiuè præberent illatis erroribus, vt & modo contingit in Lutheranis, & Caluinistis. Nunc igitur recentiores Aduersarij non probant, sed supponunt istos posteriores non extitisse in rerum natura; sed id probare deberent, ad conuincendum, quod hæresis prædestinatiana fuerit solùm per calumniam attributa fidelibus D. Augustini discipulis. Sed ipsi aliter procedunt, nam probant, quod hæresis Prædestinatiana fuerit attributa per calumniam Sectatoribus D. Augustini; & ex hoc inferunt, quod non fuerint alij, qui positiuè Prædestinatianorum erroribus adhæserint. Cuius illationis prauitas exindè constat: quia simili processu probaretur, nec esse nunc, qui Prædestinatianorum erroribus positiuè adhæreát, quod patet esse falsum in Lutheranis, & Caluinistis. Itaque pro maiori claritate dicendum, quod errores Prædestinatianorum fuerunt à Semipelagianis attributi fidelibus Sectatoribus D. Augustini argutiuè, non positiuè, quia illos reijciebát, & confutabant. Alijs verò imperitis positiuè attributi fuerunt, quia illos asserebant, & propugnabant: et isti dicti sunt Hæretici Prædestinatiani per allegatos Scriptores quinti Sæculi, quibus standum est, dum nulla positiua probatio ex alijs Scriptoribus quinti Sæculi ab aduersarijs producitur in contrarium.

Paragraphus Tertius.

Inuestigatur quinam fuerint Hæretici Prædestinatiani Quinti Sæculi.

AD maiorem dictorum euidentiam, operæ pretium est, inuestigate quinam fuerint indiuidualiter isti hæretici prædestinatiani. Si enim inueniantur aliqui specialiter ita nuncupati, vel quibus Prædestina-

natianorum errores singulariter attributi fuerint, tolletur omne dubium de existentia hæresis Prædestinatianæ.

Nonnullos Monachos Adrumentinos hæresim prædestinatianam primitus excitasse, affirmat P. Sirmondus *cap. 1. lib. 1. de historia eiusdem hæresis*, & Magistes Ioannes à S. Thoma *loco superius allegato*. Nec omninò improbabiliter: cum Augustinus testetur in *epist.* 46. ad Valentinum Adrumentini Monasterij Abbatem, sibi fuisse relatum, Monasterium illud nonnulla dissensione turbatum: eo quod Monachi sic Gratiam prædicarent, vt negarent hominis esse liberum arbitrium. Quod quidem erat potissimum Caput Hæresis Prædestinatianæ.

Probabilius tamen est, hanc hæresim in præfato Monasterio non viguisse, quamuis per falsam relationem id fuerit Augustino testatum, & ita sentit Norisius *in historia Pelagiana lib. 2. cap. 15. §. Sirmondus in libello de hæresi*. Natalis Alexander *Saculo 5. dissert. 5. conclus. 1.*

Id autem melius suaderi non potest, quàm dilucidando statum contentionis inter Adrumentinos Monachos exortæ in disputatione de Gratia, & libero arbitrio: Aliqui enim ex ipsis pugnabant pro necessitate gratiæ victricis. Alij pro libero arbitrio. Pro sedanda contentione missi fuerunt ad Augustinum duo Monachi Cresconius, & Felix, qui ex imperitia non benè ipsum informarunt de statu controuersiæ: narrarunt enim, quod aliqui, inrer quos Florus eminebat, sic defendebant necessitatem gratiæ victricis, vt negarent liberum arbitrium. Alij verò sic liberum arbitrium propugnabant, vt gratiæ victricis necessitatem excluderent. Augustinus autem comperta referentium imperitia, ipsorum narrationi acquiescere noluit. Sed rogauit Valentinum Abbatem Monasterij, vt ad se mitteret Florum, ab eo accuratius percepturus, in quo puncto verteretur Monachorum dissidium. Floro igitur audito, Augustinus comperijt Monachorum controuersiam in eo sitam esse. Quod aliqui defendebāt necessitatem Gratiæ victricis ad singula pietatis opera. Alij verò existimantes ex admissione ralis gratiæ liberum arbitrium interire, vt istud defenderent, Gratiæ victricis necessitatem reijciebant. Ex quo patet, quod nullus in eo Monasterio libertatem arbitrij positiuè negabat; & subindè nullus ibi erat Hæreticus Prædestinatianus. Sed nonnulli doctrinam Augustini auersantes erant Semipelagiani, vt fatetur P. Norisius loco allegato, asserens apud illos (Adrumentinos Monachos) Semipelagianismum exortum fuisse. Quod & clarè patet, tùm ex Augustino *lib. 2. retractationum cap.* 66. vt infrà ponderabitur. Tùm ex D. Prospero epistola ad Augustinum, vbi Monachos Adrumentinos, pro quorum instructione Sanctus Augustinus scripsit librum de Prædestinatione, & gratia, eodem errore, ac Massilienses infectos fuisse narrat. Massilienses autem Semipelagianos fuisse, fatentur omnes.

In huius historiæ comprobationem non alium testem producemus,

niſi ipſummet Auguſtinum in epiſtola 46. ad Valentinum Adrumentini Monaſterij Abbatem: vbi narrat ſibi fuiſſe relatum à Creſconio, & Felice Monaſterium fuiſſe turbatum, eo quod quidam Monachi ſic Gratiam prædicabant, vt negarent hominis eſſe liberum arbitrium: & in eadem epiſtola rogat Abbatem, vt ad ſe mitteret Florum, accuratius ab eo percepturus ſtatum cōtrouerſiæ, quæ Monaſterium turbabat. Ait enim, ibi, *melius facietis, quod multùm rogo, ſi ipſum*, (nempè Florum) *à quo dicunt, ſe fuiſſe turbatos ad me mittere non grauemini, aut enim non intelligit librum meum, aut fortè ipſe non intelligitur*. Et quod illi Monachi ad Auguſtinum miſſi non fideliter ipſi retulerint contentionis caput, habetur ex epiſtola eiuſdem Valentini Abbatis ad Auguſtinum; ſic enim ſcribit. *Serui tui Flori hæc fides eſt Pater, non ſicut fratres illi* (nempè Creſconius, & Felix) *ſunt loquuti; in præſentiarum audierunt ab eo dictum. Non iuxtà merita noſtra dari donum pietatis, ſed per gratiam Redemptoris*. Quod denique Auguſtinus comperent in eo Monaſterio nullum fuiſſe, qui admiſſa Gratiæ victricis neceſſitate, liberum hominis negaret arbitrium: Colligitur ex eadem epiſtola 46. Auguſtini ad Valentinum Abbatem, vbi inquit. *Proindè librum, vel epiſtolam noſtram* (hæc erat epiſtola Auguſtini ad Sixtum Romanæ Eccleſię Presbyterum, in qua mirè defenditur Gratiæ victricis neceſſitas aduerſus quæcumque liberi arbitrij merita præcedentia, èx illa enim Adrumentini Monachi occaſionem turbationis deſumpſerunt) *quam ſecum ad nos ſupradicti attulerunt ſecundum hanc fidem intelligite, vt neque negetis Dei gratiam: neque liberum arbitrium ſic defendatis, vt à Dei gratia ſeparetis, tanquam ſine illa, vel cogitare aliquid, vel agere ſecundum Deum vlla ratione poſſimus, quod omninò non poſſumus*. Sanè, ſi aliqui fuiſſent in eo Monaſterio, qui admittentes Gratiæ victricis neceſſitatem, liberum hominis negaſſent arbitrium, addere debuiſſet Auguſtinus, *Vt neque negetis liberum arbitrium*. Quod cum non addiderit, ſignum eſt, neminem in eo Monaſterio liberum arbitrium negaſſe. Ideoque error, in quo nonnulli Monachi verſabantur, tantùm in eo conſiſtebat, quod Gratiæ præuenientis neceſſitatem ad quodcumque pietatis opus pernegabant, quod nemo ignorat ad Semipelagianiſmum pertinere.

Vlterius id ipſum ſuaderi poteſt ex eodem Auguſtino *lib. 2. retractationum cap. 66.* vbi inquit. *Propter eos, qui cum defenditur Dei Gratia putantes negari liberum arbitrium, ſic ipſi defendunt liberum arbitrium, vt negent Dei gratiam, aſſerentes eam ſecundum merita noſtra dari, ſcripſi librum, cui titulus eſt, De Gratia, & Libero arbitrio. Ad eos autem ſcripſi Monachos Adrumentinos in quorum Monaſterio de hac re cæperat eſſe contentio*. Ex quibus verbis colligitur, quod error, qui verſabatur in illo Monaſterio in eo conſiſtebat, quod aliqui putantes ex gratia victrice libertatem euerti, ſic libertatem arbitrij defendebant, vt Gratiæ victricis neceſſitatem reijcerent. Quod totum pertinet ad Semipelagianiſmum ab Auguſtino confu-

fu-

futatum in præfato libro de Gratia, & libero arbitrio. Procul ergo erat ab illo Monasterio error Prædestinatianorum, qui admittentes Gratiæ victricis necessitatem, liberum hominis arbitrium pernegabant. 'Quamuis aliter ex falsa relatione fuerit Augustino suppositum.

Sed obijcies, Augustinus in epistola 46. toties allegata non solùm dicit sibi fuisse relatum, quod in Monasterio Adrumentino, aliqui admittentes Gratiæ victricis necessitatem, negabant hominis esse liberum arbitrium, sed etiam assertiuè dixit, aliquos ibi in hoc errore fuisse, quod falsæ relationi non videtur adscribendum. Igitur in illo Monasterio error Prædestinatianorum de interitu libertatis ex positione gratiæ victricis exortus fuit. Verba enim Augustini sic habent, ibi: *Sed quoniam sunt quidam, qui sic gratiam Dei defendunt, vt negent hominis liberum arbitrium, aut quando gratia defenditur, negari existiment liberum arbitriũ; Hinc aliquid scribere ad vestram charitatem Valentine Frater, & cæteri, qui simul Deo seruitis compellente mutua charitate curaui.* Ecce S. Augustinus assertiuè profert aliquos ibi fuisse, qui defendentes Dei gratiam, negabant liberum hominis arbitrium, quod vtique pertinet ad errorem Prædestinatianorum.

Respondetur propter hanc authoritatem sententiam Patris Sirmondi non esse omninò improbabilem, vti diximus in initio. Ex ipsa tamen non conuincitur intentum. Tum quia propositio D. Augustini est disiunctiua, ad cuius veritatem sufficit, vt vna pars sit vera. Tùm etiam, quia ipsa disiũctio hæsitationem Augustini demonstrat circa errorem, qui versabatur in Monasterio, vtique causatam ex relatione Cresconij, & Felicis, quam deindè fallacem fuisse cognouit; ideoque non monuit in illa epistola Monachos, qui defendebant Dei gratiam, vt non negarent liberum arbitrium: sed monuit alios, qui putantes ex gratia victrice liberum arbitrium euerti, sic defendebãt liberum arbitrium, vt negarent necessitatem Gratiæ victricis, vt suprà ponderauimus.

Vindicato Monasterio Adrumentino ab erroribus Prædestinatianorum, operosius requirendum est, an alij fuerint in quinto Sæculo expressè nominati tanquam Sectatores dictorum errorum.

Equidem reor post non modicam diligentiam in peruoluendis antiquorum libris, non alium à me fuisse repertum expressè nominatum tanquã hæreseos Prædestinatianæ Sectatorem in quinto Sæculo, præterquam Lucidum Presbyterum.

Quod autem Lucidus Presbyter Prædestinatianis erroribus adhæserit est adeò manifestum, vt nonnisi ingenti impudentia videatur id posse negari. Extat enim Concilium Arelatense III. In quo damnatis Prædestinatianorum erroribus, Fausto Reiensi demandata fuit à Patribus illius Concilij cura inducendi Lucidum Presbyterum ad illos retractandos. Ideoque Faustus in executionem mãdati scripsit Lucido Presbytero epistolam sequentis tenoris.

Domino deuinctissimo, & mihi speciali

ciali affectu venerando, & suscipiendo Fratri Lucido Presbytero. Faustus.

Grandis charitas parum cauti fratris errorem per Dei adiutorium, & gratiam magis velle curare, quam, sicut Summi Antistites meditantur, à bonitate suspendere. Quid possum de hoc sensu sicut vis cum vnanimitate tua per litteras loqui, cum te præsens multa, & blanda, & humili allocutione nunquam potuerim ad viam vnitatis attrahere. Loquentes ergò de Gratia Dei, & obedientia hominis id omni modo statuere debeamus, vt neque proni in sinistram, neque importuni in dexteram, regiam magis gradiamur viam. Illud autem venerationem tuam dixisse miratus sum, quod nullus vnquam sub religiosa professione contra Catholicam Fidem, vel scripserit, vel prædicauerit, cum plurimi multiplices, & prophanos Authores suorum etiam Scriptorum monumentis crediderunt inserendos, qui tamen Christiano nomine gloriabantur. Breuiter ergo dicam quantum cum absente loqui possum, quid sentire cum Catholica Ecclesia debeat, id est.

1. *Vt cum gratia Domini operationem Baptizati famuli semper adiungat, & eum, qui prædestinationem clauso labore hominum asserit, cum Pelagij dogmate detesteris.*

2. *Anathema ergo illi, qui inter reliquas Pelagij impietates hominem sine peccato nasci, & per solum laborem posse saluari damnanda præsumptione contenderit, & qui eum sine gratia Dei liberari posse crediderit.*

3. *Item anathema illi, qui hominem cum fideli confessione solemniter baptizatum, & asserentem Catholicam fidem, & postmodum per diuersa oblectamenta prolapsum in Adam, & per originale peccatum perijsse asseruerit.*

4. *Item Anathema illi, qui per Dei præscientiam in mortem deprimi hominem dixerit.*

5. *Item Anathema illi, qui dixerit illum, qui perijt, non accepisse, vt saluus esse possit, id est de baptizato, vel de illius ætatis pagano, qui credere potuit, & noluit.*

6. *Item Anathema illi, qui dixerit, quod vas contumeliæ non possit assurgere, vt sit vas in honorem.*

7. *Item Anathema illi, qui dixerit, quod Christus non pro omnibus mortuus sit, nec omnes homines saluos esse velit.*

Post pauca subdit. *Nos autem per illuminationem Christi veraciter, & confidenter asserimus, & eum qui perijt per culpam, saluum esse potuisse per gratiam, si Gratiæ ipsius famulatui laboris obedientiam non negasset; & eum, qui per gratiam ad bonæ consumationis metas seruitio obsequente peruenit, cadere per desidiam, & perire potuisse per culpam. Nos ergo per medium Christo Duce gradientes post Gratiam, sine qua nihil sumus, laborem laboriosæ seruitutis asserimus: sed omnimodo arrogantiam, & præsumptionem laboris excludimus, vt totis viribus desudantes, ne gratia in nobis euacuetur, quidquid de manu Domini susceperimus donum pronunciemus esse, non pretium, scientes laboris ipsius fructum, officij rem esse non meriti, cum Euangelista dicentes: Serui inutiles sumus.*

Denique concludit. *Huius autem Epistolæ exemplar mecum retineo in Conuentu Sanctorum Antistitum proferendum. Quam si suscipiendam putauerit*

uerit Fraternitas tua, aut subscriptam manu propria mox remittat, aut sequentibus scriptis omninò se improbasse respondeat. Quod si eam subscriptam (vt dixi) transmittere nolueris, apertè adhuc te in errore persistere ipso silentio cōprobabis: ac proindè necessitatem mihi facies ad personam tuam publicis Conuentibus exponendam. Et ideò secundum hæc, quæ à me sunt directa rescribe, vtrum ea remotis circuitionibus, aut cognoscas, aut respuas.

Relecta, & subscripta fuit hæc epistola non solùm à Fausto, sed etiam à decem Episcopis Concilij Arelatēsis. Qui sunt. Auxianus, Paulus, Eutropius, Pragmatius, Patiens, Euphronius, Megetius, Claudius, Leucadius, & Iulianus.

Hac epistola recepta, Lucidus suos errores retractauit, non solùm addendo epistolæ Fausti suam subscriptionem, sed etiam respondendo per aliam epistolam præfatis Episcopis directam, hoc tenore verborum.

Dominis Beatissimis in Christo Reuerendis Patribus Leontio, Euphronio, Frentino, Vincentio, Mamerio, Patienti, Vitiano, Auxanio, Fausto, Megetio, Paulo, Grosco, Eutropio, Basilio, Leontio, Claudio, Leucadio, Pragmatio, Marcello, Præceptato, Iuliano, Amicali, Ioanni, Opilioni, Licinio, Vincentio, Theophasto Episcopis. Lucidus.

Correctio vestra salus publica, & sententia vestra medicina est. Vndè & ego summum remedium duco, vt preteritos errores accusando excusem, & salutifera mea confessione diluam.

Proindè iuxtà prædicandi recentia Statuta Concilij, damno vobiscum sensum illum, qui dicit.

1. *Humanæ obedientiæ laborem Diuinæ Gratiæ non esse iungendum.*

2. *Qui dicit, post primi hominis lapsum ex toto arbitrium voluntatis extinctum.*

3. *Qui dicit, quod Christus, & Saluator noster mortem, non pro omnium salute suscepit.*

4. *Qui dicit, quod præscientia Dei hominem compellat ad mortem, vel quod cum Dei voluntate pereant, qui pereunt.*

5. *Qui dicit, quod post acceptum legitimè Baptismum in Adam moriatur, quicumque deliquerit.*

6. *Qui dicit, ab Adam vsque ad Christum nullos ex Gentibus per primam Dei gratiam, id est per legem naturæ in aduentu Christi fuisse saluatos, eo quod liberum arbitrium in primo Parente perdiderint.*

7. *Qui dicit, Patriarchas, & Prophetas, vel Summos quoscumque Sanctos etiam ante Redemptionis tempora intra Paradisum deguisse. Hæc omnia quasi impia, & sacrilegijs repleta condemno.*

9. *Ista autem assero Gratiam Dei, vt annisum hominis, & conatum gratiæ semper adiungam, & libertatem voluntatis humanæ non extinctam, sed attenuatam, & infirmatam esse pronunciem, & periclitari eum, qui saluus est, & eum, qui perijt, potuisse saluari.*

10. *Christum etiam Dominum, & Saluatorem nostrum, quantùm pertinet ad diuitias bonitatis suæ, pretium mortis pro omnibus obtulisse, & quia nullum perire velit, qui est Saluator omnium maximè fidelium, diues in omnibus, qui inuocant illum.*

11. *Assere etiam per rationem, & or-*

ordinem sæculorum, alios lege Gratiæ, alios lege Moysi, alios lege naturæ, quam Deus in corde hominum scripsit, in spe aduentus Christi fuisse saluatos: tamen ab initio Mundi ab originali nexu, nisi intercessione Sacri Sanguinis, non absolutos.

12. *Profiteor etiam æternos ignes, & infernales flammas factis capitalibus præparatas: quia perseuerantes humanas culpas merito sequitur Diuina sententia, quam iustè incurrunt, qui hæc in toto corde non crediderint. Orate pro me Domini Sancti, & Apostolici Patres.*

Concilium Arelatense III. celebratum Anno Domini 475. contra Hæreticos Prædestinatianos, vt habetur in titulo eiusdem Concilij, cum epistola Synodica Fausti ad Lucidum, necnon retractatoria Lucidi ad Patres Concilij, habetur apud Labbe *tom. 5. Concil. à pag. 1042.*

Ex his autem clarè conuincitur, quod hæresis prædestinatiana non est fabulosum inuentum, & quod non fuit solùm per iniuriam attributa fidelibus D. Augustini Sectatoribus, ac si veniret in consequentiam ex vera sententia Sancti Patris in materia Prædestinationis, & Gratiæ. Quia tunc non tantùm Lucido de mandato Concilij intimata fuisset retractatio illorum Dogmatum, sed & omnibus Augustini discipulis. Imò nullatenus talis retractatio exigeretur. Quia iniustum esset exigere retractationem aliquorum dogmatum ab iis, qui talia dogmata auersantur. Si ergò signanter à Lucido exigebatur retractatio dogmatum prædestinatianorum, & ipse confessus est, & non negauit, quod illis erroribus detinebatur, quos, vt effugeret damnationem Concilij, retractauit ad Fausti admonitionem, pro manifesto relinquitur, quod in hæresim Prædestinatianorum inciderat. Qua ergò fronte negari potest hanc hæresim in quinto Sæculo extitisse?

Paragraphus Quartus.

Reijciuntur Aduersariorum excogitata ad authoritatem Concilij Arelatensis conuellendam.

MAlè torquentur ex prædictis Aduersarij, & præsertim Mauguinus *tom. 2. cap. 7.* & ex ipso Contensonius vbi supra allegatus; & ne cogantur fateri veritatem, dicunt, Concilium Arelatense III. nunquam fuisse celebratum, sed esse merè suppositititium. Id probare contendunt.

Primò. Quia nullus Catholicus Orthodoxus, nullus posteriorum sæculorum Pater, nullus alicuius nominis Theologus, præter suspectissimæ fidei Hincmarum, & Faustum Semipelagianarum partium caput, Concilij præfati vel tenuissimam egere memoriam.

Secundò. Quia nulla extant huius Concilij acta ab Ecclesia recepta, & inter vera Concilia recensita.

Tertiò. Quia non conuenit inter Assertores illius Concilij de tempore, quo fuit celebratum. Nam Hincmarus iussu Cœlestini celebratum narrat anno 432. Faustus, & alij sub Leon-

Leōtio ann.475. Baronius ann.490. Binius annō 524. Habertus sub Auxonio anno 545. Quæ testium discordia recens commentum, inquiunt, non obscurè demonstrat.

Deinde admisso, quod Arelatis coactus fuerit ille Conuentus Episcoporum, attamen dicunt, quod non fuerit verè Concilium, sed Semipelagianorum Conuenticulum directū à Fausto Semipelagianorum Coriphæo: Ideoque mirum nōn est, quod in illo Conuentu conficta Prædestinatianorum hæresis damnata fuerit, ad detrahendum sententiæ Diui Augustini: hac enim arte fingendi pollebat Faustus, quem S. Isidorus *lib. de viris illustribus, cap.* 14. virum profundæ calliditaris appellat, & Cardinalis Baronius versipellem vulpeculam.

Denique, quod nulla fides adhibenda sit epistolę Fausti ad Lucidum pluribus argumentis probare conantur. Primò, quia illa epistola tanquam annexa opusculis Fausti ad Leontium damnata fuit in Concilio Romano sub Gelasio Papa, vt habetur, *cap. Sancta Romana, dist.* 16. Ibi enim sine distinctione damnantur opuscula Fausti, consequenter etiam epistola ijsdem opusculis affixa.

Secundo. Quia etiam subscriptiones Episcoporum commentitiè sunt additæ dictæ epistolæ: quandoquidem vt notat Canisius *tom.* 5. Antiquarum Lectionum in vetusto Codice manuscripto reperto in Monasterio Sancti Galli, non decem Patres Orthodoxi, sed solus Faustus inuenitur subscriptus, quod etiam in Hincmari Codice notauit Pater Sirmondus.

Tertiò. Quia illa epistola, etiamsi fuisset subscripta ab illis Episcopis; attamen suspecta redditur ex deficiētia subscriptionis Leontij, qui vtpotè Arelatensis. Archiepiscopus Concilio præsidere debuisset; ideoque primo loco debuisset subscribere, quod in nullo Codice factum deprehēditur.

Quarto. Quia etiamsi subscriptiones Episcoporum sustinerentur: quia tamen non fuerunt factæ in ipso Concilio, sed in alio priuato congressu eorūmdem Episcoporum pro dedicanda Basilica, nullum robur accipiunt ab eodem Concilio; ideoque epistola Fausti Synodica reputanda non est.

Quinto. Quia qualitercumque admissa celebratione præfati Concilij, cum Prouinciale Concilium fuerit, nulla gaudet infallibilitate. Imo ad ipsum non pertinebat definitio controuersiarum Fidei. Harum enim causarum resolutio, vtpote de numero maiorum ad Apostolicam Sedem referenda est, ex *cap. Maiores, de Baptismo, & eius effectu.*

Sextò tandem. Quia tam in epistola Fausti ad Lucidum, quàm in retractatoria Lucidi ad Patres Concilij notantur errores Catholicæ doctrinæ dissoni, de quibus in sequenti §.

Verum huiusmodi nebulæ facilè dissipantur, splendore veritatis clarius affulgente.

Quamobrem ad ea, quæ afferuntur ad probandam suppositìtiam esse Concilij Arelatensis III. celebrationem. Respondetur ad primum cum Cellotio *libro* 11. *cap.* 15. *Historiæ Gottescalchi*, dicendo illud esse argumentum negatiuum, quod nihil

Aa a con-

concludit. Addere libet cum Natali Alexandro vbi supra, certum esse Leontium Arelatensem Gallicanas Synodos quotannis celebrasse ex Hilarij Pontificis mandato, quod habetur in epistola Hilarij ad Episcopos Prouinciarum Viennensis, Lugdunensis, vtriusque Narbonensis, & Alpium Penninarum. Ibi. *Per annos itaque singulos ex Prouincijs, quibus potuerit congregari, habeatur Episcopale Concilium, ita vt opportunis locis, atque temporibus secundum dispositionem Fratris, & Coepiscopi nostri Leontij, cui sollicitudinem in congregandis Fratribus delegauimus, Metropolitanas per litteras eius admonitis celebretur.* Et tamen de Concilijs quotannis celebratis instante Leontio Arelatensi Archiepiscopo non habetur memoria, praeterquam de isto Arelatensi, & sequenti Lugdunensi: non ergo mirum quod succedentiũ saeculorum Patres non meminerint illius Concilij, quia nempe in scrinijs delitescebat obliuioni traditum. In posterioribus verò saeculis, rei veritate comperta, Concilium illud celebratum fuisse, testatur Baronius *to. 6.* ad annum 490. Sirmondus *in Concilijs Gallicanis*, Binius, *tom. 2. Conc. par. 1.* Labbe *tom. 5. pag.* 1041. Quibus proculdubio maior fides debetur, quam Mauguino, qui nullo probationis subsidio fultus inuerecundè negat, quidquid sibi non arridet. Additur etiam ex Norisio *lib. 2. Historia Pelagiana cap.* 15. *versus finem*: neminem sibi persuadere posse tantos dolos de Fausto, qui coram vniuersis Galliarum Episcopis tantorum mendaciorum architectum se sistere non extimuerit. Quo animo Leontio Metropolitae doctissimo Sedis Apostolicae Delegato pro congregandis Gallicanis Synodis imponere ausus fuerit Arelatensis Synodi celebrationem, quasi de remotissimis Asiae rebus perscriberet, non verò de ijs, quae in nobilissima Vrbe nudiustertius gesta fuerant? Post haec argumentũ retorqueo, & quidem insolubiliter in Authorem. Fatetur Mauguinus Faustum epistolam ad Lucidum cõscripsisse de mandato confecto Concilij, eamque epistolam publici Iuris factam fuisse non negabit: aliàs enim Faustus frustra pro intento deterrendi fideles à sequela Diui Augustini, quod ipsi affingit, elaborasset. Det igitur Catholicum aliquem orthodoxum illius saeculi, det Patrem, det Theologum, qui Fausti calliditatem & confictionem in illa epistola denudauerit. Et quod maius est, det Episcopum, qui de falsificatione suae subscriptionis à Fausto epistolae appositae conquestus fuerit. Profectò neminem istorum dabit: & inde tamen non inferet epistolam Fausti non fuisse conscriptam de mandato confecto Concilij. Pariter ergo negare non poterit sine rubore frontis celebratũ fuisse reuera Concilium illud Arelatense, quamuis nullus alius illius, aut posterioris saeculi Pater de eo mentionem fecerit, praeter Faustum. Eo praesertim, quod omnium praefatorum taciturnitas circa Fausti epistolam, pro consensu de celebratione Concilij haberi potest: nam qui tacet, quando loqui deberet, proculdubio consentire videtur.

Ad secundum respondetur, quod plu-

plurium Conciliorum acta desiderantur: quia vel fuerunt deperdita, vel adhuc latent in scrinijs; & tamen nemo negat Concilia fuisse celebrata, dum id constat per alia monumenta, sicuti de celebratione Arelaten. Cōcilij cōstat ex epistola Fausti ad Lucidū, & ad Leontiū, quæ habetur in præfationi opusculorum Fausti, quod ita incipit. *Quod pro sollicitudine Pastorali Beate Papa Leonti in condemnando Prædestinationis errore Cōcilio Summorum Antistitum congregastis, vniuersa Galliarum Ecclesia præstitistis, &c.* Habetur hæc præfatio apud Labbè vbi supra. Neque pro eleuanda authoritate competente Concilijs Prouincialibus satis est, quod non fuerint approbata per Sedem Apostolicam: ad eam enim eleuandam exigeretur, quod à Sede Apostolica essent reprobata, vt de innumeris Concilijs Prouincialibus constat. Cum igitur Concilium Arelatense, etsi Prouinciale à Sede Apostolica reprobatum non fuerit, remanet in suo robore.

Ad tertium respondetur. Quod Chronologiam concordare circa plura facta præsertim antiqua, est res difficillima: & quod Authores in ea supputanda non omnino conueniant circa aliquod factum, nullatenus conuincit illud non euenisse. Discordant enim graues Authores etiam circa annum, quo Christus passus est. Quo non obstante nec etiam Ethnici negabunt Christum passum fuisse: quāuis ergo discrepent Authores in anno præciso, quo celebratum fuit Concilium Arelatense, perperam indè infertur Concilium illud esse suppositititium.

Ad secundum caput, quo Concilium Arelatense proscribitur tanquā Semipelagianorum Conuenticulum. Respondetur cum Norisio vbi supra, quod sine testibus hæc iniuria doctissimis & sapientissimis Patribus inuritur, quos ferme omnes magnæ famæ Antistites fuisse testatur Baronius ad annum 490. *pag.* 447. Ideoque non sine temeritate crederetur, quod passi fuerint se cuiuscumque fraudibus circumueniri. Profectò nullus cordati sensus sufferre poterit, quod Leontius Archiepiscopus Arelatensis, & Sedis Apostolicæ Delegatus pro congregandis Gallicanis Concilijs vti Semipelagianus, vel Semipelagiani Concilij promotor petulanti criminatione traducatur.

Nec obstat quod Faustus dictus fuerit profundæ calliditatis vir, versipellis vulpecula. Hæc enim attributa non adaptantur, nisi ei, qui dum malè agit odit lucem, hoc est; qui suos dolos, & fraudes abscondere studiosè laborat. Nunc autem Faustus si vera essent, quæ ipsi Mauguinus imponit, tantùm abest, quod appellādus esset callida vulpecula, quin potius stolidi iumenti appellationem meruisset. Quando quidē sua crimina nulla tergiuersatione excusanda toti Mundo propalasset, ob quæ tamquā mendax & falsarius debita pœna puniri debuisset. Quamobrem vt epistolis Fausti, & subinde attestationi de celebratione Concilij Arelatensis omnimoda fides concilietur, non est necesse, vt Fausti virtutes (quidquid sit de doctrina in eius opusculis contenta) attollantur ad sydera, satis enim est ad intentum, quod habe-

retur, vt callida vulpecula, cum quo nullatenus cohæret, quod sua crimina impudenter prodiderit.

Hic tamen omittendum non est, quod Fausti mores (quidquid sit de præfatorum opusculorum doctrina) ita commendabiles fuerunt apud antiquitatem, vt Sanctus habitus fuerit. Et quidem Baronius ad annum 490. *tom.6.* existimauit Faustum imprudenter Sanctum inscribi. Sed in Appendice ad *tom.* 10. se retractat per hæc verba. *At verò ex postea cognitis & adductis, rursus ad iudicium ipsum reuocandum, haud existimamus indignum, cum tamen de eius scriptis immotæ maneant sententiæ Patrum. Quod enim vsque ad hæc tempora nostra eumdem Faustum continuit inter Sanctos Martyrologium Gallicanum, à quo ipsum Molanus postmum expunxit: quod etiam, vt accepimus Ecclesia Regiensis in Gallia, vbi ipse sedit Antistes semper eum vt Sanctum coluerit, celebrans eius natalem decimaseptima Ianuarij, ibique in eius memoriam antiquitus erecta Basilica eius nominis titulo insignita, hactenus eius cultu à fidelibus frequentetur. Quodque tot sæculis Christiano Orbe spectante, Ecclesia Romana tacente, nemine penitus (quod sciatur) contradicente ista eidem Fausto exhibita intelligantur: opinari non prohibemur de eodem Fausto accidere potuisse (quod de multis viris Sanctis asseritur) quod delinquens errauerit, cum quæstio illa fuerit authoritate Sedis Apostolicæ definita, & eius opinio aliorum Patrum sententia condemnata, ipse suum errorem fuerit scriptis contrarijs detestatus, quæ potuerint, vt alia quamplurima perijsse, vel ipsum ante suorum scriptorum factam ab Ecclesia damnationem diem obijsse (incertus est enim eius obitus annus) habentem in animo in his sequi, quod sequendum doceret Ecclesia. Ita quidem ipsum compositum animo fuisse, alijsque innotuisse, inde facilè potest intelligi, quod semper, (vt indicant acta Conciliorum Arelatensis, & Lugdunensis superius recitata) communicationem habuit cũ sanctissimis orthodoxis Galliarum Episcopis. Maneant igitur Fausto integra iura sua, nec ex nostris scriptis sentiat praiudicium: neque priuato iudicio nouitati liceat conuellere antiquitatem.* Ideò Bollandus titulo Sancti ipsum insigniuit *tom.* 2. ad diem 16. Ianuarij, agens ibi de S. Fausto Episcopo Reiensi, sequutus authoritatem Claudij Roberti in Gallia Christiana, Suasanij in supplemento Martyrologij Gallicani, Petri de Natalibus *lib.* 2. *cap.* 91. Vincentij Barralis Salerini in Chronologia Herinensi, & aliorum. Quamobrem, qui Fausti mores ita sugillant, vt ipsum tanquam mendacem, falsarium, atque calumniatorem insimulent, potius increpandi videntur, quàm audiendi.

Postremo capite, quo epistola Fausti pluribus titulis dilaceratur, minus nihilo concluditur.

Primum enim, quod ibi affertur contra talem epistolam, nempe quod damnata fuerit in Synodo Romana, sine vlla hæsitatione negatur. Opuscula enim Fausti damnata fuerunt, vtpotè, quia in eis Semipelagianos errores inseruit, arrepta occasione ex mandato, quod habuit à Leontio impugnandi latiùs errores Prædestinatiano-

tianorum, cuius mandati fines excessit. Quæ quidem opuscula nullatenus subscripta fuerunt à Patribus Concilij: quia fuerunt composita à Fausto non modico tépore post Concilij dissolutionem; sicuti & magnitudo voluminis exigebat. Sola igitur epistola subscripta fuit à Patribus Concilij, & solitariè sumpta nullatenus damnata, cum nihil erroris contineat: & ideò eam tanquam Catholicam laudauit etiam Pater Ioannes Maria Brasichellensis Magister Sacri Palatij in Indice expurgatorio Romano *in tom.4. Biblioth. Patrum*, & Eminentissimus Baronius hanc epistolam reiectis opusculis suo operi attexuit ad annum 490. *tom.6.pag.mihi 446. vt de reliquis Fausti scriptis* (inquit) *pretiosum a vili secernat*. Quod ergo pretiosum censetur à Baronio, damnatum reputabimus à Gelasio? Non tamen negamus Faustum callidè se gessisse in eo, quod suam epistolam Patrum subscriptione munitam suis opusculis affixit, vt aliquam authoritatem eisdem conciliaret: sed ex hoc non sequitur, quod epistola longè ante conscripta, & subscripta ab Episcopis, nondum dissoluto Atelatensi Concilio, sit pars eorumdem Conciliorum: quia & cuilibet ea legenti constare potest, quod nullam habeat relationẽ ad opuscula, nec ipsa de se sit opusculum, & propterea, dum damnantur opuscula, indemnis epistola remanet.

Ad secundum respondetur. Codicem epistolæ Fausti repertum à Canisio in Monasterio S. Galli non esse regulam cæterorum; si in illo non reperiuntur subscriptiones Patrum Concilij, reperiuntur in alijs, vt testatur idem Canisius, & leguntur apud Labbe vbi supra, & apud Baronium loco mox relato. Addimus cum Norisio, potuisse contingere, quod Faustus epistolam à se solo subscriptam miserit ad Lucidum, & ex tũc exemplaria transumpta fuerunt, ex quibus Codex allegatus à Canisio processerit. Postea verò, habita Lucidi retractatione, vt ipsius celebrior euaderet emendatio, curauit, vt in illorum Patrum conuentu vnà cum illis memoratæ epistolæ subscriberet in alio folio vtique exaratæ, in quo Faustus secundo loco apparet subscriptus, & ex huius exemplari transumpti sunt Codices, qui communiter habentur.

Ad tertium respondetur. Quod epistola non est Concilium, sed solùm quædam Concilij appendix. Ideoque ad illius authoritatem roborandam, non erat necessè quod omnes subscriberent. Subscripserunt forte, qui simul aderant, alijs prætermissis tanquam non necessarijs. Ad contestandam enim Lucidi retractationem sufficiebat aliquorum Episcoporum præsentia, & non requirebatur subscriptio. Addimus, quod Leontius Concilij Præses, erat veluti Iudex, cui contestanda erat sincera Lucidi retractatio, quæ primò innotuit per illam epistolã quatenus ab ipso Lucido subscripta fuit. Ad Iudicem autem retractationis chyrographum subscribere minimè spectat.

Ad quartum respondetur. Quod, vt subscriptiones decem Episcoporũ habeant vigorem attestandi veritatem,

tem, non est necessè, quod roborentur à Concilio. Siquidem etiam extra Concilium in ore duorum, vel trium stat omne verbum. Nihil ergo interest pro authentica comprobatione contentorum in epistola Fausti, quod illa fuerit subscripta in Aula Concilij, vel alibi post Concilium. Siquidem, vt sibi vendicet fidem, satis est, quod decem Episcopi illi subscripserint, quocumque tempore, vel quocumque loco id contigerit. Et nihilominus negari nequit illam epistolam esse Synodicam, nam de mandato Concilii scripta fuit, & vti mandato conformis recognita fuit à Patribus ipsiusmet Concilii.

Ad quintum respondetur, eà ratione tantùm probari, quod non sit infallibile infallibilitate Fidei, quod hæresis Prædestinatiana extiterit. Cæterum si in aliquo legitimo Concilio Prouinciali damnentur aliqui errores quis negare potest, esse moraliter certum illos errores apud aliquos viguisse? Id solùm deduci contendimus ex celebratione Concilii Arelatensis, & nihil aliud. Ideoque non facit ad rem, de qua agimus, quod definitiones Conciliorum Prouincialium infallibilitate non gaudeant, quod libenter fatemur.

Ad illud, quod additur de maioribus causis non resoluendis in Conciliis Prouincialibus, sed referendis ad Sedem Apostolicam. Respondetur cũ Cardinali Bellarmino, *tom. 2. lib. 2. cap. 10.* quod omnis regula suas patitur exceptiones. Nunc igitur quod Concilia Prouincialia, iudicare non possint de rebus Fidei, potest dupliciter intelligi. Primò de rebus Fidei secundùm se, & in abstracto, vt cum quæritur. An hoc, vel illud dicere sit hæreticũ. Altero modo in cõcreto, seu in ordine ad aliquẽ hominem de hæresi accusatũ, seu denũciatum, vt cum quæritur. An hic homo inciderit in hæresim ab Ecclesia damnatã. Quamuis ergò Concilia Prouincialia non possint iudicare de rebus Fidei primo modo, quia dogmata Fidei constituere pertinet ad Sedem Apostolicam; Tamen bene possunt iudicare, an aliquis inciderit in hæresim manifestam; quemadmodum ad hunc finem collectum fuit Concilium Aquileiense tempore Ambrosij, vbi definitum fuit Palladium quemdam verum esse Arij discipulum, & ita etiam Concilium Arelatense potuit definire, quod Lucidus esset Hæreticus Prædestinatianus.

Prætereà possunt etiam Concilia Prouincialia censere de rebus fidei secundum se, quando res est facilis, & in qua ferè omnes Doctores conueniunt, quomodò Concilium Antiochenum olim iudicauit de hæresi Pauli Samosetani apud Eusebium, *lib. 7. Historiæ cap. 24.* conuenerunt enim vndique Episcopi non tãquam ad rem dubiam, sed tanquam ad manifestum lupum de ouili Christi eijciendum. Et ita etiam Concilium Arelatense iudicauit de hæresi prædestinatiana, non tanquam de re dubia, & obscura, sed tanquam de certa, & satis peruia, sicuti valdè modica discussione opus est, vt dignoscatur esse contra fidem, hanc propositionem, videlicet. *In homine post peccatum liberũ arbitrium remansit extinctum, &c.*

Vlterius additur. Posse etiam Con-

Concilia Prouincialia definire dogmata verè dubia, & eorum decreta esse firma, si id faciant ex commissione Apostolica, vt fecerunt Patres Concilij Arauxicani II. Toletani I. tempore Leonis I. & Synodi Complutensis tempore Sixti IV. &c. Vel saltem si decisionem suam mittant ad Romanum Pontificem, & ab eo confirmationem accipiant, quo modo constat factum esse in Concilijs Mileuitano, & Chartaginensi ex Augustino *epist.90. 91. 92. & 93.* Imò vt addit idem Bellarminus credibile est nullum Concilium Prouinciale definijsse aliquid de fide sine approbatione Apostolicæ Sedis, & propterea credibile est, quod & definitiones Concilij Arelatensis fuerint approbatæ ab Apostolica Sede.

Quod autem Concilia Prouincialia non expresè confirmata faciant argumentum adeò probabile, vt temerarium sit ei non acquiescere, planum est: Primò, quia in septima Synodo *act.* 3. & in octaua Synodo *act. vltimo Can. 1.* honorantur Synodi locales, & suscipiuntur, nec fit mentio ibi confirmatorum, vel non confirmatorum. Secundò. Quia si aliquot Sancti Patres casu in eamdem sententiam conuenientes faciunt argumentum probabile, quantò magis triginta, vel quadraginta Episcopi simul conuenientes, & inuocato Spiritu sancto aliquid communi consensu statuunt sub correctione tamen, & iudicio supremo, & infallibili Sedis Apostolicæ, ad quam solam Diuino immutabili priuilegio spectat de controuersijs fidei iudicare. Videatur Cano de locis *lib.* 5. *cap.* 4. *conclus.* 6. vbi id confirmat ex Innocent. *cap. de quibus dist.* 20. & etiam confirmari potest, ex *cap. Ad abolendam extra de hereticis.*

Ad vltimum, quo epistolæ Fausti ad Lucidum, & Lucidi ad Patres Cōcilij de erroribus infamantur respondebitur *in §. sequenti.* Hic autem addendum est Concilium Lugdunense celebratum eodem anno, quo celebratum est Concilium Arelatense, anno scilicet 475. in quo idem iudicium latum est de Prædestinatianorum erroribus, vt refert P. Labbe *tom.* 5. *Concilior. pag.* 1045. Pro istorum autem maiori intelligentia, sint duæ incidentes digressiones.

Prima Digressio incidens.

De Propositione illa,

Ad solam Sedem Apostolicam Diuino immutabili priuilegio spectat de controuersijs Fidei iudicare.

Diximus ad solam Sedem Apostolicam diuino immutabili priuilegio spectare de controuersijs Fidei iudicare. Id autem qua ratione verum sit, explicandum est.

Igitur pro intelligentia obseruandum, quod nomine Sedis Apostolicæ intelligendus est Papa, & quidem Papa, vel solitariè sumptus in sua Romana Curia præcluso Concilio, quod vel sua præsentia fouet, vel per Legatos à se instructos dirigit, vel

tan-

tandem sua approbatione confirmat; Tunc enim Constitutiones Concilij possunt denominari à Papa, & illius nomine promulgari. Fagnanus *ad cap. Antigonus de pactis à num.* 35. Non autem per Sedem Apostolicam potest intelligi Concilium etiam legitimè congregatum præcisa Papæ præsentia, directione, instructione, & confirmatione. Qua ratione sanctiones tunc a Concilio constitutas non debere promulgari nomine Papæ, quia non intelliguntur ab ipso originatæ, benè dixit Abbas ad idem *cap. Antigonus; notab. ult. & ad cap. 1. de Sponsal. num.* 5.

Præterea obseruandum, quod iudicium de controuersijs fidei potest dupliciter haberi. Primò, ita quod iudicium sit omninò infallibile, cui falsum subesse non possit, ideoque non sit irreformabile. Secundò, ita quod iudicium fallibile sit, falsitatique subiectum, & propterea reformari queat, & reuocari.

His præmissis de præfata propositione. *Ad solam Sedem Apostolicam Diuino immutabili priuilegio spectat de controuersiis fidei iudicare*, in aliquo sensu falsã esse reor, & censuræ graui subijciendam: in alio verò sensu propositionem illam verissimam esse, & Catholicam, ab omi censura prorsus immunem.

Prima pars huius asserti explicatur, & simul probatur. Nam potest illa propositio facere hunc sensum. Ad solam Sedem Apostolicam, hoc est, ad solum Papam solitariè sumptũ, & nullo modo ad Papam cumulatiuè cum Concilio, vel ad totum Concilium perfectum, & integrum, vt potè constantem ex capite, & membris pertinet de iure Diuino iudicare de controuersijs Fidei. In hoc sensu dicta propositio nedum est falsa, sed etiam insipiens, imò temeraria, & hæretica. Tunc enim inferretur, quod Papa solùm solitariè sumptus, hoc est sine Concilio, non posset errare, adiuncto verò Concilio posset errare, quo nihil absurdius. Nullum tamen Authorem in hanc dementiã incidisse puto, vt in dicto sensu propositionem illam protulerit.

Deindè potest dicta propositio habere alium sensum, nempè istum, Ad solam Sedem Apostolicam, hoc est, ad solum Papam, siuè solitariè sumptum, siuè cumulatiuè cum Cõcilio modis suprà explicatis de iure Diuino spectat, iudicare de controuersijs Fidei, subintelligendo prò exceptiuæ expositione, & verificatione, hanc vniuersalem negatiuam, videlicet. Nullo modo id pertinet ad Concilium generale legitimè congregatum, destitutum tamen præsentia, & instructione Papæ, & antecedenter ad illius approbationem, & multò minus ad Concilia Prouincialia, & Diœcesana sub præsidentia Metropolitani, vel Episcopi. Et profectò dicta propositio, quatenus implicat illam vniuersalem negatiuam est absolutè falsa, & graui censura digna; falsum quippè est, & à nemine Theologorum admissum, quod iudicare de controuersiis Fidei, non pertineat aliquo modo ad Concilia generalia legitimè congregata, etiamsi destituta præsentia, & instructione Papæ: secùs huiusmodi Cõcilia sæpè sæpiùs prædicto modo celebrata proprios limi-

limites excessissent, formando decreta definitiua in materia Fidei, vti præsertim factum fuit in Concilio Tridentino, vbi licet præsiderent Legati Papæ, non tamen fuerunt ab ipso antecedenter instructi, vt obseruat Cardinalis Bellarminus *de Concil. authorit. lib. 2. cap. 11. §. nota duo*, & idem obseruauerat *Melchior Canus de locis Theol. lib. 5. cap. 5. §. At contra veri*, cui omninò credendum est, cum Cõcilio interfuerit.

Quamuis igitur definitionibus Conciliorum generalium prædicto modo celebratorum ante obtentam approbationem, seù confirmationem Apostolicam non competat infallibilitas, cui falsum subesse non possit: ideoque in eo statu inter fidei dogmata adscribendæ non sint; Attamen negari non potest, quod consentientibus præsertim omnibus Patribus in Concilio adunatis tãta probabilitate gaudeant, vt qui ab illis dissentirent, temeritatis notam incurrerent. Id enim admittit, & probat Bellarminus etiam de definitionibus emanatis à Concilio Prouinciali *loco cit. cap. 10. §. finali*, subindè à fortiori id erit concedendum definitionibus emanatis à Concilio generali.

Cœterum Concilijs Prouincialibus, & Diœcesanis non est tanta facultas sine circumscriptione concedenda obstante *cap. Maiores de Baptismo*, alijsque iuribus, quæ latè congerit Gonzalez Tellez *in 3. lib. Decretalium tit. 42. cap. 3. num. 1.* Ibi enim maiores causas, & præsertim articulos Fidei contingentes referendas esse ad Petri Sedem decernitur. Et ita controuersia Fdei, quæ definitur *in dicto cap. Maiores* ad Innocentium III. relata fuit ab Archiepiscopo Arelatensi. Nihilominus, quod etiam Concilia Prouincialia, & Diœcesana procedere possint ad controuersias Fidei dirimendas in duobus casibus docet Bellarminus, *vbi suprà cap. 10.* Primus casus est, quando res est facilis, & in qua omnes ferè Doctores conueniunt, vt factum fuit in Concilio Antiocheno apud Eusebium *lib. 7. Historiæ cap. 24.* Secundus casus est, quando interuenit specialis commissio Sedis Apostolicæ, tunc enim certissimum est, Concilia particularia procedere posse, & debere ad decidenda dogmata etiam difficilia, & obscura, vt fecerunt Patres Concilij Arauxicani II. Toletani I. & Synodi Complutensis tempore Sixti IV. Tertius casus addi posset, vt si facilis recursus ad Sedem Apostolicam haberi non posset, & periculum esset in mora, vt si noua, & expressa hæresis suscitaretur apud Indos, negari enim non posse videtur, quod ad impediendã illius dilatationem, quàm citissimè refellenda esset definitione Conciliorum Prouincialium, siuè Diœcesanorum, confirmanda postmodum à Sede Apostolica, *Argum. ex cap. vbi non est, de desponsatione impuberum.*

Definitio autem in dictis casibus edita à Concilio Prouinciali, siuè Diœcesano, infallibilitate non gaudet: ideoque falsum ei pro eo statu citrà approbationem Sedis Apostolicæ, subesse potest; sicut & multoties in similium Conciliorum definitionibus falsitatis vitium irrepsisse compertum est. Quapropter per Sanctam

Sedem prouidè ſtatutum eſt, vt acta huiuſmodi Conciliorum Prouincialium, antequam per promulgationem robur habeant obligandi, ad ipſam remittantur, ab eadem examinanda, corrigenda, vel approbanda. Fagnan. *ad cap. firmiter de Summa Trinitate, & Fide Cathol. num.* 48. vbi quod Sanctus Carolus ita ſeruauit in ſuis Concilijs Mediolanenſibus; & quod ita ſeruatum fuit multoties, nedùm in poſterioribus ſæculis, ſed etiam in antiquis, ſignanter à Gallis, refert Thomaſſinus in ſuo opere de antiqua, & noua Eccleſiæ diſciplina *par.* 4. *lib.* 2. *cap.* 82.

Propoſitio igitur, de qua agimus, intellecta in ſenſu exceptiuo explicato, ita quod neget etiam in dictis caſibus facultatem Concilijs Prouincialibus, vel Diœceſanis definiendi res Fidei, eſt ſine dubio falſa, & etiam temeraria cenſeri poteſt. Imò videtur aduerſari Sacris Canonibus, nam *cap. Ad abolendam extrà de hæret.* excommunicantur omnes illi, qui iudicantur hæretici ab Eccleſia Romana, vel à Concilio Prouinciali, vel à Diœceſano.

Secunda verò pars noſtri principalis aſſerti explicatur, & ſimul probatur. Poteſt enim dicta propoſitio habere hunc ſenſum congruum, & legitimum videlicet. Ad ſolam Sedem Apoſtolicam, id eſt, ad ſolum Papam, & ſolitariè ſumptum ſine Concilio, & extrà Concilium, & cumulatiuè in Concilijs, modis ſuprà explicatis, Diuino immutabili priuilegio pertinet iudicare de controuerſijs Fidei, iudicio infallibili, & irreformabili. In hoc ſenſu dicta propoſitio veriſſima eſt, & planè Catholica: ex eaque ſequitur, quod neque Concilium generale ſine perſonali Pontificis præſidentia, aut ipſius inſtructione per Legatos tranſmiſſa, & præuie ad confirmationem Apoſtolicam, habere poſſit infallibilitatem in definiendis controuerſijs Fidei: ac ſubinde neque Prouinciale, neque Diœceſanum eam infallibilitatem habere poſſunt. Omnia enim iſta Concilia errare poſſunt, ſicut & de facto multoties errarunt, vt patet per Bellarminum de Concilijs *lib.* 1. *cap.* 5. indeque clare infertur, quod in Fidei definitionibus, non Papa Concilio, ſed Concilium Papæ ſubijcitur.

Igitur Propoſitio illa. *Ad ſolam Sedem Apoſtolicam*, id eſt, *ad ſolum Papam Diuino immutabili priuilegio ſpectat, de controuerſijs Fidei iudicare*, in hoc vltimo ſenſu à nobis explicato accepta, veriſſima eſt, nec in mentem ſani Theologi venire poteſt, quod ſit aliqua cenſura digna; Primò, quia Summo Pontifici defert priuilegium infallibilitatis in definiendo extrà Concilium. Secundò. Quia hoc priuilegium illi defertur, ſiue in Concilio, ſiue extrà Concilium priuatiue quoad alios. Tertiò. Quia negatur Epiſcopis in propria Sede, vel adunatis in Concilio Prouinciali. Quartò denique. Quia denegatur Epiſcopis adunatis etiam in Concilio generali legitime congregato, ſed ſine Papæ præſentia, & inſtructione per Legatos tranſmiſſa, & præuie ad ipſius confirmationem. Et hoc pacto, propoſitio illa. *Ad ſolam Sedem Apoſtolicam Diuino immutabili priuile-*

gio

gio spectat de controuersiis Fidei indicare, admittenda est, nec vlla censura notari potest, itaut nec etiam falsa, nec temeraria, nisi per summam iniuriam dici possit; nam cum temeritas in proposito consistat in singularitate doctrinæ communi Theologorum sententiæ oppositæ, nota temeritatis applicari non potest prædictæ propositioni, quæ sub secundo, & tertio titulo ab omnibus Theologis nemine excepto defenditur; & sub primo, & quarto titulo, exceptis paucis, à reliquis Theologis sustinetur, vel tanquam de Fide, vel tanquam conclusio ex principijs Fidei euidonter illata.

Secunda Digressio incidens.

An Summus Pontifex independenter à processibus, Informationibus, & Consultorum consultationibus ex sola suprema potestate Pontificia, qua pollet, possit res Fidei definire.

AD quæstionem respondendum est affirmatiue, scilicet Summum Pontificem independenter à processibus, informationibus, & Doctorum consultationibus, ex sola suprema potestate Pontificia, qua pollet, posse res Fidej definire.

Primò quidē ex illis verbis Matth. 16. *Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues Regni Cælorum*. Et Ioann. 21. *Pasce oues meas*. Et Lucæ 22. *Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos*. Cum enim in his locis concedatur Petro, & Successoribus summa, & suprema potestas in Ecclesia, ad determinandum ea, quæ pertinent ad Fidem, & mores, priuatiuè, & independenter ab omni alia diligentia humana, non videtur limitanda, & coarctanda solùm, & dumtaxàt ad ea, quæ determinauerit medijs processibus, informationibus, & consultationibus Doctorum. Præsertim, quia dictiones *Tu*, *Tibi*, *Te*, sæpiùs repetitæ in dictis locis sunt *personalissima*, *& demonstratiuæ ad oculum*, vt per Stephanum Gratianum *in Decisionibus Marchiæ decis.* 51. *num.* 28. Rota *decis.* 101. *num.* 3. *&* 8. *par.* 5. *recent.* habet Barbosa *in tract. de dictionibus dict.* 411. Vndè possumus dicere, quod supponunt priuatiuè, & denotant solitudinem, ac proindè, quod ex illis eliciatur posse Papam se solo vti dicta potestate, seclusa omni diligentia per alios exhibenda.

Secundò. Quia ex illis locis inferunt Theologi posse Papam determinare negotia Fidei, & morum sine consultatione Cardinalium, aut Episcoporum; pari ergò ratione colligi potest, posse id facere sine consultatione, aut consilio cuiuscumque alterius.

Tertiò. Quia id videtur colligi ex aliquibus epithetis, seù cognominibus Summi Pontificis. Vocatur enim *Papa*, idest, Pater Patrum, *Glossa, verbo Papa in princip. Clementin. quia scilicet est omninò independens in suo*

munere à filijs. Dicitur *Pastor ouilis Domini*, similiter ad denotandum, quod nullatenus ab ouibus dependeat, sicut nec Pastor ab illis aliquid accipit. *Sol* quoque vocatur, quia est solus in potestate, & quia non accipit lumen, nisi à solo Deo, sicut Sol non accipit illud ab alijs astris, sed solùm etiam à Deo. Vnde ad intentum Hugo de Sācto Victore *serm. 64. de SS. Petro, & Paulo*, inquit: *Petrus Soli comparatur, quia cura Pastoralis soli Petro data est*. Et Pius V. in Constitutione Regnans, ait, *Christus Sanctam Ecclesiam vni soli Petro tradidit gubernandam*.

Quartò. Quia si Pontifex non posset id facere, nisi dependenter à præfata diligentia, sequeretur potestatem ipsius non esse absolutam, sed solum conditionatam, vtpote dependentem à dicta conditione, quod valde derogat summæ ipsius authoritati: nam authoritas, seù facultas conditionata est imperfecta in suo genere, cum conditione non subsistente, ipsa maneat suspensa, expectans euentum conditionis, *l. cedere diem, ff. de verbor. signific.* Menoch. *consil. 63. à num.* 18. Surdus *consil.* 186. *num.* 12.

Quintò. Quia tota Ecclesia supponit Papam habere in huiusmodi rebus eam potestatem, quam habuit Christus, siquidem est ipsius Generalissimus Vicarius, *cap. inter corporalia, cap. quanto, cap. licet de translat. Episcop.* adeò quod Papæ, & Christi dicatur esse vnum Tribunal, & Consistorium, vt notant Doctores *in cap.* 2. *&* 3. *de translat. Episcop.* & Papæ iudicium cæleste arbitrium appellatur *in l.* 1. *in fine, cap. de Summa Trinit. & Fide Cathol.* Et quidquid facit, ab ore Dei dicitur procedere, vt post plures Doctores ratiocinatur Rota *in Forosempronensi, & Eugubina, seù nullius Emphyteusis* 16. *Iunij* 1636. *coram Coccino*. Quemadmodum ergò Christus potuit, & potest res Fidei determinare, nulla diligentia supposita, sic & Papa.

Sextò. Quia si non posset id facere, nisi dependenter à dictis informationibus, processibus, & consultationibus, cum illæ sint fallibiles, & possit in illis contingere error, seù mendacium ex ignorantia, seù malitia hominum, vtique non essemus certi verbi gratia de Beatitudine Canonizatorum, præsertim si aliquis sciret miracula, & historias ipsorum esse falsa, aut non fuisse bene comprobata. Vt ergò huiusmodi scrupulis obuietur, credi debet authoritatem à Deo concessam Papæ esse independentem à prædictis diligentiis, itaut, ipsis etiam non subsistentibus, iudicium ipsius circa res fidei sit infallibile.

Septimò denique. Quia propter similes rationes aliqui Theologi fatentur, quod si Papa definiat aliquid de fide, omissa diligentia, quæ communiter fieri solet, nihilominus protegente Deo suam Ecclesiam, Papa non definiet, vel si definiat, verum pronunciabit. Quod tenet expressè Ludouicus Caspensis Cæsaraugustanus in cursu Theologico *tom.* 2. *tract.* 15. *disp.* 2. *sect.* 6. *num.* 68. hoc autem applicari æqua lance potest ad canonizationem Sanctorum: cum in ipsa Papa definiat, dicit enim diffinimus,

& de-

& declaramus N. Sanctum, vel Beatum esse.

Nec dici potest Papæ authoritatem non esse illi concessam ad vsum imprudentem, & temerarium, qualis esset diffinire aliquid sine præuia diligentia, & consultatione; non enim esset vsus temerarius, aut imprudens, quando id faceret Papa, ex aliqua prudenti ratione suum animum mouente, vel ex inspiratione Dei, aut postulato eius auxilio, media oratione.

Ex his consequitur, veritates Fidei Ecclesiæ propositas à Summo Pontifice ex Cathedra loquente, nullo modo dependere, quoad credibilitatem ab aliqua fidelium acceptatione, itaut statim, ac proponuntur, quilibet Fidelis obligetur ex fide assentiri: Nam eo ipso, quod eo modo Ecclesiæ proponuntur à Summo Pontifice, iam constat à Deo esse reuelatas, ac proinde Diuina Fide credendas. Quapropter Inquisitio Hispana in suo decreto edito anno 1683. inter alias propositiones, quas censura notauit, Propositionem hanc: *Papa in decidendis articulis, qui pertinent ad Fidem, non est infallibilis, absque consensu Ecclesiæ*. Dixit erroneam esse, & hæresi proximam. Et istam: *Concilium est supra Papam*, erroneam dixit, & Schismaticam.

Paragraphus Quintus.

Defenditur à calumnijs aduersariorum Catholica doctrina epistolarum Fausti, & Lucidi.

Labefactare contendunt Aduersarij iuniores doctrinam expressam in præfatis epistolis, ac si vndique Semipelagianorum erroribus scaterent. Signanter Contensonius, vbi suprà respondendo ad quintam obiectionem ait, epistolam Fausti ad Lucidum purum putum Semipelagianismum spirare. Lucidum autem in sua epistola ad Patres Concilij nefariam Fausti doctrinam adorare, & de mysterijs prædestinationis, & gratiæ à Catholicis absonè, ad Semipelagianos consonè edisserere: ita protulit Contensonius nimis Mauguino fidens, modestius vtique loquuturus, si aduertisset apud Baronium epistolam Fausti ad Lucidum appellari pretiosam.

Ego verò ingenuè fateor, quod post accuratam perscrutationē Anathematismatum contentorum in dictis epistolis, nihil prorsus deprehendi, quod non sit apprimè consonum Sacris Ecclesiæ definitionibus ab omnibus Catholicis venerandis; Quod, vt liquidò constet, aliquorum obiectiones afferre cogimur ad illas diluendas.

Prima obiectio est ad tertiũ Anathematismatum Epistolæ Fausti, vbi dicitur. *Anathema illi, qui hominem cum fideli confessione solemniter bapti-*

zatum, & asserentem Catholicam Fidem, & postmodum, per diuersa oblectamenta prolapsum in Adam, & originale peccatum, perijsse, asseruit. Quo Anathematismo, vel damnatur error eorum, qui dicunt in Baptismo peccatum originale non remitti. Vel opinio D. Augustini, quæ docet peccatum originale esse causam, vel motiuum reprobationis in omnibus, etiam in ijs, quibus est remissum. Primùm non damnatur, quia in eo Lucidus non errabat. Damnatur ergò secundum, ac propterea sententia Catholica D. Augustini Anathemate configitur, quod saltem est temerarium.

Secunda obiectio est ad illa verba eiusdem epistolæ post anathematismos, vbi dicitur. *Eum, qui perijt per culpam, saluum esse potuisse per gratiam, si gratiæ ipsius famulatui laboris obedientiam non negasset.* Hæc enim verba gratiam nobis famulari designant, quo non obscurè indicatur Semipelagianorum error, qui, vt Sanctus Augustinus sensit, gratiam veluti pedissequam faciebant bonis liberi arbitrij conatibus. Igitur ab errore Semipelagianorum epistola Fausti liberari non potest.

Tertia obiectio est ad sextum Anathematismum Epistolæ Lucidi, vbi damnatur, qui dicit. *Ab Adam vsque ad Christum nullos ex gentibus per primam Dei gratiam, idest per legem naturæ in aduentum Christi fuisse saluatos, eo quod liberum arbitrium in primo homine perdiderunt.* Quibus verbis Pelagianorum error inuoluitur, nam prima Dei gratia asseritur esse lex naturæ præcisè sumpta, vt impiè censebat Pelagius.

Quarta denique obiectio est ad plures alias propositiones damnatas per epistolam Lucidi, quæ quidem propositiones possunt exponi in bono, & malo sensu; in bono autem sensu acceptæ sunt conformes doctrinæ Diui Augustini. Cum igitur Faustus, vtpotè Semipelagianus doctrinam Augustini detestaretur, suspicari quis potest, quod Lucidum induxerit ad damnandas illas propositiones in sensu Catholico D. Augustini, ex quo eædem propositiones graui censuræ redderentur obnoxiæ.

Harum obiectionum futilitas optimè constabit sola eorumdem Anathematismorum ponderatione in sequentibus responsionibus.

Ad primam ergò obiectionem, respondetur eam esse penitùs insubsistentem. Anathematismus enim, cui applicatur, nullatenus impetit Doctrinam S. Augustini de peccato originali, quod sit causa reprobationis omnium reproborum, & eorum quibus peccatū originale fuit remissum. Quandoquidem propositio illo anathemate confixa nō loquitur de causa, vel motiuo reprobationis ordine intentionis, in quo sententia Augustini defendi potest, sed loquitur de causa damnationis in executione. Loquitur enim de actu pereuntibus. Perire autem est damnari, & eo quis perit, ex quo damnatur. Et eo quis damnatur, de quo æternum punitur. Cum igitur peccatum originale in ijs, quibus est remissum nullatenus puniri possit, aliàs non esset remissum, sequitur esse omninò impossibile, quod ille, cui originale est remissum, in originali peccato pereat,

seù puniatur, vel damnetur propter peccatum originale, & qui oppositum adstruit tenetur etiam asserere, quod peccatum originale in reprobis non remittatur per Baptismum, quæ est hæresis Caluini damnata per Cõcilium Tridentinum *Sess.* 5. *Can.* 5. In hoc igitur sensu Caluinistico propositio anathemate confixa intelligenda est, quia sic verba sonant. Ideoque obiectio penitùs exufflatur. Quomodò autem cohæreat cum eo, quod ille, cui peccatum originale est remissum, attamen ordine intentionis reprobari potuerit à Deo ex motiuo peccati originalis, vt de facto sentit Augustinus, & cum eo docti Theologi, non pertinet ad præsens discutere. Videri potest P. Lemos *tom.* 2. *Panopliæ Gratiæ tract.* 4. *cap.* 11. *& seq.* Godoj *par.* 1. *tom.* 2. *tract.* 8. *disp.* 69. §. 6. Gonettus *eadem par.* 1. *q.* 23. *disp.* 5. *art.* 3. Norisius *in vindicijs Augustinianis* §. 10. qui dictam cohærentiam exponunt, & egregiè defendunt.

Ad secundam respondetur. Obiectionem illam omninò insubsistentem esse, & nullo prorsus fundamento niti: immò contra eam clamare verba ipsa Fausti, & Lucidi in illorum Epistolis contenta, nam ex simplici Fausti, & Lucidi Epistolarum inspectione planè oppositum eius, quod opponitur, apparet. Animaduertendum igitur à Patribus Concilij Arelatensis negotium illud Fausto demandatum fuisse, vt Lucidum ab erroribus præfatis reuocaret, ipsumque de Catholica veritate instrueret. Id autem præstitit Faustus per laudatam epistolam, quam, antequam ad Lucidum transmitteretur, Patres Concilij perlegisse, ac probasse dicendum est; sicut & eamdem subscripserunt. Quomodo ergò fieri potuit, vt in ea epistola, qua Faustus Lucidum ab erroribus reuocare iussus erat, in alios errores induceret, vti eum induxisset, Semipelagianorum, si verus esset sensus, quem obijciens vult esse verborum Fausti? Et quomodo fieri potuit, vt Patres Concilij errorem in illius verbis non aduertissent, aut non improbassent? Ipsum igitur factum contra insulsam obiectionem clamat, eamque irrationabilem denunciat. Sed & ipsa verba tàm Fausti, quàm Lucidi in eorum epistolis contenta contra obijcientem clamant oppositum planè ipsos pronunciasse, eius, quod obijciens prætendit. Nam Faustus in sua ad Lucidum Epistola antequam verba illa proferat, quæ obijciens opponit, scilicet (*Nos autem per illuminationem Christi veraciter, & confidenter asserimus, & eum, qui perijt per culpam, saluum esse potuisse per gratiam, si gratiæ ipsius famulatui, laboris obedientiam non negasset*) ante, inquam, hæc verba, alia illa præmiserat Faustus, nempè illa. (*Breuiter dicam quid sentire cum Catholica Ecclesia debeat*, id est, *primò, vt cum gratia Domini operationem Baptizati famuli semper adiungat, & eum, qui prædestinationem clauso labore hominum asserit, cùm Pelagij dogmate detesteris*) & postmodum hæc addit. *Nos ergò per medium Christo Duce, gradientes post gratiam, sine qua nihil sumus, laborem laboriosæ seruitutis asserimus, sed omnimodo arrogantiam, & præsumptionem laboris excludimus, vt totis vi-*

vibus desudantes, ne gratia in nobis euacuetur, quidquid de manu Domini susceperimus, donum pronunciemus esse, non pretium, scientes laboris ipsius fructum efficij rem esse non meriti, cum Euangelista dicentes, Serui inutiles sumus.) Hæc Faustus. Quibus concinit Lucidus errores suos damnans, inter quos illum damnat, quo dixerat. *Humanæ obedientiæ laborem Diuinæ gratiæ non esse iungendum.* Deinde sic ait. *Assero gratiam Dei, vt annisum hominis, & conatum, gratiæ semper adiungam.*)

Ex his animaduertat obijciens expositionem ab eo verbis Fausti datam esse omnino præposteram, & absurdam, ac voluntariam, immò repugnantem ipsi Textui, & verbis epistolæ. Nam ante obiecta verba alia illa pronunciat Faustus dicens, *secum gratia Domini operationem baptizati famuli semper adiungat.*) En Faustus Lucidum instruens, dicit, cum Catholica Ecclesia sentiendo, adiungendam esse cum gratia Domini operationem baptizati famuli. Certè, qui dicit adiungendam esse cum gratia Domini operationem baptizati famuli, non facit gratiam pedissequam liberi arbitrij, sed facit liberum arbitrium pedissequum gratiæ; nam qui adiūgit cum gratia operationem, supponit gratiam antecedere, & præire; quod enim alicui, vel cum aliquo adiungitur, non præcedit id, cui adiungitur, sed illud subsequitur, vt ex ipsis terminis patet. Sed clarissimè idem affirmat Faustus in verbis posterioribus, cum subdit: (*Nos ergò per medium, Christo duce, gradientes post gratiam &c.*) En Faustus apertissimè dicit, nos gradientes esse debere post gratiam. Igitur Faustus non facit gratiam pedissequam liberi arbitrij, sed liberum arbitrium facit pedissequum gratiæ, cùm dicat gradiendum esse post gratiam; Quid clarius dici potuit, vt ostenderet gratiam non sequi liberum arbitrium, sed liberum arbitrium sequi gratiam? Iuxtà hæc Lucidus, vt ostenderet se suos errores damnare ad Fausti instructionem, in sua epistola illum errorem damnat, quo dixerat, Humanæ obedientiæ laborem Diuinæ gratiæ iungendum; oppositum ergò Lucidus amplectitur, scilicet, humanæ obedientiæ laborem esse Diuinæ gratiæ adiungendum; ergò iuxtà Fausti instructionem, Lucidus profitetur liberum arbitrium debere obedire gratiæ, & laborem obedientiæ, gratiæ iungendum esse: quod profectò est profiteri, quod liberum arbitrium sequatur gratiam, & non gratia liberum arbitrium. Et hoc idem important alia eiusdem Lucidi verba, quæ sequuntur, scilicet illa (*Assero gratiam Dei, vt annisum hominis, & conatum, gratiæ semper adiungam*) vt enim diximus, quod adiungitur alteri, non præcedit id, cui adiungitur, sed illud subsequitur; Cum ergò Lucidus asserat annisum hominis, & conatum, esse gratiæ adiungendum, non vult gratiam esse pedissequam arbitrij, sed vult arbitrium esse pedissequum gratiæ; & id supponitur à Lucido contineri in Epistola ad ipsum à Fausto transmissa, nam iuxtà illam Lucidus suos retractat errores. Sed & in ipsis Lucidi verbis ab obijciente allatis, hæc veritas apparet: nam dicit

cit Fauftus, *eum qui perijt per culpam, saluum esse potuisse per gratiam, si gratia ipsius famulatui laboris obedientiam non negasset*. Certum eft enim, quod qui dicit, gratiæ famulatui non negandum effe obedientiæ laborem, dicit per laborem obediendum effe famulatui gratiæ, ac proindè afferit, famulatum gratiæ præire, & præcedere: nam huiufmodi obedientiam laboris non effe negandam dicit, qui enim obedit, non antecedit, fed fubfequitur. Fieri autem non potuit, vt Fauftus in eadem epiftola, immò in eadem pagina fibi contradiceret, & fimul contradictoria fcriberet, quod fcilicet gratia præiret labori hominis, & eadem gratia laborem hominis fubfequeretur: id enim ignoranter dictum fuiffet, vel inconfideratè, quorum nullum certum eft in Faufto fuiffe. Quare nomine famulatus gratiæ Fauftus intelligit non feruitutem gratiæ, vt perperam affirmat obijcens, fed nomine famulatus gratiæ, intelligit adiutorium, & auxilium, feù opem ipfius gratiæ, vt aliquando, & eleganter fumitur verbum *famulor*; Vndè Claudianus *de bello Get.* ait:

A Magno Stilicone caue, qui femper iniquos.
Fortuna famulante premit.

Fortuna famulante, ideft, fortuna adiuuante, vt explicat Paffaratius in fuo Calepino. in verbo *famulor*. Patet igitur nullius effe momenti obiectionem illam, nulloque fundamento niti, & fenfum Faufti verbis ab oppoñete datum eiufdem Faufti verbis omninò repugnare.

Ad tertiam obiectionem, refpondetur: Quod cum ibi prima gratia lex naturæ vocatur, non intelligi debet lex naturæ folitariè fumpta, fed fpectata cum gratia, quæ ex futuro Chrifti aduentu in eam redundabat; quod denotatur per illa veba ftatim adiecta, fcilicet *In Aduentum Chrifti*, quæ cum prioribus coniungẽda funt fine interiectione virgulæ, quo pacto redditur fenfus perfpicuus ad noftrũ intentum. Quod omninò confonum eft fenfui Lucidi paulò poft affirmantis num. 11. *Per rationem, & ordinem fæculorum, alios lege gratiæ, alios lege Moyfis, alios lege naturæ, quam Deus in cordibus hominum fcripfit in fpe aduentus Chrifti fuiffe faluatos, tamen ab initio Mundi ab originali nexu, nifi intercesfione facri fanguinis non abfolutos*. Neque prætermittendum eft, quod præfata obiectio eft ineptiffima. Quãdoquidẽ ibi Pelagianorum errorem adnotat, vbi prorfus excluditur. Pelagius enim ideò primam gratiam conftituit in lege, atque doctrina; quia vires liberi arbitrij adeò extollit, vt putet fine alia gratia interiori fuperaddita, illas effe fufficientes ad actus falutares. Propofitio autem, cui obiectio applicatur, ideo ponit nullos ex gentibus ante Chriftum per legem naturæ fuiffe faluatos, quia liberum arbitrium in primo homine perdiderunt, hoc eft quia per peccatum originale liberum arbitrium ad quodcumque bonum eft infufficiens. Cum hoc enim cohærere non poteft, quod liberum arbitrium, per folam legem, & doctrinam fufficiens fit ad actus proficuos ad falutem.

Ad quartam obiectionem refpondeo, quod etiam propofitiones Euan-

geliceæ in prauo sensu intellectæ possunt esse hæreticæ, sicut quod dixit Christus Ioannis 10. *Pater maior me est*, si intelligatur de Christo quoad Diuinitatē hæreticum, & Arianū est. Sic etiā aliqua propositio, quæ appareat quodāmodò erronea, in aliquo sensu exposita potest esse Catholica. Sicuti ista, *Christus non semper fuit*, indicat hæresim Arij, & tamen, si exponatur quoad humanitatem, est Catholica. Itaque mirùm non est, quod propositiones damnatæ per epistolā Lucidi possint explicari in recto, & in prauo sēsu, quod est verissimum.

Prima enim propositio, qua dicitur, *laborem humanum non esse gratiæ iungendum*, si sic intelligatur, quod labor humanus ex viribus naturæ profectus nihil valeat ad gratiā promerendam, seù tali labore petendo, quærendo, pulsando nullatenus posse hominem se præparare, & disponere ad primam gratiam, Dogma Catholicum est, & oppositum est Semipelagianum in Synodo Arauxicana II. *Canone 6.* damnatum. Si verò sic intelligatur, quod gratia accepta, non debeamus illi liberè cooperari laborando per actus salutares, & meritorios procedentes à libero arbitrio adiuto per gratiam, hæretica est, & damnata per Concilium Tridentinum *Sess.6.cap. 5. & Can.4.* & ab Apostolo reprobata 2. *ad Cor. cap.6.* ibi: *Hortamur vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis, &c.*

Secunda propositio, qua dicitur, *post primum hominis lapsum ex toto arbitrium extinctum*, sic intellecta, vt ad bonum supernaturale faciendum sine gratia penitus extinctum sit, Catholica est, vtpotè coincidens cum eo, quod scripsit Augustinus *in Epistola 107. ad Vitalem*, inquiens, *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus*. Verùm sic intellecta, vt liberum arbitrium, etiam excitatum, & adiutum per gratiam, nihil cooperetur assentiendo Deo vocanti, & excitanti; nec possit dissentire, sed merè passiuè se habeat, sitque res de solo titulo, vel titulus sine re. Est hæretica, & damnata per Tridentinum *Sess. 6. Can. 4. & 5.*

Tertia propositio, qua dicitur, *Christum non esse mortuum pro omnibus*, sic intellecta, quod omnes mortis Christi fructum non recipiant, scilicet illi, qui sine fide, & sine regenerationis lauacro decedunt, verissima est, & Catholica, expressa per Tridentinum *Sess. 6. cap. 3.* & firmata à D. Prospero *in responsione ad 9. obiectionem Gallorum, & ad primam Vincentianam*. Eo verò sensu intellecta, quod Christus non pro omnibus mortuus sit, quia sanguinem suum nō pro omnibus fuderit, neque pro omnibus salutis remedia præparauerit, exposuerit, vel obtulerit, impia est, & detestabilis.

Quarta propositio, qua dicitur, *Præscientiam Dei violenter homines compellere ad mortem, & cum eius voluntate perire, qui pereunt*, si sic intelligatur, quod Deus compellat impios ad pœnam æternam subeundam, supposita culpa nunquam deleta per pœnitentiam, ideoque voluntate Dei æternùm puniri Catholica est, & à Christo asserta Matthæi 25. *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius*. At intel-

le-

lecta in eo sensu, quo Deus, vt homines puniat, cogat illos in peccata ruere, & quod ideò peccent, quia Deus vult illos damnare, est Dogma peruersum contra illud Oseæ *cap.*13. *Perditio tua ex te*, ideoque damnatum in Tridentino *Sess.*6.*Can.*17.

Quinta propositio, qua dicitur. *Post acceptum legitimè Baptismum in Adam mortur quicumque deliquerit*, eo sensu exposita, quod in renatis remaneat concupiscentia, & fomes ad peccatum inclinans, deleta originali culpa, ex qua deriuat, Catholica est, ab Augustino sæpiùs repetita. Cæterum sic intellecta, quod post Baptismum permaneat in renatis, aliquid peccati originalis, quodque ipsa concupiscentia permanens verè peccatum sit, est hæresis damnata in Tridentino *Sess*.5. *Can*.5.

Sexta tandem propositio, qua dicitur, *aliquos esse deputatos ad mortem, & alios ad vitã prædestinatos*, eo sensu intellecta, vt alij ad æternã dãnatione deputati sint, ordine quidẽ intẽtionis ob peccatũ originale præuisũ; alij vero ad vitam ita prædestinati, vt eorum electio sit ex Diuina misericordia, ideoque antecedenter ad merita præuisa, sententia est D. Augustini ex Sacris literarum fontibus hausta. Eo verò sensu exposita, quod Deus reprobos ad peccatum propellat, & ex primæua intentione conditi fuerint, non vt vitam consequerentur æternam, sed vt sempiternis cruciatibus torquerentur, est hæretica, scandalosa, & blasphema.

Sed vndè constat, inquiunt Aduersarij, quod Lucidus illas propositiones propugnaret in prauo sensu, & subindè, quod Faustus illum induxerit ad eas retractandas in prauo sensu?

Respondeo id non minus constare, quàm quod Sol luceat; constat enim, quia Lucidus Prædestinatianus erat, quorum hæresis consistebat in prauo sensu illarum Propositionum. Constat, quia si Lucidus præfatas Propositiones propugnasset in recto sensu, & ad mentem Augustini, qui sensus à Fausto non reputaretur Catholicus, non ipse solus Lucidus inducendus erat ad retractationem illarum propositionum, sed quotquot erant fideles D. Augustini discipuli, qui pariter illas Propositiones in recto sensu defendebant. Constat, quia de mandato Patrum Concilij, qui quidem erant doctissimi, atque Sanctissimi, Lucidus illas propositiones reuocauit, & nullus sanæ mentis sibi persuadere potest, quod tot, ac tales Episcopi essent adeò excæcati, vt crederent propositiones ad mentem Augustini expositas esse hæreticas, ideoque retractandas, & configendas. Constat denique, quia Fausti epistola propositiones in sensu Catholico defendit, & in prauo sensu confutat, ideoque ad eas in sensu confutato retractandas Lucidum compellit. Nec mirùm, quia licet Faustus Semipelagianus esset, attamen exarando epistolam, non se gessit vti Semipelagianus, quinimmò, vt Professor Augustinianæ doctrinæ. Sed etsi dixerimus Faustum, quando scripsit epistolam, nondum fuisse Semipelagianorum erroribus infectum, eiusque peruersionem incepisse, quando scripsit opuscula, qu s poterit nobis aduersari? Nulla quip-

pè eſt repugnantia in eo, quod talis peruerſio contigerit in momento. Vt autem ſupra obſeruauimus Epiſtola non modico tempore ante opuſcula exarata fuit.

Paragraphus Vltimus.

Alia quædam argumenta contra exiſtentiam Hæreſis Prædeſtinatianæ proponuntur, & diluuntur.

VT magis magiſque clareſcat veritas noſtræ Aſſertionis, quædam alia leuiora argumenta proponenda ſunt, & diluenda.

Primum argumentum eſt. Quia ſi verè Prædeſtinatiana hæreſis extitiſſet, in aliquo generali Concilio fuiſſet proſcripta, quod tamen nunquam contigit, quin immò in nullo generali Concilio facta fuit mentio de hæreſi Prædeſtinatiana.

Reſpondetur, alias etiam hæreſes indubiè extitiſſe, quæ non fuerunt proſcriptæ in aliquo generali Concilio. Hæreſis Manichæorum indubiè extitit, & in nullo generali Concilio proſcribitur, neque de ea ſub tali nomine fit mentio. Idem contigit de hæreſi Pelagiana, & Semipelagiana, & Melchior Canus *lib. 5. de locis cap. 4. concluſ. 4.* obſeruat, quod nec etiam Hæreſes Priſcilliani, nec Eluidij in aliquo Concilio generali damnatæ fuerunt, ſed prima in Concilio Toletano 1. & poſterior in Concilio Telenſi, quæ fuerunt Prouincialia, & idem etiam obſeruat de hæreſi Pelagiana damnata in Concilijs Prouincialibus Mileuitano, & Carthaginenſi, ſicut etiam hæreſis Semipelagiana damnata fuit in Concilio Arauxicano 2. quod etiam fuit Prouinciale. Ideò argumentum nihil concludit.

Arguitur ſecundò. Quod hæreſis Prædeſtinatiana non extiterit, expreſsè dixit S. Prudentius Trecenſis Epiſcopus in libro contra Ioannem Erigenam *cap. 4.* ibi: *Tertiam verò hæreſim, quam Pelagianis contrariam aſſeris, qua ita donum gratiæ prædicetur, vt libertas arbitrij funditus auferatur, nec legimus, nec audiuimus.* Concinit S. Remigius, vel quiſquis fuerit Author libri Eccleſiæ Lugdunenſis contra eumdem Ioannem Erigenam, nam *cap. 4.* ita fatur. *Secunda hæreſis, quam dicit eſſe gratiæ ſolius, quæ ſit, vel fuerit in Eccleſia, quæ ita prædicauerit, ſola Dei gratia hominem ſaluari, vt liberum hominis negaret, vel deſtrueret arbitrium, nobis minimè compertum eſt.* Illa autem hæreſis, quæ dicitur ab his teſtibus ſuppoſititia, non eſt alia, quàm Prædeſtinatiana, vt patet.

Reſpondetur, quod iſti Authores ſcripſerunt in octauo Sæculo. Nos autem pro exiſtentia hæreſis Prædeſtinatianæ, quam plures teſtes attulimus, qui fuerunt Hæreticis Prædeſtinatianis quinti Sæculi coætanei, quibus de iure magis ſtandum eſt, quam cœteris, qui poſt quatuor centum annos circiter, deinceps ſcripſerunt.

Deniqne arguitur. Exiſtentia hæreſis Prædeſtinatianæ probatur in ſolo

lo Lucido Presbytero, non enim alius nominatur, qui in quinto sæculo illam hæresim professus fuerit. Vnus autem error non sufficit ad sectam constituendam, sicut nec vna hirundo facit Ver.

Respondetur, quod semel admisso Lucidum fuisse hæreticum Prædestinatianum, & idcircò coactum retractare talem hæresim per Concilium Arelatense, indubiè fatendum est, quod plures Asseclas, seù Sodales haberet, qui eamdem hæresim sectarentur, & propugnarent. Non enim credibile est Concilium fuisse coactum pro reducendo ad veram fidem vno tantùm errone. Et Lucidus ipse testando in sua Epistola ad Patres Concilij, quod sui erroris correctio ad publicam salutem pertinebat, vtique denotare videtur, quod plures per detestationem eiusdem erroris salutem consequuti fuerint. Vnius enim emendatio potius ad priuatam, quàm ad publicam salutem referenda est. Id ipsum confirmatur ex testibus allegatis pro nostra conclusione: dum enim expressam mentionem faciunt huius hæresis in quinto Sæculo, eam pluribus adscribunt, pleno ore eam appellantes hæresim Prædestinatianorum. Et in octauo Sæculo licet vnus tantùm sit nominatus hæreticus Prædestinatianus nẽpè Gotteschalcus, de quo in sequenti articulo, attamen affirmatur tunc viguisse Prædestinatianorum sectam. Sic enim loquitur Rabanus Maurus in Epistola ad Eberardũ Comitem, vbi ipsum rogat, *vt si quis maneret apud ipsum docens, quæ contraria sunt Fidei (prædicando nimirùm Prædestinatianorum errores) prohibeat eum, vt cesset ab hac secta*. Quamuis igitur in quinto sæculo vnus tantùm sit expressè nominatus eiusdem hæresis sectator, non indè sequitur, quod non tot socios erroris haberit, quot condendæ sectæ pares fuerint. Ideoque in hac parte non consentio Norisio, qui loco supra allegato §. *Iam illius controuersiæ*, putat Sectatores illius hæresis vix suffecisse ad numerum componendum. Et hæc sufficiant de hoc articulo.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum Hæresis Prædestinatiana resuscitata fuerit in nono sæculo per Gotteschalcum.

IMplicatior est ista controuersia, quàm præcedens. Etenim in ea ferè omnes antiqui Scriptores præsertim illius temporis pro reali existentia hæresis prædestinatianæ testimonium ferunt, & mirùm est, quod nonnulli recentiores Iansenij suspicionibus acti, antiquorum authoritate contempta, in contrariam vertantur sententiam. Cæterùm in præsenti cõtrouersia antiqui Authores Gotteschalco coætanei, immò, & Concilia quædam Prouincialia dissensisse videntur circa Gotteschalci doctrinam, quibusdam illam laudantibus tanquam Catholicam, & Augustinianam, alijs autem eamdem reprobantibus tanquam hæreticam Prædestinatianam.

Quod

Quod igitur doctrina Gotteſchalci eſſet Catholica, & Auguſtiniana exiſtimauit Eccleſia Lugdunenſis in libro de tribus Epiſtolis Sancto Remigio attributo. Sanctus Prudentius Epiſcopus Tricaſſinus in libro de Prædeſtinatione contra Ioannem Scotum Erigenam. Ratramnus Monachus in duobus libris de Prædeſtinatione Dei, & Lupus Ferrarienſis Abbas in libro de tribus quæſtionibus ad Regem Carolum Caluum miſſo. Quos allegatos libros edidit Mauguinus in primo Tomo de Prædeſtinatianæ Fabulæ confutatione. Et iſtis antiquis Patribus ſubſcribit Cornelius Ianſenius *tom. 1. inſcripto Auguſtinus &c. lib. 8. cap. 23. §. nihil arbitror*. Quem ſequitur Mauguinus *tom. 2. de Prædeſtinatianæ fabulæ confutatione per totum*, & Contenſonius *in Theologia mentis, & cordis tom. 5. diſſertat. 3. Appendice vnica* §. 3. putantes Concilium Valentinum Gotteſchalco fauiſſe.

Cœterùm Gotteſchalci doctrinam tanquam hæreticam Prædeſtinatianam damnarunt Rabanus Maurus Archiepiſcopus Moguntinus, Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis, Amolo Archiepiſcopus Lugdunenſis locis infrà referendis, & ſine dubio Synodus Moguntina, & Cariſiaca. Ideoque, quod Gotteſchalchus hæreſim Prædeſtinatianam reſuſcitauerit in nono ſæculo, in quo ipſe viuebat, recentiores plerique affirmant, vt Binius in notis ad Concilium Moguntinum, & Cariſiacum, Labbe *tom. 8. Concil. pag.* 53. Cellotius in libro, quem inſcripſit *Hiſtoria Gotteſchalci Prædeſtinatiani*, Lucas Achtros, Ioannes Mabillonius in actis Sanctorum Ordinis Sancti Benedicti *par. 2. in proœmio art. 2. num.* 148. Natalis Alexander Sæculo nono *par. 2. diſſert. 5.* Quorum ſententia, vtpotè validioribus, imò inconcuſſis fundamentis innixa à nobis pro concluſione ſtatuitur.

Paragraphus Primus.

Firmatur apertiſſimis teſtimonijs vera ſententia aſſerens Gotteſchalcum in nono ſæculo Hæreſim Prædeſtinatianam reſuſcitaſſe.

PRobatur primò noſtra concluſio authoritate Rabani Mauri Archiepiſcopi Moguntini, qua nulla maior hac in re deſiderari poteſt; quãdoquidẽ Rabanus Vertex Theologorum habebatur, teſte Baronio ad annum 487. *tom.* 10. Hic ergò præclarus Antiſtes certior factus de Gotteſchalci erroribus à Nottingo Epiſcopo opuſculum compoſuit de Prædeſtinatione, vt præfatos errores confutaret, in cuius opuſculi præfatione ſic loquitur ad Nottingum. *Nuper quando ad Sereniſſimum Imperatorem Ludouicum in tranſitu expeditionis hoſtilis in Pago Logana veniſti, & ibidem mecum locutus de hæreſi, quam quidam de prædeſtinatione Dei iniquè contendunt errantes, & alios in errorem mittentes, ſermonem habuiſti, conuenit inter nos, vt è Diuinis, & Orthodoxis Patrum ſententijs, aliquod opuſculum*

lum conficerem, ad conuincendum errorem eorum, qui de Deo bono, & iusto tam nequiter sentiunt, vt dicant, eius prædestinationem facere, vt nec homo ad vitam prædestinatus possit in mortem incidere, nec ad mortem prædestinatus possit vllo modo se ad vitam recuperare. Ecce proprijssimus error hæresis prædestinatianæ, qua ponitur, quod Prædestinatus ad mortem, nullam habeat potentiã perueniendi ad Gloriam, & prædestinatus ad vitam nullam potentiam retineat ruendi in damnationem, & hanc hæresim propugnabat Gotteschalcus, teste Rabano.

Aliud quoque expressius testimonium proferri potest ex eodem Rabano in Epistola ad Eberardum Comitem, vbi inquit. *Quia diuulgatum in istis partibus constat, quemdam incolam nomine Gotteschalcum apud vos manere, qui dogmatizat, quod Prædestinatio Dei omnem hominem ita constringat, vt etiam si quis velit saluus fieri, frustrà, & in cassum laboret, si non est prædestinatus ad vitam, quasi Deus prædestinatione sua cogat homines interire, qui Author est salutis nostræ, non perditionis.* Vbi clarè denotatur hunc incolam, nempè Gotteschalcum hominis reprobationem adstruxisse taliter vrgentem in damnationem, vt nullam relinqueret in homine potentiam ad æternam salutem. Ex quo de hæresi Prædestinatiana luculentissimè conuincebatur.

Probatur secundò, conclusio ex actis contra Gotteschalcum in celebri Synodo Moguntina, cui Rabanus præsedit, habitaque fuit anno Domini 484. vt refert P. Labbe *tom.* 8. *Concil. pag.* 52. Ex illis enim constat, quod in ea Synodo errores Gotteschalci examinati fuerunt, ipseque præsens auditus, à Rabano conuictus, prauaque ipsius Dogmata confutata, cumque per hæc non resipisceret, remissus fuit ad Hincmarum Remensem Archiepiscopum, amplius ab eo coercendus, & puniendus, præstito priùs iuramento de nunquam redeũdo in Germaniæ Regnum. Omnia ista constant apud Labbe *loco allegato pag.* 53. vbi de eisdem affert attestationem Annalium Francorum editorum à Pithæo, & Tritemij in Chronico Hisaugiensi, & Hincmari in Epistola ad Nicolaum I. Pontificem. Et *pag.* 58. additur etiam attestatio Annalium Bertinianorum ad annum Christi 859. Quibus adijcienda est ex Natali Alexandro, vbi suprà *pag.* 254. attestatio Auentini in Annalibus Boiorum *lib.* 4. & Sigeberti in Chronico ad annum 849. ac denique confirmantur ex epistola Synodica Rabani ad Hincmarum legenda apud Labbe, vbi suprà *pag.* 53.

Mirum est, quod ex testimonijs adeò perspicuis contrarij Authores non fateantur se remanere conuictos. Effugia quærunt, sed facilem exitum non inueniunt. Dicit enim ad hæc Mauguinus *cap.* 5. *suæ dissertationis*, quod Rabanus non poterat esse legitimus Gotteschalci Iudex, *l. vnica, Cod. ne quis in sua causa iudicet, & cap. inter querelas* 23. *qu.* 4. Addit *cap.* 6. quod Conuentus ille Episcoporum apud Moguntiam non fuit Concilium, sed Regium Placitum. Ac tandem dicit, quod Gotteschalcus ab hac Synodo potiùs repulsus

fuit,

fuit, quàm iudicatus iuxtà Annales Fuldenses, & Flodoardum *lib. 3. historia Ecclesiæ Remensis cap. 21.* patetque ex epistola Synodica Rabani ad Hincmarum.

Hæc tamen pro nihilò sunt habẽda: nam gratis permisso, quod in illa Synodo, qualiscumque ea fuerit, Rabanus incompetenti iurisdictione cõtra Gotteschalcum egerit, attamen, quod non verè Gotteschalcus iudicatus fuerit Hæreticus Prædestinatianus, eminens Rabani sapientia, cæterorumque Episcoporum præstantia, quemquam sentire non patitur. Indè autẽ manifestè deducitur Gotteschalcum reuerà infectum fuisse hæresi Prædestinatiana, & non id per imposturam ei attributum fuisse à Rabano, totaque Synodo Moguntina.

Sed non esse dubitandum de competenti iurisdictione, qua Synodus Moguntina errores Gotteschalci proscripsit, eumque damnauit, manifestum relinquitur, ex eo, quod ipsemet Gotteschalcus coram Synodo comparuit, eique suum librum vtique examinandum obtulit: ideoque, si non ex alio capite, saltem ex spontanea ipsiusmet præsentia, et subiectione Synodus ius acquisiuit, ad eum condemnandum, vel absoluendum.

Motiua verò, quæ in contrarium afferuntur à Mauguino sunt penitùs insubsistentia. Quia licet Rabanus aduersus Gotteschalcũ opusculũ confecisset, & Gotteschalcus aduersus Rabanũ libellũ scripsisset, attamen, quia causa, de qua agebatur pertinebat ad Fidem, non poterat considerari, vt propria Rabani, sed vt Ecclesiæ communis. Multas quidem contentiones habuit S. Alexander Patriarcha Alexandrinus cum Arrianis: & tamen non obstitit, quin optimò iure isti hæretici Anathemate confixi fuerint in Synodo Alexandrina, Præside eodem S. Alexandro.

Nec nouum, imò valdè consuetum erat priscis temporibus, quod Episcopi Prouinciarum ad Regis placitum conuocarentur pro tractandis negotijs Regni, eaque occasione simul adunati Antistites Synodos Prouinciales celebrarent pro causis Ecclesiasticis definiendis, vt refert Thomassinus in opere Gallico, de antiqua, & noua Ecclesiæ disciplina *tom. 2. par. 3. lib. 2. cap. 53. & tom. 3. par. 4. lib. 2. cap. 76.*

Quod denique dicitur, Gotteschalcum à Synodo Moguntina repulsum fuisse, non damnatum, aduersatur apertissimè narrationi gestorum, quã Rabanus fideliter descripsit in Epistola Synodica ad Hincmarum. Ibi namque habetur expressè, decretum fuisse in illa Synodo Gotteschalcum cum perniciosa sua doctrina damnatum mittere ad Hincmarum: non ergò prætermissa, sed præmissa damnatione repulsus, seù verius remissus ad Hincmarum, ab eo condigna pro meritis pœna plectendus, si damnatis erroribus pertinaciter adhæsisset.

Probatur tertiò, eadem conclusio ex actis contra Gotteschalcum in Synodo Carisiaca, quæ celebrata fuit anno Domini 849. In ea enim Hincmaro Præside coram duodecim Episcopis, duobus Corepiscopis, & pluribus Abbatibus comparuit Gotteschal-

ſchalcus, iterumque auditus fuit, & eius ſcripta examinata: & tunc iudicio præfatorum Antiſtitum de Hæreſi Prædeſtinatiana conuictus, & coactus ſua ſcripta igni tradere, tandem damnatus fuit propter hæreſim, & alia crimina ad publicam fuſtigationem, & ad perpetuum carcerem, vtpotè obſtinatè in ſuo errore perſeuerans. Omnia prædicta conſtant ex epiſtola Hincmari ad AmolonemAr. chiepiſcopum Lugdunenſem, quæ habetur apud Cellotium.

Sententia verò lata in dicta Synodo contra Gotteſchalcum habetur apud Labbe, vbi ſuprà *pag.* 57.

Ecce igitur alia Synodus, per quā Gotteſchalcus declaratus fuit, vt hæreticus Prædeſtinatianus. Siuè autem talis Conuentus dicatur Placitum Regium, ſiuè verum Prouinciale Concilium, & ſiuè exceſſerint dicti Concilij Patres, ſiuè non exceſſerint in pœna Gotteſchalco impoſita, parum refert ad noſtrum intentum, dummodò in eo conueniatur, quod rationabiliter, non autem per inſcitiam, vel per malignitatem hæreſis Prædeſtinatiana Gotteſchalco attributa fuerit. Quod ſi quis oppoſitum audacter aſſereret, eſſet ipſe damnandus; quia vt miſerabilem Monachū liberaret ab errore, tot præſtantiſſimos Epiſcopos in damnationē Gotteſcalci conſentientes graui calumnia non vereretur afficere.

Veritas tamen eſt, quod nec illi Conuentui Cariſiaco Synodi præcellentia defuit, non obſtante quod ad Regis placitū coactus fuerit, propter ſupradicta. Et Antiſtites præfati nullatenus exceſſerūt in punitione Gotteſchalci obſtinati Hæretici: tantùm enim abeſt, quod pœna in eū ſtatuta ſæuitiam redoleat, quin potiùs mitis cenſenda ſit. Quia ſi monetarum tonſoribus grauior pœna debetur, quàm perpetui carceris, cur non etiā grauiori ſupplicio mulctandi ſunt Sacrorum Dogmatum corruptores, præſertim lumini rebelles, & obſtinati?

Paragraphus Secundus.

Dicta Gotteſchalci referuntur, & ex terminis ipſorum conformiter ad mentem Gotteſchalci ſenſus Hæreticus eruitur.

EX actis Conciliorum Moguntini, & Cariſiaci luculenter quidem apparet Gotteſchalcum, vt Hæreticum Prædeſtinatianum habitum, & damnatū fuiſſe: nihilominus quia Concilia Prouincialia non ſunt indefectibilia, ſed in definitionibus Fidei errare poſſunt, & multò magis in quæſtionibus facti, & Mauguinus, & cum eo Contenſonius prætendunt, quod dicta Concilia errauerint, attribuendo Gotteſchalco per incongruā, vel extortam interpretationem propoſitionū eiuſdem perniciosam hæreſim, à qua ſenſus ipſius longè diſtaret, ſicut & ſenſerunt nonnulli Patres Gotteſchalco coætanei, quos in principio articuli allegauimus, operæ prætium eſt Gotteſchalci dicta, quaſi corpus delicti, palàm exponere, vt ex

eorum inspectione innotescat, an iure, vel iniuria ipsi attribuatur, quod fuerit Prædestinatianæ hæreseos defensor, & instaurator.

Habemus autem huiusmodi dicta recensita in epistola Hincmari ad Nicolaum I. Pontificem Maximum, hoc tenore verborum.

Dicit (nempè Gotteschalcus) *quod & veteres Prædestinatiani dixerunt, quoniam sicuti Deus quosdam ad vitam æternam, ita quosdam prædestinat ad mortem æternam.*

Dicit, quod veteres Prædestinatiani dixerunt, quoniam non vult Deus omnes homines saluos fieri, sed tantùm eos, qui saluantur. Omnes autem saluari, quoscumque ipse saluari voluerit, ac per hoc quicumque non saluantur penitùs non esse voluntatis ipsius, vt saluentur. Quoniam si non omnes saluantur, quos vult Deus saluos fieri, non omnia quacumque voluit fecit, & si vult, quod non potest, non omnipotens, sed infirmus est.

Dicit, quod & veteres Prædestinatiani dixerunt, quod non pro totius Mũdi redemptione Dominus, & Saluator noster IESVS CHRISTVS *sit crucifixus, & mortuus, sed tãtum pro his, qui saluantur.*

Dicit quoque modo dispari traditione, sed pari errore, quod & veteres Prædestinatiani dixerunt, exponens sententiam Apostoli Petri, eum qui emit eos negantes, Baptismi inquit Sacramento eos emit, non tamen pro eis crucem subijt, neque mortem pertulit, neque sanguinem fudit.

Hæc Hincmari Epistola habetur apud Flodoardum *lib.* 3. *c.* 14. & ex ipso refertur à Binio apud Labbe *tom* 8. *Concil. pag.* 54. eamque reuerà scriptam fuisse ab Hincmaro Summo Pontifici Nicolao, nemo negare audet. Nihil autem in ea Hincmarum Gotteschalco calumniosè affigere, eò eo inferri potest, quod paratum se esse scribat ad eum Romam mittendum, vt ipse Summus Pontifex per se doctrinæ illius periculum faceret; ex quo Hincmari fallacia, si fuisset in dolo, coram toto Mundo discooperiri poterat, quod suæ famæ intererat omninò vitare.

Quamobrem Gotteschalci fautores, vt ipsum ab hæresi liberent, eo dirigunt suæ intentionis conatum, vt dictis propositionibus sanum sensum accommodent; in eoque expressas fuisse à Gotteschalco sustineant. Et sanè primum dictum immune esse ab omni censura reputant; quia eo modo loquendi vsus est etiam D. Augustinus *libr. de Ciuitate Dei cap.* 24. inquiens: *Quid igitur dabit eis, quos prædestinauit ad vitam, qui hæc etiam dedit eis, quos prædestinauit ad mortem?* Et Sanctus Fulgentius etiam *lib. ad Monimum cap.* 13. ait: *Potuit, sicut voluit prædestinare quosdam ad gloriam, quosdam ad pœnam.* Itaque horum Sanctorum Patrum vestigia secutus Gotteschalcus Prædestinationem ad mortem adstruxit, id est, ad pœnam, non autem ad culpam. Et ita dictum illud est expers omnis censuræ ex Mauguino in tota sua dissertatione, præsertim *cap.* 11. & ex Contensonio *loco suprà allegato*.

Et quidem in hoc puncto versabatur cardo controuersiæ inter fautores Gotteschalci, eiusque censores. Isti namque putabant, non posse dici

Ca-

Catholicè, quod Deus prædestinet aliquos ad mortem, ex hoc enim deduci existimabant, quod etiam Deus prædestinaret ad culpam; & idcircò vnicam solùm prædestinationem, scilicet ad vitam adstruendam esse censebant. Illi verò Gotteschalci fautores acriter vrgebant Prædestinationem impiorum ad mortem admittendam esse, quia illam admisit Augustinus, quin indè inferri possit, quòd Deus prædestinet etiam ad culpam, quod est blasphemia. Ideoque geminam prædestinationem in Deo constituendam esse putabant, aliam scilicet ad vitam, aliam ad mortem.

Pro tollenda æquiuocatione, quæ in hac materia inuoluitur, eamque obscurat, vnum oportet aduertere, quod à nostris Authoribus prætermittitur, & multùm confert nedum ad Gotteschalci damnationem firmandam, sed etiam ad fundamenta aduersariorum penitùs destruenda. Illud autem est, quod prædestinatio dupliciter sumi potest. Nempè adæquatè, & inadæquatè. Adæquatè sumitur, quatenùs attingit directiuè, & influxiuè, tàm finem, quàm media conducentia ad finis consecutionem: vtramque enim attingentiam includi in prædestinatione, patet ex eius definitione, qua dicitur, quod est præparatio gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro. Inadæquatè verò prædestinatio sumitur, quatenùs præcisè attingit finem, non attingendo influxiuè, & causatiuè media per se conducentia ad finem, licet illa præuisa supponat. Hoc ergò animaduerso.

Dicimus ad fautores Gotteschalci, quod Sancti Patres allati constituentes prædestinationem ad mortem, seù ad interitum, locuti sunt procul dubiò, de prædestinatione sumpta inadæquatè in sensu explicato, quo pacto importat quidem decretum de æterna punitione tanquã de fine, non autem affert influxum causatiuum mediorum per se conducentium ad talem finem, quæ sunt demerita, & peccata: nullatenus autem locuti sunt de prædestinatione adæquatè sumpta, quia semper negarunt, quod Deus per decretum reprobatiuum in peccata influeret, seù ad illa promoueret, tanquam media conducentia in damnationem; sic enim eodem modo constituerent in Deo prædestinationem ad vitam, & prædestinationem ad mortem: ex quo vtique sequitur, quod sicut humana salus reducitur in Deum tanquam in primam radicẽ saluationis, ita etiam humanus interitus reduceretur in Deum, tanquam in primam radicem perditionis, cõtra illud Oseæ *cap. 13. Perditio tua Israel: tantummodò in me auxilium tuum*: & quod sicuti Deus est Author meritorum, ita esset Author peccatorum, contra illud Iacobi 1. *Deus intentator malorum est*. Quas blasphemias Sanctis Patribus attribuere iniquissimum esset.

Cæterum Gotteschalcus, dum posuit prædestinationem ad mortem, sicuti prædestinationem ad vitam, ex terminis sui dicti, satis apertè indicauit, quod prædestinationem adæquatè sumebat. Nam dictio (*sicuti*) iuxtà Gotteschalci sensum in re præsenti omnimodam similitudinem importat, quam aliquando importare cer-

tum est, vt diximus suprà, & docet Barbosa *tract. de dictionibus dict. 366. num. 1.* Hoc autem pacto Gotteschalcum particulam *sicuti* sumpsisse constat ex epistola Synodica Rabani ad Hincmarum infrà referenda, in qua narrat, quod Gotteschalcus ponebat prædestinationē Dei esse sicut in bono, ita & malo. Propter hūc intolerabilem errorem, idem Rabanus, Hincmarus, & Amolo, & cœteri Patres Synodi Moguntinæ, & Carisiacæ ipsum vrgebant, vt talem prauam doctrinam de duplici prædestinatione, vtique simili, & conformi abiuraret; sciebant enim id pertinere ad Hæresim Prædestinatianam damnatam in Concilio Arauxicano II. *Can.* 25. ibi: *Aliquos verò ad malum Diuina potestate prædestinatos esse, non solum non credimus, sed etiam si sunt, qui tantùm malum credere velint, cum omni detestatione illis Anathema dicimus.* Hoc ergò tantum malum crediderunt Prædestinatiani antiquiores, qui primam radicem perditionis refundebant in Diuinam voluntatem, vt patet ex epistola Fausti ad Lucidum, & ex libello retractatorio Lucidi in præcedenti Articulo propositis, & examinatis. Eamdemque hæresim ab orco reuocauit Gotteschalcus, vti verba ex ipso ab Hincmaro relata sonant. Qua de re omnis admiratio cessat, ex quo nostris etiam temporibus Lutherani, & Caluinistæ in eumdem errorem prolabuntur, quos damnat Concilium Tridentinum *sess. 6. Can. 6.* ibi: *Si quis dixerit, &c. Mala opera, itaut bona Deum operari, non permissiuè solùm, sed etiam propriè, & per se, adeout sit proprium eius opus, non minus proditio Iudæ, quàm vocatio Pauli Anathema sit.*

Consultò autem, ac data opera particula, *sicut*, ea in re vsus est Gotteschalcus, vt videlicet ambigua particula vtens, quæ sensum Catholicum, & sensum ab eodem Gotteschalco intentum habere poterat, ambiguis verbis Hæreticorum more, suum celaret errorem, qui erat ille, quod eodem modo Deus homines prædestinaret ad Gloriam, & ad pœnam, itaut sicut Deus prædestinando homines ad Gloriam, illos etiam ordinat ad merita, tanquam media, per quæ Gloriam sunt consecuturi, ita etiam homines prædestinando ad pœnam, illos pariter inducat ad peccata, per quæ damnationem incurrēt. Sicut etiam in vtraque prædestinatione errabat adstruendo, quòd ex prædestinatione ad vitam, nulla in Electis relinqueretur libertas, qua possent damnationem subire, & ex prædestinatione ad mortem, nulla in reprobis relinqueretur libertas, qua possent consequi salutem. Et quia Gotteschalcus in ea re mentem suam nunquam aperire voluit, nec aliqua distinctione vsus est, qua suum dictum in rectum sensum traduceret, & alios errores doceret, qui supponebant, vel sequebantur errores illos circa prædestinationem, & reprobationem hominū, euidens est Gotteschalcum in his errasse.

Dixi, quod errabat Gotteschalcus in vtraque prædestinatione constituenda: quia putabat in eo, qui est prædestinatus ad vitam, nullam remanere potentiam ruendi in damnationem, & in eo, qui est prædestinatus

tus

tùs ad mortem nullam remanere potentiam ad salutem consequendam. Quod enim Gotteschalcus ita seuerè sentiret deducitur ex epistolis Rabani ad Nottingum Episcopum, & ad Eberardum Comitem, quarum verba retulimus in prima probatione conclusionis §. 1. Potestque amplius confirmari ex epistola Synodica eiusdem Rabani scripta ad Hincmarum, vbi inter alia, hæc habet. *Notum sit dilectioni vestræ, quod quidam Girouagus Monachus nomine Gotteschalcus de Italia venit ad nos Moguntiam nouas superstitiones, & noxiam doctrinam de Prædestinatione Dei introducens, & populos in errorem mittens, dicens, quod prædestinatio Dei, sicut in bono, sit ita & in malo, & tales sunt in hoc Mundo quidam, qui propter prædestinationem Dei, quæ eos cogat in mortem ire, non possint ab errore, & à peccato se corrigere, quasi Deus eos fecisset ab initio incorrigibiles esse, & pœnæ obnoxios in interitum ire.*

Idemq; probatur ex epistola Amolonis Archiepiscopi Lugdunensis ad ipsum Gotteschalcum scripta, & primum edita à P. Sirmondo, extatque in Bibliotheca Maxima Patrum edita Lugduni. Hic ergò Archiepiscopus visis scriptis Gottescalci post suam damnationem elaboratis, & recepta ab eodem Gotteschalco epistola, ad eumdem respondit hoc tenore verborum: *Perlata est ad nos quædam scriptura tua, in qua apertissimè, & prolixo sermone, atque etiam, vt tibi visum est, etiam testimonio scripturarum, siuè Sanctorum Patrum quid sentires, siuè doceres, multipliciter executus es. Nunc quoque accepimus alia scripta tua non parua, quæ ad Episcopos, vel contra Episcopos, qui in Concilio damnationi tuæ affuerunt scripsisse, vel protulisse videris. In quibus quanta intensione potuisti de vna tantùm quæstione, id est, de prædestinatione Diuina quid teneas diligenter explicare curasti. Ita factum est, vt ex vtraque scriptura tua, siuè quam per alios, siuè quam te mittente accepimus, plenissimè cognoscere videamur, in quibus quæstionum periculis fluctues, vel, quod nimis dolendum est, naufragetur sensus tuus. Quid autem sibi maximè displiceret exponit quarto loco,* in quiēs: *Quartò loco displicet nobis valdè, quam durè, & indisciplinatè, & immaniter de Diuina Prædestinatione sentis, & loqueris in damnatione reproborum, vt omnes illi, qui ad sinistram ponendi sunt in die Iudicij, & cum Diabolo, & Angelis eius pro malis meritis suis æterno igne damnandi, ita sint diuinitùs ad interitum prædestinati, vt eorum nullus prorsus potuerit aliquando, nullus possit saluus esse, &c.* Prætereà subdit: *Quinto loco non minus detestamur, et horremus, quod ita exarsisti aduersus eos, qui æterno incendio sunt digni, vt dixeris eos tam irreuocabiliter, et incommutabiliter perditioni esse prædestinatos, sicut Deus ipse incommutabilis, et inconuertibilis est, et Episcopos ad quos scribis, quasi misericorditer adhortaris, vt hoc prædicent Populis, vt quia iam præfinitam damnationem euadere non possunt, saltem aliquantulum Deo supplicent, et humilientur, vt statuatis eis, vel modicum mitiget, vel leuiget pœnas, &c.* Ecce quomodò Gotteschalcus explicabat

cabat suam perniciosam sententiam de prædestinatione Dei ad interitum, nimirùm ita, quod nullam in reprobis relinqueret potentiam ad consequendam salutem.

Respondet ad hoc Mauguinus *cap.* 22. suæ dissertationis: Præfata scripta, quæ peruenerunt ad Amolonem, non esse genuina Gotteschalci, sed ipsi attributa fraudulentia Hincmari: cuius fraudulentæ suppositionis potiorem rationem non affert, nisi quia Gotteschalcus in carcere constitutus, non habebat commoditatem scribendi.

Sed in refellendis istis euanidis diuinationibus non est immorandum. Sanè credendum est epistolam Amolonis Gotteschalco redditam fuisse: nam si liberè dicitur, quod non habebat commoditatem scribendi, non tamen prætenditur, quod ei deficeret etiam lux necessaria ad legendum. Dato autem, quod epistola Amolonis sibi scriptam perlegerit, statim vtique percepisset ad se non spectare, si verum est, quod Mauguinus diuinat, nempè quod nunquam Gotteschalcus ad Amolonem scripserit de carcere. Ideoque de tali fraude conquæstus fuisset, & multò magis de erroribus, qui per Amolonis epistolam sibi attribuebantur, si eorum prauitas, vt prætenditur ex aduerso, suæ sententiæ non erat conformis. Cum igitur nullum appareat vestigium huius querelæ, Mauguini latratus aduersus Hincmarum cessare deberent.

Denique idem probari potest authoritate Hincmari in epistola 25. ad Egilonem Archiepiscopum Senonensem, in qua Gotteschalci errorem circa prædestinationem, & reprobationem ita describit: *Liberi arbitrij opera, siuè bona, siuè mala nihil valere ad meritum, sed siuè ad vitam, siuè ad mortem cuncta Dei prædestinationem agere ab ista praua doctrina inculcatur, à qua & reprobis tollitur meritum damnationis, & iustis meritum aufertur salutis, ac per hoc nec illi iustè damnantur, qui iusti esse non possunt, nec isti iustè remunerantur, quia aliud quam iusti esse non possunt.*

Respondent Aduersarij spicula in Hincmarum iterum, atque iterum intorquendo. Dicunt enim nullam fidem ei dandam esse. Quia teste Baronio, & Spondano fuit obtrectator Pontificis, litterarum Apostolicarum falsificator, in Sedem Romanam sæpè contumax, Conciliabulorum incentor, Innocentium Episcoporum iniustus persecutor, septimi Concilij Generalis contemptor, instigator Regis, & aliquorum Episcoporum Gallicanorum aduersus Apostolicæ Sedis iura.

Sed ista crimina Hincmaro attributa commentitia esse, ostendit Cellotius in apparatu ad Historiam Gotteschalci *sess.* 5. *&* 6. eisque opponit præclaras laudes Hincmaro datas à Summis Pontificibus Leone IV. Benedicto III. Nicolao I. quæ videri possunt. Interim audiatur Baronius quamquam in multis Hincmaro infensus, qui dicit ad annum 845. quod eius initia laudabilia fuerunt, & ad hæc spectant acta in Gotteschalcum, quæ idem Baronius narrans ad annum 848. fatetur diù, multumque decertandum Hincmaro fuisse ad-

uer-

uersus Bestiam hanc. Et tamen aduersarij, vt hanc bestiam ab hæreticali lapsu eripiant, Hincmarum flagellant. Sed nihil proficit hæc iniquitas; quandoquidem Hincmari sinceritas in recensendis erroribus Gotteschalci, consensione Rabani, & Amolonis egregiè comprobatur.

Posset tamen pro defensione Gotteschalci aliter responderi authoritatibus allegatis tàm Hincmari, quàm Rabani, & Amolonis, dicendo, quod quando ille docebat, quod prædestinatus ad vitam, non potest damnari; & prædestinatus ad mortem, non potest saluus esse, id intelligebat in sensu composito, non autem in sensu diuiso, per quam distinctionem vitatur omnis error ex communi sententia Theologorum.

Cœterùm, quod hæc responsio nullatenus subsistat, multipliciter ostendi potest. Primò, quia non est credibile, quod sapientissimi Archiepiscopi Rabanus, Amolo, & Hincmarus, post tot collationes cum Gotteschalco habitas de sua doctrina, mentem ipsius non fuerint plenè assecuti. Si ergò in hac parte illam damnarunt tanquam erroneam, & hæreticam, proculdubiò putandum est, id contigisse, quia sibi perspectum erat, quod dum ille negabat in prædestinatis ad vitam, potentiam ad perditionem, & in prædestinatis ad mortem, potentiam ad consequendam salutem, id intelligebat de potentia nedùm in sensu composito, sed etiam in sensu diuiso.

Secundo. Quia propositiones Gotteschalco attributæ, & damnatæ per dictos Antistites ex terminis negātin Prædestinatis ad vitam omnem potentiam ad interitum, & in prædestinatis ad mortem omnem potentiam ad vitam: hoc enim sonant illa verba Rabani ad explicandam Gotteschalci sententiam, *quod prædestinatus ad mortem, nullo modo possit se ad vitam recuperare, & quod si velit saluus fieri frustra, & in cassum laboret, & quod Deus prædestinatione sua cogat homines interire*. Et quod dixit Amolo, quod Reprobi sint ita diuinitus ad interitū prædestinati, vt eorū nullus prorsus potuerit aliquando saluus esse. Et quod dixit Hincmarus, quod ex prædestinatione, quam ponebat Gotteschalcus, tollebatur à Reprobis meritum damnationis, & iustis meritum auferebatur salutis, & per hoc reprobi non iustè damnantur, quia iusti esse non possunt, & iusti non iustè remunerantur, quia aliud quam iusti esse non possunt; Hæc enim omnia denotant, ex prædestinatione Diuina tolli libertatem ad meritum, vel demeritum, consequenter imponi necessitatem absolutam, quæ non stat cum potentia ad oppositum etiam in sensu diuiso.

Tertiò. Quia hæc propositio absolutè prolata, *liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum non potest dissentire si velit*, est hæretica, vtpotè damnata per Concilium Tridentinum *sess. 6. Can.* 4. Ergò etiam istæ absolutè prolatæ sunt hæreticæ, vel saltem erroneæ. *Homo iustus, qui est à Deo prædestinatus ad mortem, non potest vsque in finem perseuerare, si velit, et sic saluari, et peccator, qui est prædestinatus ad vitam, non potest vsq; ad mortem Deo vocanti dissentire, si velit,*

lit, et sic damnari. Non enim potest assignari ratio, cur illa prior sit damnata, & non istæ posteriores, quæ sanè cum illis, quas Gotteschalcus effutiebat, apprimè conueniunt. Ideoque benè dixit Amolo, quod Gotteschalcus durè, indisciplinatè, & immaniter de Diuina prædestinatione sentiebat.

Quartò denique. Reijcitur eadem responsio obseruando latum discrimen, quod reperitur inter propositiones à Gotteschalco expressas, & aliam Diuo Augustino obiectam, nempè hanc, *Si qui obeditis, si præsciti estis, obedire cessabitis*. Hanc ergò propositionem versans S. Doctor *lib. de dono perseuerantiæ cap. 22.* ait, hoc verissimum esse, sed improbissimum, importunissimum, incongruentissimum, non falso eloquio, sed non salubriter valetudini humanæ infirmitatis apposito; nam, vt paulò ante præmiserat aduersus quorumdam imprudentiam, qui dum vera prædicent, se excusatos putant: *Dolosi, vel imperiti medici est etiam vtile medicamentum sic alligare, vt non prosit, aut obsit*. Optimè quidem ista protulit Augustinus de illa propositione, *si qui obeditis, si præsciti estis, obedire cessabitis*, quia per talem propositionem denotatur, quod cum præscientia reprobatiua Iudæ, exempli gratia, non compatiatur actus consecutiuus salutis, quod est verissimum. At propositiones Gotteschalci, non solùm denotant, quod cum præscientia reprobatiua alicuius non compatiatur actus consecutiuus salutis, sed etiam enunciant, quod cum illa non compatiatur potentia consequendi salutem, quæ potentia nonnisi per impositionem absolutæ necessitatis ad interitum auferri potest; consequenter propositiones Gotteschalci supra relatæ non solùm imprudenter, sed etiam erroneè, vel hæreticè prædicantur.

Mitto, quod Gotteschalci doctrina de inconsequentia manifestissimè redargui potest. Quandoquidem aiebat ex vna parte, quod reprobus non poterat vitare damnationem ad pœnam quoad substantiam statutam à Deo: ex alia verò parte sentiebat, quod posset vitare gradualem intensionem pœnæ infligendæ; idcircò enim Episcopos hortabatur, vt Populis prædicarent, vt quia iam præfinitam damnationem euadere non possunt, saltem aliquantulum Deo supplicent, & humilientur, vt statutas eis, vel modicum mitiget, vel leuiget pœnas, vt patet ex epistola Amolonis superiùs allegata. Si ergò supponebat à Deo statutas pœnas non solùm quoad substantiam, sed etiam quoad grauitatis intensionem, & tamen existimabat statutam grauitatem per humiliationem, & supplicationem posse mitigari, & diminui; nonnisi inconsequenter autumabat, quod reprobi sanctè, & piè viuendo non possent pariter statutam damnationem quoad substantiam effugere.

Reliqua Gotteschalci dicta ab Hincmaro relata adeò patenter sensum hæreticalem produnt, vt non sit opus in eius manifestatione laborare contra interpretationes, quas afferunt aduersarij ad illa præseruanda ab errore.

Pa-

Paragraphus Tertius.

Afferuntur quatuor Capitula Carisiaca, quibus errores Gotteschalci reprobantur.

QVatuor annis post latã in Gotteschalcum damnationis sententiam celebrata fuit alia Synodus Carisiaca anno videlicet 853. vt notat Labbe *tom. 7. Concil. pag. 56. in margine*. In ea autem edita fuerunt pro reprobandis Gotteschalci erroribus quatuor capitula, quæ sunt tenoris sequentis,

Primum Capitulum. *Deus omnipotens hominem sine peccato rectum cum libero arbitrio condidit, et in Paradiso posuit, quem in sanctitate iustitia permanere voluit. Homo libero arbitrio malè vtens peccauit, et cecidit, et factus est massa perditionis humani generis. Deus autem bonus, et iustus elegit ex eadem massa perditionis secundum præscientiam suam, quos per gratiam prædestinauit ad vitam, et vitam illis prædestinauit æternam: Cæteros autem, quos iustitiæ iudicio in massa reliquit, perituros præsciuit, sed non, vt perirent, prædestinauit; pœnam autem illis, quia iustus est, prædestinauit æternam: ac per hoc vnam tantùm prædestinationem tantummodò dicimus, quæ aut ad donum pertinet gratiæ, aut ad retributionem iustitiæ.*

Intentum huius Capituli est statuere discrimen, quod intercedit in prædestinatione, prout pertinet ad electos, & prout pertinet ad reprobos, quod in præcedenti Paragrapho latè explicauimus. Hic verò illud addendum est, quod Patres Carisiaci iuxtà Augustini doctrinam exposuerunt prædestinationem electorum ad Gloriam, nimirùm definientes illam, vtpotè ex gratia, & à miseria peccati originalis, antecedere præuisionem meritorum. Et reprobationem etiam eorum, qui damnantur videntur explicuisse conformiter ad sententiam S. Augustini ponentis, quod in intentione facta fuerit respectu omniũ propter peccatum originale præuisum, & ante præuisionem peccatorum actualium, quamuis in executione respectu eorum, quibus præuidebatur peccatum originale remittendum, pœna damnationis decreta fuerit à Deo, non propter originale, sed propter actualia peccata præuisa, de qua sententia latè disputãt Theologi *prima parte quæst. 23. artic. 3.* Quod autem concluditur in eodem Capitulo, vnam tantùm prædestinationem esse ponendam, refertur ad illud, quod suprà exposuimus in præcedenti Paragrapho: id enim definitur ad vitandum errorem Gotteschalci, qui ponendo, quod reprobi prædestinentur à Deo ad interitum, id intelligebat de prædestinatione adæquatè sumpta, per quod dabatur intelligi, quod etiam prædestinantur ad culpam: Ad hanc igitur blasphemiam effugiendam, vnam solùm prædestinationem ad vitam admittere maluerunt. Catholicè tamen admittentes circa reprobos prædestinationem ad pœnam; quod est prædestinationem inadæquatè sumere in sensu superiùs explicato.

Secundum Capitulum. *Libertatem*

tem arbitrij in primo homine perdidimus, quam per Christum Dominum nostrum accipimus, et habemus liberum arbitrium ad bonum preuentum, et adiutum Gratia, et habemus liberum arbitrium ad malum desertum gratia. Liberum autem habemus arbitrium, quia Gratia liberatum, et gratia de corrupto sanatum.

Intentum huius Capituli est libertatem arbitrij statuere, siuè ad bonum, siuè ad malum contra Prædestinatianos, qui credebant per Diuinam Prædestinationem, siué ad vitam, siuè ad mortem ad benè, vel malè operandum necessitatem inferri. Quod autem dicitur in isto Capitulo, quod in primo homine libertatem arbitrij perdidimus intelligendum est de libertate, seù potestate ad efficienda opera bona proficua ad salutem. Etenim huiusmodi potestas, amissa gratia per peccatum remansit extincta iuxtà Catholicam sententiã contra Semipelagianos. Quam definiuit Concilium Arauxicanum II. *Can. 7.* Quod verò additur *nos habere liberum arbitrium ad malum desertum gratia*, non sic debet intelligi, quod amissa Gratia non habeamus libertatem, vel potestatem nisi ad malum, siquidem hæc propositio continetur inter damnatas in peculiari Bulla Pij V. & Gregorij XIII. contra Michaelem Baium, vbi inter alias propositiones istæ damnantur. Prima: *Liberum arbitrium sine Gratia, & Dei adiutorio nonnisi ad peccandum valet*. Secunda: *Pelagianus est error dicere, quod liberum arbitrium valeat ad vllum peccatum vitandum*. Tertia: *Cum Pelagio sapit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex natura solis viribus ortum habet agnoscit*; Quarta: *Nonnisi Pelagiano errore admitti potest vsus aliquis liberi arbitrij bonus, siuè non malus, & Gratiæ Christi iniuriam facit, qui ita sentit, & docet*. Cum ergò præfata propositio in Capitulo expressa non sit exclusiua, non coincidit cum propositionibus Baij damnatis, quæ per particulam exclusiuam conceptæ fuerunt, vt patet. Quamobrem per hoc, quod asseritur nos habere liberum arbitrium ad malum desertum Gratia, non negatur, quod etiam habeamus, absque speciali adiutorio Dei liberum arbitrium ad bonum aliquod morale ordinis naturæ. Nec mirandum est, quod huiusmodi opera bona ordinis naturæ fuerint prætermissa ab ista Synodo Carisiaca; quia etiam prætermissa fuerunt à Synodo Arauxicana II. dum Canone 22. definiuit, quod *Nemo habet de suo nisi mendacium, & peccatum*, vt nimirùm innueret, quod licet homo ex sui arbitrij libertate possit facere aliqua bona opera moralia ordinis naturæ sine speciali Dei auxilio; attamen quia illa nullatenus conferunt ad iustificationis gratiam obtinendam, quasi nullius momenti essent, non merentur in consideratione haberi. Postrema autem verba Capituli desumpta sunt ex illo Ioannis 8. Vbi veritas dixit, *si vos filius liberauerit, tunc verè liberi eritis &c.*

Tertium Capitulum. *Deus omnipotens omnes homines sine exceptione vult saluos fieri, licet non omnes saluentur. Quod autem quidam saluantur, saluantis est donum. Quod autem quidam pereunt, pereuntium est meritum.*

Intentum huius Capituli est manifestum ex terminis, & error Prædestinatianorum in eo damnatus: iam olim ab Apostolo confixus fuerat *primæ ad Timoth.* 2. ibi: *Qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, &c.*

Quartum Capitulum. *Christus Iesus Dominus noster, sicut nullus homo est, fuit, vel erit, cuius natura in illo assumpta non fuerit, ita nullus est, fuit, vel erit homo, pro quo passus non fuerit, licet non omnes passionis eius mysterio redimantur: Quod verò omnes passionis eius mysterio non redimātur, non respicit ad magnitudinem, & pretij copiositatē, sed ad infidelium, & ad non credentium ea fide, quæ per dilectionem operatur, respicit partem. Quia poculum humanæ salutis, quod confectum est infirmitate nostra, & virtute Diuina, habet quidem in se, vt omnibus prosit, sed si non bibitur, non medetur.*

Intentum etiam huius Capituli clarissimum est, vndè in illius explicationem nihil addendum censemus.

Paragraphus Quartus.

Afferuntur Canones Synodi Valentinæ nonnihil dissentientes à Capitulis Carisiacis, conuenientes tamen cum eisdem in condemnationem Gotteschalci.

CApitula Carisiaca tot habuerūt obtrectatores, quot Hincmarus æmulos. Hinc indè plura opuscula edita fuerunt ad illa defendenda, vel refellenda, non pauca fragmenta dictorum opusculorum affert Natalis Alexander *Sæculo 9. par. 2. dissert.* 5. à §. 6. *vsque ad 9.* vbi benè conciliat diffidentium dicta, ita quod nullus aduersariorum faueat erroribus Gotteschalci; & concertantium lis non tam videatur fuisse de re, quàm de modo loquendi. Ideò ab eorum relatione duximus supersedendum.

Sed non possumus dissimulare, confixionem dictorum Capitulorū, quæ facta fuit in Concilio Valentino celebrato anno Domini 855. in quo sex Canones conditi fuerunt, in quarto verò Canone sic habetur. *Porrò Capitula quatuor, quæ à Concilio Fratrum nostrorum (nempè Carisiaco) minus prospectè suscepta sunt propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati &c. à pio auditu fidelium penitùs explodimus, & vt talia, & similia caueantur per omnia authoritate Spiritus sancti interdicimus.*

Ecce, quod Capitula Carisiaca abolita fuerunt per Concilium Valentinum, quod potioris authoritatis censeri debet, quàm Carisiacum, nam ad illud conuenerunt Episcopi trium Prouinciarum, scilicet Viennensis, Lugdunensis, & Arelatensis. Ad Carisiacum autem pauci Episcopi, ita quod Conuenticulum potius appellari mereatur, quàm Concilium. Vltra quod Concilium Valentinum fuit confirmatum authoritate Apostolica per Nicolaum I. teste S. Prudentio in Annalibus ab Hincmaro citatis *epist.* 24. & vt refertur in annalibus Bertinianis ad annum 859.

Vt omninò conuellatur hæc oppositio, per quam Aduersarij videntur canere triumphum, operæ prætium est Canones Concilij Valentini afferre, eosque conferre cum Capitulis Carisiacis.

Primus ergò Canon sic habet. *Nouitates vocum, & præsumptiuas garrulitates, vndè potiùs inter fratres contentio, & scandalorum fomes excitari potest, quàm ædificatio vlla timoris Dei succrescere cum studio omni deuitari iubet, &c.*

In isto Canone nil continetur, quod ad rem nostram propriùs pertineat.

Secundus Canon. *Deus ab æterno præsciuit bonos, omninò per gratiam suam bonos futuros, et per eamdem gratiam æterna præmia accepturos. Malos præsciisse per propriam malitiam malos futuros, et per suam iustitiam æterna vltione damnandos. Nec prorsus vlli malo præscientiam Dei imposuisse necessitatem, vt aliud esse non posset, sed quod ille futurus erat ex propria voluntate, ille sicut Deus, qui nouit omnia antequam fiant, præsciit ex sua omnipotenti, et incommutabili Maiestate, nec ex præiudicio eius aliquem, sed ex meritò propriæ iniquitatis condemnari. Nec ipsos malos ideò perire, quia boni esse non potuerunt, sed quia boni esse noluerunt, suoque vitio in massa damnationis, vel merito originali, vel etiam actuali permanserunt.*

Iste Canon coincidit omninò cum sensu primi Capituli Carisiaci, vsque ad posteriora verba, *ac per hoc vnum tantùm* &c. & solùm ab eo discrepat, quia disertius confodit errorem Gotteschalci, quatenùs à Rabano, Amolone, & Hincmaro expositus fuit.

Tertius Canon. *Fidenter fatemur Prædestinationem electorum ad vitam, & prædestinationem impiorum ad mortem. In electione tamen saluandorum misericordiam Dei præcedere meritum bonum, in damnatione autem periturorum meritum malum præcedere iustum Dei iudicium. Prædestinatione autem Deum ea tantùm statuisse, quæ ipse cum gratuita misericordia, vel iusto iudicio facturus erat, secundum Scripturam dicentem. Qui fecit, quæ futura sunt. In malis verò ipsorum malitiam præscisse, quia ex ipsis est, non prædestinasse, quia ex illo non est. Pœnam sanè malum eorum meritum sequentem, vti Deum, qui omnia prospicit præscisse, et prædestinasse, quia iustus est, apud quem est, vt Sanctus Augustinus ait, de omnibus omninò rebus tàm fixa sententia, quàm certa præscientia. Vndè aliquos ad malum esse prædestinatos Diuina potestate, videlicet, vt quasi aliud esse non possint, non solùm non credimus, sed etiam si sunt, qui tantùm malum credere velint, cum omni detestatione sicuti Arausicana Synodus illis Anathema dicimus.*

Iste Canon discrepat quidem in prioribus verbis à posterioribus Capituli primi Carisiaci, sed per subsequentia ita illa priora explicantur, vt excludatur omnis discrepantia à sensu intento per Capitulum Carisiacũ. Istud enim Capitulum constituendo vnam solùm prædestinationem ad vitam nihil aliud intendit, quam negare aliam prædestinationẽ ad mortem, ex qua inferretur peccandi necessitas, & peccatum ipsum tanquã medium conducens ad finem damna-

nationis; seù intendit negare respectu damnationis prædestinationem adæquatè sumptam, & vt includentem suo modo quidquid clauditur in prædestinatione ad æternam salutem, vt latè exposuimus in secundo Paragrapho. Et quia prædestinatio ad æternam salutem claudit in se causalitatem omnium eorum, quæ circa prædestinatum contingunt, quia omnia in electis cooperantur in bonum. Ideò ad vitandam consimilem intelligentiam loquendo de prædestinatione Reproborum ad mortem, est enim intollerabilis error, seù potiùs blasphemia, quod ex tali prædestinatione causetur peccatum, Capitulo Carisiaco placuit potiùs dicere, quod Deus pœnam reprobis prædestinet, quam quod reprobos prædestinet ad mortem æternam. His autem causalitatibus à prædestinatione seclusis, sicuti secluduntur per explicationem contentam in Canone Valentino, proculdubiò Capitulum Carisiacum admitteret, quod reprobi prædestinentur ad interitum, sicuti expressè admisit, quod Deus reprobis prædestinet pœnam. E contrà verò si Patres Valentini intellexissent, quod in nomine prædestinationis ad mortem importaretur causalitas omnium eorum, quæ conducunt ad finem damnationis proculdubiò negassent geminam prædestinationem, & conuenissent cum Patribus Carisiacis in cōstituenda vna tantùm prædestinatione electorum ad vitam. Et ita manifestum relinquitur, quod dissidium ortum inter Patres Carisiacos, & Valentinos circa positionem vnius tantùm, vel geminæ prædestinationis redigebatur ad quæstionem de nomine; Nam Patres Carisiaci ideò negarunt prædestinationem reproborum ad mortem, quia intelligebant, quod nomine prædestinationis semper importatur influxus in media, quæ conducunt ad finem. Patres autem Valentini prædestinationem reproborum ad mortem admiserunt, quia concipiebant nomen prædestinationis à præfato influxu posse præscindere; Quæ sanè quæstio facilè solui poterat tollendo æquiuocationem latentem in hoc nomine *Prædestinatio*, conformiter ad superiùs dicta in secundo Paragrapho.

Quemadmodum autem Concilium Valentinum in re non discordauit à Carisiaco, ita cum eodem conuenit in refutando errore Gotteschalci, quod egregiè præstitit per explicationem contentam in Canone. Propterea enim dicitur *Deum in malis præscire malitiam, et non illam prædestinare, quia ex ipso non est.* Ideoque neminem ad malum esse prædestinatum, quod erat præcipuum caput erroris Gotteschalci, vti constat per supradicta.

Quartus Canon. *Item de Redemptione Sanguinis Christi propter nimium errorem, qui de hac causa exortus est, itaut, quidam sicut eorum scripta indicant, etiam pro illis impijs, qui à Mundi exordio vsque ad Passionem Domini in sua impietate mortui æterna damnatione puniti sunt, effusum eum definiant, contra illud Propheticum, Ero mors tua ò Mors, ero morsus tuus inferne, illud nobis simpliciter, ac fideliter, tenendum, et docendum placet iuxtà Euangelicam, et Apostolicam verita-*

tatem, quod pro illis hoc datum prætium tenemus, de quibus ipse Dominus noster dicit, sicut Moyses exaltauit serpentem in diserto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis, qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam.

Porrò Capitula quatuor, quæ à Concilio Fratrum nostrorum minus prospectè suscepta sunt propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati, sed & alia nouemdecim syllogismis conclusa, & licet iactetur nulla sæculari literatura nitentia, in quibus commentum diaboli potiùs, quam argumentum aliquod Fidei deprehenditur à pio auditu fidelium penitus explodimus, & vt talia, & similia caueantur per omnia authoritate Spiritus sancti interdicimus.

Prima pars huius Canonis, ne de errore notetur, ita debet exponi, vt nullatenus militet contra quartum Capitulum Carisiacum. Pro quo aduertendum est ex communi Theologorum sententia dupliciter intelligi posse Christum Dominum sanguinē fudisse in hominum redemptionem. Primò quoad sufficientiam, secundò quoad efficaciam. Quoad sufficientiam sanguinem effudit in hominum redemptionem, nedum quia prætiū sanguinis fuit sufficientissimum, imò superabundans ad homines redimendos, sed etiam, quia sincero affectu, & voluntate illum obtulit, vt homines redimeret, si per ipsos non stetetit. Quoad efficaciam verò sanguinem fudit in hominum redemptionem, quatenus efficaciter, & absolutè voluit, vt per sui prætiosi Sanguinis effusionem homines de facto redimerentur, percipiendo fructum redemptionis. Patres Carisiaci dum dixerunt in quarto Capitulo, quod Christus pro omnibus hominibus vniuersim passus fuit, licet non omnes Passionis eius mysterio redimantur, manifestè declararunt, quod loquebantur de Passione, quoad sufficientiam volita, & oblata pro redemptione, & salute omnium hominum, quod necessariò fatendum est, ad vitandam censuram latam ab Innocentio X. & Alexandro VII. contra quintam propositionem Iansenij, quæ talis erat. *Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.* Nullatenùs autem præfati Patres sentire potuerunt, Christum etiam efficaciter passum, & mortuum fuisse pro omnium hominum redemptione, & salute; cùm hoc enim cohærere non posset, quod aliqui de facto non redimantur, seù non percipiant fructum redemptionis: & ipsi expresè fatentur, quod licet Christus pro omnibus Passionem pertulerit; attamen non omnes Passionis eius mysterio redimuntur. Itaque si Patres Valentini huic declarationi Carisiacæ opponerentur decernendo in quarto Canone, quod Christus neque quoad sufficientiam mortuus fuerit pro omnibus hominibus, & signanter pro infidelibus, qui ante Passionis tempus decesserunt, procul dubiò incidissent in errorem in Iansenio proscriptum. Nē igitur hoc dicamus, cupientes authoritatem dicti Concilij defendere, fateri oportet, quod in præfato Canone solùm intenderunt decernere, quod Christus

quoad

quoad efficaciam non sit mortuus pro Infidelibus, qui ante ipsius Passionem obierunt, vtpotè, qui nullum fructum perceperunt ex eadem Passione, vt luculenter docetur à Patribus Carisiacis in quarto Capitulo.

Secunda verò pars Canonis, vbi proscribuntur quatuor Capitula Carisiaca, tanquam à veritate, & à fide aliena est penitùs intolerabilis. Cellotius *lib. 4. Historiæ Gottescbalci cap. 21. §. ad extremum, & cap. 23. §. conjecturam hanc*, quem sequitur Natalis Alexander sæculo 9. *tom. 2. dissertatione 5. §. 11.* suspicatur non sine fundaméto illam clausulam subdolè insertam fuisse Canoni ab Ebbone Gratianopolitano, qui Valentinis Canonibus condendis præcipuam nauauit operam, vt constat ex his verbis, quæ habentur in Præfatione eiusdem Synodi. *Collaborante eis quàm maximè Venerabili Ebbone Gratianopolitano Episcopo.* Hic enim occultas cum Hincmaro Archiepiscopo Remensi gerebat simultates, vtpotè nepos alterius Ebbonis Senioris, qui aduersus Ludouicum Piũ coniurauerat, quique ob illud crimen è Sede Remensi deiectus fuit, & in propriam Cathedram suffectum Hincmarum ægerrimè tulerat. Auunculi ergò sui dolorem vlcisci cupiens Ebbo Gratianopolitanus Hincmaro, & Carisiacis Capitulis, quibus condendis præfuerat, liberius obtrectabat; vndè cum in Valentina Synodo plurimùm posset, eiusque decreta componeret, supposuit clausulam configentem quatuor capitula Carisiaca, vt simul Authorem dictorum capitulorum, nempè Hincmarum sauciaret.

Sed quidquid sit de tali suspicione, pro sustinenda inconcussa authoritate Synodi Carisiacæ, & simul despicienda confixione dictorum capitulorum, qualitercumque contigerit per Concilium Valentinum, satis est nosse, quod præfata clausula expuncta fuit ab illo Canone per Concilium Lingonense, quod fuit celebratum anno Domini 859. ad quod conuenerunt ijdem Patres Concilij Valentini, non ex tribus tantùm, vt Valentinum, sed ex duodecim Prouincijs congregatum, & pariter etiam à Synodo Tullensi apud Saponarias, quindecim diebus post Lingonensem celebrata, vbi relecti, & approbati fuerunt sex Canones Concilij Valentini, sed quartus Canon correctus fuit per expunctionem clausulæ præfatæ, vt videri potest apud Labbe *tom. 8. Concil. pag. 690.* Vbi & benè aduertit in margine. Quod illi Episcopi iam cautiores expunxerunt, quæ Valentinæ Synodo inseruerant, nempè *capitula quatuor, quæ à Concilio Fratrum nostrorum*, &c.

Itaque ad omnem ambiguitatem tollendam Canon confectus à Patribus Concilij Valentini sic habebat. *Porrò capitula quatuor, quæ à Concilio Fratrum nostrorum minus prospectè suscepta sunt propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, et errorem contrarium veritati, sed et alia nouemdecim syllogismis conclusa, et licet iactetur nulla sæculari litteratura nitentia, in quibus commentum Diaboli potius, quàm argumentum aliquod fidei deprehenditur, à pio auditu Fidelium explodimus,*

mus, etc. Dictus ergò Canon in Concilio Lingonensi, & Tullensi ita correctus fuit. *Porrò Capitula decem, et nouem syllogismis ineptissimè, ac mendacissimè à quodam Scoto conclusa, vbi non argumentum Fidei, sed potiùs cōmentum perfidiæ patet, nulla omninò Philosophiæ arte, vt arroganter à quibusdam iactatur, constructum, sed inani fallacia, et deceptione imperitissimè confusum, à pio auditu fidelium penitus excludimus.* Et ita patet, quod confixio, quam Canon Valentinus principaliter extenderat ad capitula Carisiaca, abolita, reuocata, & retractata fuit etiam ab ijsdem Patribus Valentinis, qui interfuerunt sequentibus Concilijs Lingonensi, & Tullensi, & meritò quidem. Nam capitula Carisiaca in omnibus, & per omnia sanam doctrinam continent, qua errores Prædestinatiani reprobantur. Secùs est de nouemdecim syllogismis contentis in opusculo quodam de Prædestinatione Ioannis Scoti Erigenæ, quod confecit ad oppugnandum Gotteschalcum ad instantiam Hincmari, sed illud pluribus erroribus infecit, quos refellit Sanctus Prudentius in libro de Prædestinatione, qui habetur insertus apud Mauguinum primo tomo. Ideò non est mirum, quod confixio capitulorum Ioannis Scoti Erigenæ facta per Canonem Concilij Valentini, etiam in sequentibus Concilijs Lingonensi, & Tullensi approbata, & confirmata fuerit.

Quintus Canon. *Item firmissimè credimus, quod omnis multitudo fidelium ex aqua, et Spiritu sancto regenerata, ac per hoc veraciter Ecclesiæ incorporata, et iuxtà doctrinam Apostolicam in morte Christi baptizata in eius sanguine sit à peccatis suis abluta, quia nec in eis potuit fieri vera regeneratiō nisi fieret, et vera redemptio, cum in Sacramentis nihil sit cassum, nihil ludificatorium, sed prorsus totum verum, et ipsa sui veritate, et sinceritate subnixum; ex qua tamen multitudine fidelium, et redemptorum, alios saluari æterna salute, quia per Gratiam Dei in Redemptione sua fideliter permanent, ipsius Domini sui vocem in corde ferentes, qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Alios, quia noluerunt permanere in salute Fidei, quam initio acceperunt, redemptionisque gratiam potius irritam facere praua doctrina, vel vita, quam seruare elegerunt, ad plenitudinem salutis, et ad perceptionem æternæ beatitudinis nullo modo peruenire.*

Præsenti Canone configitur propositio Gotteschalci, qua asserebat illos tantùm per Baptismum dici debere Sanguine Christi redemptos, qui saluantur, alios verò, qui Baptismum recipiunt, & damnantur, potiùs emptos dicendos esse, quàm redemptos, prout suprà retulimus ex Hincmaro in Epistola ad Nicolaum I. quæ propositio tandem coincidit cū hæresi damnata ab Innocentio X. & Alexandro VII. in quinta Propositione Iansenij, qua dicebatur, *quod Christus non sit mortuus pro omnibus hominibus*, de qua lata fuit hæc censura. Quod intellecta eo sensu, vt Christus dumtaxàt pro salute Prædestinatorum sit mortuus, impia, blasphema, contumeliosa, Diuinæ pietati derogans, & hæretica sit.

Sex-

Sextus Canon. *De gratia, per quam saluantur credentes, & sine qua rationalis creatura nunquam beatè vixit, et de libero arbitrio per peccatum in primo homine infirmato, sed per gratiam Domini Iesu fidelibus eius redintegrato, et sanato, id ipsum constantissimè, & fide plena fatemur, quod Sanctissimi Patres authoritate Sacrarum Scripturarum nobis tenendum reliquerunt, quod Africana, quod Arauxicana Synodus professa est, quod Beatissimi Pontifices Apostolicæ Sedis Catholica Fide, tenuerunt, sed & de natura, & gratia in aliam partem nullo modo declinare præsumentes.*

Iste Canon omninò conuenit in substantia cum secundo capitulo Carisiaco. Eoque pariter configitur hæresis Gotteschalci, qui de libertate arbitrij eadem sensit, ac Lutherus, Caluinus, & alij hæterodoxi Prædestinatiani.

Ex his ergò manifestè liquet, oppositionem allatam in principio huius Paragraphi nullius esse momenti: quandoquidem Capitula Carisiaca permanent in suo vigore, non obstātibus definitionibus Concilij Valentini. Qui verò Synodo Carisiacæ conuenticuli nomen adscribunt exprobrandi sunt. Conuenticula enim sunt, vbi hæreses defenduntur, non vbi damnantur, vti hæreses Gotteschalci salubribus definitionibus dānatæ fuerunt in Synodo Carisiaca, eidem quoque damnationi suffragante Concilio Valentino, Lingonensi, & Tullensi per superiùs dicta. Et mirùm est, quod Patres Valentini nonnihil infensi Conuentui Carisiaco eidem Concilij nomen adscripserint in quarto Canone, & modò petulanter, non Synodum, sed Conuenticulum fuisse dicatur.

Quod autem Concilium Valentinum fuerit plurium Episcoporum, quàm Carisiacum, non facit ad rem: tùm quia non in multitudine Dominus: tùm etiam, quia licet plures Episcopi ad illud conuenerint, tamen in errorem prolapsi sunt, ex quo capitula Carisiaca confixerunt, quiquidem error, vtpotè intolerabilis emēdari debuit à subsequentibus Concilijs Lingonensi, & Tullensi, vt patet ex suprà dictis. Et optimè dixit Baronius *tom. 10. ad annum 855. quod Synodus Valentina suos Canones edidit contra Gotteschalcum*, sicuti Synodus Carisiaca contra eumdem hæreticum sua capitula condidit, quod etiam notauit Cellotius *lib. 4. Historiæ Gotteschalci cap. 20. §. Atque istud.*

Denique, quod Concilium Valentinum fuerit approbatum authoritate Nicolai Primi, nihil Carisiacæ Synodo præiudicat; quin potiùs fauet. Quia cum per definitiones Valentini errores Gotteschalci damnentur, vt suprà ponderauimus, tantò validius firmatur ista damnatio, quantò potiori munitur authoritate, nempè Apostolica. Verumtamen est, quod non affertur testimonium adeò vrgens de tali approbatione, vt eam cogamur admittere. Etenim Annales Sancti Prudentij, in quibus perhibetur fieri de illa mentionem, non extant. Annales Bertiniani longo tempore post editi fuerunt, ideoque eorum attestatio, quacumque alia probatione destituta, non facit fidem irrefragabilem. Cellotius *libr. 4. hi-*

storia Gotteschalci cap. 33. præfatæ approbationi non assentitur. Certissimè autem fatendum est, quod si talis approbatio Canonibus Valentinis accessit, id est intelligendum, de illis postquam correcti fuerunt per Concilium Lingonense, & Tullense, & nullo modo antequam dicta correctio contigisset. Quod est dicere, Canones Valentinos approbatos fuisse, expuncta, & retractata confixione Capitulorum Carisiacorum, quæ incautè irrepserat in quartum Canonem, quod benè cohæret cum Chronologia. Etenim correctio contigit Anno 859. in quo Cõcilium Lingonense celebratum fuit, & Nicolaus Primus laudatissimus Pontifex ad Superos euolauit Anno Domini 867. Et quidem si Apostolica approbatio Canonum Valentinorum contigisset ante correctionem eorumdem, non ausi fuissent Patres Lingonenses, & Tullenses, nec vllum apicem ab eis detrahere, atquè adeò substitisset malè concepta confixio capitulorum Carisiacorum, aut potius ipsemet Pontifex eamdem confixionem reprobasset.

1 Cum igitur expuncta præfata cõfixione Canones Valentini benè intellecti, vti debent intelligi, ne de errore notari possint, omninò conueniant in substantia cum capitulis Carisiacis, vt latè superiùs ostensum est, eadem Apostolica approbatio illis assistens, ista munit. Indeque benè argui potest cum Cellotio *lib. 4. Historiæ Gotteschalci cap. 26. in fine*, contra Mauguinum, quod si Canones Valentini per Lingonensem Synodum correcti adscribi debent inter Ecclesiasticas definitiones, id etiam sine hæsitatione fatendum est de quatuor capitulis Carisiacis. Præsertim, quia quartum capitulum Carisiacum exactius concordare dignoscitur cum definitionibus Innocentij X. & Alexandri VII. contra quintam propositionem Iansenij, quàm Canon quartus Valentinus, vt consideranti, patebit.

Paragraphus Quintus.

Aliæ quædam obiectiones Aduersariorum afferuntur, & diluuntur.

PRæcipua obiectione Aduersariorum fundata in oppositione Synodi Valentinæ cum Carisiaca penitùs deiecta, & dissipata in præcedenti Paragrapho, supersunt modò aliæ nonnullæ obiectiones pro complemento nostræ Dissertationis afferendæ, & diluendæ.

Objiciunt ergò primò. Namquid senserit Gotteschalcus non potest melius inuestigari, quàm ex propria ipsius confessione, quæ prout affertur à Mauguino *in primo tomo pag.* 7. est sequentis tenoris. *Confiteor Deum omnipotentem, & incommutabilem præscijsse, et prædestinasse Angelos sanctos, et homines electos ad vitam gratis æternam. Et ipsum Diabolum caput omnium dæmoniorum cum omnibus Angelis suis Apostaticis, & cum ipsis quoque hominibus reprobis membris videlicet suis propter præscita certissimè propter ipsorum futura mala*

me-

merita prædestinasse pariter per iustissimum iudicium suum in mortem meritò sempiternam, &c. Cui confessioni per omnia conformatur chartula suæ professionis ad Rabanum Episcopū missa, quæ sic habet. *Ego Gotteschalcus credo, & confiteor, profiteor, & testificor ex Deo Patre per Deum Filiū in Deo Spiritu sancto, & affirmo, atque approbo coram Deo, et Sanctis eius, quod gemina est prædestinatio, siuè electorum ad requiem, siuè reproborum ad mortem. Quia sicut Deus incommutabilis ante Mundi Constitutionem omnes electos suos incommutabiliter per gratuitam gratiam suam prædestinauit ad vitam æternam, similiter omnes omninò reprobos, qui in die Iudicij damnabuntur propter ipsorum mala merita, idem ipse incommutabilis Deus per iustum iudicium suum incommutabiliter prædestinauit ad mortem meritò sempiternam.* Quibus accedit, & alia prolixior, simililque confessio, quæ videri potest apud Mauguinum, *vbi suprà pag. 9.* In quibus confessionibus nil non Catholicè dictum deprehenditur. Immeritò igitur Gotteschalcus de Prædestinatianorum errore sugillatur.

Respondetur neminem ignorare Hæreticorum versutiam, & calliditatem, qua in fidei formulis edendis, ita verba componunt, vt suum errorem occultent, affectando in verborum cortice consonantiam cum Catholicis Dogmatibus, vt incautos decipiant.

Quamobrem in confessionibus eorum, qui sunt de hæresi suspecti, non solùm attendendus est superficialis sensus verborum, sed acutiùs penetrandus est sensus, qui sub speciosis verbis latitare potest ad mentem proferentis. Si enim latitare possit sensus erroneus, confessio refutanda est tanquam insufficiens ad sinceram Fidei protestationem. Marcionitæ negantes carnis resurrectionem palam cum Catholicis proferebant hæc verba: *Væ qui in hac carne non resurrexerint*, quibus videbantur suum errorem damnare, & tamen illa dolosè pronunciabant ad decipiendum; Per carnis resurrectionem intimo erroneo sensu intelligentes exitum animæ à corpore, quia corpus vice sepulchri cōclusam animam in sæcularis vitæ morte detineat, vt ad nostrum intenrum refert Tertullianus *in libro de carnis resurrectione cap. 19.* Similiter Vitalis Apollinarista, qui credebat in Christo esse solam Diuinitatem, & carnem, non autem Animam, rationem, & mentem, & nihilominus nō abhorrebat fateri, quòd in Christo sit Anima, mens, & ratio, quæ quidem confessio Vitalis tanquam Catholica fuit etiam approbata à S. Gregorio Nazianzeno, & à Damaso Papa. Quis enim suspicatus fuisset, eam professionem non esse orthodoxam, & planè contrariam errori Apollinaris? Et tamen posteà Vitalis dolo comperto, quia per Animam, rationem, & mentem, nil aliud intelligebat, quàm ipsam Diuinitatem, Damasus, & Gregorius Vitalem ab Ecclesiæ cœtu abdicauit, fideíque libellum cum Anathematismo deleuit, vt refert idem Gregorius Nazianzenus in secunda Epistola ad Cledonium.

Eædem dolosæ artes animaduerti pos-

possunt in formulis Fidei editis in Conciliabulo Antiocheno ab Arrianis Episcopis. Nam teste S. Athanasio *libr. 2. cap. 7.* In prima professi sunt vnum Filium Dei vnigenitum ante omnia sæcula existentem, & coexistentem cum Patre suo, per quem omnia facta sunt. In secunda profitentur se credere in vnum Dominum Iesum Christum filium Dei vnigenitum Deũ, per quem omnia; enim natum esse ante sæcula ex Patre, Deum ex Deo, totum ex toto, solum ex solo, perfectum ex perfecto, sapientiæ, & gloriæ Patris sine omni dissimilitudine imaginem, Primogenitum omnis creaturæ, eumdemque in principio apud Deum, Verbum esse. In tertia se credere confitentur in Filium Dei vnigenitum, Deum, Verbum, Potentiam, & Sapientiam Dominum nostrum Iesum Christum, per quem omnia, eumque genitum esse ex Patre ante sæcula, Deum perfectum ex Deo perfecto, & apud Patrem existere in sua persona. Qui legit has Fidei formulas, primo obtutu credet eas esse sincerè Catholicas, & ita in sensu omninò Catholico accepit Sanctus Hilarius præsertim secundam in libro de Synodis. Et nihilominus S. Athanasius in eis Arrianum virus detexit, quia Filius Dei, sic Deus esse dicitur, vt tamen ipsius consubstantialitas in natura cũ Patre non affirmetur, & Catholici vrgebant hæreticos, vt eo nomine vterentur, ad clarè significandam Arrianismi detestationem.

Clarã denique locutionem in similibus confessionibus, seù protestationibus postulabat S. Hieronymus agens de Ioanne Episcopo suspecto de hæresi Origenis *in Epistola 61. ad Pammachium*, hæc verba scribens: *Obsecramus, vt Ioannes, aut simpliciter nostra fateatur, aut apertè defendat aliena. Nolo verborum ambiguitates, nolo mihi dictum, quod, & aliter possit intelligi*; & subiungit: *Certè si hæreseos nulla suspicio est, vti cupio, & credo, cur non verbis meis sensum meum loquitur. Quam ille simplicitatem vocat, ego malitiam interpretor, persuadere mihi vult, quod purè credat, purè ergò & loquatur.*

Hæc quidem omnia applicari possunt confessionibus Fidei à Gotteschalco editis; Præterquamquod enim in eis nihil penitùs expressit ad cauẽdum hæreticalem errorem, quo detinebatur circa redemptionem Sãguinis Christi, quod scilicet non extenderetur ad omnes homines, neque ad quoscumque baptizatos, sed solummodò ad electos. Cum in puncto pertinente ad prædestinationem Electorum ad vitam, & reproborum ad mortem ipsi imputaretur à Rabano, & Patribus Concilij Moguntini: necnon ab Hincmaro, & Episcopis Synodi Carisiacæ, quod admittendo Reprobos prædestinari ad interitum, sicut Electi ad Gloriam, pariter etiam admitteret illos prædestinari ad culpam, sicut isti prædestinantur ad Gratiam: & similiter, quod propter æternam Dei prædestinationem ad interitum, Reprobi non possent saluari, & propter similem prædestinationem ad gloriam, electi non possent damnari; Hæc hæreticalia Dogmata debuisset in sua confessione, vel professione dilu-

dilucidè detestari, quod tamen non præstitit. Nam quidquid dixit in præfatis confessionibus, vel professionibus potest cohærere cum prauo sensu, quod nimirùm reprobus, ex quo prædestinatus fuit ad interitum, destitutus remaneat quacumque potentia ad consequendam salutem, & electus, ex quo est prædestinatus ad vitam, amittat omnem potentiam incurrendi in damnationem; & pariter quod reprobus, ex quo est prædestinatus ad mortem, sit etiam prædestinatus ad culpam, sicuti electus, ex quo est prædestinatus ad Gloriam, etiam est prædestinatus ad merita, propter quæ Gloriam est consecuturus. Quoniam igitur hos prauos sensus non expressè reprobauit, vt facilè poterat, & debebat, signum est, quod illi sensus suæ menti fixè adhærebant, & proptereà confessionem, vel professionem suæ peruersæ fidei ita concinnare voluit, vt suam impietatem contegeret, & à fidei regulis non videretur declinare. Qua quidem industria plures decepit, qui crediderunt ipsum esse Catholicum, sed decipere non potuit Rabanum, Amolonem, & Hincmarum, & cœteros Episcopos Moguntinæ, & Carisiacæ Synodi, ad quorum audientiam vocatus suos prauos sensus exponere coactus fuit, & ob pertinaciam in eis promeritam damnationem subire.

Obijciunt secundò. Nam Viri grauissimi Gottescalco in hac causa fauerunt, existimantes ipsum iniquè vexari, eo quod hæreticalia dogmata ipsi attribuerentur, à quibus tamen penitus abhorreret. Pro quo referri potest Ecclesia Lugdunensis in libro de tribus Epistolis sancto Remigio adscripto. Vbi explicatis in sensu Catholico propositionibus Gotteschalci tandem concludit *cap. 24. Sicuti superiùs ex Diuina, et paterna authoritate satis ostendimus videtur nobis sine dubio, quod illa, quæ de Diuina prædestinatione dixit iuxtà regulam Catholicæ fidei vera sint, et à veridicis Patribus manifestissimè confirmata, nec ab vllo penitùs nostrum, qui Catholicus haberi vult, respuenda, siuè damnanda, et idèo in hac re dolemus non illum miserabilem, sed Ecclesiasticam veritatem esse damnatam.* Et prætereà addit, *in omnibus Gotteschalci sensibus, et veram omninò, et salubrem intelligentiam esse, eumque Beatissimi Augustini ab omni semper Ecclesia venerabiliter accepti, & vsque ad finem sæculi recipiendi sensum fuisse secutum*, &c. Hinc (inquiunt) Roraldus Suessionensis Episcopus, & Gotteschalci Ordinarius noluit accedere ad Synodum Carisiacam, eo quod Gotteschalcum, & in eo veritatem opprimi videret, vt testatur Flodoardus *lib. 3. Historiæ Remensis*. Ac denique S. Prudentius in libro de prædestinatione contra Ioannem Scotum Erigenam propositiones Gotteschalci in Catholico sensu exponit. Quem secutus fuit Ratramnus Monachus in duobus libris de Prædestinatione Dei, & Lupus Ferrariensis Abbas in libro de tribus quæstionibus ad Regem Carolum Caluum misso. Tot igitur Venerabilium Patrum authoritate protectus Gotteschalcus immeritò tanquam hæreticus damnatus fuit.

Re-

Respondetur præfata testimonia nihil prodesse Aduersariorum intento. Etenim ex eo, quod Gotteschalci propositiones fuerint à præfatis Patribus explicatæ in sensu Catholico, non benè infertur, quod in illo sensu prolatæ fuerint à Gotteschalco: Sunt enim propositiones æquiuocæ, quæ possunt vtcumque interpretari in bono sensu, licet prauus sensus sit magis obuius. Quod autem in prauo sensu Gotteschalcus illas protulerit, & defensauerit conuincunt probatissimi Testes, qui ipsum differentem de suis perniciosis sentẽtijs proprijs auribus audierunt: ipsiusque scripta ab eo oblata, vel missa attentè perlegerunt. Testes autẽ ipsi fauẽtes sunt de auditu alieno. Quemadmodum igitur Testes de visu præferuntur Testibus de auditu in probationibus iuridicis, ita in causa, de qua agitur, testes à nobis producti ad comprobandam hæresim Gotteschalci omninò præferendi sunt Aduersariorum Testibus, qui de longinquo eam solùm notitiam de sensu Gotteschalci habere potuerunt, quam fama sæpissimè fallax apud ipsos peruulgauerat. Quamuis autem in obiectione afferatur Diuum Remigium fuisse Authorem libri de tribus Epistolis, attamen id constanter negat Cellotius *lib.* 3. *Historia Gotteschalci cap.* 15. *per tot.* & esse negandum probat varijs rationibus ibi videndis.

Et multò minus prodest, quod affertur ex Rotaldo Episcopo Suessionensi, videlicet, quod noluerit Carisiacæ Synodo interesse, quia putaret in ea veritatem opprimendam. Quid refert, quod vnus Episcopus ab aliorum Coepiscoporum sententia discordet? Non enim ex hoc definitiones emanatæ à cœteris Episcopis redduntur de veritate suspectæ. Imò ipse, ex quo à reliquis recedit, de singularitatis vitio, erroris plerumque Comite, notari potest. Si tamen cõiectari liceret aliam causam, ob quam Episcopus Suessionensis ad Synodum Carisiacam noluerit accedere, illa probabilis occurreret, quod Rotaldus indignatus de missione Gotteschalci ad Hincmarum Remẽsem Archiepiscopum, vt ab ipso iudicaretur; cum prætenderet ad suum Tribunal Gotteschalcum remittendum, vtpote Monachum Monasterij Orbacensis, Diœcesis Suessionensis, ne in proprium præiudicium consentire videretur, Synodo Carisiacæ, cui Hincmarus præsidebat, interesse recusauit, emendicato prætextu, quod in ea Synodo veritas esset opprimenda.

Denique in fauorem Gotteschalci obijci potest, quod ipsius propositiones, prout referuntur in Epistola Hincmari ad Nicolaum I. immeritò proscriptæ fuerint tanquam hæreticæ, cum in eis nil deprehendatur, quod sit indicatiuum erroris, quod probatur discurrendo per singulas.

Prima enim propositio, qua dicebatur *Deum prædestinare quosdam ad vitam æternam, et quosdam ad æternum interitum*, habetur apud Augustinum *lib.* . *de Ciuitate Dei cap.* 24. & apud S. Fulgentium *lib. ad Monimum cap.* 13. nulla ergò censura notanda erat.

Secūda propositio, qua dicitur, *Deum*

Deum non velle omnes homines saluos fieri, sed tantùm eos, qui saluantur, desumitur quoque ex Augustino, qui sic exponit illud Apostoli *prima ad Timoth. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, vt dicat ita intelligendum esse. Primò, non quod Deus velit omnes saluari, sed quia nullus saluatur, quem Deus non vult saluum fieri. Ita in *Enchirid. cap. 102. & lib. de Prædestinatione Sanctorum cap.* 8. Secundò, vt fiat distributio pro generibus singulorum, non pro singulis generum. Ita vbi suprà. Et tertiò, Quod Deus vult omnes homines saluos fieri, id est facit Sanctos id velle. Sicuti cum dicitur ad Romanos 8. *Deus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, id est, postulare nos facit. Ita *libr. de correctione, & Gratia cap.* 13. est igitur de mente Augustini, quod Deus non omnium hominum salutem velit, sed tantum eorum, qui de facto saluantur;

Tertia etiam propositio, qua dicitur, *Deum sanguinem fudisse tantùm pro redemptione Electorum*, vera videtur; Tum quia cum humana Christi voluntas in omnibus esset conformis voluntati Diuinæ, sicuti iuxtà Augustinũ Deus vult Electorũ salutem, non autem reproborum, ita videtur, quod Christus pro Electis, & non pro reprobis sanguinem fuderit, tum etiam, quia ipse Christus satis clarè innuit se nõ pro omnibus mortuum esse, cum dicat *Ioann. 17. Non pro Mundo rogo*. Et de sanguine suo *Matth. 16. Qui pro multis effundetur.* Tum etiã, quia nil frequentius apud S. Augustinum, quàm quod nullus perit ex his, pro quibus Christus mortuus est. Et quod Christus non perdit, quod emit sanguine suo. Tum denique. Nam Diuus Thomas 3. *par. quæst.* 21. *art.* 4. *ad* 2. docet, quod Christus non orauit pro omnibus crucifixoribus, nec etiam pro omnibus, qui erant credituri in eum, sed solum pro his, qui erant prædestinati, vt per ipsum vitam consequerentur æternam. Igitur conformiter ad hæc, verè dicere potuit Gotteschalcus, Christum pro Electis tantùm sanguinem fudisse.

Respondetur, Propositiones Gotteschalci iure, & meritò confixas fuisse tanquam erroneas, & hæreticas à Concilijs Moguntino, Carisiaco II. & III. Valentino, Lingonensi, & Tullensi, vel quia per ipsiusmet explicationem constabat, quod illas in sensu hæretico propugnabat, vel quia palam ex terminis, nedum indicabant, sed & exprimebant errorem.

Primæ quidem propositionis damnatum sensum exposuimus supra *Paragrapho 3. & 4.* Quamuis enim Augustinus nonnumquam meminerit prædestinationis ad interitum, attamen non sumebat prædestinationem in eo sensu, quo sumebatur à Gotteschalco; Ille enim Prædestinationem sumebat inadæquatè, prout solùm est inductiua finis damnationis, non autem, ita quod esset etiam inductiua culpæ conducentis ad interitum, cum millies dixerit Augustinus, Deũ non prædestinare, sed præscire peccata. Gotteschalcus autem prædestinationem sumebat adæquatè ad eum modum, quo sumitur prædestinatio

ad

ad vitam, & nunquam clarè, & dilucidè fassus est, quod Deus ex quo reprobos prædestinat ad interitum, non necessitat illos ad culpam, ideoque in prauo sensu nomen prædestinationis ad interitum vsurpabat. Sãctus Fulgentius Augustinum sectatus est; Vndè loco allegato dixit. *Quos Deus prædestinauit ad gloriam, prædestinauit ad iustitiam, quos autem prædestinauit ad pænam, non prædestinauit ad culpam*. Quid clarius pro discretione vnius prædestinationis ab altera? Gotteschalcus autem è contra dixit, quod sicut Deus prædestinat ad vitam, ita prædestinat ad interitum, & quod prædestinatio Dei sicut est in bono, ita sit in malo, quo modo loquendi suum errorem indicauit: vltra quod vtramque prædestinationem sic explicabat, vt necessitatem inferret ad finem præstitutum, tollendo quamcumque potentiam ad oppositum, quod fidei repugnat.

Secunda quoque propositio est manifestè aduersatur sanæ fidei, vtpotè contradictoriè opposita authoritati allegatæ in obiectione: Apostolus enim ait: *Deus vult omnes homines saluos fieri*; & Gotteschalcus dicit, *Deus non vult omnes homines saluos fieri, sed tantùm electos*. Expositiones autem traditæ à Diuo Augustino sũt optimæ. Quia cum à Theologis cum D. Thoma *par. 1. q. 19. art. 6.* duplex in Deo distinguatur voluntas, nempè antecedens, & consequens, & hæc semper impleatur, secùs illa. Dictum Apostoli de vtraque voluntate potest intelligi. Vt autem rectè intelligatur de voluntate consequenti, ad illius dicti verificationem opus est recurrere ad expositiones traditas ab Augustino, quibus seclusis, falsum esset, quod Deus voluntate consequenti velit omnes homines saluos fieri. Numquam tamen S. Augustinus negauit verba Apostoli debere etiam intelligi de voluntate antecedenti, & quod iuxta hanc intelligentiam Deus velit absolutè, & simpliciter omnes homines saluos fieri. Imò quod ita sit, fassus est Sanctus Doctor in libro Responsionum ad articulos sibi falsò impositos per hæc verba: *Sincerissimè credendum, atque profitendum est, Deum velle, vt omnes homines salui fiant, siquidem Apostolus sollicitè præcipit, vt Deo pro omnibus supplicetur.*

Si dicatur. Cur similiter non licebit exponere propositionem Gotteschalci conformiter ad expositionem traditam D. Augustino, dicendo nimirùm, quod etiam ille loquatur de voluntate Dei consequente, non autem de voluntate antecedente?

Responsio habetur in promptu. Ratio enim huius est, tùm quia propositio Gotteschalci eam interpretationem respuit; quia ipse dixit, quod quicumque non saluantur, penitùs non esse voluntatis Dei, vt saluentur, quod est dicere, Deum nullo modo, seù nulla voluntate velle, quod reprobi saluentur, quibus verbis excluditur etiam voluntas antecedens de salutẽ reproborum, quo modo loquendi nunquam vsus est Augustinus. Tùm etiam, quia Gotteschalcus nunquam fassus est, Deum simpli-

pliciter ; & absolutè velle salutem omnium hominum: secùs autem Augustinus, vt patet per authoritatem inductam respondendo ad obiectionem.

Tertia propositio, cum reprehendatur in Iansenio, non potest absque crimine in Gotteschalco canonizari. Manifestè namque repugnat Sacris Scripturis. Quia primæ ad Timoth. *cap.* v. postquam Apostolus dixit, *Deum velle omnes homines saluos fieri*, de Christo subiungit, quod *dedit semetipsum Redemptionem pro omnibus*, & ad Rom. 4. *Proprio filio non pepercit, sed pro omnibus tradidit illum*, & 1. ad Corinth. 15. ait: *Si vnus pro omnibus mortuus est, ergò omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus*; qui locus est luce meridiana clarior: nam sicut certum est omnes mortuos esse in Adam, ita & Christum mortuum esse pro omnibus fatendum est, cum indè probet Apostolus omnes in Adam mortuos esse, quia pro omnibus mortuus est Christus. Concinunt Sancti Patres, nam Augustinus *lib.* 2. *de symbol. ad Cathecum. cap.* 8. introducit Christum Crucifixoribus, & reprobis ita loquentem: *Videte vulnera, quæ inflixistis, Agnoscite id latus, quod pupugistis, quoniam per vos, & propter vos apertum est, nec tamen intrare voluistis*. Ambros. *serm.* 8. *in psalm.* 118. ita fatur, *Christus Redemptor mysticus Sol iustitiæ omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, omnibus resurrexit*. Epiphanius *lib. de hæresibus hæresi* 55. *Pro toto Mundo* (inquit) *Christus se obtulit, ipse victima, ipse sacrificium, ipse Sacerdos, ipse Altare, &c.*

Nec vrgent in oppositum allata. Etenim, vt Christus humanam voluntatem Diuinæ conformaret, pro salute omnium debebat sanguinem fundere, quia Deus omnium salutem expetit, ex suprà dictis. Ad illud de Christi oratione, dicendum est, Christum non orasse pro Reprobis voluntate consequente, seù inferente efficaciter salutem. Orasse tamen voluntate antecedente, quæ posset, quantum est de se inferre salutem, nisi impediretur per peccata Reproborum: & sic etiam intelligitur dictum Diui Thomæ vltimo loco propositum in obiectione. Ad illud Matthæi dicendum est, vel quod ly *pro multis* intelligitur pro omnibus hominibus exclusis Angelis, pro quibus Christi sanguis non est effusus. Vel si solùm de prædestinatis hominibus exponatur, intelligi debet de effusione sanguinis ex voluntate efficaci salutis eorum, quo pacto non est effusus pro reprobis, sed ex voluntate tantùm sufficienti, quæ posset habere salutis effectum, nisi per peccata reproborum impediretur. Eademque interpretatio applicatur verbis Augustini. Quia nullus perit ex his, pro quibus Christus mortuus est ex voluntate consequenti, & efficaci. Illi verò pereunt, pro quibus Christus mortuus est, ex voluntate solùm antecedenti, & sufficienti.

Quarta denique propositio profert hæresim proscriptam in quinta propositione Iansenij. Aduersatur enim

Ggg

enim Apostolo dicenti *ad Roman. 6. Quicumque Baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus*: & Beato Ioanni similiter de ipso Domino contestanti *Apocal. 1. Quod dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo*. Cum igitur in Baptismate lauetur Anima à maculis peccatorum, impossibile est, quod ista lotio aliter fiat, quàm Christi sanguine redemptiuo. Et hæc de hac Dissertatione dicta sufficiant.

FINIS.

INDEX
RERVM NOTABILIVM.

 fal-

Quid

D.

De-

 bona

lu-

Ti-

Soli Deo honor, & gloria.

	ERRATA	CORRIGE.
Pag.81.col.2.lin.33.	Proijcitur	proijciatur.
Pag.104.col.1.lin.2.	Meloza	Mendoza.
Ibid. col.2. lin.35.	pœna grauissima	pœnam grauissimam.
Pag.135.col.2.lin.22.	Pœnitent i.	Pœnitentiæ.
Pag.239.col.2.lin.23.	Propositio	Præpositio.
Pag.240.col.1.lin.20.	Defensione vitæ.	pro defensione vitæ.
Ibid.lin.27.	eadem	eamdem
Pag.236.col.2.lin.39.	nisi occidendo occisorem	nisi occidendo inuasorem.
In titulo pag.84.	Communioni lapsis.	Communionis lapsis.
Pag.273.col.2.lin.34.	erecta autem ratio	recta autem ratio.
Pag.389.col.1.lin.4.	error	erro.
Pag.416.col.1.lin.26.	est manifestè	manifestè.

Cœtera Sapienti Lectori corrigenda relinquuntur.